

BEKÂÎ KİTÂB-I KERBELÂ
(İnceleme-Tenkitli Metin)

Serkan TÜRKOĞLU

Doktora Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Turgut KARABEY

2012

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Serkan TÜRKOĞLU

BEKÂÎ KİTÂB-I KERBELÂ
(İnceleme-Tenkitli Metin)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Turgut KARABEY

ERZURUM-2012

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

10/08/2012

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Bekâî, Kitâb-ı Kerbelâ (İnceleme-Tenkitli Metin)" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[10/08/2012]

Serkan TÜRKÖĞLU

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Turgut KARABEY danışmanlığında, Serkan TÜRKOĞLU tarafından hazırlanan bu çalışma 10 / 08 / 2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

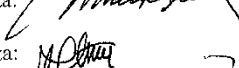
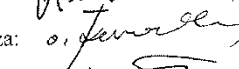
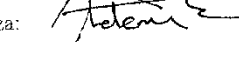
Başkan : Prof. Dr. Turgut KARABEY

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Metin AKKUŞ

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇU

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Selami ECE

İmza:
İmza:
İmza:
İmza:
İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 10 / 08 / 2012

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-84/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IX
ABSTRACT	X
KISALTMALAR	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KERBELA VE EDEBİYAT

1.1.EHL-İ BEYT	13
1.2. HAZRET-İ HÜSEYİN.....	14
1.3.KERBELÂ OLAYI	20
1.4. ARAP EDEBİYATINDA KERBELÂ.....	40
1.5. FARS EDEBİYATINDA KERBELÂ.....	44
1.6. TÜRK EDEBİYATINDA KERBELÂ	47
1.6.1.Kastamonulu Şâzî (ö. 1362'den Sonra), Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin	48
1.6.2.Lâmi'î Çelebi, Mahmud b. Osman b. Ali Bursevî (ö. 1531), Maktel-i Âl-i Resûl	49
1.6.3. Yahyâ b. Bahşî (ö. 1499'dan sonra), Maktel-i Hüseyin	49
1.6.4. Hacı Nûreddîn Efendi (ö. 1530-31'den sonra), Maktel-i Hüseyin.....	50
1.6.5. Âşık b. Ali Natta'î-Âşık Çelebi- (ö. 1572), Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ ..	50
1.6.6.Câmî-i Rûmî (ö. 1595'ten sonra), Sa'âdetnâme (Tercüme-i Ravzatü's- Şühedâ)	51
1.6.7.Fuzûlî (ö. 1555), Hadîkatü's-Süedâ.....	51
1.6.8.Eğirdirli Şerîfî (ö. 1631), Şevâhidü's-şühedâ	51
1.6.9.Âşıkî (ö. 16. Yüzyıldan önce), Maktel-i Hüseyin	52
1.6.10. Yûsuf-ı Meddâh, Maktel-i Hüseyin.....	52
1.6.11.Senîh, Mersiye-i Şerîf	52
1.6.12. Senîh, Vâkıa-i Kerbelâ Mukaddimesi	52
1.6.13. Kâzım Paşa (ö. 1890), Rıyâz-ı Asfiyâ (Makâlid-i Aşk).....	53
1.6.14. Edhem, Vak'a-i Kerbelâ	53

1.6.15. Cemâlî Memiş-zâde Şeyh Hasan Bâbâ (ö. 1894-95), Menâkıb-ı Âl-i Abâ ve Mesâib-i Şehîd-i Kerbelâ	53
1.6.16. Molla Mustafa/Şevkî (ö. 1809), Maktel-i Hüseyin	53
1.6.15. Küçük Filibeli-zâde M. Âsım, Nâle-i Uşşâk	54
1.6.16. Azîz, Mersiye-i Mahsusa-i Firkat-nümâ der Hakk-ı Cenâb-ı Hüseyin-i Şehîd-i Kerbelâ	54
1.6.17. Ali Rızâ, Hâdise-i Kerbelâ	54
1.6.18. İbnü'l-Emîn Ali Haydar 'İlmî, Hâile-i Kerbelâ.....	55
1.9.19. Mehmed Nâzım, Kerbelâ	55
1.6.20. Seyyid Hüseyin, Hülâsa-i Vâveylâ	55
1.6.21. İbnürreşâd Ali Ferruh, Kerbelâ.....	56
1.6.22. Bandırmalı Şeyh Yûsuf Nizâmeddîn Efendi (ö. 1165/1752), Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ	56
1.6. 23. Ali Zâkî, Medhiye ve Mersiye	57

İKİNCİ BÖLÜM

BEKÂÎ

2.1. BEKÂÎ'NİN HAYATI	58
2.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	60
2.3. ESERLERİ	63
2.3.1. Kitâb-ı Kerbelâ	63
2.3.2. Battalnâme	63
2.3.3. Mevlid	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTÂB-I KERBELA

3.1. ESERİN ADI	64
3.2. YAZILIŞ SEBEBİ.....	64
3.3. YAZILIŞ TARİHİ.....	66
3.4. TÜRÜ	66
3.5. AHENK UNSURLARI	66
3.5.1. Vezin	66

3.6. MUHTEVA.....	68
3.6.1.Kitâb-ı Kerbelâ'nın Şahıs Kadrosu	68
3.6.1.1. Hz. Hüseyin.....	68
3.6.1.2. Hz. Hasan.....	68
3.6.1.3. Yezîd B. Muâviye	70
3.6.1.4. Müslim b. Akîl	72
3.6.1.5. Ubeydullah b. Ziyâd.....	73
3.6.1.6. Muâviye.....	74
3.6.1.7. Mervân b. Hakem	75
3.6.1.8. Hür b. Yezîd.....	76
3.6.1.9. Mansûr	78
3.6.1.10. Alî.....	78
3.6.1.11. Urve.....	78
3.6.1.12. Safvân	79
3.6.1.13. Ömer b. Sa'd	79
3.6.1.14. Velid b. Utbe	80
3.6.1.15. Nu'mân b. Beşîr	81
3.6.1.16. Hânî b. Urve	82
3.6.1.17. Muhtâr es-Sakafî	83
3.6.1.18. Muhammed İbn-i Kesîr	83
3.6.1.19. Muhammed	84
3.6.1.20. İbrâhîm.....	84
3.6.1.21. Abdullâh b. Müslim b. Akîl	84
3.6.1.22. Ca'fer b. Müslim b. Akîl	84
3.6.1.23. Abdurrahmân b. Müslim b. Akîl	85
3.6.1.24. Muhammed b. Abdullâh	85
3.6.1.25. Avn b. Afv	86
3.6.1.26. Hâris	86
3.6.1.27. Hâris'in Karısı	86
3.6.1.28. Mukâtil	86
3.6.1.29. Meşkûr.....	87
3.6.1.30. Abdurrahmân İbn-i Mülcem.....	87

3.6.1.31.	Mâlik b. Urve	88
3.6.1.32.	Şemr b. Zilcevşen.....	88
3.6.1.33.	Sinân bin Enes en-Nahâi.....	89
3.6.1.34.	Der‘a b. Şerîk.....	89
3.6.1.35.	Dihye	89
3.6.1.36.	Esmâ Binti Ümeys	90
3.6.1.37.	Saîd İbn-i Ahnef.....	90
3.6.1.38.	Fâtıma (Zehrâ).....	90
3.6.1.39.	Şehrbânû	91
3.6.1.40.	Şîrîn.....	91
3.6.1.41.	Azîz	91
3.6.1.42.	Hilâl İbn-i Refî‘	92
3.6.1.44.	Kays-ı A‘râbî.....	92
3.6.1.45.	Kays İbn-i Şâmî	93
3.6.1.46.	Yahyâ (Şehit Yahyâ)	93
3.6.1.47.	Yahyâ İbn-i Müslim	93
3.6.1.48.	Hazrec İbn-i Dihye (Dahiyye).....	94
3.6.1.49.	Ensûne	94
3.6.1.50.	Cu‘de.....	95
3.6.1.51.	A‘mâ Adam	95
3.6.1.52.	Sâlih (Yahudi).....	96
3.6.1.53.	Selmân	96
3.6.1.54.	Nu‘mân Hâcib.....	96
3.6.1.55.	Bekr İbn-i Hamrân.....	97
3.6.1.56.	Abdullâh b. Ömer	97
3.6.1.57.	Abdullâh b. Zübeyr	98
3.6.1.58.	Abdurrahmân İbn-i Ebû Bekr	98
3.6.1.59.	Abdullâh b. Mutî‘	98
3.6.1.60.	Habîb b. Müzâhir	98
3.6.1.61.	Merzûk	99
3.6.1.62.	Zeyneb	99
3.6.1.63.	Ezrak-ı Şâmî	100

3.6.1.64.	Sâlim ve Yesâr	100
3.6.1.65.	Sâm (Sâmir)	100
3.6.1.66.	Hânî b. Süveyb-i Hadrâmî	100
3.6.1.67.	Temîm b. Kahtabe (Temîm-i Şâmî)	101
3.6.1.68.	Zeyd-i Ebtâhî	101
3.6.1.69.	Mehâl b. Zâhir (İbn-i Zâhir)	102
3.6.1.70.	Nasr b. K'ab ve Sâlih b. K'ab	102
3.6.1.71.	Hacer-i Ahcâr (Hacerü'l-Ahcâr)	102
3.6.1.72.	Züheyr b. Hasan	102
3.6.1.73.	Abdullâh b. Hasan	103
3.6.1.74.	Kâsım b. Hasan	103
3.6.1.75.	Fazl b. Ali	103
3.6.1.76.	Avn b. Alî	104
3.6.1.77.	Abdullâh b. Alî	104
3.6.1.78.	Ebû Bekr b. Alî	104
3.6.1.79.	Ömer b. Alî	105
3.6.1.80.	Osmân b. Alî	105
3.6.1.81.	Abbâs b. Alî	105
3.6.1.82.	Hâşim b. Utbe-i Vakkâs	106
3.6.1.83.	Sem'ân b. Mukâtil ve Nu'mân b. Mukâtil	106
3.6.1.84.	Hamza b. Harîr	107
3.6.1.85.	Enes b. Ma'kıl	107
3.6.1.86.	Şârib	107
3.6.1.87.	Ca'fî	107
3.6.1.88.	Seyf ve Mâlik	107
3.6.1.89.	Fâris	108
3.6.1.90.	Hanzale İbn-i Sa'îd	108
3.6.1.91.	Sa'îd İbn-i Abdullâh ve Cibâve İbn-i Hâris	108
3.6.1.92.	Ömer b. Abdullâh	109
3.6.1.93.	Muhammed İbn-i Mikdâd ve 'Abdullah-ı Deccâne	109
3.6.1.94.	Zeynel-'âbidîn	109
3.6.1.95.	Zeyd b. Erkam	110

3.6.1.96. Za‘fer (Periler Padişahı)	110
3.6.1.97. Süleymân b. Yûsuf ve Kardeşi Ragzâ.....	112
3.6.1.98. Kasûre İnbi Ken‘an	113
3.6.1.99. Ömer b. Muta‘	113
3.6.1.100. Kitâb-ı Kerbelâ’da Yer Adları.....	114
3.6.1.100.1. Kerbelâ	114
3.6.1.100.2. Medîne.....	115
3.6.1.100.3. Mekke.....	116
3.6.1.100.4. Şâm (Dımaşk)	116
3.6.1.100.5. Kûfe	118
3.6.1.100.6. Bağdat	118
3.6.1.100.7. Basra.....	119
3.6.1.100.8 Musul.....	119
3.6.1.100.9. Hicaz	119
3.6.1.100.10. Merve ve Safâ	120
3.6.1.100.11. Ka‘be	120
3.6.1.100.12. Taberistân	120
3.6.1.100.13. Bâbil.....	121
3.6.1.100.14. Harran.....	121
3.6.1.100.15. Nusaybin	121
3.6.1.100.16. Fırat	121
3.7. HADÎKATÜ’S-SÜ’EDÂ İLE KİTÂB-I KERBELÂ’NIN	
KARŞILAŞTIRILMASI	122
3.7.1. Hazret-i Hasan’ın Doğumu.....	126
3.7.2. Hazret-i Hasan’a İsim Verilmesi.....	128
3.7.3. Hazret-i Hasan’ın Misafir Olduğu Evde Zehirlenmesi.....	129
3.7.4. Hz. Hasan’ın Eşi Cu‘de Tarafından Zehirlenerek Şehit Edilmesi	133
3.7.5. Hazret-i Hüseyin’in Doğumu ve Ona İsim Verilmesi	135
3.7.6. Geyiğin Yavrusunu Hz. Hüseyin’e Hediye Etmesi.....	137
3.7.7. Salih (Yahudi)’in Hz. Hüseyin’i Kaçırıp Evinde Saklaması	139
3.7.8. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e Cennetten Gelen Hediyeler	142
3.7.9. Hazret-i Hüseyin’in Mekke’den Medine’ye Gitmesi	143

3.7.10. Kûfeliler'in Hz. Hüseyin'i Daveti ve Müslim b. Akıl'in Şehit Edilmesi .	144
3.7.11. Hazret-i Hüseyin'in Mekke'den Kerbelâ'ya Gidişi.....	146
3.7.12. Hazret-i Hüseyin'in Şehit Edilmesi.....	147
3.8. DİLİ VE ÜSLÛBU	149
3.8.1. Atasözleri ve Deyimler	151
3.8.1.1. Atasözleri	151
3.8.1.2. Deyimler	154
3.8.2. Edebi Sanatlar	157
3.8.2.1. Teşbih	158
3.8.2.2. İstifham	158
3.8.2.3. İştikak.....	159
3.8.2.4. Tezat	160
3.8.2.5. Telmih	160
3.8.2.6. Teşhis ve İntak.....	161
3.8.2.7. Telmi'	161
3.8.2.8. Tefrîk.....	162
3.8.2.9. Tensik-i Sıfat.....	162
3.8.2.10. Aliterasyon ve Asonans	162
3.8.2.11. Mübalağa.....	163
3.8.2.12. Tecrid.....	163
3.8.2.13. Tekrir.....	164
3.8.2.14. Nidâ.....	164
3.8.2.15. İrsal-i Mesel (İrad-ı Mesel).....	164
3.8.2.16. Hüsn-i Talil	165

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NÜSHALARIN TANITIMI VE TENKİTLİ METİN

4.1. TENKİTLİ METNİN HZIRLANMASINDA İZLENEN YÖNTEMLER	166
4.2. KİTÂB-I KERBELÂ'NIN NÜSHALARI.....	169
4.2.1. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar	169
4.2.1.1. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz A 3117 (A) ..	169
4.2.1.2. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Hk 494 (B)	169

4.2.1.3. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil. Yz. A 3891 (C).....	170
4.2.1.4. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz. A 3547 (D).....	170
4.2.1.5. Hacı Bektaş Veli Araştırma Uygulama Merkezi Kütüphanesi (E) ...	171
4.2.2. Karşılaştırmada Kullanılmayan Nüshalar.....	171
4.2.2.1.Kahire Milli Ktp., nr. Ez-Zekiye-Mahtûâtü Fârisiye ve Türkiye 12 ..	171
4.2.2.2. Darende.....	172
4.2.2.3. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz. A 8382	172
KİTÂB-I KERBELA’NIN TENKİTLİ METNİ.....	174
AYET ve HADİSLER DİZİNİ.....	554
SONUÇ.....	558
SÖZLÜK.....	560
KAYNAKÇA	578
DİZİN	586
ÖZ GEÇMİŞ.....	595

ÖZET

DOKTORA TEZİ

BEKÂÎ KİTÂB-I KERBELA

(İnceleme-Tenkitli Metin)

Serkan TÜRKOĞLU

Danışman : Prof. Dr. Turgut KARABEY

2012, Sayfa 610

Jüri : Prof. Dr. Turgut KARABEY (Danışman)

Prof. Dr. Metin AKKUŞ

Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇU

Doç. Dr. Selami ECE

Bekâî'nin Kitâb-ı Kerbelâ adlı eserini konu edindiğimiz bu çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. İki başlık halinde ele alınan giriş bölümünde şairin yaşadığı dönemin siyasal-sosyal ve edebi görünümü hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde Ehli beyt, Hz. Hüseyin ve Kerbela olayı hakkında ayrıntılı bilgiler verilerek Kerbela olayının Türk, Arap ve Fars edebiyatlarında nasıl ele alındığı hakkında genel bilgiler verilmiş ve Türk edebiyatında Kerbela konulu eserler tanıtılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde şairin hayatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde eser şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir. Dördüncü bölümde eserin nüshaları tanıtıldıktan sonra tenkitli metne yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda ise “Ekler” bölümü ile “Sözlük” ve “Dizin” yer almaktadır.

Kelimeler: Bekâî, Ehl-i Beyt, Mesnevi, Kerbela, Hz. Hüseyin.

ABSTRACT
P.H.D. THESIS
BEKÂÎ'S BOOK OF KARBALA
(Study-Text)

Serkan TÜRKOĞLU

Advisor: Prof. Dr. Turgut KARABEY

2012, Pages 610

Jury: Prof. Dr. Turgut KARABEY (Advisor)

Prof. Dr. Metin AKKUŞ

Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇU

Doç. Dr. Selami ECE

This study issued the book of Bekâî', Kitâb-ı Karbalâ, is composed of an introduction and three chapters. In the introduction written two-part title, the informations were given about the political, social and literary aspects of the period that the poet lived.

In the first chapter while giving detailed information about Ehli beyt, Hz. Hüseyin and Battle of Karbala; general informations were given how the Turkish, Arab and Persian literatures issue the Battle of Karbala. We essayed to introduce the studies issued the Battle of Karbala in Turkish Literature. In the second chapter we concentrated on the life and the literary works of the poet. In the third chapter the literary work is analyzed by the aspects of form and content. In the fourth chapter after the editions of the work are defined, the text criticized was included. "Annex ", "Dictionary" and "Index" are present at the end of the work.

Keywords: Bekâî, Ehl-i Beyt, Mesnevi, Karbala, Hz. Hüseyin.

KISALTMALAR

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
AİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
bk	: Bakınız
C	: Cilt
CİFD	: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
ev	: everen
D	: Doğumu
DE	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
H.	: Hicrî
Haz	: Hazırlayan
İA	: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
İÜEF	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Ktp	: Kütüphane
M	: Mîlâdî
MEB.	: Millî Eğitim Bakanlığı
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
no	: Numara
	: lm
s	: Sayfa
S	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDEA	: Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları
TDK	: Türk Dil Kurumu
Ter.	: Tercüme
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vd	: ve diğerleri
Yay	: Yayınları

ÖNSÖZ

Çalışmamıza konu olan Darendeli Bekâî, klâsik Türk edebiyatının XVIII. yüzyıldaki temsilcilerindendir. Bekâî hakkında daha önceden derli toplu ve kapsamlı bir çalışma yapılmamış olması, bizi bu tür bir çalışmaya yönlendirmiştir. Milli irfanımıza birçok âlim şahsiyet armağan eden bir ailenin mensubu olan Bekâî, şairliği, ilmî birikimi ve ahlakî özellikleriyle döneminde temayüz etmiş bir şahsiyettir. Yaşadığı dönemde sosyal yapıdaki değişmeler ve kırılmalar nedeniyle kaynaklarda kendisine yeteri kadar yer verilmemiştir. Hakkında yer alan biyografik bilgiler son derece sınırlıdır ve genelde bu bilgiler bir öncekinin tekrarı mahiyetindedir. Bu nedenle çalışmamızda biyografik kaynakların yanında, şairin ulaşılabilen eserlerinden de faydalanılmıştır. Bu çalışmada şairin eserleri hakkında kısa bilgiler verilmiş ve çalışmamızın asıl konusu olan *Kitâb-ı Kerbelâ* ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmamız giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde şairin yaşadığı yüzyıl hem sosyal-kültürel hem de edebî yönden ele alınmaya çalışılmış ve şairin böyle bir dönemde işgal ettiği yer tespit edilmeye gayret edilmiştir. Birinci bölümde Hz. Hüseyin'in hayatı, Kerbelâ olayı bütün ayrıntılarıyla ele alınarak Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında Kerbelâ olayının ele alınışı ve bir tür olarak Maktel-i Hüseyin'ler hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde şairin hayat hikâyesi ve meydana getirdiği eserler, mevcut kaynaklar ışığında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde *Kitâb-ı Kerbelâ*, genel özellikleriyle incelenmeye çalışılmıştır. Eserin adı, yazılış tarihi, edebî türü gibi konulara değinildikten sonra eser, biçim ve içerik bakımından ele alınmıştır. Bu bölümde *Kitâb-ı Kerbelâ*'nın *Hadikatü's-süedâ* ile karşılaştırılmasına da geniş bir şekilde yer verilmiştir. İki eserin karşılaştırılmasından sonra *Kitâb-ı Kerbelâ*'nın *Şahıs Kadrosu* başlıklı bir bölüm açılmış ve eserde Kerbelâ olayına doğrudan tesir eden birçok şahsa değinilmiş, bu şahıslar genel özellikleriyle tanıtılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde *Kitâb-ı Kerbelâ*'nın bilimsel bir metnini ortaya koymak amacıyla oluşturduğumuz tenkitli metne yer verilmiştir. Tenkitli metni meydana getirme gayreti, çalışmamızın ilk adımlarından biridir. Yukarıda ifade edilen incelemeler oluşturduğumuz tenkitli metne göre hazırlanmıştır. Araştırmalarımız neticesinde elde ettiğimiz nüshalardan beş tanesi tenkitli metne dahil edilerek, bu

nüshalar arasındaki farklılıklar dipnotlarda gösterilmiş. Mevcut nüshaların tamamı müstensih nüshası olduğundan, tenkitli metnin kurulmasında hiçbir nüsha esas alınmamıştır. Eldeki nüshalar değerlendirilerek mümkün mertebe müellif nüshasına yaklaşılabilecek yeni bir metin kurulmaya çalışılmıştır. Tenkitli metnin oluşturulmasında anlam, vezin ve şairin kelime kadrosu göz önünde bulundurularak en doğru ifadeler seçilmeye gayret edilmiştir.

Ayet ve Hadisler Dizini başlıklı bölümde tenkitli metinde yer alan ayet ve hadislerin tam metinleri kaynaklarıyla birlikte verilmiştir.

Çalışmamızın sonunda tenkitli metinde yer alan ve genellikle Arapça ve Farsça sözcüklerin yer aldığı bir sözlük ve dizin yer almaktadır.

Son olarak, çalışmamızda büyük katkılarını gördüğüm, yardımını ve desteğini hiç esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Turgut KARABEY başta olmak üzere, çalışmamızın her aşamasında tecrübesinden ve fikirlerinden istifade ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Metin AKKUŞ'a, zaman zaman görüşlerine başvurduğum hocam Doç. Dr. Selami ECE'ye, her daim desteğini ve ilgisini gördüğüm kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Rıfat KÜTÜK'e, metinde yer alan Arapça ifadelerin okunup anlamlandırılmasında yardımını esirgemeyen Okutman Mehmet Suat Demir'e, konunun tespit edilmesinde ve tezin şekillenmesinde sürekli olarak istişare ettiğim değerli arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Ahmet TOPAL'a teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

A. XVIII. Yüzyılın Siyasi ve Sosyal Görünümü

Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda altı padişah tahta geçmiştir. Bu padişahlar sırasıyla şu isimlerdir: Sultan III. Ahmed (1703-1730 M / 1115-1143 H), Sultan I. Mahmud (1730-1753 M / 1143-1168 H), Sultan III. Osman (1753-1757 M / 1168-1171 H), Sultan III. Mustafa (1757-1774 M / 1171-1187 H), Sultan I. Abdülhamid (1774-1789 M / 1187-1203 H) ve Sultan III. Selim (1789-1808 M / 1203-1222 H)' dir.

1703'te herhangi bir savaş ve kayıp olmadığı halde, padişah II. Mustafa kapıkulu ve âlimlerin ittifakıyla tahttan indirildi. İlk bakışta bir kısım cebecinin biriken maaşını alamamasından kaynaklanmış gibi görünen bu hadise kısa zamanda kapıkulu ve ulemanın ortak tavrıyla büyüdü. Bu olay, aslında genel olarak değerlendirildiğinde, 1683'ten beri yaşanan sürecin bir devamıydı. Karlofça'ya karşı çıkan ve savaşın sürmesinden yana olan kapıkulu askeri, aslında kaybettiği itibarını yeniden kazanmanın peşindeydi.¹

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti için dışta yenilgilerin ve toprak kayıplarının devam ettiği, içeride ise isyanların ve ekonomik sıkıntıların baş gösterdiği bir dönem olmuştur. Yüzyılın başlarında Sultan III. Ahmed (D. 31 Aralık 1673-1 Temmuz 1736 M / Ö. 23 Ramazan 1084-22 Safer 1149 H.), Edirne Vakası² olarak bilinen ve Sultan II. Mustafa'nın hocası ve dönemin şeyhülislamı Feyzullah Efendi'nin fecî katliyle sonuçlanan bir isyan sonucunda iktidara gelmiştir.³

1703'ten 1730'a kadar devam eden III. Ahmed'in hükümdarlığı döneminde Osmanlı sarayı sahip olduğu debdebenin doruğuna ulaşır.⁴ XVIII. yüzyılın genel özelliklerinden bir diğeri de iktidara gelen padişahların hemen hepsinin ıslahata ihtiyaç duyarak ıslahat hareketlerine girişmeleridir. Bunun bir neticesi olarak bu dönemde çok fazla sadrazam değiştirilmiştir. III. Ahmed de saltanatta kaldığı müddet zarfında on dört sadrazam değiştirmiştir.⁵

Edirne Vakası'nın sonrasında iç huzurun sağlanması 1718'leri bulmuştur. III. Ahmed'in kontrolü eline alıp devlet yönetimi vezirlere bırakarak köşesine çekildiği bir

¹ Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergay Yay., İstanbul 2004, s. 395.

² Edirne Vakası için bk: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, TTK Yay., C.V, s. 25-45.

³ Enver Ziya Karal, "Ahmed III", İA., C.I, İstanbul 1978, s. 165.

⁴ E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, (Çev. Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay., Ankara 1999, C II, s. 274.

⁵ Şemdinî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi, *Mûri't-tevârih*, (Haz: Münir Aktepe), İÜEF Yay., C III, İstanbul 1981, s. 59-60.

sırada İsveç Kralı XII. Charles'ın Osmanlılara sığınmak zorunda kalması, devleti Ruslarla tekrar karşı karşıya getirmiştir.⁶ Aslında III. Ahmed'in saltanatını iki devreye ayırmak mümkündür. Birincisi Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'dan önceki dönem; ikincisi ise, Damad İbrahim Paşa'nın sadrazam olduğu ve bir sulh ve eğlence dönemi olarak da bilinen Lâle devri (1717-1730 M)'dir.⁷

Damad İbrahim Paşa'nın kendi akrabalarını kollaması, kayırması ve padişahın buna seyirci kalması, devlet paralarının eğlence hayatına aktarılması, bu nedenle birçok yerde saray ve köşk yaptırılması, savaşlar ve ağır vergiler nedeniyle zor günler yaşayan halk tarafından hoş karşılanmamışsa da, bu dönemde meydana gelen bazı olumlu gelişmeler de göz ardı edilmemelidir. Bu dönemde şiir kadar musiki, hat ve mimari de ön plana çıkmış, bir tercüme encümeni kurularak önemli eserler tercüme edilmeye başlanmış, nadir eserlerin yurtdışına çıkışı yasaklanmış, İstanbul'da beş tane kütüphane kurulmuş, Yirmi Sekiz Mehmed Çelebi Fransa'ya elçi olarak gönderilmiş ve ilk Türk matbaası Macar asıllı İbrahim Müteferrika tarafından 1724 M tarihinde kurulmuştur.⁸

Osmanlı tarihinde Lale Devri olarak adlandırılan, zevk ve eğlencenin doruğa çıktığı bu dönem Patrona Halil adındaki kişinin önderliğindeki kimseler tarafından bozulmuş, 28 Eylül 1730 tarihinde Patrona Halil isyanı meydana gelmiştir. Bu isyanda memnuniyetsizliği yanında, Osmanlı topraklarını işgale başlayan İran karşısında Osmanlı iktidarının eğlence hayatından başını kaldırarak, gerekli müdahaleyi yapamaması da başlıca etkenlerden biri olmuştur. Bu isyan sonucunda devlet daha büyük bir kaosa sürüklenmiş, III Ahmed tahttan indirilerek yerine I. Mahmud getirilmiş, Sadrazam Damad İbrahim Paşa, kapudan paşa ve kahya beyi katledilmiş, isyancılar devleti ele geçirerek iktidara hakim olmuşlardır. Böylece Sultan III. Ahmed dönemi kapanmış ve Sultan I. Mahmud dönemi başlamıştır.⁹

Sultan III. Ahmed yirmi yedi yıl devam eden saltanatı boyunca devleti barış ve sükûnet içerisinde yaşatma çabasında olmuş, birtakım ıslahat hareketlerine girişmiş, bu teşebbüslerinde kısmen başarılı olmasının yanında, tam anlamıyla isteklerini yerine getirememiştir. Ahmedî ve Necîb mahlaslarını kullanarak şiirler de kaleme alan¹⁰ Sultan

⁶ Osman Horata, *Has Bahçede Hazan Vakti-XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara 2009, s. 18.

⁷ Lâle Devri için bk: Ahmed Refik Altınay, *Lâle Devri*, İstanbul 1928.

⁸ Ziya Nur Aksun, *Osmanlı Tarihi*, Ötüken Yay., C II, İstanbul 1994, s. 338.

⁹ Karal, s. 168.

¹⁰ Coşkun Ak, *Şâir Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001, s. 305.

III. Ahmed'in Topkapı Sarayı önündeki Sultan Ahmed çeşmesi ve annesi için yaptırdığı Vâlîde Sultan Câmîi bıraktığı değerli eserlerdendir.¹¹

Sultan I. Mahmud (D. 2 Ağustos 1696-13 Aralık 1754 M / Ö. 4 Muharrem 1108-28 Safer 1168 H) 1 Ekim 1730 M / 19 Rebî'ü'l-evvel 1143 H tarihinde 34 yaşında, Patrona Halil isyanı neticesinde tahta çıkmış ve saltanatının ilk yıllarında iktidarı eline alamayarak isyancıların isteklerine boyun eğmiştir. 1731 M / 1143 H yılında âsileri dağıtan, elebaşlarını öldüren ve onların devlet hizmetine getirdiği adamları azleden I. Mahmud, hâkimiyeti sağlamıştır.¹² I Mahmud, kendisinden önce tahtta bulunan III. Ahmed gibi savaştan hoşlanmayan bir padişah olmasına rağmen 1734- 1740 M / 1146-1152 H yılları arasında Rusya, Avusturya ve Lehistan gibi devletlerle savaşmak zorunda kalmıştır. Rusya ile savaşın devam ettiği bir esnada barış antlaşmasını bozarak, Rusya lehine savaşa giren Avusturya ile birçok cephede savaşa girilmiştir. I. Mahmud, bu savaşlarda büyük muzafferiyetler elde ederek, Osmanlı'nın gücünü bir kez daha ortaya koymaya muvaffak olmuştur. Bu savaşlar neticesinde özellikle 1699 M / 1110 H Karlofça antlaşmasında kaybedilen toprakların büyük bir bölümü tekrar ele geçirilmiştir. Belgrad geri alınmış, özellikle 1737 M / 1150 H yılı bir zaferler yılı olarak tarihe geçmiştir.¹³

Dışarıdan gelmesi muhtemel tehlikeleri böylece bir nebze olsun engelleyen sultan, bu tarihten itibaren devletin iç meselelerini ele almış, birtakım ıslahat hareketlerine girişmiştir. Pek çok alandaki ıslahat çalışmalarının yanında onun en önemli ıslahat hareketi ordu konusunda olmuştur. Orduyu düzeltme görevi asıl adı Claude Alexandre Comte de Bonneval olup daha sonra Müslüman olan Humbaracı Ahmed Paşa'ya verilmiştir. O da bir humbaracı birliği kurmuştur.¹⁴ Sultan I. Mahmud da Sebkatî mahlasıyla şiirler yazmış, isyanlardan korktuğu için ıslahat hareketlerinde yeteri kadar kararlılık gösterememiş buna mukabil birçok yerde cami, türbe, çeşme, saray inşa ve tamiriyle memleketi mamur hâle getirmek için bütün gayretini sarf etmiştir.¹⁵

Sultan III. Osman (D. 2 Ocak 1699-30 Ekim 1757 M / Ö. 1 Recep 1110-17 Safer

¹¹ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yay., C II, İstanbul 1998, s. 747.

¹² M. Münir Aktepe, "Mahmud I", *İA.*, İstanbul 1957, VIII, 158.

¹³ Aksun, II, s. 362.

¹⁴ Uzunçarşılı, V, 324.

¹⁵ Aktepe, s. 165.

1171 H) 28 Safer 1168 M / 13 Aralık 1754 H yılında Sultan I. Mahmud'un yerine 55 yaşında tahta çıkmış ve üç yıl saltanatı kalmıştır.¹⁶

Diğer iki padişahın aksine III. Osman şiir ve musiki ile uğraşmamış, hatta kadından ve musikiden nefret etmiştir. Kadınlar saraydan uzaklaştırılmaya çalışılmış, çarşı ve pazarda kadınların giyim ve kuşamları ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu karamsar hayat tablosunda, Osmanlı'nın taht kavgaları neticesinde Sultan III. Osman'ın yıllarca kafes arkasında yaşamaya mahkûm edilmesi, adeta bir hapis hayatı sürmesi de etkili olmuş olmalıdır.¹⁷

Sultan III. Mustafa, (D. 28 Ocak 1717-21 Ocak 1774 M / Ö. 15 Safer 1129-9 Zilkade 1187 H) ağabeyi şehzade Mehmed III. Osman tarafından zehirlenerek öldürüldüğü için, 29 Ekim 1757 M / 16 Safer 1171 H. tarihinde tahta çıkmıştır. 21 Onun tahta çıktığı tarihte Sultan III. Osman'ın son aylarında sadarete atanan Koca Râgıb Paşa sadaret makâmını işgal etmektedir. III. Mustafa ve Koca Râgıb Paşa çok iyi anlaşmışlar ve özellikle ıslahatlar hususunda hemen hemen aynı fikirleri taşımışlardır. Hâl böyle olunca padişah ve sadrazam el ele vererek önemli faaliyetlere imza atmışlardır.¹⁸

III. Mustafa Cihangîr mahlasıyla şiirler yazmıştır.¹⁹ En büyük zaaflarından biri müneccimlere inanmasıdır. Buna karşılık devleti Rusya ile savaşa sokmak gibi bir hatası göz ardı edilirse, onun iyi bir devlet adamı olduğunu söylemek mümkündür. Hatta onun savaşlardan bunaldığı ve duyduğu üzüntü sonucu vefat ettiği düşünülürse iyi niyeti anlaşılacaktır. O da önceki padişahlar gibi ülkenin imarına büyük önem vermiştir.²⁰

I. Abdülhamid (D. 20 Mart 1725-7 Nisan 1789 M / Ö. 6 Recep 1137-12 Recep 1203 H), ağabeyi III. Mustafa'nın vefatı üzerine 20 Ocak 1774 M / 8 Zilkade 1187 H tarihinde tahta çıkmıştır. İktidara geldiğinde Rusya ile başlamış olan harp devam etmektedir ve buna bağlı olarak içte de isyanlar artmıştır. Bu savaşta Osmanlı yenilmiş ve 21 Temmuz 1774 M / 13 Cemâziyelevvel 1188 H. tarihinde Rusya ile Küçük Kaynarca antlaşması imzalanmış ve bu antlaşmanın en önemli maddelerinden biri olarak Kırım, Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. İsyân ve ayaklanmalarda ön plana çıkmış olan levendlik teşkilatı kaldırılmış, levendler dağıtılmıştır. Mühendishâne-i Berrî

¹⁶ Şinasi Altundağ, "Osman III", İA., C IX, İstanbul 1964, s. 448.

¹⁷ Halil İnalcık vd., *Osmanlı, Yeni Türkiye* Yay., C XII, Ankara 1999, s. 186.

¹⁸ Bekir Sıtkı Baykal, "Mustafa III", İA., C.VIII, İstanbul 1979, s. 700.

¹⁹ Mustafa İsen -Ali Fuat Bilkan, *Sultan Şâirler*, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 217.

²⁰ Aksun, C II, s. 417.

Hümâyûn kurulmuştur. Yerli malı kullanmak mecburî hâle getirilmiş ve İbrahim Müteferrika matbaası yeniden açılmıştır. 10 Mart 1779 M / 22 Safer 1193 H tarihinde Ruslarla Aynalıkavak antlaşması imzalanmıştır. 1787 M / 1201 H yılında Rusya ile harp yeniden başlamış ve tarihe 92 harbi olarak tarihe geçen bu savaş 1792 M / 1206 H yılına kadar devam etmiştir.²¹

28 Mart 1789 / 11 Receb 1203 tarihinde I. Abdülhamid vefat ettiğinde Osmanlı ülkesi savaşlar ve iç karışıklıklardan dolayı son derece bitkin bir hâldedir. Padişah saltanatı devresinde pek bir varlık gösterememiş, istediği ıslahat hareketlerini yerine getirememiştir. I. Abdülhamid, Özi Kalesi'nin düştüğü haberi üzerine felç geçirerek vefat etmiştir.²²

Sultan III. Selim, (D. 24 Aralık 1761-28 Temmuz 1808 M / Ö. 28 Cemaziyelevvel 1175-5 Cemaziyelahir 1223 H) Sultan III. Mustafa'nın oğlu, Osmanlı'nın yirmi sekizinci padişahıdır. Şehzadelik döneminde daha çok şiir ve musiki ile uğraşmıştır. Fakat bir taraftan da devlet işleyisi hakkında bilgiler edinmeyi ihmal etmemiştir. 7 Nisan 1789 M / 11 Receb 1203 H tarihinde tahta çıkmıştır.²³

XVIII. yüzyıl bir isyan hareketiyle sona ermiştir. Kabakçı Mustafa isyan ederek, III. Selim'i tahttan indirmiştir. 29 Temmuz 1808 M / 14 Cemâziyelâhir 1223 tarihinde meydana gelen II. Edirne Vakasında Sultan III. Selim'in katliyle birlikte XVIII. yüzyıl sona ermiştir.²⁴

III. Selim şair ve musikişinas bir padişahıdır. İlhamî, İlham, Selim ve Selimî mahlaslarıyla yazdığı şiirler bir divan oluşturacak kadar çoktur.²⁵

B. XVIII. Yüzyılın Edebî Görünümü

Bu yüzyılda siyasi, iktisadi ve sosyal hayatta kendisini açıkça hissettiren gerilemeye karşılık, bilim, kültür ve edebiyat hayatı bu gerilemeden fazla etkilenmemiş ve önceki asrın devamı olarak olgunluk dönemini yaşamayı sürdürmüştür. Geleneğin belirlediği ölçülere bağlı kalarak kendisini her dönemde teknik ve estetik bakımdan yenileyerek gelişimini devam ettiren edebiyat, gerek kemiyet gerekse keyfiyet bakımından özellikle asrın başında Nedim, sonunda da Şeyh Galib'in elinden en

²¹ Baykal, s. 705.

²² İnalcık vd., XII, 197.

²³ A. Cevat Eren, "Selim III", *İA.*, İstanbul 1966, X, 441.

²⁴ Eren, s. 445.

²⁵ Ak, s. 323.

mükemmel ve olgun örneklerini vermiştir. Bunda asrın başında III. Ahmed ve sonunda III. Selim'in sanat ve sanatkâra ilgi gösterip desteklemelerinin ve uzun süren savaşlardan yorgun düşen Osmanlı için soluklanma ve barış özlemi duyulmasının önemli etkisi olmuştur. Bu dönem şair ve yazarları önceleri hikmet ve hünerle elde edilen edebî seviyeyi, bu dönemde mahalli unsurları, gündelik hayatı konuşma dilini şiirin malzemesi yakalamaya çalışmışlardır.²⁶

Bu döneme baktığımızda, taht kavgaları sonucunda uzun yıllar hapis hayatı sürmek suretiyle ruhsal dengesi bozulmuş bir iki padişahı göz ardı edersek, geleneğe uygun olarak dönemin padişahlarının hemen hepsinin edebiyat, mûsikî, hat ve tezhip gibi güzel sanatlar ile meşgul oldukları görülür. Hatta Necîb mahlasıyla şiirler yazan III. Ahmed ve İlhamî mahlasıyla şiirler yazan Sultan III. Selim devrin önemli şairleri arasında sayılabilir.²⁷

Kaynaklarda şiir ve şair asrı olarak kabul edilen XVIII. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klâsik edebiyatın en geniş ve zengin dönemidir. Bir araştırmaya göre²⁸ bu asırda 1322 şair yetişmiştir. Bunlardan 168 tanesinin divanı bulunmaktadır. Bu zenginliğe rağmen üstat sayılabilecek şairler oldukça azdır.²⁹

Bu yüzyılda dönemin diğer şairleri üzerinde etkili olan şairlerin başında III. Ahmed dönemi şairlerinden ve Damad İbrahim Paşa Kütüphanesi'nin Hâfız-ı Kütübü Nedim gelmektedir. Nedim, Dîvân şiirine birçok yenilik getirmiştir.³⁰ O yer yer Mahallîlik cereyanı çerçevesinde kullandığı sade Türkçe, halk diline yakın söyleyişle yazdığı şuhane gazelleri ile devrin ilk yarısına damgasını vurmuş, zevk ve eğlence hayatının had safhaya çıktığı ve edebiyatın gelişmesine münbit ortamların hazırlandığı Lâle devrinin en önemli şahsiyetlerinden biri olmuştur.³¹ Başta Kâmî, Râsid, İzzet Ali Paşa ve Neylî³² (Ö.1748 M / 1161 H) gibi devlet adamları olmak üzere pek çok şair

²⁶ Şentürk-Kartal, s. 400-401.

²⁷ Banarlı, C II, s. 747.

²⁸ Bk: Halil Çeltik, "18: Yüzyıl Tezkirelerinde Divan Şairleri" , Journal of Turkish Studies [Türklük Bilgisi Araştırmaları] Hasibe Mazıoğlu Armağanı II, C XVII, 1998, s. 9-32.

²⁹ Şentürk-Kartal, s. 401.

³⁰ Geniş bilgi için bk: Hasibe Mazıoğlu, *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçag Yay., Ankara 1992.

³¹ Nedim ve Lâle Devri için bk: Ali Faik Ozansoy, *Nedim ve Lâle Devri*, MEB Yay., Ankara 1950.

³² Neylî için bk: Nurcan Bedir, *Neylî Hayatı, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 1993.

onun etkisinde kalmıştır. Devrin diğer önemli şairlerinden Seyyid Vehbî ve Fıtnat Zübeyde Hanım, Nâbî etkisi yanında Nedim tarzında da şiirler söylemişlerdir.³³

Devrin sultan-ı şuarâsı Osman-zâde Tâib³⁴ (Ö.1724 M / 1136 H), na'lılarıyla ünlü İstanbullu Nazîm (Ö.1727 M / 1139 H), manzûm mesnevî tercümesiyle ünlü Nahîfî Süleyman (Ö.1738 M / 1150 H), Akovalı-zâde Hâtem (Ö.1754 M / 1167 H) ve Mevlevî Esrar Dede (Ö.1797 M / 1211 H) XVIII. yüzyıla etki eden bu iki şairin etkisine girmeyen şairlerdir.

Siyasi ve sosyal hayattaki çözümlenin iyice açığa çıktığı bu asırda edebiyat ve sanatın merkezi İstanbul olmakla birlikte Edirne, Bursa, Diyarbakır gibi merkezlerde, maddî ve manevî boyutlarıyla Türk varlığını hala bünyesinde barındıran Balkanlarda edebî hayat bütün canlılığı ile devam etmiştir. Özellikle tahsil veya görevleri gibi sebeplerle Anadolu ve Balkan vilayetlerinden İstanbul'a gelen şair ve sanatkârlar burada kendilerini gösterip ispat etme fırsatını elde etmişlerdir.³⁵

Yüzyılın bir diğer üstat şairi de Şeyh Gâlib'dir.³⁶ (Ö.1799 M / 1213 H) yetişmiştir. Şeyh Gâlib, klâsik Türk şiirinin son büyük ustası olarak, başta Nedim veya Nâbî ekolüne bağlı siirler yazmışsa da daha sonradan ayrı bir ekol kurmuştur. Üslup bakımından XVII. yüzyılda başlayan Sebk-i Hindî'ye³⁷ Şevket, Buhârî, Bîdil ve Farsça yazan Hind şairlerine bağlı olan Şeyh Gâlib, mana ve öz itibarıyla da Mevlânâ'dan yararlanmıştır.³⁸

Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri mahallîleşme cereyanının iyice güçlenmesidir. XVII. yüzyılda Nâbî ve Sâbit ile birlikte başlayan mahallîleşme hareketi ve sadelik bu dönemde sürmüştür. Nâbî'nin “*Dîvân nüsha-i kâmûs degildir.*” ifadesiyle özetlenmiş olan bu akım, nazımda olduğu kadar nesirde de kendini göstermiştir. Hatta bu akım, XVII. yüzyılda Veysî ve Nergisî ile zirveye çıkan süslü nesir çalışmalarını azaltmıştır. Bu akımın en önemli özellikleri; halk diline yakın sade Türkçe kullanımı, atasözleri ve deyimlerin sıklıkla kullanılması, konuların yerli konular olması, şairlerin

³³ Geniş bilgi için bk: Faruk Kadri Timurtaş, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul 1981, s. 240-242

³⁴ Güler Doğan, *Tâib Mehmed Çelebi ve Divanı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Boğaziçi Üniversitesi, SBE, İstanbul 2003.

³⁵ Şentürk-Kartal, s. 401.

³⁶ Şeyh Gâlib için bk: Naci Okçu, *Şeyh Galib Divanı, Hayatı, Edebi Kısılığı, Eserleri, Siirlerinin Umûmî Tahlili*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2011.

³⁷ Geniş bilgi için bk: Fatma Tulga Ocak, “XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Divan Edebiyatı ve Sebk-i Hindî”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, XI, 733-741.

³⁸ Timurtaş, s. 242.

yaşadıkları çevreyle ilgilenmeye başlamaları ve klâsik Türk edebiyatının halk edebiyatıyla yakınlaşması olarak ifade edilebilir.³⁹

Mahallîleşme cereyanı olarak tabir edilen bu hareket, Nihat Sâmî Banarlı'ya göre XIV. asırda Âşık Paşa ve Gülşehrî ile başlamış ve diğer yüzyıllar içinde farklı temsilciler elinde gelişerek olgunlaşmış, XVIII. yüzyıla gelindiğinde etkisini iyice artırmış Türkî-i Basît⁴⁰ akımının bir parçasıdır. Nitekim devrin iki önemli şairi Nedim ve Şeyh Gâlib'de bu tür söyleyişlerin görülmesi, bu hususta ne kadar yol katedildiğini gösteren en güzel örneklerden bir tanesi olmuştur.⁴¹

Bu dönemin en önemli özelliklerinden bir tanesi de şarkı, manzum tarih ve nazire nazım şeklinin dikkat çekecek bir şekilde artış göstermesidir. Şairlerin yaşadığı çevreyle ilgilerinin arttığını gösteren en önemli göstergelerden biri de, manzum tarihlerin divanlarda fazlaca yer tutmaya başlamasıdır. Bu asır divanlarında bu olgu sıklıkla karşımıza çıkan bir durumdur. Hatta manzum tarihleri toplayan eserler meydana getirilmeye başlanmıştır. Fâiz ve Şâkir'in topladığı *Mecmu'a-i Tevârih* buna güzel bir örnek oluşturmaktadır. Düşürülen bu manzum tarihlerin tarihî değer açısından kıymeti de haiz oldukları bellidir. Aslında her tarih manzumesi tarihi bir vesika hükmündedir.⁴²

Klâsik Türk edebiyatının bütün dönemlerinde göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir yekûn tutan nazire,⁴³ XVIII. yüzyılda daha da arttığı görülmektedir. Bu dönemde azalan birinci sınıf şair sayısı ve yeni mazmunlar üretilemeyişi, şairlerin nazire üzerine yoğunlaşmalarına sebep olmuştur. Nazire bir taklit olarak kabul edilmemelidir. Tanzir edilen şiiri geçen ve ondan daha meşhur olan nazireler oldukça fazladır. Diğer taraftan yeni yetişen şairlerin usta şairleri tanzir ederek yetiştikleri düşünülürse, nazire geleneğinin faydalı ve olumlu yanları ortaya çıkacaktır. Birçok dönemde olduğu gibi XVIII. yüzyılda da bu gelenek sayesinde şiir hareketliliği devam etmiştir.⁴⁴

Kaside ve gazel sahasında, yüzyılın ilk yarısında çoğu Lâle devri şairi olmak üzere Nedim, Osman-zâde Tâib, Kâmî, Yahya Nazîm, gibi şairler ön plana çıkarken,

³⁹ Hasibe Mazioğlu, "Eski Türk Edebiyatı" *Türk Ansiklopedisi*, MEB Yay., C XXXII, Ankara 1983, s. 130.

⁴⁰ Ahmet Mermer, *Türkî-i Basît ve Aydınî Visalî'nin Şiirleri*, Akçağ Yay., Ankara 2006.

⁴¹ Banarlı, C.II, s. 745

⁴² Kenan Erdoğan, "Edebî Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma: Divanlardaki Tarih Manzumeleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., C XI, Ankara 2002, s. 708-717.

⁴³ Nazire hakkında geniş bilgi için bk: Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz-Divân Şiirinde Nazire*, Akçağ Yay., Ankara 2006.

⁴⁴ Mustafa İsen, "Dîvân Siirinde Nazire Geleneği", *Ötelerden Bir Ses-Dîvân Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 326-331.

bunlar dışında birçok şairden belli başlı kaside ve gazel yazarları şu şekilde sıralamak mümkündür: Mehmed Nesîb Dede (Ö.1714 M / 1125 H), Dürrî-i Yekçeşm, Selîm, Râsih Bey (Ö.1731 M / 1143 H), Vâhid Mahdûmî (Ö.1732 M / 1144 H), Arpaemîni-zâde Sâmi, Şeyhülislam İshak Efendi (Ö.1734 M / 1146 H), Mustafa Sâkib Dede (Ö.1735 M / 1147 H), İzzet Ali Paşa, Râsid, Seyyid Vehbî, Nahîfî Süleyman Dede, Zâtî Süleyman Efendi (Ö.1738 M / 1150 H), Âtîf Efendi (Ö.1742 M / 1154 H), Mirza-zâde Sâlim Efendi (Ö.1743 M / 1155 H), Neccâr-zâde Şeyh Rızâ (Ö.1746 M / 1159 H), Hâmî-i Âmidî (Ö.1747 M / 1160 H) ve Neylî Ahmed.

Yüzyılın ikinci yarısında edebiyat tarihimizde yer edinen bazı önemli şairler ise şunlardır: Şeyhülislam Mehmed Es'ad (Ö.1753 M / 1166 H), Akovalı-zâde Hâtem, Mehmed Emîn Belîğ (Ö.1758 M / 1171 H), Çelebi-zâde Âsım, Nevres-i Kadîm (Ö.1761 M / 1174 H), Koca Râgıb Paşa (Ö.1763 M / 1176 H), Haşmet, Fıtnat Hanım, Erzurumlu İbrahim Hakkı (Ö.1772 M / 1185 H), Sermed Seyfullah (Ö.1788 M / 1202 H), İbrahim Nâşid (Ö.1791 M / 1205 H), Esrar Dede, Şeyhülislam Mehmed Mekkî (Ö.1797 M / 1211 H), Şeyh Gâlib, Hoca Neset (Ö.1807 M / 1221 H), Sultan III. Selim, Sünbül-zâde Vehbî (Ö.1809 M / 1223 H), Enderunlu Fâzıl (Ö.1810 M / 1224 H).

Bu yüzyılda mesnevi sahasında ciddi bir gelişme olmamıştır. XVIII. yüzyıl mesnevi eserleri sayı bakımından önceki dönemlere göre daha zayıftır. Özellikle çift kahramanlı aşk ve macera konulu mesneviler itibardan düşmüş, dinî-ahlakî-tasavvufî mesnevilerde dikkate değer bir azalma olmuş, bununla birlikte mahalli unsurlarla örülü realist eserlerde belirgin bir artış kaydedilmiştir. Bunların çoğu orijinal eserler oluşlarıyla dikkat çeker. Mesnevilerin beyit sayılarının geçmişe oranla daha az oluşu da dikkat çeken diğer bir husustur.⁴⁵

Bu asırda mesnevi denilince ilk akla gelen eser Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk'ıdır. Bu yüzyılda öne çıkan diğer mesneviler şunlardır: Belîğ: Gül-i Sad-berg, Âyine-i Hubân; Nahîfî: Fazîlet-i Savm-ı Şehr-i Ramazân, Manzum Mesnevî Tercümesi, Mevlid, Hicretü'n-Nebî, Mi'râcû'n-nebî, Hilyetü'l-envâr; Sünbül-zâde Vehbî: Lutfiyye-i Vehbî; Zarîfî: Pend-nâme; Emîrî: Nasihat-nâme; Abdî: Hayâl-i Behcet-âbâd; Diyarbekirli Seyyid Ahmed Mürşid Efendi: Pend-i Mürşidî (Nasihatnâme-i Mürşidî); Naîmüddin Temişvarî: Silk-i Cevâhir (Pend-nâme-i Naîmüddin); Esrar Dede: Mübârek-nâme-i Esrâr, Fütüvvet-nâme-i Esrâr; Na'tî Mustafa Bey: Edhem-nâme; Şeyhülislam İshak

⁴⁵ Osman Horata, "Zihniyet Çözülüştünden Edebî Çözülüşe: Lale Devri'nden Tanzimat'a Türk Edebiyatı", *Türkler*, C XI, Ankara, s. 579.

Efendi: Bi'set-nâme; Abdülbâkî Ârif Efendi: Mi'râciyye; Şeyh İsmail Hakkî-i Bursevî: Mi'râciyye; Abdullah Salâhî-i Uşşâkî: Hilye-i Hasaneyni'l-ahseyn; Bursalı Ali Rızâ. Hilye-i Hazret-i Mevlâna; Zâtî Süleyman Efendi: Sevânihu'n-nevâdir fî-Ma'rifeti'l-anâsır; Subhizâde Feyzî: Heft-seyyâre, Mir'at-i Âlem-nümâ, Safâ-nâme; Şeyhî Mehmed Efendi: Sâkî-nâme.⁴⁶

XVIII. yüzyıl edebiyatı mensur eserler yönüyle de bir hayli zengindir. Bunlar çoğunlukla biyografiler, tezkireler, tarihler gibi bilimsel eserlerdir. Bunların yanında sefâretnâmeler ve değişik konularda kaleme alınmış eserler de görülür. Biyografi alanında, Uşşâkî-zâde Hasîb (Ö.1723 M / 1135 H)'in Nev'î-zâde Atâyî'nin *Şakâ'ik Zeyli*'ne zeyl olarak yazdığı *Zeyl-i Hadâ'ikü'l-Hadâik fî-Tekmiletî's- Şakâik*'i; Şeyhî Mehmed (Ö.1732 M / 1144 H)'in *Vakâyi-i Fudala*'sı; Osman-zâde Tâib'in *Hadîkatü'l-vüzera* ve *Hadîkatü'l-Mülûk* adlı eserleri; Dilaver-zâde Ömer Vâhid (Ö.1758 M / 1171 H)'in bu esere 1703-1730 yılları arasında sadarete bulunan on üç sadrazamı ekleyerek yazdığı zeyli; Şehrî-zâde Mehmed Saîd (Ö. 1765 M / 1178 H)'in *Gül-i Zîbâ* ve *Gülşen-i Mülûk* adlı eserleri; Ahmed Câvid (Ö.1803 M / 1217 H)'in *Verdi-i Mutarrâ* adını verdiği zeyli, Bursalı İsmail Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı irfan* adlı eseri o döneme kadar gelmiş geçmiş Osmanlı padişah, şehzade, sadrazam, vezir, bilim adamı, şeyh ve sanatkarları hakkında bilgiler içermektedir.

Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin (Ö.1788 M / 1202 H), bu yüzyılın en önemli biyografi yazarlarından. 1744 M / 1156 H yılında yazıp Feyzullah-zâde Mustafa Efendi'ye sunduğu *Devhatü'l-Meşâyih*'i daha sonra iki kez zeyl etmiş, böylece 1424-1788 M / 827-1202 H yılları arasında görev yapan seksen sekiz şeyhülislam hakkında bilgi vermiştir. Kâtip Çelebi'nin *Süllemü'l-Vusûl*'üne zeyl olarak yazdığı arapça *Mecelletü'n-nisâb* adlı eserde, İslam dünyasında 20 Mart 1772 tarihine kadar yetişen bilim adamı, şair ve sanatçılar;⁴⁷ kitabın adının ebced hesabından 1759-60 M / 1173 H yılında yazıldığı anlaşılan *Tuhfe-i Hattatin*'de ise Türk, Arap ve Acem hattatları hakkında bilgi verilmiştir.⁴⁸

XVIII. yüzyıl, şuarâ tezkireciliği bakımından bir önceki yüzyıldan daha verimli olmuş, tezkireciliğin altın yüzyılı denilebilecek XVI. yüzyıla yaklaşan bir gelişme

⁴⁶ Ahmet Kartal, "Eski Türk Edebiyatında Mesnevi", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi II, Bilim ve Sanat Vakfı Türkiye Araştırmaları Merkezi, C V, sayı 10, İstanbul 2007, s. 365-366.

⁴⁷ Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK. Yay., C.I, Ankara 1988, s. 416.

⁴⁸ Levend, s. 399.

göstermiştir. Bu yüzyılda biri Latîfî, Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi'nin güzel örneklerini verdikleri klasik tezkire türünde kapsamlı, ayrıntılı bilgi veren; diğeri ise Kâf-zâde Fâizî'nin ilk kez denediği bol şiir örneği veren ve şairleri yalnızca bir iki satırla tanıtan antoloji özelliğindeki eserler olmak üzere iki ayrı tür tezkire keleme alınmıştır.⁴⁹

XVIII. yüzyıl Tekke edebiyatı, genel bir duraklama ve gerileme içindedir. Bu dönemde Şeyh Gâlib'i dışarıda bırakırsak, kaliteli Tekke edebiyatı örneklerine az rastlanır. Geniş halk kitlelerine seslenen bazı tarikat şeyhlerinin eserlerinin bile eski akide ve inançları tekrar ettiği görülmektedir. Tekke şiirinin en önemli türü ilâhîler zaman zaman güzel ve ahenkli olmakla birlikte, çoğunlukla her türlü sanat zevkinden mahrum, vezin ve kâfiye hatalarının sıkça görüldüğü manzumeler olarak karşımıza çıkar. Bu dönemde öne çıkan Tekke edebiyatı temsilcileri Bursalı Şeyh İsmail Hakkı, Uşşâkî tarikatı şeyhlerinden Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî (Ö.1764 M / 1177 H), Edirne'de Gülşenî dergâhı şeyhi Hasan Sezâî (Ö.1738 M / 1151 H), Keşanlı Şeyh Zâtî, Üsküdarlı Şeyh Zekâî gibi mutasavvıf şairler yanında en tanınmışları Diyarbakırlı Ahmed Mürşidî ve Erzurumlu İbrahim Hakkı'dır.⁵⁰

XVIII. yüzyıl saz şairlerinin eserleri de Osmanlı coğrafyasının her yanına nüfuz edebilmiştir. Bunlardan Kıymetî, Nûrî, Levnî, Kabasakal Mehmed ve Fasîhî burada anılmaya değer şairlerdendir. Önceki yüzyılda yaşamış Âşık Ömer ve Gevherî'nin şöhreti de bir yandan devam etmektedir.⁵¹ Bu dönemdeki âşıklar, siyasal tarihimizde çok önemli olaylar olduğu hâlde XVII. yüzyılda yetişen usta âşıkların gücüne ulaşamamışlardır. Bu nedenle Âşık edebiyatı gerilemeye başlamıştır. Buna rağmen âşıklar, klâsik Türk edebiyatı şairlerine göre daha canlı, daha sosyal konulara yönelen şiirler yazmışlardır.⁵² Bir önceki asırda başlayan âşıkların aruz vezniyle şiir söyleme geleneği yaygınlaşarak devam etmiştir.⁵³ Buna mukabil klâsik Türk edebiyatının da halk edebiyatına yaklaştığı görülür. Bu dönemde Halk edebiyatı ile klâsik Türk edebiyatı müşterek formlar kullanmaya başlamışlardır.⁵⁴ Nitekim Nedim ve Şeyh Gâlib gibi

⁴⁹ Mustafa İsen ve diğerleri, *Şâir Tezkireleri*, Grafiker Yay., Ankara 2002

⁵⁰ Abdullah Uçman, "XVIII. Yüzyılda Tekke Şiiri", *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yay., C VII, İstanbul 1988, s. 286.

⁵¹ XIII. Yüzyıl saz şairleri için bk: Sâim Sakaoglu, "XVIII. yüzyılda Anadolu ve Saz Şairleri", *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yay., C.VII, İstanbul 1988, s.321-371.

⁵² Erman Artun, "Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., C XI, Ankara 2002, s. 601.

⁵³ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, Türkiye Yayınevi Yay., C II, İstanbul 1968, s. 464.

⁵⁴ Geniş bilgi için bk: Cemal Kurnaz, *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Akçağ Yay., Ankara 1990.

devrin büyük klâsik Türk edebiyatı şairlerinin hece vezniyle türküler söylemeleri, buna en güzel örnek oluşturmaktadır. Bu konuda bir başka önemli gelişme ise aşuğ adı verilen Ermenî saz şairlerinin yetişmesidir. Bunlardan Âşık Vartan ve Mecnûnî en tanınmışlarıdır.⁵⁵

Sonuç olarak XVIII. yüzyıl, genel eğilimler dikkate alınarak ifade edilecek olursa “divan şiiri imkânlarının sonuna kadar yoklanıp kullanıldığı” bir dönmedir. Siyasi ve ekonomik alandaki gerilemeler, edebî ve kültürel sahada fazlaca hissedilmemiştir.

⁵⁵ M. Fuad Köprülü, “Türk Edebiyatının Ermenî Edebiyatı Üzerindeki Te’sirleri”, *Edebiyat Araştırmaları*, TTK. Yay., C.I, İstanbul 1989, s. 239;

BİRİNCİ BÖLÜM

KERBELA ve EDEBİYAT

1.1.EHL-İ BEYT

Ehl-i Beyt tabiri, Hz. Peygamber'in aile fertleri için kullanılır. “Ev halkı” anlamına gelmektedir. Ehl-i beyt (ehlu'l-beyt) terkibi ev sahibiyle onun eşini, çocuklarını, torunları ve yakın akrabalarını kapsamına alır. Câhiliye devri Arap toplumunda kabilenin hâkim ailesini ifade eden Ehl-i beyt tabiri, İslâmî dönemden itibaren günümüze kadar sadece Hz. Peygamber'in ailesi ve soyu manasına gelen bir terim olmuştur. Daha çok Şîî kaynaklarda bunun yerine “itre” kelimesi de kullanılır.⁵⁶

Ehl-i beyt tabiriyle birlikte ele alınması gereken diğer bir önemli ifade Âl-i Aba ile eş anlamlı olan Ashâbü'l-Kisâ'dır. Bu ifade Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i birlikte kasteden bir manaya sahiptir.⁵⁷

Kur'ân-ı Kerîm'de “ehl” ve “beyt” kelimeleri birçok ayette yer almaktadır. Bu ayetlerden anlaşıldığına göre ehl, “sahip, taraftar” gibi lugat anlamlarından başka “aynı mekânı paylaşanlar, bir dine yahut peygambere inananlar, zevce”; beyt de “ev, Allah evi (cami) ve aile” manalarında kullanılmıştır. “Ehlu'l-beyt” terkibi ise üç ayette geçmektedir. Bunların birinde Hz. İbrahim'in, birinde Hz. Musa'nın, birinde Hz. Peygamber'in Ehl-i beyt'i zikredilerek Hz. Musa'nın ev halkı, diğerlerinin de hanımları kastedilmiştir. Hz. Peygamber'in hanımlarına hitap eden ayette Allah'ın onları emirlerine itaat etmeye davet ettiği ve böylece kendilerini günahlardan temizlemeyi dilediği anlatılmıştır.⁵⁸

Hadis olarak aktarılan çeşitli rivayetlerde de Ehl-i beyt ifadesi yer almaktadır. Bunların bazısında ahabın, birçoğunda ise Hz. Peygamber'in ev halkından bahsedilmiştir. Resûl-i Ekrem'in ev halkından söz eden rivayetlerin bir kısmında belirtildiğine göre Hz. Peygamber ashaba, Kur'ân ile Ehl-i beyt'inden ibaret olan iki değerli kaynak bıraktığını söylemiş ve onlar hakkında dikkatli olmalarını istemiştir. Ancak daha yaygın olan rivayetlerin bir kısmında - mesela veda hutbesinde - sadece

⁵⁶ Mustafa Öz, “Ehl-i Beyt”, *DİA*, X, 498.

⁵⁷ Gülgün Uyar, *Ehl-i Beyt-İslâm Tarihinde Ali-Fâtıma Evladı*, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 2008, s. 33.

⁵⁸ Öz, s. 498.

Kur'ân zikredilmekte, bazılarında ise onunla birlikte sünnete sarılma hususuna önem verilmektedir.⁵⁹

Ehl-i beyt'in tam olarak kimleri ifade etmekte olduğu konusunda bir fikir birliği oluşmamıştır. Farklı delillerden yola çıkılarak değişik şekillerde tarif edilen bir tabirdir. Buna göre dar bir tanımıyla Hz. Fâtıma, Ali, Hasan ve Hüseyin'i, daha geniş ifadesiyle Hz. Peygamber'in eşlerini amca çocuklarını, Selmân-ı Farisî gibi ismi özellikle zikredilen bazı sahabe ve ümmeti de içine alan bir ifadedir.⁶⁰

Bazı rivayetlere göre Resûl-i Ekrem, Zeyneb ile evlendiği gün başta Âişe olmak üzere bütün hanımlarının odalarını dolaşmış, her birine, “Allah'ın selamı üzerinize olsun ey Ehl-i beyt” diye hitap etmiş ve onların Ehl-i beyt'in asıl mensupları olduğunu vurgulamıştır. Diğer bazı rivayetlere göre ise Ehl-i beyt'e ilişkin ayet Hz. Peygamber hanımlarından Ümmü Seleme'nin odasında iken nazil olmuş, Hz. Peygamber de orada bulunan veya sonradan gelen Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i abasının altına alarak, “Allahım, bunlar benim Ehl-i beyt'imdir, onları günahlarından temizle” diye dua etmiş, bunun üzerine Ümmü Seleme kendisinin Ehl-i beyt'ten olup olmadığını sormuş, Peygamber ona, “sen zaten kendi yerindesin, sen hayır üzeresin” şeklinde cevap vermiştir. Diğer bir telakkiye göre sadaka almaları haram kılınan “Ebû Talib, Akîl, Ca'fer ve Abbas'ın ailesine mensup olanlar yanında Abdullah b. Mes'ud ile Selman-ı Farisî gibi sahabiler de Ehl-i beyt'e dahildir.

1.2. HAZRET-İ HÜSEYİN

Hz. Peygamber'in kızı Fâtıma'dan ikinci torunu, Hz. Ali'nin de ikinci oğludur. Hz. Hüseyin'in künyesi, Ebû Abdillâh el-Huseyn b. Alî b. Ebî Tâlib el-Kureşî el-Hâşimî eş-Şehîd'dir. Hz. Hüseyin, 5 Şaban 4 (10 Ocak 626) yılında Medine'de dünyaya geldi.⁶¹ Abdül-Muttalib oğlu Abbas'ın zevcesi Ümmü'l-Fadl, bir rüya görmüş, Hz. Peygamber'e gelip “Ey Allah'ın elçisi bu gece rüyamda senin âzandan bir uzvun evime düştüğünü gördüm” demiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber, “Hayırdır, rüyan doğruysa Fâtıma bir oğlan doğuracak ve emzirmen için de sana verecek” şeklinde cevap vermiştir. Hz. Hüseyin doğduğu zaman Hz. Fâtıma, emzirmesi için onu Ümmü'l-Fadl'a

⁵⁹ Öz, a.g.m., s. 498.

⁶⁰ Uyar, s. 33.

⁶¹ Hüseyin Algül, *Kerbelâ-Kanayan Bir Yara Gönül Sızlatan Bir Facia*, Ensar Yay., İstanbul 2009, s. 15.

vermiştir.⁶² Doğduğu zaman Hz. Peygamber, ağabeyi Hasan'a yaptığı gibi o güne kadar Araplar tarafından pek bilinmeyen adını kulağına bizzat ezan okuyarak koydu ve doğumunun yedinci gününde *akika*⁶³ kurbanı kestirip Hz. Fâtıma'dan saçının ağırlığınca fakirlere gümüş dağıtmasını istedi.⁶⁴ Hz. Fâtıma'nın saçının ağırlığı bir dirhem geldi ve bu miktarda fakirlere gümüş dağıtıldı.⁶⁵

Hz. Hüseyin'in çocukluğu hakkında, ehl-i sünnet muhaddislerinin kitaplarında da bulunan ve bundan dolayı doğruluğundan şüphe edilmesine sebep olmayan bilgilere sahibiz. Hz. Peygamber, Hz. Hüseyin doğduğu zaman, kulağına "O cennet çocuklarının efendisidir" diye seslenmişti. Hz. Peygamber, Hasan ile Hüseyin'i çok severdi. Usâme b. Zeyd, bir gece Hz. Peygamber'i görmüş olduğunu ve onun "Bunlar benim oğullarımdır, kızımın oğullarıdır; Allah'ım ben onları seviyorum, sen de onları sev ve onları sevenleri sev" dediğini duyduğunu rivayet etmiştir. Hz. Hüseyin'in ilk çocukluğu, Hz. Peygamber'in derin sevgi ve şefkati içinde geçmiştir. Fakat bu hal çok sürmedi. Hz. Hüseyin henüz beş veya altı yaşlarındayken büyükbabası Peygamberi ve az bir süre sonra da, annesi Fâtıma'yı kaybetti. Bu kayıpların küçük Hüseyin üzerinde ne gibi bir tesir bıraktığını bilmiyoruz. Bununla beraber, o zamanki bütün müslümanların ona karşı duyduğu sevgi, şefkat ve hürmet hislerinin bu mahrumiyeti büyük ölçüde telafi ettiği düşünülebilir.⁶⁶

Hz. Hüseyin de ağabeyi Hasan gibi ilk iki halife döneminde cereyan eden önemli olaylarda fiilen yer almadı. Hz. Osman zamanında Saîd b. Âs'ın Kûfe'den Horasan'a yaptığı sefere (30/651) ağabeyi ile birlikte katıldı. Daha sonra Hz. Osman'ın evini kuşatan isyancılara karşı babası Hz. Ali tarafından yine ağabeyi ile birlikte halifeyi korumak ve evine su taşımak üzere görevlendirildi.⁶⁷

Babasının halifeliği sırasında Hz. Hüseyin Kûfe'ye gederek onun bütün seferlerine, Cemel ve Sıffîn'e katıldı; babasının yani Hz. Ali'nin şehadetinden sonra da yine onun vasiyetine uyarak ağabeyine itaat etti. Ağabeyinin Muâviye lehinde hilafetten vazgeçişini uygun bulmadıysa da saygısı sebebiyle ona itaat ettiği söylenir. Bu arada

⁶² Abdülbaki Gölpınarlı, *Yeni Gülzâr-ı Haseneyn, Kerbelâ Vak'ası*, Ataç Yay., İstanbul 2005, s. 33.

⁶³ *Yeni doğan çocuğun başındaki saça Arapça'da akika denir. İstilahta ise yeni doğan çocuk için kesilen şükür kurbanına verilen isimdir. Akika kurbanı kesildiği gün, çocuğun saçı da traş edildiğinden bu isim verilmiştir.* (Fikret Karaman-İsmail Karagöz vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 16).

⁶⁴ Ethem Ruhi Fırlalı, "Hüseyin", *DİA*, XXVIII, 518.

⁶⁵ M. Âsım Köksal, *Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Faciası*, Karaca Yayınevi, İstanbul 2008, s. 27.

⁶⁶ Ahmed Ateş, "Hüseyin", *İA*, V, s. 639.

⁶⁷ Fırlalı, s. 518.

Hız. Hasan Muâviye ile anlaşmaya karar verdiği zaman ona karşı çıkmak istediye de itirazının reddedilmesi üzerine vazgeçti ve onunla beraber Medine'ye gitti. Daha sonra Hız. Hüseyin bu anlaşma dolayısıyla Muâviye'nin tahsis ettiği yıllık iki milyon dirhemi onun vefatına kadar aldı ve daima ağabeyinin yanında bulundu. Hız. Hasan'ın vefatından (49/669) sonra ise I. Yezîd'in hilafet makamına gelişine kadar kendini ibadete vererek zühhd ve takvaya dayalı bir hayat sürdü. Hız. Hüseyin'e ağabeyinin vefatı üzerine imam sıfatıyla biat edildiğine veya onun Muâviye aleyhine faaliyette bulunduğuna yahut kendi imameti için harekete geçtiğine dair ilk Sünnî ve Şiî kaynaklarda herhangi bir rivayete rastlanmaz; aksine bu husustaki birtakım kıpırdanışlara fırsat vermediği söylenir. Mesela Hız. Hasan'ın vefat haberi, Kûfe'ye ulaşınca taraftarları Hız. Hüseyin'e, babasıyla ağabeyinin intikamını almak için emrini beklediklerini bildiren bir mektup göndermişlerdi. Hucr b. Adî'nin, Muâviye'nin emriyle başlatılan camilerde Hız. Ali'ye hakaret etme faaliyetine karşı çıktığı için öldürölmesi üzerine (51/671) Kûfe'nin ileri gelenlerinden bir kişi hem bu haberi iletmek hem de Hız. Hüseyin'i Kûfe'ye getirmek amacıyla Medine'ye getmiş, durumdan haberdar olan Muâviye Hız. Hüseyin'e, fitne çıkarmak isteyen kimselere fırsat vermeme si konusunda tavsiyede bulunmuş, o da cevabi mektubunda "seninle savaşmak ve sana karşı çıkmak niyetinde değilim" demiştir. Bununla birlikte Hız. Hüseyin'in Muaviye'ye karşı takındığı olumlu tavrı 56/676 yılından sonra değıştirdiği bir gerçektir; çünkü bu yılda Muâviye'nin oğlu Yezîd'e biat edilmesini istemesi, pek çok müslüman gibi Hız. Hüseyin'i de fazlasıyla rahatsız etmiştir.⁶⁸

Medine valisi Mervân, Muâviye'nin yerine halef tayin ettiği oğlu Yezîd'e kendi adına biat almasını isteyen mektubunu Mescid-i Nebevî'de okuyunca halk feveran etti. Abdurrahman b. Ebû Bekir, Mervân'a, daha başlangıçta gerek kendisinin gerek Muâviye'nin yalan söylediğini ve saltanatı babadan oğula intikal ettiren Bizans sistemini müslümanların başına getirmek istediklerini söyleyerek bu teklife karşı çıkarken Abdullah b. Ömer Yezîd'in fasıklığını, Abdullah b. Zübeyr ise Allah'a karşı gelene itaatin caiz olmadığını öne sürerek açıkça itirazda bulundular ve biata yanaşmadılar. Hız. Hüseyin de onlarla aynı fikirdeydi. Mervân'ın bu durumu bildirmesi üzerine Muâviye, hemen Medine'ye gitti ve muhalefet eden kişileri çeşitli tehditlerle biata zorladı fakat başaramadı. Muâviye'nin ölümü üzerine (60/680) hilafet mevkiine

⁶⁸ Fıglalı, s. 518.

gelen Yezîd, Medine valisi Velîd b. Utbe b. Ebû Süfyan'dan her ne şekilde olursa olsun Hz. Hüseyin ve diğerlerinden biat alınmasını istedi. Velîd, henüz Muaviye'nin ölüm haberi duyulmadan Hz. Hüseyin ile Abdullah b. Zübeyr'i Mervân ile de istişare ederek yanına çağırttı. Fakat onlar Muâviye'nin öldüğünü ve haberin halk tarafından duyulmasından önce biatlarının alınmak istediğini anladılar. İbnü'z-Zübeyr Mekke'ye kaçtı; Hz Hüseyin ise Velîd ile görüşmeye gittiğinde, "Benim gibi bir adam gizlice biat edemez; zaten sen de halk katında açıkça yapmadığım bir biata razı olmazsın" diyerek ertesi gün halkın önünde biat edeceğini bildirdi. Mervân Velîd'e, yanından ayrılmadan önce Hz. Hüseyin'in biatını sağlamasını veya boynunu vurdurmasını tavsiye etti; ancak Velîd, "Sen benim için dinimi yıkacak bir şey tavsiye ediyorsun. Yemin ederim ki Hüseyin'i öldürmek suretiyle dünyanın her yanına, üzerine güneşin doğup battığı bütün mal ve mülküne sahip olacağımı bilsem yine de bunu istemem" diyerek tavsiyesini reddetti. Velîd'in yanından ayrılan Hz. Hüseyin 28 Receb 60 (4 Mayıs 680) gecesi, kendisine şu anda böyle bir harekette bulunmasının yanlış olduğunu söyleyen baba bir kardeşi Muhammed b. Hanefiyye hariç bütün aile fertlerini yanına alıp Mekke'ye doğru yola çıktı.⁶⁹

Hz. Hüseyin'in Yezîd'e biat etmeyip Mekke'ye gittiğini haber alan Kûfelilerden Şebes b. Rib'i ve Süleyman b. Surad gibi bazı ileri gelenler onu hilafete getirmek için kendisine davet mektupları yazdılar, ayrıca Ebu Abdullah el-Cedelî başkanlığında bir heyet gönderdiler. Bunun üzerine Hz. Hüseyin, durumu yerinde incelemesi için amcasının oğlu Müslim b. Akîl'i Kûfe'ye yolladı. 5 Şevval 60 (9 Temmuz 680) tarihinde şehre ulaşan Müslim, İbni Avsece'nin evine indi ve Hz. Hüseyin adına biat almaya başladı. İlk aşamada on iki bin ile otuz bin kişinin biat ettiği ve hatta Müslim'in Kûfe Mescidi'nde açıkça bir konuşma dahi yaptığı rivayet edilmektedir. Yezid, Müslim'in bu faaliyetini öğrenince Kûfe valisi Nu'man b. Beşîr el-Ensârî'yi görevden alarak yerine Basra valisi Ubeydullah b. Ziyad'ı tayin etti. Ondan Müslim'i şehirden çıkarmasını veya öldürmesini istedi. Ubeydullah'ın Hz. Hüseyin taraftarlarını ürküten tedbirler alması üzerine Müslim, daha nüfuzlu bir kişi olan Hani b. Urve el-Murâdî'nin evine yerleşti ve halkı ayaklanmaya çağırdı; hatta Ubeydullah'ın sarayını kuşattı. Ancak Ubeydullah'ın tarafında yer alan Kûfe ileri gelenlerinin nasihat ve tehditleri üzerine ayaklanan halk dağılmaya başladı ve geceye doğru Müslim'in yanında sadece otuz kişi

⁶⁹ Fıglalı, s. 518-519.

kaldı; daha sonra onlar da dağıldı. Bu gelişmeler üzerine geceleyin Kinde kabilesine mensup Tav'a adlı bir kadının evine saklanan Müslim, ihbar edilmesi üzerine yakalanarak öldürüldü. Bu yüzden Kûfeliler'den biat aldığını daha önce mektupla haber verdiği Hz. Hüseyin'e onların sözlerinden döndüğünü bildiremedi.⁷⁰

Hız. Hüseyin, Müslim'den aldığı haberlere güvenerek ve bazı rivayetlere inanmak gerekirse, Yezîd'in kendisini öldürtmek istediğini kesin olarak anladığından Kûfe'ye harekete karar verdi. Fikrini bildirdiği kişilerden İbni Abbâs, Kûfelilere itimat edilmeyeceğini ileri sürüp, babası ile kardeşinin başına gelenleri hatırlatarak onu vazgeçirmeye gayret etti. En azından Müslim'in orada fiilen idareyi ele geçirmesini ve ondan sonra hareket etmesini veyahut daha tedbirli olarak, kuvvetli kaleleri bulunan ve halkı kendisine taraftar olan Yemen'e gitmesini tavsiye etti. Hüseyin, onun bu tavsiyelerini dinlemedi. Yezîd'in halifeliğini tanımamış olan İbnü'z-Zübeyr ise, Hicaz'daki hareketlerinde tek başına olmak istediği için, ona derhal hareket etmesini söyledi. "benim bu kadar taraftarım olsa hiç durmazdım" diyordu. Sonra onun herhangi bir şeyden şüphelenmemesini sağlamak için, istediği durumda kendisi için Hicaz'da bir hareket hazırlayacağını ve kendisine biat edeceğini ilave ediyordu. Hız. Hüseyin, onun niyetini bilmesine ve amacını anlamasına rağmen kararından vazgeçmedi. Bunun üzerine İbni Abbâs, tek başına hareket etmesini tavsiye etti. Anacak Hüseyin onu dinlemeyerek, Hac vazifesini tamamladıktan sonra kadın ve çocuklar dahil, bütün aile fertleriyle birlikte Kûfe'ye doğru yola çıktı. Mekke'de Hız. Hüseyin'in giriştiği hareketlerin doğurabileceği fecî neticeler herkesi endişelendiriyordu. Tam bu sırada Müslim, Kûfe'de öldürülmüştü.⁷¹

Müslim'in başına gelenlerden habersiz olan Hız. Hüseyin, güzergahı üzerinde bulunan Zâtü Irak'ta, Hac yolculuğuna çıkmış bulunan şair Ferezdak'ın Hız. Hüseyin'in kafilesi ile karşılaşmasından bahsedilmektedir. Hız. Hüseyin, Irak'a giderken Müşâş'tan Mekke'ye girişle Huneyn arasında yer alan Sıfah'ta Ferezdak'la görüştüğü de söylenir. Burada kurulmuş çadırların Hız. Hüseyin'e ait olduğu haberini alan Ferezdak, onunla görüşerek haccını çabuk bitirmesinin sebebini sordu. Hız. Hüseyin, Kûfeliler'in kendisini davet ettiklerini söyleyerek, Kûfe'deki genel durumun nasıl olduğunu öğrenmek istedi. Ferezdak, verdiği cevapta "Babam ve annem sana feda olsun! Ben orayı terk ederken kalpler seni, kılıçlar Ümeyyeoğulları'nı destekliyordu, zafer ise

⁷⁰ Fığlalı, s. 519.

⁷¹ Ateş, s. 630-631.

gökteydi (Allah'ın takdirindedir)" diyerek aslında şartların çok da uygun olmadığını Hz. Hüseyin'e üstü kapalı olarak izah etmek istemişti.⁷²

Ferazdak'tan ayrıldıktan sonra Mekke valisinin kendisine eman verdiğine dair bir mektup aldıysa da, Allah'ın emanını tercih ettiğini söyleyerek geri dönmemiştir. Hz. Hüseyin, Müslim'in başına gelenleri ve Kûfe'de durumun aleyhine geliştiğini Sa'lebiyye ve Şeraf'a gelince öğrendi. Fakat hem Müslim'in ailesinin intikam almak istemeleri hem de Kûfeliler'in onu görünce kendisine biat edeceklerine ikna edilmesi üzerine Hz. Hüseyin, Kûfe'ye getmekte kararlılığını korudu.⁷³

Hz. Hüseyin, beraberindekilere isteyenlerin ayrılabilceğini söyledi ve ayrılanlar oldu. Yanında sadece aile fertleriyle birlikte yaklaşık yetmiş iki kişi kaldı. Böyle sayı olarak azalan kabile, Ninevâ bölgesindeki Kerbelâ'ya vardı (2 Muharrem 61 / 2 Ekim 680).⁷⁴ Hz. Hüseyin, 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Şam'da bulunan Yezîd'in emriyle, Kûfe valisi Ubeydullah b. Ziyâd'ın tertip ettiği Ömer b. Sa'd komutasındaki ordunun hücumuyla, Şemr b. Zilcevşen, Haveyl b. Yezîd e-Ashâbî, Zür'a b. Şerîk et-Temîmî ve Sinan b. Enes en-Nahâî gibi katillerin kılıç ve mızrak darbeleriyle Kerbelâ'da şehit edilmiştir.⁷⁵ Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da yaşadıkları ve orada şehit edilmesi, "Kerbelâ Olayı" başlıklı bölümde anlatılacaktır.

Kaynaklar, Hz. Peygamber'in iki torununu çok sevdiğini, isteklerini tereddütsüz yerine getirdiğini, hatta secdede iken üstüne çıktıklarında inmelerine kadar beklediğini yazar ve onlara olan düşkünlüğünü gösteren birçok rivayet nakleder. Bir gün Hz. Peygamber, minberde iken Hasan ile Hüseyin'in düşe kalka mescide geldiklerini görünce konuşmasını yarıda keserek aşağı inmiş, onları kucaklamış ve "Cenâb-ı Hak, 'Mallarınız ve çocuklarınız sizin için birer imtihan vesilesidir' derken ne kadar doğru söylemiş; onları görünce dayanamadım" dedikten sonra konuşmasına devam etmiştir. Müslümanların Hz. Hasan ile Hüseyin'e duyduğu sevgi ve şefkat Hz. Peygamber'in vefatından sonra da devam etmiştir. Mesela Hz. Ömer, hilafeti sırasında divan teşkilatını kurup herkese yapılacak yardımları kararlaştırırken onlara Bedir Gazvesi'ne katılanlara verilen miktarda tahsisat ayırmıştır. Hz. Hüseyin Resûlullah'ın sevgili torunu ve emaneti denilerek Müslümanlardan daima sevgi, şefkat ve bağlılık görmüş, altı

⁷² Uyar, s. 62.

⁷³ Elnure Azizova, *Kerbelâ Vak'ası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜ, SBE, İstanbul 2001, s. 69.

⁷⁴ Fırlalı, s. 519.

⁷⁵ Algül, s. 17.

yaşında kaybettiği dedesinin ve annesinin yokluğunu fazlaca hissetmemiştir. İslâm dünyasında olduğu gibi Türkler arasında da Resûlullah'ın sevgili torunu sıfatıyla daima sevilmiş, sayılmış ve adları çocuklara verilen en yaygın isimler arasında yer almıştır.⁷⁶

Hz. Hüseyin'in çocuklarından Ali el-Ekber Kerbelâ'da kendisiyle birlikte şehid düşmüş, Ca'fer ve Abdullah adlı oğullarından devam etmeyen soyu, diğer oğlu Ali Zeynelâbidîn'den devam ederek seyyid unvanıyla tanınmıştır. Fâtıma ve Sekîne adlı iki de kızı vardır.⁷⁷

1.3.KERBELÂ OLAYI

Muaâviye, hicretin 60. yılı Receb'in on beşinci günü vefat etti (21 Nisan 680). Hz. Hasan'la bağladığı sulh şartları arasında kendisinden sonra kimseyi yerine bırakmaması da vardı. Fakat obur şartlara nasıl riayet etmediyse bu şarta da riayet etmemiş, vefatından önce yerine oğlu Yezîd'i halife olarak tayin etmiş ve halktan biat almıştı. Oğlu Yezide de, “sanırım ki Ebu Bekir oğlu Abdurrahmân, Zübeyr oğlu Abdullah, Ömer oğlu Abdullah ve Ali oğlu Hüseyin biat etmez. Ebu Bekir oğlu Abdullah'ın üzerine hiç düşme, ondan sana hiçbir zarar gelmez. Ali oğlu Hüseyin'in de üstüne düşme, çünkü o ölür, yine biat etmez sana. Ömer oğlu Abdullah ne de olsa sana karşı duramaz, nihayet biat eder. Ancak Zübeyr oğlu Abdullah'a inanma, onun üstüne düş, mutlaka biat ettir, hilesine kanma, biat etmemekte ısrar ederse hiç acımadan öldür.”⁷⁸

Muâviye'nin vefatından sonra hilafet makamına geçen Yezîd'in ilk icraatı Medine valisine haber göndererek, babası hayattayken kendisine biat etmemiş olan, aralarında Hz. Hüseyin'in de olduğu ashabın ileri gelenlerinden biat istemesi olmuştur.⁷⁹

Yezîd, hicretin 60. Yılı Recep ayında Dimeşk'a dönerek, Medine valisi Velid b. Utbe b. Ebû Süfyan' a bir mektup yazmıştır. Bu mektupta, Hz. Hüseyin ve Abdullah b. Zübeyr'in biatlerinin alınması ve biat etmezlerse boyunlarının vurulması emri yer almaktaydı.⁸⁰ Yezîd'in mektubunu alan Velîd, daha önce araları pek iyi olmayan Mervan'ı çağırarak adı geçen şahıslardan nasıl biat alınacağı konusunda istişarede bulunmuş ve eski valinin “bu şahıslardan hemen biat al, eğer Muâviye'nin vefat ettiğini

⁷⁶ Fiğlalı, s. 520-521.

⁷⁷ Fiğlalı, s. 521.

⁷⁸ Gölpınarlı, s. 41.

⁷⁹ Azizova, s. 41.

⁸⁰ Köksal, s. 40.

öğrenirlerse biatten kaçınarak, her birisi ayrılıkta iktidar davası eder” tavsiyesiyle onları çağırmak için elçi göndermiştir.⁸¹

Yezîd’in mektubunda biatları derhal alınması istenen bu üç şahıstan Abdullah b. Ömer umumun biati ortaya çıktıktan sonra kendisinin de biat edebileceğini düşünüyor, şu anda biat için zorlanmaktan hoşlanmayacağını ifade ediyordu. Nitekim Medine valisi onunla görüşmüş, halk biat edince kendisinin de biat edeceği cevabını almış ve rahatlamıştı. Hiç kuşkusuz Benî Ümeyye iktidarı için hatırlı birinin biatını almak her zaman birinci derecede önem taşırdı. Bu anlamda Abdullah b. Ömer b. el-Hattab, duruşu itibariyle biat konusunda fazla problemli görünmüyordu. Çünkü ondan, iktidarı hedefleyen siyasi bir eylem beklenmiyordu. Velid, biatı istenen diğer iki şahısla hemen irtibata geçti. Hatta halkla ilişkilerde mutadı olmayan bir zamanda Hüseyin b. Ali ve Abdullah b. Zübeyr’i valiliğe çağırdı. Çağrılan bu iki şahıs da bu ani davetin ilginç bir sebebinin olabileceğini tahmin ederek ihtiyatlı davrandılar.⁸²

Hiz. Hüseyin, Ehl-i beytini ve adamlarını yanına alarak hükûmet konağına gitti. Onları kapıda bırakıp, bir ses duyarlarsa hemen içeriye girmelerini söyledi ve valinin huzuruna çıktı. Mervan orada hazır bulunuyordu, Hiz. Hüseyin, selam verdi, uygun bir yere oturdu. Velid, Muâviye’nin vefat ettiği haberini verdi ve Yezid’den gelen mektubu okudu. Hiz. Hüseyin, “İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. Muâviye’ye Allah rahmet eylesin” diye taziye bulundu. “Benim gibi bir adam gizli biat etmez, sen insanları bir araya getirip bizi de davet etmelisin” dedi. Velid, barışı ve huzuru seven, iyi niyetli bir insandı. Hiz. Hüseyin’in geri dönmesine izin verdi. Mervan ise Benî Hâşim’in en büyük düşmanlarından biriydi. Mervan, Hüseyin, şimdi biat etmeden gederse daha sonra taraflardan birçok insanın kanı dökülmedikçe onun ele geçirilemeyeceğini, Hüseyin’in ya öldürülmesi ya da hapse atılması gerektiğini söylüyordu. Bunu duyan Hiz. Hüseyin, yerinden kalktı ve Mervan’ın söylediklerine sabrederek oradan ayrıldı. Mervan, Velid’e bir daha bu fırsatın ele geçmeyeceğini söylediye de Velid, “bütün dünya mülkü bana verilecek olsa da Hüseyin’i öldürmem. Allah’ın huzurunda, Hüseyin’in dökülen kanının hesabını verecek kişinin hali yamandır” şeklinde karşılık verdi.⁸³

⁸¹ Azizova, s. 44.

⁸² Algül, s. 77.

⁸³ Ahmed Cevdet Paşa, *Kısâs-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ*, (Haz. Mümin Çelik), Üçdal Neşriyat, İstanbul 1969, II, s. 405.

Abdullah b. Zübeyr, birazdan geleceğini söyleyerek oradan ayrıldı ve evinde saklandı. Daha sonra Velid ona haber gönderince arkadaşlarını toplayıp kendisini korumaya almış olduğunu gördü. Velid ona ısrar ettikçe o, biraz daha zaman istiyordu. Bunun üzerine Velid, yakın adamlarını ona gönderdi. Biat etmezse öldürüleceğini söylediler. Abdullah, kardeşi Cafer b. Zübeyr'i Velid'in yanına gönderdi. Cafer, Abdullah'ın ertesi gün Velid'in yanına geleceğini söyledi ve Abdullah, bu sayede biraz daha zaman kazanmış oldu. Abdullah, hemen aynı gece kardeşi Cafer ile birlikte Mekke'ye doğru yola çıktı. Velid, onları yakalamak için adamlarını gönderdiyse de başarılı olamadı. Hz. Hüseyin de o gece yola koyuldu. Çocuklarını, kardeşlerini, kardeşlerinin çocuklarını ve aile halkının büyük çoğunluğunu yanına almıştı. Fakat Muhammed b. El-Hanefiyye, onunla gitmemiş ve ona bazı tavsiyelerde bulunmuştu. "Kardeşim! Sen en çok sevdiğim ve en çok değer verdiğim insansın. Bütün yaratıklar arasında samimiyetle öğüt vereceğim senden daha layık hiç kimse yoktur. Elinden geldiğince Yezid'e biat etmekten ve şehirden uzak dur. Elçilerini halka gönder ve onları sana biat etmek için davet et. Sana biat ederlerse bundan dolayı Allah'a hamd ederim; senden başkasının etrafında toplanırlarsa bununla Allah, ne senin dindarlığına ne de aklına eksiklik vermeyeceği gibi, senin yiğitliğin de faziletin de elden gitmez. Ben, senin vardığın bir şehirde yanlarına gittiğin topluluğun ayrılığa düşmelerinden korkuyorum. Onların kimileri seninle beraberken başkaları sana karşı olurlar. Bu defa bunlar, birbirleriyle çarpışır ve sen ilk hedef olursun. Böylece de bütün ümmetin hem kendisi, hem baba ve anne bakımından en hayırlısı olan birinin kanı kaybolur geder, ailesi ve akrabaları da zelil olur." dedi.⁸⁴

Hz. Hüseyin, Muhammed b. Hanefiyye'nin tavsiyesi üzerine Hicretin 60. yılında Recep ayının bitimine iki gece kala, Pazar günü akşam olup gece karanlığı çökünce, kız kardeşleri Ümmü Gülsüm'ü, Zeyneb'i, kardeşinin oğlunu, kardeşi Ebû Bekir'i, Cafer'i, Abbas'ı ve Medine'de bulunan bütün ev halkını yanına alarak Mekke yoluna koyuldu. Medine'de yalnız kardeşi Muhammed b. Hanefiyye kaldı. Abdullah b. Abbas da birkaç gün evvel Mekke'ye getmişti. Hz. Hüseyin, bir hayli yol aldıktan sonra, Abdullah b. Muti'e rastladı. Abdullah b. Muti, Mekke'den dönüyor, Medine'ye gidiyordu. Hz.

⁸⁴ İbnü'l-Esîr, *İslâm Tarihi-El-Kâmil Fi't-Târih Tercümesi*, (Çev. M. Beşir Eryarsoy), Bahar Yay., İstanbul 1986, IV, s. 21.

Hüseyin'e Mekke'den ayrılmaması, özellikle de Kûfe'ye gitmemesi yönünde tavsiyelerde bulundu.⁸⁵

Kûfe'nin önde gelen simalarından ve liderlerinden gelen mektuplar ve karşılıklı yazışmalar, tez elden hareket ederek yanlarına gelmesini içeren çok sayıda davet gönderdiler.⁸⁶ Bu mealde kendisine yüz elli kadar mektup ulaşmıştır.⁸⁷ Hz. Hüseyin konu hakkında detaylı bilgi edinmek ve meseleyi araştırmak, işin gerçek yüzünü öğrenmek istedi. Bu amaçla amcasının oğlu Müslim b. Akîl'i görevlendirdi. Ondan bu meseleyi aydınlatmasını, gelen taleplerin ne ölçüde doğru ve gerçekçi olup olmadığını öğrenmesini istedi. Meselenin iç yüzünü öğrendikten sonra da, eğer söylenenler ve yazılanlar doğru çıkarsa kendisine konu hakkında bilgi vermesini söyledi.⁸⁸

Müslim b. Akîl, bu görevle harekete geçti. Bu sırada Abdurrahman b. Abdullah el-Arhabî, Kays b. Müshir es-Saydavî ve Ammâre b. Ubeyd es-Selûlî de beraberinde bulunuyorlardı. Müslim, Medine'ye geldiğinde yanına iki kişiyi kılavuz olarak aldı. Ancak kılavuzlardan birisi susuzluktan öldü. Bunu üzerine Müslim, Hz. Hüseyin'e bu işten vazgeçmesini, kendisini bu işten muaf tutmasını istedi. Hz. Hüseyin, Müslim'in isteğini geri çevirdi ve mutlaka Kûfe'ye gitmesi gerektiğini emretti.⁸⁹

Müslim, muhtemelen 5 Şevval 60 (9 Temmuz 680) tarihinde Kûfe'ye ulaştı. Hz. Hüseyin'i davet eden Kûfeliler, onu misafir ettiler. Müslim, onlara Hz. Hüseyin'in mektubunu okudu ve Kûfeliler ona yakın ilgi gösterdiler, Hz. Hüseyin'in mektubu okunurken bir yandan gözyaşlarını tutamayanlar olduğu gibi diğer yandan çok sayıda kişi Hz. Hüseyin adına Müslim'e biat veriyordu. Müslim b. Akîl, mevcut valinin yumuşak huyluluğundan ve müsamahasından yararlanarak Hz. Ali taraftarlarıyla yaptığı toplantılarda Hz. Hüseyin'e coşkulu bir desteğin var olduğunu gördü. Bunu takip eden günlerde Hz. Hüseyin'e, endişe etmeksizin Kûfe'ye gelebileceğine dair bir mektup gönderdi.⁹⁰

Ancak bu süreçte Kûfeliler'in Müslim'in konuk olduğu evlere sık sık kitleler halinde girip çıkması onun adının ve yürüttüğü bu gizli faaliyetin ortaya çıkmasına yol açtı ve valilik bundan haberdar oldu. Ne var ki Numan b. Beşir, yapı olarak mülayim,

⁸⁵ Köksal, s. 47.

⁸⁶ Ali Muhammed Sallabi, *Hz. Hüseyin ve Kerbelâ*, (Çev. Şerafettin Şenaslan), Ravza Yay., İstanbul 2010, s. 15.

⁸⁷ Ahmed Cevdet Paşa, II, s. 408.

⁸⁸ Sallabi, s. 15.

⁸⁹ Sallabi, s. 16-17.

⁹⁰ Algül, s. 90.

barış yanlısı biri idi. Müslim’e ve ona destek verenlere hemen ceza vermek istemedi. Bir hutbe okuyarak, “halk arasında fitne ve ayrılık tohumu ekmekten kaçınılması, böyle karışık işlere girişenlerin başlarına sıkıntıların gelebileceği” doğrultusunda Kûfeliler’i uyardı ve vaktiyle halifeye verdikleri biattan dönmeleri gerektiğini hatırlattı. Ancak, Beni Ümeyye taraftarları, bu uyarılarla tatmin olmadılar. Yezîd’e mektuplar yazarak, Müslim b. Akıl b. Ebî Talip’ten bahisle, bunun etrafında oluşan gruplaşma ve muhalefet hareketine karşı Numan b. Beşir’in yetersiz kaldığını, gereken cezaî tedbirlere başvurmadığını, bunun yerine meseleyi daha ciddiyetle ele alacak yeni bir vali atanmasının uygun olacağını iletiler. Yezîd bu haberi alır almaz Numan b. Beşir’i Kûfe valiliğinden aldı ve yerine Ubeydullah b. Ziyad’ı getirdi.

Ubeydullah, aslında Basra valisi idi. Şimdi Kûfe de onun valiliğine eklenmiş ve Hüseyin engelini aşma işi ona havale edilmişti. O esnada Basra’da da bazı karışıklıklar yaşanıyordu. Hz. Hüseyin, Basralılar’a gönderilmek üzere de bir mektup kaleme almış ve vaktiyle babasına muhabbet besleyen eşraftan bazılarına göndermişti. Esasen bu sıralarda Basralılar da toplantılar yaparak aralarında bu meseleyi konuşuyorlardı. Bu mektupta Hz. Hüseyin özetle, “ortalığı bidatların kapladığını belirtiyor, onları Allah’ın Kitabı’na, Resûlü’nün sünnetine uymaya, hakkı yüceltmeye ve adaleti hakim kılmaya davet ediyordu. Basra ileri gelenleri kendilerine yazılan mektubu gizledilerse de Münzir b. Carud, Basra valisi Ubeydullah b. Ziyad’ın günün birinde haberdar olunca kendilerini sert bir şekilde cezalandıracağından korkuyor ve onun bir hilesine kurban getmek istemiyordu. Ayrıca, vali onun damadı oluyordu. Bu sebeple mektubu ve elçiyi ona götürdü. Tabii ki vali mektubu okuyunca oldukça hiddetlendi ve Hz. Hüseyin’in elçisini derhal öldürttü. Böylece, Hz. Hüseyin’in görüşlerini paylaşanlara gözdağı verilmiş oldu. Vali, bu olayı takiben Basra ileri gelenlerini de bir araya toplayarak, “Kûfe’ye getmekte olduğunu, kardeşi Osman b. Ziyad’ı yerine bıraktığını, itaattan uzaklaşmamalarını, aksi halde cezalandırılacaklarını, şehirde karışıklık çıkaranların tüm yakınlarını ve dostlarını da bundan sorumlu tutacağını...” hatırlattı. En başta bazı sadık adamları olmak üzere, yaklaşık beş yüz kişilik bir askeri birliği de yanına alarak Hz. Hüseyin taraftarlarını yola getirmek amacıyla Kûfe’ye gitti. Yüzü sarılı ve ağzı burnu örtülü idi, sadece gözleri görünüyordu. O günlerde Hz. Hüseyin’in beklendiği haberi el altından şehirde yayıldığı için belirli bir grupta gelen kişinin bir an Hz. Hüseyin olduğunu sanan Kûfeliler, “Hoş geldiniz, şeref verdiniz, merhaba ey Allah Resûlü’nün torunu!” diye sevinçlerini ifade

ediyorlardı. Ubeydullah, içten hiddetlendikçe hiddetleniyor ama belli etmiyordu. Bu şekilde valilik binasına ulaştığında eski vali Numan b. Beşir de aynı şekilde geleni Hüseyin sanarak, henüz kapıyı açmadan, “ey Resûlullâh’ın torunu! Benim beldeme neden geldin? Niçin burayı seçtin? Ben seninle karşılaşmak ve çarpışmak istemem, valiliği de kaybetmek istemem!” gibi laflar ediyordu. Ubeydullah, buna iyice sinirlendi ve “aç kapıyı ey uykuya dalmış kör adam! Aç kapıyı ey açamaz olasıca!” diyerek hiddetini dışa vurdu ve üzerindeki örtüyü açtı. Gelmekte olan kişinin Ubeydullah b. Ziyad olduğu anlaşılınca halk tepki gösterdi ve büyük bir üzüntü ve kızgınlıkla oradan dağılıp gitti.⁹¹

İbni Ziyad, casuslar yoluyla karşı güçler hakkında bilgi edinmeye başladı. Öncelikle Müslim’in etrafında toplananları ayırma yoluna gitti. Bu önemli görev için Ma’kil adında Şamlı birini seçti. Ma’kil, hemen harekete geçti ve Müslim’i buldu. Bütün gününü Müslim’in yanında geçirdi ve öğrenmek istediği tüm bilgileri edindi. Akşam olunca doğruca Ubeydullah b. Ziyad’ın yanına vardı. Ona tüm olan bitenleri haber verdi ve Müslim’in Hani b. Urve’nin evinde kaldığını söyledi.⁹²

Vali, hiç zaman kaybetmeden Müslim’i bulmaya girişti. Kısa zamanda nerede olduğunu öğrendi ve gizlendiği evin sahibi olan Hani’yi valiliğe çağırdı. Onu, Müslim’i saklamak, gizli faaliyetlerine ve halifeye karşı isyan girişimine destek vermekle itham etti. Halbuki o, evine gelen Müslim’i konuk etmişti, yoksa özellikle davet etmiş değildi. Bu durumda evinden çıkması hususunda ricada bulunabilirdi, fakat valiye teslim konusunda istekli olamazdı. Bu, onun kişiliğiyle örtüşmezdi. Nitekim vali, Müslim’in kendisine teslim edilmesinde ısrar ettiyse de Hani, bunu kabul etmedi. Bunun üzerine vali, Hani’yi tutukladı. Böylece Hani, valilik köşkünde gözaltına alındı. Bunu duyan Müslim, kendisine Hz. Hüseyin adına gizlice biat veren on binlerce Kûfeli’yi valilik köşkünü kuşatmak üzere harekete geçirmeye çalıştı. Bu maksatla heyecanlı nutuklar verdi. Bunun üzerine binlerce silahlı kişi Müslim’le birlikte valilik köşkünü kuşattılar. Vali, kapıları kilitledi ve içeride mahsur kaldı. Diğer taraftan Kûfe’nin her yanından kuşatma mahalline sel gibi insan akıyordu. Hz. Hüseyin lehine yapılan tezahürat ve söylenen sloganlarla ortalık çınlıyordu. Ne var ki babasından idareciliğin sırlarını birer birer almış olan Ubeydullah, kendine bağlı Kûfe eşrafından bazı kişilere hızla ulaştı. Bunlar çeşitli kabilelere mensup kimseler olup, derhal harekete geçmek suretiyle valilik

⁹¹ Algül, s. 92-93.

⁹² Sallabi, s. 40.

köşkünü kuşatmış olan insanları bu işten vazgeçmeleri için uyardılar, aksi halde başlarına büyük felaketler gelebileceğini söylediler.⁹³

Müslim'in yanında beş yüz kişi kaldı. Sonra onlar da azala azala üç yüz ve en sonra otuza kadar indi. Müslim, vali köşkü yanındaki mescitte akşam namazını ancak otuz kişi ile kıldı. Müslim, yanında otuz kişiden başka kimse olmadığını görünce, Kinde mahallesi kapılarına doğru yaya olarak yürümeye başladı. Kinde kapılarına gelince, yanında ancak on kişi kaldı. Kinde kapısından çıktığı ve arkasına dönüp baktığı zaman, kendisine ne gideceği yolu ne de karşılaşacağı düşmana karşı dert ortağı olacak bir kimse göremedi. Kûfe'nin eski sokaklarına doğru yürümeye başladı. Nereye doğru gittiğini ve ne yapacağını bilmiyordu. Kindeler'den Cebele Oğulları'nın evlerine kadar gitti. Orada Eş'as b. Kays'ın azatlılarından Tav'a isminde bir kadından su istedi. Müslim, başından geçenleri, kadına anlattı. Tav'a, her ne kadar Müslim'i korumak istediye de Bilal adlı oğlu, tüm olup bitenden haberdar oldu ve hepsini valiye bildirdi. Bunun üzerine valinin askerleri Müslim'i kısıkıvrak yakaladılar.⁹⁴

Müslim, yakalandıktan sonra valinin askerlerinden Bukeyr b. Hamran el-Ahmerî tarafından sarayın damına çıkarıldı. Müslim, tekbir getiriyor, istiğfar ediyor, Allah'ın meleklerine ve peygamberine salavat getirerek şöyle diyordu: "İlahi! Bizimle, bizi aldatan, bize yalan söyleyen ve bizi yalnız bırakan, zelil duruma düşüren kavim arasında sen hüküm ver." Bukeyr, Müslim'i bugünkü kasapların bulunduğu yere götürerek boynunu vurdu ve başı ile bedeni sarayın damından aşağı attı.⁹⁵

Müslim'in başsız cesedi, Kûfe'nin büyük meydanında bir kasap dükkanında çengele asılarak teşhir edilmiş; başı da bir mızrağa takılarak sokaklarda gezdirilmiştir.⁹⁶

Müslim, şehit edilince Hanî'yi de iplerle bağlayıp koyun satılan bir pazara götürdüler. Ubeydullah'ın Reşid adlı kölesi, boynunu vurdu. Ubeydullah'ın emriyle Müslim ile Hanî'nin cesetlerini Kûfe' de halkın önünde astılar. Başlarını Şam'a Yezîd'e gönderdiler. Müslümanlıkta, Haşim Oğulları'ndan olup bir yerden bir yere gönderilen ilk baş, Müslim'in başıydı. Asılan ve teşhir edilen ilk ceset, yine Müslim'in cesedidir.⁹⁷

Kûfe'de bu olup bitenlerden Hz. Hüseyin'in haberi yoktu. O, Kûfeliler'in heyecanla kendisini beklediğini zannediyordu. Çünkü kendisine yüzlerce mektup

⁹³ Algül, s. 95.

⁹⁴ Köksal, s. 77.

⁹⁵ Ebû Mihnef, *Kerbela Vak'ası (Vak'atu't-Taf)*, Çev. Nuri Dönmez, Kevser Yay., İstanbul 2010, s. 85.

⁹⁶ Ziya Şakir, *Kerbela Vakası ve Kerbelâ'nın İntikamı*, Cevahir Yay., İstanbul 2008, s. 140.

⁹⁷ Gölpınarlı, s. 60.

gelmişti, mektuplarda baştan sona bağlılık, sadakat, itaat ifadeleri yer alıyordu. Üstelik Hz. Hüseyin'in, durumu tetkik için görevlendirdiği amcası oğlu Müslim de öldürülmesinden yaklaşık yirmi gün önce bir nevi rapor olarak gönderdiği mektubunda binlerce Kûfeli'nin itaat ve sadakat duygularıyla taraftarlıklarını ifade ediyor, hararetle beklendiğini belirtiyordu. Hz. Hüseyin, insanların, istekleri dışında kılıç zoruyla biata zorlanmalarını yönetimin haksız yere işgal edilmesi olarak telakki ediyordu. Dolayısıyla işgale uğrayan ve biat / oylar baskı ile zorla sağlandığı ve kerhen verildiği için siyasi terminolojinin ifade ettiği anlamda meşru sayılmayan bu yönetim, Yezid'in haksız işgalinden kurtarılmalıydı. İslam toplumunun idaresinde Hz. Peygamber ve raşid halifeler örnek alınmalıydı. Yönetimin Sasani-Bizans Kisra ve Kayserlikleri'ndeki gibi aile idaresine benzetilmesi önlenmeliydi. Şüphesiz, başta Hz. Hüseyin olmak üzere o günkü İslam dünyasının her yanında çok sayıda insan böyle düşünüyordu. Ancak, mesele Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gitmesine gelince durum değişiyordu. Çünkü Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer b. el-Hattab, Ebû Said el-Hudri, Ebu Bekir b. Haris ve Ömer b. Abdurrahman b. Haris gibileri Hz. Peygamber'in aziz torunu ve Hz. Fâtıma'nın aziz evladı Hüseyin'in başına bir felaketin gelmesinden endişe ediyorlardı.⁹⁸

Genel ve özel istişari toplantılarda öğüt ve uyarılarda, rica ve istirhamlarda Hz. Hüseyin'i bu seyahatten döndürme ısrarı ön plana çıksa da Hz. Hüseyin, sürekli, Kûfeliler'in mektuplarını ve amcası oğlu Müslim'in onları doğrulayan raporunu öne alıyordu. Onların gereğine göre davranmazsa makul bir hizmet için yapılan davete icabetten geri durmuş veya kaçmış olacağını düşünüyor, böyle bir durumu mürüvvetiyle, kişiliğiyle bağdaştıramıyordu. Hz. Hüseyin, Müslim'in, Kûfeliler'in coşku ile kendisini beklemekte olduğunu ifade eden raporundan haberdardı, başına gelenlerden ise haberdar değildi. Demek ki, öldürülmeden önce Müslim'in, Ömer b. Sa'd'dan rica ettiği, "son durumdan Hz. Hüseyin'in bilgilendirilmesi işi" henüz gerçekleşmiş değildi.⁹⁹

Kaynaklarda belirtildiğine göre Hz. Hüseyin, Müslim'in kendisine gönderdiği ilk haberden cesaret alarak aile efradı ile birlikte 8 Zilhicce 61 tarihinde Kûfe'ye getmek üzere yola koyuldu. Hz. Hüseyin'in Mekke'den Kûfe'ye getmek için harekete geçtiğini öğrenen Mekke valisi Amr b. Said, ona engel olmak istediye de bunu başaramadı. Hatta Hz. Hüseyin'in yola çıkmasından biraz önce Yezid de İbn Abbas'a mektup

⁹⁸ Algül, s. 100-101.

⁹⁹ Algül, s. 104.

yazarak ondan Hüseyin'in hurucuna mani olmasını rica etti. Ancak İbn Abbas, Yezid'e yazdığı cevabi mektubunda buna gücünün yetmeyeceğini bildirdi.¹⁰⁰

İbni Ziyâd, Hz. Hüseyin'in Mekke'den yola çıktığını haber alınca emniyet güçlerinin başında olan Temim kabilesine mensup Husayn b. Numeyr'i gönderdi. Husayn, Kâdisiye'de konaklayarak, burası ile Haffân arasındaki bölgede atlıları düzenledi. Ayrıca Kâdisiye'den Kutkutân'a ve oradan La'la dağına kadar olan bütün bölgede aynı şekilde atlılarını düzene koydu. Hz. Hüseyin, Hâcir denilen bölgeye varınca Kays b. Müshir el- Saydavî ile Kûfeliler'e kendisinin gelmekte olduğunu bildiren mektubunu gönderip, onlara işlerine ciddiyetle sarılmalarını emretti. Kays, Kâdisiye'ye varınca Husayn onu yakalayarak İbni Ziyâd'ın yanına gönderdi. İbn Ziyâd kendisine: "Saraya çık ve yalancı oğlu yalancı olan Ali'nin oğlu Hüseyin'e küfür ve hakaret et" dedi. Bunun üzerine Kays, saraya çıkarak Hz. Hüseyin'i öven sözler söyledi ve İbni Ziyâd'a, onun babasına lanet okudu. İbni Ziyâd, onun sarayın en üst katından aşağı atılmasını emretti. Sarayın en üst katından atılan Kays, yere düşüp parçalandı ve orada vefat etti.¹⁰¹

Hz. Hüseyin es-Sa'lebiye denilen yere vardığında Müslim b. Akîl'in katledildiği haberini aldı. Arkadaşlarından birisi şunları söyledi: "bulunduğun yerden dönmeni teklif ediyoruz., çünkü Kûfe'de senin ne bir yardımcın, ne de bir tarafın vardır. Hatta onların senin aleyhine olmalarından da endişe ediyoruz." Bunun üzerine Müslim'in oğulları ileri atılarak, babalarının intikamının alınması gerektiğini söyleyerek geri dönüş fikrine karşı çıktılar ve yola devam ettiler. Hz. Hüseyin, Zübâle'ye varıncaya kadar konakladıkları her suyun çevresinde bulunanlar kendisine tabi oluyordu. Daha sonra Hz. Hüseyin'e süt kardeşi Abdullah b. Buktur'un vefat haberi geldi. Hz. Hüseyin, süt kardeşini Müslim'e, onun ölüm haberini almadan önce yolda haberci olarak göndermişti.¹⁰²

Hz. Hüseyin, amcası oğlu Müslim b. Akîl'in öldürülme haberini aldıktan ve ona söz verenlerin de çevresinden uzaklaşmalarından sonra, bu durumu beraberinde bulunanlara bildirdi ve onlara "Getmek ve ayrılmak isteyenler, gidebilirler" dedi. Bunun üzerine yanında yer alanlardan birçoğu dağılarak uzaklaştılar. Hz. Hüseyin'in adamları

¹⁰⁰ Ünal Kılıç, *Tartışmaların Odağındaki Halife: Yezid B. Muaviye*, Kayıhan Yay., İstanbul 2001, s. 253.

¹⁰¹ İbnü'l Esîr, C. 4, s. 44.

¹⁰² İbnü'l Esîr, C. 4, s. 46.

yanından ayrılınca artık sadece Mekke'den yola çıktığında yanında bulunanlar kim ise onlar kalmışlardı.¹⁰³

Diğer taraftan Yezid'in kendisine yazdığı mektup üzerine Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gelmekte olduğunu öğrenen Ubeydullah b. Ziyad, onu durdurmak için harekete geçti. Bu amaçla dört bin kişilik bir orduyu Husayn b. Numeyr komutasında Kâdisiye'ye yönlendirdi. Bu ordu, Kûfeliler'in Hz. Hüseyin ile irtibatını önlemekle görevlendirildi. Bununla amaçlanan, Hz. Hüseyin'in tarafında olanların Kûfe'den ayrılıp ona katılmalarını ve bir güç oluşturmalarını engellemektir.¹⁰⁴

Hz. Hüseyin, yoluna devam ederek Şeraf adındaki konağa vardı ve geceyi orada geçirdi. Sabah vakti, gençlerine yanlarına bol miktarda su almaları emrini verdi. Yanlarına su aldıktan sonra da oradan hareket edip yollarına devam ettiler. Yolda kendilerine yaklaşan süvarileri gördüler. Hz. Hüseyin, yönünü sol tarafa çeverek Zu-Husem Dağı'na doğru harekete geçtiler. Oraya varınca çadırlar kuruldu ve bir müddet dinlenmek istediler. Henüz çadırlar yeni kurulmuştu ki, Hürr b. Yezid komutasında süvariler oraya vardılar. Hz. Hüseyin, yanındaki gençlere gelenlerin susuzluğunu gedermelerini söyledi. Sonra da taştan yapılmış su kovaları ve testilerini doldurup atların önüne koydular. Bir süre sonra öğlen namazının vakti geldi, namaz kılınmadan önce Hz. Hüseyin, bir konuşma yaptı. Hürr ve askerleri, bu konuşmadan oldukça etkilenmişlerdi. Hz. Hüseyin ve etrafındakiler, geri dönmek istediler. Ancak geri dönmek istediklerinde, Hürr'ün ordusu onların dönmesine engel oldu.¹⁰⁵

Kaynaklarda Hz. Hüseyin ve Hürr arasında bu esnada gerçekleşen ilişkilere ve konuşmalara ayrıntılı bir şekilde yer verilmektedir. Bununla birlikte görülmektedir ki Hürr, görevi gereği Hz. Hüseyin'in geri dönmesine de Kûfe'ye gitmesine de engel olmaktan geri durmadı. Bir anlamda Hz. Hüseyin'i bu iki yerin dışında mecburi bir başka yöne sevk etti. Yola çıkıldığı andan itibaren görülmeye başlanılan Hz. Hüseyin safına katılmalar burada da dürdü. Hürr tarafından engellenmeyen bazı kimseler de, Hz. Hüseyin tarafına geçtiler. Hürr'ün kararlı tutumu karşısında Hz. Hüseyin, başka tarafa yönlendi. Önce Ninova'ya sonra da Kerbelâ'ya giden Hz. Hüseyin ve kafilesi, burada konaklamak zorunda bırakıldı. Onların buraya gelmesinden bir gün sonra da

¹⁰³ Sallabi, s. 59.

¹⁰⁴ Ahmet Turan Yüksel, *Emevî Valilerinden Ubeydullah b. Ziyad Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi), Konya 1998, s. 89.

¹⁰⁵ Sallabi, s. 115-116.

Ubeydullah'ın gönderdiği Ömer b. Sa'd komutasındaki birlik buraya ulaştı. Hz. Hüseyin'in kerbelâ'ya gelişiyile ilgili tarih, 2 Muharrem 61 Perşembe / 2 Ekim 680 Salı günüdür.¹⁰⁶

Ömer b. Sa'd'ın ordusu Hz. Hüseyin'in zorunlu olarak konakladığı yer olan Kerbelâ'ya geldikten sonra Hz. Hüseyin, yakınlarını yanından ayrılma konusunda serbest bırakmış; ancak akrabaları kendisini yalnız bırakmamıştır. Habib b. Müzahir el-Esedî, Hz. Hüseyin'den yakınlarda bulunan Esedoğulları'ndan yardım istemek için izin istemiş; Hz. Hüseyin'in kendisine izin vermesi üzerine gece vakti Esedoğulları'na gederek yardım etmelerini söylemiştir. Onlardan pek çok kimse yardım için toplanmıştır. Esedoğulları'nın bulundukları bölgeden çıkan biri, durumu Ömer b. Sa'd'a bildirmiştir. Bunun üzerine el-Ezrak b. Harb es-Saydavî komutasındaki dört bin kişilik bir kuvvet bunların üzerine gönderilmiş, aralarında meydana gelen çarpışmalardan sonra Esedliler mahallerine geri dönmüşlerdir.¹⁰⁷

Ömer b. Sa'd, bir yandan Hz. Hüseyin'e bu haberleri gönderirken öte yandan da valinin talimatına uyarak beş yüz kadar askerini Hz. Hüseyin ile su kaynağı (nehir) arasına yerleştirmek durumunda kaldı. Hz. Hüseyin, meselenin gederek karmaşık bir hal aldığını hissedince geceleyin, Ömer b. Sa'd'la özel bir görüşme yaptı. Ömer b. Sa'd da böyle bir görüşmeyi arzu ediyordu. Bu görüşme esnasında karşı tarafa üç alternatifli bir teklifte bulundu: Hicaz'a geri dönmeye izin verilmesi. Şam'a gidip bizzat Yezid'le görüşmesinin sağlanması. Bir sınır şehrine gönderilmesi, İslam için ölünceye kadar cihada fırsat verilmesi.

Ömer b. Sa'd, Hz. Hüseyin'le vuruşmayı, ona karşı zora başvurmaya hiçbir vakit aklından geçirmediği için şahsen bu alternatiflerden üçüne de açtı. Bu sebeple Hz. Hüseyin'in bu yeni isteklerini Kûfe valisi Ubeydullah'a ilette. Bunun üzerine Ubeydullah, meseleyi çevresindeki ileri gelenlerle istişare etti. O esnada mecliste bulunanlardan Şemir b. Zilcevşen, "Hüseyin senin eline düşmüşken, onun bu teklifine evet mi diyeceksin? Şayet biat etmeden kurtulursa onun kuvvet ve itibarı artar, siz ise zayıflayabilirsiniz. Ben işi sıkı tutmanı, eline fırsat geçmişken, Hüseyin'in de, yanındakilerin de biatinin alınmasını tavsiye ederim. Gerek Hüseyin, gerekse adamları senin hükmüne razı olarak teslim olmalıdırlar. Gerçi iş senin elindedir, dilersen affedebilirsin. Ama şunu da bilesin ki, ben, Ömer ile Hüseyin'in geceleyin iki karargah

¹⁰⁶ Kılıç, s. 256-257.

¹⁰⁷ Adnan Demircan, *İslâm Tarihinin İlk Asrında İktidar Mücadelesi*, Beyan Yay., İstanbul 1996, s. 262.

arasında gizli gizli konuştuklarını duydum” diyerek valiye kışkırttı. Ubeydullah b. Ziyad, haddi zatında babası gibi sert mizaçlı bir vali idi. Dolayısıyla bu tip kışkırtmalar onun en sert tedbirleri düşünmesine ve uygulamaya koymasına yol açıyordu. Bu sefer de öyle oldu. Şemir’i dinledi ve Ömer b. Sa’d’a ulaştırılmak üzere şiddetli emirleri ihtiva eden bir mektup yazdı. Buna göre, Hz. Hüseyin’in biati alınacak, eğer kabul etmezse onunla savaşılacaktı. Ömer b. Sa’d, bu talimata uyarsa mükâfatlandırılacaktı, aksi halde kumandanlığı Şemir’e devretmek mecburiyetinde idi. Şemir, mektubu alıp Ömer b. Sa’d’a götürdü. Bu esnada takvim 9 Muharremi gösteriyordu. Ömer b. Sa’d, bu zamana kadar az da olsa Hz. Hüseyin’le anlaşmak ve işi tatlıya bağlamak umudunu taşıyor ve buna uygun bir siyaset uygulayarak valiye de yumuşatmaya çalışıyordu. Belki bunu başaracaktı, fakat Şemir, işi karıştırmıştı. Bunu hissetti ve mektubu okuduktan sonra hiddetlenerek, “Allah kahretsin, şu getirdiğin mektup nedir böyle? Yemin ederim ki valiye benim tekliflerim istikametinde iş yapmaktan sen döndürdün. Biz işi düzeltmeye çalışırken, sen karıştırdın. Muhakkak ki Hüseyin babasına çekmiş! Aynen onun karakterini taşıyor. Bu sebeple o, asla teslim olmaz ve biat vermez!” dedi. Bu durum karşısında Ömer b. Sa’d, bu gelişmeye canı sıkılmakla beraber gevşek davranırsa kendi ikbalinin, istikbalinin, canının, malının, evinin ve ailesinin de tehlikeye gireceğini fark etti. Böylece, bu karışık duygular içinde meseleyi, ulaştığı bu olumsuz şartlarda kabul etmek mecburiyetinde kaldı.¹⁰⁸

Kerbelâ vak’asının anlatıldığı kaynakların büyük çoğunluğunda yer almasına rağmen bazı Şîî müelliflerin naklettiği rivayete göre, savaş başlamadan önce Hz. Hüseyin’e meleklerden müteşekkil bir ordu gönderilmiş, fakat düşmanına karşı yardım ile Allah’a kavuşmak arasında muhayyer bırakılan Hz. Hüseyin, ikincisini tercih etmiştir.¹⁰⁹

Hz. Hüseyin, Kerbelâ’ya ulaşınca burada Ömer b. Sa’d b. Ebi Vakkas’ın süvarileriyle karşılaştı. Yanında da Şemr b. Zilcevşen ile Husayn b. Temim vardı. Ömer b. Sa’d’ın komutasındaki orduda dört bin savaşçı bulunuyordu. Aslında bu ordunun hareket noktası, Deylemlilerle cihad etmek için Rey şehrine getmekti, hedefleri buydu. Ancak İbni Ziyad, onlardan güzergâhlarını Hz. Hüseyin’den tarafa çevermelerini ve onunla savaşmalarını istemişti. Fakat ordu komutanı olan Ömer, önce Ziyad’ın bu teklifini reddetti. Ancak İbni Ziyad bu görevi reddetmesi durumunda, kendisini

¹⁰⁸ Algül, s. 128-129.

¹⁰⁹ Azizova, s. 81.

görevden alacağını, evini başına yıkacağını ve öldüreceğini söyleyerek onu tehdit etti. Böyle bir tercih arasında kalan Ömer, istemeyerek de olsa, İbn Ziyad'ın teklifini kabullendi ve onun isteğine makam ve saltanat uğruna boyun eğdi.¹¹⁰

Ömer b. Sa'd ve askerleri Hz. Hüseyin ve efradına su vermemek için her şeyi yapıyorlardı. Susuzluk Hz. Hüseyin ve beraberindekileri etkiliyordu. Bunun üzerine Hz. Hüseyin, bir kazma aldı, kadınların çadırlarının arkasına geçti. Oradan itibaren kibleye doğru dokuz on adım attı. Bulduğu noktayı kazınca oradan tertemiz içme suyu kaynamaya başladı. Hz. Hüseyin ve beraberindekiler, o sudan içtiler. Kapılarını da doldurduktan sonra kaynak çekildi, bir daha da çıkmadı. Bu olayı haber alan Ubeydullah b. Ziyad, Hz. Hüseyin ve beraberindekilere bir damla su verilmemesi konusunda Ömer b. Sa'd'ı uyarıyordu. Ömer, onlara çok baskı yapmaya başladı. Amr b. Haccâc ez-Zebidî denilen adamı çağırıp emrine bir sürü süvari verdi ve Hz. Hüseyin'in kampının hizasındaki sahile gitmesini emretti. Atlılar su kenarına yerleşti. Hz. Hüseyin ve adamlarında susuzluk şiddetlenince, Hz. Hüseyin kardeşi Abbas'ı çağırdı, yanına otuz süvari ve yirmi adam verdi. Onlara yirmi tane su kırbası verip Fırat'tan su getirmelerini söyledi. Amr, onları engellemek isteyince, iki grup su için şiddetli bir çatışmaya girdi. Bir kısmı savaşıyor, bir kısmı da su kırbalarını dolduruyordu. Amr'ın adamlarından birkaçı öldü. Hz. Hüseyin'in tarafında ise kayıp yoktu. Hz. Hüseyin ve beraberindekiler, sularını içtiler, o günden sonra Abbas'ın lakabı "Sakkâ" olmuştu.¹¹¹

Emevî yönetimi, her ne şekilde olursa olsun Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye girmesini engellemiş, bunu yönetimlerin selameti yönünden zorunlu görmüştü. Hz. Peygamber'in torunu ve Hz. Ali'nin oğlu Kûfe'ye girerse işlerinin zorlaşacağını, halka hakim olamayacaklarını düşünüyorlardı. Kûfeliler, Hz. Hüseyin'i görünce galeyana gelip şehri bile ele geçirebilirlerdi. O zaman Hz. Hüseyin galesi önüne geçilmez bir hal alabilirdi.¹¹²

Kaynaklara göre, sonunda çarpışma kaçınılmaz olup, taraflar birbirinin teklifini kabule yanaşmayınca, Hz. Hüseyin'in Ömer'den bir günlük süre istediği, amacının, ailesine vasiyette bulunmak ve ibadet etmek olduğu anlaşılıyor. Bu bir günlük süreyi, isteyenlerin ayrılmasını sağlamak amacıyla istemiş olabileceği de söylenebilir. Ömer'ın

¹¹⁰ Sallabi, s. 61.

¹¹¹ El-Muvaffak B.Ahmed Ebul'l-Müeyyed El-Havârizmî, *Maktelü'l-Hüseyin*, (Çev. Yusuf Eğinç), Ocak Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 246-247.

¹¹² Murat Sarıcık, "Kerbale Olayında El-Hurr b. Yezid ve Hz. Hüseyin İle Mücadelesi", SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Isparta 1995, s. 116.

kabul etmesi sonucu Hz. Hüseyin son kez, isteyenlerin yanından ayrılabilceğini, asıl istenenin kendisi olduğunu söyledi. Hatta yakınlarının da götürülerek kurtarılması için ısrar etti. Fakat yine kardeşleri, çocukları ve kardeşlerinin çocuklarından hiçbiri bunu kabul etmedi.¹¹³

Rivayetlerde taraflara kumanda eden Hz. Hüseyin ile Ömer b. Sa'd'ın savaşı başlatmak hususundaki taverlarında görülen farklılıklara dikkat çekilmektedir. Şöyle ki Hz. Hüseyin'in kaçınılmaz hale gelen savaşı başlatmaktan çekindiği vurgulanırken, Ömer b. Sa'd'ın, valinin huzurunda savaşı bizzat kendisinin başlattığına tanıklık etmesi için orduyu şahit tuttuğu bildirilmektedir.¹¹⁴

Akşam namazından sonra Ömer b. Sa'd, ordusuna hareket emri verdi. Karşı taraftan Abbas, yirmi atlıyla ortaya çıktı. Ömer ona Ubeydullah İbn-i Ziyad'dan gelen mektubu bildirdi ve Hz. Hüseyin'e gönderdi. Bu sırada her iki tarafın temsilcileri arasında karşılıklı atışmalar oluyordu. Hz. Hüseyin tarafından Habib İbn-i Müzâhir ileri çıkarak şunları söyledi: "Allah'ın yanında insanların en kötüler, O'nun önünde eğilirken, ellerini Peygamber'in soyundan gelenlerin ve Kûfe'nin dindar insanların kanına bulayanlardır." Karşı taraftan Urve b. Kays şöyle cevap verdi: "İstediğin kadar övün. Kendi dindarlık ve temizliğin hakkında propaganda yap." Bunun üzerine Müzahir şöyle dedi: "Allah, bu insanları bizzat kendisi temizlemiş ve doğru yola iletmıştır. Allah'tan korkun ve Allah'ın sevdiği bu kişileri öldürmekle zalimlere ortak olmayın." Hz. Hüseyin ve arkadaşları, bütün geceyi ibadet ederek, Allah'tan af dileyerek ve ağlayıp sızlayarak geçirdiler. Düşman süvarilerinin bir bölümü Hz. Hüseyin'in kampı çevresinde devriye geziyordu.¹¹⁵

Ömer b. Sa'd, saldırı hazırlığına geçtiğinde, Hürr b. Yezid ona şöyle dedi: "Allah, işlerini düzene koysun! Bu adamla savaşmak mı istiyorsun?" Ömer b. Sa'd dedi ki: "evet, Allah'a yemin ederim, hem de öyle bir savaş olacak ki en kolay, başların kesilmesi ve ellerin bedenden ayrılması olacaktır." Bu konuşmadan sonra Hürr, yavaş yavaş Hz. Hüseyin'e yaklaşıyordu. Nihayetinde Hürr, Hz. Hüseyin'in yanına gitti, bir

¹¹³ Nuray Örek Ergölen, *İslam Tarih ve Gelenğinde Kerbelâ*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2002, s. 40.

¹¹⁴ Azizova, s. 82.

¹¹⁵ Mevlana Ebu'l-Kelam, Zakir Han, Mevdudi, İkbâl, *Hz. Hüseyin: Bir Uyarı / Bir Sembol*, (Çev. Abdullah Gürel), Beyan Yay., İstanbul 1984, s. 44-45.

müddet konuşular ve Hürr, savaşta Hz. Hüseyin ile birlikte olacağını söyledi. Hürr ile beraber yaklaşık otuz kişi de Hz. Hüseyin'in saflarına katıldı.¹¹⁶

Ömer b. Sa'd cephesinde yer alan İbn Ziyad askerlerinin attığı oklarla 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) sabahı çarpışma fiilen başladı. Geleneğe göre başlangıçta teke tek vuruşmalar vuku buldu. Başta Hürr b. Yezid olmak üzere Hz. Hüseyin'in adamları teke tek vuruşmalarda çok etkili ve kararlı olduklarını gösterdiler. Karşı tarafa hayli kayıp verdirdiler. Bundan sonra toplu hücum başladı. Karşı taraf, Amr b. Haccâc, Şemir b. Zilcevşen, Urve b. Kays el-Ahmerî, Şebes b. Rib'î ve Husayn b. Numeyr gibileriyle sağ ve sol taraftan çadırların bulunduğu merkeze doğru hücumla geçtiler. Buna karşılık Hz. Hüseyin tarafında ise Züheyr b. Kayn, Habib b. Mutahhir ve bilhassa sonradan katılan Hürr b. Yezid, saldırılara kahramanca direndiler ve savaştılar.¹¹⁷

Şemir'le birlikte Kûfeliler saldırılarını gederek şiddetlendirdiler. Hz. Hüseyin'in yanında yirmi üç civarında atlı vardı. Bu atlılar karşı cephede yer alan Kûfeli süvarileri sürekli püskürtüyorlardı. Kûfeli süvarilerin komutanı Azre b. Kays, Ömer'e özel bir haberci göndererek piyade ve okçuların da takviye olarak saldırıya destek vermelerini istedi. Bu konuyu müzakere edip söz konusu isteğe cevap vermek üzere Husayn b. Numeyr görevlendirildi. Yeni taktik, hemen tesirini gösterdi ve Kûfeli okçular bir süre sonra topluca hücumla geçtiler. Okçuların hücumu neticesinde Hz. Hüseyin'in çevresindeki süvarilerin atları vuruldu ve böylece hepsi piyade kaldılar. Dolayısıyla çarpışma daha da şiddetlendi. Hz. Hüseyin taraftarları, çadır aralarına girerek safları yarıp yağmalama arzusu taşıyan Kûfelileri engellemeye çalışıyorlardı. Hatta Kûfe askerlerinin çadırlara hücumunu önlemek için daha evvelden bir tedbir olarak barikatı oluşturan odunlar ateşe verildi. Bu gelişmeyi takip eden Benî Ümeyye cephesi de karşı tedbir olarak çadırları ateşe verdi. Esasında bu durum Hz. Hüseyin cephesinin işine yaradı, düşmanın hedefine ulaşmasına bir süre engel oldu. Fakat çadırlar yanınca içinde korunmakta olan kadın ve çocuklar da ortaya çıktı. Bu safhadan sonra zaman zaman kadın ve çocuklar da Kûfeliler'in ok ve kılıç darbelerine maruz kalıyorlardı. Hatta bu saldırılar neticesinde kadın ve çocuklar arasında ölenler vardı.¹¹⁸

Karşı tarafta yer alanlar bununla da yetinmediler. Özellikle Şemir gibileri Hz. Hüseyin'in ailesinin bulunduğu büyük çadırı da içindekilerle birlikte yakmayı

¹¹⁶ Ebû Mihnef, s. 164.

¹¹⁷ Algül, s. 142.

¹¹⁸ Algül, s. 143-144.

düşündüler. Bunu hisseden Hz. Hüseyin, “Allah seni ateşle yaksın” diyerek ona beddua etti. Güç bela Kûfeliler’den Şebes b. Rib’î gibi bazıları Şemir’i bu fikrinden vazgeçirdiler. Bu sırada Züheyr b. Kayn da bir grup savaşçıyla Şemir’e hücum ederek onu Hz. Hüseyin ailesinin çadırı civarından uzaklaştırdı. Hz. Hüseyin’in adamları birer birer şehit oluyordu ve bu durum, onun korunmasını gederek zorlaştırıyordu. Dolayısıyla civarındakiler azaldıkça taktik gereği farklı yerlerde savaşanlar Hz. Hüseyin’in yanına gelerek bir yandan savaşa devam ediyorlar, bir yandan da üzülüyorlardı. Çünlü kılıç ve ok darbelerinin gederek ona doğru yaklaştığını görüyorlardı. Hz. Hüseyin de bu kahraman ve yılmaz taraftarlarına Allah’ın muttakilere ihsan edeceği mükafatın benzerlerini ihsan etmesini diliyordu. Fakat sevenlerinin birer birer şehadetine tanık olması onu derinden muteessir ediyordu. Onu sevenlerden biri olan Habib b. Mutaahir, Hz. Hüseyin ve adamlarının namaz için kendilerine ilişmeme dileğine karşı, “onların namazı kabul olmaz” diyen Kûfeliler’in kumandanı Husayn’a çok tepki göstermiş, “Allah Resulü’nün torunu ve adamlarının namazı değil de senin kıldığın namaz kabul olacak oyle mi?” dedikten sonra aralarında şiddetli çarpışma başlamış ve Husayn’ın yanındaki birçok Kûfeli’nin hücumu neticesinde Habib öldürülmüştü. Bunun peşinden Hz. Hüseyin’in güçlü savaşçılarından Hürr b. Yezid ve Züheyr b. el-Kayn da fedakarca savaşmışlar ve peşpeşe şehit oldular. Nafi b. Hilal ise onlarca Kûfeli’yi öldürdükten sonra mecalsiz kalıp esir düştü ve Ömer b. Sa’d’ın huzuruna götürüldü. Orada Şemir tarafından şehit edildi. Bunun peşinden Hz. Hüseyin’in taraftarlarından Gıfarlı Abdullah ve Abdurrahman, Cabirli Seyf b. Haris ve Malik b. Abd, Şibamlı Hanzale b. Esad ve diğerleri Hz. Hüseyin’i gederek koruyamaz duruma düşmenin acısı ve onun da ok ve kılıç darbelerine maruz kalabileceği endişesi ve ızdırabı içinde gözyaşı dökerek ve fedakarca savaşarak canlarını feda ettiler. Amaçları, Hz. Hüseyin’e uzanan kılıçların bir süre daha geciktirilmesi idi. Hz. Hüseyin’in oğlu Ali ile yakını olan Cafer’in, Akil’in, Müslim’in ve ağabeyi Hasan’ın oğulları da şehitler kervanına katıldı. Kasım da bunlardan biriydi. Bir kılıç darbesi alınca, “amcacığım!” diye Hz. Hüseyin’e seslendi. Hüseyin oraya koşup yetişti ama ortalık toz duman içindeydi, Kasım’a ulaştığında ise çoktan şehadet şerbetini içmişti.¹¹⁹

Piyadeler, Hz. Hüseyin’in sağını ve solunu kuşattılar. Şemir ise Hz. Hüseyin’in etrafını sarmış olan askerleri, onun aleyhinde tahrik ve teşvik etmeye başladı. Hz.

¹¹⁹ Algül, s. 146-147.

Hüseyin, kükremiş aslan gibi sağ ve sola hücum ettikçe, düşmanları keçi sürüsü gibi açılıp dağılıyordu. Sonunda Şemir, askerlerine hitaben “Allah belanızı versin, ne bakıyorsunuz, niçin bu adamı öldürmüyorsunuz” diye bağırdı. Zür’a İbni Şerîki’t-Temimî, Hz. Hüseyin’in sol eline ve diğer bir melun da sol omzuna bir kılıç darbesi indirdi. Hz. Hüseyin ayağa kalkarken Sinan İbni Enes Nehaî mızrakla vurup onu yere düşürdü. Sinan atından inip Hz. Hüseyin’in başını gövdesinden ayırdı ve Havlî b. Yezid’e verdi. Hz. Hüseyin, o vakit elli beş yaşında idi. Mübarek bedeninde görülen birçok ok yarasından başka otuz üç mızrak yarası ve otuz dört darbe eseri bulundu.¹²⁰

Hz. Hüseyin’in başı kesildikten sonra katline iştirak edenler tarafından elbiseleri soyulmuş ve Ubeydullah b. Ziyad’ın daha önce mektupla belirttiği talimat üzere, Ömer b. Sa’d’ın emri ile vücudu atlara çiğnetilmiştir. Bunun ardından diğer maktullerin de başları bedenlerinden ayrılarak vücutları soyulmuş, karargah yağmalanmış, Ömer b. Sa’d’ın emri ile kadınlara, çocuklara ve hasta olduğu için savaş meydanına çıkmayan Ali b. Hüseyin’e dokunulmamıştır.¹²¹

Kerbela vak’ası, İslâm tarihinin önemli olaylarından birisidir. Bu tarihi olayın kendisi gibi, ortaya çıkardığı siyasi ve sosyal sonuçları da önemlidir. Öyle ki günümüzde, temeli bu olaya dayanan siyasi tartışmalar hala sürüp getmektedir. Kerbelâ faciası, İslâmiyet’in sonraki dönemi açısından gerçekten ciddi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. İlk ayrılıklar aslında, isim almadan Hz. Peygamber’in vefatıyla birlikte görülmeye başladıysa da bu, Hariciler’in meydana getirdiği kopma ile bir isim altında ilk kez Hz. Ali döneminde görülür. Onun oğlu Hüseyin’in yaşadığı Kerbelâ olayı ise Şîî mezhebinin biçimlenmesinde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.¹²²

Muharrem ayının onuncu günü Kerbelâ olayının gerçekleştiği gündür. Hz. Hüseyin’in katledilmesiyle neticelenen bu vak’a-i dil-suz, bütün İslâm aleminde üzüntüyle karşılanmıştır. Hz. Peygamber’in torunlarının şehit edilmesi ve Ehl-i Beyt-i Resul’ün duçar-ı hakaret olması, İslam aleminin kalbinde unutulmaz yaralar açmıştır. Süleyman b. Sadr’ul-Huzaî ashab-ı kiramdan olup Kerbelâ’da Hz. Hüseyin’e yardım etmediğinden pişman olarak bu günaha tevbe edenler manasına olan Tevvâbîn fırkasının başına geçmiştir. Bu fırka, Hz. Hüseyin’in intikamı için onun mezarına gelerek yirmi dört saat müddetle mezarın pişgâhında feryad u figan ve bükâ ile ızhar-ı matem ve tevbe

¹²⁰ Ahmed Cevdet Paşa, c. II, s. 429.

¹²¹ Azizova, s. 85.

¹²² Ergölen, s. 52.

ve istiğfar ettikten sonra Şamlılar'a karşı hareket etmişlerdir. İşte mâtem ayının başlangıcı bu hadise olmuştur.¹²³

Bu tarihten itibaren birçok eserlere konu olan Hüseyin'in şehâdeti, Müslümanların kalbinde kapanmaz bir yara açtı. Daha sonra kendisini gösterecek olan bütün muhalefet hareketlerinde Hüseyin'in intikamı sebep gösterilecek ve bu yüzden yüzyıllar boyunca sayısız Müslüman kanı akıtılacaktır. Şiîler, 10 Muharrem'i matem günü ilan edecekler, bu acı olay Şiî ve ya Sünnî pek çok şaire ağıtlar ilham edecektir. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'daki türbesi bugün hala Şiîler için kutsal bir yerdir.¹²⁴

“Kerbelâ vak‘asında Ali b. Hüseyin, dört yaşındaki Ömer b. Hüseyin, Ukbe b. Sim‘ân isimli bir köle ve Benî Esed'den Murakka b. Sumâme'den başka erkeklerden kurtulan olmadı. Bazı rivayetlere göre de Ali b. Hüseyin'in dışında kimse hayatta kalmadı. Kayıtlara geçtiği şekliyle Kerbelâ'da hazır bulunan Hz. Hüseyin'in ailesine mensup erkeklerin isimleri şöyledir:

1. **Ebû Bekir** b. Hasan (Hüseyinb. Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü Veled).
2. **Kâsım** b. Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü Veled, Ebû Bekir'in ana baba bir kardeşi).
3. **Abdullah** b. Hasan Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü Veled).
4. **Abdullah** b. Hüseyin Ali b. Ebû Talib (Annesi Rebâb).
5. **Ali** b. Hüseyin Ali b. Ebû Talib (Annesi Leylâ).
6. Ali b. Hüseyin Ali b. Ebû Talib (Annesi Leylâ).
7. Ca‘fer b. Ali b. Ebû Talib (Annesi Ümmü'l-Benîn).
8. Osman b. Ali b. Ebû Talib (Annesi Ümmü'l-Benîn)
9. Abbas el-Asğar b. Ali b. Ebû Talib (Annesi Lübâbe)
10. Muhammed el-Asğar b. Ali b. Ebû Talib (Annesi Lübâbe).
11. Ueydullah b. Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Rebâb bint İmriü'l-Kays).
12. **Ebû Bekir** b. Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Leyla).
13. **Ca‘fer** b. Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü'l-Benîn).
14. **Osman** Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü'l-Benîn).
15. **Abbas** Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü'l-Benîn).
16. **Abdullah** Ali b. Ebu Tâlib (Annesi Ümmü'l-Benin).

¹²³ İsmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yay, İstanbul 1983, C. II, s. 420.

¹²⁴ Bahriye Üçok, *İslam Tarihi: Emeviler-Abbassiler*, MEB Yay., Ankara 1983, s. 41.

17. **Muhammed** Ali b. Ebu Tâlib (Annesi Ümmü Veled).
18. **Abdullah** Ali b. Ebu Tâlib (Annesi Ümmü Veled).
19. **Ca'fer** b. Akil b. Ebu Tâlib (Annesi Ummu'l-Benîn
20. **Abdurrahman** b. Akîl b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü Veled)
21. **Ubeydullah** b. Akîl b. Ebû Tâlib.
22. Müslim b. Akîl b. Ebû Talib (Annesi Ümmü Veled).
23. Abdullah Müslim b. Akîl b. Ebû Tâlib (Annesi Rukiyye bint Ali b. Ebû Tâlib).
24. **Muhammed** b. Ebû Sa'id b. Akîl b. Ebû Tâlib (Annesi Ümmü Veled).
25. **Muhammed** b. Abdullah b. Ca'fer b. Ebû Tâlib (Annesi Havsâ).
26. **Avn** b. Abdullah b. Ca'fer b. Ebû Talib (Annesi Cümâne).
27. Ebu Bakir b. Abdullah b. Ca'fer b. Ebû Tâlib.
28. Amr b. Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib (amcası ile beraber Irak'a çıkmış, Ali b. Hüseyin'le Dımaşk'a getirilenler arasında yer almıştır).
29. Hasan b. Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib (Annesi Havle; öldürülmemiştir).

Yukarıda isimleri koyu renkle yazılanların kesik başları Yezid'e götürülmüş; Yezid, bu başları Şam'da asılmak suretiyle sergilemiştir. Hz. Hüseyin'in başını ise Medine'ye göndermiş ve orada astırmıştır.¹²⁵

Kerbela kaç kişinin şehit olduğuna dair ihtilaf vardır. Bazı rivayetlerde Ehl-i Beyt ve Hz. Hüseyin de dahil olduğu halde otuz iki atlı kırk yaya olmak üzere yetmiş iki erdir. Bazı rivayetlerde şehitler seksen dört kişidir. Bazı rivayetlerde otuz iki süvari, seksen iki piyade olmak üzere yüz on dört kişidir. İmam Muhammed Bakır'ın rivayetinde ise elli beş süvari, yüz piyade olmak üzere toplam yüz elli beş kişidir. Adlarını bildiğimiz şehitler şunlardır:

- 1- Abudllah b. Amr, 2- Abdullâh-ı Gıfârî, 3- Abdurrahmân ibn-i Urve, 4- Abdurrahmân ibn-i Abdullâh-ı Yezenî, 5- Abdurrahmân-ı Gıfarî, 6- Âbis ibn-i Şebîb-i Şâkirî, 7- Ali ibn-i Hurr, 8- Amr ibn-i Cenâde, 9- Amr ibn-i Hâlid-i Ezdî, 10- Amr ibn-i Hâlid-i Saydavî, 11- Amr ibn-i Kurta-i Ensarî, 12- Amr ibn-i Mata'-ı Cu'fî, 13- Bureyr ibn-i Hudayr-ı Hemdanî, 14- Cabir ibn-i Urve, 15- Cenâdet ibn-i Hâris-i Ensarî, 16- Cevn (Ebu Zerr-i Gıfârî'nin azatlı kölesi), 17- Ebû Amr-ı Nevşelî, 18- Ebû

¹²⁵ Uyar, s. 67-68.

Sümâme-i Saydavî, 19- Habib ibn-i Mezahir, 20- Haccac-ı ibn-i Mesrûk, 21- Halid ibn-i Amr, 22- Hanzalat ibn-i Es'ad-ı Şâmî, 23- Haşim ibn-i Utbe ibn-i Ebû Vakkas, 24- Hilâl ibn-i Haccâc, 25- Hilâl ibn-i Nâfi'î'l-Becelî, 26- Hurr ibn-i Yezidi't-Temimi, 27- Kırrat ibn-i Ebû Kırra-i Gıfârî, 28- Mâlik, 29- Mâlik ibn-i Abdullah-ı Seri', 30- Malik ibn-i Enes-i Mâlikî, 31- Mus'ab ibn-i Yezîd-i Temimî, 32- Mu'alla ibn-i Mu'alla, 33- Mu'alla ibn-i Hanzala, 34- Muhammed ibn-i Beşîrî'l-Hadramî, 35- Nâfi' ibn-i Hilâl-i Becelî, 36- Sa'd (Hz. Hüseyin'in azatlı kölesi), 37- Sa'd ibn-i Hanzala-i Temimî, 38- Sa'id ibn-i Abdullâh, 39- Seyf ibn-i Ebu'l-Hâris, 40- Suveyd ibn-i Ebu'l-Mata', 41- Şevzeb, 42- Tirmah ibn-i Adiyy ibn-i Hatem-i Tayy, 43- Umeyr ibn-i Abdullâh, 44- Urve (Hurr'un kölesi), 45- Veheb ibn-i Abdullah-ı Kelbî, 46- Yahyâ ibn-i Kesiri'l-Ensâlî, 47- Yahyâ ibn-i Mâzenî, 48- Yezid ibn-i Hasîn-i Hemdânî, 49- Yezîd ibn-i Muhâcir, 50- Yezîd ibn-i Ziyâd, 51- Zâhir ibn-i Hassan, 52- Züheyr ibn-i Kayn, 53- Savaşta babası şehit düşmüş bir genç (Bazılarına göre Avsece oğlu Müslim'in oğlu), 54- İmam Zeynü'l-Âbidîn'in Türk kölesi, 55- Veheb-i Kelbî'nin zevcesi.

Ehl-i Beyt Şehitleri:

Ukayl Evladı: 56- Abdullâh ibn-i Müslim 57- Musâ ibn-i Ukayl, 58- Muhammed ibn-i Müslim, 59- Ca'fer ibn-i Ukayl, 60- Abdurrahmân ibn-i Ukayl, 61- Abdullâh ibn-i Ukayl, 62- Muhammed ibn-i Ebû Sa'id ibn-i Ukayl, 63- Ali ibn-i Ukayl, 64- Ahmed ibn-i Muhammed-i Hâşimî.

Ca'fer-i Tayyâr Evladı: 65- Muhammed ibn-i Abdullâh ibn-i Ca'fer, 66- Avn ibn-i Abdullâh ibn-i Ca'fer, 67- Ubeydullah ibn-i Abdullâh ibn-i Ca'fer.

İmam Hasan Evladı: 68- Ebu Bekir, 69- Abdullâh-ı Ekber, 70- Ahmed, 71- Ebu'l-Kâsım, 72- Kâsım, 73- Abdullah-ı Asğar.

Emîrü'l-Mü'minîn Ali Evladı: 74- Ebû Bekir, 75- Ömer, 76- Osman, 77- Ca'fer, 78- Abdullah, 79- Muhammed, 80- Asgar, 81- Fazl, 82- Ebu'l-Fazl Abbâs, 83- Avn, 84- İmam Hüseyin.

İmâm Hüseyin Evladı: 85- Ali Ekber, 86- Ca'fer, 87- Muhammed, 88- Abdullah, 89- Abdullâhi'r-Radî' (Alî Asğar).¹²⁶

¹²⁶ Gölpınarlı, s. 87-88.

1.4. ARAP EDEBİYATINDA KERBELÂ

Hız. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesi, bütün İslam âleminde büyük bir üzüntüye sebep olmuş ve Müslüman toplumları derinden etkilemiştir. Bu hadise, bütün müslüman milletlerin edebiyatlarına da tesir etmiş, bu alanda mensur ve manzum birçok eser kaleme alınmıştır. Kerbelâ hadisesi ve bunu takip eden olaylar üzerine yazılan şiirler, Arap edebiyatında önemli bir yer tutar. Ca'fer es-Sâdık gibi Ehl-i beyt imamlarının konuyu ele alan şairler hakkında teşvik edici sözler söylemeleri, bu tür eserlerin yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır.¹²⁷

Kerbelâ olayı ile ilgili ilk şiirlerde insanların, tabiat olaylarının, cinlerin ve meleklerin Hız. Hüseyin'in şehadetinden duydukları üzüntünün yanında Ehl-i Beyt'in faziletleri dile getirilmiş, olay bütün ayrıntılarıyla ve dramatik sahneler halinde tasver edilmiş, Kerbelâ kelimesindeki "kerb (gam, keder, üzüntü)" ve "belâ" sözcükleriyle olay arasında bağlantı kurulmuştur. Ayrıca Kerbelâ toprağı şehitlerin vücutlarını barındırdığı için sevilen bir toprak olarak tasver edilmiş, sevgi hüznün bir arada ifade edildiğı ağıtlara konu olmuştur. Kerbelâ, bir yandan belalı yer, diğer taraftan büyük kahramanlıkların gösterildiğı kutsal mekân olarak tanıtılırken şairler şiirlerinde Kerbelâ için yağmur ve bereket duasında bulunmuşlardır.¹²⁸

Arap edebiyatında Kerbelâ hadisesi ile ilgili bilinen ilk şiir Ebü'l-Esved ed-Düelî'ye (öl. 69/688) ait bir gazeldir. Koyu taraftarı olduğı Hız. Ali ve soyuna karşı haksızlık eden kimseler olarak gördüğü Emevîler'e nefretini hemen her fırsatta belli eden şair, Kerbelâ Vak'ası üzerine yazdığı bu şiirinde Resûl-i Ekrem'in ailesine yapılanlardan duyduğı derin hüznü ifade etmiş ve Hız. Hüseyin'in katlini emreden İbn-i Ziyâd'ın hakimiyetinin Semûd ve Âd kavimlerindeki gibi sonuçlanması için bedduada bulunmuştur. Süfyân b. Mus'ab'ın (öl. 120/738) Ehl-i Beyt hakkındaki şiirinde de olaya temas edilmiştir. İmam Muhammed el-Bâkır ile görüşen ve onun övgüsüne mazhar olan Kümeýt el-Esedî'nin (öl. 126/744) Hâşimoğulları (Ehl-i beyt) üzerine nazmettiğı, bu sebeple *el-Hâşimiyyât* adıyla tanınan kasideleri arasında Kerbelâ hadisesiyle ilgili güzel örnekler yer almaktadır.¹²⁹

¹²⁷ Rıza Kurtuluş, "Arap Edebiyatında Kerbelâ", *DİA*, XXV, s. 272-273.

¹²⁸ Kurtuluş, s. 273.

¹²⁹ Mehmet Arslan-Mehtap Erdoğan, *Kerbelâ Mersiyeleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2008, s. 42.

İlk dönemlerden itibaren Kerbelâ olayı üzerine kaleme alınmış eserlerin başında hiç şüphesiz bizzat bu olaydan kaynaklanan ve tarihi-edebi eserler arasında yeni bir tür olarak ortaya çıkan *Maktel-i Hüseyin* 'ler gelmektedir.¹³⁰

İmam Hüseyin'in şehadeti ilk defa Arap tarihçileri tarafından hikâye olunmuştur. Maktel olarak kaynaklarda yer alan ve günümüze ulaşmayan ilk eserin hicri ikinci asrın başlarında el-Asbag b. Nebâte el-Mücâşi'î tarafından yazıldığı bildirilmişse de ne eser ne de müellif hakkında fazla bilgi bugüne ulaşmıştır. Bir görüşe göre de Câbir b. Yezîdel-Câbi'nin (öl. 128/746) *Kitâbu Makteli'l Hüseyin* adlı eseri ilk maktel sayılmaktadır. Bu konuda yazılmış en önemli eser, Ezd aşiretine bağlı Gamid ailesinden Ebû Mihnef Lût b. Yahyâ b. Süleym (Salim) 'in *Kitâbu Makteli'l-Hüseyin*'idir. Kendisinden sonra Hz. Hüseyin hakkında eser veren müverrih ve ediplerin çok mühim bir kısmına kaynak teşkil eden bu maktelin asıl nüshası, bugüne kadar bulunamamıştır.¹³¹

Sonraki dönemlerde de maktel türünde örnekler verilmiştir. Hişâm b. Muhammed e-Kelbî'nin (öl. 204/819), Nasr b. Müzâhim el-Minkarî (öl. 202/817), İbrâhim b. Muhammed es-Sakafî (öl. 283/896), Muhammed b. Zekeriyâ el-Gallâbî (öl. 308/940), Mahmud b. Mübârek (öl. 509/1195), Muvaffak b. Ahmed el-Harizmî (öl. 568/1173), Musâ b. Ca'fer İbn-i Tâvus (öl. 664/1266), maktel türünde eser veren isimlerden bazılarıdır. Bu eserler gerçekte birer tarih kitabı niteliğinde düzenlenmekle beraber duygusal ve sanatkârane bir üslupla yazılmaları, efsanevî unsurlar ve şiir örnekleri ihtiva etmeleri sebebiyle edebî yönü de olan metinlerdir.¹³²

IV. (X) yüzyılda özellikle Hz. Ali ve Hz. Hüseyin hakkında yazılan maktellerin dışında Ali evladından öldürülenlerin sayısının çoğalması nedeniyle bu sefer de maktellerin muhtasarlarnın bir araya getirildiği, bir anlamda Şîi koleksiyonları olarak da niteleyebileceğimiz eserler ortaya çıktı. Kerbelâ bu tür eserlerde de muhtasar olarak zikredilmektedir. Bu tür eserler, isimlendirilişleri itibariyle maktellerden sayılmaktadır. Bunların en önemlileri Medâini'nin *Esmâü men kutile mine't-Tâlibiyyin* 'i; Muhammed b. Ali b. Hamza el-Hâşimî'nin *Makâtülü'l-Tâlibiyyîn*'i; Ebül- Ferec el-İsfahânî'nin *Makâtülü't-Tâlibiyyin*'i sayabiliriz. Bu yazarların arasında Ebü-l Ferec İsfahânî'yi

¹³⁰ Azizova, s. 96.

¹³¹ Şeyma Güngör, *Hadikatü's-Süedâ*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987, s. XXII.

¹³² Şeyma Güngör, "Maktel", *DİA*, XXVII, s. 455.

özellikle zikretmeliyiz. Bir Emevî olan Ebü'l Ferec'in eserinde Şîî tarafgirliği hatta bir Şîî gibi eser kaleme alması dikkat çekicidir.¹³³

Yukarıda zikredilen makteller arasında en önemlisi hiç şüphesiz hadisenin anlatıldığı İslam tarihi kaynaklarının neredeyse tamamında esas râvi olarak görülen Ebû Mihnef'in eseridir. Bu eserin çok sayıda el yazması vardır. Ebû Mihnef'in makteli ile klasik İslam tarihçilerinin aynı müelliften aktardıkları rivayetler arasında mühim farklar bulunmakta, birincisinde daha çok hayal ürünü olan abartılı ve menkıbevî rivayetlerin yer aldığı görülmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla eserin asıl nüshası günümüze intikal etmediğinden zamanla değişikliğe uğramış ve günümüze orijinal nüshadan farklı şekiller intikal etmiştir. Arapça maktellerden bir diğeri de el-Harizmî'nin *Maktelü'l-Hüseyn*'idir. On beş fasıldan oluşan bu kitapta Hz. Peygamber'in, Hz. Hatice'nin, Hz. Ali'nin, Hz. Fâtıma'nın, Hz. Hasan ve Hüseyin'in faziletlerine birer fasıl ayrılmış, sekizinci fasıldan itibaren kronolojik olarak Yezid'in hakimiyete gelmesinden Kerbelâ Vak'ası ve Muhtar es-Sakafî harekâtına kadar olan gelişmeler bazen ilk kaynaklardaki rivayetlere uygun şekilde, zaman zaman da bu sınır aşarak anlatılmıştır. Esasen Ebû Mihnef ve Harizmi'nin eseri hakkındaki değerlendirmeyi Arapça yazılmış maktellerden günümüze ulaşmış olan İbni Tâvûs'un makteli hakkında da yapmak mümkündür. Bu kitapta da menkıbevî ve destansı birçok rivayetin mevcudiyeti maktel türü bu eserlerin tarihî gerçeklerin anlatımından daha çok edebî mahiyette olduğunu göstermektedir.¹³⁴

Kerbelâ hadisesini dile getiren ilk dönem Arap şairleri, siyasi iktidarlar tarafından tepkiyle karşılanmış, bazıları cezalandırılmıştır. Kümeit el-Esedî, *El-Hâşimiyyât*'ından dolayı Hişâm b. Mâlik tarafından öldürülmek üzereyken kaçarak kurtulmuştur. Hârûnurreşîd, Mansûr en-Nemerî'nin Hz. Hüseyin mâtemiyle ilgili şiirini duyduğunda çok kızmış ve şairin öldürülmesi için emir vermiştir. Dî'bil el-Huzâî de duyduğu bu korkuyu şiirlerine yansıtmıştır.¹³⁵

Emevî dönemi şairlerinden Ubeydullah b. Hurr el-Cu'fî, Kerbelâ hadisesi sırasında Hz. Hüseyin'e yardımı kabul etmemesine rağmen şiirlerinde onun şehadetinden duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Onun Kerbelâ Vak'ası'nı ele alması sadece olaya karşı duyduğu üzüntüden değil aynı zamanda Hz. Hüseyin'i yarımsız bıraktığı için çektiği vicdan azabından da kaynaklanmaktaydı. Böylece Hz. Hüseyin'in

¹³³ Ali Aksu, "Kerbelâ Literatürü", *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ*, Asitan Yay., İstanbul 2011. C.I, s. 347.

¹³⁴ Arslan-Erdoğan, s. 42-43.

¹³⁵ Kurtuluş, s. 273.

kendisinden istediği desteği zamanında kabullenmeyen şair daha sonra bu tavrından dolayı duyduğu pişmanlığı Kerbelâ hadisesi üzerine yazdığı şiirine yansetmiştir. Süleyman b. Katta' el-Adevî et-Teymî, olaydan üç yıl sonra Kerbelâ'dan geçerken yazdığı şiirde Hz. Hüseyin'in şehadeti sırasında Kays ve Ganî kabilelerinin gösterdiği vefasızlıkları anlatmıştır. Kerbelâ olayı üzerine yazılmış mersiyelelerin en meşhurlarından sayılan bu şiirde Hz. Peygamber'in ailesinin feci akibetini Müslümanların büyük felaketi olarak tarif etmiş, Hz. Hüseyin'in şehadetinden dolayı bütün yeryüzünün mateme girdiğini ifade etmiştir. Fazl b. Abbas b. Utbe, Hz. Hüseyin'in şehadetinden duyduğu üzüntüyü ifade etmiş ve Hz. Hüseyin'i öldürenleri lanetlemiş, Kerbelâ hadisesini birçok yönüyle ele alan Fazl b. Abbas b. Rebi'a, Ehl-i Beyt'in başına gelen daha sonraki acılı hadiselerle temas etmiştir. Ebu Dehbel Vehb b. Zemea el-Cumahî de şiirlerinde Emevî döneminin aşırı lüksünü ve iktidarın Ehl-i Beyt taraftarlarına uyguladığı baskıyı dile getiren şairlerdendir. Emevî döneminde Hz. Hüseyin ve Kerbelâ şehitleriyle ilgili şiirlerde samimi bir üzüntü ve açık bir intikam alma duygusu hâkimdir. Bu sebeple o dönem şairleri Emevî iktidarı için tehlikeli görülmüştür.¹³⁶

Kerbelâ olayı, sadece olayın vuku bulduğu Emevîler döneminde Resûl-i Ekrem 'in ailesinin intikamının alınmasını teşvik eden şiirlerin konusu olmamış, bir bakıma o dönemden itibaren iktidara karşı muhalefet vasıtası olarak kullanılmıştır. Nitekim Hz. Peygamber'in amcasının soyundan gelen Abbâsîlerin Ehl-i Beyt'e karşı takındığı taverdan memnun kalmayanların şiirlerinde de Kerbelâ olayının kendi ifadesini bulduğu görülmektedir.¹³⁷

Abbâsîler döneminde de Kerbelâ hadisesiyle ilgili şiirler kaleme alınmıştır. Bu dönem şairleri Ehl-i Beyt'in haklarını savunacaklarını umdukları Abbâsî iktidarından bekledikleri gayreti göremeyince hayal kırıklığına uğrayarak onları vefasızlık, Emevîler'in devamı olmak ve intikam sancağını terk etmekle suçlamışlardır. Mansûr en-Nemerî, Di'bil el-Huzâî, İbnü'l-Mu'tez, ve Kâdî et-Tenûhî bu duyguları ifade eden Abbâsî devri şairlerindendir.¹³⁸

Arap edebiyatında Kerbelâ olayının tasverine Emevî ve Abbâsîler'den daha çok doğal olarak Fâtımî şairlerin şiirlerinde yer verildiği görülmektedir. Aralarında Halife Mu'iz'in oğlu Temîm'in (öl. 375/985) de bulunduğu dönem şairlerinden Muhammed b.

¹³⁶ Kurtuluş, s. 273.

¹³⁷ Azizova, s. 101.

¹³⁸ Kurtuluş, s. 273.

Hani b. Sadun el-Endelusî (öl. 362/973), Ebu'l-Hasan Ali Ahmed el-Cürâanî (öl. 380/990), Sâhib İsmail b. Abbad (öl. 385/995), Hammad el-Basrî (IV./X. Yüzyıl), Şerif er-Rızâ Mu'inuddîn Yahyâ b. Selmâne (IV./X. Yüzyıl), Ebû Firâs el-Hamdânî gibi şairler Kerbelâ olayına karşı duydukları acıyı şiirlerine yansıtmışlardır.¹³⁹

1.5. FARS EDEBİYATINDA KERBELÂ

İlk defa Araplar tarafından işlenen Kerbelâ vak'asının, çoğu Şîî olan İranlılar'ın siyasi, sosyal ve kültürel hayatlarında çok önemli bir yeri vardır.¹⁴⁰ Fars edebiyatına ilk olarak kim tarafından ve ne zaman dahil edildiği kesin olarak bilinmeyen bu konu hakkında özellikle Şîîliğin resmi mezhep kabul edildiği Büveyhîler ve Safevîler dönem hükümdarlarının tasvip ve teşviki sonucunda manzum ve mensur çok sayıda eser telif edilmiştir.¹⁴¹

Fars edebiyatında konuyla ilgili ilk örnekler daha çok manzum ürünlerle ortaya çıkmıştır. İran'da Şîî mezhebinin yaygınlık kazanmasından sonra Kerbelâ hadisesine verilen önem artmış ve düzenlenen yas törenlerinde mersiye okuma geleneğine bağlı olarak birçok şiir yazılmıştır. Dini mersiye türünün en önemli bölümü haline gelen Kerbelâ edebiyatı, başta Hz. Hüseyin olmak üzere onun yakınlarının şehadeti etrafında odaklanmış, şehitler yüceltilip katiller şiddetle yerilmiştir. İlk örnekleri VI. (XII.) yüzyılda görülen bu şiirler arasında Cemaleddin Abdürrezzak İsfahanî'nin *Lağzâb* adlı kasidesi zikredilebilir. Aynı yüzyılda Senâî, divanında Hz. Hüseyin'i bütün şehitlerden üstün tutarken *Hadîkatü'l-Hakîka*'sında onun Kerbelâ'da yaptıklarını bir cesaret ve özveri örneği olarak gösterir. Özellikle Büveyhîler döneminden itibaren âşûra günlerinde Kerbelâ şehitlerinin resmi törenlerle anılmaya başlanması Kerbelâ ile ilgili edebi çalışmaların da artmasına yol açmıştır. İlk Farsça Kerbelâ mersiyesi VI. (XII.) yüzyılda Kavvâmî-i Râzî tarafından yazılmıştır. Mes'ud-ı Sa'd-ı Selmân'ın divanında da Kerbelâ şehitleri ile ilgili manzumeler bulunmaktadır. VII. (XIII.) yüzyılda Sa'dî-i Şîrâzî kasidelerinde Kerbelâ şehitlerini methetmiş, çağdaşı Ferîdüddin Attâr da divânında bu konuya bir bölüm ayırmıştır. VIII. (XIV.) yüzyılda Hâcû-yı Kirmânî'nin Hz. Hüseyin'in şehadetini anlatan mersiyesi de önemlidir. Bu dönemde bazı Sünnî

¹³⁹ Azizova, s. 102.

¹⁴⁰ Güngör, s. 15.

¹⁴¹ Azizova, s. 103.

kökenli şairler de Kerbelâ hakkında şiirler kaleme almışlardır. Mesela Seyfeddin Muhammed Fergânî divanındaki kasidelerde halkı mateme davet eder.¹⁴²

X. (XVI.) yüzyıldan itibaren Şîîliğin devlet dini olduğu Safevî döneminde bilhassa hükümdarların dini şiirler yazılmasını teşvik ve bu tür şiir yazan şairleri himaye etmeleri Kerbelâ ile ilgili edebi çalışmaları arttırmıştır. Hüseyin Va'iz-i Kâşîfî'nin bu alanda en önemli eser sayılan *Ravzatü'ş-Şühedâ*'sı Kerbelâ şehitlerini anmak için düzenlenen ve *Ravza* denilen meclislerde yüzyıllardır okunagelmıştır. Halk *Ravza* denilen bu meclislere katılır, Hz. Hüseyin ve onun dostlarının şehadetinin hüznünü paylaşırdı. İran'da taziye meclislerinde en çok okunan metin olup tertibi bakımından daha sonra yazılan maktellere örnek teşkil eden bu eser birçok defa basılmış, üzerine şerh vb. çeşitli çalışmalar yapılmış ve Gelibolulu Câmî tarafından *Sa'âdetnâme* adıyla Türkçeye çevrilerek Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuştur. Zamanında belîğ bir vaiz ve edip olarak tanınan Hüseyin Vâ'iz-i Kâşîfî, eserleri arasında en meşhuru olan *Ravzatü'ş-Şühedâ*'yı Ebu'l-Ganî Sultan Hüseyin Baykara'nın torunu Seyyîd Mirza Muşîru'd-Devle Abdullâh'ın isteği üzerine yazdığını ve daha önce yazılmış maktelleri eksik bulduğunu ifade ederek enbiyâ, asfiyâ, şühedâ, çeşitli bela ve musibetlere maruz kalmış diğer şahısların ve Âl-i Abâ'nın durumunu ayrıntıları ile anlatan bir esere ihtiyaç olduğu için bu kitabı kaleme aldığını belirtmiştir. On bölüm ve bir hatimeden oluşan eserin diğer maktellerden farkı Resûl-i Ekrem dahil diğer peygamberlerin çektikleri cefaların, Hz. Hamza ve Ca'fer b. Ebî Talib'in şehadetinin, Hz. Fâtîma, Hz. Ali ve Hz. Hasan'ın hayat hikayelerinin müstakil bâblarla anlatılması, Hz. Hüseyin'e ve onun şehadetine ise son dört bölümde yer verilmesidir. Sahasının en meşhur eseri *Ravzatü'ş-Şüheda*, sırf onu okudukları için *Ravzahânî* diye isimlendirilen şahıslar tarafından Hz. Hüseyin'in tâziye meclislerinde okunmaktadır. Farsça maktellerin en mükemmeli olan bu eser kendi sahasındaki şöhreti sebebiyle Lahor, Lucknow, Bombay, Cawnpore ve Tahran'da defalarca basılmış, muhtasarlara ve şerhleri yapılmıştır.¹⁴³

XI. (XVII.) yüzyılın ortalarından itibaren Muharrem törenleri sırasında farklı tâziye oyunları ortaya çıkmış, XIII. (XIX.) yüzyılın ikinci yarısında taziyeler Nâsırüddin Şah'ın desteğini almakla kalmamış, bütün milletin en çok önem verdiği temel bir ritüel

¹⁴² Kurtuluş, s. 273.

¹⁴³ Arslan-Erdoğan, s. 44-45.

haline gelmiştir. Tekye ve Hüseyiniyye denilen binalar da bu dönemde yapılmıştır. Söz konusu tâziyeler sadece Muharrem ve Safer aylarında değil bütün aylarda yapılırdı.¹⁴⁴

Kaçarlar döneminde ravza meclislerinin çoğalmasıyla birlikte mersiye yazımı da artmış, bunda Nâsiruddîn Şah'ın emir ve teşviklerinin büyük etkisi olmuştur. Safevîler devrinde pek uygun görülmeyen Kerbelâ olayının sahnelenmesi bu dönemde yaygınlaştırılmıştır. Devlet adamları bu işin öncülüğünü yapmış, her yıl Gülistan Köşkü'nün güneyindeki Tekye-i Devlet'te olay sahnelenmiştir. Bu dönem şairlerinin çoğu Kerbelâ olayına dair mesnevi, terci-bend, müstezad, kıt'a ve rubâîler yazmıştır. Visâl-i Şîrâzî'nin mersiyesi, Surûş-ı İsfahânî'nin *Ravzatü'l-Esrâr*'ı, Yağmâ-i Cendekî'nin *Zübdetü'l-Esrâr* adlı mesnevisi bu dönemde kaleme alınan önemli mesnevilerdir.¹⁴⁵

Fars edebiyatında Maktel-i Hüseyin'lerden başka *Kerbelâ-i Gam*, *Kerbelâ fi't-Târih*, *Kerbelâ yâ Kânûn İnkılâb*, *Kerbela-nâme*, *Kerbelâ-i ke min Dîdem*, *Destân-ı Kerbelâ*, *Kerbelâ-i Mu'allâ* gibi ismini doğrudan olaydan almış çok sayıda eser telif edilmiştir. Ayrıca Kerbelâ Vak'ası üzerine yazılmış olup *Envâru's-Şehâde*, *Esrâru's-Şehâde*, *Cenknâme-i Hüseyinî*, *Muhriku'l-Kulûb*, *Mecâlisü'l-Ahzân*, *Müheyyicü'l-Ahzân*, *Müsîru'l-Ahzân*, *Tûfân-ı Bükâ*, *Destân-ı Gam* gibi farklı isimler altında kaleme alınmış eserler de vardır. İster Kerbelâ adıyla, isterse farklı isimlerle anılsın, bu eserlerin çoğunluğunun yazılma sebebi, olayın tarihi rivayetler çerçevesinde anlatılmasından ziyade duygusal öğelerin ön plâna çıkarıldığı dramatik, aynı zamanda de genelde Şîî olan Farsların ideolojisine uygun edebî eser telif etmek olduğu söylenebilir.¹⁴⁶

Son yüzyılda İran'ın politik, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında meydana gelen olaylar ve bunların sonucunda görülen değişiklikler, Fars edebiyatını büyük ölçüde etkilemiş, genelde siyasî amaçlar uğruna kullanılan klasik nazmın yerini şahsi duygu, düşünce ve ifadelerin yer aldığı çok geniş ve çeşitli konular içeren çağdaş nazım almıştır. Son dönemde Fars edebiyatında manzum eserlere nadiren konu teşkil eden Kerbelâ hadisesi, zamanın teleplerine uygun olarak Hz. Hüseyin'in inkılâbının ön plâna çıkarıldığı mensur eserlerde canlılığını devam ettirmiştir.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Kurtuluş, s. 273.

¹⁴⁵ Kurtuluş, s. 274.

¹⁴⁶ Azizova, s. 104-105.

¹⁴⁷ Azizova, s. 109-110.

1.6. TÜRK EDEBİYATINDA KERBELÂ

Vuku bulduğu andan itibaren İslâmî edebiyatın vazgeçilmez bir konusu haline gelen Kerbelâ hadisesinin Türk edebiyatına girişi doğal olarak Türklerin İslâm'ı kabulünden sonra olmuştur. Türk edebiyatındaki geçmişi uzun olmakla birlikte, İslâm tarihinin en feci ve acıklı olaylarından olan Kerbelâ hadisesi *klasik edebiyattan avamî âşık edebiyatına kadar süzülüp inmiş*¹⁴⁸ ve kısa zamanda Divan edebiyatının, Dinî-tasavvufî edebiyatın özellikle Alevî-Bektaşî kolunun önemli bir konusu haline gelmiştir.¹⁴⁹

Kerbelâ hadisesinin meydana geldiği dönemden itibaren Hz. Hüseyin'in hayatı efsanevî ve menkıbevî bir hüviyet kazanmıştır. Özellikle Şîî müelliflerinin mezhebi gayretleriyle abartılarak anlatılan şehâdetinin hikâyesi yüzyıllarca yazılarak okunmuş, anlatılmış ve dinlenmiş, ismi etrafında yeni birtakım inançlar şekillenip yayılmıştır. Bu gelişme, olayda bazı sırların ve hikmetlerin bulunduğu yönünde tecessüslere ve bunların batınî yorumlarına da kapı aralamıştır. Bu sebeple bazen hadis bile uydurulmuş, hatta Ahzâb sûresinin 33., Şûrâ sûresinin 23. âyetleri zorlama yorumlarla Ehl-i Beyt hakkında tefsir edilmeye çalışılmıştır. Böylece Kerbelâ adı adeta bir kült halini almış, Hz. Hüseyin'in şehâdeti için matem tutmak ve bu konuda eser vermek sevap kazanmaya bir vesile olarak kabul edilmiştir.¹⁵⁰

Genel olarak dinî-tasavvufî Türk edebiyatında, özellikle de Alevilik-Bektaşilik gibi zümre edebiyatlarıyla divan, halk ve âşık edebiyatında Kerbelâ olayı ile ilgili müstakil eserler, mersiye ve manzumeler telif edilmiş, ayrıca başta divan şairleri olmak üzere konuya eğilen sanatkârların, halk âşıklarının his ve hayal dünyalarının ortaya konmasında Kerbelâ adı önemli bir mazmuna dönüşmüştür. Türk edebiyatında Kerbelâ olayını ele alan lirik eserlerin pek çoğu manzum olmakla birlikte manzum-mensur karışık ve sadece mensur eserler de kaleme alınmıştır.¹⁵¹

Arap ve Fars edebiyatlarında olduğu şekilde Türk edebiyatında da Kerbelâ hadisesini konu edinen müstakil eserler, *Maktel-i Hüseyinler* kaleme alınmıştır. Sözlükte *katledilen, öldürülen yer*¹⁵² anlamına gelen maktel; son halife Hz. Ali'nin oğlu

¹⁴⁸ Abdülkadir Karahan, *Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), İÜ, Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1938, s. 13.

¹⁴⁹ Azizova, s. 110.

¹⁵⁰ Mustafa Uzun, "Türk Edebiyatında Kerbelâ", *DİA*, XXV, s. 274.

¹⁵¹ Uzun, s. 274.

¹⁵² Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2000, s. 576.

Hız. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilişini anlatan bir mersiye çeşidedir. Kaybedilen bir varlığın arkasından duyulan hüznün dile getirildiği mersiye türünde, Hız. Hüseyin'in öldürölmesi başlıklı mersiyeler, çokça işlenmiş olmak nedeniyle bağımsızlaşmış ve dinî içerikli bir tür olarak *Maktel-i Hüseyin* adıyla yaygınlaşmasını sağlamıştır.¹⁵³ Hız. Peygamber döneminden itibaren İslâmiyet'le ilgili mücadeleler, hilafet meselesinden kaynaklanan öldürmeler ahbar, tarih, ensab kitaplarında genellikle maktel kelimesiyle karşılanmış ve ayrı bölümler halinde yazılmıştır. Zamanla ölümlerin sayısı ve önemi arttıkça *maktel* veya *makâtil* başlığı altında tarihî-edeblî nitelikli müstakil eserler kaleme alınmıştır. Maktellerin öldürmeleri konu edinen diğer eserlerden farkı, bu metinlerde yalnız katl olayının ele alınması ve söz konusu hadiselerin etraflı şekilde anlatılmasıdır.¹⁵⁴ Türk Edebiyatında maktel türüne örnek oluşturabilecek öne çıkan eserlerden bazıları şunlardır.

1.6.1.Kastamonulu Şâzî (ö. 1362'den Sonra), *Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin*

Türk edebiyatında en eski maktel, Kastamonulu Şâzî'nin *Dâstân-ı Matel-i Hüseyin* adlı eseridir.¹⁵⁵ Hayatı hakkında fazla bilgiye sahip olmadığımız Şâzî'nin Kastamonulu olup eserini de İsfendiyar oğulları beylerinden Celâlüddin Şâb Bâyezîd (ö. 1385)'e sunmuştur. *Kastamonu'da 763/1362 yılında nazmedilmiştir.*¹⁵⁶ Şâzî, 763/1362'de tamamladığı eserini Kastamonu emîri Candaroğlu Âdil Bey'in oğlu Ebû Celâleddin Şâh Bey Bâyezîd'e ithaf etmiştir: *Benâm-ı Bâyezîd-i bahşâyende ve bahşâyış kerde.*¹⁵⁷ Eserini mesnevi nazım şekliyle kaleme alan şair, aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* veznini kullanmıştır. Eserde ayrıca kaside nazım biçimi ile yazılmış şiirler de mevcuttur. Nurcan Güder'in hazırladığı metne göre 3034 beyitten oluşan mesnevinin destansı özelliği ön planda olup nazım tekniği bakımından zayıftır. Sade bir Türkçe ile yazılan eserde derin bir duygu yoğunluğu hissedilmektedir.¹⁵⁸ Eserin bir nüshası Üsküdar Selim Ağa Kütüphanesi Kemankeş Bölümü numara 528 de bulunmaktadır.¹⁵⁹

¹⁵³ Metin Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edeblî Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yay., Erzurum 2007, s. 136.

¹⁵⁴ Güngör, "Maktel", s. 455.

¹⁵⁵ Güngör, "Maktel", s. 456.

¹⁵⁶ Amil Çelebioğlu, *Türk Edebiyatı'nda Mesnevi (XV. yy. 'a Kadar)*, Kitabevi Yay., İstanbul 1999, s. 56.

¹⁵⁷ Ertuğrul Ertekin, "Arapça, Farsça ve Türkçe Maktel-i Hüseyin'ler", *Âşinâ Dergisi*, VII/23-24, Kış-İlkbahar 2006, s. 86.

¹⁵⁸ Nurcan Öznel Güder, *Kastamonulu Şâzî Maktel-i Hüseyin (İnceleme, Metin, Sözlük, Adlar Dizini)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İÜ, SBE, İstanbul 1997, s. XXV-XXVI.

¹⁵⁹ Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yay., İstanbul 2004, s. 138.

Şâzî, olayın hikâye edilmesinde Ebû Mihnef'ten yararlanmakla birlikte ondan birebir alıntı yapmamıştır. Dolayısıyla onun eseri tercümeden çok, telif-tercüme olarak değerlendirilmelidir.

Kastamonulu Şâzî'nin kaynak olarak Ebû Mihnef'in eserini kullandığı şu beyitlerden anlaşılmaktadır:

İbn-i Mihnef Lutoğlı söyledi / Yezd-i Yahyâdan rivâyet eyledi
Ol dahî râvî rivâyet eyleyen / Sa'd-ı Vakkâs oğludur dir söyleyen¹⁶⁰

1.6.2.Lâmi'î Çelebi, Mahmud b. Osman b. Ali Bursevî (ö. 1531), Maktel-i Âl-i Resûl

Asıl adı Mahmud b. Osman olan Lâmi'î Çelebi Bursalıdır. “Fatih Sultan Mehmed, Sultan II. Bayezid, Sultan I. Selim ve Kanunî Sultan Süleyman dönemlerinde yaşamıştır.”¹⁶¹ İran edebiyatından yaptığı tercümelerle meşhur olan Lâmi'î'nin makteli, tamamı manzum olarak, mesnevi nazım şekliyle aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmış ve yaklaşık olarak 1000 beyitten müteşekkildir.¹⁶²

Lâmi'î Çelebi'nin makteli, bir giriş ve on bölümden oluşmaktadır. Lâmi'î, büyük oranda Molla Câmi'nin *Şevâhidü'n-nübüvve*'sini kendi eserine örnek almıştır. Hatta *Şevâhidü'n-nübüvve*'de yer alan Hz. Hüseyin bahsini olduğu gibi nazma çektiği ifade edilmektedir.¹⁶³ Eserin en önemli özelliği Türkçe makteller içerisinde içeriğinin, tarihi gerçekliklere en yakın maktel olmasıdır.¹⁶⁴

1.6.3. Yahyâ b. Bahşî (ö. 1499'dan sonra), Maktel-i Hüseyin¹⁶⁵

“Bursa'da medfûn Emîr Sultân Hazreleri'nin hulefâsından âlim ve fâzıl bir zâttır.”¹⁶⁶

Altmış altı varaklık bu eserin dize sayısı kırk birinci varağa kadar 21-22 dize, kırk ikinci varaktan itibaren ise 42-44 dize arasında değişir.¹⁶⁷ 976 beyit ve altı bölümden müteşekkil olan eser, sade bir dil ile kaleme alınmış ve 905/1499 tarihinde tamamlanmıştır. Yahyâ b. Bahşî konuya Hz. Peygamber'in torunları Hasan ve

¹⁶⁰ Güder, s. 151.

¹⁶¹ Metin And, *Ritüelden Drama Kerbelâ-Muharrem-Taziye*, YKY, İstanbul 2002, s. 198.

¹⁶² İbrahim Boğalı, *Maktel-i Âl-i Resûl, Lâmi'î Çelebi*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), İÜ, Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1971, s. 1.

¹⁶³ Boğalı, s. 1.

¹⁶⁴ Ertekin, s. 98.

¹⁶⁵ Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Süleyman Eroğlu, “Yahya Bin Bahşi Ve Maktel-i Hüseyin'i”, *Çeşitli Yönleriyle Kerbela*, Uluslararası Kerbela Sempozyumu, Sivas 2010, C. II, s. 43-61.

¹⁶⁶ Busalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri, I-III ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftâhü'l-Kütüb ve Esâmi-i Müellifin*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2009, I, s. 199.

¹⁶⁷ Ertekin, s. 90.

Hüseyin'i ne kadar sevdiğini anlatan mısralarla başlamıştır. Diğer makteller gibi belirli günlerde, meclislerde okunmak üzere kaleme alınmıştır. Eserin bir nüshasının Ankara DTCF kütüphanesinde yer alan Muzaffer Ozak kitapları arasında 1/248 numarada bulunduğu, Şeyma Güngör tarafında belirtilmektedir.¹⁶⁸

1.6.4. Hacı Nûreddîn Efendi (ö. 1530-31'den sonra), Maktel-i Hüseyin

Nureddin Efendi'nin doğum/ölüm tarihi, memleketi vb. herhangi bir bilgi yoktur. Onun hayatına dâir bilgiler bizzat kendisi tarafından eserinin "Sebeb-i te'lîf-i kitâb" başlığı altında verilmiştir.¹⁶⁹ Hacı Nûreddîn Efendi'nin 940/1533-34 yılında tamamladığı eser,¹⁷⁰ on bölümden oluşmuştur. Tamamı manzum olarak mesnevi nazım şekliyle aruzun *Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün* kalıbıyla yazılmıştır.¹⁷¹

Ebû Mihnef'e dayanan bu eser, *Vak'a-i Kerbelâ* adıyla 1285/1868'ten itibaren dört defa basılmıştır.¹⁷²

1.6.5. Âşık b. Ali Natta'î-Âşık Çelebi- (ö. 1572), Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ

Âşık Çelebi, Hüseyin Vâ'iz'in bu eserini bazı eklemelerle tercüme etmiştir.¹⁷³ Latîfî Tezkiresi'nde şu şekilde bahsedilmektedir: "Ravzatü's-Şühedâ nâm kitâbın zebân-ı Fürsden nesr-i müeccâ ile lisân-ı Türkîye terceme idüb mahall ü münâsebetle âyât u ahbârdan ve emsâl-i meşâyih-ı ahyârdan müfid ü nâfi' çok nesne ilhâk etmişdür."¹⁷⁴ Vâ'iz'in eserine bağlı kalınarak yapılan bu tercüme ve bilhassa Âşık Çelebi tarafından ilave edilen mukaddime kısmı müzeyyen bir üslupla yazılmıştır.¹⁷⁵ Günümüze ulaşan bu eserin iki nüshası mevcuttur.¹⁷⁶

¹⁶⁸ Güngör, *Hadikatü's-Süedâ*, XXVII.

¹⁶⁹ Abdülmecit İslamoğlu, "Hacı Nûreddin Efendi ve Hüseyin'in Makteli Adlı Eseri", *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ*, Uluslararası Kerbelâ Sempozyumu, Sivas 2010, C. II, s. 19.

¹⁷⁰ Güngör, "Maktel", s. 456.

¹⁷¹ Karahan, s. 29.

¹⁷² Güngör, "Maktel", s. 456.

¹⁷³ Filiz Kılıç, *Âşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şuarâ (İnceleme Metin)*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010, C.I, s. 44.

¹⁷⁴ Rıdvan Canım, *Latîfî, Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ, (İnceleme Metin)*, AKM Başkanlığı, Ankara 2000, s. 382.

¹⁷⁵ Güngör, *Hadikatü's-Süedâ*, s. XXVIII.

¹⁷⁶ Bayezid Ktp. Nr. 5329; Süleymaniye Ktp. Ayasofya Nr. 3445.

1.6.6.Câmî-i Rûmî (ö. 1595'ten sonra), Sa'âdetnâme (Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ)

Gelibolulu Câmî'nin *Sa'âdetnâme* adlı eseri, Vâzi Kâşifi'nin *Ravzatü's-Şühedâ* adlı Farsça eserinin Türk diline tercümesidir.¹⁷⁷ Sade bir dille kaleme alınıp yer yer şairin duygularına tercüman olan manzum ve mensur ifadelerle süslenen *Saâdetnâme*, birçok Türk ve İranlı şairin konuya uygun şiirleriyle de zenginleştirilmiştir. Eser, aslına bağlı kalınarak on bab şeklinde tercüme edilmiş, başında ve sonunda Kanûnî'yi öven parçalara yer verilmiştir.¹⁷⁸ Eserin kütüphanelerde yazma nüshaları mevcuttur.¹⁷⁹

1.6.7.Fuzûlî (ö. 1555), Hadîkatü's-Süedâ

Fuzûlî'nin en büyük mensur eseridir. Konu olarak Kerbelâ vakasının işlendiği¹⁸⁰ eser, Türk edebiyatındaki en önemli maktellerden biridir.

Fuzûlî'nin *Hadîkatü's-Süedâ*'sı Türkçe, arada manzum parçalar da bulunan mensur bir eserdir. Hüseyin Vâiz Kâşifi'nin *Ravzatü's-Şühedâ*'sı esas kabul edilerek yazılmıştır. Eser, Kâşifi'nin bab sırasına göre düzenlenmiş, fakat araya yeni bölümler de eklenmiştir.

Hadîkatü's-Süedâ, kısa bir mukaddime ile başlar. Fuzûlî, burada Arapça'da Tâvûsî'nin bir makteli bulunduğunu, Farsça'da Hüseyin Vâiz'in *Ravzatü's-Şühedâ*'yı yazdığını, kendisinin de bu eserleri örnek alarak, başka eserlerden de faydalanarak *Hadîkatü's-Süedâ*'yı yazdığını anlatır.¹⁸¹

1.6.8.Eğirdirli Şerîfî (ö. 1631), Şevâhidü's-Şühedâ

Tam adı *Şevâhidü's-Şühedâ fî mekâyidi'l-a'dâ* olan eserin, telif tarihi belli olmamakla birlikte III. Murad'a sunulduğu bilinmektedir. Şerîfî eserini manzum-mensur karışık olarak kaleme almıştır. Büyük oranda Fuzûlî'nin *Hadîkatü's-Süedâ*'sından etkilenmiştir.¹⁸² Eserin bir nüshası mevcuttur.¹⁸³

¹⁷⁷ Güngör, *Hadîkatü's-Süedâ*, s. XXVIII.

¹⁷⁸ Mustafa Uzun, "Câmî-i Rûmî", *DİA*, VII, s. 102-103.

¹⁷⁹ Süleymaniye Ktp., *Halet Efendi* nr. 593; Topkapı Sarayı Müzesi, Revan nr. 1092.

¹⁸⁰ Necmettin Hacıeminoğlu, *Fuzûlî*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul 2008, s. 26.

¹⁸¹ Haluk İpekten, *Fûzulî, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara 2000, s. 55-56.

¹⁸² Sadık Yazar, "XVI. Asır Şairlerinden Eğirdirli Şerîfî'nin Şevâhidü's-Şühedâ'sı", *Turkish Studies*, Volume 4/2 Winter 2009, s. 1092-1116.

¹⁸³ Sadberk Hanım Müzesi, Hüseyin Kocabaş Yazmaları, nr. 167.

1.6.9.Âşıkî (ö. 16. Yüzyıldan önce), Maktel-i Hüseyin

Şair hakkında kesin bilgiler yoktur. Kaf-zâde Fâizî¹⁸⁴ ve Riyâzî Mehmed'in verdiği bilgilere göre 16. yüzyılda veya daha önce yaşamıştır. 2094 beyitten oluşan ve konusu itibariyle halk için kaleme alınan bu eser, sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Eserin tefif tarihi belli değildir.¹⁸⁵ Eserin Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde bir nüshası yer almaktadır.¹⁸⁶

1.6.10. Yûsuf-ı Meddâh, Maktel-i Hüseyin

Şairin hayatına dair neredeyse hiçbir bilgi mevcut değildir.¹⁸⁷ Eser, mesnevi nazım şekliyle ve aruzun remel bahrinin, *fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbında kaleme alınmıştır. 2824 beyitten müteşekkildir. Diğer maktel metinlerinde olduğu gibi bu eser de değişik zamanlarda okunmak üzere on meclis halinde yazılmıştır. *Maktel-i Hüseyin*'de Kerbelâ hadisesi ve ilgili olaylar on farklı mecliste kronolojik sıra gözetilerek anlatılmaktadır.¹⁸⁸ Eserin kütüphanelerde birçok nüshası yer almaktadır.¹⁸⁹

1.6.11.Senîh, Mersiye-i Şerîf

Cerîde-i Askeriye matbaasında 1 Nisan 1871 tarihinde basılan bu eser, altı sayfadan ibarettir. Terci-bend şeklinde yazılmıştır. Otuz sekizer beyitten oluşan sekiz terci-bendi ihtiva eder.¹⁹⁰

1.6.12. Senîh, Vâkıa-i Kerbelâ Mukaddimesi

Herbiri otuz dokuz beyitlik on yedi terkiib-hane, sekiz beyitlik bir münacât ile dokuz beyitlik bir hâtimedden oluşan ve *Mersiye-i Şerîf* adlı eserinden bir sene sonra (21 Mart 1872) basılan on iki sayfalık bu eserin içeriği, ilk sayfasında şu şekilde özetlenmiştir: “Vâkıa-i Kerbelâ'nın mukaddimesi yani İmam Hüseyin Efendimizin Mekke-i Mükerreme'den cânib-i Kerbelâ'ya teveccüh ve azîmetlerinden evvel Kûfe'ye

¹⁸⁴ Namık Açıkgoz, *Riyazü's-Şu'arâ, Riyâzî Muhammed Efendi, (Metin-Dizin)*, Ankara Üniversitesi DTCF, Yüksek Lisans Tezi, 1982, s. 154

¹⁸⁵ Özlem Demirel, *Âşıkî'nin Maktel-i Hüseyin'i Üzerine Dil İncelemesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İÜ, SBE, İstanbul 2007, s. 11.

¹⁸⁶ Türk Dil Kurumu Ktp. Yz. A 84/1.

¹⁸⁷ Kenan Özçelik, *Yûsuf-ı Meddâh ve Maktel-i Hüseyin (İnceleme-Metin-Sözlük)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara 2008, s. 8.

¹⁸⁸ Özçelik, s. 11.

¹⁸⁹ *Bu nüshaları tam olarak tesbit etmek oldukça zordur. Çünkü, nüshalar geniş bir coğrafyaya yayılmış ve büyük değişikliklere uğramıştır. Maktel-i Hüseyin'in nüshaları, metin hazırlarken istifade edilenlerden ve değişik vesilelerle üzerinde durulanlardan ibaret olmadığı gibi, kütüphanelerde kayıtlı olanlardan da ibaret değildir. Ancak, henüz kütüphanelerimizde bulunan nüshalar bile, doğru bilgilerle kataloglara işlenmemiştir. Örneğin Milli Kütüphanede kataloglara farklı müellif isimleriyle veya isimsiz olarak kayıtlı bulunan, Yz A 8294/1; Yz A 3040 ve Yz A 8445 numaralı yazmalar bu durumdaki nüshalardan inceleme fırsatı bulabildiğimiz bazılarıdır.* (Kenan Özçelik, s. 99).

¹⁹⁰ Karahan, s. 40.

irsâl buyurdıkları amca-zâdeleri Müslim b. Akîl ile iki nev-resîde şehzâdelerin vuku-u şehâdetleri beyânındadır.”¹⁹¹

1.6.13. Kâzım Paşa (ö. 1890), Rıyâz-ı Asfiyâ (Makâlîd-i Aşk)

Türkçe başlayıp Arapça bir beyitle sona eren tevhidin ardından Kerbelâ olayına giriş sayılabilecek bir mukaddime şeklinde düzenlenmiş, aynı Arapça beyitle birbirine bağlanan, beyit sayıları farklı altı bölümlük uzun bir manzumeyle başlar. Eserde, bentler halinde ve terkip beyitleriyle bağlanarak yazılmış yirmi sekiz mersiye ile bir kıta yer alır. Sonra *Kasîde der Sitâyîş-i İmâm Hüseyin* başlığını taşıyan altmış üç beyitlik manzumeyle sona erer.¹⁹²

1.6.14. Edhem, Vak‘a-i Kerbelâ

Kerbelâ olayının tarihî hikâyesi hüviyetinde olan tercüme bir eserdir. Eserin kimden ya da hangi dilden tercüme edildiği hakkında bir bilgi yoktur.¹⁹³

1.6.15. Cemâlî Memiş-zâde Şeyh Hasan Bâbâ (ö. 1894-95), Menâkıb-ı Âl-i Abâ ve Mesâib-i Şehîd-i Kerbelâ

Hasan Baba, Tekidağlı’dır. Mahmut Baba-zâde Nâfî Baba’dan icazet almıştır. İyi saz çalar ve iyi şiir söylemiş. Tahminen 1320 (1902) tarihinde Tekirdağ’da vefat etmiştir.¹⁹⁴ Eser, Cemâlî mahlasını kullanan, Tekirdağlı Şeyh Hasan Baba’ya aittir. Milli kütüphanede yer alan nüshanın ilk sayfası eksiktir. “Dördüncü bâb irfân-ı şerî’at burhân-ı tarîkat ma’den-i ma’rifet mahzen-i hakikat olan cevher-i erkân pîr-i Horasan Hacı Bektaş Velî Efendimizin vilâdetleri”¹⁹⁵ ifadeleriyle başlar. Eser mensur olmakla birlikte aralarda Hasan Cemâlî Baba’ya ait manzumeler de yer almaktadır.¹⁹⁶

1.6.16. Molla Mustafa/Şevkî (ö. 1809), Maktel-i Hüseyin

1324 (1906) yılında İlyas Oğlu İbrahim b. Mustafa tarafından istinsah edilen bu eser, şiirlerinde Şevkî mahlasını kullanan XVIII. yüzyıl şairlerinden Molla Mustafa’ya aittir. Kerbelâ hadisesi ve Hz. Hüseyin’in şehit edilmesi anlatılmaktadır. Manzum olarak kaleme alınan eserin bir nüshası mevcuttur.¹⁹⁷

¹⁹¹ Karahan, s. 40.

¹⁹² Mustafa Uzun, “Kâzım Paşa”, DİA, C. XXV, s. 152.

¹⁹³ Karahan, s. 43.

¹⁹⁴ Saadettin Nüzhet Ergün, *Bektaşî Şairleri*, İstanbul 1930, s. 47.

¹⁹⁵ *Menâkıb-ı Âl-i Abâ ve Mesâib-i Şehîd-i Kerbelâ*, Ankara Milli Ktp., Yz., 2597/1.

¹⁹⁶ Bu konuda geniş bilgi için bk. Seyfullah Yıldırım, *Hasan Cemâlî Baba, Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi, SBE, Kütahya 2005.

¹⁹⁷ *Maktel-i Hüseyin*, Ankara Milli Ktp. Yz. 2447.

1.6.15. Küçük Filibeli-zâde M. Âsım, Nâle-i Uşşâk

İstanbul'da Mihrân Matbaası'nda 1301 (1883)'de basılmış on iki sayfalık küçük bir kitapçıktır. Kâzım Paşa'nın *Riyâz-ı Asfiyâ*'sını taklit ve tanzir suretinde yazılmıştır. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eserin dili oldukça sadedir. *Fâilâtün Fâilâtün Fâilün* vezniyle yazılmıştır.¹⁹⁸

1.6.16. Azîz, Mersiye-i Mahsusa-i Firkat-nümâ der Hakk-ı Cenâb-ı Hüseyin-i Şehîd-i Kerbelâ

On beş beyitlik dört bentten oluşan bu terci-bent,

İtme tafsîl Azîz 'arz-ı tazarru ederek / Gel biraz vâcibetü'l-vasfını eyle ifşâ

beytinden anlaşıldığı kadarıyla “Azîz” adlı biri tarafından kaleme alınmıştır. Ne zaman yazıldığı belli değildir. Ancak şairin üslubu ve kelime dağarcığı, son dönem (XIX) ürünlerinden olabileceğine işaret etmektedir.¹⁹⁹ Eserin Bilkent Üniversitesi'nde bir nüshası mevcuttur.²⁰⁰

1.6.17. Ali Rızâ, Hâdise-i Kerbelâ

Yirmi dört varaklık bu matbu eser, 1294/1877 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Mensur olarak kaleme alınmıştır. Bir nevi Hz. Hüseyin'in biyografisi hüviyetindedir. Haliyle Kerbelâ hadisesi de anlatılmaktadır. Eserin giriş bölümünde kitabın muhteviyatı hakkında bilgi verilmektedir. Eser, *Hadîkatü's-Süedâ*'nın son bölümlerinin zamanın üslubuyla yapılmış bir özeti mahiyetindedir.²⁰¹ “İşbu risâle Hazret-i İmâm Hüseyin'nin velâdetinden şehâdetine kadar olan sergüzeştini hâvîdir”²⁰² Eser, sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Müellif, neden sade bir dil kullandığını eserin sonunda yer alan bölümde şöyle ifade etmektedir: “...ancak her okuyanın suhûletle anlaması için elden geldiği mertebede gâyet açık bir sûretde yazıldığı cihetle...”²⁰³ Müellifin Fuzûlî hakkında söylediği şu sözler de dikkate değerdir: “Gerçi me'hazımız olan Sultân-ı şuarâ Fuzûlî merhûmun bu mâcerâdan bahseden Hadîkatü's-süedâsına diyecek yok ise de müşâr-ı ileyhin de bu vâdî-i dehşet-nümâda çamlı olduğu kalem esas maksad-ı nazar-ı âmda mübhem bıraktığı kâbil-i inkâr değildir.”²⁰⁴

¹⁹⁸ Karahan, s. 44.

¹⁹⁹ Orhan Kemal Tavukçu, “Ayrılığın Terennümü: Eski Türk Edebiyatında Firâk-nâmeler”, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi II, C 5, Sayı 10, s. 217.

²⁰⁰ Bilkent Ü. Ktp. Özel Koleksiyonlar, BP 193.13.C65 1872.

²⁰¹ Karahan, s. 43.

²⁰² Ali Rızâ, *Hâdise-i Kerbelâ*, İstanbul 1294.

²⁰³ Ali Rızâ, s. 43.

²⁰⁴ Ali Rızâ, s. 46.

1.6.18. İbnü'l-Emîn Ali Haydar 'İlmî, Hâile-i Kerbelâ

1329/1911 yılında Dersaâdet'te *Hâile-i Kerbelâ* adıyla basılan bu eser yüz on altı varaktan ibarettir. Eserin kapağında şu dörtlük yer almaktadır.

Ârâm-güzîn-i huld-ı saâdetdir ey gönül
Rûmâl-ı âsitâne-i Âl-i Abâ olan
Dâreynde nâil olur mecd ü rif'ate
*Allâh yolunda mazhar-ı sırr-ı fenâ olan*²⁰⁵

Mensur olan bu eserin bazı bölümlerinde, kime ait olduğu bilinmeyen şiirler yer almaktadır. Fuzûlî'nin tesiri eserde açık bir şekilde bellidir. Müellif de *Hadîka*'yı haşiyelerde belirtmiştir. Bir türlü şahsiyetini bulamamakla beraber birçok şair ve edibin eserlerinden faydalanarak vücuda getirilen bu eser, Tanzimat'tan sonra yazılan makteller içerisinde en başarılı olanıdır.²⁰⁶

1.9.19. Mehmed Nâzım, Kerbelâ

Mehmed Nâzım tarafından kaleme alınan yirmi üç sayfalık bu eser, 1327/1909 yılında İstanbul Şems Matbaası'nda basılmıştır. Müellif, mukaddime bölümünde eserin yazılış nedeni ile ilgili şu bilgileri vermektedir: "...okuduğum bazı mersiyeler vak'anın cereyân sûretindeki teessürât ile yazılmış bükâ-yı kulûb mahsûlû olup her vechile sezâvâr-ı takdîr ise de Ehl-i Beyt-i muazzamın ka'b-ı celîline ve Kerbelâ hâilesinin müstenid olduğu hikmetlerin ğavâmız-ı manevîsine ait daha şanlı zemîni ifâde iltizâm olunmak münâsib olacağına kâniim. Şu muhtasarda bu maksadı takib ettim ve şân-ı celîl-i Ehl-i Beyte lâyük zemîn ile vak'anın güzerânını ve yine o şân-ı celîlin âsâr-ı mezâhim-kârisini göstermek istedim."²⁰⁷

Eser, Namık Kemal ve Süleyman Nazif'in üsluplarının etkisi altında hususi bir ifade ile yazılmıştır.²⁰⁸

1.6.20. Seyyid Hüseyin, Hülâsa-i Vâveylâ

On beş varaklık bu risale, Kerbelâ olayının bir nevi özeti hüviyetindedir. Manzum olarak yazılmıştır. İlk sayfada *Destûr Yâ Hüseyin* başlığı yer almaktadır. Başlığı müteakiben şu beyitler gelir:

Geldi ol mâh-ı Muharrem ey muhibb-i Mustafâ

²⁰⁵ İbnü'l-Emîn Ali Haydar, *Hâile-i Kerbelâ*, Osmanlı Matbaası, Dersaâdet 1329.

²⁰⁶ Karahan, s. 47.

²⁰⁷ Mehmed Nâzım, *Kerbelâ*, Şems Matbaası, İstanbul 1327, s. 4.

²⁰⁸ Karahan, s. 46.

*İdelüm cümle Yezîde la'neti subh u mesâ
Sîne çâk eyler bu mâtem-i bende-i Âl-i Abâ
Kesdiler Âl-i Resûli itmeyüb Hakdan hayâ*²⁰⁹

Eserin sonunda yer alan şu ifadeler, yazılış sebebi ve muhteviyatına dair bilgiler vermesi bakımından önemlidir.

“Hazret-i İmâm Hüseyin şâh-ı şehîd garîb-i deşt-i Kerbelâ Efendimiz Hazretlerinin vak’a-i dil-sûz-ı mâtem-fezâları hakkında nice erbâb-ı dînin mersiyeleleri intişâr olunmuş ise de âcizâne şu hâtıra-i Kerbelâyı fakîrânem şâh-ı şehîd mazlûmdan mağfîret ümîdiyle rûhâniyet-i âlîlerine tevessülen tab’ ve neşr olunmuşdur.”²¹⁰

1.6.21. İbnürreşâd Ali Ferruh, Kerbelâ

Eser, 10 Muharrem 1305/1887 tarihinde Paris’te *Kerbelâ* adıyla yayımlanmıştır. İki yüz yirmi sekiz sayfadan oluşan bu eser, manzum olarak yazılmıştır. On sekiz sayfalık bir mukaddime ile başlar. Mukaddimede İslâmiyet’in doğuşu, dil ve mezheplerin önemi, Hz. Peygamber ve dört halife dönemi, halifelerin şehadetleri anlatılmaktadır. Son olarak Muaviye ve Yezid’den bahsedilerek mukaddime sonlandırılmıştır. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eserde, Fuzûlî’nin tesiri açıkça görülmektedir. Olaylar, kronolojik sıra takip edilerek ve destansı bir üslupla anlatılmıştır. Müellifin genç yaşta kaleme aldığı bu eserde, nazım tekniğinin sağlam olması, dikkat çeken bir başka husustur.²¹¹

1.6.22. Bandırmalı Şeyh Yûsuf Nizâmeddîn Efendi (ö. 1165/1752), Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ

Nizâmeddîn Efendi, eserin giriş bölümünde *Şiir ve Şâir* başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Gazel, keside, mersiye gibi şiir türlerinin nasıl yazılması gerektiğine dair fikirlerini beyan etmiştir.

“Daha önce edipler ve şâirler tarafından Arapça ve Farsça olduğu gibi Türkçe dahi birçok mersiyyeler yazılmış olduğu hâlde, âşıklar arasında belli başlı, İstanbul’da en ziyâde tanınan, her sene için bir mersiye inşâd ederek Hak âşıklarını bu sa’yinden dolayı sevinçli kılan, bu sûretle “ev tebâkâ” müjdesinden hissedâr olarak cennetler diyârına göçen ve Cenâb-ı Mennân’ın feyizlerine nâil olduğu apaçık bulunan merhûm Kâzım Paşa (ö. 1307/1890)²²’nın her ne zaman Riyâz-ı Asfîyâ veya Makâlîd-i Aşk adlı

²⁰⁹ Seyyid Hüseyin, *Hülâsa-i Vâveylâ*, Vezîr Hânende Metîn Matbaası, İstanbul 1327, s. 2.

²¹⁰ Seyyid Hüseyin, s. 15.

²¹¹ Karahan, s. 44-45.

eserini elime alsam bu muvaffâkiyetden dolayı hayretler içinde kalır, merhûma fâtihâlar ithâf ederek takdis eder ve benim de hem yukarıda serdedilen (ağlamak veya ağlatmak) emr-i nebeviyyesine uymak, hem tarîkat muhibbânı ve hakîkat yolunun âşıkları tarafından hayır duâ ile yâd edilmekliğim için bir mersiye yazabilmek hevesini duyardım. Binâenaleyh şiddetli sevgi, Hazret-i İmâm ve Hazret-i Seyyidü'l-Enâm'ın müjdeleri hasebiyle iktidârsızlık ve liyâkatıma şu iki mersiyyeyi af dileyerek neşr eyler, bütün mü'min ve mü'minâtın Hazret-i Seyyidü's-Şühedâ'nın şefâ'atine mazhar olmasını temennî ederim.”²¹²

Şair, eserinde iki mersiye yer vermiştir. İlk mersiye muhammes tarzında on beş bentten, ikinci mersiye ise mesnevi şeklinde kırk iki beyitten oluşmaktadır.²¹³

1.6. 23. Ali Zâkî, Medhiye ve Mersiye

1301/1883'te *Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şâhâne* dördüncü sınıf şâkirdânından Ali Zâkî isminde bir genç tarafından Sahrâ-yı Kerbelâ Şehîdi Hz. Hüseyin hakkında yazılarak *Medhiye* ve *Mersiye* adıyla yayımlanan beş sayfalık bir eserdir. Kerbelâ şehitlerinin şefaata mazhar olmak amacıyla yazılmıştır.²¹⁴

²¹² Bandırmalı Yûsuf Nizâmeddîn Efendi, *Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ*, 1339 İstanbul.

²¹³ Selami Şimşek, “Bandırmalı Şeyh Yûsuf Nizâmeddîn Efendi ve Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ”, *AÜ, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 30, Erzurum 2006, s. 71.

²¹⁴ Karahan, s. 45.

İKİNCİ BÖLÜM

BEKÂÎ

2.1. BEKÂÎ'NİN HAYATI

Klasik Türk edebiyatı şair ve yazarlarının birçoğunda olduğu gibi Bekâî hakkında da kaynaklarda yeterli bilgi mevcut değildir. Bekâî hakkında en kadim bilgiler Şeyhülislam Arif Hikmet Bey ve Bursalı Mehmed Tahir tarafından nakledilmektedir. Hasan Bekâî, Malatya'nın Darende ilçesinde dünyaya gelmiştir.²¹⁵ Doğum tarihi net olarak bilinmemektedir. Darendeli Mehmet Hayret Efendi ve Süleyman Penahî'nin büyük kardeşidir. Soyu, Şeyh Hamid-i Veli Hazretleri'ne kadar uzanan Zaimoğulları ailesinden, Zaim Mustafa Ağa'nın oğludur.²¹⁶ Şeyh Hamid-i Veli'nin soyu dört kola ayrılmıştır. “Zaimli” bunlardan bir tanesidir. Halk arasında Ekmekçi Koca, Somuncu Baba adlarıyla bilinen Şeyh Hamid-i Veli'nin oğlu Tayyib (Taybi) ile Hac dönüşü ömrünün son demlerini Darende çilehanesinde geçirdiği bilinmektedir. Halil Taybi'nin dört oğlundan birine kadar uzanan Zaimzâdeler silsilesi içine Bekâî de dâhildir.²¹⁷

Zaimzâde Abdi Paşa, Abdi Paşa Ağa (1722), Ali Paşa (1744), Koca Abdi Paşa (1789), Abdurrahman Bey (1801) gibi şahsiyetler de aynı ailedendir; ancak Hasan Bekâî'den önce yaşamışlardır. Bekâî'nin Şeyh Hamid-i Veli'den kendisine kadar olan nesebi şöyledir: Şeyh Hamid-i Veli, Halil Taybi, Seyyid Ahmed, Vali Muhyiddin Paşa, Alaaddin Paşa, Derviş Paşa, Zaimzâde Hasan Paşa, Dergâhî Ali Ser-Bevvâbinî Mehmed Paşa ve babası Zaim Mustafa Ağa'dır.²¹⁸

Yukarıda yer alan şecerede adı geçen Abdi Paşa Ağa ile ilgili *Meydan Larousse*'de şu ifadeler yer alır: *Ağa Adurrahman Paşa tarafından yetiştirildi. 1693'te Kapıcılar Kethüdası idi. 1695'te Çavuşbaşı ve Zeata savaşında gösterdiği fedakârlığa karşılık, kendisine 1698'de Rumeli Eyaleti ile Tamişvar Muhafızlığı, aynı zamanda vezirlik rütbesi verildi. Birçok eyalette valilik görevlerinde bulundu. Hotin valisi iken öldü (1722). Oğlu Ali ve torunu Abdi Paşalar da aynı yüzyılda Osmanlı Devleti'nin valileriydi.*²¹⁹

²¹⁵ Ahmet Şentürk-Mehmet Gülseren, *Malatyalı Şairler Antolojisi*, Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri, Malatya, 1990, s. 16.

²¹⁶ Ahmed Akgündüz - Said Öztürk - Yaşar Baş, *Darendeli Tarihi*, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., İstanbul 1992, s. 716.

²¹⁷ Selman Özsoy, *Silsile Nesep Tarihi: Zaimzâdeler*, Osmaniye 1974.,

²¹⁸ Ahmed Akgündüz, *Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Alisi*, Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yay., İstanbul 1992, s. 64-65.

²¹⁹ Meydan Larousse, C II, s. 208.

Vezirlik ve valilik gibi üst düzey görevlerde bulunan bir ailenin yakını olan *Bekâî*, “Ulemâ” sınıfındandır. Kendisi gibi diğer iki kardeşi de âlim şahsiyetlerdir. Kardeşi Süleyman Panâhî’nin hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi yer almamaktadır. Doğum tarihi hakkında kesin bilgi yoktur.²²⁰ İlim ve fazileti şahsında birleştirmiş bir âlimdir. Birçok eserinin varlığından söz edilmekteyse de bilinen yegâne eseri *Nasihatnâme*’dir.²²¹

Bekâî’nin diğer kardeşi, Hayret Mehmed Efendi’dir. Divân-ı Hümâyûn kaleminden yetişmiştir. Hâcegân rütbesiyle Sadrazam Yusuf Ziyâ Paşa, Celal Paşa, Mehmed Gâlip Paşa, Ahmed Şakir Paşa’nın divan katipliklerinde bulunmuştur. Daha sonra Mısır’a gederek Mehmed Ali Paşa’nın divan katipliğini yapmıştır. 1242 / 1827’de Mısır’da vefat etmiştir.²²²

Şeyhülislam Arif Hikmet, *Tezkiretü’-Şuarâ* adlı eserinde Bekâî’nin kısaca hal tercemesinden ve eserlerinden bahsetmektedir: *Hayret Efendinin Birâder-i mihteridir. Beldelerinde kâtip-zâdellikle müştehirdirler. Dârende hânedânlarındadır. Büyük ‘Abdî Paşa ism-i ağalarından imiş. Ve ‘indinde gâyet makbûl imiş. Gâyet mükesser nazımda selâset üzre câhilâne Fuzûlî mertebesinden aşığınca şi‘ri vardır. Seyyid Battal kıssasını tamamen nazm etmiş. Ve Hadîkatü’s-süedâyı nazm etmiş ve Mevlid-i Nebiullâh Es-selâtü’s-selâmı nazm etmiş ve iki yüz hudûdunda beldesinde vefât etmiş.*²²³

Tezkiretü’-Şuarâ’da yer alan bilgileri kısaltarak tekrar eden *Bursalı Mehmed Tâhir*, Bekâî’nin hayatına dair birkaç cümle ile bilgi verdikten sonra onun şairliği konusunda bir tespitte bulunur. Ona göre *Bekâî*, birinci sınıf bir şair değildir ve şiirleri orta hallidir. *Mehmed Tahir*, *Bekâî* ile ilgili şu bilgileri nakleder: *Dârendeli Hayret Efendi’nin büyük biraderidir. Memleketinde Kâtip-zâde şöhretiyle ma‘rûfdur. (1200) hudûdunda vatanında irtihâl etdi. (Mevlid-i Nebî) manzûmesi olduğu gibi (Seyyid Battal Gazi)*

²²⁰ *Süleyman Penahî’nin 1203 / 1789’da doğduğu sanılmaktadır.* (Ahmed Akgündüz - Said Öztürk - Yaşar Baş, *Dârende Tarihi*, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., İstanbul 1992, s. 719). Aynı eserde: *Penâhî, Mehmed Paşa’nın Mısır valiliği görevini almasından çekinerek 1193 / 1779’da kapı kethüdalığından istifa etmek istemiştir.* Şeklinde bir bilgi mevcuttur. Mezkur bilgiler göz önünde bulundurulduğunda ve Penâhî’nin kardeşi Hasan Bekâî’nin de 1200 / 1785’te vefat ettiği düşünüldüğünde Penahî için verilen doğum tarihinin doğru olamayacağı kanaatindeyiz.

²²¹ Akgündüz - Öztürk - Baş, s. 720-721.

²²² Akgündüz - Öztürk - Baş, s. 717-718.

²²³ M. Nuri Çınarcı, *Şeyhülislam Arif Hikmet Bey’in Tezkiretü’ş-Şuarası ve Transkripsiyonlu Metni*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantap Üniversitesi, SBE, 2007, s. 33.

*gazavâtı ve (Haikatü's-Süedâ) yı nazmetmiştir. Eş'ârı orta hallidir. Büyül 'Abdî Paşa mukarriblerinden.*²²⁴

Bekâî de kardeşi Hayret Mehmed Efendi gibi katiplik yapmıştır. İslam tarihine vâkıf, ilim ve fazilet sahibi olarak tanınan bir şahsiyettir. Bekâî, kendi kumandasındaki kuvvetlerle birlikte birçok savaşa katılmış, bu uğurda Rumeli'de şehit düşmüştür. Şehit düştüğü yere defnedilmiş, şehadeti ve harpte gösterdiği cesarete binaen zamanın padişahı I. Abdülhamid tarafından kabri üzerine bir türbe yaptırılmıştır.²²⁵

Bekâî'nin annesi Ekâbir Hanım'ın ailesi, Urfa eşrafıdır. Ekâbir Hanım, hayır hasenat sahibi ve ibadetle meşgul olan bir kadın olarak tanınmıştır. Darende'nin eski mevkii civarında kendi adına bir cami yaptırmıştır. Bekâî, ömrünün son demlerini sürdürdüğü İmroz Kalesi'nde bir tekke açarak hizmetini devam ettirmiştir.²²⁶

2.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Bekâî'nin eser bakımından çok üretken bir şair olmaması ve bu anlamda elimizde yeteri kadar materyal bulunmaması gibi sebeplerden, şairin edebi yönünü bütünüyle görebilmek ve bunu aktarmak mümkün görünmemektedir. Şairin çalışmamızın konusunu teşkil eden *Kitâb-ı Kerbelâ* ve günümüze kadar ulaşan ve üzerinde birçok çalışma yapılmış olan *Battâl-nâme* eserlerinden hareketle edebi kişiliğine dair bazı değerlendirmeler yapılabilir.

Darendeli Bekâî, *Kitâb-ı Kerbelâ* adlı eserinde ve *Battâl-nâme*'de kendine ait yeteri kadar bilgi vermemektedir. Kendi hayatından kesitler sunmadığı gibi şiir, sanat ve şaire ilişkin görüşlerini de ortaya koymaktan imtina etmiştir. Hâl böyle olunca mevcut eserlerinden hareketle ve hakkında yazılan birkaç satırlık biyografik bilgiler dahilinde edebi kişiliğine dair tespitler yapılmaya gayret edilecektir.

Şeyhülislam Arif Hikmet, *Tezkiretü'-Şuarâ* adlı eserinde Bekâî hakkındaki değerlendirmesinde *Gâyet mükesser nazımda selâset üzre câhilâne Fuzûlî mertebesinden aşığınca şi'ri vardır*²²⁷ şeklinde bir tespitte bulunur. Bekâî'nin *Hadikatü's-Süedâ*'yı nazma çektiğinden haberdar olan Arif Hikmet Bey, şairi Fuzulî ile mukayese etmektedir. Bekâî'nin şiirlerinin Fuzulî'nin şiirlerine nazaran daha zayıf ve acemice yazılmış olduğu görüşüne varmaktadır.

²²⁴ Bursalı Mehmed Tâhir, C II, s. 105.

²²⁵ Cemil Gülseren, "Hasan Bakai", Somuncu Baba Kültür Edebiyat ve Araştırma Dergisi, yıl 2, sayı 8, Mart 1996, s. 18.

²²⁶ Gülseren, s. 18.

²²⁷ Çınarcı, age, s. 33.

Arif Hikmet Bey'den menkul bilgiler ve şairin eserleri göz önünde bulundurulduğunda Bekâî'nin şahsına ait orijinal bir eserin olmadığı anlaşılmaktadır. Bize kadar ulaşan eserleri *Kitâb-ı Kerbelâ* ve *Battal-nâme*'dir. *Kitâb-ı Kerbelâ* Fuzulî'nin ünlü eseri *Hadikatü's-Süedâ*'nın nazmedilmiş şeklidir. Arif Hikmet Bey tezkiresinde bunu şöyle nakletmektedir: *Hadikatü's-süedâyı nazm etmiş*²²⁸ ve aynı bilgiyi *Osmanlı Müellifleri* yazarı Bursalı Mehmed Tahir de nakletmektedir: *(Haikatü's-Süedâ) yı nazmetmiştir*.²²⁹ Bekâî, *Kitâb-ı Kerbelâ*'nın sebep-i telif bölümünde de Arif Hikmet ve Bursalı Mehmed Tahir ile hemen hemen aynı şeyleri söylemektedir:

Dedim anı beyân etmiş Fuzulî

Dimişdir ibtidâ-i intihâdan

Dediler neşrile etmiş beyânı

Sen anı eyle nazm-ı müntehâdan

Ki nakl etmiş vefât-ı Muşafâdan

Dimiş cüz'-i belâ-yı enbiyâdan

‘Ayân etmiş dahı Zehrâ vefâtın

Beyân etmiş vefât-ı Murtażâdan

Bular meşhûr olupdur nâs içre

Bilindi ibtidâsı intihâdan

Hemân bize beyân it Kerbelâyı

Hasan nûş etdiği ol zehr-i mādān

²²⁸ Çınarcı, age, s. 33.

²²⁹ Bursalı Mehmed Tâhir, age, C II, s. 105.

Dedim takdîr ise veznile sizi

Haber-dâr edem Âl-i Muşafâdan (47-53)

Bekâî'nin Mevlid adlı bir eseri olduğunu hatta *Mevlid*'i nazmettiğini Arif Hikmet Bey'in şu ifadelerinden öğreniyoruz: *Mevlid-i Nebiullâh Es-selâtü's-selâmi nazm etmiş*.²³⁰ *Mevlid*'in herhangi bir nüshası günümüze ulaşmamıştır. Aynı bilgi Bursalı Mehmed Tahir tarafından da nakledilmektedir.

Yukarıda yer alan bilgiler ışığında Bekâî'nin kendine ait herhangi orijinal bir eser ortaya koymadığı görülmektedir. Mevcut eserleri nazma çekmek gibi kendince bir gelenek / taver oluşturmuştur.

Şairin mahlas olarak Bekâî'yi tercih ettiği, *Kitâb-ı Kerbelâ*'da yer alan bazı beyitlerden anlaşılmaktadır. Eserin başında yer alan on üç beytilik münacatın son beytinde mahlasını kullandığı görülmektedir.

Zelîl itme Beķāî pür-ḥatāyî

Bu ancak ârz-ı ızmārım İlāhî (13)

Hakkında bu derece sınırlı bilgilere sahip olduğumuz Bekâî'nin tahsili hakkında net bir tespitte bulunmak mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte şiir bilgisinin, aruzu kullanmadaki becerisinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Eserlerinin kelime kadrosu da göz önünde bulundurulduğunda Arapça ve Farsça'ya çok uzak olmadığı aşıkardır.

Eserde şekillenen olayların özelliğine göre birçok zaman didaktik tarafı ön plana çıkan şair, sözü gereğinden fazla uzatmaz, atasözleri ve deyimlere sıklıkla başvurur. Kendince birtakım değerlendirme ve tespitlerde bulunduktan sonra konu bütünlüğünü bozmadan tekrar hikayeye döner.

Mesnevîde bütünlüğünü bozmadan aralara serpiştirilen manzumelerde şairin biraz daha lirizmi ön plana çıkardığı dikkat çekmektedir.

²³⁰ Çınarcı, age, s. 33.

Hâkim-i cebbâr olanıñ deşnesi hûn-rîz gerek

Fitne-dâr-ı kalb olup meyl-i fesâd-engîz gerek

Şer'-i bünyâdın vîrâne zulm-ı âbâd eyleye

‘Adl-ı inşâf olmayup şemşîr-i qahrı tîz gerek (867-868)

2.3. ESERLERİ

2.3.1. Kitâb-ı Kerbelâ

Bu eser çalışmamızın konusunu oluşturduğundan daha sonraki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

2.3.2. Battalnâme

XVIII. yüzyılda ve III. Mustafa devrinde Kâtip-zâde Dârendeli Bekâî tarafından Silâhdar Mehmed Paşa’ya takdim amacıyla yazılmış olan (1183/ 1769) manzum Battal-nâme 6600 beyit tutarındadır. Eserin muhtevâsından ve müellifin verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre bu eser, mensur Battal-nâme’nin biraz kısaltılmış haliyle nazma çekilmiş şeklidir.²³¹ Kütüphanelerde eserin birçok yazma nüshası mevcuttur.²³²

2.3.3. Mevlid

Şeyhülislam Arif Hikmet, *Tezkiretü’-Şuarâ* adlı eserinde ve Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*’nde Bekâî’nin *Mevlid*’i olduğundan bahsetmişlerse de eserin herhangi bir nüshasına ulaşamamıştır.

²³¹ Yağmur SAY, “Anadolu Kültür, Edebiyat ve İnanç Tarihinde Önemli Bir Kaynak: Battalname ve Battal Gazi”, <http://www.egm.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/38/web/makaleler>

²³² Milli Ktp., Ankara Adnan Ötüken İl Halk Ktp., 06 Hk 1630, 169 yk.; TDK Ktp., Türkçe Yazmaları, Yz. A 368, 201yk.; Milli Ktp., Türkçe Yazmalar 06 Mil. Yz. B 987 161 yk.; Milli Ktp., Türkçe Yazmalar 06 Mil. Yz. B 283, 176 yk.; Milli Ktp., Türkçe Yazmalar 06 Mil. Yz. A 5658, 222 yk.; Milli Ktp., Türkçe Yazmalar 06 Mil. Yz. A 1192, 161 yk.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KİTÂB-I KERBELA

3.1. ESERİN ADI

Müellif nüshasını tespit edemediğimiz eserin müstensih nüshalarında *Kitâb-ı Kerbelâ*, *Maktel-i Şühedâ* gibi başlıklar yer almaktadır. Eserden bahseden *Osmanlı Müellifleri*'nde ve *Tezkiretü'ş-Şuarâ*'da *Hadikatü's-süedâyı nazm etmiş* denilmekte ve eserin adına dair herhangi bir bilgi verilmemektedir.

Eserin *Sebeb-i Te'lif-i Kitâb-ı Kerbelâ* başlıklı bölümünde eserin adının açıkça söylendiği görülmektedir. Bekâî, eserine *Kitâb-ı Kerbelâ* adını vermiştir.

3.2. YAZILIŞ SEBEBİ

Eserde *Sebeb-i Te'lif-i Kitâb-ı Kerbelâ* başlığı altında müstakil bir sebep-i te'lif bölümü yer almaktadır. Bir dost meclisinde Bekâî'den Kerbela olayını yazması istenir.

Sebeb-i Te'lif-i Kitâb-ı Kerbelâ

Meger bir gün ahibb u âşinâdan

Dirildiler tebâr-ı Muştafâdan

Dönüp dest-i ta'aruzla girîbân

Dediler söyle bâri Kerbelâdan

Beyân it gerdîş-i devrân cefâsın

Haber ver Kerbelâ-yı nâ-sezâdan

Görelim pîşine-i gerdûnı ey yâr

Hem âgâh olalım bu mâcerâdan (43-46)

Dostlarının bu isteklerine karşılık Bekâî, Kerbela olayını Fuzulî'nin baştan sona kadar anlattığını hatırlatmıştır.

Dedim anı beyān etmiş Fuzūlī

Dimişdir ibtidā-i intihādan

Bunun üzerine mecliste bulunanlar, Fuzulī'nin Kerbelâ'yı nesir suretiyle naklettiğini söylemişler ve Bekâî'nin bu olayı manzum olarak kaleme alması konusunda ısrar etmişlerdir.

Dediler neşrile etmiş beyānı

Sen anı eyle nazm-ı müntehādan

Ki nakl etmiş vefāt-ı Muştafādan

Dimiş cüz'-i belā-yı enbiyādan

‘Ayān etmiş dahı Zehrā vefātın

Beyān etmiş vefāt-ı Murtaẓādan

Bular meşhūr olupdur nās içre

Bilindi ibtidāsı intihādan

Hemān bize beyān it Kerbelāyı

Ḥasan nūş etdiği ol zehr-i mādan (48-52)

Yoğun ısrarlar karşısında daha fazla direnmeyen Bekâî, eserini yazmaya karar vermiştir.

Dedim taḳdīr ise veznile sizi

Ḥaber-dār edem Āl-i Muştafādan

Murād etdim edem veznile taḳrīr

Ġazā-yı Kerbelā-yı pür-cefādan (53-54)

3.3. YAZILIŞ TARİHİ

Eserden haber veren kaynaklarda eserin yazılış tarihine ilişkin herhangi bir bilgi verilmemektedir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da da eserin yazılış tarihine ait bir kayıt yoktur.

3.4. TÜRÜ

Maktel: kelime anlamı olarak, Arapça “k t l” kökünden ism-i mekandır ve “katl olunan, öldürülen yer, mahll-i katl, meşhed” anlamlarına gelmektedir. Istılâhî ve edebî anlamı ise “Hz. Peygamber’in torunu ve Hz. Ali’nin oğlu Hz. Hüseyin’in şehit edilmesi konusunda yazılan eserler”dir.²³³

Bu bilgiler ışığında ve eserin muhtevası, yazılış amacı göz önünde bulundurulduğunda eser, Maktel-i Hüseyin türünde kaleme alınmıştır.

3.5. AHENK UNSURLARI

3.5.1. Vezin

Vezin, şiirde ahengi sağlayan öğelerden biridir ve şiirde ritme hizmet etmesi bakımından önemlidir. Bir şiirde ritim hecelerın guruplandırılması veya seslerin düzenli bir şekilde dizilişiyile sağlanır. Aslolan vezin değıl, ritimdir.²³⁴ Klasik Türk şiirinin hakim vezni aruz bir ritim aracıdır. Uzun ve kısa ya da kapalı ve açık hecelerın belli bir düzen içerisinde sıralanmasından meydana gelen aruz yüzyıllar boyunca türk şiirine güç vermiş, ahenk katmıştır. Şiirde vezin, kelime seçimini kolaylaştırdığı gibi kelime savurganlığını önleyerek dilin musikisini öne çıkarır. Bir başka deyişle seslerin yerini ve rolünü belirler.²³⁵

Kitâb-ı Kerbelâ, tek vezin dahilinde kaleme alınan bir eser değildir. Şairin sıklıkla vezni değiştirdiğı, aralara serpiştirilen manzumelerde ve mesnevinin akışı içerisinde farklı hikayelere geçildikçe çoğu zaman aruzun farklı kalıplarının kullandığı dikkat çekmektedir. Eserde kullanılan kalıplar şunlardır:

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün (Hezec Bahri)

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün (Hezec Bahri)

Fa’îlâtün Fa’îlâtün Fa’îlâtün Fa’îlün (Remel Bahri)

Fâ’îlâtün Fâ’îlâtün Fâ’îlün (Remel Bahri)

²³³ Şener-Yıldız, age, s. 202.

²³⁴ Şerif Aktaş, *Şiir Tahlili, Teori-Uygulama*, Ankara 2009, s. 39.

²³⁵ Süleyman Solmaz, “Divan Şiirinde Kelime Seçimini Etkileyen Faktörler”, *SÜ, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.15, (Güz 2004), s. 43.

Bekâî'nin aruz uygulamasında çok başarılı olduğunu ve aruzu ustalıkla kullandığını söylemek mümkün görünmemektedir. Tarafımızdan kurulan tenkitli metnin birçok yerinde vezne uyumsuzluklar göze çarpmaktadır. Eserde yer alan başlıca aruz kusurları imale, zihaf ve hece düşmesidir. Aşağıda yer alan örneklerde zihaf uygulamaları açıkça görülmektedir.

Her metā'ın işi gerçi müşterisin arzū eder

Hūrī vü rıdvānı ancak cānıla bāzār eder (2694)

Bu 'ayālīñ bārī hālīn göreler

Raḥm edüp hem bir içim şu vereler (2721)

Ol Şimr mel'ün Hacer Aḥcār ile

Hem Rebī'-i Şīt ol bed-kārıla (2724)

Çün işitdi Ehl-i Beyt edüp figān

Dediler el-ʿaṭşu el-ʿaṭşu āmān (2727)

Vezin uygulamasında dikkat çeken hususlardan biri de bazı kelimelerin vezin gereği okunuşlarının değiştirilmesidir. Cānân, vehm, sehm gibi bazı kelimelerde tasarrufla bulunulmuştur.

Bu heybetden vehim-nāk oldu a'dā

Bu dehşetden sehim-nāk oldu a'dā (3065)

Neylerem cānı cenānıñ mehri yetmez mi baña

Havf-ı aḡyār istemem yār ḡahrı yetmez mi baña (2336)

3.6. MUHTEVA

3.6.1. Kitâb-ı Kerbelâ'nın Şahıs Kadrosu

3.6.1.1. Hz. Hüseyin

Hz. Peygamber'in kızı Fâtıma'dan ikinci torunu, Hz. Ali'nin de ikinci oğludur. Hz. Hüseyin'in künyesi, Ebû Abdillâh el-Huseyn b. Alî b. Ebî Tâlib el-Kureşî el-Hâşimî eş-Şehîd'dir. Hz. Hüseyin, 5 Şaban 4 (10 Ocak 626) yılında Medine'de dünyaya geldi.²³⁶ Hz. Hüseyin, 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Şam'da bulunan Yezîd'in emriyle, Kûfe valisi Ubeydullah b. Ziyâd'ın tertip ettiği Ömer b. Sa'd komutasındaki ordunun hücumuyla, Şemr b. Zilcevşen, Haveyl b. Yezîd e-Ashâbî, Zür'a b. Şerîk et-Temîmî ve Sinan b. Enes en-Nahâî gibi katillerin kılıç ve mızrak darbeleriyle Kerbelâ'da şehit edilmiştir.²³⁷

Kitâb-ı Kerbelâ'da Hz. Hüseyin, Hüseyin-i Müctebâ, İmâm, İmâm Hüseyin gibi adlarla anılmaktadır.

Hüseyin ölse olurum ben de giryân

‘Alî hem Fâtıma tâ ola nâlân (426)

Hüseyin-i Müctebâ geldi bu şahın-ı rezm-gâh içre

Dediler gayrı ver cânı ki deşt-i Kerbelâdır bu (40)

Gelüpdür bil Hasan ol **Müctebâya**

Hüseyne hem şehid-i Kerbelâya (74)

Geldi Cebrâ'îl verüp Hâkdan selâm

Dedi kim sen çekme gam hiç yâ **İmâm** (106)

3.6.1.2. Hz. Hasan

Hz. Peygamber'in torunu Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'nın büyük oğludur. 3. Şaban ayında (Ocak-Şubat 625) veya Ramazan ayının 15'inde (1 Mart) Medine'de dünyaya geldi. Babası ona Harb adını vermeti düşünmüşse de Hz. Peygamber, Cahiliye

²³⁶ Algül, s. 15.

²³⁷ Algül, s. 17.

döneminde bilinmeyen Hasan adını ve Ebû Muhammed künyesini vermiştir. Hz. Ali'nin vefatından sonra hilafete getirilmiştir. Daha sonra Muâviye ile anlaşarak hilafeti devretmiş ve Medine'ye yerleşerek siyasetten uzak, sakin bir hayat yaşamaya başlamıştır. Yezid b. Muâviye ile evlendirilmek vaadiyle kandırılan eşlerinden Ca'de b. Eşas b. Kays tarafından zehirlendi ve 28 Safer 49 (7 Nisan 669) tarihinde vefat etti²³⁸

Eserde Hz. Hasamn'ın kişiliğinden ve velayetinden de bahsedilmektedir. Hz. İbn-i Zübeyr ile yolda giderken bir hurmalığa gelirler. Fakat ağaçlardaki hurmalarda tazelik kalmamıştır. Bunun üzerine Hz. Hasan, Allah'a dua eder, ağaçlara su yürür ve hurmalarda tazelik belirir.

Ol Zübeyr oğlu rivāyet eyledi

Çün **H**asan ahlākını şerh eyledi

Dedi bir gün eyledim azm-i sefer

Cū'iyetden kalmadı bizde zafer

Vardı naḥlistāna çünkim ol İmām

Yoğıdı hurma daḥı anda tamām

Ben Dedim olaydı ḥurmālar ziyād

Dām-ı cū'dan bir dem olaydım azād

İşidüp anı **H**asan kıldı du'ā

Dedi ḥurmā ver bize sen ey Ḥudā

²³⁸Ethem Ruhi Fıḡlalı, "Hasan", DİA, C XVI, s. 284.

Zāhir oldu anda bir ħurmā hemān

Yetdi ħurmālar yidiler ol zamān (115-120)

Kitāb-ı Kerbelā'da Hz. Hasan'ın Ca'de b. Eşas b. Kays tarafından zehirlenerek şehit edilmesi, ayrı bir bölümde (Hāzret-i Hāsaniñ Zehri Nūş İdüb Şehid Oldığı) anlatılmaktadır.

Varup Ensūneye dedi ki Mervān

Bu sözi Cu'deye var söyle nihān

Yezîd İbn-i Mu'âviye diler hem

Nikāh edüp ala ol kendini hem

Zehîr versün **Hāsana** ola helāk

Yezîde hem varup olsun feraḥ-nāk (219-221)

3.6.1.3. Yezîd B. Muâviye

İkinci Emevî halifesi Muâviye'nin oğlu ve halefi olup, doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 642-648 seneleri arasında doğmuş olmalıdır. Muâviye, Receb 60 (Nisan 680) 'ta vefat edince hlife olarak Yezîd'e biat edildi. Fakat Hz. Hüseyin onun halifeliğini tanımadı. Bunun üzerine 10 Muharrem 61'de Yezîd emrindeki kuvvetler, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'i şehit ettiler.

Yezîd, 14 Rebiülevvel 64 (11 Kasım 683) tarihinde Dimaşk yakınında Huvvârin'de öldü. O, devlet işlerine fazla ilgi duymamış, günlerini daha çok şair ve musikişinaslarla geçirmiştir. İçki içen ilk halife Yezîd'dir. Bu sebeple kendisine Yezîd el-Humûr denilmiştir. Yezîd, hilafetin haksız varisi Hz. Hüseyin'in katledilmesinin sorumlusu olarak Müslümanların hafızasında kötü bir isim bırakmıştır.

Hz. Hüseyin'in şehit edilmesinde en büyük pay sahibinin Yezîd olduğu düşünülür. Bu nedenle *Kitāb-ı Kerbelâ*'da olumsuz olarak anılır ve kendisinden lanetle bahsedilir. Eserde, Yezîd ile birlikte genellikle “mel'un”, “bî-vefâ” gibi olumsuzluk ifade eden sıfatlar kullanılmaktadır.

Gele dergāha rengi hūn anıñçün köşkidür gül-gūn
Gelüp şoñra **Yezîd mel'ûn** bu 'aħde bir vefā kıldı (380)

Gel imdi ol **Yezîd mel'ûnı** gör kim
Neler kıldı aña mağbūnı gör kim (470)

Dedi verse ol **Yezîd-i bî-vefā**
Baña dünyāyı aña itmem cefā (616)

Bekâî, bir taraftan doğruluk ve hakkın temsilcileri Hz. Hüseyin ve yakınlarının çektiği sıkıntıları, diğer taraftan da zulüm ve adaletsizliğin sembolü Yezîd ve etrafındakilerin saltanatını ve bu durumdan duyduğu üzüntüyü şu şekilde dile getirmektedir:

Gitdi elden şer'-i muhtâr geldi şerr-i rûzigār
Tā sezā oldu kılınca zulm ile aşhāb u āl (555)

Çarh-ı zālīm buna rāydur kim **Yezîdi** şād edüp
Veriñ evlād-ı Resūle Kerbelāda her melāl (556)

Yezîd'in içki içen ve fasık, günahkar bir adam olduğu, hatta Kabe'yi putlarla donattığını Bekâî'nin aşağıda yer alan beyitlerinde görülmektedir.

Ol **Yezîd** hāmmār hem fāsıkdurur
Bey'at etmek ya nice lāyıkdurur (597)

Bu **Yezîd** fāsıkdurur biz nedelim
'Ahd edüp aña itā'at edelim (717)

Ka'be'-i 'adli yıkup pūt-hāne yapıdı zulmile
Gel kıyās it bu ne dürlü fi'l-i bātıl bed-hayāl (573)

3.6.1.4. Müslim b. Akîl

Künyesi, Müslim b. Akîl b. Ebî Tâlib b. Abdilmüttalib'dir. Hz. Hüseyin'in amcasının Kûfe'de şehit edilen oğludur. Hayatının Kerbelâ olayından önceki dönemi hakkında sağlıklı bilgi bulunmamaktadır. Babası Hz. Ali'nin büyük kardeşi Akîl, annesi Halîle isminde Nabatlı bir cariyedir.²³⁹

Müslim b. Akîl, Hz. Hüseyin'in güvendiği, cesur ve yiğit bir insandı. Sıffin Savaşı'nda Hz. Ali komutasındaki ordunun sağ kanat komutanıydı. Kerbelâ hadisenin öncesinde Hz. Hüseyin'in emriyle Kûfe'ye getmiş ve oradaki indsanlardan Hz. Hüseyin'in halifeliği konusunda biat almıştır.²⁴⁰

Müslim'in üç kardeşi, bir oğlu ve yeğeni Kerbelâ'da Hz. Hüseyin ile beraber şehit edilmiştir. Kerbelâ'da savaşmamasına rağmen öncesinde gelişen olaylarda öldürüldüğü için Kerbelâ şehitlerinin ilki sayılmıştır. Kûfe'ye gelişinden şehit edilmesine kadarki hayatı hakkında Kerbelâ ile ilgili bütün kaynaklarda geniş bilgi bulunmaktadır.²⁴¹

Kitâb-ı Kerbelâ'da Müslim'in Hz. Hüseyin tarafından Kûfe'ye öncü olarak gönderilmesi, şu beyitlerle ifade edilmektedir:

Dedi evvel **Müslimi** gönderelim

Kûfe ehlinüñ murādın görelim

Müslime ederler ise i'tibār

Ben de varup edeyim anda qarār

²³⁹ İsmail Yiğit, "Müslim b. Akîl", DİA, C XXXII, s. 91.

²⁴⁰ Cevad Muhaddisi, *A'dan Z'ye Kerbelâ Ansiklopedisi*, Çev. Komisyon, Asr Yay., İstanbul 2010, s. 364.

²⁴¹ Yiğit, s. 92.

‘Ammūsı oğlu idi **Müslim** hemān

Ol ‘Aķĩliñ oğlu idi bĩ-gümān

Pes çağırdı **Müslimi** dedi aña

Sen var evvel Kūfe şehrinden yaña

Ger saña ederler ise inķıyād

Ben de varup edem aña i‘timād

Var hükümet eyle kıl anda karar

Emr-i nehyi söyle halka āşikār (743-748)

Eserde, Müslim b. Akıl’ın şehit edilmesi, müstakil bir başlık (Ġazā-yı Müslim-i ‘Aķĩlũñ Şehĩd Olduğını Beyān) altında anlatılmıştır. Müslim’in şehit edilmeden önce gösterdiği şecaat ve kahramanlıklara da ayrıca yer verilmiştir.

Çekdi **Müslim** tĩġ-ı āteş-bārını

Öldürüp kıldı perĩşān varını

Na‘ra urdı etdi cevlan ol zamān

Ekşerin öldürür halkıñ ‘ayān (1055-1056)

3.6.1.5. Ubeydullah b. Ziyād

Ubeydullah b. Ziyād, Emevî Halifesi Muâviye b. Ebî Süfyân döneminin güçlü valilerinden Ziyād b. Ebih’in oğludur. Annesi, Mercâne adında bir kadındır. Bu nedenle ona İbn-i Mercâne de denilmiştir.²⁴² Babasının ölümünden sonra Halife Muâviye tarafından 53/673 veya 54/674 yılında Horasan valiliğine getirilmiştir. Yezid’in

²⁴² Muhaddisi, s. 455.

halifeliği döneminde Kûfe'ye vali olarak tayin edilmiştir. Hz. Hüseyin'e destek sağlamaya çalışan Müslim b. Akîl'i de valilik konağının damına çıkartıp önce başını kestirmiş ve cesedini aşağıya atarak ve ona destek veren Hâni b. Urve'yi de idam ettirerek etkisiz hale getirmiştir.²⁴³

Kitâb-ı Kerbelâ'da İbn-i Ziyâd'dan, Hz. Hüseyin'in mazlumen şehit edilmesine sebep olanalardan biri olması münasebetiyle, menfî olarak bahsedilmiştir. Hz. Hüseyin ve yanında yer alanların kesik başları İbn-i Ziyâd'ın önüne gelince oldukça sevindiği rivayet edilir ve aşağıda yer alan beyit de bu durumu destekler niteliktedir.

Ol yaña **İbn-i Ziyâd** gör neyledi
Bâr-gâhın zîb ü zînet eyledi (3258)

3.6.1.6. Muâviye

602 veya 603 yılında Mekke'de dünyaya geldi. Ebû Süfyân ile Hind bint Utbe b. Rebia'nın oğlu, Ümmü Habibe bint Ebû Süfyân'dan dolayı Hz. Peygamberin kayınbiraderidir. Sahabî ve Emevî hilafetinin kurucusudur. Kerbelâ olayında Hz. Hüseyin'in şehit edilmesine sebep olan Yezîd'in babasıdır. 60 yılının Receb (Nisan 680) ayında Dımaşk'ta vefat etmiştir.²⁴⁴

Hz. Hasan'ın Muâviye ile anlaşarak hilafeti ona devretmesini Bekâî, şu beyitlerle ifade etmektedir:

Hasan hâzretleri bildi cefâdan
Eser yok Kûfe ehlinde vefâdan

Dağı eş-şulhu hayrun muktezâsı

Olur şulh itmege anıñ rızâsı

²⁴³ Ahmet Yüksel, "Kerbelâ Vakası'nda Ubeydullâh B. Ziyâd'ın Önemli Rolü", *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ*, Grafiker Yay., İstanbul 2011, s. 320.

²⁴⁴ İrfan Aycan, "Muâviye b. Ebû Süfyân", *DİA*, C XXX, s. 332.

Mu'âviye ile şulh etdi ol şāh

Medīne şehrine çün vardı nāgāh (165-167)

Hiz. Hasan'ın eşı Ca'de, Yezîd ile evlenebilmek için Hiz. Hasan'ı zehirleyerek şehit etmiştir. Durumdan haberdar olan Mu'âviye, büyük üzüntü duymuş ve Ca'de'nin ezid'e eş olamayacağını ifade ederek onu huzurundan kovmuştur.

Duydı bu hāli **Mu'âviye** hemān

Yas dutuben eyledi zār u figān

Geçdi üç gün çün **Mu'âviye** o dem

Cu'deyi çağırdı hāli şordı hem

Cu'de mel'ûn eyledi bir bir beyān

Ol **Mu'âviye** dedi ol bed-gümān

Ḥavf-ı terk etdiñ Ḥudādan ey le'im

Hem utanmañ Muştafādan ey le'im

Sen benim oğluma olmazsıñ sezā

Dedi bunu ḥabs idiñ eyleñ cezā (334-338)

3.6.1.7. Mervān b. Hakem

Emevî halifesi ve Mervânî kolunun kurucusudur. Hicretin 2. yılında (623-24) Mekke'de doğdu. Hiz. Osman'ın amcası Hakem b. Ebü'l Âs b. Ümeyye'nin oğludur. On ay gibi kısa bir süre halifelik yapmıştır. 65 Ramazanında (Nisan 685) ölmüştür.

Kerbelâ olayında Yezîd tarafında yer alarak Hz. Hüseyin'e karşı cephe alması nedeniyle Kerbelâ kaynaklarında adından lanetle bahsedilmektedir.

Bir âdem var idi kim ehl-i ʿısyân

Adı **Mervân-ı Hâkîm** kendi düşmân (215)

Hz. Hasan'ın öldürülmesinde Mervan'ın da rol oynadığı rivayet edilmektedir. Mervan, Hz. Hasan'ın eşi Ca'de'yi onu zehirlemesi için teşvik etmiştir. Bu olay *Bekâî* tarafından şu beyitlerle aktarılmaktadır:

Varup Ensüneye dedi ki **Mervân**

Bu sözi Cu'deye var söyle nihân

Yezîd İbn-i Mu'âviye diler hem

Nikâh edüp ala ol kendini hem

Zehîr versin Hâsana ola helâk

Yezîde hem varup olsun feraḥ-nâk

Ey Ensüne ederseñ bu işi sen

Saña çok mâlî ikrâm ederim ben (219-222)

3.6.1.8. Hür b. Yezîd

Kerbelâ hadisesinde Hz. Hüseyin'in tarafına geçen Emevî kumandanıdır. *Temîm* kabilesine mensuptur. Irak valisi Ubeydullah b. Ziyaâd tarafından Hz. Hüseyin'e karşı gönderilen öncü birliğin kumandanı olarak gösterilir. Hz. Hüseyin'e karşı savaşmak istemeyen Hür, Ömer b. Sa'd'ı saldırı plânından vazgeçirmek için elinden yaptı fakat

başarılı olamadı. Hz. Hüseyin'in yaptığı bir konuşmadan etkilenecek onun saflarına geçmiştir ve Kerbelâ şehitleri arasında yer almıştır.²⁴⁵

Hür, Hz. Hüseyin'e karşı kılıç kullanmaktan daima imtina etmiş ve etrafındakilere böyle bir tutumun uygun olmayacağını anlatmaya gayret etmiştir. Hür'ün bu tavrı, *Kitâb-ı Kerbelâ*'da şöyle ifade edilmektedir:

Ol tarafından gördü **Hurr İbn-i Riyâh**

Dedi ol İbn-i Saîde ey kıbâh

Sen Hüseyin ile eder misin kıtâl

Dedi zâhir ederim ceng ü cidâl

Bunda âdemler ölür kanlar akar

Fitne'-i nâr-ı savaş cânlar yakar

Dedi **Hurr** yarın Resûlullah'a sen

Niçe verirsin cevâb ol şâha sen (1966-1969)

Kerbelâ hadisesinde dikkat çeken konulardan biri de Hür b. Yezîd'in pişmanlık duyarak Hz. Hüseyin'in saflarına geçmesidir. Bütün Kerbelâ kaynakları bu olay hakkında bilgi vermektedir.

Hurr dedi kim yâ İmâm işit şadâ

Ben saña haşm olmuş idim ibtidâ

²⁴⁵ Murat Sarıçık, "Hür b. Yezîd", DİA, C XVIII, s. 494.

İsterem şimdi vefâlar kılayım

İbtidâ yolında kurbân olayım (1989-1990)

3.6.1.9. Mansûr

Hür b. Yezîd'in kardeşidir. Hür'den sonra kardeşi Mansur da Hz. Hüseyin'den af diledi ve onun tarafına geçti. Mansûr, Kerbelâ savaşında ağabeyi Hür b. Yezîd gibi şehit olmuştur.

Hür'ün kardeşinin adı *Hadikatü 's-Süedâ*'da Mus'ab olarak geçmektedir.

Çünkü ol **Hurrîñ** karındaşı hemân

Adı **Manşûr** gördü bu hâli 'ayân

Hem Hüseyme geldi 'özrin etdi ol

Tevbe kıldı oldı çün 'özri qabûl (1984-1985)

3.6.1.10. Alî

Hür b. Yezîd'in oğlu. Hür, Kerbelâ'da şehit olunca, oğlu Ali, Hz. Hüseyin'den izin alarak savaş meydanına girmiş, birçok düşman askerini öldürdükten sonra kendisi de Şehit olmuştur.

Ol 'Alî ruhşat alup etdi cidâl

Girdi a'dâ içine kıldı kıtâl

Öldürür çün ol civân niçe pelîd

'Âkıbet etdiler anı da şehîd (2047-2048)

3.6.1.11. Urve

Hür b. Yezîd'in kölesi. Kerbelâ'da şehit olmuştur.

Şoñra ʿUrve destūr aldı gitdi hem

Niçe ceng idüb şeḥīd oldı o dem (2051)

3.6.1.12.Safvân

Ömer b. Sa‘d’ın askeri. Ömer b. Sa‘d, Hür b. Yezîd’i öldürmesi için Safvân’ı görevlendirmiştir; fakat Safvân, üç kardeşi ile birlikte Hür b. Yezîd tarafından öldürülmüştür.

Çünkü Şafvānı helāk etdi hemīn

Āsumāna çıkdı şavt-ı āferīn

Üç qarındaşı var idi Şafvānıñ

İntikāmın almak içün tā anıñ

Geldi bir bir anları kıldı helāk

Ol Hüseyne geldi çünkim zāt-ı pāk (2006-2008)

3.6.1.13.Ömer b. Sa‘d

Sahabenin büyüklerinden Sa‘d b. Ebû Vakkas’ın oğludur. Kerbelâ’daki Yezîd ordusunun komutanıydı. Kerbelâ hadisesinden Rey bölgesine vali olarak atanmış, görevi devralmak için hazırlıklara başlamıştı. Ancak İbn-i Ziyâd onu, Hz. Hüseyin’in Kûfe’ye gelişini engellemek, Yezîd adına ondan biat almak, bunları reddettiği takdirde savaşmak ve onu öldürmekle görevlendirmiş ve tehdit etmiştir.²⁴⁶

Ey ʿÖmer dedi atañ bir kām-kār

Bir şaḥābe idi gāyet nām-dār

²⁴⁶ Muhaddisi, s. 385.

Sen daḥı bunda baḥādırsıñ bugün
 Cümle ḥarbe ḍarba ḳādırsıñ bugün
 Ol Yezīdīñ çoḳdurur gerçi eri
 Beñzemez lākin saña anıñ biri

Var Yezīdīñ söyle evvel beyḥatın
 Ger ḳabūl itmezse anıñ daḥvetiñ

Kendisin etbāḥsın öldür bu dem
 Başların kes bu işe saḥy eyle hem (1648-1652)

3.6.1.14. Velid b. Utbe

Muāviye döneminde Medine valisiydi ve o öldükten sonra da bir müddet bu görevini devam ettirdi. Yezīd, Velid’e bir mektup yazarak onu babasının ölümünden haberdar etmiş ve Velid’den Hz. Hüseyin’den biat almasını ve biat etmediği takdirde onu öldürmesini istemişti. Velid, bu işin kan dökülmeden akıllıca halledilmesini istiyordu. Durumu Mervan ile istişare etti. Mervan, Hz. Hüseyin’den biat alması gerektiği konusunda Velid’e baskı yaptı. Gerekirse Hz. Hüseyin’in kanının dökülmesi gerektiğini belirtti. Velid, Yezid’e yazdığı mektupta Hz. Hüseyin’e karşı kesinlikle kılıç kullanmayacağını belirtti. Bir süre sonra da Yezīd tarafından Medine valiliği görevinden alındı.²⁴⁷

Ol zamān içre Medīnede ḥākim idi ol **Velīd**
 Çün Yezīd işitdi anı nāmesin etdi irsāl

²⁴⁷ Muhaddisi, s. 478.

Yazdı kim atam Mu‘âviye vefât etdi bu ân

Şimdi icrâ-yı hükümet bil baña etdi vişâl

Atamıñ vaqtinde bey‘at itmeyen dört kimseye

Di baña etsin itâ‘at bey‘atımda ittışâl

İtmezise katl idüb hem başların gönder baña

Çün Velîd okudı anı oldı hüzni bî-vişâl (560-563)

Ger Yezîd verse cihân mülkin baña

Yine zerre deñlü kaçd itmem aña

Ehl-i Beyte kim bugün itse cefâ

Haşm olısar yarın anda Muştafâ (602-603)

3.6.1.15. Nu‘mân b. Beşîr

Hicretten on dört ay sonra (Rebûlâhir 2 / Ekim 623) dünyaya geldi. Ensar arasında hicretten sonra doğan ilk çocuktur. Muâviye’nin kumandanlarından olan Nu‘mân, Suriye ve el-Cezire valiliğine, daha sonra da Kûfe valiliğine tayin edildi. Hz. Hüseyin yanlısı olduğu gerekçesiyle dokuz ay sonra Yezîd tarafından görevinden alındı. 64 yılı Zilhicce ayının ortalarında (Ağustos 684) yılında katledilmiştir.²⁴⁸

Müslim b. Akîl’in ve taraftarlarının kıyamına karşı yetersiz kaldığı gerekçesiyle, Yezîd ve veziri Serhun’un ortak kararları neticesinde Kûfe valiliğinden alınmış ve yerine Ubeydullâh b. Ziyâd getirilmiştir.²⁴⁹

²⁴⁸ İbrahim Hatiboğlu, “Nu‘mân b. Beşîr”, DİA, C XXXIII, s. 233-234.

²⁴⁹ Muhaddisi, s. 378.

Çün ol Nu‘mān Beşīr bir pīr-i ḥaḳīrdır
Nice ḥākim olısar köhne pīrdır (864)

3.6.1.16. Hânî b. Urve

Hayatının ilk dönemleri hakkında bilgi yoktur. Kûfe’deki bazı kabileler arasında büyük nüfuz ve itibara sahip olan Hânî b. Urve, Hz. Hüseyin’in Kûfe’deki idareyi ele alma çabaları sonucu meşhur olmuştur.²⁵⁰

Müslim b. Akîl, Kûfe’ye vardınca önce Muhtar’ın daha sonra da Hânî b. Urve’nin evinde kalmıştır. Ubeydullah b. Ziyâd, Müslim’e yardım etmesi ve onu kendisine teslim etmemesi gibi nedenlerle Hânî b. Urve’yi öldürtmüştür.

Hânî b. Urve’nin Müslim’e yardım etmesi ve Ubeydullah b. Ziyâd tarafından işkence edilmesi ve nihayetinde ölümü, *Kitâb-ı Kerbelâ*’da şu beyitlerde anlatılmaktadır:

Görüp Müslim düşer ḳorḳı diline

Varup **Hân İbn-i ‘Urve** menziline

Dedi **Hâna** ki senden ḡayrıya ben

Hem itmem i‘timâdı diñlegil sen

Bañâ ver bu serâydan bir maḳâmı

Görelim nice verirler niḳâmı

Ḳabûl etdi bu sözi Hân varır hem

Ḳonaḡından añâ mesken verir hem (904-907)

²⁵⁰ Mustafa Öz, “Hânî b. Urve”, DİA, C XVI, s. 32.

Hâni b. Urve, Hz. Peygamberi görmüş ve onun sohbetiyle müşerref olmuş bir sahabeydi. Öldürüldüğünde yaklaşık doksan yaşındaydı.

Ki beş yüz kâncı urdılar işit kâl

Bu **Hân** bir ihtiyâr idi za'îf-hâl

Resûlullah yüzini görmüşidi

Nice kez meclisine varmışıdı

Tamâm toksan yaşında idi ol **Hân**

Şefâ'at kıldı meclis ehli ol ân

Yire indikde rahmet vâsıl oldu

Şehâdet buldı kâmı hâşıl oldu (931-934)

3.6.1.17. Muhtâr es-Sakafî

Müslim b. Akîl, Hz. Hüseyin'in emriyle Kûfe'ye getmişti. Muhtâr, Müslim'i Kûfe'de evinde misafir edip onu koruyan ilk kişidir. İbn-i Ziyâd, Müslim'i öldürdükten sonra Muhtâr'ı tutuklamış, kırbaçla cezalandırarak onu zindana atmıştı. Kerbelâ olayının gerçekleştiği sırada Muhtâr, Meysem et-Tammâr ile birlikte zindandaydı.²⁵¹

Maķâm-ı dâr-ı **Muhtâra** inüp ol

İderler Müslimiñ hükmini maķbûl (842)

3.6.1.18. Muhammed İbn-i Kesîr

Müslim b. Akîl'in Kufe'de Muhtâr ve Hâni b. Urve'den sonra evinde kaldığı üçüncü kişidir. Müslim'i Ubeydullah b. Ziyâd'a teslim etmemiş ve onunla savaşmıştır. İbn-i Ziyâd tarafından öldürülmüştür.

²⁵¹ Muhaddisi, s. 358.

Muḥammed ḥānesine geldi ol ān

Dizildiler ḡatına cümle yārān (980)

3.6.1.19. Muhammed

Müslim b. Akîl'in sekiz yaşındayken Hâris tarafından öldürülen büyük oğlu.

Müslimiñ tutdum iki oğlın daḡı

Şimdi ḡabsimdedir anlar ey saḡī

Birisi anıñ sekiz yaşar ʿayān

Hem yedi yaşında biri bī-gümān (1163-1164)

Evvelā kesdi Muḥammed başın ol

Cismini atdı Furāta ol fuẕūl (1269)

3.6.1.20. İbrâhîm

Müslim b. Akîl'in yedi yaşındayken Hâris tarafından öldürülen küçük oğlu.

Şoñra ol İbrâhimiñ kesdi başın

Atdı şuyıñ içine anıñ leşin (1270)

3.6.1.21. Abdullâh b. Müslim b. Akîl

Kerbelâ şehitlerinden. Müslim b. Akîl'in oğlu. Mufaddal b. Merâhim tarafından şehit edilmiştir.

Durdı Müslim ʿAbdullah oğlu hemān

Bir izin ver dedi olayım revān (2382)

3.6.1.22. Caʿfer b. Müslim b. Akîl

Müslim b. Akîl'in oğlu. Kerbelâ'da şehit edilmiştir.

Girdi **Cafer** 'Aķĩlĩn oğlu hemĩn

Şöyle kırdı kıanıla doldı zemĩn

'Aķĩbet hem ol daķı oldu şehĩd

Oldı milk-i bāķĩde ehl-i sa'ĩd (2400-2401)

3.6.1.23. Abdurrahmān b. Müslim b. Akīl

Müslim b. Akīl'in oğlu. Abdullāh b. Urve tarafından Kerbelā'da şehit edilmiştir.

'Abdurrahman girdi ğün İbn-i 'Aķĩl

Ol daķı hem dünyādan etdi naķĩl (2403)

3.6.1.24. Muhammed b. Abdullāh

Ca'fer-i Tayyār'ın oğludur. Kerbelā'da Aşura günü şehit edilmiştir.

Ca'fer-i Tayyārĩn evlādına bil

Geldi nevbet ğayrı anda diñlegil

Ol **Muhammed** İbn-i 'Abdullah o dem

Bir izin ister İmāmdan geldi hem (2406-2407)

3.6.1.25. Avn b. Afv

Ca‘fer-i Tayyâr’ın oğludur Avn, Hz. Ali’nin kızı Ümmü Külsûm ile evlenmiştir. Eşi Ümmü Külsûm ile birlikte Kerbelâ’da bulunmuş ve kahramanca savaştıktan sonra 56 yaşında şehit olmuştur.²⁵²

Gördü ‘Avn anda qarındaşın hemân

İhtiyârsız oldu meydâna revân (2414)

3.6.1.26. Hâris

Müslim b. Akîl’in çocukları Muhammed ve İbrâhim’i katleden kişidir. Müslim’in çocuklarının öldürülmelerine karşı çıktıkları için kendi çocuğunu ve kölesini de öldürmüştür. Karısını bir kılıç darbesiyle yaralamıştır.

Bir eri var imiş ‘avratıñ hemîn

Adı Hâris kendisi eşkâ la‘în (1206)

3.6.1.27. Hâris’in Karısı

Müslim b. Akîl’in çocuklarını himaye ettiği ve onların katledilmesine izin vermediği için kocası Hâris tarafından öldürülmüştür.

Urdı Hâris ‘avrata kılıc bir dem

Hayli zaḥm etdi aña kılıc ol dem (1257)

3.6.1.28. Mukâtil

Müslim’in çocuklarını katleden Hâris’i öldüren kişi.

Bir Mükâtil nām bir er var idi

Mü’min-i ehl-i ḥulūs nām-dār idi (1285)

²⁵² Muhaddisi, s. 84.

Mukâtil'in Hâris'i öldürmesi *Kitâb-ı Kerbelâ*'da ayrıntılı bir şekilde tasver edilmektedir. Müslim'in çocuklarını o halde gören Mukâtil, hiddetlenir ve Hâris'in önce ellerini sonra ayaklarını keser ve gözlerini oyar ve sonunda başını gövdesinden ayırarak suya atar. Su, Hâris'in cesedini kabul etmez ve cesedi Mukâtil tarafından ateşe verilir.

Hârişin hem vardı kesdi ellerin

Kesdi hem ayakların gör hâllerin

Gözlerin çıkardı başın kesdi hem

Cism-i nâ-pâkin şuya atdı o dem

Şu kabûl itmez atar taşra anı

Kim kabûl eder o resme düşmânı

Çün Muḳatil gördü bu resme işi

Āteşe yakdı hemen-dem ol leşi (1306-1309)

3.6.1.29. Meşkûr

Ubeydullah b. Ziyâd'a karşı gelerek Müslim'in çocuklarını hapisten kurtaran zindancı. Daha sonra İbn-i Ziyâd tarafından cezalandırılmıştır.

Çünkü zindāncı idi pāk itikād

Adı **Meşkûr** mü'min ü hûb itikād (1166)

3.6.1.30. Abdurrahmân İbn-i Mülcem

Hız. Ali'nin katilidir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da zehirli kılıcıyla Hız. Ali'yi şehit etmesinden bahsedilir ve lanetle anılmaktadır.

‘Abdurrahmān İbn-i Mülcem adlı var idi bir la‘īn

Kaşd ederdi kimse kaşd-ı Şāh-ı merdān olmasın

Kılıcın zehrile seyl-āb eder hengām-ı seher

Buldı mescidde ‘Alīyi böyle düşmān olmasın

‘Ākıbet fırsat bulup urdı namāz içre anı

Kaçdı ol dem ya‘nī kim bu iş nümāyān olmasın (134-136)

3.6.1.31. Mâlik b. Urve

İbn-i Ziyâd’ın askeri. Kerbelâ olayı esnasında haykırarak, Hz. Hüseyin’in hem dünyada hem de ahirette yanacağını söylemiştir. Kerbelâ olayında Ehl-i Beyt’e karşı kılıç kullanmıştır.

Mâlik İbn-i ‘Urve bu hâli görür

Atını sürdi hemān na‘ra urur (1815)

3.6.1.32. Şemr b. Zilcevşen

Kerbelâ olayında öne çıkan isimlerden biridir. Kûfe ordusunun komutanlarından ve Hz. Hüseyin’in katillerindendir. Sıffin savaşında Hz. Ali’nin ordusunda yer aldı. İbn-i Ziyâd’ın emriyle Kerbelâ’ya geldi. Görevi, Ömer b. Sa‘d’ın Hz. Hüseyin’e karşı görevini yerine getirmemesi durumunda onu kenara iterek ordunun başına geçmektir.²⁵³

Şemr, Kerbelâ’da ordunun sol kanat komutanıydı. Eserde kendisinden hep lanetle bahsedilmektedir.

Meysere ucında sen diñle yaķīn

Ol Şemir Zi’l-Cevşeni koydı la‘īn (1919)

²⁵³ Muhaddisi, s. 431.

Çün şehīd etdi Hüseyni ol **Şemir** mel'ūn dağı

Hayme-gāha vardı leşker lākin edüp ihtirām (3181)

3.6.1.33. Sinân bin Enes en-Nahâi

Şemr b. Zilcevşen ve Der'a b. Şerîk ile birlikte Hz. Hüseyin'in katillerindendir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da ve diğer Kerbelâ kaynaklarında adı lanetle anılır.

Bir ok ile **Sinân** mel'ūnı urır hem

Zemīne düşdü ol Şeh-zāde ol dem (3121)

3.6.1.34. Der'a b. Şerîk

Şemr b. Zilcevşen ve Sinân bin Enes en-Nahâi ile birlikte Hz. Hüseyin'i Kerbelâ'da şehit eden üç kişiden biridir. Hz. Hüseyin'i bir kılıç darbesiyle kolundan yaralamıştır.

Gelüp **Der'a** la'ini ol sitem-kār

Mübârek kolunu etdi zaḥm-dār (3120)

3.6.1.35. Dıhye

Sahabeden ticaretle uğraşan bir kişi. Bekâî'nin anlatımına göre Cebrâil, Dıhye suretinde görünür ve onun şemaline bürünerek insanlarla birlikte olurmuş.

Var idi bir şaḥābe **Dıhye** nāmı

Ticāret eder idi ol mūdāmī (391)

Meger bir gün gelüp Cebrā'īl ey yār

Oturdu **Dıhye** şüretinde āşkār (396)

3.6.1.36. Esmâ Binti Ümeys

Hız. Peygamberin baldızıdır. Hız. Hasan doğduğunda Esmâ, onu sarı hırkaya sarıp Hız. Peygambere götürmüştür. Hız. Peygamber, onu sarı hırkaya değil beyaz bir hırkaya sarmasını söyleyerek ikaz etmiştir.

Naql eder **Esmâ** ki anı sarı hırkaya şarup

Ben getirdim ol Resûlullâha çün ihşâr olur

Çün Resûl görünce anı dedi yâ **Esmâ** saña

Dimedim mi sarı renge şarma kim izhâr olur

Bir beyâz renge şarup verdim mübârek destine

Aldı telkîn eyledi kim ğarğa-i envâr olur (80-82)

3.6.1.37. Saîd İbn-i Ahnef

Müslim b. Akîl, Kûfe’de yaralı haldeyken ona yardım etmiş ve onu Muhammed Kesir’in konağına götürmüştür. *Kitâb-ı Kerbelâ*’da “Sa‘d İbn-i Ahfaz” olarak geçmektedir.

Şehirden çıkmağa çün kaşd kıldı

Görüp **Sa‘d İbn-i Ahfaz** anı bildi (965)

3.6.1.38. Fâtıma (Zehrâ)

Hız. Pergamberin neslini devam ettiren kızıdır. Hız. Ali’nin eşi, Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin’in annesidir. Lakabı beyaz, parlak ve aydınlık yüzlü kadın manasına gelen Zehrâ olmakla beraber iffetli ve namuslu kadın anlamındaki Betûl lakabıyla da anılmaktadır.²⁵⁴

²⁵⁴ M. Yaşar Kandemir, “Fâtıma”, DİA, C XII, s. 219.

Ceddedir anıñ Muḥammed Muṣṭafā

Anası **Zehrā** atası Murteżā (3340)

Ol benem ki dürr-i aşdāf-ı vücūd-ı **Fāṭıma**

Ol benem ki gevher-i kân-ı müşîr-i Lā-Yezāl (2956)

3.6.1.39. Şehrbânû

Hz. Hüseyin'in eşi ve Zeynelâbidi'nin annesidir. Hz. Ömer'in halifeliği döneminde İran esirleri içerisinde Medine'ye getirildi. Azat edildikten sonra kendi isteğiyle Hz. Hüseyin ile evlendi. İranlılar bu sebepten dolayı peygamber ailesine yakınlık duyuyorlardı. Adı hakkında Şehrubâneviye ve Şâh-ı Zenân / Şâhzenân da denilmiştir.²⁵⁵

Rāvîler söyler rivāyetden kelām

Şehrbânû ḥātūnıñ diñle peyām (3375)

3.6.1.40. Şîrîn

Şehrbânû'nun cariyesi. Onu Zeynelâbidi'n'e vermiş, o da azad etmiştir. Daha sonra kale muhafızı Aziz ile evlenmiştir.

On ḥalāyık qalmışdı ol zamān

Biri **Şîrîn** idi maḥbûb-ı cihān (3378)

3.6.1.41. Azîz

Kale muhafızı. Şîrîn ile evlenmiştir.

Qalʿanıñ mālîkiniñ adı **ʿAzîz**

Geldi burc üstüne anı diñleñiz (3387)

²⁵⁵ Muhaddisi, s. 429.

3.6.1.42. Hilâl İbn-i Refî‘

Kerbela şehitlerinden. Okçuluğuyla meşhurdur.

Hilâl İbn-i Refî‘ gördü bu hâli

Tîr-endâz idi aña sen maķāli (2226)

3.6.1.43. Şüreyh İbn-i Ubeyde

Kerbela şehitlerinden. Birçok düşman askerini öldürdüğü ifade edilmektedir.

Şüreyh İbn-i ‘Ubeyde girdi ol dem

Niçe a‘dā-yı dīni kırdı ol dem

Nice zālimleriñ bil aķdı kanı

Şeĥīd oldu **Şüreyh** hem verdi cānı (2209-2210)

3.6.1.44. Kays-ı A‘râbî

Kerbela şehitlerinden. Kûfe’de minbere çıkıp Yezîd ve Ubeydullâh b. Ziyâd’ı yeren, Hz. Hüseyin ve Ehl-i beytini öven sözler söylemiştir. Bunun üzerine Ubeydullâh b. Ziyâd tarafından şehit edilmiştir.

Zemm edüp mel‘ûn Yezîdi anda ‘Abdullahı hem

Çünkü ‘Abdullah işitdi hışm-ı ikşâr eyledi

İnmeden anı minberden ol zālīm kıldı şeĥīd

Bād-ı şarşar degdi ‘ömr-i gülşeniñ ĥâr eyledi (1628-1629)

3.6.1.45. Kays İbn-i Şâmî

Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'e karşı savaşmıştır. Hilâl İbn-i Râfi' tarafından öldürülmüştür.

Gelir **Kays İbn-i Şâmî** bil beyânı

Bir ok atdı helâk etdi bil anı (2228)

3.6.1.46. Yahyâ (Şehit Yahyâ)

Kitâb-ı Kerbelâ'da anlatıldığına göre Hz. Hüseyin şehit düştükten sonra kesik başı, kafile eşliğinde Şam'a doğru yola çıktı. Harran'da Yahyâ adında bir yahudi, Hz. Hüseyin'in kesik başını izlemek üzere yakınlaştığında onun dudaklarının kımıldadığını ve "Zalimler nelere duçar olacaklarını pek yakında anlayacaklar" (Ve seya'lemüllezine zalemû eyye munkalibun yankalibûn) mealindeki âyet-i kerimeyi okuduğunu görür ve Yahyâ, müslüman olur.

Ehl-i Beyt kadınlarına ve Zeynelâbidin'e yemek ve giysi yardımında bulunur. Bunu duyan Yezid askerleri onu katlederler.

Bir yahūdî var idi **Yahyâ** be-nām

Başlara seyre gelür diñle kelām

Çün Hüseyiniñ başına vardı yakîn

Gördü kim bu âyeti okur hemîn (3336-3337)

3.6.1.47. Yahyâ İbn-i Müslim

Müslim b. Akîl'in oğlu. Kerbelâ şehitlerindendir.

Hem andan soñra **Yahyâ İbn-i Müslim**

Girüb anda kazāya oldı teslīm (2243)

3.6.1.48. Hazrec İbn-i Dıhye (Dahiyye)

Bağdat yolculuğu esnasında Hz. Hasan'a saldıran ve onu kılıçla yaralayan kişi.

Çün Hasan gördü bu hâli gitdi Bağdād şehrine

Yetdi **Hazrec İbn-i Dıhye** behre-mendān olmasun (158)

3.6.1.49. Ensûne

Hz. Hasan'ın zehirlenerek şehit edilmesinde, Mervan b. Hakem ile Ca'de arasında irtibatı sağlayan kadın. Bu işi yapması karşılığında Ansûne'ye mal ve mülk vaadinde bulunulmuştur.

Var idi bir karı **Ensûne** bed-kār

Ki dellāl olup eder ya'nî bāzār

Varup **Ensûneye** dedi ki Mervān

Bu sözi Cu'deye var söyle nihān

Yezîd İbn-i Mu'âviye diler hem

Nikāh idüb ala ol kendini hem

Zehîr versin Hasana ola helāk

Yezîde hem varup olsun feraḥ-nāk

Ey **Ensûne** ederseñ bu işi sen

Saňa çok mālî ikrām ederim ben (218-222)

3.6.1.50. Cu‘de

Hız. Hasan'ın eşıdır. Yezid tarafından evlilik vaadi ile kandırılarak Hız. Hasan'ı zehirleyip öldürmüştür. *Kitâb-ı Kerbelâ*'daki ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla ikiyüzlü ve nifak ehli bir kadındır.

Abā ecdādı idi bil münāfık

‘Alī anları öldürmişdi sâbık

Hasan almışdı bu **Cu‘de** kıızı bil

Nifāk ehli idi kız bu sözi bil (234-235)

Gelüp Ensüne Mervāna dedi kâl

Aña Mervān zehīr etmişdi irsāl

Alub **Cu‘de** katar bala nihānī

Hasan Hāzretleri çün yidi anı (238-239)

3.6.1.51. A‘mâ Adam

Hız. Hasan, hava değışikliğı için Musul'a doğru yola çıkar. Şam'a vardığı sırada Hız. Ali ve onun ev halkına düşman kör bir adam, Hız. Hasan'ın Şam'a geldiğini duyar. Hasan'ı öldürmek niyetindedir. Asasının demirine zehir sürer, onu Hız. Hasan'ın ayağına batırır ve onu zehirler.

Var idi Şāmda bir a‘mā-yı ğaddār

İşitdi Muşıla gelmiş o dil-dār

Gözi görmez ‘aşā dutmış elinde

Var idi fāsīd endīşe dilinde

Zehīr sürmüş ‘aşānıñ demrine hem

Hasan Hāzretleriñ arardı her dem

Hasan birgün oturırdı ‘ayānī

Gelüp a‘mā irişdi nāgehānī

‘Aşāsın her yire başarken ey şāh

Hasan ayağına irişdi nāgāh (255-259)

3.6.1.52. Sâlih (Yahudi)

Hız. Hüseyn’i kaçırap evine götürmüş, bir gün sakladıktan sonra tekrar teslim etmiştir. Yaptığı işten pişmanlık duyarak Hız. Peygamber, Hız. Ali ve Hız. Fâtıma’dan özür dilemiş ve tevbe ederek müslüman olmuştur.

Hüseyni bir **Yahūdī** aldı gitdi

Adı **Şâlih** idi çün pinhān etdi (476)

3.6.1.53. Selmân

Hız. Hüseyn’in kölesi.

Hem ol demde Hüseyniñ bir gulāmı

Gelüp ol şehre **Selmân** idi nāmı (878)

3.6.1.54. Nu‘mân Hâcib

Ubeydullah b. Ziyâd’ın askeri.

Çünkü ʿAbdullah işitdi bu sözi

Dedi Nuʿmān Ḥācibe ol bed-liḳā (1020)

3.6.1.55. Bekr İbn-i Hamrân

Yezîd'in Kûfeli taraftarlarındandı. Müslim b. Akîl'i kılıçla yaralamış ve daha sonra Müslim tarafından öldürülmüştür.

Anda Ḥamrā oğlu Bekriñ ḥānesi

Vardı anda tırdı dür-dānesi

Ol Bekir çıkdı evinden nāgehān

Ağzına bir kılıc urdı ol zamān

Müslimiñ tudaḳlarını kesdi hem

Şıçradı arşlan gibi Müslim o dem

Bekre urdı bir kılıcı nām-dār

İki pāre kıldı Bekri kām-kār (1074-1077)

3.6.1.56. Abdullāh b. Ömer

Yezid'in halife olmasına karşı çıkan ve bu konuda Yezid'e karşı direnen dört kişiden biri.

Ḥüseyyindir biri ʿAbdullāh biri İbn-i ʿÖmer

ʿAbdurrahmān İbn-i Şiddīkdır biri diñle maḳāl (551)

3.6.1.57. Abdullâh b. Zübeyr

Yezîd'e biat etmeyerek muhalefeti ortaya koyanlardan biri de Abdullah b. Zübeyr idi. Abdullah b. Zübeyr, Yezîd'in ölümünden sonra halifelik iddiasında bulundu. Haccâc b. Yusuf tarafından öldürülmüştür.²⁵⁶

Ol Zübeyriñ oğlu ‘Abdullâhdurur biri dağı

Hem Medîne de karar etdiler edüp infi‘âl (552)

3.6.1.58. Abdurrahmân İbn-i Ebû Bekr

Yezid'in halife olmasını kabullenmeyen dört kişiden biri de Abdurrahmân İbn-i Ebû Bekr'dir.

Hüseyindir biri ‘Abdullâh biri İbn-i ‘Ömer

‘Abdurrahmân İbn-i Şiddîkdır biri diñle maqâl (551)

3.6.1.59. Abdullâh b. Mutî‘

Ehl-i Beyt ve evlâdı-ı Resûl dostu biri. Hz. Hüseyin'e Mekke'de kalması ve Kûfe'ye gitmemesi konusunda tavsiyede bulunmuş ve ona bir de şiir sunmuştur.

Bir iki gün kıldı çün rāh-ı katî‘

Yolda ‘Abdullah gelir İbn-i Mutî‘ (689)

3.6.1.60. Habîb b. Müzâhir

Sahabe ve Kûfe'nin ileri gelenlerindendir. İlerlemiş yaşına rağmen Kerbelâ'da bizzat savaşmış ve başı kesilerek şehit edilmiştir. Habîb'in katili, kesik başı Mekke'de sergilerken, Habîb'in oğlu durumu fark etmiş ve babasının katilini öldürmüş, kesik başı bir mezar kazarak defnetmiştir. Bu yer, “Re‘sü'l-Habîb” ismiyle bilinen meşhur bir türbedir.

²⁵⁶ Muhaddisi, s. 17-18.

Rivāyetdir ki ol pīriñ biri başın kesüp şöñra
Alup hem Mekkeye gitdi gezerdi istimāl üzre

Ḥabībiñ oğlu çün gördü kimiñ başı diyü şordı
Ḥabībiñ başıdur dedi cevāb verdi su'āl üzre

İşidüp bu sözi ol dem helāk etdi o mel'ūnı
Alup defn etdi ol başı qalur anda melāl üzre

O ḥālā bir ziyāretdir adı **Re'sü'l-Ḥabīb** dirler
Bu cānibden diyem ğayrı ki qalmasın ḥalāl üzre (2326-2339)

3.6.1.61. Merzûk

Kûfeli bir şair. Hz. Hüseyin Kûfe'ye giderken yolda Mezrûk ile karşılaşır. Ondan Kûfe'deki durumu sorar. Mezrûk da Hz. Hüseyin'e Kûfe'gitmemesi yönünde telkinde bulunur ve ona bir de şiir sunar.

Gelirmiş Kûfeden bir er bil ey yār
Ki **Merzûk** şā'ir adlı bi vefā-dār (1417)

3.6.1.62. Zeyneb

Hz. Ali ve Hz. Fâtıma'nın kızı, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in kızkardeşi.

Dediler **Zeyneb**durur bint-i 'Alī
Hem Ḥüseyiniñ hemşiresidir belī (3288)

3.6.1.63. Ezrak-ı Şâmî

Ömer b. Sa'd'ın askeri. Cesareti ve savaşcılığıyla şöhret bulmuştur. Kendisi ve dört oğlu, Hz. Hasan'ın oğlu Kâsım tarafından öldürölmüştür.

Çünkü **Ezrak** hamle kıldı ol zamân

Hamlesini men^c edüp Kâsım hemân

Furşatın buldı kılıc urdı aña

İki pâre oldu düşdü bir yaña (2604-2605)

3.6.1.64. Sâlim ve Yesâr

Ubeydullâh b. Ziyâd'ın köleleri. Kerbelâ'da Abdullah b. Ömer tarafından öldürölmüşlerdir.

Biri **Sâlim Yesârdır** ol biri hem

Girer meydân içine anlar ol dem (2127)

3.6.1.65. Sâim (Sâmir)

Kerbelâ'da Zehîr b. Hasan tarafından öldürölmüştür. Ubeydullâh b. Ziyâd'ın askeri.

Gördü çün **Sâmir** naşîhat kıldı dedi ey dilîr

Uyma bu mağlûb çeriye kim seni bîdâr eder (2076)

3.6.1.66. Hânî b. Süveyb-i Hadrâmî

Ubeydullâh b. Ziyâd'ın askeri. Hz. Ali'nin oğlu ve Hz. Hüseyin'in kardeşi Abdullâh'ı Kerbelâ meydanında şehit etmiştir.

Geldi hemān **İbn-i Süveyb-i Hadr** pelīd

Urdı ol mazlūmı hem kıldı şehīd (2698)

3.6.1.67. Temîm b. Kahtabe (Temîm-i Şâmî)

Şâm vilayetinin önde gelenlerindendir. Temîm'in birkaç yakını Nehrivan harbinde Hz. Ali tarafından öldürülmüştü. Bu nedenle Hz. Hüseyin'e kin güdüyordu. Kerbelâ'da Hz. Hüseyin tarafından öldürülmüştür.

Mübārız isteyüp meydāna girdi

Temîm-i Şāmî aña karşı vardı (2999)

3.6.1.68. Zeyd-i Ebtâhî

Halk arasında, cesareti ve savaş konusundaki maharetiyle ün yapmış bir askerdir. Kerbelâ hadisesinde Yezîd'in safında yer almış ve Hz. Hüseyin tarafından öldürülmüştür.

Bu kez **Ebtâhî** bed-baht-ı âlem

Şecâat kânı idi meşhûr-ı âdem

Hüseyne karşı vardı cenge durdı

İmāma çekdi kılıcını urdı

Anı men' eyleyüp çaldı kılıcı

İki yarup zemīne yatdı ucu (3018-3020)

3.6.1.69. Mehâl b. Zâhir (İbn-i Zâhir)

Ubeydullâh b. Ziyâd'ın askeri. Kerbelâ'da Abdullâh b. Hasan'ı bir kılıç darbesiyle şehit etmiştir.

Ol nihâl **İbn-i Zâhir** geldi nihân

Urdı 'Abdullahâ darbın nâgihân (2492)

3.6.1.70. Nasr b. K'ab ve Sâlih b. K'ab

İki kardeş de Ubeydullah b. Ziyâd'ın askeridir. İkisi de Kerbelâ'da Zehîr (Züheyr) b. Hasan tarafından öldürülmüştür.

Ol **Naşîr** isteridi kim hîle edüp öldüre

Çün Zehîr urdı kılıcın öldürür iğşâr eder

Geldi hem **Şâlih** karındaşı anı da katl eder

Kıldı a'dâyı vehm-nâk cenge çün ikrâr eder (2088-2089)

3.6.1.71. Hacer-i Ahcâr (Hacerü'l-Ahcâr)

Ubeydullâh b. Ziyâd'ın komutanlarından. Cesareti ve savaşçılığıyla şöhret bulmuştur. Kerbelâ'da Hz. Hüseyin ve onun taraftarlarına karşı savaşmıştır.

Bir **Hacer Aḥcar** isimli var idi bir pehlivân

Hem aña İbn-i Sa'îd kim minneti iş'âr eder (2090)

3.6.1.72. Züheyr b. Hasan

Hz. Hasan'ın oğludur. Kerbelâ'da şehit olmuştur.

Çün **Züheyr** işitdi anı dedi ey nâmerd kişi

'Âkıl olan bu İmâma bezl-i cân-ı evlâd eder (2078)

3.6.1.73. Abdullâh b. Hasan

Hz. Hasan'ın büyük oğlu, Hz. Hüseyin'in yeğenidir. Kerbelâ'da Mehâl b. Zâhir tarafından şehit edilmiştir.

Ol Hasan Hâzretleriniñ nâgihân

Geldi ekber oğlu ‘**Abdullah** hemân (2426)

3.6.1.74. Kâsım b. Hasan

Hz. Hasan'ın oğludur. Kerbelâ'da kahramanca savaşmış, Ezrak-ı Şâmî ve onun dört oğlunu öldürmüştür. Kerbelâ'da şehit düşmüştür.

Benim İbn-i Hasan şeh-zâde **Ğāsım**

Hayâtımda kefen oldı libāsım

Murādım cān fedā kılmak Ğüseyne

Budur çün Kerbelâ içre murādım (2559-2560)

3.6.1.75. Fazl b. Ali

Hz. Ali'nin oğlu, Hz. Hüseyin'in kardeşidir. Kerbelâ'da şehit olmuştur.

Şu resme kırdı **Fazl** anları hem

Akıtdı Kerbelāya kanları hem

Görüp a'dā çün etdi tîri bārān

Atını urdılar ol **Fazlñ** ey cān

Yıkıldı atı yayağ kaldı nāçār

Şusuzlıqdan buñaldı kaldı nāçār

Niçe ceng etdi şusuz hem piyāde

Şehīd oldu bulup rifʿat beķāda (2293-2296)

3.6.1.76. Avn b. Alī

Hz. Ali'nin oğludur. Kerbelā'da şehit olmuştur.

Hem andan şöıra ʿAvn İbn-i ʿAliyyü'l-Murtezā geldi

O maķbüb-ı zamān idi dilāverler tamāmından (2665)

3.6.1.77. Abdullāh b. Alī

Hz. Ali'nin oğludur. Hânî b. Süveyb-i Hadrāmî tarafından şehit edilmiştir.

GördüʿAbdullah ķarındaşı hemān

Aldı ruķşat gitdi meydāna ʿayān

Şöyle ceng etdi ki ol zāt-ı ʿulā

Lāle-reng oldu türāb-ı Kerbelā

Leşkeri ķāk üzre dökdi ol dilīr

Tā ki yüz seksen er öldirdi o şīr

Geldi hemān İbn-i Süveyb-i Hāķr pelīd

Urdı ol mazlūmı hem ķıldı şehīd (2695-2698)

3.6.1.78. Ebû Bekr b. Alī

Hz. Ali'nin oğludur. Abdullāh adlı bir düşman askeri tarafından Kerbelā'da şehit edilmiştir.

İrişdi anda bir mel'ûn anıñ adı 'Abdullah

Ebū Bekri şehīd etdi o cengin intikāmından (2655)

3.6.1.79. Ömer b. Alî

Hz. Ali'nin oğludur. Kerbelâ şehitlerinden.

Karındaşı 'Ömer aldı icāzet girdi meydāna

Niçe a'cā helāk etdi şavaş-ı ihtimāmından

Bu kez a'cā hücūm edüp şehīd etdiler ol cānı

Ki teşne gönli nūş etdi Behiştin 'ālî-cāmından (2658-2659)

3.6.1.80. Osmân b. Alî

Hz. Ali'nin oğludur. Kerbelâ'da Sinân b. Yezîd tarafından şehit edilmiştir.

Görir 'Osmân karındaşı ki nevbet kendiye geldi

Varup destūr alır ol dem zamānıñ hūb İmāmından

Girtüp meydāna ol merdān helāk etdi nice a'cā

Niceler ser-nigūn oldu bu ma'na infihāmından

Sinân İbn-i Yezîd soñra şehīd etdi gelüp anı

Şunar şāķī-i ecel cāmın aña 'ömri hitāmından (2660-2662)

3.6.1.81. Abbâs b. Alî

Hz. Ali'nin oğlu, Hz. Hüseyin'in kardeşidir. Abbâs, Hz. Hüseyin'den savaşı meydanına girmek için izin isteyince, Hz. Hüseyin, meydana girmeden önce susuz

çocuklara ve çadırlara su getirmesini istedi. Bunun üzerine Fırat'a doğru hareket etti. Dönüşte düşman onun etrafını sardı ve şehit ettiler.²⁵⁷

Abbas'ın Hz. Hüseyin'i ikna edebilmek ve barışı sağlamak adına düşman ordusunundan bi gün daha mühlet istemesine *Kitâb-ı Kerbelâ*'da şu betiyle yer verilmiştir:

Vardı 'Abbās leşkere karşı durır

Hem nidâ edüp bu resme çağırır

Dedi kim āgāh oluñ ey hāş u 'ām

Mühlet ister bu gice sizden İmām (1805-1806)

3.6.1.82. Hâşim b. Utbe-i Vakkâs

Yezîd'in komutanı Ömer b. Sa'd'ın amcasının oğludur. Kerbelâ meydanında şehit düşmüştür.

Hemân na'ra urdı ol merd-i eşhâş

Benem **Hâşim** dedi bil İbn-i Vakķāş (2264)

3.6.1.83. Sem'ân b. Mukâtil ve Nu'mân b. Mukâtil

Sem'ân ile Nu'mân kardeştir. Sem'ân, o sırada Halep valisidir ve Hâşim b. Utbe tarafından Kerbelâ'da öldürölmüştür.

Mukâtil oğlu **Sem'ân** gördü anı

Haleb vâlisi idi sen bil beyânı (2270)

²⁵⁷ Muhaddisi, s. 8.

3.6.1.84. Hamza b. Harîr

Ebâ Zer-i Gufârî'nin azaldı kölesidir. Yaya olarak Kerbelâ meydanına girmiş ve orada şehit olmuştur.

Girer ol **Hamza** kim Ebâ Zer-i Ğaffârî'nin oğlıydı

Niçe ceng eyleyüb anda olur hem irtihâl üzre (2330)

3.6.1.85. Enes b. Ma'kıl

Kerbelâ şehitlerinden.

Enes girdi bu kez ey cân niçe a'cdâyı öldürdi

Şehâdet buldı encâm-ı fenâdan infişâl üzre (2333)

3.6.1.86. Şârib

Abbâs b. Şeyt'in azadlı kölesidir. Kerbelâ'da şehit olmuştur.

Bu kez Şîr oğlu 'Abbâs kulu girdi adı **Şârib**

Libâsın giymeyüp 'uryân varur bu infi'âl üzre (2334)

3.6.1.87. Ca'fî

Hız. Hüseyin'in askerlerinin müezzini'dir. Kerbelâ'da şehit olmuştur.

Bu kez **Ca'fî** alup ruḥşat niçe a'cdâyı katl etdi

Velî şoñra şehîd oldu o perḥâş-ı dâlâl üzre (2339)

3.6.1.88. Seyf ve Mâlik

Kerbelâ'da savaş meydanına birlikte girip birlikte şehit oldular.

Hemân-dem **Seyf** ile **Mâlik** ikisi ḥayli ceng etdi

Şehâdet buldılar anlar rızâ-yı Zü'l-Celâl üzre (2340)

3.6.1.89. Fâris

Zeynelâbidîn'in azadlı kölesi. Savaş meydanına girmek için Hz. Hüseyin'den izin istemiş; fakat Zeynelâbidîn'in kölesi olduğu için ondan izin almasını söylemiştir. Zeynelâbidîn'den izin alan Fâris, Kerbelâ meydanında bir müddet çarpıştıktan sonra şehitler kervanına katılmıştır.

İmām dedi ki ey **Fâris** ol Zeyne'l-^ʿābidîne var

Anuñ zîrâ kulusıñ sen izin al iştiğāl üzre

Ki Zeyne'l-^ʿābidîn anda katı haste idi ol ān

Varup **Fâris** diler ruḥṣat ola tā intikāl üzre

Dedi ben de āzād itdüm seniñ destiñdedir ruḥṣat

İşidüb eyledi cengi ki rezm-i resm-i Zāl üzre

Ḳatı ceng eyledi şoñra oḳ atdılar o zālimler

Bu mazlūmı şehīd etdi ki zulm-i ıktibāl üzre (2344-2347)

3.6.1.90. Hanzale İbn-i Saʿîd

Kerbelâ şehitlerindendir.

Hemen-dem **Hanzale İbn-i Saʿîd** ʿazm etdi meydāna

Şehādet buldı encāmı murād-ı Lā-Yezāl üzre (2348)

3.6.1.91. Saʿîd İbn-i Abdullâh ve Cibâve İbn-i Hâris

Bu iki isim birbirinin peşi sıra Kerbelâ'da şehit olmuştur.

Saʿīd kim adı ʿAbdullah girüp anda şehīd oldu

Cibāve İbn-i Hārīs hem girer cenge cidāl üzre (2350)

3.6.1.92. Ömer b. Abdullâh

Kerbelâ şehitlerindendir.

Niçe ceng eyledi lâkin şehīd etdi anı aʿdâ

Girüp oğlu ʿÖmer oldu beḳāya irtihāl üzre (2351)

3.6.1.93. Muhammed İbn-i Mikdâd ve ʿAbdullah-ı Deccâne

Kerbelâ’da birbiri ardınca savaş meydanına giren bu iki kişi, isimlerini Kerbelâ şehitleri arasına yazdırmıştır.

Muḥammed İbn-i Mikdâdı hem ʿAbdullah-ı Dücâne

Şu resme ceng ederler kim olur naḳl-i muḥāl üzre (2355)

3.6.1.94. Zeynel-ʿâbidîn

Hz. Hüseyin’in oğludur. Kerbelâ olayında hastalığı nedeniyle çadırında yatıyordu. Hz. Hüseyin’in şehit edilmesinden sonra Kûfe’ye oradan da Şa’a götürüldü. Yezîd’in sarayında okuduğu hutbesiyle Şam halkına Kerbelâ olayının iç yüzünü anlattı. Bu konuşma nedeniyle Ubeydullâh b. Ziyâd, onun öldürülmesini istedi fakat Hz. Zeyneb’in çabalarıyla ona dokunulmadı. Hicretin 95. senesinde (M. 713) Velid b. Abdülmelik tarafından zehirleterek şehit edilmiştir.²⁵⁸

Minbere çıkdı **Zeyne’l-ʿâbidîn** hem

Biraz ḫuṭbe beyân etdi ki ol dem

Ḥaḳḳa ḥamdile şenâ kıldı tamām

Resûli medḥ etdi anda ol hümām

²⁵⁸ Muhaddisi, s. 508-509.

Şabāvet ḫaline göre zekāvet

Ḥudā vermişdi aña faẓl-ı ni‘met (3514-3516)

3.6.1.95. Zeyd b. Erkam

Hız. Peygamberin sağılığında genç bir sahabe olan Erkam, bazı savaşlarda Hız. Peygamberin yanında yer almıştır. İbn-i Ziyād, Hız. Hüseyin’in kesik başına sopayla dokunduğunda İbn-i Ziyād’a çıkışmış ve meclisi terk etmiştir.²⁵⁹

Zeyd İbn-i Erkam anda söyledi

Başda çünkü yakın vardım dedi (3272)

3.6.1.96. Za‘fer (Periler Padişahı)

Hız. Hüseyin, Kerbelâ meydanında düşman tarafından muhasara altına alınarak zor durumda bırakıldığı anda Za‘fer adlı bir peri ortaya çıkar. Hız. Hüseyin’i selamlar. Atalarının Hız. Ali tarafından Müslüman edildiğini söyler. Bedir savaşında Hız. Peygamberin yanında savaşan melekler gibi kendisinin de bu meydanda düşmana karşı savaşmak istediğini ifade eder. Hız. Hüseyin, bunun düşmana karşı haksızlık ve zulüm olacağını söyleyerek Za‘fer’e izin vermez.

Hüseyniñ üstine bārān mişāli

Yağardı okları diñle mişāli

Velākin kendiye aşlā ziyānı

İrişdirmezdi Mevlā bil beyānı

İmām çünkü bu ḫāle oldu āgāh

Hemān ḫamle ederken diñle nāgāh

²⁵⁹ Muhaddisi, s. 505.

Göründi bir ğubār anda vehm-nāk

İçinden bir kişi çıktı hışm-nāk

‘Acā’ib bir meĥābet kân-ı merdân

Selâm verdi Hüseyme vardı hemân

İmām gördü aña dedi ki ey yār

Nedir adın bu yirde ne işiñ var

Benim dedi perīler pādiřāhı

Adım **Za^cfer** saña edem penāhı

O dem atañ ‘Alī ĥazretleri bil

Varınca küh-ı Kafa sen işitgil

Niçe dīvler perīler öldürüp ol

Niçesin mü’min etdi oldu maĥbūl

Benim de atam oldu ehl-i ĩmān

Perīye pādiřāh etdi hem ol ān

Benem şimdi perīler pādiřāhı

Baña ruĥsat icāzet ver ki imdi

Muḥālif leşkerini hep kıram ben

Selāmetle ḥalāşıñı tā ki bul sen (2974-2985)

Hz. Hüseyin'den izin alamayan Za'fer, üzümlere geri dönmek zorunda kalır.

Fiğān etdi sözün işitdi **Za'fer**

Vedā^c edüp dönüben gitdi **Za'fer** (2997)

3.6.1.97. Süleymân b. Yûsuf ve Kardeşi Ragzâ

Hz. Hüseyin'in kesik başını taşıyan kabile, Nusaybin yakınlarında bir kaleye varır. Kale maliki, Süleymân b. Yûsuf'un iki kardeşi vardır. Biri, Sıffın savaşında Hz. Ali tarafından öldürülmüştür. Süleymân, Şimr'in oraya geldiğini öğrenince ona yaranmak için şenlikler tertipleyerek onu karşılar. Kalenin iki kapısı vardır. Diğer kapıya da Süleymân'ın kardeşi nezaret etmektedir. Kafilenin hangi kapıdan gireceği tartışma konusu olur ve çıkan kavgada Süleymân ölür.

Vardılar bir kal'aya anlar ol dem

Hâkimi adı **Süleymân** idi hem

Bir qarındaşı varım imiş adı **Ragzâ**

Anı öldürmiş 'Aliyyü'l Murtezâ

Ol sebebdan çünkü bu ḥâli görür

Şād olup ol leşkere qarşı varır

Şehri donatdı tamāmet pāy-ser

Leşkeri kondurdı anda ser-te-ser

Faḥr için her birisi bir baş alır

Baş yirişmez arada ğavġā olur

Sen alırsıñ ben alıram diyü hem

Arada öldi **Süleymān** bil budem (3366-3371)

3.6.1.98. Kasûre İbn-i Ken‘an

Kerbelâ’da Hz. Hüseyin ve taraftarlarına karşı savaşıp, Hür b. Yezîd’i şehit etmiştir.

Ol **Kasûre İbn-i Ken‘an** ol zamān

Bir zaḥm urdı gelüp Hurre hemān

Hurr daḥı bir zaḥm urdı aña

İkisi de düşdü atdan bir yaña (2027-2028)

3.6.1.99. Ömer b. Muta‘

Kerbelâ şehitlerindendir.

‘Ömer İbn-i Muṭā‘ girer meydāna

Muḥālif leşkerin ğarḳ etdi ḳana

Murād-ı Kerbelā ḥāşıl olur bil

Hem rahmete vāşıl olur bil (2251-2252)

3.6.1.100. Kitâb-ı Kerbelâ'da Yer Adları

3.6.1.100.1. Kerbelâ

Bağdat'ın yaklaşık 100 km. güneybatısında yer alan Kerbelâ'nın İslâm tarihindeki ünü, Hz. Hüseyin ile aile fertleri 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Emevîler'ce şehit edildikleri yer olması ve kabirlerinin burada bulunmasından kaynaklanmadır. Hz. Ali'nin medfun olduğuna inanılan Necef'ten sonra ikinci atabedir.²⁶⁰ Kerbelâ isminin Akadca "sivri külah" anlamına gelen *karballatu* kelimesinin Orta İbrânice ve Ârâmice'de aldığı *karbalâ* şeklinden Arapça "Bâbil çevresi" manasına gelen Küveyr Bâbil'den ve yine Arapça "ayakların yumuşak zemine batması" anlamındaki *kerbele* kökünden geldiği yolunda bazı görüşler vardır.

Hicrî 12 (634) yılında Halid b. Velid'in Hire'nin fethinden sonra ordusuyla Kerbelâ'ya indiği ve burada birkaç gün konakladığı bilinmektedir. Hz. Ali'nin de Enbar yahut Sıffin'den Kûfe'ye dönüşünde buraya uğradığı ve beraberinde bulunanların susuzluktan endişe ettikleri, ancak bir kuyu bulup su içtikleri rivayet edilir. Bu bilgiler, Kerbelâ'nın İslâm öncesinde kurulmuş bir şehir olduğunu göstermektedir. Hz. Hüseyin ile beraberindeki yetmiş kişinin şehit edilmelerinden ve Emevî ordusunun onun kesik başıyla esir alınan haremi mensuplarını Dimaşk'a (Şam) götürmek üzere yola çıkmasından sonra acıkta bırakılan şehit cesetleri Benî Esed kabilesi mensubu Gadiyiye köylüleri tarafından Hair denilen yerde toprağa verildi. Hz. Hüseyin'in başının ise Halife I. Yezid'e sunulduktan sonra nereye gömüldüğü bilinmemektedir. Bu hususta çeşitli rivayetler bulunmakta ve en kuvvetli ihtimalin Medine'de Bâkî Mezarlığı olduğu sanılmaktadır.²⁶¹

Hz. Ali'nin Kerbelâ'ya uğraması ve Kerbelâ hadisesi meydana gelmeden çok önce bu olay hakkında söylediklerine *Kitâb-ı Kerbelâ*'da şöyle değinilmiştir:

Meger bir gün 'Alî gitdi gâzāya

İrişdi çünki deşt-i **Kerbelāya**

²⁶⁰ Atebât, "eşik" anlamına gelen **atebenin** çoğuludur. Daha çok "atebât-ı mukaddese" ve "atebât-ı âliye" diye anılan bu yerler Necef, Kerbelâ, Kâzımiyye, ve Samerrâ'da bulunmaktadır. (Avni İlhan, "Atebât", DİA, C IV, s. 49).

²⁶¹ Mustafa Öz, "Kerbelâ", DİA, C XXV, s. 271.

Fiğān etdi o yirde oldı nālān
Hem aşhāblar daḥı çün oldı giryān

Dediler niçün aḡlarsıñ beyān it
Bu pinhān sırrı sen bize ‘ayān it

Dedi bir t̄ā’ife bunda geliser
Şeḥīd olub bu yirde çün qalısar

Hisābsız cenneti bula hem anlar
Na‘īm-i raḥmeti bula hem anlar (523-527)

3.6.1.100.2. Medīne

Hicaz’da Hz. Peygaberin türbesinin bulunduğu şehir. Medine’nin İslam’dan önceki adı Yesrib idi.²⁶² Medine, âlem-i İslâm’ın Mekke-i Mükەرreme’den sonra en mukaddes şehridir. Mekke’den sonra Hicaz’ın en büyük ikinci şehridir. Kırk kadar kalesi, dört kapısı vardır. Otuz metre yükseklikte bir surla çevrilidir. Medine, çok eski bir şehir olmakla kimin tarafından ve ne zaman kurulduğu bilinmemektedir.²⁶³

Kitâb-ı Kerbelâ’da Hz. Hüseyin’in Medine’den Mekke’ye gelmesi, Hz. Peygamberin kabrini ziyaret etmesi gibi olaylar anlatılırken Medine’den de sık sık bahsedildiği dikkat çekmektedir.

Māni‘ olmañ kim Medīne şehrine dönüp gedem
Ya varup Şāma görem hem bu Yezīd ifsād eder (2066)

Hz. Peygamber’in Mekke’den Medine’ye hicret etmesine, bir beyitte şöyle değinilmiştir:

²⁶² Hasan Akay, *İslami Terimler Sözlüğü*, İşaret Yay., İstanbul 2005, s. 289.

²⁶³ Şemsettin Sâmî, *Kâmûsu l-A‘lâm*, Kaşgâr Neşriyat, Ankara 1996, C VI, s. 4245.

Çünkü hicret kıldı peygamber Medīne şehrine

Fâtıma geldi ‘Alī hem anda istikrār olur (77)

3.6.1.100.3. Mekke

Hiz. Pergamberin doğduğu ve İslâm dininin ilk defa ortaya çıktığı şehir. Arap yarımadasında olup eski dönemlerden itibaren mamur olmuştur. Kabe'nin Mekke'de bulunması oranın önemini artırmıştır. Dini edebiyatta da adı sıklıkla anılan Mekke'nin divan şiirinin coğrafyası içinde önemli bir yeri vardır.²⁶⁴

Kitâb-ı Kebele'de Abdullâh b. Mutî', Hz. Hüseyin'e Kûfe'ye gitmemesini ve Mekke'de kalmasını, Mekke halkının kendisine sahip çıkacağını aksi takdirde birçok zorluklara duçar olacağını ifade etmiştir.

Mekkeye varınca i'läma saña

Kûfe şehrinden gelür nâme saña

İdeler ya'nî bunu kavı-ı karar

Kim saña bey'at ide her kim ki var

Anların ol sözine bakma şakın

Mekke şehrinde otur çıkma şakın (595-97)

3.6.1.100.4. Şâm (Dımaşk)

Suriye'nin en büyük şehridir. Eskiden Suriye, Filistin, Ürdün ve etrafına Şam denilirdi. Çoğul ifade eden *Şamatât* tabiri bu bölge için kullanılır. İslâm'ın ilk dönemlerinde fethedilmiş ve Hz. Osman döneminde Muâviye, bu bölgeye vali olarak atanmıştır. Müslim b. Akîl ve Hanî b. Urve'nin şehadetinden sonra kesik başları, Şam'da bulunan Yezîd'e gönderildi. Kerbelâ olayından sonra Ehl-i Beyt, önce Kûfe'ye

²⁶⁴ İskender Pala, *Asiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul 1999, s. 266.

sonra da Şam'a götürülmüştür.²⁶⁵ Şam'da Müslim b. Akîl ve Hanî b. Urve'nin kesik başlarının asılması, sergilenmesi *Kitâb-ı Kerbelâ*'da aşağıdaki beyitlerle ele alınmıştır:

Çünkü anda Müslimi etdi şehîd

Başını gönderdi Şāma ol pelîd

Hân ile Müslimiñ ecsādın hemân

Aşdırır kannârelerde ol zamân

Ol Yezîd işitdi bu aḥvâli hem

Şād olub kıldı beşâretler o dem

Başları aşdırdı zînet eyledi

Çok şafâlar buldı işret eyledi

Şehr-i Şāmı donadup ucdan uca

Şazlıklar kıldı her gün her gice (1114-18)

Bütün bu olup bitenler karşısında Şam halkının takındığı tavır, *Kitâb-ı Kerbelâ*'da eleştirilmektedir.

Buldı Şām ehli feraḥlar anda bayram etdiler

Böyle bir zulm-i şarîḥe çünkü iḳdām etdiler

Dökdiler mazlûmların kanın feraḥ-nāk oldılar

Lâle-veş Şāmı ârâyiş kıldı bed-nām etdiler (1120-21)

²⁶⁵ Muhaddisi, s. 422.

3.6.1.100.5. Kûfe

Kûfe sözcüğü lugatte “toplanmak” anlamına gelir. Zira şehrin mimari yapısı daire şeklinde olduğundan Kûfe olarak adlandırılmıştır. Kûfe’nin diğer bir anlamı da “kızıl kum çölü” dür. Fırat nehirinin batısında yer alan Kûfe’nin kuruluş tarihi, Ömer b. Hattab’ın hükümeti dönemine dayanmaktadır. Hz. Hüseyin, Yezîd’e biat etmeyerek Mekke’ye doğru yola çıktığında, Kûfeliler Hz. Hüseyin’e davet mektupları onu Kûfe’ye çağırdılar. İbn-i Ziyâd’ın Kûfe’ye vali olmasıyla ortam tamamen değişti ve Hz. Hüseyin’e sağlanan destek ortadan kalktı. Kerbelâ olayı Kûfe yakınlarında gerçekleştiğinden dolayı Yezîd ordusunun genelini Kûfeliler oluşturunuyordu.²⁶⁶

Rivâyetdir ki ol demde Hüseyn-i Müctebâya çün

Gelirdi Kûfeden mektûb ki dostlık bî-gümân oldu

Yezîde itmeyüp bey‘at Hüseyni istedi cümle

İdüb ‘ahdile peymânı velî sonra yalan oldu (1340-1341)

3.6.1.100.6. Bağdat

Dicle nehrinin her iki yakasında kurulu bir şehirdir. VIII. yüzyılda Abbasi halifesi Ca‘fer el-Mansûr tarafından kurulmuştur. Kurulduğu tarihten Abbasi Devleti’nin yıkılışına kadar hilafet merkezi olarak kalan Bağdat 1921 yılında Irak’ın başkenti oldu.²⁶⁷

Bağdat, *Kitâb-ı Kerbelâ*’da sadece iki yerde zikredilmiştir.

Çün Hasan gördü bu hâli gitdi **Bağdâd** şehrine

Yetdi Hâzrec İbn-i Dîhye behre-mendân olmasın (158)

Tutup anı öldürirler vardı **Bağdâda** İmâm

Yaresini bağladılar tâ ki hicrân olmasın (160)

²⁶⁶ Muhaddisi, s. 305-6.

²⁶⁷ Abdülazîz ed-Dûrî, “Bağdat”, DİA, C IV, s. 425-26.

3.6.1.100.7. Basra

Basra, taşlık ve kumluk yer anlamına gelir. Tarihte eski adı Haribe, Tedmur ve Muteфика olarak geçmektedir. Basra ile Kûfe'ye Irakayn da denilirdi. Kûfe'nin kurulmasından yaklaşık altı ay önce Hz. Ömer tarafından kurulmuştur.

Ubeydullâh b. Ziyâd, Kûfe'ye vali olarak atanmadan önce Basra'da valilik görevini yürütmekteydi.

Ziyâd oğlu ki ʿAbdullahdır imkân

Dağı ol vālī-i **Başradur** elân (865)

3.6.1.100.8 Musul

Irak'ın kuzeyinde yer alan bir şehir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da Musul, Hz. Hasan'ın oraya gitmesi nedeniyle anılmıştır.

Yine **Muşıla** geldi oldu mihmân

Bu kez Saʿda müsâfir olmaz ol cân (187)

Eserin bir başka bölümünde, Ömer b. Saʿd, kendi askeri Târik'a Hz. Hüseyin'in büyük oğlu Alî Ekber'i öldürmesi durumunda Musul şehrinin valiliğini vaat etmektedir.

Yüri meydâna var öldür bunu sen

Saña verdim diyâr-ı Musulı ben (2822)

3.6.1.100.9. Hicaz

Arabistan'ın yarımadasının Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan ve Haremeyn ile mikât yerlerini içine alan coğrafi bölge. Müslüman coğrafyacılar genellikle Hicaz'ı yarımada'nın önemli ve müstakil bir bölgesi olarak tanıtırılar.²⁶⁸

Muâviye'nin kendisinden sonra oğlu Yezîd'i halife olarak tayin etmesi, Hicaz halkı tarafından kabul görmemiştir.

²⁶⁸ Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Hicaz", DİA, C XVII, s. 432.

Bey^çat etdiler kâmusı etmedi lâkin Hicâz

Ya'nî bil Mekke Medîne ehli etdi inhilâl (547)

3.6.1.100.10. Merve ve Safâ

Mekke yakınlarında yer alan, Müslümanlarca kutsal sayılan iki tepe.²⁶⁹

Ka'be-i vaşlîñ müzeyyen eyledi **Merve Şafâ**

Geydiler hüccâc-ı uryân lutf-ı ihrâm merhabâ (703)

3.6.1.100.11. Ka'be

Mekke'de Harem-i Şerif içinde bulunan kutsal bina. Beytullâh, Beytü'l-Harem ve Kâbetullah olarak da bilinir.²⁷⁰

Ka'be'-i ʿAdli yıkub pût-ğâne yapıdı zulmile

Gel kıyâs it bu ne dürlü fi'l-i bâtıl bed-ğayâl (573)

3.6.1.101. Yemen

Arap yarımadasının güneybatısında bir yerleşim alanıdır. Eski coğrafyada bir iklim ve yerleşim bölgesi olarak da önemli bir yeri vardır.²⁷¹

Yemen mülkine git vâsi' diyârdur

Muhibb-i hânedânı bî-şümârdur (1362)

3.6.1.100.12. Taberistân

İran'da yer alan tarihi bir bölge.

Teberistânı ver Zî'l-Cevşene sen

Bilürem etmediñ emre imtişâli (1768)

²⁶⁹ Pala, s. 337.

²⁷⁰ Pala, s. 219.

²⁷¹ Pala, s. 417.

3.6.1.100.13. Bâbil

Bağdat'ın aşağı taraflarında bulunan ilkçağdan kalma bir şehir.²⁷²

Siziñ olsun Hicāzı milk-i **Bâbil**

Ğıluñ tevbe hem olmañ zulme mǎ'il (2966)

3.6.1.100.14. Harran

Şanlıurfa'nın ilçesi.²⁷³ Şanlıurfa'nın kırk beş km kadar güneydoğusunda yer almaktadır.²⁷⁴

Tā saña bir niçesin edem beyān

Çünkü **Harrana** dönüb bil 'ayān (3335)

3.6.1.100.15. Nusaybin

Günümüzde Mardin'in ilçesidir.

Ğalkup ol yirden revān oldılar

Ol **Nuşaybin** şehrine çün geldiler (3361)

3.6.1.100.16. Fırat

Türkiye topraklarında doğduktan sonra Irak'ta Dicle ile birleşip Kızıldenize ulaşan akarsu.²⁷⁵

Teşnelikden bağı hūna döndi mercān lebleri

Bĩ-raḥīm 'aṭş-ı **Furāt** āb-ı zülālī ağladır (1338)

²⁷² Pala, s. 53.

²⁷³ Nuri Akbayrak, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2003, s. 69.

²⁷⁴ Ramazan Şeşen, "Harran", DİA, C XVI, s. 240.

²⁷⁵ Metin Tuncel, "Fırat", DİA, C XIII, s. 31.

3.7. HADİKATÜ'S-SÜ'EDÂ İLE KİTÂB-I KERBELÂ'NIN KARŞILAŞTIRILMASI

Türk edebiyatında makteller içinde en önemlisi Fuzûlî'nin *Hadikatü's-Sü'edâ*'sıdır. Fuzûlî, bu eserini Hüseyin Vâiz Kaşîfî'nin *Ravzatü'ş-Şühedâ* adlı Farsça maktelinden çevirmiştir. Çeviri olmakla birlikte eklemeler, kısaltmalar yapmış, kendi güçlü üslubu ile özgün bir eser ortaya koymuştur.²⁷⁶

Fuzulî, *Hadikatü's-Sü'edâ* mukaddimesinde, “..... asl-ı te'lifde *Ravzatü'ş-Şühedâ*'ya iktidâ kılub sâyir kütiübde olan nikât garîbeleri mümkün oldukca aña ilâve kılâm...” diyerek, eserini kaleme alırken *Ravzatü'ş-Şühedâ*'ya tâbi olduğunu, fakat bununla beraber başka eserlerden de faydalandığını ifade etmektedir.²⁷⁷

Hadikatü's-Sü'edâ, mensur bir eserdir. Aralara manzum parçalar eklenmiş, ayrıca yer yer *Kur'an-ı Kerim*'den ayetlere, hadislerle, söylencelere yer verilmiştir. Eser çok okunmuş ve çok sevilmiştir. Bektaşilerde kutsal sayılan kitaplar arasında görülmüş, Muharrem ayının ilk on gününde her gün bir bölümünün okunması âdet olmuştur.²⁷⁸

Darendeli Bekâî, *Kitâb-ı Kerbelâ* adlı eserinin *Sebeb-i Telif* bölümünde, Fuzûlî'nin *Hadikatü's-Sü'edâ* adlı mensur eserini nazmettiğini (nazma çektiğini) ifade etmektedir. Bu beyitlere aşağıda yer verilmiştir.

Sebeb-i Te'lif Kitâb-ı Kerbelâ

.....

Dönüb dest-i ta'aruzla girîbân

Dediler söyle bârî Kerbelâdan

Beyân it gerdîş-i devrân cefâsın

Haber ver Kerbelâ-yı nâ-sezâdan

Dedim anı beyân etmiş Fuzûlî

Dimişdir ibtidâ-i intihâdan

²⁷⁶ And, s. 203.

²⁷⁷ Güngör, s. XXXIII.

²⁷⁸ And, s. 203.

Görelim pîşîne-i gerdûnı ey yâr
Hem âgâh olalum bu mâcerâdan

Ki nakl etmiş vefât-ı Muştafâdan
Dimiş cüz'-i belâ-yı enbiyâdan

Ayân etmiş dağı Zehrâ vefâtın
Beyân etmiş vefât-ı Murtezâdan

Bular meşhûr olubdur nâs içre
Bilindi ibtidâsı intihâdan

Hemân bize beyân it Kerbelâyı
Hasan nûş etdiği ol zehr-i mâdan

Dedim taqđîrise veznile sizi
Haber-dâr edem Âl-i Muştafâdan

Murâd etdim edem veznile taqrîr
Gazâ-yı Kerbelâ-yı pür-cefâdan

Mu'ayyen ola tâ kim Âl-i evlâd
Ne çekmişdür bu dehr-i mâsivâdan (43-60)

Hadîkatü's-Sü'edâ, şekil bakımından on bâb ve bir hâtimeden oluşmaktadır. Esas itibariyle, aralarda manzum parçalar olmakla birlikte, mensurdur. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da konu başlıkları yer almaktadır fakat eser, *Hadîkatü's-Sü'edâ*'da olduğu gibi bâblara ayrılmamıştır.

Hadîkatü's-Sü'edâ'nın Bölüm Başlıkları:

Birinci Bâb:

Enbiyâ Ahvâlin Beyân İder

Fasl-ı İbtîlâ-yı Âdem Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı Nûh Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı Halîlullâh Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı Yakûb Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı Mûsâ Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı İsâ Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı Eyyûb Aleyhi 's-selâm

Fasl-ı İbtîlâ-yı Zekerîyyâ ve Yahyâ Aleyhi 's-selâm

Hadîkatü 's-Sü'edâ'nın birinci bölümünde, bazı peygamberlerin hallerinden bahsedilmiştir. Her peygamber için ayrı bir alt başlık açılmıştır. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da ise böyle bir bölüm yoktur ve bu başlıklara yer verilmemiştir.

İkinci Bâb:

Hazret-i Resûl'ün Kureyş'den çektiği Cefâları Beyân İder

Fasl-ı Şehâdet-i Ubeyde

Fasl-ı Şehâdet-i Hamza

Fasl-ı Şehâdet-i Ca'fer

Hz. Peygamberin yaşadığı zorlukların anlatıldığı bölümdür. Bu bölümde, Ubeyde Bin Hâris, Hz. Hamza ve Cafer-i Tayyâr'ın şehid olmaları da alt başlıklarla verilmiştir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da bu bölüme yer verilmemiştir.

Üçüncü Bâb:

Hazret-i Seyyidü 'l-Mürselîn'ün Keyfiyyet-i Vefâtun Beyân İder

Hz. Peygamber'in vefatının anlatıldığı bölümdür. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da bu bölüme yer verilmemiştir.

Dördüncü Bâb:

Fâtıma-i Zehrâ Vefâtın Beyân İder

Bu bölümde Hz. Fâtıma'nın hayatından ve vefatından bahsedilmektedir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da bu bölüme yer verilmemiştir.

Beşinci Bâb:

Hazret-i Murtezâ 'Alî Vefâtın Beyân İder

Haz. Ali'nin hayatı, kişiliği, savaşları ve faziletlerinin anlatıldığı bölümdür. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da "Hazret-i İmâm 'Alî Kerremullâhi Veche Hazretlerinin Şehîd Olması" başlıklı bölümde, bu konular muhtasar olarak ele alınmıştır.

Altıncı Bâb:

İmâm Hasan Hazretleri Ahvâlin Beyân İder

Haz. Hasan'ın doğumu, hayatı, kişiliği ve şehid edilmesinin anlatıldığı bölümdür. Bu bölüm *Kitâb-ı Kerbelâ*'da "Hazret-i İmâm Hasan'ın Zehri Nûş İtdigi" başlığı altında verilmiştir.

Yedinci Bâb:

Hazret-i Sultân-ı Kerbelâ'nun Medîne'den Mekke'ye Teveccüh İtdigün Beyân İder

Haz. Hüseyin'in doğumu ile başlayan bu bölümde, hayatı, kişiliği bazı menkıbeleri ve hicreti anlatılmaktadır. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da "İmâm Hüseyin'in Medîne'den Mekke'ye Teveccüh Eyledigi" başlığı altında bu konu ele alınmıştır.

Sekizinci Bâb:

Müslim Akîl'ün Şehâdetin Beyân İder

Müslim Bin Akîl ve evlâdının şehid edilmelerinin anlatıldığı bölümdür. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da aynı konu, "Müslim Akîl'in Kûfe'ye Girdigi Beyân", "Müslim Akîl'in Gazâ-yı Mâcerâsı", "Müslim Akîl'in İntihâ-yı Şehâdeti Beyân", "Müslim Akîl'in Evlâdları Serencâmı ve Şehîd Oldığı Beyân" başlıkları altında ele alınmıştır.

Dokuzuncu Bâb:

Hazret-i İmâm Hüseyin'ün Mekke'den Kerbelâ'ya Geldigün Beyân İder

Haz. Hüseyin'in Kerbelâ'ya gelmesi ve savaş sabahına kadar olan durumun anlatıldığı bölümdür. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da bu konu, "Hazret-i İmâm Hüseyin'in Mekke'den Kûfe'ye Hicreti", "Muharrem'in Dokuzuncu Gicesi Kerbelâ'da Olan Vukû'ât", "İmâm Hüseyin'in Kerbelâ'ya Varub Hurr İle Mülâkâtı" başlıkları altında anlatılmıştır.

Onuncu Bâb:

Hazret-i Hüseyin'ün Leşker-i Yezîd'le Muhârebesin Beyân İder ve Ol İki

Fasldur: Fasl-ı Evvel Şehâdet-i Hurr ve Ba'zı Şühedâ;

İkinci Fasl Hazret-i Hüseyin ve Ehl-i Beyt Şehâdetin Bildürür

Hız. Hüseyn'in Yezid'in askerleriyle savaşması, Hız. Hüseyn, Hurr ve Ehl-i Beyt mensuplarının şehit edilmelerinin anlatıldığı bölümdür. Kitb-ı Kerbel'da "mm Hüseyn'in Yezd Leşkeriyle Olan Muhrebesi", "Hurr'un Yezd Leşkeriyle Olan Cengi ve şehd Oldığı", "Karndaşı Ksım'ın Cengi", "mm Hüseyn'in Karndaşlarının Cengi şehd Oldığı", "mm Hüseyn'in Evldı 'Al Ekber'in Cengi", "Hazret-i mm Hüseyn'in ntih-yı şehdeti" başlıkları altında bu konu ele alınmıştır.

Htime:

Muhaddert-ı Ehl-i Beyt'n şam'a Gıtdığn Beyn İder

Mersiye-i mm Hüseyn

Izhr-ı Tevellüd-i E'imme

Mnct be-Dergh-ı Kdı'l-Hct

Fuzl, htime bölümünde Ehl-i Beyt kadınlarının şm'a gıdışlarını ve oradan Mekke'ye dönüşlerini teferruatlı bir biçimde anlatmıştır. Bek, bu konuya kısaca değinmiş, ayrıntılı bir şekilde anlatmamıştır. Fuzl, htimeden sonra bir de mersiye ilave etmiştir. Daha sonra on iki imamın adları, doğum, ölüm tarihleri ve evldının ne ıkanlarının isimlerinin verildiği bir bölüm vardır. *Kitb-ı Kerbel*'da bahsedilen bu bölümlere yer verilmemiştir. *Hadkat 's-S'ed* bir mnct ile son bulur. *Kitb-ı Kerbel* ise bir mnct ile başlamaktadır.,

Bu çalışmanın amacı *Hadkat 's-S'ed* ve *Kitb-ı Kerbel* mukayesesi değildir. Bu nedenle her iki eserin birbirinden ayrılan tarafları ve ortak yönleri, bazı alt başlıkların ve epizotların mukayese edilmesi ile genel olarak belirtilmeye çalışılmıştır. ,

3.7.1. Hazret-i Hasan'ın Doğumu

Hadkat 's-S'ed'da "mm Hasan Hazretleri Ahvlin Beyn İder" başlıklı bölümde, Hız. Hasan'ın doğumu, kişliği ve şehit edilmesi bahisleri yer almaktadır. Hız. Hasan'ın doğum tarihi konusunda iki eser arasında ihtilaf vardır.

"Hazret-i mm Hasan ikinci immdur eimme-i isn aşereden ve künye-i şerfi Eb Muhammed ve lakb-ı latfi Nak ve Tevfk. Veldeti hicretin inci yılında Ramazan ayının evsıtında Medine-i Mnevverede vkı oldu." ²⁷⁹

²⁷⁹ Güngör, age, s. 269.

Bu bölüm *Kitâb-ı Kerbelâ*'da "Hazret-i İmâm Hasan'ın Zehri Nûş İtdigi" başlığı altında ele alınmıştır. Hz. Hasan'ın doğum yılı olarak hicretin dördüncü yılı verilmiştir. Bu bakımından *Hadîkatü 's-Sü'edâ*'dan farklılık gösterir

Çünkü hicret kıldı peygamber Medīne şehrine

Fâtıma geldi 'Alī hem anda istiḳrār olur

Hicretiñ dördüncü yılı geldi dünyāya Ḥasan

Hem beşâretle Resûlullāha istiḥbār olur (77-78)

Hadîkatü 's-Sü'edâ: "Esmâ bint-i Umeys den nakl olunur, demiş ki İmâm Hasan velâdetinde kâbile idim. Ol âfitâb-ı evc-i saâdet asmân-ı ismetden firûzân oldukda ve nihâl-i gülşen-i velâyet hadîka-i iffetden neşv ü nemâ bulub fezâ-yı vücûda geldükde Hazret-i Resûl vâkıf olub Fâtıma harem-serâsına sâye-i sa'âdet bırakub şehzâdenin ızhârına emr etdi. Ben imâm Hasanı bir kehrübâyî hırkaya sarub hıdmetine getürdüm. Hazret-i Resûl lutfla eyetdi "Ey Esmâ sana kerrâtla dimedüm mi ki benüm evlâdumı saru hırkaya sarma." Ben dahı hasbe'l-işâre anı bir kâfûr-fâm hırkaya sarub mübarek eline verdüm." ²⁸⁰

Kitâb-ı Kerbelâ'da olay, *Hadîkatü 's-Sü'edâ*'da antıldığı gibi devam etmektedir. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da "kehrübâyî" ve "kâfûr-fâm" kelimeleri yerine "sarı" ve "beyaz" kelimeleri tercih edilmiştir.

Naḳl eder Esmâ ki anı şarı hırkaya şarup

Ben getürdim ol Resûlullāha çün iḥşâr olur

Çün Resûl görünce anı dedi yâ Esmâ saña

Dimedim mi şarı renge şarma kim ızhâr olur

²⁸⁰ Güngör, age, s. 219.

Bir beyāz renge şarub verdim mübārek destine

Aldı telkîn eyledi kim ğarkâ-i envār olur (80-82)

3.7.2. Hazret-i Hasan’a İsim Verilmesi

Hz. Hasan doğduğunda ona isim verilmesi *Hadîkatü’s-Sü’edâ’da* şöyle anlatılmaktadır:

“Hazret aña telkîn-i bang-i namâz idüb Hz. Alî’den suâl etdi ki bu tıfla ne nâm ta’yin itdün? Murtazâ eyetdi: yâ Resûlallâh evlâdum tesmiyesinde hazretüne takaddüm itmezem ammâ hâtırumda bu idi ki salâh-ı şerîfün olsa Harb edem yâ Hamza. Hazret buyurdu ki hükm-i Hudâ mukaddemdür. Bu hâletde Cebrâil nüzûl idüb eyetdi: Yâ Resûlallâh Aliyy-i a’lâ sana selâm irsâl idüb buyurur ki Alî sana Mûsâya Hârûn menzilindedür, aña oğlın Hârûn oğlının ismiyle mevsûm it. Hazret buyurdu ki: Anıñ ismi nedür? Hazret-i Cebrâil eyetdi: Şebber ve Şebber Süryâni diliyle Hasan demekdür. Pes hasbe’l-hükm ol mahdûm-zâdenün ism-i şerîfin Hasan etdiler”²⁸¹

Bu olay *Kitâb-ı Kerbelâ*’da biraz daha kısaltılarak nakledilmiştir. Hz. Pergamberin Hz. Hasan’ın kulağına ezan okumasına yer verilmemiş ve Hz. Ali’nin Hz. Hasan’a vermeyi düşündüğü *Harb* ve *Hamza* isimlerinden bahsedilmemiştir.

Yâ ‘Alî dedi bu tıflıñ ismine ne diyelüm

Sen bilürsiñ yâ Resûlullâh diyüb enzâr olur

Ol Resûlullâh dedi kim ben tecävüz itmezem

Görelim elbetde emr-i fâ’il-i Muhtâr olur

Geldi Cebrâ’îl dedi kim Hâk selâm eder saña

Koydı ol ma’şûmıñ ismin sen işit ikrâr olur

²⁸¹ Güngör, age, s. 219-220.

Çün ‘Alī Mūsāya Hārūn menzilindedür saña

Anıñ oğlu Şīr Beşīr ismini koy āşār olur

Ya’ni Süryānī dilince ismidür anıñ Hasan

Çün Hasan dediler aña dilde ismi cār olur (83-87)

3.7.3.Hazret-i Hasan’ın Misafir Olduğu Evde Zehirlenmesi

Haz. Hasan, Abdullah b. Abbas ile Şam’a doğru yola çıkar. Yolu üzerinde Musul’a uğrar ve oranın önde gelenlerinden Sa’d Musulî’yi ziyaret eder. Birkaç gün Sa’d’ın evinde istirahat eder ve oradan Şam’a gider. Haz. Hasan, Şam’da büyük bir ilgi ve hürmet görür. Haz. Hasan, Şam’dan ayrılıp Musul’a tekrar döndüğünde Sa’d’ın evinde misafir olmaz. Burada kaldığın evin sahibi tarafından defalarca zehirlenir. Bu hadise *Hadikatü ‘s-Süedâ*’da şöyle anlatılmıştır:

“Dımışkdan yine Musula müracâat kıldukda bu nevbet Sa’d menziline kadem basdı dâiye kıldı ki, bir niçe gün Musulda tarh-ı ikâmet bırakupistirâhat bula; gürûh-ı a’dâ ki hemîşe mutarassıd-ı fırsat idi, ol mîzbânun akîdesin va‘de-i mâlle Hazret-i İmâmdan munharif kılup, şîşe şîşe zehrler irsâl etdiler ki mat‘umâtında ve meşrubâtında müyesser oldukça memzûc edüp vere. Ol bed-baht üç nevbet Hazret-i İmâma zehr verdi; ammâ mûcib-i tagayyür-i mizâc olup tab‘-ı şerîflerin mükedder ederdi ve ol mîzbânun ahvâline Hazret-i İmâm muttali‘ oldı ammâ izhâr edüp infîâl vermezdi.”²⁸²

Hadikatü ‘s-Süedâ’da Haz. Hasan’ın Musul’a tekrar gittiğinde evinde misafir olduğu kişi (Hasan), *Kitâb-ı Kerbelâ*’da Gürûh adıyla zikredilmiştir. Anlatılan olay, bu isimdeki farklılık haricinde iki eserde de aynı şekilde gelişir.

Revân olub varur Şâma İmâm hem

Hâberdâr oldı anda vâlî-i Şâm

²⁸² Güngör, age, s. 227.

Gelür karşı eder ʿizzet firāvān
 Dahı Şām ehli anda eşref ʿayān

Ziyāde kıldılar ʿizzet İmāma
 İder ikrām u rağbetler İmāma

Dedi bu mācerāyı aña ol dem
 Münāsib söz alub andan döner hem

Yine Muşıla geldi oldu mihmān
 Bu kez Saʿda müsāfir olmaz ol cān

Bir aʿdānın iner menzīline ol
 İķāmet ide tā rāhat ola ol

Gürüh nāmında bir mekrūh-ı ecsād
 Var idi kim ʿadū-yı Āl-i evlād

Anıñ ev şāhibine etdi aħbār
 Zehīr ver diyü mālı etdi iķrār

Ṭamaʿ kıldı o mālā oldu azğūn
 Zehīr verdi aña üç defʿa melʿūn

Utanmasun diyü ev şāhibi hem

Du‘ā idüb anı def‘ etdi ol dem

Bilürdi koydılar zehri ta‘āma

Hiç ifşā itmezidi hāş u ‘āma

Hayāt māni‘ olub kılmadı te’şīr

Mizācı lākin olur idi teksīr (183-192)

Hız. Hasan ve yakınlarının Musul’a yerleşmiş olduğu, Şam’da Hız. Ali evlatlarının düşmanı olan kör bir adamın kulağına geder. İçi kinle dolu bu kör adam, Hız. Hasan’ı öldürmek için Şam’dan Musul’a gelir. Elindeki asanın ucuna zehir sürüp Hız. Hasan’ın yanına yaklaşır ve asasını onun ayağına batırır. Hız. Hasan, bu zehrin etkisiyle çok sıkıntı çeker; fakat bir süre sonra iyileşir. Daha sonra kör adam İbni Abbas tarafından öldürölür. Olay, *Hadikatü ‘s-Süedâ*’da şöyle anlatılır:

“Dımışkda bir a’mâ var idi, ki düşmân-ı hânedân-ı Haydâr-ı Kerrrâr idi, vüsûl-i makdeminden haber-dâr olup dil-i pür-kîne ile Musula teveccüh kılup, nâvek-i asâsın zehrle sîr-âb edüp Hazret-i İmâmın mülâzemetin ihtiyâr etdi. Bir gün asâsın her yire basup tereddüt ederken ittifakâ nevk-i asâsı Hzaret-i İmâmın nevk-i asâ-yı zehr-âlûdla Hazret-i İmâmın pây-i mübârekün mecrûh kıldı; ol gâyetde ki Hazret-i İmâm âh edüp ayakdan düşdü. Abdullâh-ı Abbâs ve ba’zı muhlisler istediler ki ol bî-basîrete siyâset göstereler.”²⁸³

Var idi Şâmda bir a‘mâ-yı gaddâr

İşitdi Muşıla gelmiş o dil-dâr

²⁸³ Güngör, age, s. 230.

Gözi görmez ʿaşā dutmış elinde

Var idi fāsīd endīşe dilinde

Zehīr sürmüş ʿaşānıñ demrine hem

Hasan Hazretleriñ arardı her dem

Hasan birgün oturırdı ʿayānī

Gelüb aʿmā irişdi nāgehānī

ʿAşāsın her yire başarken ey şāh

Hasan ayağına irişdi nāgāh

Bu hālī bildi aʿmā kuvvet etdi

ʿAşānıñ demri çün pāyına batdı

Hasan āh etdi düşdü gördü her nās

Bu hālī bildi çünkim İbn-i ʿAbbās

Olunca rūz-ı maḥşer ben varuram

Bunuñla anda daʿvāmı görürem

Varur kim öldüre ol bed-gümānı

Hasan dedi kim yok öldürme anı

Olunca rûz-ı maḥşer ben varuram

Bunuñla anda da'vâmı görürem (253-263)

3.7.4..Hz. Hasan'ın Eşi Cu'de Tarafından Zehirlenerek Şehit Edilmesi

Hz. Hasan'ın karısı Cu'de tarafından şehit edilmesi, iki eserde de aynı şekilde anlatılmaktadır. Hz. Hasan, Musul'da kalmayarak yine Medine'ye döner. Safer ayının yirmi dokuzuncu günü, karısı Cu'de tarafından zehirlenir. Cu'de, Hz. Hasan'ın içtiği suya elmas tozu katar ve Hz. Hasan'ın ciğerleri parçalanır, vefat eder. *Hadikatü's-Süedâ*:

“Rivâyetdür ki şehzâde Musulda dahı karar dutmayup yine Medîneye müteveccih oldı, ammâ Ca'denün serâyına tereddüt itmeyüp anın küdürerin ziyâde kılmagın peyveste muntazır-ı fursat idi tâ ki şeb-i Cum'a Safer ayınınun yigirmi dokuzında bir mikdâr elmâs-ı sûde alup, Hazret-i imâm olan menzile müteveccih oldı ve hâtırında mukarrer etdi ki eger görmeseler müdeeâsın hâsıl edüp ber-murâd ola. Manzara üzerine geldikde gördü ki şehzâde meşgûl-i hâb ve etrâf-ı cevânibde olanlar gâfil. Sâkin sâkin bâlîn-i elmâs-ı sûdeyi kûze üzerinde olan harîr üzere koyup müteharrik mürâca'at edüp menziline gitdükde şehzâde bîdâr olup Zeynebe eyetdi: Ey hemşîre-i azîze hâlâ vâkı'amda gördüm ceddimi bana izhâr-ı iştiyâk etdi; bir mikdâr su ver ki âteş-i firâka teskîn vereyim. Zeyneb ol kûzenin mührin açub İmâm eline verdükde Hz. İmâm ol kûzeden bir cür'a nûş itdükde elmâs-ı sûde eczâ-yı cigerinden rişte-i râbıtayı kat' edüp pâre pâre kıldı ”²⁸⁴

“Ve kelime-i şehâdet zebân-ı mübârekine cârî olup devlet-i bekâya fâyiz oldı”

285

Kitâb-ı Kerbelâ:

Hasan geldi Medîne şehrine çün

Olur hemşîresi beytinde kāmî

²⁸⁴ Güngör, age, s. 231-232.

²⁸⁵ Güngör, age, s. 234.

Şafer ayı yigirmi toquzunda

Dağı Cum'a gicesi kı l fihāmı

Bir elmās taş a Cu'de sürdi zehri

Dedi bu gice alam intikāmı

Görürlerse anıñ hāl in şorayım

Görünmezsem edem icrā merāmı

Varub gördü ki cümlesi uyurlar

Eline aldı şu içdigi cāmı

Görür kim bardağ üzre vardur atlās

Anıñ üstüne koydı gör zulāmı

Anı elmās delüben düşdü şuya

Dönüb geldi çün aldı böyle nāmı

Hasan uyandı dedi hemşire gel

Görürem vākı' amda ben atamı

Çü gördüm fahr-i 'ālem Muşafāyı

Baña 'arz etdi cennetden maķāmı

Dedi yarın baña mihmân olursan
Ferâgat kıl bu dehr-i bed- nizâmı

Baňa şu ver ki teskîn ola âteş
İşidüb Zeyneb ol zâr-ı İmâmı

Açub mührin verür ol bardağı hem
Hemân nüş etdi terk idüb menâmı

Ciger oldu derûnda pâre pâre
Dedi âh buldı ‘ömrüm şubh u şâmı (276-288)

3.7.5. Hazret-i Hüseyin’in Doğumu ve Ona İsim Verilmesi

Hadîkatü ‘s-Sü‘edâ’da “Hazret-i Sultân-ı Kerbelânun Medîneden Mekkeye Teveccüh İtdügin Beyân İder” başlığını taşıyan bölümde Hz. Hüseyin’in doğumu, kişiliği, bazı menkıbeleri ve hicreti anlatılmaktadır.

Hazret-i Hüseyin, hicretin dördüncü yılında Şaban ayının beşinde Salı günü Medine’de doğmuştur. Hz. Fatımâ’nın evinde ebelik eden Esmâ, yeni doğan çocuğu Hz. Peygamberin huzuruna getirir. Hz. Ali, çocuğuna Harb ya da Cafer ismini koymayı düşünür. Bu sırada Cebrâil gelir ve çocuğa verilmesi uygun olan ismi söyler. Allah’tan gelen bu emir üzerine Hüseyin ismi verilir.

Hadîkatü ‘s-Süedâ: “Vilâdeti Medînede Hicredün dördinci yılında Şa’bân ayının beşinci gününde seşenbe günü vâki’ olmuş. Rivâyetdür ki nihâl-i hilkatleri gülşen-i sa’âdetde zuhûra gelüp hadîka-i fezâ-yı vücûdı müzeyyen kıldukda müjde-i Fâtıma harem-serâsına sâye-i iltifât bırakup Esmâ bint-i Umeyşe ki kâbile idi, ol cevher-i kâbili Hazret-i Seyyid huzûrına getürdükde ol Hazret Alî İbn-i Ebî Tâlîbe eyetdi: Yâ Alî bu ferzend-i sa’âdet-mendi ne isimle mevsûm edersen? Murtazâ Alî eyetdi: Yâ Resûlullâh ben bu maslahatda Hazretüne takdîm edem; salâhum senün salâhundur ammâ hâturumda bu idi ki Hazretünüzle müşâveret edüp ismin yâ Harb yâ Ca’fer edem.

Hazret-i Resûl eyetdi: Ben dahı bu tesmiyede Vâcibü'l-Vücûda sebkat itmezem. Bu hâle mukârin Cebrâil nüzûl edüp selâm verüp dedi: Yâ Resulullâh bu tıflun dahı ismin Hârûn Nebî oğlunun ismine muvâfık Şebîr eyle, Şebîr lugat-ı Yûnânîde Hüseyndür. Pes hasbe'l-emr ism-i mübârekin Hüseyin etdiler.”²⁸⁶

Kitâb-ı Kerbelâ'da “Hazret-i İmâm Hüseyniñ Medîneden Mekkeye Tescîh İtdigini Beyân İder” başlıklı bölümün ilk beyitlerinde, Hz. Hüseyin'in doğumu ve ona isim verilmesi bahsi anlatılır. *Kitâb-ı Kerbelâ*:

Dedi râvî Resûlullâh çü hicret eyledi nâgâh

Nübüvvet şemsi ol âgâh Medîne de ziyâ kıldı

‘Alî hem Fâtıma geldi yidi yıl anda çün kaldı

Hüseyne hâmile oldı Hudâ gör ne ‘atâ kıldı

Beşinci günü Şa‘bânda cihâna geldi hem anda

Münevver oldı meskânda yüzinden gün hayâ kıldı

Resûl anı görüb ey yâr ‘Alîye dedi ey Kerrâr

Ne ismi idelüm ızhâr bunu Haq müctebâ kıldı

‘Alî dedi ki her aqvâl saña ma‘lûmdurur her hâl

İrişdi Cebrâ’îl der-hâl dedi ismin Hudâ kıldı

Ki Hârûn oğlunuñ ismin kodı a‘lâ idüb cismin

Adı bil Şîr Beşîr ismin bu ki Mevlâ sezâ kıldı

²⁸⁶ Güngör, age, s. 239-240.

Yunanîce anıñ adı Hüseyn oldı gör ĩcādı

İrişdi çün ol dil-şādı gedā gönñün ğınā buldı (361-367)

3.7.6. Geyiğin Yavrusunu Hz. Hüseyin'e Hediye Etmesi

Birgün Arabî'nin biri Hz. Peygambere bir ceylan hediye eder. Hazret, o ceylanı Hz. Hasan'a bağışlar. Hz. Hüseyin bunu haber alır ve Hz. Peygambere gelerek kendisinin de bir ceylan istediğini söyler. Bu sırada yavrusunu önüne katmış bir ceylanın kendilerine doğru geldiğini görürler. Ceylan, bir yavrusunu avcının yakaladığını ve Hz. Hasan'a verdiğini, diğerini ise Hz. Hüseyin'e armağan etmek istediğini ifade eder. Hz. Peygamber, bunu duyunca sevinir ve yavru ceylanı Hz. Hüseyin'e vererek onun gönlünü alır.

Hadîkatü's-Süedâ'da Hz. Hüseyin ile ilgili bazı olağanüstü hadiseler de yer verilir. Fuzûlî, bu hadiseleri anlatırken zaman zaman hangi kaynaktan istifade ettiğini de belirtir. *Kenzü'l-Garâib* adlı eseri kaynak gösteren Fuzûlî, yukarıda bahsedilen hadiseyi şöyle nakleder:

“Kenzü'l-Garâyibde mestûrdur ki birgün bir a'rabî Hazret-i Resûle bir âhû-bere hediye getürdi ve Hazret anı Hasana lutf etdi ve İmâm Hüseyin andan vâkıf olup Hazret-i Resûl hıdmetine gelüp eyetdi: Yâ ceddâh bana dahı bir âhû-bere gerek. Hîç bahâne ile tesellî bulmayup girye âgâz etdi. Hazret-i Resûl mütefekkir iken gördü ki sahrâda bir gazâle beççesin önine bırakup ta'cille gelür. Hazret-i Resûlullâh huzûruna yetdükde zebân-ı fasîhle eyetdi: Yâ Resûlullâh İzid-i Te'âlâ baña iki beççe kerâmet kılmışdı, birin sayyâd dutup biri benümle kalmışdı; rezâ'ına meşgûl iken nidâ geldi ki: Ey gazâle bir ferzendün Hazret-i İmâm Hasana vâsıl oldı ve hâlâ Hüseyin-i mazlûm Hazret-i Resûlden âhû-bere talep kılup girye âgâz etdi; tevakkuf itmeyüp bu ferzendüni dahı anun hıdmetine yetür ve gubâr-ı küdüreti anun gönñinden götür, seyl-i eşk-i bînâ-yı arşa tezelzül salur ve esre-i melâleti melâyikeyi bî-tâb ü tâkât kılur. Hazret-i Resûl ol haberden mesrûr olup âhû-bereyi İmâm Hüseyne verüp hâtırın tesllî etdi.”²⁸⁷

Kitâb-ı Kerbelâ'da bu hadise, aynen aktarılmıştır. Fuzûlî'nin kaynak olarak gösterdiği *Kenzü'l-Garâib* adlı eser, burada da zikredilir.

²⁸⁷ Güngör, age, s. 247.

Dağı hem bir hikāye oldu mezkūr
 Ki bu *Kenzü'l-Garā'ib* içre meştūr

Resūlu'llāha geldi çün bir 'Arab
 Geyik yavrusını tutmuşdı o şāb

Resūl alub anı ol zamān āh
 Ḥasan Ḥazretlerine verdi nāgāh

Ḥüseyn anı görüb geldi Resūle
 Gerek dedi baña bir dağı ola

Tefekkür kıldı ol şāh-ı risālet
 Ḥüseyn ağlar çeker anda melālet

Hemān geldi bir āhū diñle kālī
 Ki bir yavrusı vardır diñle hālī

Selām verdi Resūle ol muḥakḳak
 Dedi verdi iki yavru baña Ḥak

Birin avcı tutub oldu revān hem
 Birisi baña kalmışdı hemān hem

Nidā geldi ey āhū sen revān ol

Bu yavriñı daḥı ver şādımān ol

O yavriña Ḥasan çün nā'il oldı

Bu yavriñ hem Ḥüseyne mā'il oldı

Ṭaleb kıldı bu āhū oldı giryān

Getür anı tevaḳḳuf itme bir an

Gözi yaşı zemīne düşe derhāl

Şalar ʿarşıñ bināsına o zilzāl

Ḥüseyne ver bunu olmaya maḥzūn

Ḥasana verdi kıldı anı memnūn (455-67)

3.7.7. Salih (Yahudi)'in Hz. Hüseyin'i Kaçırıp Evinde Saklaması

Hız. Peygamber bir savaş için yola koyulmuştur ve Hız. Ali de yanındadır. Hız. Hasan ve Hüseyin henüz çocuk yaşta olduklarından onları yanlarına almamışlardır. Bu sırada Hız. Hüseyin Medine hurmalıklarında dolaşırken Salih adında bir Yahudi fırsat bulup Hız. Hüseyin'i kaçıırır ve evine götürür. Aradan uzun bir süre geçmesine rağmen evine dönmeyen Hız. Hüseyin'i annesi Hız. Fatıma merak eder. Hız. Hasan, kardeşini aramaya koyulur. O sırada bir geyik gelir ve Hüseyin'in Salih'in elinde olduğunu söyler. Salih'in yanına giden Hız. Hasan, ona kardeşini vermesini söyler. Hız. Hasan'ın konuşmasından etkilenen Salih, Hüseyin'i teslim eder ve Müslüman olur. Bu hadise *Hadikatü's-Süedâ*'da şöyle aktarılır:

“Rivâyetdür ki Hazret-i Resûl bir gazâyâ müteveccih olup ve Murtazayı hem-râh alup Hasan ve Hüseyin tıfl olmanın mürâfakât kalmadılar. İttifakâ zamân-ı gaybetlerinde bir gün Hüseyin Medîne hurmalığında seyri derken, Sâlih bin Ruk'ai Yahûdî fırsat

bulup Hüseyini alup menziline pinhan etdi. Bir gün peydâ olmayup âteş-i mifarakât Zehrâ cigerin Yakup, yetmiş nevbet hücre kapusına gelüp kimesne bulmadı ki anuñ mutâlebetine irsâl ide. Âkıbetü'l-emr İmâm Hasan eyetdi: Ey ciger-kûşe Hüseyin gâyb olmışdur, taleb it... Ey nûr-ı dîde birâderüñ sana ol zamân teslîm olnur ki beni dâyire-i î mânâna çeküp kelime-i İslâm arz idesen. İmâm-ı Hasan aña î mân arz edüp Sâlih-i Yahûdî ihlasla müselmân olup, Hazret-i Hüseyini evinden çıkarup üzerinde bir tabak direm nisâr edüp Hasana teslîm etdi ve Hasan Hüseyinii Fâtıma huzuruna getürüp şeref-i kudûmından mihnet-i müfârakat nihâyete yetdi.”²⁸⁸

Bu hadise, *Hadîkatü's-Süedâ*'da Hz. Fatıma'nın vefatının anlatıldığı bölümde ele alınır. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da ise hadise tehir edilmiştir. Olayı Bekâî aynı şekilde aktarmıştır:

Meger birgün Muḥammed Muṣṭafâ hem

Ġazâya gitdi bile Murtezâ hem

Ḥasan ile Ḥüseyini bil ki mazlûm

Hem ol evkâtde anlar idi ma'şûm

Ḥüseyini bir Yahûdî aldı gitdi

Adı Şâlih idi çün pinhân etdi

Ḥüseyini Fâtıma gördü ki yok hem

Firâkı odı yakdı cânını hem

Ḳapuya geldi yetmiş kez işit ḳâl

Kimesne bulmadı kim ide irsâl

²⁸⁸ Güngör, age, s. 143-145.

Hasan Һazretlerine dedi ey cān
 Hüseyni var getür ki oldı pinhān

Hasan çağırdı bāğlarda Hüseyni
 Dedi kim yā aḥī yā nūr-ı ʿayni

O bāğdan bir geyik çıkdı hemān dem
 Suʿāl etdi Hüseyni añā ol dem

Haḡ emriyle geyik buldı zübānı
 Dedi Şālih Yahūdī aldı anı

Hasan vardı Yeḡūdīñ ḡānesine
 Dedi ver yoksa direm anesine

Duʿā eder ḡomaz cinsin Yeḡūdīñ
 Bu yir yüzünde aṣlā bir cūḡūdīñ (474-84)

Yahūdī müslimān oldı hemān dem
 Hüseyni hem getürdi verdi ol dem

Temām yetmiş nefer bil aḡrābāsın
 Ki müʿmīn etdi Şālih gör vefāsın (500-501)

3.7.8. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e Cennetten Gelen Hediyeler

Birgün Cebrâîl, cenneten bir nar, bir elma ve bir ayva getirip Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e verir. Hz. Peygamber, bu meyveleri anne ve babalarına götürüp onlarla birlikte yemelerini fakat her birinden bir parça ayırmalarını söyler. Hergün bir kısmını yiyip birazını artırdıklarında, o yemişler hiç eksilmez. Hz. Fâtıma vefat ettiğinde nar kaybolur. Hz. Ali ahirete intikal edince ayva ortadan yok olur. Hz. Hüseyin'e elma kalmıştır. O elma Kerbelâ'da onun susuzluğunu giderir ve Hz. Hüseyin şehit olunca o elma da ortadan kaybolur.

Hadikatü's-Süedâ: “Cebrâîl bihiştten bir enâr ve bir sîb ve bir bih getirüp Hasana ve Hüseyne verdi. Hazret-i Resûl eyetdi: Ey ciger-gûşeler, bu mîveleri vâlid ü vâlide huzûrına iletüp ittifakla tenâvül kılun ammâ her birinden bir mikdâr zahîre idün. Rivâyetdür ki ol kâide üzerine her gün tenâvül edüp bir mikdârın zahîre itdükde yine dürüst olurdu. Fâtımâ dünyâdan gïtdükde enâr gâyb olup, Murtazâ dâr-ı ukbâyâ intikâl itdükde bih dahı ma'dûm oldu ammâ sîb Hazret-i Hüseyne kalup deşt-i Kerbelâ'da anuñla kat'-ı ataş kılurdu ve ol Hazret şehîd oldukda gâyb oldu.”²⁸⁹

Kitâb-ı Kerbelâ'da bu hadise aynı şekilde aktarılır; fakat ayva (bih), Bekâî'de üzüm olarak geçmektedir.

Resûlullâh meger bir gün ‘ayânî

Hüseynele otururken bil anı

Getürdi Cebra'îl cennetden ey yâr

Biraz üzüm bir elma bir dahı nâr

Resûl anı Hüseyne verdi ol dem

Dedi var vâlideyniñe götür hem

²⁸⁹ Güngör, age, s. 149.

Biraz yiyüb biraz idin̄ zaḥīre

Kim Allāhü Te‘ālā girü vere

Getürdi çün biraz anı dediler

Ki bir miḳdār zaḥīre çün ḳodılar

Görürler kim yine durur temāmet

Çün ol meyvaya olmadı niḥāyet

Kaçankim Fāṭıma gitdi cihāndan

Gidüb üzüm daḥı oldı niḥāndan

‘Alī de hem idince intikālī

O nār ḡā’ib olur añla me’ālī

Ḳalur elma Ḥüseynile bil ey cān

Olur hem Kerbelāda o da pinhān (530-38)

3.7.9. Hazret-i Hüseyin’in Mekke’den Medine’ye Gitmesi

Hadikatü’s-Süedâ’da bu hadise, özetle şöyle anlatılır: Muâviye, ömrünün sonlarına doğru oğlu Yezîd’i veliaht ilan edip onu saltanat tahtına geçirmek ve kendisi bu dünyadan gitmeden onu iş başına görmek ister. Bu işin hazırlığını yapıp sağa sola mektuplar göndererek Şam ve Irak’ın nüfuzlu şahsiyetlerini kendisine biat ettirir. Hicaz’da Muâviye’ye biat etmeyen dört kişi kalmıştır. Bunlardan biri Hz. Hüseyin’dir.

Muâviye’nin bütün çabaları boşa çıkmıştır. Hz. Hüseyin ve beraberindeki üç kişi biat etmemekte kararlıdır. Bu dört arkadaş Mekke’den Medine’ye gelirler. Bu esnada Muâviye vefat eder ve oğlu Yezîd, tahta yerleşir. Yezîd, Hz. Hüseyin’in kendisine biat

etmesini istemektedir ve bu doğrultuda Medine valisi Velid b. Utbe'ye mektup yazarak Hz. Hüseyin ve üç arkadaşından kendisi adına biat alınmasını söyler. Eğer bu emre karşı gelirlirse öldürölmelerini emreder. Velid, Yezîd'in mektubunu Hz. Hüseyin'e arz eder. Bu durum karşısında Hz. Hüseyin'in tavrı nettir ve kesinlikle Yezîd'e biat etmeyecektir. Hz. Hüseyin, dedesinin, babasının, annesinin ve kardeşı Hz. Hasan'ın kabirlerini ziyaret ettikten sonra Medine'ye doğru yola çıkar.

Bu hadise *Kitâb-ı Kerbelâ*'da aynen nakledilir (b. 543-680).

3.7.10. Kûfeliler'in Hz. Hüseyin'i Daveti ve Müslim b. Akîl'in Şehit Edilmesi

Kûfeliler, Muâviye'nin vefat ettiğini ve Hz. Hüseyin'in de Yezid'e biat etmeyi Mekke'ye geldiğini haber alınca Hz. Hüseyin'e bir mektub göndererek onu Kûfe'ye davet ederler. Hz. Hüseyin, cevabi mektubunda Kûfeliler'in davetine icabet edeceğini ifade eder.

Hadikatü's-Süedâ: "Kûfede olan hevâ-dârlar Süleymân-ı Huzâî hücreğine cem' olup bu salâhı gördüler ki tarîk-i muâvenet ve müzâheret meslûk edüp Hazret-i İmâma arz-ı sadâkat kılalar ve anuñ rikâb-ı hümâyunda derecât-ı ricât-ı dünyâ vü ahiret bulalar. Ekâbir ü eşrâf-ı Kûfeden yetmiş nefer mu'temed kimesneler misl-i Müseyyeb ve Rifâ'a b. Sedâd ve Habîb b. Müzâhir ve Muhammed-i Eş'as Şüreyh Kâdî huzûrunda kasem yâd edüp ittifak etdiler ki hânedân-ı nübüvvet ü velâyet tarîk-i müveddetinde mâl ü cân dirîğ itmeyeler ve Hüseyin-i Alîden gayrun hükmin Kûfede yürütmeyeler".²⁹⁰

Kitâb-ı Kerbelâ:

‘Ahd-i peymân etdiler kim ol zamân

Biz Hüseyne bey‘at ederiz ‘ayân

Ğayrı hâlkdan ğayrı bil yetmiş nefer

Cümlesi a‘yân idi ehl-i zafer

²⁹⁰ Güngör, age, s. 262.

Meclis-i kâdîde etdiler yemîn

Kim Hüseyni isterüz gelsün hemîn

Çünkü bunlar böyle etdi ittifāk

Nāme yazdılar Hüseyne bî-nifāk

İtmeüz bey‘at Yezîde biz bu ân

Bey‘at itdük isterüz anı ‘ayân (720-724)

H. Hüseyn, Kûfeliler’in ısrarlı davetleri üzerine, konunun içyüzünü anlayıp kendisine bildirmesi için amcasının oğlu Müslim b. Akîl’i Kûfe’ye gönderir. Müslim, Kûfe’ye ulaştığında Kûfeliler ona yakın ilgi gösterirler. Bir süre sonra, Ubeydullah b. Ziyâd’ın baskılarıyla Müslim’e verilen destek azalır ve Müslim yalnız kalır. Nihayetinde Müslim b. Akil ve onu evinde misafir eden, ona her konuda yardımcı olan Hani b. Urve, Ubeydullah b. Ziyâd tarafından öldürtülür.

Hadîkatü’s-Süedâ: “Rivâyetdür ki Ubeydullâh-ı Ziyâd Müslim Akîlün ve Hânî b. Urvenün cesedlerin kanârelerden ibretçün asdurup başların Şâma gönderüp Yezîde vâkı olan sûret-i hâli arz etdi.”²⁹¹

Kitâb-ı Kerbelâ:

Çünkü anda Müslimi etdi şehîd

Başını gönderdi Şâma ol pelîd

²⁹¹ Güngör, age, s. 292.

Hân ile Müslimiñ ecsādın hemân
Aşdırır kınnârelerde ol zamân

Ol Yezîd işitdi bu aḥvâli hem
Şād olup kıldı beşâretler o dem

Şehr-i Şâmı donadup ucdan uca
Şâzlıklar kıldı her gün her gice

Başları aşdırdı zînet eyledi
Çok şafâlar buldı işret eyledi (1114-1118)

3.7.11.Hazret-i Hüseyin'in Mekke'den Kerbelâ'ya Gidişi

Kûfeliler'in Hz. Hüseyin'i ısrarla davet etmeleri ve Müslim'in öldürülmeden önce yazdığı rapor mahiyetindeki mektup, Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye getmekteki kararlığını iyice pekiştirmiştir.

Hadîkatü's-Süedâ: “Alem-erfâz-ı ma'reke-i mesâyib-i Kerbelâ ve encümen-sâz-ı mâtem-kede-i âsâr-ı nevâyib-i şühedâ râyet-i rivâyete bu tarzla tahrîk vermiş ve sürûd u rûd u hikâyeti bu kânûnla ızhâra getürmüş ki çün a'yân ü eşrâf-ı Kûfenüñ sûret-i sadâkatları Müslîm-i Akîl tasdîkıyla Haret-i İmâma ma'lûm oldu ve câdde-i musâdakatde sâbit-kadem olduklarıol muhbir-i sâdık i'lâmıyla vüzûh buldı, Hazret-i İmâm esbâb-ı sefer müheyyâ kılub müsta'idd-i müsâferet oldukda aḥbâb ü ehibbâ her taraftan hıdmet-i şerîfine gelüp ve her ne kadar ki men' etdiler müfîd olmadı ve her niçe ilhâh kıldılar fâyide kılmadı.”²⁹²

Kitâb-ı Kerbelâ:

²⁹² Güngör, age, s. 306.

Rivāyetdir ki ol demde Hüseyn-i Müctebāya çün
Gelirdi Kūfeden mektûb ki dostlık bî-gümân oldu

Yezîde itmeyüp bey'at Hüseyni istedi cümle
İdüp 'ahdile peymānı velî sonra yalan oldu

İnandı çün Hüseyn aña hem etdi Müslimi irsāl
Yukaruda anıñ hālî beyānı bî-nihān oldu

Çün ehl-i Kūfe Müslîme şadākat kıldılar evvel
Hüseyne bu olup ma'lûm işidüp şadmān oldu

Dediler gitme ey server ki bu kadar 'ahdi ol halkıñ
Atañ gitdi o şehre çün aña niçe ziyān oldu

Dedi ki ben dahı varup hem ol yirde qarār edem
Velākin cümle aḥbāba bu söz çatı girān oldu (1340-1345)

3.7.12. Hazret-i Hüseyn'in Şehit Edilmesi

Kerbelâ meydanında Hz. Hüseyn'in çocukları ve diğer yakınları katledilmiş; çarpışmalar da onun etrafında yoğunlaşmıştır. Şimr b. Zilcevşen ve adamları Hz. Hüseyn'in çevresini sarmış ve onu birkaç yerinden yaralamışlardır. Zür'a b. Şerik et-Temimî, Sinan b. Enes en-Nehaî gibileri Hz. Hüseyn'e darbeler indirerek ağır yaralar almasına neden olmuşlardır. En sonunda Şimr b. Zilcevşen, Hz. Hüseyn'i namaz esnasında şehit etmiştir.

Hadîkatü's-Süedâ: “El-kıssa Hazret-i İmâm namaza meşgul olup secde de iken Şimr-i bed-baht baş kaldırmaga mühlet vermeyüp şerbet-i şehâdet içürdi.”²⁹³

Kitâb-ı Kerbelâ:

Dedi kim ey Şemir tut bâri kâlim

Biraz mühlet ver it şöra kıtâlim

Hem evvel bu namâzı kılayım ben

Ki Hakkâ şöra vâsıl olayım ben (3353-3354)

Çün namâza mâ'il oldı oturup diz üstine

Kıbleye etdi teveccüh secdeye vardı İmâm

Vermedi mühlet ki kalkup bir dahı secde ide

Kesdi ol demde mübârek başını ol bed-zulâm (3164-3165)

Bekâî, *Hâdîkatü's-Sü'edâ*'yı kendi kelime kadrosu dahilinde kelime kelime nazmetmiştir demek yanlış bir ifade olmayacaktır. Fuzûlî'nin eserini esas almıştır; fakat kendi üslûbu ve kendine özgü ifadesiyle yeni bir eser ortaya koymuştur.

İki eserin de konusu aynıdır. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesi ve onun öncesinde meydana gelen olaylar, iki metnin de esasını oluşturmaktadır. Bekâî, konuların tertibinde ve akatarımında *Hadîkatü's-Sü'edâ*'ya tam olarak riayet etmemiştir. Yukarıda da görüldüğü gibi bölüm başlıklarının sıralanmasında farklılıklar vardır ve takdim-tehirler yapılmıştır. *Hadîkatü's-Sü'edâ*'da yer alan bazı bölümlere *Kitâb-ı Kerbelâ*'da yer verilmediği de görülmektedir.

Hadîkatü's-Sü'edâ'da 541 manzume yer almaktadır. Bunların 16'sı Arapça'dır. Farsça manzumelere ise yer verilmemiştir. Toplam beyit sayısı 1152'dir. *Kitâb-ı*

²⁹³ Güngör, age, s. 430.

Kerbelâ'da Arapça ve Farsça manzumeler bulunmamaktadır. Hem *Hadikatü's-Sü'edâ*'da hem de *Kitâb-ı Kerbelâ*'da bütün bölüm başlıkları Türkçe'dir.

Hadikatü's-Sü'edâ'nın üslûbu, muhtevaya göre yer yer değişiklikler göstermektedir. Girişlerde edebî sanatlarla süslü, terkipli, uzun ve secili cümleler kuran; mukaddimleri âyet, hadis ve İslâm büyüklerinden alıntı sözlerle zenginleştiren Fuzûlî, rivayetleri naklederken ve olayları anlatırken daha sade ve kısa cümlelere yer vermiştir.²⁹⁴ *Kitâb-ı Kerbelâ*'da oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

Hadikatü's-Sü'edâ, hacim olarak *Kitâb-ı Kerbelâ*'dan daha büyük bir yekûn oluşturmaktadır. *Kitâb-ı Kerbelâ*'da olayların biraz daha kısaltılarak ve özetle anlatıldığı dikkat çekmektedir.

3.8. DİLİ VE ÜSLÛBU

Battalnâme ve *Kitâb-ı Kerbelâ* gibi eserlerin müellifi olan Bekâî, sadece bu iki eseri göz önünde bulundurulduğunda, kaleminden yaklaşık on bin beyit çıkmış bir şairdir. Bekâî'nin Türkçe'ye olan hâkimiyeti göz ardı edilemez. *Kitâb-ı Kerbelâ*'nın açık, anlaşılır ve sade bir Türkçe ile kaleme alınmış olması, şairin dil konusundaki maharetini ve dile olan vukufiyetini göstermektedir. *Kitâb-ı Kerbelâ*, Türkçe söyleyiş yönüyle başarılıdır denilebilir. Bilindiği gibi *makteller*, halkın çeşitli vesilerle, özel günlerde bir araya geldiklerinde okumaları için kaleme alınmaktadır. Halk tarafından okunması ve anlaşılması amaçlanan bu eserlere, sade ve anlaşılır bir dil hakim olmalıdır.

Kitâb-ı Kerbelâ'da Arapça ve Farsça'dan dilimize geçen birçok kelime yer almaktadır. Sadece bunlar göz önünde bulundurulduğunda şairin Arapça ve Farsça bildiği hükmüne varmak doğru olmaz.

Eserde bütün başlıklar Türkçe olarak verilmiştir. Mesnevinin bütününde Farsça bir beyit ya da mısra yer almamaktadır. Sayısı oldukça az olmakla birlikte eserde Arapça beyitler vardır; fakat bunun dışında eserin tamamı Türkçedir. Açık, anlaşılır ve süslü ifadelerden uzak Türkçe ile kaleme alınan beyitler, eserin genel karakterini yansıtmaları bakımından önemlidir.

²⁹⁴ Şeyma Güngör, "Hadikatü's-Süedâ", DİA, C XV, s. 21.

Sen de bil angı murād i n bunu
Etdi  is  g rmeyes n sen anı (316)

ırk yidi yıl   mri olmu dı tam m
Hem nam zın ıldı anı  ol  m m (327)

Mesnevinin akı ı i erisinde aralarda yer alan manzumelerde biraz daha s sl , sanatlı ifadelerin ve Arap a, Fars a kelimelerin yo unlu u dikkat  ekmektedir.

Gonca-i b  -ı vef dır H seyin
G l en-i mihr-i  at dır H seyin
Maz har-ı burc-ı sa  det ameri
Ma la -ı  ems-i zıy dır H seyin (579-580)

H  e-li'll h m lk-i d ny  i  n edem d ni terk
 tmi em  l-i Res le t  ezelden k ni terk

Ben elest   ilmini fehm eyley p Dedim bel 
T  ki ol r z-ı bel da eyleyem ta z ni terk (617-618)

Hacim itibariyle b y k bir yek n olu turan mesnevilerde aynı vezinde tekrar edilen beyitlerden kaynaklanan bir monotonluk s z konusudur. Bu tekd zeli i gedermek i in farklı vezinlerde ve de i ik nazım  ekilleriyle s ylenen  iirler yer alır. *Kit b-ı Kerbel *'da bu t r kullanımlara yer yer rastlanmaktadır. Eserde, murabba nazım  ekliyle kaleme alınan b l mlerdeki samimi lirizm ve co kunluk dikkat  eker.

Leyl-i küfre kim bakar ĩmān nehārı varıken

Kim sever berd-i ſitāyı nev-bahārı varıken

Rūy-ı yāri seyr iden mekr-i raķıbi neylesin

Kim görür ĥārını ģonca iſtihārı varıken (718-719)

Bir neſāţ-ı çarĥ iken ſimdi dolāb-ı miĥnetiz

Dönderir devrān bizi Mevlāna-vārī firķatiz

Bir yetĩm-i bĩ-nevāyız hem tıfıl miskĩn ģarĩb

Hem keſĩd-i renc ü zaĥmet ĥasreti kim ģurbetiz (1142-1143)

Ŗair, anlaſılmasında zorluk çekilen kelimelerin karmaſık terkiplerle bütünleſtirildiđi uzun ifadelerden mümkün mertebe kaçınmıſtır. Eserde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler kullanılmıſ olmasına rağmen bu kelimeler, dilimize yerleſmiſ ve kolayca anlaſılabilecek niteliktedir.

Eserde edebi sanatların birçoğuna rastlamak mümkündür. Bununla birlikte ſair, atasözleri ve deyimlerden de mümkün mertebe faydalanmıſtır. Tüm bunlar *Edebi Sanatlar, Atasözleri ve Deyimler* başlıkları altında ele alınmıſtır.

3.8.1. Atasözleri ve Deyimler

3.8.1.1. Atasözleri

1. Dünyada rahatlık yok.²⁹⁵

Bilür ki ģayrı rāĥat yok cihānda

Ne rāĥat cevri-i miĥnet çok cihānda (272)

²⁹⁵ E. Kemal Eyüboğlu, *Ŗirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul 1973, I, 80.

2. İyilik eden iyilik bulur (kemlik eden kemlik bulur).²⁹⁶

İder yaḥşıya yaḥşı iltifâtı

Yamana hem yaman eder zamâne (351)

3. Bir tahta iki padişah olmaz.²⁹⁷

Degil kâbil ki bir mülke iki şâh

Ola mı bir semâda hıç iki mâh (424)

4. Takdirle yazılan tedbirle bozulmaz.²⁹⁸

Muḳarrerdir ki taḳdîre taḡayyür veremez tedbîr

Ḳazâ-yı maḥkeme taḳdîr olur mı ḥükm ile taḡyîr (1174)

Her umûr taḳdîr ola tedbîre yoḡdur ihtiyâc

Çünkü taḳdîr olmaya tedbîrile olmaz ʿilâc (630)

5. Âkıl olan akıbet-endiş gerek.²⁹⁹

ʿÂḳıl ol kim her umurıñ munteḥâsın fikr ide

İbtidâya ʿazm idince intihâsın fikr ide (892)

6. Her visalin bir firakı var.³⁰⁰

Her vişâle tâlib olma kim muḳarredür firâḳ

Her şikâra râḡıb olma kim ğurâb ʿAnḳa degil (897)

²⁹⁶ Eyüboğlu, I, 144.

²⁹⁷ Eyüboğlu, I, 46.

²⁹⁸ Eyüboğlu, I, 221.

²⁹⁹ Eyüboğlu, I, 7.

³⁰⁰ Eyüboğlu, I, 127.

7. Kazaya rıza gerek.³⁰¹

Bu aḥvāle perīṣān oldu Müslīm
Rızā verdi ẓāyā oldu teslīm (937)

8. Kazma kuyuyu kendin düşersin.³⁰²

Sen ‘Azīz-i zü’n-tiḳāmın ḥıṣmını bilmez misin
Bu muḳarrerdür eşdügi cāha yine kendi düşer (1266)

9. Kişi ettiğini bulur.³⁰³

Tā zamān-ı ẓatıdeñ bu resme görür ‘azāb
Her kimesne itdügince bulması taḳdīridür (3284)

10. Belaya sabreden ecrini alır.³⁰⁴

Ehl-i Beyt için müheyyā oldu hem ecr-i ‘azīm
Çünkü şabr edüp belāya buldı zevḳ-ı ber-devām (3195)

³⁰¹ Eyüboğlu, I, 152.

³⁰² Eyüboğlu, I, 153.

³⁰³ Eyüboğlu, I, 165.

³⁰⁴ Eyüboğlu, I, 39.

3.8.1.2. Deyimler

Âh etmek (261, 418, 419, 776, 777, 1224, 1136, 1140, 1256, 1301, 1341, 1358, 1598, 1736, 2370, 2499, 2638, 2755, 2788, 2898, 2899, 2950, 3190, 3252, 3445, 3498)

Ahd etmek (717, 720, 1341, 1545, 1668, 1700)

Allaha Şükür (3062)

Aman vermek (1264, 2747)

Ateşe girmek (1825)

Ateşe yakmak (1309, 1826, 1946)

Ayağına yüz sürmek (1980)

Ayağını öpmek (1230)

Azad etmek (118, 1189, 2236, 2318, 2346, 3376, 3377, 3382, 3383)

Bağrına basmak (642)

Baş etmek (944)

Baş kesmek (1269, 1270, 1289, 1307, 1646, 1652, 2188, 2326,)

Başına üşüşmek (985)

Belasını bulmak (1299)

Beyan etmek (47, 48, 52, 63)

Boynuna almak (585)

Boynunu çalmak (1235)

Can almak (162, 163)

Can feda etmek (706, 736, 1100, 1194, 1364, 1441, 1667, 2036,

2145, 2169, 2218, 2234, 2520, 2560, 3043)

Can vermek (40, 41, 675, 716, 1411, 1442, 1511, 1515, 1842, 1859, 1947, 1968, 2036, 2049, 2106, 2112, 2124, 2137, 2167, 2181, 2195, 2210, 2220, 2241, 2249, 2324, 2380, 2402, 2412, 2421, 2422, 2464, 2760, 2763, 2913)

Candan geçmek (1411, 2335)

Canı çıkmak (2104)

Canı terk etmek (2080, 2231)

Canını yakmak (477, 1910)

Cefa kılmak (197)

Dar etmek (1224)

Dem vurmak (951)

Donatmak (1117, 3137)

Ebed bulmak (32)

Elden bırakmak (1635)

El sunmak (2156)

Elden getmek (344)

Eli varmamak (1236)

Elinden tutmak (290)

Feryada gelmek (103)

Fırsat bulmak (136, 2099, 2148)

Gam çekmek (106, 1736, 1991, 3056)

Gam yemek (1384)

Gönül almak (1035)

- Gönlü şâd olmak (2379, 2507)
 Gönlüne düşmek (2542)
 Gönlüne gelmek (2386)
 Gönlünü hoş etmek (2303)
 Gönül eğlencesi (1768)
 Gönül kuşu (1469)
 Göz açmak (1215, 3636)
 Gözünden kanlı yaş akmak (419, 2877, 3169, 3179, 3224)
 Gözyaşı dökmek (952, 1278, 1413, 1494, 3132)
 Gurbete düşmek (1760)
 Haber vermek (45)
 Haddini aşmak (2770)
 Halas olmak (66)
 Haramzade (1085)
 Hayrette kalmak (1431)
 Hükmü yürüme (1192)
 Irak olmak (64, 1510)
 İnsaf etmek (1204)
 İnsan ol (157, 159)
 İşret etmek (1118)
 Kadem basmak (1607, 1702)
 Kadir bilmek (kadrini ...) (1404)
 Kalbi yumuşamak (1279)
 Kâm almak (39, 41)
 Kan ağlamak (774, 2507, 2789, 2876, 3168, 3169)
 Kan akıtmak (642, 1073, 2098, 2210, 2293, 2458, 2488, 2627, 2631, 2912, 3086)
 Kan dökmek (160, 472, 515, 516, 604, 996, 1120, 2206, 2396, 3085, 3116)
 Kanı kaynamak (1461)
 Kanını almak (1467)
 Karşı durmak (1943, 2265)
 Kavga kopmak (1007)
 Kem nazar (621)
 Kıyamet alameti (946)
 Kulak tutmak (1863, 2920, 3100, 3126)
 Korkuya düşmek (904, 917)
 Laf etmek (1830, 2445)
 Lanet etmek (1292)
 Mahrum kalmak (230)
 Mâil olmak (3160)
 Matem tutmak (3329, 3398, 3431, 3435)
 Medet dilemek (ummak) (636)
 Mest etmek (355, 2458)
 Meydana girmek (938, 945, 1512, 1932, 1993, 2011, 2061, 2127, 2143, 2145, 2164, 2182, 2193, 2247, 2250, 2251, 2315, 2331, 2349, 2384, 2409, 2412, 2418, 2420, 2425, 2432, 2449, 2455, 2623, 2632, 2652, 2658, 2661, 2688, 2695, 2712, 2797, 2821, 2849, 2894, 2999)
 Meydana salmak (2366)
 Minnet etmek (227, 1200, 1432)

Murada ermek (54, 253, 742, 1603)
 Murada yetmek (1566, 1746, 1860, 2150)
 Namaz kılmak (228, 327, 639, 962, 1055, 1261, 1411, 1538, 1915, 3154, 3155, 3223, 3254, 3517)
 Nara vurmak (949, 1058, 1815, 1976, 1993, 2025, 2029, 2072, 2073, 2143, 2211, 2264, 2282, 2289, 2321, 2428, 2440, 2479, 2538, 2561, 2563, 2576, 2578, 2628, 2652, 2753, 2797, 2834, 2846, 3015, 3016, 3064)
 Nura gark olmak (3235)
 Önüne katmak (1232)
 Önünü almak (2288)
 Parmağını dişlemek (1067)
 Salavat vermek (1313)
 Selam etmek (106)
 Seyre gelmek (3105)
 Şâd olmak (2708, 2734, 3137)
 Şefaât kılmak (633, 1234, 1296, 1336)
 Şifayı bulmak (241)
 Tamam olmak (170)
 Tövbe etmek (1836, 1841, 2748)
 Uykuya varmak (1213)
 Üstüne düşmek (1254)

Veda etmek (661, 676, 677, 680, 832, 835, 1397, 2015, 2372, 2433, 2833)
 Yâr olmak (124)
 Yarasını sarmak (160)
 Yas tutmak (1740, 3098, 3167)
 Yaş dökmek (1272)
 Yaya kalmak (2123, 2290)
 Yok yere (1246, 2076)
 Yola girmek (677, 681)
 Yola revan olmak (585, 680, 757, 836, 916, 1449)
 Yoluna kurban olmak (147, 1846)
 Yoluna can kurban etmek (983, 1364, 2615)
 Yolunu tutmak (1470)
 Yüz çevirmek (1674)
 Yüz döndürmek (1218, 2242)
 Yüzsuyu (... dökmek) (1275)
 Yüz sürmek (95, 633, 636, 888, 2645, 2780, 2820)
 Zevk almak (41)

3.8.2. Edebi Sanatlar

Diller de tıpkı insanlar gibi yaşayan, gelişen varlıklardır. Toplumdan topluma değişiklik gösterdiği gibi bir toplumda nesilden nesile de farklılıklar gösterebilir. Her nesil duygu, düşünce ve hassasiyetlerini kelimelere emanet eder. Nesiller kelimelere yeni yeni anlamlar yüklerler. Böylece kelimeler çok anlamlı olmaya başlar. Bu yeni anlamların büyük kısmı da mecaz ve edebi sanatlar yolu ile gerçekleşir. Zamanla bunlar yaygınlaşır, sanat olma özelliğini kaybeder ve o kelimenin aslî manası haline gelir. Deyimler ve atasözlerinin esasında da bu sanat ve mecaz mekanizması hakimdir. Teşbih, istiare, kinaye ve mecaz-ı mürsel yoluyla dil büyük mana zenginlikleri kazanır.³⁰⁵

Söz sanatları (edebi sanatlar)'nın edebiyat metinlerinin anlaşılmasında ve yorumlanmasında önemli bir yeri vardır. Özellikle, divan edebiyatının iyice anlaşılabilmesi için bu sanatların iyi bilinmesi gerekir. Divan şiirinde, sanatsız bir beyit hemen hemen yok gibidir. Divan şairleri sanat yapmaya düşkün olduklarından, bir beyit içinde birkaç sanatı iç içe kullanmışlardır. Sanat yapma endişesiyle, yalın bir anlatım yolundan uzaklaşan limi şairlerin divanları kuru ve zevksiz beyitlerle dolmuştur. Ancak sanat yapma düşkünlüğünden kendilerin kurtarabilen şairler, şiirin özünde yenilikler yaparak bir çığır açmayı başarmışlardır.³⁰⁶

Klasik Türk şiiri incelemelerinde edebi sanatlar, problemli konulardan biri olarak görünmektedir. Bu başlık altında değerlendirilen sanatların çoğu belagat kitaplarında beyan ve bedî başlıkları altında birbirinden farklı değerlendirilmiş, teşbihten, istiareye, tezattan isticakaya kadar birçoğunun ne olup olmadığı konusunda edebiyat ve özellikle belagat ilmiyle uğraşanlar farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.³⁰⁷ Bu konuyla ilgili problemleri gidermek, farklı çalışmaların konusu dahilindedir. Biz burada *Kitâb-ı Kerbelâ*'da yer alan edebi sanatların öne çıkanlarını, son dönemde edebi sanatlarla ilgili yapılan çalışmalardan faydalanarak örnek beyitlerle birlikte ele almaya çalışacağız.

³⁰⁵ Kazım Yetiş, *Belâgattan Retoriğe*, Kitabevi Yay., İstanbul 2006, s. 480.

³⁰⁶ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., Ankara 1995, s. 405.

³⁰⁷ Fatih Köksal, "Belagat Kitaplarında İki Sanat: Tecâhül-i Ârif ve İstifhâm", *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Ankara 2005, s. 195.

3.8.2.1. Teşbih

Sözü daha etkili bir duruma getirmek için, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz olanı nitelikçe daha üstün olana benzetmektir. Teşbih (benzetme) bir mecaz sanatı değildir. Çünkü sözcükler gerçek anlamlarında kullanılırlar.³⁰⁸ Teşbih heyecana bağlı bir sanattır. Sanatkar, kendisini etkileyen bir olay veya varlık karşısında heyecanlanır, bu heyecanını daha kuvvetli ve tesirli anlatabilmek için o ruh halini okuyucuda daha iyi canlandırabilecek benzetmeler yapar.³⁰⁹

Teşbihin tarafları olarak adlandırılan iki unsurdan biri *müşebbeh* (benzeyen), diğeri *müşebbehün bih* (kendisine benzetilen) dir. Bu iki unsurun ortak oldukları niteliklere, özelliklere *vech-i şebek* (benzeyiş yönü) denir. Bazı durumlarda bu benzetme teşbih edatı kullanılarak yapılır.³¹⁰ Teşbihin bütün unsurlarının; yani benzeyen, kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatının kullanıldığı teşbihlere *mufassal teşbih* veya *tam teşbih*, teşbihin iki temel ögesi benzeyen ve benzetilenin söylendiği teşbihlere *beliğ teşbih*; benzetme edatının söylenmediği teşbihlere *müekked*, *mucez* veya *muhtasar teşbih*, benzetme yönünün söylenmediği teşbihlere *mücmel teşbih* denilmiştir.³¹¹ Hz. Hüseyin'in, aşağıda yer alan beyitte gonca ve laleye benzetilmesi teşbih sanatına güzel bir örnek teşkil eder. Bu beyitte hem benzeyenin hem de kendisine benzetilenin adlarının zikredildiği görülmektedir.

Bu cefâ gülşeninüñ gonca-‘izârı Hüseyn

Çemen-i bāğ-ı belânîñ lāle-i zârı Hüseyn (381)

3.8.2.2. İstifham

İstifham; kin, öfke, kıskançlık, ümitsizlik, üzüntü, acz, hayret, sevgi, nefret, teessüf gibi ihtirasın kalbi sarstığı anda, bu sarsıntının şiddetini daha kuvvetli bir şekilde bildirmek için serdedilen sorulardır. Bu sorular, canlıya cansıza, görüne, görünmeyene, müşahhasa mücerrede, nefse yöneltilebilir. Aslında o soruların

³⁰⁸ Dilçin, s. 405.

³⁰⁹ İsa Kocakaplan, *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, Damla Kitabevi, İstanbul 1998, s. 214.

³¹⁰ M. A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belâgat*, Gökkuş Yay., İstanbul 2010, s. 129.

³¹¹ Menderes Coşkun, *Sözün Büyüsü: Edebi Sanatlar*, Dergah Yay., İstanbul 2007, s. 45.

bünyesinde mübalağalı şekilde ruha hakim olan ihtirasın ifadesi vardır.³¹² İstifhama başvuran kişi, bazen konuyu tam bilmeyen, onu anlamaya çalışan bir kişi hüviyetine bürünür. Bu bakımdan istifham *tecahül-i arife* yakalaşır veya onunla kesişir.³¹³ Aşağıdaki beyitlerde istifham sanatının öen çıktığı dikkat çekmektedir.

Ey felek bildir nedir ğam şan'atında maşşadıñ

Bu ırāk-ı bed-nifākıñ keşretinde maşşadıñ

Qahr idüb Āl-i Resūle biñ belā vermek nedür

Yā nedür mel'un Yezîdiñ rif'atında maşşadıñ (1014-1015)

3.8.2.3. İştikak

Bedî' tabirlerindendir. Bir maddeden müştak kelimelerin bir ibarede yer almasıdır. “en basit bir câhilin mevchûlâtı, en derin bir âlimin malûmâtından çok fazladır” ibaresindeki “câhil” ile “mechulât” ve “âlim” ile “malûmât” kelimelerinin bir araya gelmesi gibi.³¹⁴ Aşağıda yer alan ilk beyitte râvî ve rivâyet kelimeleri; ikinci beyitte ise kahr, Kahhâr ve lutf, Latîf, eltâf kelimeleri aynı kökten müştaktır.

Bu kez râvî eder hem bir rivâyet

Oturmuşdı hem ol şâh-ı risâlet (420)

Ey hoş ol kim qahrile Qahhârı qahrın görmedi

Luţfile buldı Latîfiñ luţfını eltâf-ı hûr (999)

Gerçekte bir köke bağlı olmadığı halde yazılış ve söylenişlerindeki benzerlikten dolayı bir köke bağlı gibi görünen kelimelerin bir araya getirilmesine şibh-i iştikak

³¹² Kaya Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri: Belâgat*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989, s. 259.

³¹³ Coşkun, s. 197.

³¹⁴ Tahir-ül Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, s. 74.

denir.³¹⁵ Örnek beyitte yer alan harâb ve âb kelimeleri, aynı kökten türemedikleri halde aralarında bir kök benzerliği vardır.

Eger bir kaçresî seyl-âb ederse kalb-i maḥzûna

Harâb-ı bâb eder cismi ‘atâ-i pür-ḥatâdır bu (31)

3.8.2.4. Tezat

Birbirinin karşıtı olan duygu, düşünce, hayal ve durumları bir ilgi kurarak bir arada (aynı cümlede / mısradâ / beyitte) söyleme sanatıdır. Yaygın olan bir edebi sanattır.³¹⁶ Bir fikri zıddı ya mukabiliyle ifade etmek daha etkili olur. Birbiriyle hiç benzerliği ve yakınlığı olmayan iki rengin yan yana bulunması nasıl dikkat çekerse, bir ifade içerisinde de zıt iki fikrin yan yana getirilmesi aynı neticeyi sonuç verir.³¹⁷

Tezat sanatı, icab ve selb olarak ikiye ayrılmıştır. Tıbak-ı icâb, “safâ”, “belâ” gibi birbirinin zıddı olan iki kelimenin kullanılmasına tıbak-ı selb de bir fiilin olumlu ve olumsuz şekillerinin bir ifadede kullanılmasına denir.³¹⁸

Bir fenâ dünyâ ki evvel yâr olur mihrin verür

Şoñra rahmın terk edüp ağıyâr olur ḳahrın verür (124)

Bize zâhir olan size nihândır

Size mestûr olan bize ‘ayândır tezat (169)

3.8.2.5. Telmih

Sözlük anlamı bir şeye kısaca göz ucuyla bakmadır. Edebi terim olarak, bir efsaneye, tarihi bir olaya, âyete, hadise işaret etme sanatıdır.³¹⁹ Çağrışıma dayanan bu sanatta hatırlatılan şeyuzun uzadıya açıklanmayıp bir iki sözcükle ifade edilir.

³¹⁵ Coşkun, s. 46.

³¹⁶ Turan Karataş, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul 2001, s. 433.

³¹⁷ Numan Külekçi, *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, Akçağ Yay., Ankara 2005, s. 76.

³¹⁸ Coşkun, s. 151.

³¹⁹ Ahmet Mermer-Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yay., Ankara 2005, s. 102.

Genellikle temsil ve örneklendirme amacı vardır.³²⁰ Aşağıdaki beyitte Hz. İbrahim ve Nemrud arasında geçen ve Kur'an'da yer alan kıssaya telmihte bulunulmuştur.

Gāhi İbrāhimi söylerdi ‘ayān

Şerr-i Nemrūddan kaçup ol bī-zebān (683)

Örnek beyitte Süleyman, mûr ve mühr kelimeleriyle Kur'an'da zikredilen Hz. Süleyman kıssası hatırlatılmaktadır.

‘Āķıbet eder seni mûr-ı gedāya ihtiyāc

Her kime şimdi Süleymān olmağa mührin verür (125)

3.8.2.6. Teşhis ve İntak

Teşhis, kişileştirmek demektir. İntak da konuşturmak. Bu edebi sanatlar, kişi sayılmayan ve konuşmayan varlıklarla ilgilidir. Kişilik ve konuşma insana ait özelliklerdir. Bir hayvanı, bitkiyi veya cansız bir varlığı insana benzetmek teşhis sanatını meydana getiriyor. Bu varlıklara konuşma özelliği verilirse intak sanatı yapılmış olur.³²¹ Örnek beyitee dünya ve felekler, insan olarak tasavvur edilerek kişileştirilmişlerdir.

Hasretinden arz u eflāk gözlerinden dökdi hūn

Fürkātinden çeşm-i nem-nāk cin ü insān āh eder (419)

3.8.2.7. Telmi'

Bir şiirin mısralarını ve bir mısranın bir bölümünü farklı dillerde yazmaya telmi' denir. Bu şekilde Türkçe, Arapça veya başka bir dille söylenmiş mısraların bulunduğu şiire de mülemma adı verilir.³²² Örnek beytin ikinci mısraı Arapça olarak kaleme alınmıştır.

³²⁰ Pala, s. 389.

³²¹ Kocakaplan, s. 233.

³²² Kocakaplan, s. 194.

İsm-i Rezzāk oldu Raḥmānı'r-Raḥīm
 Kūl hüvellezī Ferd ü Ḥakīm (14)

3.8.2.8. Tefrîk

Bir anlamda birleştirilen iki şeyden birinin üstünlüğünü vurgulamak amacıyla aralarındaki farkı gösterme sanatıdır.³²³ Hz. Pergamber'in güzelliği ve yüzünün parlaklığı, binlerce güneşin aydınlığından daha fazladır.

Mücellā pertev-i ḥüsniñ hezārān mihr-i tābından
 Mu'allā ḥulkıñ evşāfı müberrādur kemālînden (23)

3.8.2.9. Tensik-i Sıfat

Aynı türde ve görevde olan kelimelerin bir ifade içinde anlamı zenginleştirecek şekilde sıralanması edebi sanat olarak kabul edilmiştir. Bu sanata *tensik* veya *siyakatü'l-a'dad* denilmiştir. Tensik, dizmek, sıralamak anlamına gelir. Sanatkarane bir niyetle bir isim için birçok sıfat sıralamaya *tensikü's-sıfat* veya *tensik-i sıfat* yani sıfat sıralaması denir.³²⁴ Aşağıda yer alan beyitte Hz. Pergamber ile ilgili sıfatlar sıralanmaktadır.

Nebiyyü'ş-şādık u şıdk u muşaddak
 Resül-i şāhibü'l Mi'rāc muḥakḳak (494)

3.8.2.10. Aliterasyon ve Asonans

Bir mısra veya ifadede aynı ünsüzü içeren kelimelerin kullanılmasına aliterasyon denir. Genellikle aynı ünsüzle başlayan veya aynı ünsüzü içeren kelime ve eklerin bir ifadede kullanılmasıyla yapılır. Bir ifade içinde aynı ünlüyü barındıran kelimelerin kullanılması ile de asonans sanatı yapılır.³²⁵ İlk beyitte “a” ve “e” sesleriyle asonans; ikinci beyitte “s” sesiyle aliterasyon yapılmıştır.

³²³ Külekçi, s. 199.

³²⁴ Coşkun, s. 225.

³²⁵ Coşkun, s. 229.

Derde dermān istedim dermānı derdinden belā

Görmedim dünyāda bu sırra ṭabīb-i mahremi (1043)

Nebiyyü'ş-şādık u şıdk u muşaddak

Resūl-i şāhibü'l Mi'rāc muḥakḫak (494)

3.8.2.11. Mübalağa

Bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi ya olamayacağı bir şekilde anlatmak ya da olduğun çok veya az göstermektir. Ancak bu aşırı anlatma nükteli ve zarif olmalıdır. Divan şairlerinin daha ziyade *mehdiye*, *fahriye* ve *hicviyelerde* başvurdukları bir sanattır. Anlatımdaki aşırılığın derecesine göre mübalağa sanatı *tebliğ*, *iğrak* ve *guliv* adlarıyla üçe ayrılır.³²⁶ Kerbelâ hadisesi ve ortaya çıkan neticeleri, örnek beyitte mübalağalı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu belānıñ âteşi dünyāyı sūzān eyledi

Tā muḥabbet ehliniñ bağrını büryān eyledi (1137)

3.8.2.12. Tecrid

Lügat anlamı bir şeyi elbisesinden veya kabuğundan soymak olan tecrid, bir belâgat terimi olarak söz söyleyenin insan dışındaki bir canlıya, herhangi bir eşyaya, nesneye inanmışçasına hitap etmesi ile bir başka insan veya bir başka varlık yerine koyarak gönlüne, kendisine söz söylemesine denir. Şairin heyecanını en iyi aksettiren, psikolojisini en iyi açan sanatlardandır.³²⁷ Aşağıda yer alan beyitte şair kendisine seslenerek *tecrid* sanatını uygulamaktadır.

Gel Bekāī söyle tārīhi Lā-Yenāmıñ 'aşkına

Āl-i aḥbābı şehīd-i Kerbelānıñ 'aşkına (3532)

³²⁶ Dilçin, s. 447.

³²⁷ Saraç, s. 192.

3.8.2.13. Tekrir

Manayı kuvvetlendirmek için manzum ya da mensur bir parçada aynı kelimeyi veya kelime gruplarını birkaç defa tekrarlamaktır.³²⁸ Örnek beyitlerde “Merhabâ” kelimesinin her mısradaki kullanılmasıyla *tekrir* sanatı yapılmıştır.

Merhabâ ey seyyîd-i sâdât-ı ikrâm merhabâ

Merhabâ ey mesned-i ârâ-yı ikdâm merhabâ

Merhabâ ey şâh-ı kişver rütbe-i sîmurğ-ı Kâf

Merhabâ ey âşiyân-ı rûkn-i İslâm merhabâ (701-702)

3.8.2.14. Nidâ

Çok şiddetli his ve heyecanları ifade etmek için başvurulan bir sanattır. Genellikle şiddetli heyecanları ifade eden nidâ bazan, yerine göre söylenmeyen ancak hissedilebilen duyguları da anlatır.³²⁹ Sanatkâr, kendisini etkileyen varlık ve durumlar karşısında fazla heyecanlandığı zaman o varlığı kişileştirerek ona hitap ettiği için teşhis ve nidâ sanatı çok defa bir arada bulunur.³³⁰ Aşağıdaki beyitte şair, “gönül”ü kişileştirerek ona hitap eder.

Ey gönül âh eyle kim cândan cenânım ayrılır

Geldi fûrkat şimdi yâr-ı mihrîbânım ayrılır (777)

3.8.2.15. İrsal-i Mesel (İrad-ı Mesel)

Söylenen bir düşünceyi inandırıcı kılmak ve pekiştirmek amacıyla söze bir atasözü ya da atasözü değerinde bir örnek katmak. Buna *irad-ı mesel* de denir.³³¹ Zekâ gösterme ve karşıdakini ikna etme amacıyla yapılır. Başarılı bir şekilde yapılan *irsal-i mesel* sözün kuvvetini artırarak karşıdakini ikna eder. Kelimelerin manaları ön plânda

³²⁸ Külekçi, s. 163.

³²⁹ Külekçi, s. 135.

³³⁰ Kocakaplan, s. 149.

³³¹ Dilçin, s. 464.

olduğundan mana sanatıdır.³³² İkinci mısırada anlamı kuvvetlendirmek için “Kazma kuyuyu kendin düşersin” atasözü kullanılmıştır.

Sen ‘Azîz-i zü’ n-tikâmın hışmını bilmez misin

Bu muğarrerdür eşdüğü cāha yine kendi düşer (1266)

3.8.2.16. Hüsni Talil

Hayale ve yorum gücüne dayalı olan *hüsni talil*, edebi metinlerde kullanılan en makbul sanatlardandır. Bir şeyin meydana gelişi için şairane bir sebep söylemeye *hüsni talil* denir.³³³ *Hüsni talil*de gösterilecek sebebin gerçek olmaması, yani bahsedilen durumun bizzat kendisine uygun düşmememsi şarttır. Hakiki olursa sıradan bir sebep gösterme olarak söze güzellik katan sanatlardan sayılamayacağından *hüsni talil* gerçekleşmiş olmaz.³³⁴ İlk mısırada Zemzem suyunun yeryüzüne çıkış sebebi, Zemzem kuyusunun sevincinden taşması gibi güzel bir nedene bağlanmış; ikinci mısırada Hacer-i esved taşının renginin siyah olmasının sebebi olarak utangaçlığı gösterilmiştir.

Çāh-ı Zemzem dîdeden dökdi sürürından sirişk

Buldı şerminden Hacer esved siyâh fām merhabā (704)

³³² Kocakaplan, s. 86.

³³³ Coşkun, s. 168.

³³⁴ Muallim Naci, *İstılâhât-ı Edebiyye*, (Haz. M. A. Yekta Saraç), Gökkuşbu Yay., İstanbul 2004, s. 43.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
NÜSHALARIN TANITIMI VE TENKİTLİ METİN
4.1.TENKİTLİ METNİNHAZIRLANMASINDA İZLENEN
YÖNTEMLER

•Tenkitli metnin kurulmasında tespit edebildiğimiz sekiz nüshadan altısını temin edebildik ve elimizdeki altı nüshadan beşi karşılaştırmalı metne dahil edilmiştir.

•Eserin tenkitli metni oluşturulurken hiçbir nüsha esas alınmamıştır. A, B, C, D, E nüshaları karşılaştırılmış ve anlam, vezin, üslûp gibi birtakım ölçütlere uygunluk bakımından en doğru kelimeler tercih edilmeye çalışılmıştır. Elimizde mevcut olan F nüshası, mükerrer bir nüsha olduğundan tenkitli metne dahil edilmemiştir. Tüm nüshalardaki beyitler karşılaştırılmış, bir nüshada olup da diğer nüshalarda olmayan beyitler dipnotta gösterilmiştir.

•Tenkitli metinde her beş beyitte bir beyit numaraları gösterilmiştir. Nazım şekilleri ve vezin değişikçe vezin tespit edilmeye çalışılmış ve başlıklardan sonra vezin gösterilmiştir.

• Karşılaştırma yapılırken “a” ve “b” harfleriyle beytin birinci ve ikinci mısraı kastedilmiştir. Beytin tamamını ilgilendiren farklar söz konusu olduğunda “a” ve “b” harfleri bir arada verilmiştir. (Mesela, 1^{ab} beytin tamamını ilgilendiren bir farkı ifade etmektedir.)

•Arapça beyitler, darb-ı meseller ve anlamlı ibareler italik yazılarak dipnotta tercümesi verilmiştir. Âyet ve hadis iktibasları, eserde geçtiği şekliyle transkribe edilmiş ve italik olarak yazılmıştır. Dipnotta ise eserde yer alan bölümün anlamı verilerek âyet ve hadis metninin tamamı, anlamı ve kaynağı için çalışmamızın sonunda yer alan *Ekler* bölümüne gönderme yapılmıştır. Osmanlı Türkçesi içinde yaygın olarak kullanılan *şükür-i lâ-îdād, zü'l-vecheyn...* vb. bazı Arapça ifadelerin italik olarak yazılmasına ve tercüme edilmesine gerek görülmemiştir.

• Farsça ikili tekrarların yazımında, tekrarlanan kelimeler arasındaki ek veya edatlar kısa çizgi ile gösterilmiştir. Mesela: ser-te-ser, dem-â-dem.

- Aşk veya ışk; mülk veya milk gibi aynı şekilde okunabilen kelimelerin (eserde de bu tür kelimelerin harekelendirilmesinde bir tutarlılık yoksa) okunuşlarından bir tanesi tercih edilmiş ve metnin tamamında aynı şekilde okunmuştur.

- İki kelimden oluşan birleşik isimlerde iki kelime arasına (-) işareti konulmuş ve iki farklı kelime gösterilmeye çalışılmıştır. *Gül-izâr, bed-likâ* gibi.

- Tenkitli metnin oluşturulmasında birtakım işaretlerden faydalanılmıştır. Bu işaretlerden bazıları şunlardır: Yazma nüshalarda bulunmayan, beyit, mısra veya kelimeleri (-); mükerrer olanları ise (+) işareti gösterilmektedir. Aynı kelime veya ekteki farklar gösterilirken (,) işareti; farklı kelimelerdeki farklar ise (/) işareti ile ayırt edilmiştir. Metinde mısralar ve beyitler arasındaki takdim tehirler (↔) işareti ie gösterilmiştir.

Transkripsiyon Sistemi

آ	Ā,	Ā,
ا	A, E, Ī, U, Ü	a, e, i, u, ü
ث	Ṣ	ṣ
ح	Ḥ	ḥ
خ	Ḫ	ḫ
ص	Ṣ	ṣ
ض	Ẓ, Ḍ	ẓ, ḍ
ط	Ṭ	ṭ
ظ	Ẓ	ẓ
غ	Ġ	ġ
ق	Ḳ	ḳ
ك		ñ
و	V, Ū	v, ū
ي	Y, Ī	y, ī
Hemze	‘	
ع	‘	

4.2. KİTÂB-I KERBELÂ'NİN NÜSHALARI

4.2.1. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar

4.2.1.1. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz A 3117 (A)

240 x 165 (190 x 135) ebadında bir kitaptır. 104 varak; 3301 beyittir. Çift sütun, satır sayıları 14 ile 17 arasında değişmektedir. Harekeli nesih ile yazılmıştır. *Kitâb-ı Kerbelâ* adıyla kayıtlıdır. Nokta şemseli, zencirekli, siyah meşin bir cilt içerisinde. Baştan eksik, yapraklar rutubet lekeli. Bölüm başlıkları yoktur. Müstensihî belli değildir. “Temmet el-kitâb bi-‘avni’l-lâhi’l-Melikü’l-Vehhâb” kaydıyla istinsah tarihi (H. 1277 / M. 1860) verilmiştir.

Nüsha

‘Arūs-ı bî-nevâdır kim kimesne edemez tenkîh

İder mi bîkrini inzâl hezârân âşinâdır bu

beytiyle başlamakta

Zelîl itme Bekâî pür-ḥatâyı

Bu ancak ârz-ı ızmârım İlâhî

beytiyle sonlanmaktadır.

4.2.1.2 Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Hk 494 (B)

126 varaktır. 3546 beyit, çift sütun 15 satır, kaba meşin kaplı mukavva ciltle kaplıdır. Cedit kağıt kullanılmıştır. Harekeli nesih yazıyla istinsah edilmiştir. Kırmızı çift cetvelli, başlıklar ve bazı kıtalar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. “İşbu Kerbelâ kitâbınınñ vak‘ası biñ üç yüz on bir senesi kamerî cemâziyelâhiriñ yigirmi ikinci pencşenbe günü ve biñ üç yüz on senesi mālî kânünevvel-i rümîniñ sekizinci günü tahrîri ḥitâm bulup Nigdeniñ Ağca şarkîyesi sâkinlerinden Muştafâ oğlu Hâfız ‘Alîniñ yâdigârı bulunmakla Hazret-i Sultân Hünkâr kuṭb-ı ‘ilm Hâcî Bekdâş Velî ḳaddesa’llâhi sırru’l-celî ve’l-‘âlî efendimiziñ mübârek dergâh-ı pāk-i ‘âlîsinde mâtem-i Hazret-i Hüseynde ve sâ’ir günlerde kırâ’at olunmak için fî-sebîli’llâh vakf olunmuşdur”

kaydıyla istinsah tarihi (H. Cemāziyelāhir 1311 / M. Aralık 1893) verilmiştir; fakat müstensihî belli değildir. Eserin sonunda ayrıca bir manzume yer almaktadır.

Nüsha

İlāhî ‘abd-i bīmārım İlāhî

Ẓa‘īf-i ma‘şiyet-kārım İlāhî

beytiyle başlamakta

Mācerā-yı Kerbelā çün bunda oldu ihtitām

Rūh-ı pāk-i Muştafāya ver şalātıla selām

beytiyle sonlanmaktadır.

4.2.1.3. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil. Yz. A 3891 (C)

94+V varak, 3396 beyit, çift sütun 21 satır, çiçek şemseli, zencirekli, köşebentli, siyah meşin bir cilt içerisinde. İnce saman kağıt kullanılmıştır. Harekeli nesih yazıyla istinsah edilmiştir. Cetveller kırmızı, başlıklar siyah mürekkeple yazılmıştır.

Nüsha

İlāhî ‘abd-i bīmārım İlāhî

Ẓa‘īf-i ma‘şiyet-kārım İlāhî

beytiyle başlamakta

Kerbelā vak‘ası çün oldu tamām

Muştafāya ver şalātıla selām

beytiyle sonlanmaktadır.

4.2.1.4. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz. A 3547 (D)

1904 yılında istinsah edilmiş olup 3262 beyitten müteşekkildir. 1b-91a yaprakları arasında yer almaktadır. Kitāb-ı Kerbelā adıyla kayıtlıdır. Cedit kağıt kullanılmıştır. Çift sütun, 19 satır, cetvelli, harekeli nesih yazıyla istinsah edilmiştir. “Kad vak‘a’l-ferāgu Kitāb-ı Kerbelā min yedi’l-faķırü’l-ḥakīr el-muḥtāc ilā-raḥmet-i Rabbi’l-Ḳadīm Hidāyet İbn-i Rāşid Dārendevī fī-ğurreti’l-Muḥarremü’l-ḥarem

Ġafaru'llāhuleh velivālideyne ve'l-mü'minīne ve'l-mü'mināt ve'l-müslimīne ve'l-müslimāt bi-rahmetike yā erhame'r-rāhimīn ve'l-ḥamdüli'llāhi Rabbi'l-ālemīn”
kaydıyla istinsah tarihi (H. 1322 / M. 1904) verilmiştir

Nüsha

İlāhī ʿabd-i bīmārım İlāhī

Ẓaʿīf-i maʿşiyet-kārım İlāhī

beytiyle başlamakta

Gel Bekāʿī söyle tārīḫi Lā-Yenāmın ʿaşkına

Āl-i aḥbābı şehīd-i Kerbelānın ʿaşkına

beytiyle sonlanmaktadır.

4.2.1.5. Hacı Bektaş Veli Araştırma Uygulama Merkezi Kütüphanesi (E)

107 varak, 3422 beyittir. Çift sütun, ortalama 19 satır ve nesih yazıyla kaleme alınmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin sonunda (H. 1250 / M. 1834) olarak istinsah kaydı verilmiştir.

Nüsha

İlāhī ʿabd-i bīmārım İlāhī

Ẓaʿīf-i maʿşiyet-kārım İlāhī

beytiyle başlamakta

Fāʿilāt fāʿilāt fāʿilāt

Ver Muḥammed Muştafāya şalavāt

beytiyle sonlanmaktadır.

4.2.2. Karşılaştırmada Kullanılmayan Nüshalar

4.2.2.1. Kahire Milli Ktp., nr. Ez-Zekiye-Mahtûtâtü Fârisiye ve Türkiye 12

195 varaktır. Her sayfada 15 satır vardır. Kerbelâ-nâme adıyla kayıtlıdır. Tüm çabalarımıza rağmen nüshaya ulaşılammıştır.

4.2.2.2. Darende

Malatya'nın Darende ilçesinde ikamet eden eden bir şahsın özel kütüphanesinde yer alan bu nüshaya tüm çabalarımıza rağmen ulaşılammıştır.

4.2.2.3. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz. A 8382

95 varaktır. 3298 beyittir. *Kitâb-ı Kerbelâ* adıyla kayıtlıdır. Kahverengi meşin bir cilt içerisindeydir. Harekeli nesih yazıyla kaleme alınmıştır. Çift sütun, 19 satır, cetvelsizdir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin sonunda *Cimcime Sultan* başlıklı bir hikâye yer almaktadır.

“Çok emek çeküp gördüm elem işbu temmet Dedim sildim kalem hayra yazsun şerrin Kirâmen-kâtibîn her kim duâda añar bu kitâbın kâtibin Aragez kıyâyesinden Kaṭrancıoğlu ‘Abdurrahmân Efendi kazâ-yı Şa‘bânözü temmetü’l-kitâb 21 Muḥarrem 92” kaydıyla istinsah tarihi verilmiştir.

Nüsha

İlâhî ‘abd-i bîmârım İlâhî

Ẓa‘îf-i ma‘şîyet-kârım İlâhî

beytiyle başlamakta

Kerbelâ çün bunda oldu bunda ihtitâm

Muṣṭafâya hem şalâtıla selâm

beytiyle sonlanmaktadır.

KİTÂB-I KERBELA'NIN TENKİTLİ METNİ

Hazā Kitāb-ı Kerbelā Nāzım Bekā'ı Raḥmetu'llāh *

Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

B1^b C1^b D2^a E1^b
A106^b

1. İlāhī ʿabd-i bīmārım İlāhī
Za'īf-i ma'şıyet-kārım İlāhī

Ne yüzlerle saña edem münācāt
Günāhımdan şerm-sārım İlāhī

Niçün ḥacātımı etmem ki yokdur
Ki senden gayrı Ğaffārım İlāhī

Esīr-i bend-i ıışyān oldığıçün
Melāletde giriftārım İlāhī
5. Seniñ deryā-yı luṭfıñ bī-nihāyet
Sezā-yı kaṭre-ebḥārım İlāhī

Ümīd-i raḥmetiñ her laḥza her dem
Penāhım mūnisim yārım İlāhī

Niçe ıışyānımı pinhān edem kim
Kaṭıñda keşf-i esrārım İlāhī

Gülistān-ı rızāña arzū-mendim
Velākin beste-i ḥārım İlāhī

* Hāzā Kitāb-ı Şühedā Hüseyin Kerbelā Der-Nāzım-ı Bekā'ı Raḥmetu'llāh B / Kitāb-ı Kerbelā Bekā'ı [-i] Darendevisi A / Hāzā Kitāb-ı Maḳtel-i Şühedā C.

* *Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm*: - A.

1^b Za'īf-i: Za'īf ü C.

2^b şerm-sārım: şerm-dārım D, E.

3^b ḥacātımı: ḥacetimi A, B.

4^a Esīr-i: Emīr-i E / oldığıçün: oldığıçün A, B..

4^b Melāletde: Melālinde A, B / ḍalāletle D.

5^a bī-nihāyet: bī-nihāye D.

6^a raḥmetiñ: merḥametiñ D / dem:şeb C, E..

7^{ab} - C.

8^b beste-i ḥārem: beste-i sārem C.

Benim bāğ-ı cinānıñ ‘andelībi
Cenān kim hār-ı gülzārım İlāhī

B2^a 10. Metā‘-ı sūk-ı rahmetden hūrīdār
Olup luṭfa sezā-vārım İlāhī

Serāy-ı ‘afva geldim dest-beste
Zünübımdan dil-āzārım İlāhī

Qapıñda cürm-i pinhānım ‘ayāndır
Anıñçün kân-ı efkārım İlāhī

Zelīl etme Bekāī pür-ḥaṭāyı
Bu ancak ārz-ı ızmārım İlāhī

Hak Celle ve ‘Alā Hazretlerine Hamd ü Senā-ı Dā’imī*

Fa‘ilātün Fa‘ilātün Fa‘ilün

D2^b E2^a İsm-i Rezzāk oldı Raḥmānı’r-Raḥīm
Qul hüvellezī Ferdun Hakīm

15. *Yehluku’l-ḥaqqu külle şey’in mā yeṣā’*
Mālikü’l-mülki tu’ti men teṣā’

Hamd ü şükr-i lā-‘idād u bī-ḳıyās
Bī-nihāye hem senā vü hem sipās

C2^a Şan‘at-ı ḳudretle tā kim ol Vedūd
Çün yaratdı Ādemi verdi vücūd

9^b Cinān: Çünān A, D / hār-ı: hāh-ı A, B.

10^a sūk-ı: zevk-i E / rahmetden: rahmetde B, E / hūrīdār: جزیدار E.

11^a Serāy-ı: Sezā-ı, dest-beste: desti beste E.

11^b dil-āzārım: hālā zārım A, B, C.

12^a cürm-i pinhānım: cürm ü penāhım A.

12^b kân-ı: kār-ı E.

*Na‘t Allāh ‘Azze ve Celle C / - A, E.

17^a Şan‘at-ı ḳudretle: Şan‘at u ḳudretle B.

14^a oldı Raḥmānı’r-Raḥīm: Er-Raḥmānı’r-Raḥīm E.

14^b [قل هو الله الذى فرد حكيم : De ki O, Ferd ve Hakīm olan Allah ’tır.]

15^a [يخلق الخلق كل شئ ما يشاء : Hak, her şeyi dilediği gibi yaratır.]

15^b [مالک الملک توتى من تشاء : Mülküin sahibi (mülkü) dilediğine verir.]

16^a lā-‘idād u: lā-‘idādī E.

17^a ḳudretle: ḳudretile E.

Verdi ʿaqlı fehmi idrāk-i kemāl
Verdi rūhı ʿilmi hüs̄n ile cemāl

Geldi neslinden cihāna enbiyā
Dediler emr-i Hudā-yı bī-riyā

20. Her biri gösterdi niçe muʿcizāt
Etdi emr-i nehyi halka beyyināt

Bā-ḥuşūş oldu müzeyyen bu zemīn
Kim irişdi *rahmeten li'l-ālemīn*

Na't-ı Resūlullāh Şallallāhu ʿAleyhi ve Sellem Ve Fī Kāfiyetü'n Nūn *

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Eyā ey mazhar-ı nūr-ı dıraḥşān-ı felāketden
Veyā ey ezher-i şems-i Bedehşān-ı risāletden

B2^b

Mücellā pertev-i hüsniñ hezārān mihr-i tābından
Muʿallā ḥulķıñ evşāfı müberrādır kemāliñden

Bu ʿālem teşne-mā iken bulupdur kaçre-i ḥayvān
Erişdi gevher-i şerʿiñ bu deryā-yı selāmetden

25. Sebīl-i himmetiñ bilen muḥalled devleti buldı
Ṭarīķ-ı nefretiñ tutan ḥalāş olmaz ḍalāletden

Olunmaz kaçre-i vaşfiñ nihāyet ola mı bahre
Bilinmez gevher-i evlāñ ḥaber-dārım bidāyetden

20^b nehyi: nehy E.

21^a müzeyyen: münevver C, D, E.

21^b [رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ : *Alemlere rahmet...* Bk. Ekler: 1]

* **Na't-ı Resūlullāh Şallallāhu ʿAleyhi ve Sellem C, Na't-ı Resūlullāh Şallallāhi Teʿālā ʿAleyhi ve Sellem E, - A.**

22^a Eyā: Elā A / nūr-ı: rû-yı E.

22^b bedehşān: dıraḥşān B / risāletden: رساكتدن E.

23^a Mücellā: Tecellī D.

23^b evşāfı: ey şāfī C / kemāliñden: مكالتدن E.

25^a bilen: bulan C, D.

25^b tutan: bulan A, B, C.

26^b evlāñ: livāñ B.

* **Baḥr-i Ṭavīl: Baḥr-i Remel Ve Fī Kāfiyetü'n-Nūn B, Baḥr-i Hezec E, - A, C.**

Baḥr-i Ṭavīl***Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün**

Gel ey dil mihr-i dünyāya ḥazer kıl bī-vefādır bu
Şafāsı cāvidān olmaz zīrā kân-ı cefādır bu

A2^a ʿArūs-ı bī-nevādır kim kimesne edemez tenkīḥ
Eder mi bikrini inzāl hezārān āşinādır bu

Cemāl-i nā-pesendini nigāhī inkişāf eder
Görünür şūretā raʿnā velākin bed-liḳādır bu

D3^a 30. Zülāl-i sāgarı rengīn eder teşne-dile içā
İçen ser-mest-i cān olur şarāb-ı nā-sezādır bu

E2^b Eger bir ḳatresi seyl-āb ederse ḳalb-i maḥzūna
Ḥarāb-ı bāb eder cismi ʿaṭā-i pūr-ḥaṭādır bu

Veyā bir zerre zehrinden ederse bu dil ü cāna
Ebed bulmaz belāsından necāt-ı kem-edādır bu

Verir genc-i ʿayān evvel ḳadīmī mihribān-āsā
Nihānī renc eder şoñra aña derd-i devādır bu

C2^b Hevāsı intihā bulmaz budur aʿdā-i zūʾl-vecheyn
Edāsı mūntehā bulmaz bilinmez mācerādır bu

35. Eyā bilmem ne hāletden edersin terk-i endīşe
Seni bir gün bu ḥāletden ırāḳ eden belādır bu

Ki senden ibtidā ḳanı gelenler noldı bu cāya
Ġubār-ı cismi dāmīde ḳılınmışdır hevādır bu

27^a dil: - A, B, C, D / dünyāya: dünyādan D / bī-vefādır: çok cefādır C.

28^a tenkīḥ: tenkīm A.

29^a Cemal-i nā-pendini mekkār gehī keşf ider ʿayyār A.

30^b cān: ḳan A, B, D, E / nā-sezādır: sezādır E.

31^a seyl-āb: seylān E.

32^a zehrinden: nehrinden A, mihrinden B, D, E / dil ü: dil-i E.

33^b derd-i devādır: derd-i bī-devādır B / derd-i bī-nevādır C / şoñra aña derd-i devādır: şoñra ki derd-i bī-devādır E.

34^b mūntehā: intihā F / bulmaz: olmaz B.

35^a terk-i: gerçi A / endīşe: ایدیشه E.

35^b bu ḥāletden: ḥayāletden A, B / ırāḳ: ıraḳ E / ider: iden D / ḳılınmışdır: hemān ḳılınmış D.

36^b ḳılınmışdır: ḳılınıştır B, C / cismi: cisini / ḳılınmışdır hevādır: ḳılınıştır rehādır E.

B3^a

Ya kanı bihter-i ʿālem Resūl-i Kibriyā noldu
Ne etdi ol şehin-şāha ne halk-ı bed-gedādır bu

Qanı Şiddıkıla Fārūq kanı ʿOsmān ile Haydar
Huşūşā Āl-i Aşhāba ne kıldı ne revādır bu

Hasan geldi bu bezm-i nā-sezā içre ne kām aldı
Aña cāmı verüp şākī dedi iç zehr-i mādır bu

40. Hüseyin-i Müctebā geldi bu şahın-ı rezm-gāh içre
Dediler gayrı ver cānı ki deşt-i Kerbelādır bu

Murabba*

Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün

Gerdış-i gerdün elinden kimse bir kām almadı
Cevrile cān verdi bir dem zevk-i eyyām almadı

Sākī-i devrān verir her teşneye āb-ı ecel
Kimden ol bu bezme geldi destine cām almadı

Sebeb-i Teʿlif Kitāb-ı Kerbelā*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

Meger bir gün ahibb u āşinādan
Dirildiler tebār-ı Muşafādan

A2^b

Dönüp dest-i taʿaruzla girībān
Dediler söyle bāri Kerbelādan

D3^b

45. Beyān it gerdış-i devrān cefāsın
Haber ver Kerbelā-yı nā-sezādan

37^a Ya kanı: Beḳāʾī E.

39^a bu bezm-i nā-sezā içre ne kām aldı: bu tertibe sezā içre ne hāl oldu A / kām aldı: hāl oldu D.

39^b cāmı virüp şākī: şākī virüp cāmı C / mādır: mandır E.

*Beyt-i Saʿdī C / Kaşide-i Murabbaʿ B, - A, E.

42^a her teşneye āb-ı ecel: hem teşne-i ebū ecel C.

*Sebeb-i Teʿlif Beḳāʾī Baḥrūʾl-Müseddes Ve fī Baḳıyye-i Kāfiyetüʾn-Nūn B / Sebeb-i Teʿlif-i Vākıʿa C / Sebeb-i Teʿlif-i Saʿad E / -A.

42^b Kimden: Kimdir E.

43^a ahibb: aḥibb E.

43^b Dirildiler: Derildi B.

44^b Kerbelādan: kār-ı vefādan B / kār-ı bī-vefādan C, D, E.

Görelim pīṣīne-i gerdūnı ey yār
Hem āgāh olalım bu mācerādan

Dedim anı beyān etmiş Fuzūlī
Demişdir ibtidā-i intihādan

Dediler neşrile etmiş beyānı
Sen anı eyle nazm-ı müntehādan

E3^a

Ki nakl etmiş vefāt-ı Muştafādan
Demiş cüz'-i belā-yı enbiyādan

50. ‘Ayān etmiş daḥı Zehrā vefātın
Beyān etmiş vefāt-ı Murtaẓādan

B3^b C3^a

Bular meşhūr olupdur nās içre
Bilindi ibtidāsı intihādan

Hemān bize beyān it Kerbelāyı
Ḥasan nūş etdiği ol zehr-i mādan

Dedim taḳdīr ise veznile sizi
Ḥaber-dār edem Āl-i Muştafādan

Murād etdim edem veznile taḳrīr
Ġazā-yı Kerbelā-yı pür-cefādan

55. Mu‘ayyen ola tā kim Āl-i evlād
Ne çekmişdir bu dehr-i māsivādan

Nisā dünyānın endīşin görince
Ricāl ağlar şehīd-i Kerbelādan

46^a gerdūnı: gerdūn E.

47^b ibtidā-i intihādan: intihā-yı ibtidādan B.

48^a beyānı: beyān E.

48^b Sen eyle nazmını ol müntehādan A.

49^a Muştafādan: Muştafāyı E.

51^a olupdur nās içre: olur nās içinde E / nās: ḥalk A.

53^a taḳdīr ise: taḳdīr iderse B / taḳdīr işe E.

53^b Āl-i: anı E.

56^a dünyānıñ endīşin: dünyā endīşesin A, B, C, D.

56^b Ricāl: Ricāller A.

Eser bād-ı semūmı bāğ-ı cāna
Nihāl ağlar şehīd-i Kerbelādan

Firāk-ı bī-necātın teşnesiçün
Zülāl ağlar şehīd-i Kerbelādan

Görüp deşt-i cefāda rezm-gāhı
Cibāl ağlar şehīd-i Kerbelādan

60. Hāyāl-i rencini kılsa te'emmül
Kemāl ağlar şehīd-i Kerbelādan

Hāzret-i Hāsanıñ Zehri Nüş İdüb Şehīd Oldıǵı*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

A3^a Gel ey derd-i gama olan giriftār
Gel ey meydān-ı miḥnetde zaḥm-dār

Gel ey gerdün gülüniñ kār u zārı
Gel ey maḥzūn iliniñ pāyidārı

Beyān edem saña yār-ı cihānı
‘Ayān edem saña kār-ı nihānı

B4^a Eger tevfiḳ irerse Kibriyādan
İrağ olur ise bu dil riyādan

- Saña ben naql edeyim Kerbelāyı
65. Saña tıbyān kılayım her belāyı

D4^a Kişiniñ şanı olunca ‘ulādan
Ḥalāş olmaz ebed renc-i belādan

57^a bād-ı: bāğ-ı / bāğ-ı: bād-ı E.

58^{ab} - E.

59^{ab} ↔ 60^{ab} C.

59^a rezm-gāhı: remze-gāhı A, B, C, D.

60^{ab} - D.

60^a kılsa: görse C.

* Hāzret-i İmām Hüseyniñ Zehri Nüş İdüb Şehīd Oldıǵı E / Hāzret-i Hüseyniñ Zehri Nüş C / Hāzret-i Hüseyniñ Zehri Nüş İtdiǵı / - A.

61^a derd-i gama: derde nice C / Gel ey derde nice olan giriftār E.

62^a kār u zārı: zār-ı kārı A.

64^{ab} -C.

65^a Kerbelāyı: Kerbelādan A.

66^b ebed: ider A.

E3^b C3^b

Belâdır ehl-i derdiñ yâdigârı
Belâdır mübtelânıñ gam-güsârı

Belâdır derd-i uşşâkın devâsı
Belâdır renc-i uşşâkın şifâsı

Muhabbet ol kişiye oldı maḥbûb
Belâlar oldı anıñ üzre manşûb

70. Buyurmuşdır daḥı Şâh-ı risâlet
Bu aḥbâra gel imdi kıl ri‘âyet

Muḥakḳak bil ki bir kavme İlâhî
Muhabbet kılsa anlara nigâhî

Qılar anı belânıñ ibtilâsı
Olur maḥbûb u mihnet mübtelâsı

Cihân içinde eşedd-i ‘uḳûbet
Kime geldi dir iseñ her muşîbet

Gelüpdür bil Ḥasan ol Müctebâya
Ḥüseyne hem şehîd-i Kerbelâya

75. Her belâ kânı Ḥasan ile Ḥüseyn
Seyyid-i şübbân-ı cennet nûr-ı ‘ayn

67^{ab} Bu beyti müteakib E nüshasında **Beyt-i Müseddes** başlığı ve aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Belâ da‘vâ-yı ‘aşkıñdır güvâhî

Belâ sevdâ şebiniñ bedri mâhı

68^a devâsı: da‘vâsı B.

68^b uşşâkıñ: müştâkıñ E.

69^{ab} - D / Beyitten önce E nüshasında **Bahr-ı Müseddes** başlığı yer almaktadır.

69^a ol: oldı E.

69^b manşûb: maşbûb E.

71^{ab} Bu beyitten önce E nüshasında **Bahr-ı Meşnevî** başlığı yer almaktadır.

72^b Maḥbûb olur mihnet mübtelâsı B / maḥbûb u mihnet: maḥbûb muhabbet E.

73^{ab} - D.

73^b Kime geldi dir iseñ her muşîbet: Gelmeye dirseñ her kime ma‘şıyyet A / -C / dir iseñ: dir ise E.

74^a ol: bil D.

74^b Ḥüseyne: Ḥüseyni A / hem: kim E.

75^{ab} -B.

* **Bahr-ı Remel Qāfiyetü’r-Râ B, Bahr-ı Hezâc E, - A, - D.**

75^a ile: hem E.

Beyt-i Baḥr-i Hicret*

Fa'īlātūn Fa'īlātūn Fa'īlātūn Fa'īlūn

Bu rivāyet-piṣesinden cān u dīl bīzār olur
Rāvīler endişesinden dīdeler ḥūn-bār olur

A3^b B4^b

Çünki hicret kıldı peygamber Medīne şehrine
Fāṭıma geldi 'Alī hem anda istikrār olur

Hicretiñ dördüncü yılı geldi dünyāya Ḥasan
Hem beşāretle Resūlullāha istiḥbār olur

Geldi Zehrā ḥānesine işidüp anı Resūl
Dedi ma'şūmı getiriñ gör nice esrār olur

80. Naql eder Esmā ki anı şarı ḥırkaya şarup
Ben getirdim ol Resūlullāha çün iḥşār olur

E4^a

Çün Resūl görünce anı dedi yā Esmā saña
Demedim mi şarı renge şarma kim izḥār olur

Bir beyāz renge şarup verdim mübārek destine
Aldı telḳīn eyledi kim ġarḳa-i envār olur

Yā 'Alī dedi bu tıflıñ ismine ne diyelim
Sen bilirsıñ yā Resūlullāh diyüp enzār olur

Ol Resūlullāh dedi kim ben tecāvüz itmezim
Görelim elbetde emr-i fā'īl-i Muḥtār olur

D4^b

85. Geldi Cebrā'īl dedi kim Ḥaḳ selām eder saña
Çoydı ol ma'şūmıñ ismin sen işit ikrār olur

76^a rivāyet: muḥabbet A.

76^b Rāvīler: Rivāyet E.

78^a yılı: güni C, yılda D.

79^b getiriñ: görüñ A, B, C / gör nice esrār olur: kim gör nice esrār olur A.

80^a ki: kim / şarup: şardı A, C.

80^b çün: - E.

81^a anı: - E.

81^b kim: ki A.

85^a ıder: itdi B, C, E.

85^b → 86^b E.

Çün ‘Alī Mūsāya Hārūn menzilindedir saña
Anıñ oğlu Şīr Beşīr ismini koy āşār olur

C4^a

Ya‘ni Süryānī dilince ismidir anıñ Ḥasan
Çün Ḥasan dediler aña dilde ismi cār olur

Diñle evşāf-ı cemīlin tā biraz naql edelim
Baħr içinde alayım bir kaçre kim işār olur

Ṭarḥ edem ol kaçre’i kim tā ki iğrāk olmayam
Çünkü kaçre zıkr olunca yine bir ebḥār olur

90. Nīzesinden dūrri izhār eyleyem ğavvāş-veş
Yā kanı şarrāf-ı rāğīb kim bugün bāzār olur

Rāvīler etdi rivāyet ol Resūl-i Kirdgār
Gögsine aldı Ḥasanı bu ḥaber nişār olur

B5^a

Dedi *Allāhümme innī uḥibbehū fe-eḥubbi*
Severim ben bunu sen de sev bu söz beşşār olur

Mescid içinde ‘ibādet eder iken hem Resūl
Yanına geldi çün Ḥasan nāzīr-i dīdār olur

Dutdı hem ğīsūların ya‘nī meḥabe eyledi
Eyledi anı der-āğūş bil niçe aḥbār olur

86^{ab} - E.

86^b koy: ıo A.

87^a Süryānī: Süryān E.

87^b cār: çār B.

88^a cemīlin: cemālin B / idelim: ideyim A, idem saña E.

88^b alayım: alayın A, B, C, D / işār: enhār E.

89^a kim tā ki: tā kim E.

90^{ab} - A.

90^b yā kanı: - E.

91^a Rāvīler itdi rivāyet ol Resūl-i Kirdgār: Rāvīler didiler birgün ol Resūl-i Kirdgār A / Rāvīler didi meger birgün Resūl-i Kirdgār C, E / itdi: didi D.

91^b nişār: işār A.

92^{ab} -A.

92^a [اللهم انى احب فحبه : *Allah’im onu seviyorum, sen de sev.* Bk. Ekler: 2]

93^a hem: ol A.

93^b çün Ḥasan: Ḥasan çün D, E.

94^a hem: -A, E / meḥabe: taḥbīl B / eyledi: ider C, E.

94^b bil niçe: görüncə C.

95. Sürdi yüzüne yüzünü bu hadîşi söyledi
Bâğ-ı şânında bil anıñ şefqati enhâr olur

*Allāhümme aḥibbehū ve aḥibbu men yuḥibbehu **

- A4^a Bu yiter kim anlarıñ şânında buyurdu Resûl
Şöhret-i şemsinde rāzı pür-żıyā envār olur

Meşnevî

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

Ya'nî buyurdu Ḥasan ile Hüseyin
Ehl-i cennet ser-firāz-ı nūr-ı 'ayn

- E4^b Bir gün Ḥasan geldi oturdu nāgihān
Döndi aşḥābına peygamber hemān

100. Dedi bu oğlum Ḥasan serverdirür
Hem ḥalīmdir seyyid-i şevherdirür

- D5^a Bir vakitde ceng için leşker gele
Tā bunuñ sözüyle anlar şulḥ ola
- İbni 'Abbās naql eder peygamberiñ
Meclisinde otururken serveriñ
- Fāṭıma çün geldi feryād eyledi
Yok Ḥasan hem Hüseyin baba dedi
- Hem 'Alî yokdur ki bula anları
Sen kıзма dedi hem ol cānları

95^a yüzüne yüzünü bu: yüzün yüzüne hem E.

*[اللهم احبه و احب من يحبه : Allah'ım onu sev ve onu seveni de sev. Bk. Ekler: 3]

96^a yiter : yirde A.

96^b şemsinde: şânında A, C.

* El-Ḥasan ve'l-Hüseyin Seyyid-i Şübbān Ehl-i Cennet C, E / -A, - D.

98^{ab} ↔ 99^{ab} / - A, B.

98^a Bir gün: Hem E.

101b sözüyle anlar: bu sözüyle E.

103^a çün geldi: geldi çün E / geldi: gelüp A.

103^b Bābā gāib hem Ḥasan Hüseyin didi C / hem: ile A.

104^b kıзма: kayırma D, E / hem ol cānları: ol cenānları E.

- B5^b C4^b** 105. Anları şaklar Hudā olma melūl
Hem du‘ā kıldı elin dutdı Resūl
- Geldi Cebrā’īl verüp Haḫdan selām
Dedi kim sen çekme ğam hīç yā İmām
- Bil efāzıl-ı ehl-i dünyādır olar
Hem e‘āzım-ı ehl-i ‘uḫbādır olar
- Gönderüp iki firiştāh ol Ğanī
Per ü bāl üstünde dutmuşlar anı
- Ol Benī Neccār ḫazīresindedir
Ol melā’ikler nazīresindedir
110. Vardı peygamber ḫazīreye hemān
Ol Ḥasanı aldı götürdü revān
- Hem Hüseyni bir firiştāh götürür
Ol Ebū Eyyūb Enşārī görür
- Görmedi çünkü melā’iki hem ol
Şandı ikisin de götürür Resūl
- A4^b** Dedi kim ver bunlarıñ birin baña
Tā sebük-bārlık ola ḫāşıl saña
- Dedi peygamber Ḥasan bil bendedir
Hem Hüseyn bir melek egnindedir

105^a melūl: ماول E.

106^{ab} - D.

106^b sen çekme ğam hīç: ğam çekme asla A.

107^a efāzıl: fāzıl C / olar: bular A, olur E.

107b olar: olur E.

108a firiştāh: firişteh E.

108^b dutmuşlar: almışlar A / üstünde: üstüne A.

109^a ḫazīresindedir: mezīresindedir A, ḫatırasındadır D.

110^a ḫazīreye: ḫatıraya D.

111^a firiştāh: firişteh E.

111^b Ol Ebū: Anı ol C.

112^a çünkü: çünkü A.

112^b götürür: götürmüş A, getirmiş D, E.

113^b ola ḫāşıl: ḫāşıl ola A.

114^b Hem Hüseyn: Hüseyn hem E / melek: melā’ik A, B, C, D / egnindedir: elindedir C.

115. Ol Zübeyr oğlu rivāyet eyledi
Çün Ḥasan ahlākını şerḥ eyledi
- Dedi bir gün eyledim azm-i sefer
Cūciyetden kalmadı bizde zafer
- E5^a** Vardı nahlistāna çünkim ol İmām
Yoğıdı ḥurma daḥı anda tamām
- Ben dedim olaydı ḥurmālar ziyād
Dām-ı cūdan bir dem olaydım azād
- İşidüp anı Ḥasan kıldı duā
Dedi ḥurmā ver bize sen ey Ḥudā
- B6^a** 120. Zāhir oldı anda bir ḥurmā hemān
Yetdi ḥurmālar yidiler ol zamān
- D5^b F5^a** Bu ‘aceb midir ki oldur ‘ālī-zāt
Şāh-ı ‘ālem nūr-ı çeşm-i kā’ināt
- Kim kıla anıñ velāyetin beyān
Kim kıla anıñ kerāmetin ‘ayān
- Çünkü vaşf olmaz şıfātından baña
Söyleyim bāri vefātından saña

115^a Zübeyr: Zübeyriñ A, B, C, D.

115^b Çün: Hem E / şerḥ eyledi: çün söyledi B, C, E.

116^a eyledim: eylediñ D, E.

116^b Cūciyetden: Çün raiciyetde A.

118a ḥurmālar: ḥurmādan C, ḥurmā A.

118b Dām-ı: Dem-i D / cūdan: جعدن E / olaydım: olaydı A, B, C, D.

119b ḥurmā: ḥurma E / sen ey Ḥudā: Bār-ı Ḥudā A.

120a ḥurmā: ḥurma E.

120b ḥurmālar: ḥurmalar E.

121^{ab} - A.

121^a oldur: ol B, C, D.

121^b çeşm-i: cism-i B, C.

122^a velāyetin: vilādetin A, vilāyetin D.

122^b ‘ayān: beyān E.

123a baña: saña D, E.

122^b bāri: bāzı C.

* **Baḥri’l Hezec Baḳıyyetü’r Rā C, Kāfiyetü’l Müseddes E /-A.**

Kāfiyetü'l Müseddes Min Bahri'l Hezec*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

C5^a

Bir fenā dünyā ki evvel yār olur mihrin verir
Şoñra rahmın terk edüp ağıyār olur ẓahrın verir

125. Ākıbet eder seni mūr-ı gedāya ihtiyāc
Her kime şimdi Süleymān olmağa mührin verir

Kimini zillet derinde ser-nigün eder kimin
Milk-i rif'atde feridün eyleyüp dehrin verir

Kerbelā deştinde kimin teşne hem eyler şehīd
Şāķī-yi gerdün elinden kimine zehrin verir

Kāfiyetü'l Müseddes Min Bahri'l Hezec*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bu rivāyet nālesinden kimse şādān olmasın
Tā hikāyet nāleşinden gonca ḥandān olmasın

Bir beyāna rāzıdır kim ėālemi medḥūş eder
Cur'asından nūş idenler nice sekrān olmasın

A5^a

130. Diñle imdi naķl edeyim noldu aḥvāl-ı Ḥasan
Zāhir edem nazmını neşrinde pinhān olmasın

Çün Emīrū'l-mü'minīn şāh-ı velāyet Murtaẓā
Bil ḥalīfe oldı kim dīn şehri virān olmasın

124^a ki: kim B, C, F.

124^b rahmın / zaḥmeti, olur: olup, ẓahrın: mihrin E / idüp: ider D.

125^a seni: anı E / mūr-ı: mūy-ı C, E.

126^a kimin: kimisin A, B, C, D.

126^b eyleyüp: olmağa E.

127^a deştinde: dehrinde C, E / teşne hem eyler: eyledi teşne şehīd E.

* **Bahri'l Hezec Remel ve Kāfiyetü'n-Nūn B, Bahr-i Hezec E / -A.**

127^b Şāķī-yi: ساقی, elinden: elinde E.

128^b nāleşinden: زاله سندن E.

128^a şādān: şād E.

129^{ab} - F.

129^b Cur'asından: Cūr'asından E.

130^a ideyim: ideyin E.

130^b neşrinde: tā bende C.

131^{ab} - B.

Küfe şehrinde müsekken olmuş idi ol ‘Alī
İtdi halka şer‘i icrā tā ki nādān olmasın

Hākim idi hem Mu‘āviye anda şehr-i Şāma çün
Kaşr edelim bu sözleri cümle tıbyān olmasın

B6^bE5^b

‘Abdurrahmān İbn-i Mülcem adlı var idi bir la‘īn
Kaşd ederdi kimse kaşd-ı Şāh-ı merdān olmasın

135. Kılıcın zehrile seyl-āb eder hengām-ı seher
Buldı mescidde ‘Alīyi böyle düşmān olmasın

‘Ākıbet fırsat bulup urdı namāz içre anı
Kaçdı ol dem ya‘nī kim bu iş nümāyān olmasın

Hem dedi olsun ḫalīfe ekber evlādım Hasan
Bey‘at etsin āl-i aḥbābım perīşān olmasın

Bil İmām İsnā ‘aşerdendir Ḥasan hem Müctebā
Nūr-ı çeşm-i Murtezādır nice zī-şān olmasın

D6^a

Çün serīr-i saltanatda ḫāş u ‘āmı cem‘ edüp
Huṭbesinde nice minber pāy-ı nūrān olmasın

C5^b

140. Hem benim İbn-i Beşīr İbnü’l Nezīr-i Hāşīmī
Taht-ı ḥükminde olan nā-şād-ı devrān olmasın

Evc-i ḥurşīdim şu‘ā‘ı iltifātımda benim
Şemme-dār olsun ki hīç ḫāh-ı şebistān olmasın

133^a anda şehr-i Şāma: şehriñ şāhı B.

133^b idelim: idem B / idüp C.

134^a İbn-i: bin E / adlı var idi bir la‘īn: var idi bir la‘īn-i ‘adū B.

134^b kaşd-ı şāh-ı merdān: kaşdı daḥi şādān E.

136^a içre anı: içinde kim C.

136^b Kaçdı oldu bu iş kim ya‘nī nümāyān olmasın E / ya‘nī kim: kim ya‘nī C.

136^{ab} E’de bu beyitten sonra aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Ehl-i Küfe geldi gördi Hüseyinile Ḥasan

Zār u efḡān eylediler nice giryān olmasın

137^a ḫalīfe: ḫalīfem E.

138^a hem: ol D.

139^a ḫāş u ‘āmı: ḫāşıla ‘āmı C.

140^b nā-şād-ı devrān: şāh-ı devrān A.

141^{ab} - A.

141^b olsun ki: olsun kim, ḫāh-ı: cāh-ı E.

Cedd-i pākīm dīn-i Ḥaḫḫa da‘vet eder sizleri
Cehd ü s‘ay etdi ki kimse ehl-i tuḡyān olmasın

Hem benim atam ‘Aliyyü’l Murtażādan sizlere
Çok sa‘ādet etdigim evşāf-ı imkān olmasın

Ben de sizi anlarıñ yoluna ihdā eylerim
Tā ki cehlile kimesne şāhib-i ‘ışyān olmasın

145. Kim baña tābi‘ olursa tābi‘ olur anlara
Kim baña olsa muḫālif anlara yār olmasın

İbn-i ‘Abbās tırdı dedi yā ḫavm-i İmām Hüseyin
Bey‘at ister kimseniñ tā ‘ahdi noḡşān olmasın

Cümle zār edüp *semi‘nā* hem *aṭa‘nā* dediler
Kim anıñ yolında ḫurbān olmayan cān olmasın

A5^b B7^a

İbn-i Mülcemi getirdi dedi kim atam saña
Neylediysem söyle a‘yān tā ki pinhān olmasın

İbn-i Mülcem dedi bu taḫdīr imiş oldu ‘ayān
Ḥākim-i Şām ḫatlin ister kim dil-i aḫzān olmasın

150. Rāvī eder kırk biñ adam anda bey‘at etdiler
İrtifā‘ buldı nice şems-i dıraḫşān olmasın

Bir ḫılıc urdı la‘īni iki pāre eyledi
Cismin iḫrāk eyledi nā-pāke meskān olmasın

142^a da‘vet ider sizleri: itdi sizleri şürü‘ B / ider: itdi E.

142^b Cehd ü s‘ay itdi ki kimse: Cehd ü s‘ay idiñ A / Ceddīm sa‘y itdi ki B / Cehd ü ḡayret eyledi C.

143^b Çok: Çün A, C, E / itdigim: ider kim D / irdi kim E.

144^a eylerim: iderem D, E.

144^b cehlile: cehdile E.

145^b yār: bān A, C, E.

146^a tırdı: durdı D, E.

146^b ‘ahdi: ḫavli C, E.

147^a [سمعنا : *işittik* Bk. Ekler: 4], [اطعنا : *itaat ettik* Bk. Ekler: 4] Cümle: Cümlesi B.

147^b Kim anıñ: Kim daḡi E / anıñ: seniñ D.

148^a getirdi: gettirdiler E.

148^b Neylediysem: Neyledigim D, E / a‘yān tā ki pinhān olmasın: tā pinhān-ı ‘ayān olmasın A, B, E.

150^{ab} ↔ 151^{ab}.

150^a Rāvī: Rāvīler B / adam anda: anda adam E.

151^b Cismin: Cismini E / nā-pāke: nā-pāki E, aña C.

- E6^a** Çün işitdi hâkim-i Şâm ol Mu'âviye hemân
 Hâvf eder kim ahter-i tevcîh-i tâbân olmasın
- Aldı altmış biñ eri kim ol 'Irâkı hıfz ede
 Tâ ki kimse taht-ı iclâlinde fevķân olmasın
- Bu yañadan aldı kırķ biñ leşkeri çünkim Hasan
 Vardı istikbâle dedi ceng-i meydân olmasın
155. Ben umûr-ı mülk içün aşlâ huşûmet itmezim
 Salţanat içün bu meydân içre cevġân olmasın
- Bunca er cem' olmuş idi nehy ile ġarât içün
 Gördüler kim meyli yokdur arada ķan olmasın
- D6^b** Cümlesi oldu muġâlif orduyı yaġma edüp
 'Aşî oldu 'âlem içre böyle insân olmasın
- C6^a** Çün Hasan gördü bu hâli gitdi Bağdâd şehrine
 Yetdi Hazrec İbn-i Dıhye behre-mendân olmasın
- Fırşat ister idi vardı urdı bir ġarbı aña
 Zümre-i akrân da bu resmile yârân olmasın
160. Dutup anı öldürürler vardı Bağdâda İmâm
 Yaresini bağladılar tâ ki hicrân olmasın
- Ķaşîde-i Murabba^{c*}**
- B7^b** Çarġ-ı gerdüniñ elinden nice eġġân olmasın
 Çeşm-i ġünım ķan döküp dil nice nâlân olmasın

152^a ol: - C.

153^a ide: ider C.

154^a çünkim: kim çün B / tâ kim D.

154^b ceng-i meydân: cenge meydân A, C.

155^a itmezim: kılmazam B, E.

156^b kim meyli: çün meyl E.

158^b behre-mendân: behri-mendân A, D.

159^a ġarbı: ġarb A.

159^b resmile: resme A.

160^a öldürürler: öldürdiler B.

* **Beyt-i Murabba^c E / - A, C.**

161^a elinden: elinde E / eġġân: hicrân C, E.

161^b Çeşm-i: Cism-i B / döküp: dökem E.

Söz verüp bāzār-ı mihnetde alır cān naḳdini
Devr-i zālīm kimseye cān ile cānān olmasın

Perverīşi pür-bahādır nān verirse cān alır
Bu serāy-ı mīz-bāna kimse mihmān olmasın

A6^a

Bir gedā-veş kūşe-i ʿuzletde olsun cāvidān
Tek seniñ rāyınla bu ʿālemde sulṭān olmasın

Meşnevî*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

165. Ḥasan ḥazretleri bildi cefādan
Eşer yok Kūfe ehlinde vefādan

Daḥı eṣ-şulḥu ḥayrun muḳteżāsı
Olur şulh itmege anıñ rızāsı

Muʿāviye ile şulḥ etdi ol şāh
Medīne şehrine çün vardı nāgāh

Dedi yā ehl-i Medīne eyā sen
Niçün şulḥ eylediñ ey rüy-ı aḥsen

E6^b

Bize zāhir olan size nihāndır
Size mestūr olan bize ʿayāndır

170. Henüz iki cevānib leşkeriniñ
Tamām olmadı ʿömri hiçbiriniñ

162^a Söz virtüp: Server-i A / virtüp bāzār-ı mihnetde alır: virir bazār-ı mihnetde alup E.

* **Ḳāfiye’-i Bahri’l Meşnevî C / - A, E.**

162^b Devr-i: Devre, cānān: canān E.

163^a alır: olur E.

165^b ehlinde: ehlinde A, B, E.

166^a [الصُّلْحُ خَيْرٌ]: *Uzlaşmak daha hayırlıdır*. Bk. Ekler: 5] Daḥı: Didi E.

167^a ol: o E.

168^{ab} E’de bu nüshadan sonra aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Didi kim ḥaznedār-ı ḥikmetiz biz

Velāyet rütbe-dār-ı rifātiz bize

168^a yā ehl-i Medīne: ehl-i Medīne kim E.

168^b Niçün: Çün C / şulḥ: - E.

169^b mestūr: mağyūb A.

170^a cevānib: cānib A, B, C: cevābın D.

Şavaş-ı Kerbelā ma'ḷūm içindir
O ancaḡ Hüseyn mazlūm içindir

Müyesser etmedi cengi baña Hāḡ
Müyesser oldu zehr içmek muḡaḡḡaḡ

C6^b Medīnede baña fermān olupdur
Hüseyne Kerbelā iḡsān olupdur

B8^a Umūrīñ her biri bir vaḡte merfū^c
Her evḡāt bir umūra oldu mercū^c

175. Medīnede çün ol şāḡib-sa'ādet
Müsekkem oldu ḡıldı istiḡāmet

D7^a Velī fitneler i'ḷām etdi a'ḡdā
Anıñ def'ine iḡdām etdi a'ḡdā

Var idi Başrada aḡbābı anıñ
Muvāfıḡ yāreni ensābı anıñ

Tamām otuz sekiz aḡbābın o dem
Bahāne eyleyüp öldürdüler hem

Hāsan Hāzretleri işitdi anı
Diyār-ı Şāma 'azm etdi 'ayānī

A6^b 180. İrişdi Muşıla çünki o dil-dār
Ki Sa'ḡdı Mavşılī oldu ḡaber-dār

Varır ḡarşı eder ikrām u 'izzet
Misāfir etdi ḡıldı dürlü ḡürmet

171^b O: Ol A.

172^a cengi: çünki B, C, E.

174^b bir umūra oldu: oldu çün bir emre C / umūra: umūrīñ D.

176^b def'ine: ref'ine B.

177^a yāreni: yārānı D.

178^a Tamām: Anıñ D / o: ol A.

180^a Muşıla: Muşula E.

180^b Muşılı: Muşıla C / Muşulı E.

181^a Varır: Varup B.

181^b itdi ḡıldı: ḡıldı itdi E.

Nice gün oturur şeh-zāde anda
Hem ederistirāhat ol mekānda

Revān olup varır Şāma İmām hem
Haberdār oldu anda vālī-i Şām

Gelir karşı eder izzet firāvān
Dağı Şām ehli anda eşref ʿayān

185. Ziyāde kıldılar izzet İmāma
İder ikrām u rağbetler İmāma

Dedi bu mācerāyı aña ol dem
Münāsib söz alup andan döner hem

E7^a Yine Muşıla geldi oldu mihmān
Bu kez Saʿda müsāfir olmaz ol cān

Bir aʿdānın iner menzīline ol
İkāmēt ede tā rāhat ola ol

B8^b Gürūh nāmında bir mekrūh-ı ecsād
Var idi kim ʿadū-yı Āl-i evlād

190. Anıñ ev şāhibine etdi aḥbār
Zehīr ver diyü mālī etdi ikrār

Ṭamaʿ kıldı o mālā oldu azgūn
Zehīr verdi aña üç defʿa melʿūn

Ḥayāt māniʿ olup kılmadı teʿşīr
Mizācı lākin olur idi tekşīr

182^a şeh-zāde: şāh-zāde E.

182^b ol: o C.

183^b anda vālī-i Şām: ol vālī-i Şām hem C, E.

184^b anda: heb C, E / eşref: eşrāf E.

185^a kıldılar izzet: kıldı izzetler C, E.

185^b rağbetler: izzetler E.

186^b Münāsib söz alup andan döner hem: Şerʿe münāsib sözler düzer hem B.

187^a Yine Muşıla geldi: Yine gelüp Muşıla A / Muşıla: Muşula E.

186^b olmaz ol: oldu ey C.

188^a ol: bil D, E.

188^b ide: idüp A / ol: dil D, E.

190^b diyü: diyü hem A, B, C, D.

191^b Zehīr virdi aña üç defʿa melʿūn: Zehīr virdi aña üç kez o mağbūn C.

192^a Ḥayāt: Ḥayātı, kılmadı: kılmazdı E.

Bilirdi koydular zehri ʿāma
Hiç ifşā etmez idi hāş u ʿāma

C7^a

Utanmasın diyü ev şāhibi hem
Duʿā edüp anı defʿ etdi ol dem

Murabbaʿ*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

D7^b

195. Āh kim ʿālem içre bir yār-ı muvāfık görmedim
Fiʿl-i ızhār-ı vefā bir kul-ı şādık görmedim

Kimden istersem vefāyı ol cefā kıldı baña
Bu cihānda hāşılı bir medhe lāyık görmedim

Meşnevî*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

A7^a

Çü gördü şāhib-i hāne bu hāli
Gürūha ʿarz eder işbu maḳālī

Bu kez bir şīşe zehri kıldı irsāl
Hızır rayhāsın alsa bula işhāl

Eger bir ḳatresi damsā ʿaleʿl-hāk
Nebātatlar ederdi yaprağın çāk

200. Yazup bir nāme gönderdi hem anı
Gelirken ol kişi diñle nihānī

192^b Mizācī lākin: Lākin mizācī B, E.

194^a şāhibi: şāhibin E.

* **Ḳāfiye-i Beytiʿl Murabbaʿ Min Baḫriʿl Hezec C / Beyt-i Meşnevî E / - A / - D.**

195^a kim: - , içre: içre ben E / yār-ı muvāfık: yār-ı şādık B, C, E.

195^b Fiʿl-i ızhār-ı vefā bir: Fiʿl-i ızhārına göre C / kul: yār D.

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Baḫriʿl Meşnevî C / Baḫr-ı Meşnevî E / - A / - D.**

197^a Çü: Çün B / Çünkü C.

198^a şīşe: şīşe D, E / zehri: zehr E.

198^b işhāl: ikmāl D, E.

199^a ḳatresi damsā: damlası damlası E.

199^b Nebātatlar: Nebātlar B, C.

Yatar bir çeşmede uyudu ol dem
Bir arslan geldi öldürdü anı hem

B9^a

Hasan Hazretleriniñ bir gulāmı
Gelirken gördü sen diñle kelāmı

Hemān ol nāmeyi şīşeyi aldı
Hasan öñine kodı çünki geldi

E7^b

Okuyup şakladı anı o pür-dil
Hicāb eder diyü ev şāhibi bil

205. Sa‘īd gördü İmāmıñ levni tağyır
Su‘āl etdi niçün ey kân-ı tefsīr

Tağayyüürdür mübārek levniñ ey şāh
İmām söz katdı ki olmasın āgāh

Sa‘īd aradı buldı nāmeyi hem
Okudu bildi mefhūmını ol dem

Görüp hışm etdi taşra çıkdı fi’l-hāl
Hem ev şāhibini çağırdı der-hāl

Dedi kim bil Muḥammed Muşafādan
Daḥı hem ol ‘Aliyyü’l Murtażādan

210. İrişdi mi saña bir dem ziyānı
Neden etdiñ baña eyle beyānı

Dedi ev şāhibi ḥāşā ve kellā
Ziyānı görmedim anlardan aşlā

201^b anı hem: hemān dem A.

202^b sen diñle kelāmı: diñle bu kelāmı C.

203^b öñine kodı: öñinde koydı D / öñine: öñinde E.

204^a şakladı: şaklarıdı A.

204^b şāhibi: şāhibin E.

205^b itdi niçün: idüp didi D.

206^a levniñ: levnüñ C.

206^b ki: kim E.

207^b Okudu bildi mefhūmını ol dem: Okuyup bildi az mefhūmını hem A / ol dem: hem E.

208^{ab} - D.

208^b şāhibini: şāhibin E.

210^b itdiñ: irdi D, E / beyānı: ‘ayānı C.

C7^b Dedi ziyānı yok çünkim görürsiñ
Niçün evlādına zehīr verirsīñ

İder inkār buyurdu kaldırurlar
Eziyetle hem anı öldürürler

A7^b D8^a Ḥasanīñ çün mizācı oldu bīmār
Medīne şehrine geldi o dil-dār

215. Bir ādem var idi kim ehl-i ʿıṣyān
Adı Mervān-ı Ḥakīm kendi düşmān

Mezāhirde muḥabbet eder idi
Velī bātında nefret eder idi

B9^b Hemīşe defʿine tedbīr ederdi
Kim anıñ refʿine tedbīr ederdi

Var idi bir karı Ensūne bed-kār
Ki dellāl olup eder yaʿni bāzār

Varup Ensūneye dedi ki Mervān
Bu sözi Cuʿdeye var söyle nihān

220. Yezīd İbn-i Muʿāviye diler hem
Nikāh edüp ala ol kendini hem

Zehīr versin Ḥasana ola helāk
Yezīde hem varup olsun feraḥ-nāk

212^a çünki ziyānı yokdur A, B, C, D / çünki: kim A, çünkim C.

213^a kaldırurlar: kaldırdılar E.

213^b hem anı: anı hem A / öldürürler: öldürdiler E.

214^a Ḥasanīñ çün: Ḥasanīñ çünkim B, C / Ḥasan çünkim D, E.

215^a ehl-i ʿıṣyān: murdār ol ān A.

215^b Ḥakīm: Hākīmdür E / kendi: olur A, B.

216^a ider: eyler C.

217^b refʿine: defʿine A.

218^a karı: kıızı B.

219^a didi ki: çün vardı D / çün didi E.

219^b var: de A / nihān: bu an D, E.

220^a Muʿāviye diler: Muʿāviyeye didiler B.

220^b hem: bu dem E.

221^a Ḥasana olsun helāk: Ḥasan tā olunca ihlāk B / Ḥasan hem ola ihlāk C / Ḥasan hem ola ihlāk E.

221^b hem varup: varup hem B / varup olsun: olsun varup E.

- Ey Ensüne ederseñ bu işi sen
Saña çok mālī ikrām ederim ben
- E8^a** Çün Ensüne bu sözi etdi maqbūl
Hemān Cu^cdeye varuben dedi ol
- Dedi ey hātūn-ı şāhib-ḥalāvet
Veyā ey bānū-yı kān-ı melāhat
225. Kānı sencileyin ḥüsni mu^cazzam
Kānı sencileyin ḥulḳı mükerrēm
- Cemāliñ naḳşı bihterden mu^carrā
Kemāliñ kesri ḥüb-terden müberrā
- Gerek kim her gice sen ʿayş u ʿişret
İdüp cāna kılasıñ dürlü minnet
- Niçün taḳvāya vardıñ diñle rāzı
Kıla tā şubḥa deg hergün namāzı
- Bilir seccāde’i sīneden a^clā
Şanır mihrābı ebrūdan mu^callā
230. Ḥuşūşā nice ʿavratlar alupdur
Bunuñ ʿaḳdinde hep maḥrūm ḳalupdur
- A8^a C8^a** Yezīd ister seni zevḳ u şafāyı
Görüp hem bulasıñ derde devāyı
- B10^a** İşitdi Cu^cde bu sözi hemāndem
Cevābına anıñ meyl etdi ol dem

222^a Ey: Eger E.

222^b mālī: māl E / iderim: idem A, ideyim B, E.

223^a maqbūl: ḳabūl A.

223^b Hemān: Hemen-dem / varupen: varup D / E.

223^b Hemān: Hemāndem B, C / varupen: varup B, C.

224^a ey hātūn şāhib-i ḥalāvet: ev şāhibi hātūn-ı melāhat A.

226^b ḥüb-terden: behterden E.

227^a her gice sen: sen her gice A, B, C, D.

228^b tā şubḥa deg hergün: hergün şabāḥa dek A.

229^a sīneden: sīnedin C / senden E.

229^b mihrābı: mihrāb E.

230^b ʿaḳdinde: ʿaḳdine heb B.

232^b ol: o B, C, E.

D8^b

Bu Cu^cde etdiği işler kıtadır
 Hasan Hazretlerinin avratıdır

Abā ecdādı idi bil münāfık
 ‘Alī anları öldürmüşdi sâbık

235. Hasan almışdı bu Cu^cde kıızı bil
 Nifāk ehli idi kız bu sözi bil

Dem-ā-dem ister idi gör merāmın
 Ala ya‘nī atası intikāmın

İşidüp bu sözi meyl etdi aña
 Nedir dedi ‘ilācı söyle baña

Gelüp Ensüne Mervāna dedi kâl
 Aña Mervān zehīr etmişdi irsāl

Alup Cu^cde kıatar bala nihānī
 Hasan Hazretleri çün yidi anı

240. Hemān a‘zāsı şişdi bildi der-ḥāl
 Resūlūn ravzasına vardı fi’l-ḥāl

Şifā buldı eder anda du‘āyı
 Hem istifrāğ edüp buldı devāyı

Murabba^{c*}

Mefa^c ʾlūn Mefāʾlūn Feʾulūn

E8^b

Niçün zālīm aña verdiñ helāhil
 Bilirken ḥālī olursıñ tecāhül

233^a itdiği: itdi hem C.

236^a merāmın: murādın A.

235^a kıızı: kıızın E.

236^b atası: atasın E.

237^a aña: buña B.

237^b didi ‘ilācı: ‘ilācı didi E.

238^b zehīr itmişdi: zehrler itdi E / itmişdi: eyledi C.

239^a Alup: Alır B / kıatar bala: bala kıatar D.

241^b Hem: Hemān A / istifrāğ: istifrāk D, E.

* **Beyt B, C, Beyt-i Ma‘nevī E / - A, D.**

242^{ab} - A.

242^b ḥālī: ḥāl E.

Olunca rûz-ı maḥşer Ḥaḳ dīvānı
Saña lâyıḳdır aḡlāl-ı selāsıl

Meşnevî*

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

Velākin Cu'deye kıldı gümān ol
Evine varmaz oldu bir zamān ol

B10^b 245. Yine Cu'de evine vardı bir gün
Ḥasan geldiğini çün gördü maḡbūn

Ḳodı ḥurma içine zehri bed-kār
Ḥasan Ḥazretlerine dedi ey yār

Birāz ḥurma getirdiler baña hem
Getirdi ḥāzır etdi anı ol dem

Ḥasan dedi yiyelim bile anı
Zehirsizden yidi Cu'de nihānı

Ḳaçan kim ḥurmayı etdi tenāvül
Mizācı oldu taḡayyür-i şemā'il

A8^b C8^b 250. Yine vardı muṭaḥḥar ravżaya ol
Du'ā kıldı hemāndem oldu maḡbūl

Dirüp bir gün ḳamu aḥbāblarını
Ḳarındaşların daḡı ensāblarını

Dedi bir yerde rāḥat bulmadım ben
Bu yirde istirāḥat görmedim ben

D9^a Yine Muşıla getmekdir murādım
Hevā-yı tebdīl etmekdir murādım

243^{ab} - B.

* **Baḥr-ı Meşnevî E / - A, B, D.**

247^a baña: buña E.

249^a ḥurmayı itdi: itdi ḥurma A, E.

251^b Ḳarındaşların daḡı: Ḳarındaşların daḡı hem E.

252^a bulmadım: görmedim A, E.

253^a Muşıla: Muşula E / gitmekdir: gitmek ister B.

Anıñla bindi bile nice aḥbāb
Varırlar Muşıla bi'l-cümle aşḥāb

255. Var idi Şāmda bir aḥmā-yı ḡaddār
İşitdi Muşıla gelmiş o dil-dār

Gözi görmez aşā dutmuş elinde
Var idi fāsīd endīşe dilinde

Zehīr sürmüş aşānıñ demrine hem
Ḥasan Ḥazretleriñ arardı her dem

E9^a Ḥasan birgün oturırdı ayānī
Gelüp aḥmā irişdi nāgehānī

B11^a Aşāsın her yire başarken ey şāh
Ḥasan ayağına irişdi nāgāh

260. Bu ḥālī bildi aḥmā kuvvet etdi
Aşānıñ demri çün pāyına batdı

Ḥasan āh etdi düşdü gördü her nās
Bu ḥālī bildi çünkim İbn-i Abbās

Varır kim öldüre ol bed-gümānı
Ḥasan dedi kim yok öldürme anı

Olunca rüz-ı maḥşer ben varırım
Bunuñla anda daḥvāmı görürüm

Beyt*

Mefaḥ ḫlūn Mefāḫlūn Feḥlūn

254^a Anıñla: Anuñla E.

254^b Muşıla: Muşula E / bi'l-cümle: fi'l-cümle B, C, D, E.

255^a aḥmā-yı ḡaddār : ḡaddār-ı aḥmā C, E.

255^b o dil-dār: ol etḡā E.

256^b fāsīd: fāşık B.

257^a sürmüş: sürdi B, E.

257^b Ḥazretleriñ arardı: Ḥazretlerini aradı E.

258^a oturırdı: otururken D, E / ayānī: nihānī A.

260^b batdı: yetdi A / gitdi C.

261^a itdi: eyledi B / gördi: görir B / düşdi gördi: gördi anda E.

261^b bildi: gördi C.

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Meşnevī C / Beyt-i Meşnevī E / - A, D.**

262^b didi kim: didi ki E.

Nedir ey bî-başıret infî'ālîñ
Ziyānı ne saña evlād-ı Ālîñ

265. Olinca rûz-ı maḥşer yevm-i mev'ūd
Bilirsîñ nice olur anda ḥālîñ

Mesnevî*

Mefā' ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Gelüp Cerrāḥ dedi bil kim ey etḳā
Zehîr sürmiş aşāsına ol eşḳā

A9^a C9^a

Tamām on beş gün etdi aña ḥıdmet
Ḥasan ḥazretleri çün buldı sıḥḥat

Ol a'mā aldı çünkim intikāmı
Yine döndi hem 'arzū kıldı Şāmı

Varup 'Abbās aşāsın aldı çālāk
Urup mel'ūnı anda etdi ihlāk

270. Ḥasan gördü ki yok anda melāḥat
Medīneye varup kıldı iḳāmet

Velî Cu'de evine varmaz ol dem
Varır hemşīresi ḥānesine hem

B11^b

Bilir ki ḡayrı rāḥat yok cihānda
Ne rāḥat cev-r-i miḥnet çok cihānda

264^a Nedir ey bî-başıret: Nedendir ey bî-başar A / Nedir: نه ور E.

264^b Ziyānı ne saña: Nedir saña ziyānı B, C.

265^b Bilirsîñ nice olur anda ḥālîñ: Bilür anda nolur bu ḥāl-i cüḥūd A.

* **Diger Ḳāfiye Bahri'l Meşnevî Hezec C, Bahr-ı Meşnevî E / - A, D.**

266^a Cerrāḥ didi bil kim: didi ṭabīb bilgil A / Cerrāḥ didi kim D.

270^a yok anda: anda yok A.

266^b ol: o E.

267^a itdi aña: aña itdi E.

270^a anda: bunda E.

271^b ḥānesine: evine C.

272^a ki: kim C, D, - B.

272^b miḥnet: minnet C, E.

D9^b

Dirîgā görmedim rāhat demini
Baña gerdün eder hem-rāh kemîni

Ne yire varsam oldu rehberim gam
Vücüdüm bīmār olur gözlerim nem

Diger Qāfiye Beyti'l-Meşnevi*

Mefa' ilün Mefāilün Fe'ulün

E9^b

275. İşit kim rāviyān söyler kelāmı
Nice verdi bu ma'nāya hitāmı

Hasan geldi Medīne şehrine çün
Olur hemşiresi beytinde kāmı

Şafer ayı yigirmi toközunda
Dağı Cum'a gicesi kıl fihāmı

Bir elmās taşā Cu'de sürdi zehri
Dedi bu gice alam intikāmı

Görürlerse anıñ hālın şorayım
Görünmezsem edem icrā merāmı

280. Varup gördü ki cümlesi uyurlar
Eline aldı şu içdigi cāmı

Görür kim bardak üzre vardır atlās
Anıñ üstüne koydı gör zulāmı

Anı elmās delüben düşdü şuya
Dönüp geldi çün aldı böyle nāmı

273^b gerdün ider hem-rāh: hem-rāh ider gerdün E.

274^b Vücüdüm bīmār olur gözlerim nem: Güyā zindān idüp ol her demi gam oldu A /Güyā zindān olupdur her zemîni E / olur: oldu C.

* Qāfiye-i Ma'nevî E.

276^b beytinde: evinde B.

277^a toközunda: toköz gününde A.

278^a taşā: taşā D.

280^a ki: çü C.

281^a vardır: A, B, C, D / aţlās: niķābı C.

281^b zulāmı: zulāmı E.

282^a delüben: delüp hemān B.

282^b çün aldı böyle nāmı: çü böyle düşdi kāmı A / çün aldı bunca nāmı C.

- Hasan uyandı dedi hemşire gel
Görürüm vâkı‘amda ben atamı
- A9^b C9^b** Çü gördüm fahr-i ‘âlem Muştafâyı
Baña ‘arz etdi cennetden maķâmı
285. Dedi yarın baña mihmân olursan
Ferâgat kıl bu dehr-i bed- nizâmı
- B12^a** Baña şu ver ki teskîn ola âteş
İşidüp Zeyneb ol zâr-ı İmâmı
- Açup mührin verir ol bardağı hem
Hemân nûş etdi terk edüp menâmı
- Ciger oldı derûnda pâre pâre
Dedi âh buldı ‘ömrüm şubḥ u şâmı
- Karındaşı Hüseyini hâzır etdi
Dedi kim ey karındaş bil peyâmı
290. Baña ‘arz eyledi ceddım behiştı
Elimden tıttup etdi ihtirâmı
- Uyânup bir daḥı alup şu içdim
Ciger toġrandı buldum ihtirâmı
- E10^a** Hüseyin anı işidüp etdi efgân
Alup bir daḥı ol kân-ı kirâmı

283^a hemşire: hemşirem A.

284^a fahr-i ‘âlem: fahr-i cihân A.

285^a olursan: olursuñ E.

285^b dehr-i bed- nizâmı: dehri kıl nizâmı A.

288^{ab} E’de bu beyitten sonra aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Didi bu âb degildir nârdurur kim

Derûnum yakmak oldı ihtimâmı

288^a pâre pâre: yâre yare A.

288^b şubḥ u şâmı: şucı cāmı E.

289^b karındaş: karındaşım A.

290^b Elimden: Yedimden A / tıttup: dutup E / ihtirâmı: ikrâmı A.

291^a daḥı: dağı E.

291^b buldum ihtirâmı: buldı ihtitâmı E.

292^a itdi: eyler A.

292^b daḥı: dağı E.

D10^a

Ki yaʿnī bil iḥe kendi daḥı hem
Ḥasan qoymaz alır kıl infihāmı

Dedi kim bil naşibimdir benim bu
Saña olmaz müyesser hiç sezā mı

295. Alup urdı yire yardı zemīni
İşiden geldi aḥbāb u gulāmı

Ki yetmiş pāre kıldı cigerin ol
Hem ağzından döküldi gör hışāmı

Şabāḥ oldı eder aḥbābı efgān
Anıñ gül rengi oldı şarı-fāmı

Dedi rengim nedir şarı dediler
Dedi *şaddaḳa ʿaleyke ʿs-selāmı*

Buyurmuşdur Resūl Miʿrāc gicesi
Görüp cennetde her qaşr-ı benāmı

A10^aB12^b

300. Ḥasan ile Ḥüseyniñ qaşrı köşki
Biri şarı biri kızıl tamāmı

Dedim Rıdvāna niçün muhtelifdir
Biri birine uymaz intizāmı

Utanup dimedi Rıdvān bu ḥālī
Dedi Cebrāʾīl ey mürsel ʿizāmı

Ḥasan zehr iḥe şarı ola rengi
Anıñçün şarıdır qaşr-ı cinānı

293^a Ki yaʿnī bil iḥe kendi daḥı hem: Ki kendi de iḥe anı hemān dem B / bil iḥe kendi: iḥe kendi bil E.

293^b kıl: bil B.

294^b hiç sezā mı: hem benāmı D.

295^a yire yardı zemīni: urdı bardağı yire B.

296^a cigerin ol: cigerden āh B.

297^a aḥbābı: aḥbāb E.

297^b Anıñ gül rengi oldı şarı fāmı: Anıñ rengi olupdur şarı fāmı C, D.

298^b [صدق عليك السلام: Sana selamı doğru çıktı.]

299^a Buyurmuşdur Resūl Miʿrāc gicesi: Resūlullāh buyurdu leyle-i Miʿrāc B.

299^b qaşr-ı benāmı: qaşr-ı enāmı C, D, E.

301^a Didi: Didim D.

302^b Didi Cebrāʾīl: Cebrāʾīl didi ki B.

303^b cinānı: خبامی E.

C10^a

Hüseyini hem şehīd ide ʿadūlar
 Kızıl etdi anıñçün Lā-yenāmı

Murabba^c*

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

305. Ey nübüvvet nūrunıñ şem^c-i şebistānı Ḥasan
 Kurretü'l-ʿaynı cihānıñ cān-ı cānānı Ḥasan

Gör neler kıldı saña aʿdā-yı bī-dīn zulm ile
 Ey cefālar milkiniñ qahr ile sulṭānı Ḥasan

Meşnevī^t*

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

Hüseyin çün geldi gördü nāgehān
 Dedi kim verdi saña zehri nihān

Ol Ḥasan dedi ki aña ey aḥı
 Bildigimi hem bilirsin sen daḥı

E10^b

Hīç münāsib mi bize anı demek
 Tā olup düşmān-ı ğammāzı demek

310. Rāvīler söyler bu yirde bir kelām
 Altı kerre verdiler zehri tamām

İtmedi kār hīç birisi ser-te-ser
 ʿĀkıbet elmās şuda kıldı eṣer

Kılmadı ol sırrı ifşā hem ʿayān
 Cuʿdeyi çağırdı tenhāda heman

304^{ab} - C.

* **Beyt Murabba^c C, E / - A, - B.**

306^a aʿdā-yı bī-dīn: ızhār-ı ʿadāvet B.

* **Ḳāfiye-i Beyti'l Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, - B.**

307^a çün: çü A / çünkü E.

308^a didi ki aña: didi aña kim B, E / aña didi kim C.

308^b Bildigimi: Bildigim A, B, D / hem: sen C, E / daḥı: saḥı E.

309^b olup: bilüp B / düşmān-ı ğammāzı: ğammāz düşmānı C, E.

311^a İtmedi kār: Kār itmedi B.

311^b kıldı: buldı B.

312^b tenhāda heman: tenhā vü nihān A, tenhāda ʿayān D / Cuʿdeyi: Cuʿde, hemān: nihān E.

- B13^a** Dedi ey yār-ı cefā-kār ben saña
Neyledim ki düşmān oldıñ sen baña
- D10^b** Tutmadıñ cedd ü atamıñ hürmetin
Çekmediñ dīn-i Muḥammed gayretin
- A10^b** Sen de bil kangı murād içün bunu
Etdiñ ise görmeyesiñ sen anı
- Soñra çağırdı Hüseyni ol İmām
Geldiler evlād u aḥbābı tamām
- Dedi ey hemşīrem oğlum Kāsımı
Var getir kim bula hem esāsımı
- Ümmü Gülsüm ḥāzır etdi çün anı
Hem Hüseyme teslīm etdi oğlanı
320. Dedi tapşırdım bu oğlumı saña
Ol kıznıñ veresin tā kim buña
- Hem seni tapşırdım ol kim Lā-Yezāl
Hem şehādet söyleyüp buldı zevāl
- Şi'r***
- Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**
- C10^b** Ağla ey çeşmim ki bunda dīdeler kan ağladı
Asumān üzre melā'ik yirde insān ağladı
- Velvele şaldı cihāna cev'a-i şāh-zāde kim
Cümle aşḥāb Āl-i aḥbāb etdi efgān ağladı

314^a Tutmadıñ: Dutmadıñ E.

316^b sen anı: hem anı A, hıç birini B.

317^b aḥbābı: aşbābı B.

318^b bula hem: tā bulam E.

320^a tapşırdım. tapşıram C.

320^b Ol kıznıñ: Kızıñ Zeynebi B.

321^b söyleyüp: söyledi A.

* - A.

322^{ab} - A.

322^a çeşmim ki: çeşmim E.

Fırkatinden cūşa geldi mevc-i deryā-yı muḥīt
Tā şadef batnında zāhir dürr ü mercān ağladı

325. Şanma ey ġāfil bu ġaddār-ı felekdendir aña
Çarḡ-ı devrān şems-i raḡşān māh-ı tābān ağladı

Bu şehādet sözlerinden ağladı şāh u gedā
Ağlamasın mı Beḡāī nice biñ cān ağladı

E11^a **Ḳāfiye-i Baḡri'l Meşnevīyyü'l Hezec***

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B13^b Kırk yedi yıl ʿömri olmuşdı tamām
Hem namāzın kıldı anıñ ol İmām

Fāṭıma Binti Esed yanında bil
Defn ederler ceddedit hem diñlegil

Çünkü taʿziyet edā oldı tamām
Fikr eder Mervān Ḥakīm ol bed-zulām

330. Dedi bunu Ḥüseyn eder su'al
Kışşa-i zehri bilirse nola ḡāl

Cuʿdeye dedi kim iş oldı ʿayān
Ḥüseyn düşmiş saña vermez amān

A11^a Cuʿdeniñ od düşdü ol dem cānına
Kaçdı andan gitdi Mervān yanına

Bir iki ḡādim koşup Mervān aña
Gönderir hem vāliyi Şāmdan yaña

D11^a Duydı bu ḡālī Muʿāviye hemān
Yas dutuben eyledi zār u fiḡān

324a mevc-i: mevc urdı E.

*Baḡr-ı Meşnevī E / - A, B, C.

328^b ceddedit hem: ceddisisdir E.

329^a taʿziyet: taʿziye A.

329^b Ḥakīm: Hakīm E.

331^a didi kim: didi ki E.

332^b gitdi: vardı C, E / andan: ol dem B.

333^b Gönderir: Gönderüp B / hem: - E.

334^b zār: feryād C.

335. Geçdi üç gün çün Mu'āviye o dem
Cu'deyi çağırdı hālī şordı hem

Cu'de mel'ün eyledi bir bir beyān
Ol Mu'āviye dedi ol bed-gümān

Ḥavfı terk etdiñ Ḥudādan ey le'īm
Hem utanmañ Muştafādan ey le'īm

Sen benim oğluma olmazsıñ sezā
Dedi bunu ḥabs idiñ eyleñ cezā

Beyt*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

C11^a Ḥār imiş gülşende ra'na ḥāşılıñ
Zār u efğān etmek ancak nā'iliñ

340. Ḥandān olmak revā mıdır saña
Kār-ı şeytāndır murādı bā'ilıñ

B14^a Etdigi işe peşimān oldu ol
Üç gün anda zār u efğān kıldı ol

E11^b Der idi zabt eyledim nār-ı şadrını
Bilmedim Āl-i Resūlñ qadrini

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Āh ki gitdi itibārım ey dirġ
Qalmadı nāmūs u ārım ey dirġ

335^a gün çün Mu'āviye o dem: günde Mu'āviye hemān A.

336^b ol: ey E.

338^b idiñ: idüp C / eyleñ: idiñ E.

* **Kāfiye-i Beyti'l Müseddes C, E / - A, - D.**

339^{ab} - A.

340^a Ḥandān: Ḥānedān E / olmak: olmaklık A, C, D.

342^a eyledim: eyledi E.

* **Beyt-i Murabba^c E / - A, C, D.**

343^{ab} - B.

Ġonca iken adımı ħār eyledim
Gitdi elden nev-bahārım ey dirġ

Meşnevî*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

345. Ellerin ayakların bend etdiler
Alup anı bir adaya gitdiler

Çün adanıñ karşıısına vardılar
Bir tūfān peydāh oldu gördüler

A11^b

Aldı ol bed-baĥtı tūfān gitdi hem
Anı ol yirde belirsiz etdi hem

Aldı mazlūm intikāmın Lā-yenām
İtdi icrāsın 'Azīz-i zū'ntikām

Müseddes*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

350. Müsāfir olsa kim bu mīze-bāna
Olur bu ħāneden elbet revāna

İder yaĥşıya yaĥşı iltifātı
Yamana hem yaman eder zamāne

Tamām oldu bu kışşa çün bu yirde
Şalāvāt verelim Faĥr-i cihāna

344^{ab} - B.

* Kāfiyeti'l Meşnevî Min Bahri'l Hezec, - A, D.

346^b gitdiler: atdılar C.

347^a karşıısına: karşıısına E.

347^b oldu: olup hem E.

349^b icrāsın: icrā hem B.

* Kāfiye-i Beyti'l Müseddes C /- A, E.

350^a Müsāfir olsa kim: Kim müsāfir olsa A, C, D.

351^{ab} - A, - D.

351^b yaman: yamana E.

352^{ab} - A, - D.

Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Medīneden Mekkeye Tevcih İtdigini Beyān İder*

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

B14^b

Gel ey dil gör bu devrānı ne emre iktidā kıldı
Yıkup ol ʿadl-i eyvānı bu zulm ile binā kıldı

Kimin koydı melāḥatde kimin kaşr-ı saʿadetde
Kimin dā'im felāketde esīr-i mübtelā kıldı

355. Nice büldānı pest etdi nice yaḳzānı mest etdi
Nice nistānı hest etdi nice şāhı gedā kıldı

Felek deyn eylemiş ol dem muşibet ede bir aʿzam
Bu deşt-i Kerbelāda hem gūyā borcun edā kıldı

D11^b

Duzağ-ı zulmeti kurdu giriftār etdi her merdi
İdüp İslāma biñ derdi Yezīde bir devā kıldı

C11^b

Gel imdi edelim taḳrīz beyān edem saña bir bir
Ḳıyās eyle o kim tedbīr ne resmile cefā kıldı

E12^a

Şavaş-ı Kerbelāyı hep diyem bu her belāyı hep
Bilüp ol mācerāyı hep dime kim ihtifā kıldı

360. Velākin muntehāsından ʿayān edem bedāsından
Desünler ibtidāsından bu sözü intihā kıldı

Dedi rāvī Resūlullāh çü hicret eyledi nāgāh
Nübüvvet şemsi ol āgāh Medīnede ziyā kıldı

ʿAlī hem Fāṭıma geldi yidi yıl anda çün ḳaldı
Ḥüseyne ḥāmile oldu Ḥudā gör ne ʿaṭā kıldı

*Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Medīneden Mekkeye Tevcih İtdigini Beyān İder Bekā'ī Rahmetu'llāhi ʿAleyhi ve ʿAlā Sā'iri'l Mü'minīn B, Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Medīneden Mekkeye Tevcihi C / Mekkeye Tevcih E / - A.

353^a devrānı ne: devrāna E / ne: ne D.

354^a kaşr-ı: koydı A.

354^b dā'im: dāmı E.

356^a deyn eylemiş: dirilmiş B.

357^b bir devā: bir dād A, devā B.

358^a idelim: ideyim E.

358^b o kim: Ola A.

359^a her: dehr-i A, B / bu her: her bu E.

360^a bedāsından: verāsından C.

361^b şemsi. Şehri C.

Beşinci günü Şa'bānda cihāna geldi hem anda
Münevver oldu meskānda yüzünden gün hayā kıldı

Resūl anı görüp ey yār 'Alīye dedi ey Kerrār
Ne ismi edelim ızhār bunu Hāḡ müctebā kıldı

A12^a 365. 'Alī dedi ki her aḡvāl saña ma'lūmdurur her ḡāl
İrişdi Cebrā'īl der-ḡāl dedi ismin Ḥudā kıldı

Ki Hārūn oḡlunuñ ismin ḡodı a'lā edüp cismin
Adı bil Şīr Beşīr ismin bu ki Mevlā sezā kıldı

Yunanīce anıñ adı Ḥüseyn oldu gör īcādı
İrişdi çün ol dil-şādı gedā göñlün ḡnā buldı

B15^a Cihānda 'ālī-nām oldu hem altıncı imām oldu
Şerīfū'l-ḡāş u 'ām oldu siyādetle cilā kıldı

Nice olmasın 'ālī-zāt ki oldur ma'den-i sādāt
Anı maḡbūl edüp bi'z-zāt belāya mübtelā kıldı

370. Ola Zehrādan aşdāf-ı nīsānı Murtażā vāfī
Muḡammed baḡr-i evşāfı gör ol dürr ne bahā kıldı

Anı çün müctebā kıldı belāya mübtelā kıldı
Kimi kim Hāḡ 'ulā etdi belāsından 'ulā kıldı

Meger bayram ḡünü nāḡāḡ oturmuşdı Resūllullāḡ
Ḥüseyn ile Ḥasan ol şāḡ añā geldi recā kıldı

363^a Beşinci ḡünü: Yidi ḡün idi A / ḡünü: ḡün E.

363^b yüzünden ḡün: yüzün gören E.

365^a her: ey A.

365^b didi ismin Ḥudā: bu kāmıla sezā E.

366^b oḡlunuñ: oḡlı hem E / idüp cismin: ḡılup resmin A, ḡılup cismin D.

366^b ismin: resmin E.

367^a Yunanice: Süryānice B, Yunanca C, D /

368^a altıncı: üçüncü B / imām: tamām C.

369^a ki: hem E / sādāt: siyāset B.

369^b mübtelā: ibtilā E.

371^a müctebā kıldı: müctebā itdi E / belāya: belā-yı B.

371^b itdi belāsından 'ulā: kıldı 'ulāsından belā C, E.

372^b Ḥüseyn ile Ḥasan: Ḥasanla Ḥüseyn B.

Du^{ca} edüp ol hûb-âhlâk irişdi Cebra'îl müştâk
İki hulle getirdi aķ ki cennetden cüdâ kıldı

Dediler nedelim anı beyâzdır yokdur elvânı
Gör imdi sırr-ı Sübhânı kim ifşâ-yı kabâ kıldı

375. Hâsan isterdi şarıdan Hüseyn isterdi lâle-gün
Boyadı Cebra'îl der-hâl oları dil-güşâ kıldı

C12^aD12^a Bular çün oldı handân velî Cebra'îl olur giryân
Dedi peygamber ey yârân niçün çeşmiñ bükâ kıldı

E12^b Dedi Cebra'îl ey Muhtâr unuttuñ mı sen ey dildâr
Şeb-i Mi'râc seni Settâr bu sırâ âşinâ kıldı

Behişt içinde ey pür-dil var idi iki kaşır bil
Biri şarı biri kızıl ki bunlara revâ kıldı

Hâsan zehr içe hem az cām gele dergâha şarı-fâm
Hüseyni katl ide ezlâm şehîd-i Kerbelâ kıldı

380. Gele dergâha rengi hûn anıñçün köşkidir gül-gün
Gelüp soñra Yezîd mel'ûn bu 'ahde bir vefâ kıldı

Ķāfiye-i Beyti'l Murabba^c*

A12^b Bu cefâ gülşeniniñ gonca-izârı Hüseyn
Çemen-i bâğ-ı belânıñ lâle-i zârı Hüseyn

373^a idüp: itdi C, E.

374^{ab} - B.

374^b ifşâ-yı: inşâ-yı E.

375^a şarıdan: şarı don E / lâle-gün: lâlden A, lâle gül-gün B.

375^b der-hâl oları: ol gün buları E.

376^a oldı: oldılar A, B, C, D.

377^a Muhtâr: yâr C.

377^b Şeb-i Mi'râc seni: Seni Şeb-i Mi'râc C / Şeb-i: Seni E.

378^a Behişt: Cennet A / varıdı iki kaşır: iki hayme varıdı B, E.

379^a hem: - E.

379^b ide: idüp B, E.

380^a dergâha: dergâh E.

380^b Yezîd: Yezîde E.

***Beyt-i Murabba^c E / - A, B, D.**

381^b Çemen-i bâğ-ı belânıñ: Cem'î bâğ-ı belâ E / belânıñ: belâ A.

Ebed çeşme-i zeminden olmaz mı revân
Eger olmazsa cihân içre bâzârı Hüseyn

Ḳāfiye-i Bahri'l Meşnevi*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Ki Cebra'îl olup anda revāna
Erişdi Kerbelāya çün hemāna

Bir avuç toprağı alup getirdi
Resûlullāha 'arz etdi yetirdi

- B15^b** 385. Dedi bu toprağ anıñdır mekânı
Şehîd oldığı yirdendir bil anı
- Hüseyni katl edince ey dil-i pāk
Anıñ kânıyla rengin ola bu hāk
- Resûl dedi kim ide seyr bu kanı
Dedi kim bî-vefā ümmet bil anı
- Resûlullāh hemen-dem aldı hāki
Verir Esmāya dedi şakla tā ki
- Hüseyni bil şehîd edince azgün
Ola bu toprağıñ elvānı gül-gün
390. Alup Esmā kodı bir şişeye hem
Varupen şakladı toprağı ol dem
- Var idi bir şahābe Dıhye nāmı
Ticāret eder idi ol müdāmî

382^a Ebed çeşme-i: Ebed çeşm-i E.

382^b olmazsa: olmasa E.

*Bahri'l Meşnevi E / - A, B, D.

383^a Ki Cebra'îl olup anda: Ki anda Cebra'îl olup C / olup: olur E.

384^a alup: varup B, E, gitdi C.

386^b rengin: gül-gün C.

387^{ab} - A.

389^b elvānı: rengi A.

390^a şişeye: شیشه E.

391^a şahābe: صمابه E.

- Ticāretten gelince her zamānda
Getirirdi Resūle armağan da
- C12^b Resūlu'llāh alup ol armağanı
Hasan ile Hüseyn verir anı
- E13^a Bular muṭād edinm işdi bu ḥālī
Kaçankim Dıhye gelse bil maḳālī
395. Yakasından dutarlardı o cānlar
Ki yaḥnī armağan isterdi anlar
- D12^b Meger bir gün gelüp Cebrā'īl ey yār
Oturdı Dıhye şüretinde āşkār
- A13^a Resūl ile ederken şöḥbeti hem
Hüseyn ile Hasan geldi hemāndem
- B16^a Bular Dıhye şanup anı ḥayānī
Yağasından dutup çekdiler anı
- Resūlu'llāh bakup gördü bu ḥālī
Olup mānī^c hem etdi infī^cālī
400. Bulara mānī^c olma ey ḡanī^c-dil
Ki ben hızmetsisiyim bunlarıñ bil
- Dedi Cebrā'īl ey kân-ı ḥamiyyet
Degildir terk edüp bu baña nisbet
- Uyurken Fāṭıma gice bil ey cān
Uyanup bunlara olurdı giryān

392^a gelince her zamānda: her zamānda gelince B / zamānda: zamānı E.

392^b armağan da: armağanı gelince B / armağan da: armağanı E.

397^b Hüseyn ile Hasan: Hasanla Hüseyn B.

399^b hem itdi: daḡı hem A.

400^a ḡanī^c-dil: ḥazīz-dil A.

400^b hızmetsisiyim bunlarıñ: hızmetsiyim anlara sen A.

401^{ab} - D.

401^a kân-ı ḥamiyyet: kân-ı ḥimmet A.

401^b baña nisbet: pāke minnet B.

402^a Fāṭıma gice: gice Fāṭıma E.

402^b bunlara: bunlar E.

Baňa emr eder idi anda Settār
Ki bunlara iriş yā Cebrā'īl var

Gelüp izzet ile ikrām ederdim
Uyudup bunları yine giderdim

405. Aceb midir yaşamı dutsa bunlar
Baňa her dem taḳarrüb etse bunlar

Eyā bilmem tefahḥuşdan murād ne
Gelüp böyle teccessüsden murād ne

Resūlu'llāh aňa dedi kelāmı
Seni Dıḥye şanırlar bil merāmı

Gelüp Dıḥye verirdi armağanı
Dilerler armağan ya'nī nihānī

İşidüp vardı Uçmağa o dil-dār
Alup bir hoş üzüm ve bir daḥı nār

C13^a 410. Getirdi çünkü Cebrā'īl anı hem
Ḥasan ile Ḥüseyne verdi ol dem

Alup bunlar yimege oldu nā'il
Gelir nāgāh ḳapıya anda sā'il

B16^b E13^b Dedi veriñ baňa bundan naşībi
Hemen-dem durdı ol Tañrı Ḥabībi

403^{ab} E'de bu beyitten sonra aşağıdaki beyit yer almaktadır:

İriş kim Fāṭıma uyanmasın hem
Ki bunları varup aḡlatma bu dem

403^a Baňa emr ider idi: Emir iderdi baňa B.

404^a izzet ile ikrām: mehdīlerin iḥrām E.

406^a tefahḥuşdan: tefahḥuşda E.

406^b böyle: bunda A / teccessüsden: teccessüsde E.

407^a aňa didi: didi aňa E.

407^b bil: gör D / merāmı: peyāmı A.

408^b Dilerler: Didiler C / ya'nī: bunlar B.

409^a vardı uçmağa o dil-dār: cennete vardı ol ey yār A.

409^b hoş: ḥūşe, ve: - E.

410^a çünkü Cebrā'īl: Cebrā'īl çünkü C.

411^a nā'il: mā'il E.

411^b ḳapıya anda: anda ḳapıya A.

Ki ya'nî katre miqdārınca anı
Vere sâ'il ala anı 'ayânî

A13^b

Dedi Cebrâ'îl budur şeytân-ı merdūd
Naşîbi yok bunuñ mel'ûn-ı maṭrūd

415. Aña çün etmedi İblîsi nâil
Anı şeh-zâdeler etdi tenāvül

Bu yirde sen kıyās eyle gel imdi
Bularıñ qadr-i a'lāsın bil imdi

D13^a

Kim a'la qadrine a'la muşîbet
Müyesser eyledi Mevlâ muşîbet

Murabba^c*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kerbelâyı yâd idince çarḥ-ı devrân âh eder
Teşneler feryâd idince âb-ı hayvân âh eder

Ḥasretinden arz u eflāk gözlerinden dökdi ḥün
Fürkatinden çeşm-i nem-nāk cin ü insân âh eder

Meşnevî*

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

420. Bu kez râvî eder hem bir rivāyet
Oturmuşdı hem ol şâh-ı risālet

Ḥüseyni bir dizine aldı ol dem
Alup İbrâhîmi bir dizine hem

413^a 'ayânî: nihânî A.

414^{ab} Didi ol Cebrâil ne mândurur bu

Naşîbi yok bunun Şeytândurur bu E.

415^a İblîsi: İblîse C, E.

415^b şeh-zâdeler: şâh-zâdeler A, E / tenāvül: tenâ'îl E.

416^a sen: gel B, D.

* **Ḳāfiye-i Beyti'l Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / - A, D.**

418^a âh ider: ağladı B.

* **Ḳāfiye-i Bahri'l Meşnevî C, - A, - D.**

420^b Oturmuşdı: Oturmuşdır E.

421^b Alup İbrâhîmi: İbrâhîmi alup B.

Severken geldi Cebrā'īl muḥakḳak
Selām etdi saña ol Ḥazret-i Ḥak

Birinin def'ine kıl meyl tā ki
Ḳabūl itmez muḥabbet iştirāki

Degil ḳābil ki bir mülke iki ṣāh
Ola mı bir semāda hīç iki māh

- B17^a** 425. Resūl dedi kim İbrāhīm vefātı
Melūl eder beni ancaḳ memātı
- Ḥüseyn ölse olurum ben de giryān
‘Alī hem Fātıma tā ola nālān
- C13^b** Ḳabūl etdim muṣībet-i ḥāşı ey yār
Ki tā kim miḥnet-i ‘ām itmesin kār
- Geçer üç gün çün etdi böyle fermān
Vefāt etdi hem İbrāhīm bil ey cān
- E14^a** Ki soñra ol nebīler ser-firāzı
Ḥüseyne böyle söyler idi rāzı
- A14^a** 430. Gel ey oğlum gel ey kār-ı vefā gel
Seniñçün oğlumı etdim fedā gel
- Meger bir gün otururken bil ol ṣāh
Bulutlar geldi yağmur yağdı nāgāh
- Ḥüseyn anda eve getmek diler hem
Melūl oldı görüp yağmurı ol dem

422^b itdi saña: eyler didi D / ol: dir E.

424^b Ola mı bir semāda hīç: Olur mı bir semāda hem B / Olur mı hem bir semāda E.

425^b yārīñ: ancaḳ A.

426^a Ḥüseyn ölse olurum ben de giryān: Ḥüseyni virsem ben de olurum giryān B.

426^b tā: daḫi E / tā ola: olalar B.

427^a ḥāşı: ḥaş E.

428^a fermān: fiğān E.

429^a ser-firāzı: ser-efrāzı E.

429^b böyle söyler idi: söyler idi diñle C, E.

431^b yağdı nāgāh: oldı peydā A, C, E.

Resūlu'llāh hemāndem anı gördü
Melūl olduñ nedendir diyü şordı

Eve gedem dedi ey qalbi tahir
Ārām vermez bu yağmur oldu zahir

435. Resūlu'llāh du'ā kıldı Ĥudāya
Diñüp yağmur eve oldu revāna

Taḥammül kılmaz iken qatreye ol
Gör imdi ne cefāyı etdi maqbūl

Murabba*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ḥār elinden ol güliñ a'zāsı mecrūḥ oldu āh
Āfitābıñ teşnesinden gonca-lebler şoldı āh

Kerbelā deştinde zālimler ne cevır etdi aña
Ehl-i Beytiñ nālesinden bed-liqālar güldi āh

Baḥr-ı Meşnevī*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

B17^bD13^b

Meger bir gün Resūlu'llāh ey aḥbāb
Geçerken bir şoqaqdan bile aşḥāb

440. Biraz ma'sūmları gördü hem anda
Ki cümle lu'c ederler ol mekānda

434^b bu: - E.

435^{ab} - B.

435^a Ĥudāya: hemān E.

435^a Ĥudāya: hemāne B, C, D.

436^a kılmaz: itmez B, E.

436^b cefāyı: cefālar B / maqbūl: qabūl B.

* **Beyti'l Murabba** C, E / - A, D.

437^a güliñ: güli, āh: - E.

438^a zālimler ne cevır itdi: ne cevır itdi zālimler B.

* - A, B, C, D.

439^b şoqaqdan: şoqaqda A.

440^a Biraz: Bir nice B.

Birini dutuben sevdi hemāndem
Su'āl eyledi aşhāblar anı hem

Dediler yā Resūlu'llāh taleb ne
Buña sen iltifāt etdiñ sebep ne

Dedi bir gün Hüseyn ile bu oğlan
Şoqaqda bile oynarlardı ey cān

C14^a Hüseynin ayağı tozın yüzine
Sürerdi hem yüzine hem gözine

445. Buña andan göñül meyl etdi gāyet
İdem hem vālideynine şefā'at

E14^b Buyurmuşdır Hāsan ile Hüseyne
İki mengūşe-i 'arş diyü yine

A14^b Şu dem ki cenneti yaratdı Mevlā
Aña hil'at ü zīnet verdi Mevlā

Dedi etdim seni çünkü mu'ayyen
İdem miskinler ile hep müzeyyen

Dedi cennet ki yā Rab bilmezem ben
Kimiñle zīnet edersin beni sen

450. Dedi kıldım müzeyyen bilki ol dem
Hāsan ile Hüseynile seni hem

İşidüp buldı cennet anda zīnet
Raḍaytü hem *raḍḍaytü* dedi cennet

441^a Birini: Birisin B, C, Birisini E / hemān dem: ol dem B, C, E.

441^b eyledi aşhāblar: itdiler aşhābı B / eyledi: itdiler E.

443^b oynarlardı: oynaradı C, E.

445^a göñül: göñlim B.

446^b yine: ne E.

447^a Şu dem ki cenneti yaratdı Mevlā: Şöyle cenneti bezetdi Hāzret-i Mevlā B.

447^b hil'at: rif'at C.

448^a itdim seni çünkü: çünkü seni itdim B.

448^b hep: hem E.

449^b beni: baña E.

450^a müzeyyen bilki ol dem: seni bil kim müzeyyen A, B, C, D.

451^{ab} - C, D.

451^b [رضيت hem رضييت : *Kabul ettim ve ettiydim.*]

Resūlu'llāh Hüseyn söylemişdir
Bunu aşhāb rivāyet eylemişdir

Ki benden Hüseyn ben Hüseyninden
Eger hāz ide ber-men Hüseyninden

B18^a

Muḥabbet eylesin aña Hudāsı
Ne rütbe buldı gör qadr-i 'ulāsı

455. Daḥı hem bir hikāye oldı mezkūr
Ki bu *Kenzü'l-Garā'ib* içre meştūr

Resūlu'llāha geldi çün bir 'arāb
Geyik yavrusını tütmişdi o şāb

Resūl alup anı ol zamān āh
Ḥasan Ḥazretlerine verdi nāgāh

Hüseyn anı görüp geldi Resūle
Gerek dedi baña bir daḥı ola

Tefekkür kıldı ol şāh-ı risālet
Hüseyn ağlar çeker anda melālet

460. Hemān geldi bir āhū diñle qālī
Ki bir yavrusı vardır diñle ḥālī

D14^a

Selām verdi Resūle ol muḥaqqāq
Dedi verdi iki yavru baña Ḥaḥ

Birin avcı tütup oldı revān hem
Birisi baña qalmışdı hemān hem

455^b bu: - E.

456^a geldi çün: çün geldi C, E.

456^b yavrusını tütmişdi o: yavrusı dutmuş virdi ol E.

457^a Resūl alup anı ol zamān āh: Resūlu'llāh alup anı ol āgāh C, E.

459^b melālet: ḥalālet A, melāmet C, D.

460^a āhū: geyik A.

460^b Ki bir yavrusı vardır diñle ḥālī: Ki yavrusı vardır gör bu ḥālī B,D / Ki yavrusın virir baḥıñ bu ḥālī C / diñle ḥālī: gör mecālī E.

461^a ol: bil C / Resūle ol: ol Resūle E.

461^b iki yavru baña: baña iki yavru E.

462^a tütup oldı revān hem: dutup oldı revāne E.

462^b qalmışdı hemān hem: qalmışdı hemān E.

Nidā geldi ey āhū sen revān ol
Bu yavriñı dañı ver şādımān ol

A15^a O yavriña Ḥasan çün nā'il oldı
Bu yavriñ hem Ḥüseyne mā'il oldı

E15^aC14^b 465. Taleb kıldı bu āhū oldı giryān
Getir anı tevaḳḳuf itme bir an

Gözi yaşı zemīne düşe derhāl
Şalar ʿarşıñ bināsına o zilzāl

Ḥüseyne ver bunu olmaya maḥzūn
Ḥasana verdi kıldı anı memnūn

Gör imdi sen bu maʿnāya kıyās it
Nice ḳadri ʿulādır gel şinās it

B18^b Tezelzüle bula ol ʿarş-ı Raḥmān
Ki tā oldı diyü bir laḥza giryān

470. Gel imdi ol Yezīd melʿūnı gör kim
Neler kıldı aña maḡbūnı gör kim

Şavaş-ı Kerbelā maḥzūn ḡazādur
Anıñçün nevhalar kılmak sezādur

Murabba^{c*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Sezādır Kerbelāyı yād iden zāritse her şeb ü rüz
Nola ḳan dökse müjgānı bu sözdür nāvek-i dil-rüz

463^a geldi: geldiki, sen:- E.

465^b tevaḳḳuf: توخر E / itme: kılmā A.

466^a düşe: düşdi E.

466^b fi'l-ḥāl: o zilzāl A.

468^a maʿnāya: maʿnāi E.

470^a Gel imdi gör ol Yezīd-i melʿūnı B / ol: kim A.

470^b aña: ol D / maḡbūnı: maḡbūn E.

471^b Anıñçün: Anıñ içün B / nevhalar: نوجه لر E.

* **Ḳāfiye-i Baḥru'l-Meşnevī C / Beyt-i Murabba^c E / - A, D.**

472^{ab} - A.

472^b nāvek-i: te'vīl-i C, نلویکی E / dil-süz: dil-rüz: B, C, E.

Buḥār-ı naql-i nārından dil-i hüt u ḥamel biryān
Ġubār-ı eşk-bārından hezārān ḳalb-i ğam-endüz

Meşnevî*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ilün

Meger birgün Muḥammed Muştafā hem
Ġazāya gitdi bile Murtaẓā hem

475. Ḥasan ile Ḥüseyni bil ki mazlūm
Hem ol evḳātde anlar idi ma'şūm

Ḥüseyni bir Yaḥūdī aldı gitdi
Adı Şālih idi çün pinhān etdi

Ḥüseyni Fāṭıma gördü ki yok hem
Firākı odı yaqdı cānını hem

Ḳapuya geldi yetmiş kez işit ḳāl
Kimesne bulmadı kim ide irsāl

Ḥasan ḥazretlerine dedi ey cān
Ḥüseyni var getir ki oldı pinhān

480. Ḥasan çağırdı bağlarda Ḥüseyni
Dedi kim yā aḥī yā nūr-ı 'ayni

A15^b

O bāğdan bir geyik çıqdı hemāndem
Su'al etdi Ḥüseyni aña ol dem

473^a Buḥār-ı naql-i nārından dil-i: Buḥār-ı nārından naql-i dil-i D / hüt u: هونی E.

473^b eşk-bārından: eşki bārından A, C, D, E / ḳalb-i ğam-endüz: ğam-ı ḳalb-i sūz C.

* **Ḳāfiye-i Baḥru'l-Meşnevî mine'l-Hezec C, Baḥr-ı Meşnevî E / - A, D.**

474^a Muştafā hem: Muştafādan A.

474^b Murteẓā hem: Mürteẓādan A.

475^b Hem ol evḳātde: Hem ol vaḳt A, hem ol vaḳtde D / Hem ol evḳātde anlar idi: ol vaḳtde bunlar idi B.

476^b Şālih idi çün pinhān: Tālih idi pinhānī A.

477^a Fāṭıma gördi ki yok Ḥüseyni B / Fāṭıma gördi ki yok hem: gördi ki Fāṭıma yokdur A

477^b Firāk okı yaqdı hemān dem cānını B / Firākı: Firāk A / cānını hem: hem cānını pür A.

478^b kim: hem B, - A / Kimesne: Bir kimesne B.

479^b kim: ki A.

480^a çağırdı bağlarda: bağlarda çağırdı A.

480^b yā nūr-ı: hem nūr-ı C / yā: - B.

481^a bāğdan: bāğda A.

- B19^a D14^b
E15^b** Hâk emriyle geyik buldı zübânı
Dedi Şâlih Yahūdî aldı anı
- C15^a** Hâsan vardı Yeḥūdîñ ḥānesine
Dedi ver yoksa direm anesine
485. Veyā direm babasına bil anı
Kırar komaz Yeḥūdîden nişānı
- Direm ya ceddine eder du‘āyı
Eşer komaz ceḥūddan gör nişānı
- Dedi Şâlih Yeḥūdî kıl beyānı
Bilem tā vālideñ kimdir ‘ayānî
- Hâsan dedi risālet ḥānedānı
Kıyāmet ḥatunı şem‘-i şebānî
- Ki ya‘nî Fāṭımadır gör maḳālî
Dedi bildim atañ kim söyle ḳālî
490. Dedi ḳurretü’l-‘ayn-ı şîr-i Yezdān
Muşalle’l- ḳıbleteyn şāh-ı merdān
- Keremkân-ı re’îsü’l-evliyâdır
‘Alem-bân-ı enîsü’l-enbiyâdır

482^a geyik buldı: buldı geyik E.

482^b Şâlih: Tâlih A.

483^a Yeḥūdîñ: Yeḥūdî A, C.

484^a Yeḥūdîñ: Yeḥūdî C.

484^b Bu yir yüzünde: Zemîn yüzünde A / bir: - B / aṣlā bir cūḥūdîñ: cinsin hem Yahūdî C.

486^a ceddine: ceddime B, C, D, E.

486^b ceḥūddan gör nişānı: yehūdîden benā C / ceḥūddan: yehūdîden E / nişānı: شنائی B, D, E.

487^a Şâlih: Tâlih A.

487^b kimdir: kimden eyle B, kimden A.

488^a didi: didi oldem B.

488^b şebānî: sirācī A.

489^b Didi kim bildim atañ söyle anı A, Didi bildim atañ söyle kim atañ B.

490^a Didi: Ki E.

491^a re’îsü’l-evliyâdur: ki şadru’l-enbiyâdur A.

491^b ‘Alem-bân-ı: ‘ilim bāb-ı D.

Ki yaʿnī bil Aliyyü'l-Murtaẓā hem
Dedi bildim digil ceddini bu dem

Dedi ceddin nübüvvet ser-firāzı
Ḥabībü'l Ḥālīku'l mekşüf-ı rāzı

Nebiyyü'ş-şādık u şıdk u muşaddak
Resül-i şāhibü'l Mi'rāc muḥakḳak

495. Muṭāʿ-ı rahmeten l'il-ālemiñ ol
Ki faḥru'l-āsumān zeynü'z-zemīn ol

B19^b Şefāʿat kānı Ḥatmü'l-enbiyādır
Ki yaʿnī bil Muḥammed Muştafādır

İşitdi çünki Şālih bu cevābı
Fiğān edüp döker gözinden ābı

Murabba^{*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

A16^a Baḥr-i ḥikmetden çıkar dürr-i kemālātın seniñ
Tutdı dil murğını dāmī-i maḳālatın seniñ

E16^a Yalñız ʿazmıñ degilmiş Bū Ḥüseyni aramak
Maḥz-ı iḥsān ḥayr imiş ancaḳ risāletin seniñ

Meşnevī^{*}

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

C15^b 500. Yaḥūdī müslimān oldu hemāndem
Ḥüseyni hem getirdi verdi ol dem

492^a Aliyyü'l-Murteẓā hem: Aliyyü'l-Murteẓādur A, B.

492^b digil: - A / bu dem: kimdir A, B.

493^b Ḥālīku'l mekşüf-ı: Ḥālīk-ı mekşüf-ı B, E.

494^b şāhibü'l Mi'rāc: şāhib-i Mi'rāc C.

495^b faḥru'l-āsumān: faḥru'l-islām B.

496^b Ki bil Muḥammed Muştafā ol bā-şafādur B.

497^a İşitdi: İşitdi ki B / çünki Şālih: Şālih çünki E / Şālih: Tālih A.

* **Kāfiyeti Beytü'l-Murabba^{*} C, Beyt-i Murabba^{*} E, -A, D.**

498^b Tutdı: Dutdı C / dil murğını dāmī-i: pā-yı murğını ḥükmi-i B / dāmī-i: dām-ı hem C, E.

499^a Yalñız: Yalñuz E.

* **Kāfiye-i Beytü'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E, -A, D**

Tamām yetmiş nefer bil akrābāsın
Ki mü'mīn etdi Şālih gör vefāsın

D15^a

Gelüp hem Fāṭımaya etdi efgān
Dedi şuçum bağışla ey ʿulā-şān

Dedi bağışladım sen var ʿAlīye
O da bağışlasın yalvar ʿAlīye

ʿAlīye varup etdi anda feryād
Dedi bağışladım ben de sen ol şād

505. Velākin var Resūlullāh katına
Bağışlasın niyāz it ḥazretine

Varup Şālih Resūlullāha der-ḥāl
Figān edüp aña bildirdi aḥvāl

Dedi ben de şuçuñ ʿafv etdim ey cān
Ḥudā ʿafv eylesin var eyle efgān

Figān etdi varup Şālih bil ey yār
Tamāmet on yedi gün eyledi zār

B20^a

Ki şahrālarda eder hem münācāt
Daḥi giryān olup dilerdi ḥacāt

500^a hemān: heman B, D.

500^b hem: - B.

501^b mü'mīn itdi Şālih: Şālih mü'mīn itdi A.

502^a hem Fāṭımaya itdi: Fāṭımaya eyledi A.

502^b Didi: - E.

503^a bağışladım sen var: ben bağışladım var E / sen var: var gīt A, ben var B.

503^b bağışlasın: bağışlasıñ E / yalvar: sen var B / Alīye: Velīye A.

504^a Varup geldi ʿAlīye itdi efgān B, ʿAlīye gelüp itdi āh u feryād C, ʿAlīye hem gelüp itdi feryād D, ʿAlīye gelüp varup itdi feryād E.

504^b ben de sen ol şād: sen ol hemān şād C, sen var ol şād D / sen ol şād: ol şādān B.

505^a Var Resūlullāhın lākin katına D / var: - B.

505^b Bağışlasın: Var bağışlasın + B.

506^b aḥvāl: fī'l-ḥāl B.

507^a ben de şuçuñ ʿafv itdim: ben daḥi ʿafv eyledim A.

507^b eylesin: eyleye C.

508^a itdi varup Şālih bil: idüp varupen Şālih A / itdi idüp C.

508^b on yedi: yedi B / zār: zar D.

509^{ab} - A.

509^a Ki: varup B, D / şahrālarda: şahrālara D / ider: eyler C / hem: - B, D,

509^b Giryān olup hem ider ʿarż-ı ḥacāt B

Murabba^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

510. Ey Hudā çokdur günāhım rahmetiñ erzānī kıl
Ma'şiyet derdine yā Rab merḥamet dermānı kıl

Verme 'adlile cezāyı pür-ḥaṭā ef'ālimüz
Şānıña 'afv itme lāyıkdır bize sen anı kıl

Meşnevī^{*}**Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Resūle geldi Cebra'il 'ayānī
Dedi 'afv eyledi Allāh hem anı

Te'emmül kıl gel ey 'irfān buyur da
Tefekkür kıl gel ey insān buyur da

Ki bir dem bil Hüseyini diñle ḳālī
Ki maḥbūs itmegile n'oldı ḥālī

- A16^b E16^b 515. Revā mı anlar İslām ola ey cān
Şehīd edüp olar kim dökdiler ḳan

Murabba^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.**

511^a cezāyı: cezāmı A.

511^b itme lāyıkdır bize sen anı: itmek sezādır rahmet-i Yezdān A, itmek lāyıkdır bize erzānī B / itme: itmek E.

* **Ḳāfiyeti Beyt-i Bahru'l-Meşnevī C, Bahr-ı Meşnevī E / - A, D.**

512^a 'ayānī: 'ayān B.

512^b Şāliḥi 'afv eyledi Allāh bī-gümān B / eyledi: eyledim C / Allāh hem: hem Allāh E.

513^a gel ey 'irfān: ey 'irfān gel E / 'irfān: 'ārif B, ḡāfil C.

513^b gel: - E / insān: ḡāfil B, C.

514^a bir dem: bir D / bil: kıl A.

515^a anlar İslām ola: anlara İslām C.

515^b olar kim dökdiler ḳan: olar dökdiler al ḳan C.

* **Beyt-i Murabba^c E / - A, C, D.**

Āh kim anlar dökdiler Āl-i Resūlîñ kanını
Müslimānlık daʿvā kıldı terk edüp ĩmānını

Çāk edüp nefsiñ hevāsı şerīʿat cāmesini
Tutdılar şart-ı ġaraẓla ĩblīsīñ dāmānını

Meşnevî*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

C16^a

ʿAlī kıldı rivāyet diñle anı
Dedi çok görmişem қаһr-ı cihānı

Қamusından eşeddir üç muşībet
Baña geldi ki gördüm güç muşībet

B20^b

520. Birisi ol Resūlullāh vefātı
İkinci Fāṭıma Zehrā memātı

Üçünci savaş-ı Kerbelā hem
Resūlullāhdan işitdim ben ol dem

Bulardan güç eziyet görmedim ben
Bulardan güç muşībet görmedim ben

D15^b

Meger bir gün ʿAlī gitdi ġazāya
İrişdi çünkü deşt-i Kerbelāya

Fiġān etdi o yirde oldu nālān
Hem aşhāblar dağı çün oldu giryān

516^b daʿvā: daʿva C.

517^a hevāsı: hevāsıyla B, C, D, E.

517^b Tutdılar: Dutdılar C, D, E / şart-ı: şerr-i C.

* **Қағиye-i Beyt-i Баһру'і-Меşnevî C, Баһр-і Меşnevî E / - A, D.**

518^a anı: қāli C, D.

518^b cihānı: maқālı C.

519^a eşeddir: eşed B, C, D, E / üç: üç hem C.

519^b geldi ki: geldi B, E.

520^a Birisi ol Resūlullāh: Biri ol Resūlullāhın gör A.

520^b Fāṭıma Zehrā: Fāṭımatu'z-Zehrā B.

521^a Üçünci: Üçüncisi A, C / Kerbelā hem: Kerbelādur A, B.

521^b İşitdim Muştafādan bir belādur B / ben ol dem: revādur A.

522^a güç: pek C, E.

523^b çünkü: çünkü B, C.

524^a itdi: idüp A.

524^b çün oldu: oldu çü D / çün: çok B.

525. Dediler niçün ağlarsıñ beyân it
Bu pinhân sırrı sen bize ‘ayân it

Dedi bir tã’ife bunda geliser
Şehîd olup bu yirde çün kalısar

Hisâbsız cenneti bula hem anlar
Na‘îm-i rahmeti bula hem anlar

Murabba^c*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Her belâ-yı nâ-sezânıñ münteḥâsı Kerbelâ
Vermedi Âl-i Resûle hiç rehâsı Kerbelâ

Bunda ḥatm oldı semâdan intizâl iden kazâ
Her belânıñ ibtidâsı intiḥâsı Kerbelâ

Meşnevî*

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

E17^a 530. Resûlullâḥ meger bir gün ‘ayânî
Ḥüseynile otururken bil anı

A17^a Getirdi Cebra’îl cennetden ey yâr
Biraz üzüm bir elma bir daḥı nâr

Resûl anı Ḥüseyne verdi ol dem
Dedi var vâlideyniñe götür hem

525^a ağlarsıñ: ağlarsın A, C.

525^b sırrı sen: sırrıñı A, sırrı B.

527^b rahmeti: ni‘meti B.

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / - A, D.**

528^b rehâsı: rehâyı B.

528^a belâ-yı: belânıñ A, C / nâ-sezânıñ: nâ-sezâ-yı C.

529^a semâdan: semâda C.

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Baḥru’l-Meşnevî C, Baḥru’l-Meşnevî E / - A, D.**

530^{ab} → 581^{ab} C.

531^{ab} → 582^{ab} C.

531^{ab} cennetden ey: cennetden bil ey B.

532^{ab} → 583^{ab} C.

532^b vâlideyniñe: vâlideñe A, E.

B21^a

Biraz yiyüp biraz idiñ zaḥīre
Kim Allāhü Te‘ālā girtü vere

Getirdi çün biraz anı dediler
Ki bir miqdār zaḥīre çün qodılar

535. Görürler kim yine durur tamāmet
Çün ol meyvaya olmadı niḥāyet

Kaçankim Fāṭıma gitdi cihāndan
Gedüp üzüm daḥı oldı niḥāndan

‘Alī de hem idince intiḳālī
O nār gā’ib olur añla me’ālī

Qalır elma Hüseynile bil ey cān
Olur hem Kerbelāda o da pinhān

Bu sözlerden murādım Kerbelādır
Ki tā şerḥ-i Hüseyn-i Müctebādır

540. Kim eder yoksa bu vaşfı nümāyān
Kim idiser anıñ medḥini tibyān

533^{ab} → 584^{ab} C.

533^{ab} idiñ: itsin B.

533^b girtü vire: girtüye tız vire B.

534^{ab} → 585^{ab} C.

534^a Getirdi: Götürdi A / çün biraz anı: anı çün biraz B.

534^b bir: bu E / çün: hem A / - E.

535^{ab} → 586^{ab} C.

535^a yine durur: durur yine E / durur tamāmet: turur tamāmī B.

535^b olmadı: hiç olmaz A / olmadı niḥāyet: irmedi ‘idāmī B.

536^{ab} → 587^{ab} C.

536^{ab} Kaçankim: Kaçan E.

536^b oldı: olup E.

537^{ab} → 588^{ab} C.

537^a ‘Alī hem intiḳālī idince cānı A / de: - D / hem idince: idince hem B.

537^b O: Ol E / olur: olup A / añla: diñle E / me’ālī: ḥālī B, maḥālī: A, E.

538^{ab} → 589^{ab} C.

539^{ab} → 590^{ab} C.

539^a Kerbelādır: Kerbelādan E.

540^{ab} → 591^{ab} C / - E.

540^b medḥini: medḥin B / tibyān: tibyān A.

Mürekkebe olsa baħr olur niħāyet
Tamām olmaz bu vaşfıla rivāyet

Bu kez naql edem anıñ ħālını bil
Ġazā-yı Kerbelā aħvālını bil

Baħr-ı Hezec Kāfiyetü'l-Lām *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gel berü ey cān içinde derdi olmaz infişāl
Ya dil-i ġam-ħānesinde vermeyen ħüzne ħelāl

D16^a

Çün bilindi yok niħāyet medħile evşāfına
Bunda maqşad Kerbelādır tā edem ızħār-ı ħāl

545. Ol Ĥasan gitdi cihāndan hem Mu'āviye daħı
Eyledi ħalka ħükümet-i bī-nizā' kı̄l u kı̄l

Kendiden soñra diler kim şāh ola oğlı Yezīd
Yazdı her etrāfa mektüb olmaya tā iħtilāl

B21^b

Bey'at etdiler kıamusı etmedi lākin Ĥicāz
Ya'nı bil Mekke Medīne ehli etdi inħilāl

A17^b

Dediler kim biz Yezīde vermeyiz aşıā rızā
Kim ħalife olub aça mülke zılm-i per ü bāl

541^{ab} → 592^{ab} C.

542^a naql idem anıñ ħālını: anıñ ħālını naql idem B.

542^b aħvālını bil: aħvālın diñlegil B.

* **Baħr-ı Meşnevī E / - A, C, D.**

543^{ab} - A, C.

543^b ġam-ħānesinde: ġam-ħānesiniñ B.

544^{ab} - C.

544^a medħile: medħe E.

544^b maqşad: maqşūd A / tā: - E.

546^{ab} - C.

547^{ab} - C.

547^a Bey'at itdiler: İtdiler bey'at B.

547^b inħilāl: inħitāl B.

548^{ab} - C.

548^a vermeyiz aşıā: aşıā vermeyiz A.

548^b mülke zılm-i: zılm-i mülk-i B / mülke: mülki D.

E17^b

Çün Mu‘āviye işitdi bunu vardı Mekkeye
Cümlesini rāzı etdi verdi halka genc ü māl

550. Dört kimesne bu huşūşa olmadı rāzı velī
Dediler zālîmdir oğluñ zulmile bulur kemāl

Hüseýindir biri ‘Abdullāh biri İbn-i ‘Ömer
‘Abdurrahmān İbn-i Şiddîkdır biri diñle maķāl

Ol Zübeyriñ oğlu ‘Abdullāhdurur biri daħi
Hem Medīnede karar etdiler edüp infi‘āl

Ol Mu‘āviye daħi bunuñ ilācın bulmadı
Vardı Şāma etdi çün dār-ı fenādan intikāl

Defn edüp anı halīfe oldı çün oğlu Yezīd
Āh kim oldı rāyet-i dīn ser-nigūn-ı pāy-māl

555. Gitdi elden şer‘-i muhtār geldi şerr-i rūzigār
Tā sezā oldı kılınca zulmile aşhāb u āl

Çarħ-ı zālîm buna rāydur kim Yezīdi şād edüp
Veriñ evlād-ı Resūle Kerbelāda her melāl

549^{ab} - C.

549^a vardı: virdi A.

549^b itdi: kıldı A.

550^{ab} - C.

550^a olmadı rāzı: rāzı olmadı D.

550^b zulmile: zulme E.

551^{ab} - C.

551^a ‘Abdullāh biri: ‘Abdullāhdurur biri B, ‘Abdullāh D, ‘Abdullāhdur E.

551^b ↔ 552b A.

552^{ab} - C.

552^a oğlu ‘Abdullāhdurur biri daħi: oğludur ‘Abdullāh biri hāl A.

552^b karar itdiler idüp infi‘āl: kararlar itdiler hem infi‘āl A.

553^{ab} - C.

553^a daħi bunuñ: bunuñ daħi A.

553^b → 554^b A.

554^{ab} - C.

555^{ab} - C.

555^a elden: anda A / şerr-i: şer‘-i D.

556^{ab} - C.

556^a kim: ki / şād: şah A.

556^b melāl: belā A, D.

Cem^c olup erkān-ı devlet çün Yezīde vardılar
Dediler emriñe cümle ʿālem etdi imtişāl

Çaldı dört adam ki anlar etmedi bey^cat saña
Nāme yazkim bey^cat itsünler saña budur meʿāl

İtmezise taht-ı hükümünde olan yirden çıkar
Yoksa vermez mīve-i bağ-ı muḥālifde niḥāl

560. Ol zamān içre Medīnede ḥākim idi ol Velīd
Çün Yezīd işitdi anı nāmesin etdi risāl

Yazdı kim atam Muʿāviye vefāt etdi bu an
Şimdi icrā-yı hükümet bil baña etdi vişāl

B22^a Atamıñ vaqtinde bey^cat itmeyen dört kimseye
Di baña etsin itā^cat bey^catumda ittişāl

İtmezise katl edüp hem başların günder baña
Çün Velīd okudı anı oldı ḥüzni bī-miṣāl

D16^b Dedi yā Rab ne ġarāʾib vāqıʿa oldı baña
Ger muḥālif olsam eder ḥālimi ġayrı şikāl

565. Ger itā^cat itsem olur āḫiretde çok ʿazāb
Ḥāzır idi anda Mervān dedi kim ey ḥüb-ḥiṣāl

557^{ab} - C.

557^a olup: idüp B, E / devlet: aḥmak A.

557^b emriñe: emriñle / imtişāl: امتيال E.

558^{ab} - C.

558^a adam: ʿālim E.

558^b Nāme yazkim bey^cat itsünler saña budur meʿāl A / budur: budurur B / meʿāl: miṣāl D.

559^{ab} - C.

559^a hükümünde: hükümünde / yirden çıkar: yirde turmasın A.

559^b muḥālifde: muḥālifden A, منهال E.

560^{ab} - C.

560^a içre Medīnede ḥākim idi ol: Medīne içre ḥākim idi E, Medīne ḥākimi idi D / ol: hem B.

561^{ab} - C.

561^b icrā-yı: rāy-ı A / vişāl: infişāl A, intikāl B.

562^{ab} - C.

562^b Didi baña itsünler bey^cat hem ittişāl A.

563^b Velīd: vekīl A / okudı: işitdi D / bī-miṣāl: bī-viṣāl A.

563^{ab} - C.

563^a hem: - B, D / başların günder: gönder başını E.

564^{ab} - C.

564^b ider ḥālimi: ḥālimi ider E.

565^{ab} - C.

- A18^a** İtme ihmāl bu işi sen tîz Hüseyni hâzır it
Bey^çatin ‘arz it Yezîdîñ ger dirise bu maḥāl
- Hākimiñ ḥükmin kıl icrā fırsatı fevt itme hîç
Ol Velîd dedi getirüñ edelim bunu su’āl
- E18^a** Vardılar kim cümlesi bir yirde ḥâzır oturur
Dediler kim sizi ister ol Velîd oluñ îşāl
- Dediler bunlar Hüseyne kim bizi neyler Velîd
Dedi gördüm vāḳı^çamda vardırur bir iştiḡāl
570. Minberi Şāmiñ yıkılmış vālî-i Şām öldi bil
Hākim olmuşdır Yezîd kim geldi anıñçün ricāl
- Ya’ni bizden bey^çat ister dediler ne maşlaḥat
Dedi ḥāşā itmesin anı müyesser Lāyezāl
- Her Zuḡal naḥseyn-i felek şemsi etdi bedri hilāl
Mülk-i İslām içre tā kim şāh olur ehl-i ḡalāl
- Ka’be’-i ‘Adli yıkup pūt-ḡāne yapdı zūlmile
Gel kıyās it bu ne dürlü fi’l-i bāṭıl bed-ḡayāl

565^b didi kim: didi ki A.

566^a - C.

566^a sen: - E.

567^{ab} - C. / ↔ 568^{ab} A.

567^b idelüm: ideyim A / bunı: bu E.

568^{ab} - C.

568^a kim cümlesi: cümlesi kim B / cümlesi: cümle E.

568^b ister ol Velîd: ol Velîd ister E / îşāl: vişāl A.

569^{ab} - C.

569^a bizi neyler: neyler bizi E / neyler: neyler ol B.

569^b Didi gördim: Dir Hüseyni gördüm B.

570^{ab} - C.

570^b geldi anıñçün: anıñçün geldi B.

571^{ab} - C.

571^a didiler ne maşlaḥat: her ne maşlaḥatı var A / maşlaḥat: maşlaḥat bu B, muşallā E.

571^b Didi: Didiler B / itmesün anı müyesser: kim müyesser ide anı A / anı: + D.

572^{ab} - C.

572^a Her: Hem A / Her Zuḡal: Ḥizbini kıl E / naḥseyn-i felek şemsi itdi bedri: itdi şemsi felek bedr oldı hilāl B / şems itdi bedr oldı hilāl E.

573^{ab} - C.

573^a zūlmile: zūlmile ol ‘adū + B.

572^b olur: ola D, oldı E.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Geldi bir ādem yine anda hemān
Dedi kim Velīd sizi ister bu ān

575. Çün aña kaçıdı Hüseyn söyledi
Bu ne ta'cıldür diyü hışm eyledi

B22^b

İmdi sen git varayım andan yaña
Geldi ol ādem dedi hāli aña

Dedi Mervān ey Velīd bu hāli bil
Hüseyn gelmez saña aḥvāli bil

Dedi Mervāna Velīd kim bil 'ayān
Ol yalan dimez gelir itme gümān

Fī Ḥaḳḳ-ı Na'ı-ı Hüseyn***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Gonca-i bāğ-ı vefādır Hüseyn
Gülşen-i mihr-i 'atādır Hüseyn

* **Bahr-ı Meşnevî E / - A, D.**

574^{ab} - C.

574^b Velīd sizi ister: Velīd ister sizi B, ister sizi Velīd E.

575^{ab} - C.

575^a Hüseyn aña kaçıdı söyledi E / aña kaçıdı Hüseyn: Hüseyn aña kaçıdı A.

575^b Ne ta'cıldür A.

576^{ab} - C.

576^a İmdi: Didi D.

576^b hāli, aña: önden şoña A.

577^{ab} - C.

577^a bu hāli bil: kim bil saña D / ey: āh, bu: - B.

577^b saña aḥvāli bil: aḥvāli diyem saña D.

578^{ab} - C.

578^b dimez: itmez A.

* **Murabba' D, Hāzā Beyt E / - A.**

579^b 'atādır Hüseyn: 'atādurur Hüseyn A.

579^{ab} - C.

579^a vefādır Hüseyn: vefādurur Hüseyn A.

580. Mazḥar-ı burc-ı saʿādet ḳameri
Maṭlaʿ-ı şems-i zıyādır Ḥüseyn

Meşnevî*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- A18^b Böyle mü'min idi kim pāk i'tikād
Ehl-i Beyt ederdi aña i'timād

Cānıla ʿizzet ederlerdi aña
Luṭfıla rağbet ederlerdi aña

- E18^b Rāvī aydur ḳalkdı andan ol İmām
Aldı birkaç bile aḥbāb u ğulām

- D17^a Dedikim siz taşrada ḥāzır olun
Ḳaşd ederlerse baña yardım ḳılıñ

585. Hem Resulullāha ridāsın ol zamān
Boynına atdı yola oldı revān

Hem aşāsın aldı çünkim vardı ol
Hem Velīdiñ ḥānesine girdi ol

- C16^b Gördüler şāh-zāde-i iclālile
Ḳıldılar ikrāmı istiḳbālile

Ḥālī arz etdiler aña ser-te-ser
Ol Ḥüseyn aña dedi kim bil ḥaber

580^{ab} - C.

580^b zıyādur Ḥüseyn: zıyādurur Ḥüseyn A.

* **Ḳāfiyeti Beyt-i Baḥru'l-Meşnevî B, Baḥr-ı Meşnevî E / - A, D.**

581^a mü'min: zāhid A / kim: ki B, D.

583^a aydur: ider C, D, idür A / ḳalkdı andan ol: ḳaḳıdı anda A.

583^b bile: dāne A, bil E / ğulām: temām A.

584^{ab} - A.

584^a siz taşrada: taşrada siz B.

585^a ridāsın: rivāyetin E.

585^b yola: ve hem D, hem E.

586^{ab} ↔ 587^{ab} B.

586^a çünkim: çün A.

587^b ikrāmı: ikrām B, ikrāmını E.

588^a Ḥālī: Ḥāl E.

- B23^a** Böyle gizli beyʿat olmaz bil ʿayān
 Halkı cemʿ it yarın eyle bir dīvān
590. Rāzı oldu ol Velīd diñle anı
 Dedi Mervān ey Velīd habs it bunu
- Yoksa yarın gelmesi güçdür katı
 Şimdi habs it gelmişiken fırsatı
- Çün Hüseyin işitdi bu sözi hemān
 Hışm edüp durdı yerinden ol zamān
- Dedi kim kâdir beni habs eyleye
 Ya baña bir kem cevābı söyleye
- Yiryüzünü şimdi pür-hūn ederim
 Kanıla toprağı gül-gün ederim
595. Hem Velīde dedi kim diñle maḳāl
 Bil benim ibn-i Resūl-i zūʿl-celāl
- Burc-ı eflākde hümā-yı devletim
Ḳābe kavseyne irüpdür rifʿatim
- Ol Yezīd ḥammār hem fāsıḳdurur
 Beyʿat etmek ya nice lāyıḳdurur
- Çün işitdi taşrada olan ricāl
 İstediler kim girüp ide ḳıtāl
- A19^a** Taşra çıḳdı çün Hüseyini gördüler
 Bilesince ḥānesine vardılar

590^a diñle: diñler D, E.

590^b ey Velīd habs it: habs eyle sen A.

591^a Yoksa: Yoḥşa C.

591^b gelmişiken: terk itme B.

592^a bu sözi: bunu B.

593^a eyleye: itmeye B.

593^b bir kem: kimdür A, B.

594^a iderim: eylerem A.

594^b gül-gün: gül-gün A, B, C, D, E / iderem: eylerem A.

596^a eflākde: felāketde B.

596^b [قاب قوسين] *İki yay aralığı kadar*. Bk. Ekler: 6]

597^a ḥammār: ḥimārı A, ḥammārı B.

598^a taşrada: taşra E.

598^b ide: ola B.

600. Dedi Mervān çok ʿaṭā kıldıñ bu dem
Ya niçün habs etmediñ sen bunu hem

E19^a Ol Velīd dedi ki ḥāṣā ben anı
Nice ḥabs edem niçün dirsıñ bunu

Ger Yezīd verse cihān mülkin baña
Yine zerre deñlü ḳaşd itmemeñ aña

B23^b Ehl-i Beyte kim bugün itse cefā
Ḥaşm olısar yarın aña Muştafā

Murabba^{c*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

D17^b Müslimān olan döker mi Āl-i Aḥmed ḳanını
Ehl-i Beyte ḳaşd eder mi isteyen Īmānını

605. İtmez evlād-ı Resūle dünyāda kibr ü riyā
Āḫiretde kim dilerse Kibriyā iḥsānını

Baḥr-i Meṣnevī *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

C17^a Hem bu sözi söyleriken ol saḫī
Ol Yezīdden geldi bir nāme daḫi

Şöyle yazmış bundan aḳdem bir peyām
Gelmedi ol nāmemizden bir kelām

599^b vardılar: geldiler B, C.

600^a kıldıñ: kılduḳ C, E.

600^b sen bunu hem: bunu sen A, bunu hem B, bunu bu dem D, E.

601^a anı: bunu A.

602^b Yine zerre deñlü: Zerre deñlü yine A, B / itmeme: idemem ben B.

603^a bugün itse: itse bugün B.

603^b yarın aña: aña yarın C / aña: anda E.

* **Ḳāfiyeti Beytü'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / - A, D.**

604^b isteyen: terk idüp D.

605^{ab} - A.

605^a evlād-ı resūle dünyāda: āl-ı resūle kim ki dünyāda B.

* **Ḳāfiyeti Beytü'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / - A, D.**

* - A, B, C, D.

607^a bundan aḳdem: şimdiye dek B.

Şimdi nāmem vāşıl olunca saña
Kes Hüseyniñ başını gönder baña

Bey^{at} ederise rāydır bī-gümān
Bey^{at} itmez ise qatl eyle hemān

610. Ol Ebūbekr oğlu ^{at}Abdullāh ile
Hem Zübeyriñ oğlın öldürme bile

Qande varırsam bulurum anları
Her zamān icrā kılarım anları

Lākin ol imām Hüseyniñ başını
Kes baña gönder kūtāh it başını

Ol zīrā sağ olsa bu aḥvāli bil
Cümle ḥalk aña uyar bu ḥāli bil

Hīç baña itmez iṭā^{at} kimse hem
Bey^{at} itmezse baña qatl it bu dem

615. Çün okudı ol Velīd bu nāmei
Añladı cümle sirişki ḥāmei

Dedi verse ol Yezīd-i bī-vefā
Baña dünyāyı aña itmem cefā

607^b nāmemizden: nāmemize B / kelām: peyām A.

608^{ab} - A.

609^{ab} - A.

609^a iderise: eylerse C / rāydur: ider B.

609^b Bey^{at} itmez ise: Ger itmezse anı B.

610^{ab} - A.

610^a Ol Ebūbekr oğlu: Ebūbekr oğlını daḥi B.

610^b oğlın: oğlını B / oğlu C.

611^{ab} - A.

611^a varırsam bulurum: varsam bulurum ben C / varırsam: varırsa B.

611^b anları: bunları C.

612^b başını: işini C, yaşını D.

613^{ab} - A.

613^a olsa bu aḥvāli: olursa bu ḥāli C.

613^b bu ḥāli: bu efvāli B / aḥvāli C.

614^{ab} - A.

614^b itmezse: itmez D.

615^{ab} - A.

615^b sirişki: muḥarrer B.

616^{ab} - A.

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün****B24^a E19^b**

Ḥāṣeli'llāh mülk-i dünyā içün edem dīni terk
İtmişem Āl-i Resūle tā ezelden kīni terk

Ben elestü 'ilmini fehmi eyleyüp Dedim belā
Tāki ol rüz-ı belāda eyleyem taḥzīni terk

Meşnevī^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ol Yezīdiñ aldı ol bed ḥāmesin
Çün Ḥüseyne 'arz eder ol nāmesin

620. Dedi kim ḥāṣā saña ben kaşd edem
Yā tarīḳ-i cehle māl içün gedem

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Kem-naẓarla rūy-ı pākiñ gözleyen göz kör olur
Yā cemālīñ şem'iniñ a'dāsı dil bī-nūr olur

616^b itmem: itmem hiç B.

* **Ḳāfiye-i Beytū'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / - A, B, D.**

617^{ab} - A.

617^a idem: itmem C.

617^b kīni terk: ikrārı berk B.

618^{ab} - A.

618^a didim: didim hem C.

618^b rüz-ı: sizi C, sözi E / belāda: belādan C, cezāda D.

* **Ḳāfiye-i Beytū'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

619^{ab} - A.

619^a ḥāmesin: nāmesin B.

619^b nāmesin: ḥāmesin B.

620^{ab} - A.

620^b Māl içün mi ol tarīḳ-i cehle gidem B.

* **Ḳāfiyeti Beytū'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / - A, D.**

621^a Kem: Gül E.

621^b dil: hem C.

Rūz-ı maḥşerde muʿayyen kim saña kılsa ğaraz
Raḥmet-i Ḥaḫdan şefîʿ-i Muştafâdan dūr olur

Meşnevî*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

C17^b D18^a

Ḳorkaram ammā ki duyar o laʿīn
Gönderir bir zālîmi bunda hemîn

Şoñra elden gide cümle ihtiyār
Bir tedārik eyle sen ey baḫtiyār

625. Ğāfil olma sen şaḫın ey ser-firāz
Şimdiden gör ḳaydı ey nūr-ı Hicāz

Murabbaʿ*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Şāh olanlar fitne-i bed-ḫāhıñ olmaz ğāfili
Şîr olanlar ḫîle-i rubāhıñ olmaz ğāfili

Ğaşb u ğārāt için olur kārbanana inṭizār
Her ḫarāmî rehğüzār-ı cāhıñ olmaz ğāfili

Meşnevî*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

B24^b

Çün Hüseyin anı işitdi kāmķār
Bildi kim ol Kerbelā için bu kār

* **Ḳāfiyeti Beyt-i Baḫru'l-Meşnevî C, Baḫr-ı Meşnevî E / - A, D.**

623^{ab} ↔ 624^{ab} A.

623^a ammā: tā A / duyar: tıyar B, E, duyar hem A.

624^a elden gide: gider elden A / gide: gider B, E.

624^b ey: - B.

625^b ḳaydı: ḳaydıñı A / nūr-ı: merd-i D.

* **Ḳāfiyeti Beytül'- Murabbaʿ C, Baḫr-ı Murabbaʿ E / - A, D.**

626^b rubāhıñ: reyyāhıñ C.

627^a kārbanana: kārbanıñ D.

627^b rehğüzār-ı: rehğüzārıñ A, C.

* **Ḳāfiye-i Beytül'- Meşnevî C, Baḫr-ı Meşnevî E / - A, B, D.**

628^a Hüseyin anı: anı Hüseyin C, E / anı işitdi: işitdi anı A.

Lā-cerem taqdīr olan eder zuhūr
Mānī^c olmaz tedbīr-i ʔalb-i tuhūr

Murabba^{*}

Fāʔilātūn Fāʔilātūn Fāʔilātūn Fāʔilūn

- A19^b E20^a 630. Her umūr taqdīr ola tedbīre yokdur ihtiyāc
Çünkü taqdīr olmaya tedbīrile olmaz ʔilāc

Tārik-i şeb şem^c-i efrūzdan şuʔāʔı bulmadı
Şuʔle-i hūrşīdi rūşen etmedi nūr-ı sirāc

Meşnevī^{*}

Fāʔilātūn Fāʔilātūn Fāʔilūn

Şabrı kıldı gice irişdi ʔayān
Ravza-i peygambere oldu revān

Ağlayarak ravzaya vardı İmām
Yüz sürüp toprağına verdi selām

Eş-şalātu ve 's-selāmu 'aleyke yā Resūlullāh 'azze ve celle^{*}

Fāʔilātūn Fāʔilātūn Fāʔilātūn Fāʔilūn

Es-selām ey maṭla^c-ı envār-ı deyyān es-selām
Es-selām ey mazḥar-ı esrār-ı Raḥmān es-selām

635. Es-selām ey şāhibü'l- Miʔrāc u Furḳān-ı livā
Es-selām ey Bihter-i maḥbūb-ı Sübhān Es-selām

629^b tedbīr-i: tedbīre B.

* **Ḳāfiyeti Beytü'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / -A, D.**

630^a umūr: umūruñ E.

630^b olmaya tedbīrile: olmayana tedbīri A / olmaya tedbīrile olmaz ʔilāc: olmasa tedbīre olmaz ihtiyāc C.

631^a efrūzdan: efrūndan A.

631^b hūrşīdi: hūrşīd B, D.

* **Ḳāfiyeti Baḥru'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

633^b toprağına virdi selām: toprağa virdi es-selām C.

* **Ḳāfiyeti Es-selām ilā Ravza-ı Seyyidü'l-Eyyām B, Es-selām-ı Ravza-ı Resūl E / - A, D.**

634^a maṭla^c-ı envār-ı deyyān: maṭla^c-ı deyyān C, maṭla^c-ı deyyān-ı envār E.

635^a Furḳān-ı livā: Furḳān es-selām A.

Ben Hüseynim yüz sürüp dergāha geldim ağlayu
 Kıl meded ey menba^c-ı in^cām u ihsān es-selām

Ben Hüseynim kim baña emr etdiñ ümmet hıfzını
 Ben Hüseynim kim dediñ seyyid-i şübbān es-selām

C18^a Şimdi zālīm ümmetiñ gör kim neler kıldı baña
 Bī-kesim rahm eyle kıl derdime dermān es-selām

Meşnevī*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ol gice şubhadegin kıldı namāz
 Zikr ü tesbīh eyleyüp etdi niyāz

B25^a 640. Giceyedegin yine cālī-cenāb
 Ağladı kıldı namāz çün etdi hāb

Vākı^casında görür fahr-ı cihān
 Nūr-ı zulmet maşşadı zāhir nihān

Cümle ervāh-ı nebī hāzır olup
 Bağrına başdı Resül anı gelüp

D18^b Dedi çeşmim nūrı mazlūmum benim
 Ey ciger kūşe-i maşşūmum benim

İşde geldi Kerbelānıñ günleri
 Şād olısar ümmetim azgunları

636^{ab} - A.

637^a kim: çün A, ki B.

637^b seyyid-i şübbān: şübbān-ı cinān C.

638^a gör kim: gör B, gör ki C, E.

638^b rahm eyle kıl: rahm eyleyüb C, E.

* **Kāfiye-i Baḥrū'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

640^a yine: yine ol B, - E /

640^b çün itdi: eyledi A.

641^a Vākı^casında: Vākı^cada / cihān: cihānı A.

641^b nihān: nihānı A.

642^a Cümle ervāh-ı: Cümleten rüh-ı A / hāzır: zāhir D.

642^b Resül anı: anı Resül A, D / gelüp: görüp B.

643^b kūşe-i: kūşem A, B.

644^{ab} - A.

Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- E20^b 645. Geldi ey mazlûm irişdi va^cde-gâh-ı Kerbelâ
Tâ seniñ qanıñla rengin ola câh-ı Kerbelâ
- Muntaşır olmış saña Zehrâ Hasanla Murtażâ
Hür u ğilmân inñizâr oldı be-râh-ı Kerbelâ

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- Bil yalandan müslimānım ben diyen
Zāhirâ ehl-i imānım ben diyen
- A20^a Akıdalar Kerbelâda qanıñı
Öldüreler oğlını ihvānıñı
- Hâşâ kim anlar degildir ümmetim
Anlara irmez naşib-i şefkatim
650. Çün Hüseyn işitdi dedi yâ Resûl
Nola ger itseñ mülâkâtım qabûl
- Bir du^câ kıl kim bulam ıuqbâyı ben
Görmeyem şimdengirtü dünyâyı ben
- Ol Resüllullâha dedi kim ey püser
Bil şehâdet rütbesi büldân-ı ser

* **Ķāfiyeti Beytü'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / -A, D.**

645^b rengin ola: ala rengi A / câh-ı: hâk-i D.

646^a saña: saña hem E / Hasanla: Hüseyin-i C.

646^b inñizâr: inñizârı / be-râh-ı: râh-ı A.

* **Ķāfiye-i Baḥr-ı'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E / - A, D.**

647^a Bil: Bir A / müslimānem ben: ol müslimānem C.

648^a Akıdalar: Akıdalar qanıñı + E.

648^b Öldüreler: Öldüre D / oğlını: evlādını: B / oğlını ihvānıñı: evlād-ı enşārıñı A, ihvānıñı evlādını D.

649^a Hâşâ: Hâşe B.

650^a Çün Hüseyn işitdi didi: Didi çünkim ol Hüseyn C / yâ: - B.

650^b ger itseñ: كروائسك E / itseñ mülâkâtım: mülâkâtım itseñ A / mülâkâtım: mürâcâtım C.

652^b rütbesi: rütbesidir B.

B25^b Şimdi dünyā görmek aʿlādır saña
Hem şehādet bulmak evlādır saña

Bunu dirken bakdı ol dem şehriyār
Gördü geysū-yı şerīfinde ğubār

C18^b 655. Dedi ey şāh-ı risālet ne ʿaceb
Bu ğubārlar ne ʿalāmet ne sebeb

Dedi kim ey nūr-ı dīdem diñlegil
Bu ğubār-ı Kerbelādır şöyle bil

Çün uyandı uykusundan ol İmām
Oturup fikr eyledi anda tamām

Gāh vaşl-ı yāmile ħurrem olur
Gāh firāk-ı Ālile pür-ğam olur

Dedi varup Mekkeye bulam vişāl
Andan edem Kerbelāya intikāl

660. Yol tedārikin görüp ol kām-kār
Mekke şehrinde ide yaʿnī karar

Geldi yine ravza-i peygambere
El-vedāʿ etdi gelüp ol servere

Vedāʿiyye*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

D19^aE21^a El-vedāʿ ey ʿālimü'l-ʿilm-i hidāyet el-vedāʿ
El-vedāʿ ey Hātemü's-sırr-ı risālet el-vedāʿ

653^a Şimdi dünyā görmek: Böyle görmek şimdi B.

654^a Bunı: Böyle A / ol dem: ol B.

654^b şerīfinde: şerīfinden A, B.

656^a diñlegil: söylegil A.

658^a Gāh: Gāhī C, D / ħurrem: ħandan C, E.

658^b Gāh: Gāhī C, D / firak-ı E / ğam: ğām C.

660^a tedārikin: tedārikini / ol: - C.

661^b El-vedāʿ itdi gelüp: El-vidāʿı eyleyüb A.

* **Ḳāfiye-i Vedāʿ-ı Hüseyn ilā Ravza-ı Celle C, El-vedā Ravza-ı Resüle E / - A, D.**

El-vedā^c ey gevher-i genc̄ine-i *Nūn ve 'l-ḳalem*
El-vedā^c ey ma^cden-i luṭf u 'ināyet el-vedā^c

El-vedā^c kim hem-dem oldı firḳatīñ ğayrı baña
El-vedā^c kim ḳalmadı vuşlatda rāḥat el-vedā^c

A20^b 665. Merḳadīñ şemsinde ḥālā şemme-dār olmuşıdım
Ġayrı buldum ḥasreti şeb-tā-ḳıyāmet el-vedā^c

Meşnevī *

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

Çıkdı andan ol Emīrū'l-mü'minīn
Anası ravzasına geldi hemīn

Çünkü Zehrā ravzasına girdi ol
Ağlayarak hem selāmın verdi ol

Baḥş-ı Selām *

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

B26^a Es-selām ey bā'ış-i naḳd-ı ḥayātım es-selām
Es-selām ey vāriş-i maḥzūn-ı zātım es-selām

Es-selām ey māder-i şefḳat-biḥārım es-selām
Es-selām ey māye-i gevher-necātım es-selām

Ḥazret-i Fāṭimatü'z-Zehrānıñ Selāma Ḳıyāmı *

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

663^{ab} - A.

663^a [ن وَالْقَلَمِ] *Nūn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme.* Bk. Ekler: 7]

664^a hemdem: herdem / firḳatīñ: - A.

665^a Merḳadīñ: Merḳad-ı A.

665^b tā: - B.

* **Ḳāfiye-i Baḥru'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

666^b geldi hemīn: vardı yakın A.

667^a ravzasına: ḥānesine A.

667^b selāmın: selāmı A.

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Es-selām 'ale'z-Zehrā C / - A, B, D.**

668^a naḳd-ı: nefis-i A, naḳd u E.

669^a biḥārım: vişālīm A.

* **Ḳāfiye-i Baḥru'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

670. Çün selām verince bil ol ser-firāz
Merḳadinden geldi hem böyle āvāz

C19^a

Şöyle geldi kim ‘aleykümü’-s-selām
Ey benim oğlum ciger-küşem İmām

İntizārım vaşlıña çokdan beri
Dīde-bānım aşlıña çokdan beri

Bil yakın geldi ki edüp intiḳāl
Kerbelāda bulasın vecd-i vişāl

Murabba^{c*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Gitdi firḳat intizārı geldi vuşlat günleri
Ṭālibe maṭlūb irişe ola şöḳbet günleri

675. Cān verüp vāşıl olısar cānile cānāna cān
Tā ki ḡayrı olmaya arada fūrḳat günleri

Meşnevī^{*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

E21^b

El-vedā^c etdi İmām ol servere
Geldi yine ravza-i peygambere

İtdi tecdīd-i ziyāret hem vedā^c
Geldi andan yola girdi bī-nizā^c

Māh-ı Şa‘bān idi dördünci günü
Rāhī oldı ol sa‘ādet rüz u günü

670^a selām virince bil ol: virince bil ey E / bil: - A, D.

672^a beri: berü C, D, E.

672^b beri: berü C, D, E.

673^a ki: - A / idüp: idesin A, idem C.

* **Ḳāfiye-i Baḫr-ı Beyti’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / -A, D.**

674^a firḳat intizārı geldi: intizārı geldi hem C.

675^a olısar: olınca C.

* **Ḳāfiye-i Baḫr-ı Beyti’l-Meşnevī C, Baḫr-ı Meşnevī E / - A, D.**

677^a İtdi: - A / vedā^c: el- vedā^c B.

678^b Rāhı: Rāzı / ol:- A / rüz u günü: dün ü günü C, درکنی B, D.

- Bilesince bindi ensābı tamām
Ol Medīne kavmi aḥbābı tamām
- B26^b** 680. Anlara anda vedā^c etdi hemān
Oldı çünkim Mekke yolına revān
- A21^aD19^b** Yolda giderken İmām gör niyetin
Naql ederdi ḥāl-i Mūsā ḥazretin
- Mekr-i Fir‘avna bakup edüp firār
Tağlarıñ başında ederdi qarār
- Gāhī İbrāhimi söyledı ‘ayān
Şerr-i Nemrūddan kaçup ol bī-zebān
- Bādiyelerde gezer ḥayrān idi
Qalbi vālih gözleri giryān idi
685. Ya‘nī demektir ki edeyim beyān
Ḥaḳ katında kimki maḳbūldür ‘ayān
- Her belāyı verdi aña Kirdgār
Her kazāya kıldı ol şabr-ı qarār
- Murabba^c ***
- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**
- Çün belādır iktizā-yı enbiyā
Hem belādır ibtidā-yı evliyā
- C19^b** Her belıyyatı tarīḳa kıl sefer
Kim belādır reh-nümā-yı Kibriyā

680^a Anlara vedā^c itdi ol imām A / hemān: hemān ol + B / temām D.

680^b Oldem andan yola oldı revān A / revān: revān ol + B.

682^a idüp: iderdi A, itdi B.

683^a Gāhī: Gāh A.

683^b kaçup ol: kaçardı A / bī-zebān: bī-zemān A, bī-ziyān D.

684^a Bādiyelerde: Bādelerde, idi: gibi E.

684^b Qalbi vālih: Qalb-i vālī E.

685^a dimekdir ki ideyim: dimekdir ideyim ben A / ki: kim D.

* **Qāfiye-i Beyti’l-Müseddes C, Beyt B, Beyt-i Müseddes E / - A.**

687^b ibtidā-yı: ibtidāsı A.

688^a belıyyatı: بانئياتی E.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bir iki gün kıldı çün rāh-ı katī^c
Yolda 'Abdullah gelir İbn-i Mutī^c

690. Bil gelirdi Mekkedden hem ol ħubāb
Tā Medīneye geder diñle cevāb

Çün Hüseyni gördü yolda ol ħümām
İndi atından varup verdi selām

Dedi ol seyyīd-i evlād-ı Resūl
Bir sözüm vardır saña eyle kabūl

E22^a Gerçi her sır keşf olur senden baña
Hem naşīhat terk edeb benden saña

Lākin ızḫār-ı ferāset bu peyām
Muḳteẓādır hem şadākat bu kelām

B27^a 695. Mekkeye varınca i'lāma saña
Kūfe şehrinden gelir nāme saña

İdeler ya'ni bunu qavl-ı qarār
Kim saña bey'at ide her kim ki var

A21^b Anların ol sözine bakma şaḳın
Mekke şehrinde otur çıḳma şaḳın

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Baḫr-ı Meşnevī C, Baḫr-ı Meşnevī E / - A, B, D.**

689^a Bir iki gün kıldı: Ḳaldı bir gün B / çün: - A / katī^c: katī^c B, D, E.

689^b Abdullah gelir: gelir Abdullah B / Mutī^c: Mutī^c B, D, E.

690^a hem: - B, E / ħubāb: cenāb A, aḫbāb C.

690^b Tā: - A / gider: giderdi A, gide B, D / cevāb: tīb B.

691^a Çün Hüseyni ol yolda gördü B / ħümām: imām D, E.

691^b İndi atından varup virdi selām: Atdan inüp hem selāmın virdi B / varup: yire A.

692^b vardır saña eyle: var saña eylesen C.

693^b edeb: idüp A, C / saña: baña A.

694^b Muḳteẓādur: Muḳteẓā-yı A.

695^a i'lāma: i'lām A.

695^b Kūfe şehrinden: Kūfeden hem A.

696^a İdeler: İderler A, B / bunı: bir A.

696^b Kim saña bey'at ide: Saña bey'at ideler D / ide her: iderler A.

697^a ol sözine: sözine sen A.

Ben zîrâ gördüm bilirim anları
Bî-vefâ yok ʿahdile peymânları

D20^a

Ehl-i Mekke hem saña uyar yakîn
Çünkü sensin muḳtedâ-yı ehl-i dîn

700.

Merḥabâ kıldılar iʿzâm-ı şuhûr
Müntehâ kıldılar ikrâm-ı tuḥûr

**Ḥazret-i İmâm Hüseyne Sehliyyeten Kıyâm Olunan
Merḥabâ***

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Merḥabâ ey seyyîd-i sâdât-ı ikrâm merḥabâ
Merḥabâ ey mesned-i ârâ-yı iḳdâm merḥabâ

Merḥabâ ey şâh-ı kişver rütbe-i sîmurğ-ı Kaf
Merḥabâ ey âşiyân-ı rûkn-i İslâm merḥabâ

C20^a

Kaʿbe-i vaşlîñ müzeyyen eyledi Merve Şafâ
Giydiler ḥuccâc-ı ʿuryân luṭf-ı iḥrâm merḥabâ

Çâh-ı Zemzem dîdeden dökdi sürûrından sirişk
Buldı şerminden Ḥacer esved siyâh fâm merḥabâ

697^b Mekke şehrinde otur: otur Mekke şehrinde B / şehrinde otur: şehirden diyü C.

698^a Zîrâ gördüm bilirim ben anları A / Zîrâ ben ki gördüm hem anları B / Zîrâ gördüm bî-vefâdır anları C.

698^b ʿahdile: ʿahdine C.

699^a hem saña uyar: saña uyar bil A.

699^b muḳtedâ-yı: muḳtezâ-yı B.

700^a Merḥabâ: Merḥabâlar E.

700^b Müntehâ: Müntehâlar E.

* **Ḳāfiye-i Taʿziyye-i Ehl-i Mekke Li İmâm Hüseyin C, Beyt-i Ḥazret-i İmâma Merḥabâ E / - A, D.**

701^a sâdât-ı: sâdat-ı E / ikrâm: kirâm B.

702^a Kaf: vakâr E.

702^b âşiyân-ı: âşinâ-yı D.

703^a müzeyyen: müzeyyen muʿayyen + B / Merve: Mervâ A.

703^b Giydiler: Geldiler B.

704^a sürûrından sirişk: sirişk-i sürûr B / sirişk: şular C, eşk E.

704^b Ḥacer: Ḥacerü / siyâh fâm merḥabâ: oldı çâk A / fâm: ḥâm C.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

705. Çünkü kondı menziline ol İmām
Mekke ehli geldi cümle hāş u ʿām

Her namāzda iktidā etdi kamu
Beyʿat edüp cān fedā etdi kamu

B27^b Rāvī aydur hākīm-i Mekke ʿayān
Saʿd İbn-i ʿĀs idi hem ol zamān

E22^b Ol Yezīde tābiʿ idi gör anı
Çünkü bu hāli görüp korkdı cānı

Mekkedden kıldı Medīneye firār
Yazdı bu hāli Yezīde nā-bekār

710. Çünkü beyʿat itmeyüp ol ser-firāz
Geldi Mekke şehrine şāh-ı Hicāz

Her yañaya şāyiʿ oldı bu haber
Bildiler aḥvāli cümle ser-te-ser

Tā ki vardı Kūfe şehrine peyām
İtmemiş beyʿat Yezīde ol İmām

A22^a Mekke şehrinde qarār etmiş bu dem
Başına cemʿ eylemiş aʿyānı hem

* Kāfiye-i Beyt-i Bahru'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E / - A, D.

705^b geldi cümle: cümle geldi A.

706^a itdi: itdiler A, itdi aña B.

706^b idüp: itdiler A, itdi C / itdi: idüp A.

707^a hākīm-i Mekke: Mekke hākimi A / ʿayān: hemān B.

707^b ʿĀs: Hās E.

708^a gör: bil A.

708^b Çünkü: Çün / görüp: görüpen A.

709^a kıldı Medīneye: Medīneye kıldı ol B / Medīneye kıldı D / firār: qarār C.

710^a imām beyʿat itmez B / itmeyüb: eyledi C.

710^b şāh-ı: ehl-i D.

711^{ab} - B.

711^a yañaya: yañadan A / yaña E.

711^b aḥvāli: bu hāli A.

713^{ab} → 718^{ab} A.

713^a itmiş: itmişdür B.

Bu haber çünkim şahīhdir bildiler
Kūfe ehli bir yire çün geldiler

715. Dediler kim isteriz biz gelsin ol
Şāhımızdur hem bizim Āl-ı Resūl

Cümlemiz hem beyʿat ederiz aña
Cān verüp hem ʿizzet ederiz aña

D20^b

Bu Yezīd fāsıkdurur biz nedelim
ʿAhd edüp aña itāʿat edelim

Murabbaʿ*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Leyl-i küfre kim bakar ĩmān nehārı varıken
Kim sever berd-i şitāyı nev-bahārı varıken

Rūy-ı yāri seyr iden mekr-i raķībi neylesin
Kim görür hārını gonca iştihārı varıken

Meşnevī*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

C20^b

720. ʿAhd-i peymān etdiler kim ol zamān
Biz Hüseyme beyʿat ederiz ʿayān

Ġayrı hālkdan Ġayrı bil yetmiş nefer
Cümlesi aʿyān idi ehl-i zafer

713^b aʿyānı: aʿyātını B.

714^a çünkim: çünki A, C / şahīhdir: şahīhdir cümle + B.

714^b çün: cemʿ A, çünkim B, hem C / geldiler: oldılar A.

715^a Didiler kim isteriz biz: Didiler isteriz biz kim B, Didiler biz isteriz E.

715^b hem bizim Āl-ı : bizim evlād-ı B.

716^a hem beyʿat ideriz: beyʿat iderüz biz A / hem: hep B.

717^b idüp aña itāʿat: idüpen aña beyʿat A.

* **Kāfiye-i Beytü'l- Murabbaʿ C, Beyt-i Murabbaʿ E / -A, D.**

718^b Kim: - B.

719^{ab} - A.

719^a iden mekr-i: iderken ol B.

* **Kāfiye-i Beyt-i Bahru'l-Meşnevī C, Baħr-ı Meşnevī E / - A, B, D.**

720^b ʿayān: hemān A, D.

721^a Ġayrı bil: başka A.

- B28^a** Meclis-i kâdîde etdiler yemîn
Kim Hüseyni isteriz gelsin hemîn
- İtmeziz bey‘at Yezîde biz bu ân
Bey‘at etdik isteriz anı ‘ayân
- Çünkü bunlar böyle etdi ittifāk
Nāme yazdılar Hüseyne bî-nifāk
- E23^a** 725. Yazdı kim sensin Emîrû’l-mü’mînîn
Âl-i Aḥmed hem İmāmü’l-müttakîn
- Medḥal-i ‘add-i imām-ı işnā ‘aşer
Efḍal-i evlād-ı eşrāfü’l-beşer
- Ol Yezîd fâsıkdurur a‘dâ-yı dîn
Düşmen-i evlād-ı Ḥatmü’l-mürselîn
- İtmeyiz aña iṭā‘at cümlemiz
Şimdi bulmuşdır hidāyet cümlemiz
- Tā saña bey‘at ederiz bu zamân
Sen daḥı bu cānibe hem ol revân
730. Ḥāk-i pāyiñle müşerref olalım
‘Adl-i rāyiñle müşerref olalım

721^b Cümlesi: Cümle B.

722^a yemîn: yemîn hem B.

722^b Kim: Biz B.

723^a İtmeyiz: İtmeziz A, İtmeyüz E.

723^b isteriz: isteriz biz + B / itdik: itmek A.

724^a bunlar böyle itdi: böyle itdilerdi B.

724^b Çün yazdılar Hüseyne nāme ittifāk C / Hüseyne nāme yazdılar bi’l-ittifāk E / Hüseyne: Hüseyne ol B.

725^{ab} - A.

725^a Yazdı kim sensin: Yazdılar kim sensin ol B.

726^{ab} - A.

726^a Medḥal-i: Cedvel-i B / imām-ı: imāmü’l B, ve hem C.

726^b eşrāfü’l-beşer: ol ḥayru’l-beşer B / eşrāf-ı beşer D.

727^b Düşmen-i: Düşmān-ı A, C, E.

728^a İtmeyiz: İtmezüz A / cümlemiz: cümlemiz hemân + B.

728^b bulmuşdır: buldı B / cümlemiz: cānımız A, cümlemiz ‘ayân + B.

729^a ıderiz: ıderiz biz +B.

729^b hem ol: olğıl A, ol hem C.

730^a olalım: olalım ey şāh + B.

730^b olaim: olalım ey māh + B.

Murabba^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Vahtidir kim açıla gül geldi eyyām-ı bahār
Fesh olup yevm-i şitā çün nev-bahār etdi qarār

A22^b

Vahtidir kim 'arz ide dilber cemālin 'āşıkā
Hayli demdir çeşm-i hūn-rizim olupdur intizār

Meşnevī^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Nāmemiz vāşıl olur ise saña
'Azm edüp gel Kūfe şehrinden yaña

Ol Yezīdīñ hākimi Nu'mān Beşīr
Bir za'īf bī-çāredir ey merd-i şīr

735. Sen gelince Kūfeye hem ey İmām
Biz anı iħrāc ederiz bil peyām

B28^b

Cümlemiz yolıñda cān etdik fedā
Sen bizi tek itme vaşlıñdan cüdā

C21^a D21^a

'Abdurrahmān İbn-i 'Abdullah ile
Gönderirler nāmei hem-rāh ile

Anıñ ardınca edüp şīti revān
'Urve İbn-i Kaysı gönderdi hemān

* **Kāfiye-i Beytū'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / -A, D.**

731^a gül: گول A, B, C, E.

732^b hūn-rizim olupdur: hūnum ağıdup hem A / hūn-rizim: hūnī bezm B, C.

* **Kāfiye-i Beyt-i Bahru'l-Meşnevī C, Baħr-ı Meşnevī E / -A, B, D.**

733^b Kūfe şehrinden: sen de Kūfeden A / yaña: baña A.

734^b ey: ol B / merd-i şīr: merd ü şīr A, emīr E.

735^a hem: bil C, E / ey: yā A.

736^{ab} - A.

736^a cān itdik: itdik cān B.

736^b tek itme: eyleme tek B.

738^a idüp şīti: şīti idüp B.

738^b gönderdi: gönderir A.

Rāvī aydur yüz yigirmi nāme'i
Gönderirler ol şadāḳat ḥāme'i

740. Çünkü şāh-zāde bu aḥvālī görür
Nāmelerde yazılan ḳālī görür

Kūfe ehlinde şadāḳat var bilir
Gerçi ol yirde şehādet var bilir

E23^b

Kūfeye çün gitmege etdi murād
Anda rāḥat itmege etdi murād

Dedi evvel Müslīmi gönderelim
Kūfe ehliniñ murādın görelim

Müslime ederler ise i'tibār
Ben de varup edeyim anda ḳarār

745. 'Amūsı oğlu idi Müslim hemān
Ol 'Aḳīlīñ oğlu idi bī-gümān

Pes çağırdı Müslīmi dedi aña
Sen var evvel Kūfe şehrinden yaña

Var ḥükümet eyle ḳıl anda ḳarār
Emr-i nehyi söyle ḥalḳa āşikār

Ger saña ederlerise inḳiyād
Ben de varup edem aña i'timād

739^b Gönderirler: Gönderirler B, C, D / ḥāme'i: ḥāme'i e.

740^b ḳālī: ḥāme'i A.

741^a ehlinde: ehlinde B, C.

742^a Çünkü Kūfeye gitmeye itdi ol murād B / çün gitmege itdi: gitmege itdi çün E / gitmege: gitmegi D.

742^b itmege: itmegiçün B.

743^a gönderelim: göndereyim B, D.

743^b görelüm: bilelüm A, añlayam B, göreyim D.

744^{ab} - A.

745^a 'Amūsı: 'Amisi B. 'Ammīsi C / hemān: 'ayān B.

745^b Ol: Hem B.

746^a didi: di E.

746^b var evvel: evvel var E.

747^a ḳıl anda: anda ḳıl B.

747^b nehyi söyle ḥalḳa: neḥī ḥalḳa eyle A.

748^{ab} - A.

748^a iderlerise: iderlerse anlar + B / inḳiyād: iḳtirār D.

748^b i'timād: i'tiḳād C, i'tibār D.

- Çok şadâkat gösterir anlar baña
Nâmesini hep beyân edem saña
750. Ben varırım söyle bilsinler kamu
Teklîf eyle bey'at etsinler kamu
- A23^aB29^a** Ben dağı bir nâme yazdım anlara
Ol şadâkat menbaı ihvânlara
- Yazdı evvel nâmede nâm-ı Hudâ
Şoñra fahr-i âlem ism-i Muştafâ
- Ben Hüseyne bil ki mazlûm-ı rızâ
Hem Benim İbn-i 'Aliyyü'l-Murtażâ
- Bundan aقدم nâmeñiz geldi baña
Çok şadâkat hâmeñiz geldi baña
755. Her birisi mağz-ı ızhâr-ı hulûş
Her biri ızhâr-ı tekrâr-ı hulûş
- Ben dağı aña binâen giderim
Şehriñizde hem ikâmet ederim
- C21^bD21^b** Şimdi 'ammi-zâde Müslimi 'ayân
Benden evvel eyledim yola revân
- Siz dağı aña itâ'at idesiz
Bey'atin alup refâkat idesiz
- Hem benim varmam dağı meşrûtdurur
Tâ rızâsına anıñ merbûtdurur

749^a Çok: Çün A / gösterir: gösterirler B.

750^a kamu: anı A.

751^a yazdım: yazdım çün + B.

752^a Yazdı: Yazdım / nâmede: nâm-ı A / nâm-ı: ism-i D.

752^b fahr-i âlem ism-i: yazdı nâm-ı şân-ı B / Muştafâ: Mürtezâ A.

753^{ab} - C.

754^b hâmeñiz: nâmeñiz E.

755^a Her: Hem E.

755^b tekrâr-ı hulûş: tekrâr ey hulûş E.

756^{ab} - A.

757^a 'ammi-zâde Müslimi: 'ammi-zâdem ol Müslim A / 'ammi-zâde: 'ammü-zâde B, 'ammi-zâdem E.

758^b Bey'atin alup refâkat: Bey'at idüp rifâkatler A, Bey'at idüp hem refâkat B.

759^a meşrûtdurur: meşrûtdadur C.

Murabba^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

E24^a 760. Şanmañız kim da'vet-i yāre icābet itmezem
Ey görenler Müslimi benden beşāretdir biliñ

Şubh-ı şādık olması hūrşīd-i tābından nişān
Nev-bahārīñ gelmesi gülden işāretdir biliñ

Meşnevī^{*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Nāmesini çün tamām etdi İmām
Müslime döndi dedi kim ey hümām

Kūfe şehrinde olan aḥbābımız
Cümle yārenler daḥı ensābımız

Bey'at etmişler beni ister bu dem
Benden aḳdem varasıñ ol şehre hem

B29^b 765. Ben daḥı ardıñca varırım hemān
Rāzı olup oldu Müslim çün revān

Çünkü bir menzīl yola gitdi hemīn
Çıkageldi anda bir avcı hemīn

Hem elinde bir şikār var güzeldi
Müslime karşı anı boğazladı

759^b merbūtdurur: merbūṭadur C.

* **Kāfiye-i Beytū'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E / -A, D.**

760^a itmezim: itmeyiz B.

760^b Ey görenler: İrgürenler C / beşāretdir biliñ: işāret biliñiz A, beşāret itmezem B.

761^a olması hūrşīd-i: olmasıdır seyyid-i A.

761^b gül: گل A, B, C, E / işāretdür bilün: işāret bilüniz A / bilün: itmezem C.

* **Kāfiye-i Beyt-i Bahru'l-Meşnevī C, Bahr-ı Meşnevī E / -A, B, D.**

762^a Nāmesini: Nāmesin B.

762^b ey: yā A, B / hümām: imām A.

764^a beni ister bu dem: bizi ister müdām A.

764^b hem: sen D.

765^a varırım: varırım bil + B / hemān: 'ayān D.

765^b olup oldu Müslim: oldu yola düşdi A, oldu Müslim olup B, olup Müslim oldu E / çün: yola B.

766^b Çıkageldi: Çıkdı geldi C / hemīn: yaḳīn A, D.

Dedi Müslim bu uğur gelmez baña
Döndi andan geldi Mekkeden yaña

A23^b

Çün Hüseyne söyledi bu hâli hem
Dedi yâ Müslim işit aḥvâli hem

770.

Bil tarîḳ-i Hâḳ ḥaṭar-nâk bî-refîḳ
Gevher-i maḳşûdı girdâb-ı ‘amîḳ

Sâ’ili ḥavf eylemez bulur rızâ
Bilmez ol gavvâş nedir vehm-i ḳazâ

Ḥavf ederseñ gitmege söyle baña
Ġayrı adam göndereyim ol yaña

Dedi ḳorḳar şanma ölümden beni
Ḳorḳarım ki görmeyem Ġayrı seni

Murabba^{c*}

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

Ey gözüm ḳan ağla ki geldi zamân-ı ayrılık
Ayırır cismim içinde tâze cânı ayrılık

C22^a

775.

Ḳorḳarım ki ḥûb cemâliñ görmeyem şimden geri
Ola tâ yevm-i ḳıyâmet câvidânî ayrılık

768^{ab} ↔ 769^{ab} A.

768^a uğur: gazâ C / gelmez baña: değil bize A.

768^b andan geldi: geldi anda B / geldi Mekkeden yaña: Mekkeye geldi yine A, geldi Mekke şehrinden yaña D.

769^b yâ: - B / hem: sen A.

770^{ab} - A.

771^a bulur: budur A.

771^b ḳazâ: rızâ B.

772^a gitmege: gitme sen C.

772^b Ġayrı: Başka B / adam göndereyim: kimse gönderelim A.

773^a ḳorḳar: ḳorḳarım B / şanma ölümden: ölmeden şanma A, ölümden şanma E.

773^b Ḳorḳarım ki: Ḳorḳdığım budur B.

* **Beyt C, Beyt-i Murabba^c E / -A, D.**

774^a gözüm: gözlerim A, gönül D / ḳan: sen A / ağlaki: ağlakim B.

774^b cismim: çeşmim B, E / içinde: içinden B, E.

775^b câvidânî: câvidân-ı B, D.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

E24^b Çün işitdi İmām şāhib-penāh
Ağladı maḥzūn olup hem etdi āh

Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

D22^a Ey gönül āh eyle kim cāndan cenānım ayrılır
Geldi fūrkat şimdi yār-ı miḥribānım ayrılır

Ayrılır benden bugün hem ğam-güsārım hem-demim
Ayrılır gūyā vücūdum içre cānım ayrılır

Ġazā-yı Müslim-i 'Aķīlīn Şehīd Olduġını Beyān***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

B30^a Buda rāvīler rivāyet sırrın ızhār eyledi
Tā ḥaķāyık gevherini ḥalka nişār eyledi

780. Yā niçün kıldı 'ādāvet ol Hüseyn ile Yezīd
Her sözi bu yirde tıbyān kıldı iķrār eyledi

Ol zamān kim Ḥaķ yaratdı rūḥ-ı insāniyyeyi
Cümlesini yoġıken bir def'ada var eyledi

Şoñra tedricile idḥāl etdi cismāniyyeyi
Buldı şaḥrā-yı vücūdı böyle āşār eyledi

*Beyt C /- A, B, D.

776^b maḥzūn: maḥzūnı A / hem: - A, C.

* Kāfiye-i Beytū'l-Murabba^c C / - A, B, D.

778^b bugün hem: hem bugün / hem-demim: ayrılır B.

* Ġazā-yı Müslim-i 'Aķīlīn Şehīd Olduġı Beyānında ve Kāfiyetü'l-yā ma'ū'r-rā B, Zıkr-i Ġazā-yı Müslim-i 'Aķīlīn Şehīd Olduġını Beyān İder D / - A.

780^a kıldı: kıldıñ B / Hüseyn ile Yezīd: Hüseynesen B.

780^b : Her: Hem C / bu: bir A.

782^a Şoñra tedricile idḥāl itdi: itdi hem tedricile idḥāl / cismāniyyeyi. rūḥ-ı cismāniyyeyi B.

782^b şaḥrāy: محوای B.

Bir muḥālif sūrī vardır bir muḥālif ma'nevī
İki dürlüdür ḥuṣūmet keşf-i esrār eyledi

Ol muḥālif ma'nevī kim oldu iki vechile
Bu ḥaḳīḳat bāğına bu rāzı enḥār eyledi

785. Birbirine 'ālemü'l-ervāḥda oldıysa yaḳīn
Şimdi peydāh oldu ülfet birbirin yār eyledi

Yoksa oldıysa mesāfe birbirine ol zamān
Nefret oldu birbirine şimdi āgyār eyledi

Hem muḥālif ma'nevīniñ oldurur bir vechi kim
Çün yaratdı 'ālemü'l-ervāḥı iḥzār eyledi

Müstahıḳ-ı ḳahr u luṭf için iki kısım oldu ol
Muḳteżā-yı sırr-ı ḥikmet böyle tekrār eyledi

Bil ki müstecmi' fezā'ildir biri ey ma'nīdār
Biri müstecmi' rezā'ildir ki iṣār eyledi

A24^a 790. Ol ki müstecmi' fezā'il oldu rūḥ-ı enbiyā
Evliyā hem etḳiyā rūḥıñı iṣār eyledi

Olki müstecmi' rezā'il rūḥ-ı küffār-ı nifāḳ

784^b rāzı: ارادی E.

785^{ab} - A.

785^a 'ālemü'l-ervāḥda: 'ilmü'l-ervāḥda E.

786^b oldu: itdi B, E / birbirine: birbirini B, C, E.

787^{ab} - A.

787^b 'ālemü'l-ervāḥı: 'ālemü'l-ervāḥ D, E / iḥzār: izhār C.

788^{ab} - A.

788^a ḳahr u luṭf için: ḳahrı luṭfı iki C / ḳahr u luṭf: ḳahr-ı luṭf B, D, E.

789^{ab} Biri müstecmi'-i fezā'ildir ki biri ey muḳtedir
Evliyā hem etḳiyādır rūḥıña muḥtār eyledi A.

789^a müstecmi': müctemi' B.

789^b rezā'ildir ki: rezā'ildir ki bunda + B.

790^a Olki: Oldur A, evvelki B / müstecmi': müctemi' B / oldu: oldur A.

790^b Biri müstecmi'-i rezā'ildir ki āṣār eyledi A / etḳiyā rūḥıñı iṣār: etḳiyādır rūḥ-ı muḥtār D / rūḥıñı iṣār: rūḥıña muḥtār B.

791^a müstecmi': müctemi' B / rezā'il rūḥ-ı küffār-ı: rezā'ildir ki küffār-ı C, E / rezā'il: rezā'ildir B.

791^b eşrār: şerār E.

792^a müstecmi': müstecmi'i A.

793^a birbirini: birbirini lā-büd B.

793^b inkār: efkār A, ebkār C.

794^a ile: ile hemīn B.

794^b itdi Ḥasan: itdi çün anda A, eyledi C / çün: kim E.

Eşkıyā ervāhıdır ki ehl-i ešrār eyledi

Ol Hüseyniñ rūhı müstecmi^c fezā'ildendürür
Ol rezā'ilden Yezîd kim böyle bed-kār eyledi

B30^b C22^b
E25^a

Lā-cerem bu iki taḡsīm birbirini istemez
Aşlı nefret kıldı fer^cī mihr-i inkār eyledi

Bir daḡı budur sebep kim ol Mu^cāviye ile
Şerri def^c etdi Ḥasan çün şulḡ-ı bāzār eyledi

795. Ol Mu^cāviye de ba^czılar ḡilāfet añladı
Ol sebebden bu Hüseyn bey^cat iḡbār eyledi

Bu daḡı oḡlu Yezîdiñ bey^catın itse ḡabûl
Dirler idikim Hüseyn anda ḡünkār eyledi

Hem gerek ehl-i ḡilāfet ola mü'mîn müttakî
Bu Yezîd-i fāsıḡ cihānı fısḡıla zār eyledi

Hîç menāhîden şaḡınmaz yok şeri^catle ^camel
Kendine uydurdu nice ḡalkı füccār eyledi

Vermedi çün kim rızāyı ol ḡilāfet itmege
Fesh-i da^cvā kıldı gerçı şarf-ı a^cmār eyledi

Hem Hüseyn iki vechile Yezîd oldı ^cadū
Biri bey^cat etmedi anıñçün esfār eyledi

Hem Zübeyriñ oḡlunıñ var idi bir ḡüb ^cavratı
Ol Yezîd işitdi dil-i iḡrāḡ-ı bi'n-nār eyledi

^cĀşık olmışdı anı çün görmeden evşāfına
Nice dürlü fitne nice ḡile efkār eyledi

Ol Zübeyriñ oḡlı çünkim ^cavrata verdi ḡalāḡ
Ol Yezîd işitdi bāḡ-ı ḡalb-i ḡülzār eyledi

795^a Ol: Anıñ için B.

796^{ab} - E.

796^a Bu: Hüseyn B.

796^b Dirler idikim Hüseyn anda: Didiler kim ol Hüseyn anı A.

798^b Kendine uydurdu nice: Kendisine uydu ba^czı A.

799^a ol: Hüseyn B.

800^b Biri bey^cat itmedi: Bey^cat itmedi biri B / itmedi anıñçün: itmediḡiçün buḡz u A.

801^b dil-i: anı A.

802^a ^cĀşık: ^cĀşıkı A; anı çün: anıñçün A / anı çün görmeden: görmeden anıñçün B.

Hem Ebū Mūsāya dedi al baña bu ‘avratı
Çün Ebū Mūsā işitdi ‘azm-ı dildār eyledi

805. Anda gördü ol Hüseyni dedi ‘azmıñ kandedir
Dedi Mūsā mā-cerā-yı sırrı āşkār eyledi

B31^a Dedi varmazsa Yezīde hem benimçün t̄alib ol
Bu vekālet ile Mūsā gönlin envār eyledi

Meşnevī*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

A24^b ‘Ömer oğlu hem ‘Abdullahı gördü
Nire ‘azmıñ diyü Mūsāya şordı

Dedi Mūsā aña bu kışsa’ı hem
Dedi kim anlara varmazsa bu dem

Benimçün t̄alib ol gelsin baña ol
İşidüp anı da kıldı o maqbūl

E25^b 810. Ebū Mūsā çün ol hātūna vardı
Hem ikrām eyledi Mūsāyı gördü

C23^a Dedi hātūn ki yā Mūsā sebep ne
Nedir hācet ‘aceb bunda taleb ne

Ebū Mūsā dedi kim budur inḥā
Münāsib mi saña bu genc-i tenhā

804^a Hem: - A; didi: didi var + A / al baña bu: var baña al ol B.

805^a Anda gördü ol Hüseyni: Hüseyn gördü anı B.

806^a hem benimçün: benim için de B / t̄alib ol: ol t̄alib A, B.

* **Meşnevī: Kāfiye-i Bahru’l-Meşnevī C / Bahr-ı Meşnevī E /- A, D.**

807^a ‘Ömer ibn-i ‘Abdullāhı gördü hem A.

807^b Mūsāya şordı: Mūsā şordı hem A.

808^b Didi kim: Didi ki / varmazsa: varmazsa bil + B.

809^a Benim çün t̄alibi baña gelsün ol A.

809^b kıldı o maqbūl: ol kıldı qabūl A.

810^b gördü: şordı C.

811^a hātūn ki yā: ki yā: eyā A.

812^a didi kim: didi ki A / inḥā: enhār B.

812^b saña bu genc-i tenhā: bu genc-i tenhā saña envār B.

Seniñ tezviciñe t̃alib olurlar
Nice ādem saña rāğib olurlar

Eger ruḥṣat verir señ söyleyim ben
Dedi ḥātūn ki söyle anları sen

815. Dedi kim Ḥüseyin t̃alib ki bu dem
Yezīd İbn-i Mu‘āviye biri hem

‘Ömer oğlu birisi t̃alibiñ bil
Benim dördüncisi hem rāğıbıñ bil

Dedi Mūsāya ḥātūn bu mu tedbīr
Benim bir nev-resīde tā ki sen pīr

Münāsib mi saña varmak ‘ayān it
Ferāğat kıl ‘ğaraz itme beyān it

Ki bu üç ādemiñ kañkısı lāyık
Baña kim olam anıñla muvāfık

820. Dedi Mūsā ḥükümetse murādıñ
Yezīde var olur mālī ĩrādıñ

Eger ḥüsn-i cemāl-i ḥüb dilerseñ
Var ‘Abdullaha ger maḥbūb dilerseñ

Eger ‘uḳbāda isterseñ sa‘ādet
Ḥüseyni eyleme şaḳın ferāğat

Dedi ḥātūn ḥükümet emri zā’il
Daḥı ḥüsn-i cemāl ifnāya ḳābil

814^a Eger: Aña A.

814^b ḥātūn ki: ḥātūn çü C / ki: - A / söyle anları sen: anları söyle sen: A.

815^a Didi Ḥüseyin ḥazretleri t̃alib bu dem A, Didi aña Ḥüseyin t̃alib ki bil bu dem B.

816^b hem: de A

817^a ḥātūn: ḥātūn ki B; bu mu: bu ne C.

817^b Benim bil nev-reste ki sensiñ bir pīr B / nev-resīde tā ki sen pīr: nev-reste sen ki bir pīr A, E.

818^b Kıl ferāğat dime bunu şavāb it A / ģaraz: ‘arz E.

815^b biri: ol biri B.

819^a Ki bu: Ol; ādemiñ: ādemiñ baña + B.

819^b Baña: Beyān it; anıñla: aña B; kim olam anıñla: söyle diyem anda A.

822^a istersen: dilerseñ A.

823^a ḥükümet emri: emr-i ḥükümet B.

Benim gönlüm diler ʿuḳbāyı her dem
Hem ister şoḥbet-i Zehrāyı her dem

Hüseyne vardı çün ḥātūn bil ey yār
Yezīd melʿūn olup bundan ḥaber-dār

Hüseyne eyledi anda ʿadāvet
İhānet eyledi ol bī-saʿādet

Huşūmet aşlı çünkim oldu iḳrār
Bu kez şerḥ edelim Müslimi tekrār

Ḳaçan Müslim vedāʿ etdi İmāma
Silāḥın aldı giryān geydi cāme

E26^a Medīne şehrine çün geldi nāḡāḥ
Görür kim çok ʿadūlar oldu āḡāḥ

830. Ḳarār etdi gice irdi hemāndem
Resūlīñ revzasına vardı ol dem

Yire urdı yüzün verdi selāmı
Taḥiyyāt u senā etdi tamāmī

C23^b Vedāʿ edüp evine vardı ol ān
İki oğlu var idi sen bil ey cān

Birisi hem Muḥammed nāmı maʿşūm
Sekiz yaşında idi bil o mazlūm

D23^b Biri İbrāhim idi ḡonca ruḥsār
Yidi yaşına varmışdı bil ey yār

824^a Benim gönlüm diler ʿuḳbāyı: Diler benim gönlüm cennet-i ʿuḳbāyı B.

825^a çün: - B; çün ḥātūn: ḥātūn çün C; ḥātūn bil: ḥātūnı A.

827^a çünkim oldu: çün ol dem A; çünkim: çün; iḳrār: izhār B;

828^b Silāḥın: Şilāḥın C, E; giryān geydi: geydi giryān C.

829^a çün geldi: geldi çün E.

829^b Görürler kim ʿadūlar oldu peydāḥ A / kim çok: çok çün C.

830^a irdi: oldu B / idi C / hemāndem: Hemen-dem B, E.

831^a selāmı: selām E.

831^b itdi: kıldı A.

832^b sen bil: anda A, bil sen C.

833^a Birisi: Birisidür, nāmı: nāmı ol + B.

833^b Sekiz yaşına varmışdı o maʿşūm E.

834^{ab} - E.

834^a ḡonca: ḡonca-ı B.

835. Beraber aldı ol iki niḥālī
Vedā^c etdi qodı ğayrı ^cayālī
- B32^a** Yine gice revāne oldu nāḡāḥ
Fiḡān ederdi ḡāḥī nāle-i āḥ
- Özi pür-ḡam yüzi qatrā-yı şebnem
Sözi efkāra hem-dem gözleri nem
- Ciger biryān maḡbūn baḡrı pür-ḡūn
Gözinin yaşı gül-gūn göñli maḡzūn
- İderdi ḡāḥī zārī ḡāḥī eḡḡān
Olurdu ḡāḥī giryān ḡāḥī nālān
840. Bu resme oldu çün yola revāne
İrişdi Kūfe şehrine hemāne
- Ḥaberdār oldu Kūfe ehli geldi
Hem istiqbāl edüp hem bey^cat aldı
- Maḡām-ı dār-ı Muḡtāra inüp ol
İderler Müslimiñ ḡükmini maḡbūl
- A25^b** Gelirlerdi kamu şoḡbet ederler
Hem anıñ bey^catin alup gederler

834^b varmışdı bil: varmışıdı C / bil ey yār: ol gülzār B.

835^a niḥālī: gonçe-i nihānı B.

835^b itdi: idüp A.

836^a revāne oldu nāḡāḥ: revān oldu yola ol B.

836^b Fiḡān idüp nāḡeh nāle ider ol B / iderdi: ideridi / ḡāḥī: ḡāḥ A.

837^{ab} - A.

837^b Gözi demlü sözi efkār Hemen-dem B.

838^a maḡbūn baḡrı pür-ḡūn: pür-ḡūn o maḡbūn C / maḡbūn baḡrı: olur maḡmūm-ı B / pür-ḡūn: pür-ḡam A.

838^b Göñül maḡzūn gözinin yaşı gül-gūn A / gül-gūn: aḡar B / göygün C.

839^{ab} - A.

839^a ḡāḥī zārī ḡāḥī: ḡāḥ zārī ḡāḥ B, zārī: zār E.

840^{ab} - A.

840^b hemāne: hemān ol B.

841^a Ḥaberdār: Ḥaber D.

841^b idüp: - A / aldı: kıldı A.

842^b maḡbūl: ḡabūl B.

843^b alub: tütup C.

- Tamāmet on sekiz biñ ādem ey cān
Gelüp bey‘at edüp hem kıldı peymān
845. Olur hurrem görür Müslim bu hāli
Hüseyne ‘arz eder işbu maqālā
- Yazar kim bey‘at etdiler saña hem
Varınca nāmemiz gel bu yaña hem
- Görür Nu‘mān Beşīr bu hāli ey yār
Hüseyne bey‘at etdi her neki var
- Qatı havf etdi cāmi‘ içre girdi
Hem ehl-i Kūfe cümle çağırdı
- E26^b Çıkuben minbere kıldı naşīhat
Dedi kim siz biliñ budur haqqīkat
850. Yezīd bir hākim-i qaḥḥārdurur hem
Daḥı bir mālīk-i cebbārdurur hem
- B32^b İşdirse bu hāli olur iğzāb
Sizi cümle helāk eder ey aḥbāb
- Görür kim hīç naşīhat etmedi kār
Gelüben hānesine kıldı efkār
- C24^a Gelir ‘Ammār Yezīdīñ tābi‘i hāş
‘Ömer geldi ki İbn-i Sa‘d-ı Vaḳḳās
- D24^a İdüp Nu‘mān Beşīrle ittifākı
Yezīde nāme yazdı gör nifākı

844^a on sekiz biñ ādem: on sekiz a‘yānı A.

844^b Gelüp: Aña B / hem: - A, D.

845^b ider: iderler B.

846^a Yazup bey‘at iderler saña her-dem A.

848^b cümle: anda A, bi‘l-cümle B.

849^a Çıkuben: Çıkup / kıldı: kıldı çok B.

849^b budur: bunu A.

850^a hem: kim A, B.

850^b mālīk-i: hākim-i A / hem: kim A, B.

851^a hāli: hāle A / bu hāli olur: olur bu hāle B.

852^a hīç naşīhat itmedi: hīç birine naşīhat eylemez B.

852^b Gelüben: Gelüp A, Gelür ol dem B / kıldı: kıldı pek + A, kıılır B.

853^b ‘Ömer İbn-i Sa‘īdi daḥı Vaḳḳās A / Sa‘d-ı: Sa‘īd-i B /

854^a Beşīrle ittifākı: Beşīri ile mīşāk A.

855. Şu resme yazdılar kim geldi Müslim
Hüseyne bunda bey'at aldı Müslim

Çamudan bey'at almışdur Hüseyne
Çamusı tâbi' olmuşdur Hüseyne

Çamu eşrâf u a'yân oldu tâbi'
Hüseyne cümle merdân oldu tâbi'

Gerek bir vâlî-i şâhib-siyâset
İde tâ Kûfei hıfz u hırâset

Bu resme nâme irsâl etdi Şâma
Yezîd çün vâkıf oldu bu peyâma

A26^a

860. Katı havf etdi gitdi ihtiyârı
Pelîdiñ kalmadı zerre kararı

Medîne hâkimi kim ol Velîdi
Hemândem 'azl eder gör sen pelîdi

Birine naşb eder eşrâkıi hem
Nice tedbîr eder gör şafîi hem

Vezîri var idi kim Serhûn adı
Dedi def'-i fesâdı kıl murâdı

Çün ol Nu'mân Beşîr kim bir hâkırdır
Nice hâkim olısar köhne pîrdır

854^b Yazarlar Yezîde nâme gör ehl-i nifâkı B / yazdı: yazdılar A, nifâkı: nifâk A.

855^b aldı: kıldı D, itdi E.

857^a a'yân: a'yânı B.

857^b Hüseyne cümle merdân: cümle merdân Hüseyne B / merdân: Mervân A.

858^a vâlî-i: والى D.

858^b İde tâ: İdegör B / Kûfei hıfz u: Kûfe hıfzına C.

859^b bu: - E.

860^a Katı: Katı çok + B.

861^a kim: hem C, E.

860^b Pelîdiñ: La'îniñ A / zerre: zerre A, D, zerrece B.

861^b Hemândem: Hemandem B, D / sen: ol A.

862^a eşrâkıi: نراشكى A, eşrâfei c.

862^b şafîi: ol şakî A / şafîi B.

863^a kim: bir A / Serçun: سرچومه D.

863^b fesâda: fesâdı A / murâdı: itimâdı B.

864^a kim: - B, D / hâkırdır: pîr-i hâkırdır A.

865. Ziyād oğlu ki ‘Abdullahdur imkân
Dağı ol vālī-i Başradır elân

B33^a Siyāset şāhibi ehl-i fesād ol
Anı naşb eyle var sen gayrı şād ol

Murabba^{*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

E27^a Hākim-i cebbār olanıñ deşnesi hūn-rîz gerek
Fitne-dār-ı kalb olup meyl-i fesād-engîz gerek

Şer‘-i bünyādın vîrâne zulm-ı ābād eyleye
‘Adl-ı inşāf olmayub şemşîr-i kahrı tîz gerek

Meşnevî^{*}

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Yezîd işitdi anı kıldı maqbûl
Hem ‘Abdullaha yazdı nāme ol

870. Yazar kim Kūfe ehli etdi ıışyān
Hüseyme bey‘at etmiş cümle a‘yān

Yazarlar nāmei hergün Hüseyme
Olurlar cānıla meftün Hüseyme

864^b olısar: olur hem B, olur bir D / pîrdür: bir pîr A.

865^a Ziyād: Ziyān A / ki: - A, çün C.

865^b vālī-i: والی D / Başradır: Başradurur B.

866^b var sen: sen var A, sen B.

* Kāfiye-i Beytü’l-Murabba‘ mine’r-Remel C / Beyt-i Murabba‘ E, - A, D.

867^{ab} - A.

867^a deşnesi: teşnesi E.

868^{ab} - A.

868^a vîrâne zulm-ı: yıqub zulmile C.

868^b tîz: nîz B, C.

* Kāfiye-i Baḥru’l-Meşnevî mine’l-Hezec C / Baḥr-ı Meşnevî E / - A, D.

869^a anı kıldı: kıldı anı B.

871^a nāmei: nāme A, E / hergün: hergün ol B.

871^b meftün: meftün ol B.

- C24^b** Gelüp Müslim dağı etmiş kararını
Baña yazmışlar anlar ızdırarını
- Yiriñde koy bir âdem bil peyâmı
Revân ol Kûfeye kıl ihtimâmı
- D24^b** Fesâdı def^c edüp ol şehri zabt it
Nifâkı def^c edüp sen zabt u raṭb it
875. Şu resme eyle hıfzile hırâset
Hüseyme kalmasun ruḥsat firâset
- Anuñ muhlışların buldur ‘azâb it
Kimin öldür kimine çok ‘itâb it
- Çün ‘Abdullaha irişdi bu nâme
Ki vâkıf oldu esrâr-ı kelâma
- A26^b** Hem ol demde Hüseyniñ bir gulâmı
Gelüp ol şehre Selmân idi nâmı
- Getirmiş nâmeler kim ‘avdet ide
Tarîḳ-ı Hakkâ halkı da‘vet ide
880. İşidüp dutdı ‘Abdullah anı hem
Anı katl etdi nice mü’mini hem
- B33^b** Karındaşın kodı anda hemân ol
Olup çün Kûfe şehrine revân ol

872^a Müslim dağı itmiş: itmiş Müslim anda A.

872^b anlar ızdırarını: anda çok zararını A / ızdırarını: ızdırarını B.

873^a Yiriñde: Yiriñe B, D.

873^b ol: olup E.

874^a idüp ol: idüben A, eyleyüb B.

874^b idüp sen: idüben A, eyleyüb B.

875^a eyle hıfzile: hıfz idesin hem A / hıfzile: hıfz-ı B, çün hıfz u D.

876^a muhlışların buldur: muhlışlarından bul A / buldur: öldür C, E.

876^b ‘itâb: ‘azâb A, ‘ikâb B.

878^a Hem ol demde Hüseyniñ: Hemândem Hüseyniñ var A.

878^b ol şehre Selmânidi: şehîre ol Selmândı A.

880^a dutdı: tutdı B, C.

880^b Nice mü’mini katl itdi anı hem C / Anı katl itdi: Katl itdi anı B / mü’mini: müslimi A.

881^a Karındaşın kodı anda: Karındaşı kodı andan A.

İrişdi Kūfeye hem oldı tebdīl
Taḥammül kıldı gice oldı sen bil

Ḥüseyniñ şüretine girdi ol dem
Niḳābı hem ʿimāme şardı ol dem

Murabba^{c*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

E27^b

Gāhī bend eder niçe ʿuṣfūrı ʿankā ḥāleti
Gāhī demde mekr-i rubbāh kuvveti şīrden ḳatı

885. Rezmgāha meyl edüp erbāb-ı meydān olana
Gāhī lāzımdır şecāʿat gāhī ḥīle şanʿatı

Meşnevī^{*}

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

Çün ehl-i Kūfe her leyl ü neḥār hem
Olurlardı Ḥüseyne intizār hem

Ḥaber geldi ki şāh-zāde irişdi
Ḳudūmi ḥāk-i imdāda irişdi

Aña ḳarşu varup biʿl-cümle aʿyān
Rikābe yüz sürüp oldılar şükrān

Getirdiler anı taʿzīm ile hoş
Serāya geldiler tekrīmle hoş

882^a hem: çün D.

882^b oldı: irdi A.

* **Ḳāfiye-i Beytüʿl-Murabbaʿ mineʿl-Hezec C / Beyt-i Murabbaʿ E, - A, B, D.**

884^a Gāhī: Gāhi B, D.

884^b Gāhī: Gāhi B, D / mekr-i rubbāh: mekr ider rūbbāh A / şīrden: şīrden daḡı B.

885^b Gāhī: Gāhi B, D.

* **Ḳāfiye-i Beytüʿl-Meşnevī mineʿr-Remel C / Baḡr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

886^a her: - A, B.

886^b intizār: muntazır A.

887^b ḥāk-i: ḥāke A.

888^a Aña ḳarşu varup: Varup aña ḳarşu B / biʿl-cümle: cümle A.

890. Kıpuyı bağıladı Nuḥmān Beşīr hem
Kıatı korpup nidā kııldı hemāndem

C25^a

Ki yā İbn-i Resūlullah sen rüçü it
Fesād itme ki şoñından ħuşū it

Murabba^{c*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ākıl ol kim her umurıñ münteḥāsın fikr ide
İbtidāya ʿazm idince intihāsın fikr ide

Geçmeye bir laḫza eyyām-ı tefekkürden niḫān
Dām-ı ḫaşma düşmeden evvel rehāsın fikr ide

Meşnevī^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

A27^a D25^a

Görür Müslim bu ma'nāda degildir
Bu ʿAbdullah o şāh-zāde degildir

895. Nidā etdi ʿamel ḫıç kıılmañız siz
Bu ʿAbdullah Ḥüseyni bilmeñiz siz

Murabba^{c*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B34^a

Olma Mecnūn gel ey dil her gelen Leylā degil
Bu raķīb-i bed-liķādır dilber-i ra'nā degil

890^a Nuḥmān Beşīr hem: Nuḥmān-ı Beşīr oldem B.

890^b hemāndem: hemāndem B, D.

891^a Ki yā İbn-i Resūlullah: İbn-i Resūlullah sen A.

891^b itmeki şoñından: itme şoñından sen A.

* Kāfiye-i Beytū'l-Murabba^c C / Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.

893^b rehāsın: رهانين B.

* Kāfiye-i Baḫru'l-Meşnevī mine'r-Remel C / Baḫr-ı Meşnevī E /- A, B, D.

894^a bu: ol A, o E.

895^a ʿamel ḫıç kıılmañız: buña ʿamel kıılmañ A / ʿamel ḫıç: ḫıç ʿamel B / ḫıç: siz D

895^b ʿAbdullah: ʿAbdullahdır B / bilmeñiz siz: hem bilirsın A.

* Beyt C / Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.

Her vişāle t̄alib olma kim muḳarredir firāk
Her şikāra rāgıb olma kim ğurāb ‘Anḳa degil

Meşnevī*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Ḥīlesine siz itmeñ i‘timād hem
Bu ‘Abdullahdurur İbn-i Ziyād hem

E28^a

Çün ‘Abdullah görür anıñ sözini
Niḳābın açdı ‘arz etdi yüzini

900. Bilüp Nu‘mān Beşīr açdı ḳapuyı
Serāya ḳondurup ḳıldı ṭapuyı

Bu ḥālī ehl-i Kūfe bildi cümle
Ümīdi ḳaç edüp ṭağıldı cümle

Şabāḥ oldı ol ‘Abdullah-ı eşḳā
Ḥükümet mesnedinde oldı ibḳā

Kimine luṭf edüp ḳıldı selāmet
Kimine cebrile etdi siyāset

Görüp Müslim düşer ḳorḳı diline
Varup Hān İbn-i ‘Urve menziline

905. Dedi Hāna ki senden ğayrıya ben
Hem itmem i‘timādı dīnlegil sen

897^a t̄alib: rāgıb D.

897^b olma kim: olma / ğurāb: ğurāb-ı A.

* **Ḳāfiye-i Beytū’l-Meşnevī mine’r-Remel C /- A, B, D, E.**

898^a siz itmeñ i‘timād hem: itmeñ siz i‘timād B.

898^b Bu ‘Abdullahdır bil ki İbn-i Ziyād B / İbn-i Ziyād: İbn-i Ziyān A /

899^a anıñ: anı B.

899^b Niḳābın ‘arz itdi açdı yüzini B, D / yüzini: özüni A.

900^a Bilüp: Bilür A.

901^a Bildi bu ḥālī ehl-i Kūfe cümle B / ehl-i Kūfe: Kūfe ehli A.

901^b ṭağıldı: dağıldı E.

902^a ol: - A, o B.

902^b mesnedinde: mesnedinden B.

903^a Kimine cebrile: Kimini şabrile A / cebrile itdi: cebr idüp itdi B, cebr idüp D.

904^a düşer ḳorḳı: ḳorḳı düşdi A.

904^b Varup: Varır A.

905^a Hāna ki: Hāna ki B, E.

		Baňa ver bu serāydan bir maḳāmı Görelim nice verirler niḳāmı
		Ḳabūl etdi bu sözi Hān varır hem Ḳonağından aňa mesken verir hem
		Gelüp beyʿat iden aḥbābı her gāh İderler şoḥbeti şām u seḥer gāh
C25 ^b		Bu cānibden ol ʿAbdullah-ı bed-kār Arardı Müslimi bulmazdı ey yār
A27 ^b	910.	Mufaḍḍal nām var idi bir ḡulāmı Dedi kim ey Mufaḍḍal bil kelāmı
B34 ^b		O Müslim bu şehirde idi bu dem Ḥüseyn içün alırmış beyʿati hem
		Velī bilmem ki ḳankı yirde pinhān Mufaṣṣal dedi ḥaste imiş elān
		Dedi ḥaste degildir ol bilirim Anı Hān menzilinde ben bilirim
		Bugün Hānıñ ḳonağına gidiñ siz Varup Hānı baňa daʿvet idiñ siz
D25 ^b	915.	Varup Hāna dediler daʿvetini Hem anıñ kendine çok raḡbetini

906^a vir: virki / maḳāmı: maḳām B.

906^b Görelim nice virilir devr-i niḳām B.

907^a Hān varır hem: varır hān B / hān: hemān A.

907^b mesken virir hem: virir bir mesken B.

908^a aḥbābı: aḥbāb C, E.

908^b şām u: şām-ı C, her şām u + B.

909^a ol: o B.

910^a nām varıdı: vardı nāmı A.

910^b ey: - A, bil D / bil: diñle B.

911^a şehirde idi: şehirde idi bil B.

911^b Ḥüseyne alurmuş bunda B.

912^a pinhān: pinhān ol + B.

912^b Müslim hem ḥaste imiş ara bul B.

913^a ol: ben A, D.

915^b kendine: aňa A.

İnanup çün yola oldu revān ol
Dedi etbā'ına yolda hemān ol

Benim gönlüme korku düşdü bundan
Dediler kim ne var hiç korkma andan

E28^b

Qazāya rāzı oldu qasra girdi
Selām verdi ol 'Abdullah'a vardı

Selāmın almadı kıldı qazab hem
Dedi Hān ey emīr nedir sebep hem

920. Dedi Müslimi niçün şakladın sen
Baña bildirmediñ çün isterim ben

Dedi yokdur konağımda ol ey yār
Dedi varuben bilirim itme inkār

Görür Hān kim 'ayān olmuş nihānı
Dedi kim ben getirmemişim anı

Gelüp kendi penāh etdi beni hem
Qabūl etdim konağımda kaldı ol dem

Eger rāzı değil iseñ varayım ben
Konağımdan anı çıkarayım ben

925. Dedi heyhāt getirmezseñ sen anı
Seni koyvermezem itme gümānı

916^a çün yola oldu: oldu çün nada A / yola oldu revān: revān oldu yola E / revān ol: revāne B.

916^b hemān ol: hemāne B.

917^a bundan: bunda A.

917^b Didiler kim: Didi kim / korkma: korkma sen + C / andan: bunda A.

918^a oldu: olup A.

918^b ol: o A, B.

919^a qazab: qazab ol E.

919^b hem: ne D.

920^b çün: sen A.

921^a konağımda ol ey yār: konağında ey kār A / ol: bil B, D.

921^b varuben bilirim itme: var bilirim itme sen C.

922^a Görür: Görü A / Hān kim: hān C.

922^b getirmemişim: getirmemişim bil +B.

923^a penāh itdi beni: مضيف oldu baña B.

923^b kaldı oldem: anı ben A / oldem: hemandem B, bu dem D.

924^b Seni kayırmam itme sen gümānı A.

925^{ab} - A.

925^a sen anı: anı sen D.

B35 ^a	Dedi Hān bu müyesser olmaz aşlā O Müslim yanıña hiç gelmez aşlā
A28 ^a	Kağıdı çünkü ‘Abdullah işitdi Bunu habs eyle diyü emr etdi Dedi Esmā ki yā ğaddār saña bu Niçe ‘ahdile geldi bu yaña bu
C26 ^a	Bunu habs etmek ey zālīm revā mı Kağıdı çün işitdi bu kelāmı
930.	Dönüp Esmāya etdi çok ‘itāb Yıkup dökdi edüp nice ‘azābı Ki beş yüz kamçı urdılar işit kāl Bu Hān bir ihtiyār idi za‘īf-hāl Resūlullah yüzini görmişidi Nice kez meclisine varmışıdı Tamām toksan yaşında idi ol Hān Şefā‘at kıldı meclis ehli ol ān
D26 ^a	Yire indikde rahmet vāşıl oldu Şehādet buldı kāmı hāşıl oldu

925^b Seni koyvirmezem: Şalıvirmezem seni B.

926^a Hān: Hān ki B.

926^b Müslim yanıña hiç: zāt Müslim yanıña A.

927^a Kağıdı çünkü: Kağıdıki çün C.

927^b eyleñ diyü it gibi urdı A / emr itdi: emr iş itdi C.

928^b bu yaña bu: semtiñe bu A.

929^a itmek: itme E / ey zālīm: hiç A.

930^a TütüpEsmāya çok itdi ‘itāb C.

930^b dökdi: döküldi E / ‘azābı: kelāmı A, ‘itābı E.

931^b bir: - B, D.

932^a yüzini görmişidi: yüzün görmişdi sābık + A.

932^b varmışıdı: varmışdı lāhık + A.

933^a yaşında idi ol hān: yaşamışdı ol hātun B / ol: - A.

933^b ol ān: hemān A, bütün B.

934^a Falağadan indi yire çü rahmete vāşıl oldu B / indikde: indükde E.

934^b kāmı hāşıl: Hākka vāşıl C.

Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- E29^a 935. Degdi cellād-ı felek şimşiri ihlāk eyledi
Lāle-zārı cāme-veş gül cismini çāk eyledi
- Verdi ğam kân-ı fenānıñ zevķini buldı şafā
Tā Behişt-i cāvidānıñ zevķin idrāk eyledi

Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

- Bu aḥvāle perīşān oldı Müslim
Rızā verdi kazāya oldı teslīm
- B35^b İki oğlın şer^c-i kađīya ey cān
Emānet verüp etdi 'azm-i meydān
- Dedi gelsin bugün ehl-i şecā'at
Şehādet vaḳtidür yevm-i sa'ādet
940. Qanı da'vā-yı bey'at iden erler
Benimle soḥbet ülfet iden erler
- Bugün gelsin ki eyyām-ı kıtāldır
Bugün gelsin ki hengām-ı cidāldır
- İşitdi çün bunu yārenleri hem
Yigirmi biñ kişi cem^c oldı oldem

* **Qāfiye-i Beytü'l-Murabba^c C / Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

935^a Degdi: Geldi A, Dökdi C.

935^b cāme-veş: cāme / cismini: cismi A / gül: kel B, E.

936^a fenānıñ: vefātın A / zevķini: rızķını C.

936^b zevķin: zevķini E.

* **Qāfiye-i Beytü'l-Meşnevî mine'r-Remel C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

937^a perīşān: perişān E.

938^{ab} ↔ 939^{ab} A.

938^a oğlın: oğlını E, oğlun C / ey: ol A, B.

938^b virüp: idüp A / virüp itdi: itdi kıldı C.

940^b soḥbet ülfet iden erler: ülfet idüp soḥbet idenler A.

941^a kıtāldır: kıtāldır bu + B.

941^b hengām-ı cidāldır: eyyām-ı cidāldır bu + B / hengām-ı eyyām-ı C.

942^a İşitdi: İşidüp B, D / çün: - B / hem: hep A.

942^b kişi: - E / oldem: hep A, bu dem B.

Ol ‘Abdullah dahı dirdi çerisin
Yaşadı hāzır etdi her birisin

A28^b

Keşir oğlu Muḥammed idi a‘yān
Çeriye baş edüp ceng etdi ol ān

945. Hemān Müslim girüp meydān içine
Bırakdı nice merdi ḳan içine

İki leşker ḳarışdılar tamāmet
Olur ol gün ḳıyāmetden ‘alāmet

Olurdı seyl mişālī ḳan revāna
İrişdi na‘ralar heft āsumāna

C26^b

Ġubārlar gün yüzini tutdı nā-gāh
Şanasın kim gice irdi ol āgāh

Urırdı na‘ra’ı Müslim demādem
Yıkardı na‘ra ile nice ādem

950. Bozardı şaf ḳoşanlar ol dilāver
Düzerdi leşkeri ḥāke beraber

‘Alīden dem ururdı ceng içinde
Ḳodı nice ‘adūyı teng içinde

Çün ‘Abdullah görüp Müslim şavaşın
Ḳaḳımaḳdan dökerdi gözi yaşın

943^a Ol: O A.

943^b hāzır: ḥāş E.

944^a oğlu: oğlu A, C.

944^b ol ān: elān A, o ān B.

945^a içine: içinde C.

945^b nice merdi: Mervānı al A.

948^{ab} - A.

948^a tutdı: dutdı D, E.

948^b irdi ol: irişdi D.

949^b na‘ra’ı Müslim: Müslim na‘ra’ı D / na‘ra’ı: na‘ralar B / na‘ra E.

949^b na‘ra ile nice: nice na‘ra ile D / na‘ra ile: na‘ralarla B.

950^a şaf ḳoşanlar ol: şafları ol zāt-ı A / ḳoşanlar: ḳoşanları E.

950^b Düzerdi: Dökerdi B, D, döşerdi B / berāber: serāser B.

951^a ‘Alīden: Alāydan E.

951^b Ḳodı nice ‘adūyı: Ḳorıdı ‘adūları hep A / Ḳodı: Ḳordı / ‘adūyı: ‘adāyı B.

952^a görüp: görür A, gördi B.

- E29^b Şınuben leşkeri çün kaçdı ol dem
Dedi meclisde olan beglere hem
- B36^a D26^b Oturmañ siz dañi ceng idiñ ey yār
Keşir İbn-i Şihāb durdı o bed-kār
955. Muḥammed İbn-i Eş‘as durdı ol gün
Şemer Zī’l-Cevşen irişdi o mel‘ūn
- Çağırdı kim ey ehl-i Kūfe bu dem
Ki Şāmdan geldi leşker-i bī-ḥisāb hem
- İrişdi belki şimdi bu diyāra
Şavaşı terk edüp idiñ müdāra
- Esir olur kamu evlādıñız bil
Harāb olur kamu ābādıñız bil
- Çün ehl-i Kūfe işitdiler anı
Katı korkup dağıldılar niḥānı
960. Ki zātında necāt-ı i‘tikād yok
Şıfātında şebāt-ı i‘timād yok
- Dedi rāvī kaçan ki oldu aḥşam
Yigirmi biñ kişiden bākī encām

952^b gözi: gözden A.

953^a Şınuben: Şınup B / leşkeri çün: leşkeri ki C.

953^b beglere: seglere A.

954^{ab} - A.

954^a ceng: cengi / ey yār: kār B.

954^b İbn-i Şihāb: İbn-i Şihād C / durdı: tırdı B.

955^{ab} - A.

955^b Zū’l-cevşen: Zū’l-cevşin E.

956^a Çağırdı ehl-i Kūfeye bu dem hem A / ehl-i Kūfe: Kūfe ehli bil B.

956^b bī-ḥisāb: bī-‘aded C.

957^b idüp idiñ: idiñ idüp D / idiñ: kılıñ C.

958^a olur: olup C / bil: hem A.

958^b bil: hem A.

959^a ehl-i Kūfe işitdiler: işitdiler ehl-i Kūfe E.

959^b dağıldılar: tağıldılar A, B.

960^a zātında: zātından B.

960^b Şıfātında: Şıfātından B.

961^b kişiden bākī encām: kişi bākī ser-encām A.

Otuz er kaldı ancak gör maḳālī
Namāza durdı Müslim diñle hālī

Ṭağıldı cümle Müslim kaldı anda
Tefekkür kıldı ḥayrān oldu anda

A29^a

Nice yirde yaralar var idi çok
Refīḳi ğamgüsārı mūnisi yok

965. Şehirden çıkmağa çün kaşd kıldı
Görüp Saʿd İbn-i Aḥfaz anı bildi

Ḳapu bağı dedi gel iʿtikād it
Niçe leşker müʿekkel iʿtimād it

Dedi Müslim nedir ya bunda çāre
Dedi gel gedelim bir nā-müdāra

Keşir oğlu Muḥammed aḳrabādır
Muḥibb-i ḥānedandur etkıyādır

B36^b C27^a

Varalım ol ḳonağa bu dem ey yār
Varırlar çün Muḥammed bildi aḥbār

970. Aña ḳarşu varır ikrām eder ol
Ḳonağa ḳondurup ikdām eder ol

Şabāḥ oldu çün ʿAbdullah işitdi
Bu ḥālī geldi cāsūs maʿlūm etdi

D27^a E30^a

Ol ʿAbdullah çağırdı geldi oldem
Dedi ki yā Muḥammed bil sözi hem

962^b Ḥicāza vardı Müslim gör maḳālī A.

963^a cümle: cümlesi A / Müslim kaldı: kaldı Müslim hemān B.

963^b ḥayrān oldu: oldu ḥayrān B / ḥayrān: ḥayrān E.

964^a Nice yirde yaralar varıdı: Vücūdında varıdı yaralar B.

965^a çün: - B.

965^b Saʿd İbn-i: Saʿdı Bin A / Ḳapu: Ḳapular B / iʿtikād: ihtirāz A.

966^b leşker: leşkerler B / iʿtimād: ihtirāz A.

967^a nedir ya: ya nedir B / ya bunda: bunda ya C, bundaki D / çāre: ara A.

968^a oğlu: oğlu C.

968^b ḥānedandır: ḥānedan hem A, ḥānedandır hem B.

969^a bildi: oldu B, D. aḥbār: ḥaberdār B.

970^a varır: varup A, varup aña + B.

970^b ḳondurup: ḳondurup B, C.

972^a Ol: O / oldem: bu dem A.

Ƙonağıñda ƙurur Müslim getir sen
Getirmezseñ seni ƙatl ederim ben

Muħammed idi aʿyān pür-ƙabīle
Otuz biñ leşkeri var idi bile

975. Dedi ben Hān degilim bil merāmı
Baña ħükmiñ geče diñle kelāmı

Bunu söylerken anda diñle rāzı
Gelir hem ƙaşradan ğavġā avāzı

Ol ʿAbdullah dedi bu ne ƙeridir
Dediler bu Muħammed leşkeridir

Ƙatı ƙorƙup ol ʿAbdullah bil ey yār
Dedi kim yā Muħammed leşkere var

Varup bu leşkere ğavġāyi defʿ it
Hem oġluñ bunda ƙalsın ğayrı sen git

980. Muħammed ħānesine geldi ol ān
Dizildiler ƙatına cümle yārān

A29^b Gelüp Selmān Ĥuzāʿī geldi Muħtār
Ruḳāʿī geldi etdi ƙavli iḳrār

972^b bil: bu C, E.

973^a ƙurur: durur A, D.

974^a idi aʿyān pür-ƙabīle: pür-ƙabīle idi aʿyān A.

974^b bile: ey cān A.

975^a Hān degilim bil merāmı: degülem bil sen murādıñ A.

975^b geče: geçmez A, geče mi B / kelāmı: cānıñ A.

976^a Bunı: Bunda D / söylerken: söyleriken B, C / diñle: añla bunda A, B, sen diñle C.

976^b hem: - E / ƙaşradan: ƙaşrada A / ğavġā: ƙavḳa C.

977^a ol: o A / ƙeridir: tedbīrdür B.

977^b Didiler: Didiler kim B.

978^a ol: o / bil: - A.

978^b leşkere: şekere A, D / leşkeriñe ƙurma + B.

979^a bu: - B / ğavġayı: ğavḳayı C.

979^b ƙalsın bunda: bunda ƙalsın / ğayrı: - A / ğayrı sen: sen ğayrı B.

980^b Dirildiler: Dirildi / cümle: fī'l-cümle C / ƙatına: ƙatına hep B.

981^a Gelüp: Gidüp B / Ĥuzāʿī: Cuzāʿī B, C.

981^b Ruḳāʿī: Ruḳāmı / geldi: gelüp A / iḳrār: muħtār C, E.

Dediler bir ʿazīm leşker direlim
 Hālāş edüp hem oğluñı varalım

Hüseyn İbn-i ʿAlīye hem gedelim
 Anıñ yolında cān kurbān edelim

B37^a

Şabāh olunca ʿāmı geldi Şāmdan
 Hem on biñ leşkeri var hep zūlāmdan

985. Yezīd göndermiş anı geldi nāgāh
 Ki mağrūr oldu ʿAbdullah ol agāh

Dedi gelsin Muḥammed imdi bu dem
 Muḥammed işidüp vardı hemāndem

Otuz biñ leşkeri aldı Muḥammed
 Serāyıñ kurbına geldi Muḥammed

Qodı leşkerini baq şanʿatına
 Yalñız vardı ʿAbdullah katına

Oturdı vardı çünki gör bu ḥālī
 Ol ʿAbdullah dedi kim diñle qālī

990. Baña ver Müslimi var olma ʿāşī
 Elimden yoksa bulmazsıñ ḥālāşı

C27^b E30^b

Muḥammed dedi kim bu söz muḥāldir
 Murādıñ ceng ise yevm-i kıtāldir

982^a ʿazīm: ʿazm-i A / leşker: leşker bizde + B.

982^b hem oğluñı / velediñi A, oğluñı hem E / varalım: alalım A, virelüm C.

983^a hem gidelim: çün varalım A.

983^b cān: cānı B / idelim: kılalım A.

984^b Hem: Var B / var: - B / var hep: geldi C.

985^b mağrūr oldu ʿAbdullah ol: ʿAbdullah aña mağrūr oldu A.

986^a imdi: Ğāzi A.

986^b vardı: geldi A / hemāndem: hemandem B.

987^a leşkeri: leşkerin C, E.

988^a leşkerini: leşkerin C, E.

988^b Yalñız: Yalñuz C, E.

989^a Hān varup oturdı çünki diñle ḥālī B / vardı çünki gör: gördi çünki A.

990^b Elimden yoksa bulmazsıñ: Yoksa bulmazsın elimden B.

991^a didi kim: didi ki A / söz: sözüñ çok + B.

991^b yevm-i: cānım B.

D27^b

Ğazab-nāk oldu ʿAbdullah işitdi
Dividin çehresine toğrı atdı

Yüzi zaħm oldu çün gördü Muħammed
Kılıcın çekdi hem vardı Muħammed

Çün ʿAbdullah görüp etdi firārı
Dedi kim öldiriñ bu nā-müdārı

995. Hemāndem üstüne düşdüler anıñ
Kamusı başına uşdılar anıñ

Muħammed kılıcın çaldı ʿayānī
Helāk etdi nicesin dökdi kanı

Nice mühlik yaralar yidi anda
Şehīd etdiler anı ol mekānda

Murabba^{c*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

A30^aB37^b

Ey hoş ol kim gevher-i cānın ala şarrāf-ı hūr
Tā müşerref ola Firdevs içre her eşrāf-ı hūr

Ey hoş ol kim kaħrile Kaħhārı kaħrın görmedi
Luṭfile buldı Laṭifiñ luṭfını eltāf-ı hūr

Meşnevī^{†*}

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

992^b Dividin: Turuben A.

993^a çün: çünkü E.

994^a Çün: Çünkü E / görüp itdi: itdi andan B, D.

995^a Hemāndem: Hemāndem B, D.

996^a çaldı: çaldı herdem B.

996^b itdi: - E.

997^a yaralar yidi: yareler açdı C / yidi: yidi çok + B.

* Kāfiye-i Beytü'l-Murabba^c C / Beyt-i Murabba^c E, - A, D.

998^a hoş ol kim: hoş kim B / cānın: cānı A.

998^b Tā: Yā A.

999^a Kaħhārı kaħrın: Kaħhārın B.

* Kāfiye-i Baħru'l-Meşnevī mine'r-Remel C, Baħr-ı Meşnevī E /- A, B, D.

1000. Anı çün gördü oğlu oldu giryān
Atası intikāmın aldı ol ān

Nicesin ol daḡı öldürdi ey yār
Şehīd etdi hem anı ḡavm-i füccār

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ol nihāliñ gülşenin ḡār etdi devrān ey dirīḡ
Gonca-veş ruḡsārını şoldurdı devrān ey dirīḡ

Ālem içre rūy-ı şems-i pür-żıyā raḡşān iken
Eyledi pinḡān-ı zulmetde şebistān ey dirīḡ

Meşnevī*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Dedi hem leşkerine tīz gidiñ siz
Muḡammed leşkeriyle ceng idiñ siz

1005. Çıkup leşker ederler kār u zārı
Semāya irişir arzıñ ḡubārı

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1000^a gördi oğlu: oğlu gördi C, E.

1000^b ān: cevān B.

1001^a ol daḡı öldürdi: öldürür ol daḡı D.

1001^b hem anı: anı hem C / hem: - B / ḡavm-i: ehl-i A.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.**

1002^b ruḡsārını: ruḡsārın A / devrān: düşmān: A, B.

1003^a raḡşān iken: ruḡsār iken A.

1003^b zulmetde: zulmetde anı + B, zulmetden E.

* **Ḳāfiye-i Beyt-i Baḡru'l-Meşnevī C, Baḡr-ı Meşnevī E /- A, D.**

1004^a tīz: - A.

1005^a kār u: kār-ı C, D.

1005^b irişir: irişdi A.

* **Beyt C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

E31^a

Fitne deryāsın felek arturdu tūfān eyledi
Tā ki rū-hāk-i zemīni mevc-i pūr-kan eyledi

Na'ra'-i merdānelerden ditredi arz u semā
Kopdu bir ğavgā ki meydān şahn-ı efgān eyledi

Beyt-i Müseddes*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Çünkü açdı fitne-i gerdün livā
Oldı tā aḥşamadek lu'b u cidā

Dedi 'Abdullah bularıñ cümlesi
Ol Muḥammed için ederler ğazā

B38^a C28^a
D28^a

1010.

Başını atıñ ki görsün leşkeri
Atdılar ol başları edüp nidā

Gördü leşker begleriniñ başların
Kim giriftār eylemiş dār-ı fenā

Ağlayarak cümlesi tağıldılar
Her birisi gitti anıñ bir yaña

Çünkü işitdi bunu Müslīm hemān
Söyledi bu beyti ol kân-ı vefā

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

106^a felek: - D.

106^b rū-hāk-i: rū-yı hāk-i A, B / zemīni: zemīn / eyledi: oldı A.

* Müslim-i 'Ākilūñ غزی Bahrı Beyān B, Kāfiye-i Beytū'l-Müseddes C, - A, D.

1008^a Çünkü açdı: Çün açıldı A / açdı: açıldı D.

1008^b tā: - A.

1009^a Didi: Didikim / bularıñ: bunlarıñ B.

1009^b Oldı Muḥammed için ğazā-yı hevesi A.

1010^a Başını atıñ ki görsün: Başı atıñ görsünler A / atıñ: atuñ B, D / görsün: görsünler B.

1010^b başları idüp: başı idüp hem B.

1011^b fenā: fenā işlerin + A.

1012^b gitti anıñ bir yaña: bir tarafa şavışub rehā B.

1013^a Çünkü: Çün / Müslim: Müslimi A.

1013^b Söyler anda bu beyti idüp şadā B.

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

A30^b Ey felek bildir nedir ğam şan'atında maḫşadıñ
Bu ırāḫ-ı bed-nifāḫıñ keşretinde maḫşadıñ

1015. Ḳaḫr edüp Āl-i Resūle biñ belā vermek nedir
Yā nedir mel'ūn Yezīdiñ rif'atinde maḫşadıñ

Meşnevī*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Atına bindi dedi kim gedeyim
Bu şehirden çıkayım ben ibtidā

Gördü yolda çok çerī döndi girü
Düşdü maḫalle içine ol hümā

Anlarıñ çoğı münāfıḫlarıdı
Hem yolu çıkmazdı bir dār-ı belā

Bir münāfıḫ gördü bildi Müslīmi
Vardı 'Abdullah dedi ihtifā

1020. Çünkü 'Abdullah işitdi bu sözi
Dedi Nu'mān Ḥācibe ol bed-liḳā

E31^b Aldı Nu'mān anda bir miḳdār çerī
Gitdi Müslim ḳaşdına ol eşḳıyā

1014^a bildir nedir ğam şan'atında: nedir belā-yı nefretinden C / bildir nedir: nedir bildir E / nedir: ne B / maḫşadıñ: maḫşūdıñ A.

1014^b bed-nifāḫıñ keşretinde maḫşadıñ: bed-liḳānıñ keşretine maḫşūdıñ A / keşretinde: keşretinden C.

1015^b rif'atinde: rif'atinden C / maḫşadıñ: maḫşūdıñ A.

* **Bahr-ı Meşnevī E /- A, B, C, D.**

1016^b çıkayım: çıkup A / çıkayım ben ibtidā: çıkuben terk ideyim C.

1017^{ab} Bu beyitten sonra sadece B nüshasında aşağıdaki iki beyit yer almaktadır:

Ḳaşma ey cān ey bed-liḳādan hem daḫi yüz döndürüp
Ḳaşmada olmaz fā'ide düşmānı sevindirüp

Bī-vefā yārenlere teslīm itme kendini 'āḳıbet mekrin

Ḥaşmıña ğālib gelegör cānın cāhīme gönderüp

1017^a Gördi ki yolda çerī çok rāyegān C.

1017^b maḫalle içine ol hümā: bir maḫalleye ol cān hemān A / düşdi: düşdi bir + B, E / içine: içine çün + D / hümā: hemān C.

1018^a münāfıḫlarıdı: münāfıḫlarıdı ey yār + B.

1018^b çıkmazdı bir: çıkmazdı A / çıkmazdı: çıkmaz idi B, çıkmaz E / bir: hem D / dār-ı belā: dāru's-selām B, dāru'l-belā D, dā-yı belā E.

1019^b Vardı: Varup C.

1020^b Ḥācibe: Ḥācıy A, حایه E.

- B38^b** Döndi Müslim gördü ki yol çıkmadı
Bildi Nu'mân Hâcıyı ol etkiyâ
- Bir verâne mescidi gördü hemân
İndi atdan gizlenüp girdi aña
- Gördü Nu'mân dutdı Müslim atını
Bulamadı Müslimi ol pür-ğaṭā
1025. Verdi 'Abdullaha bu ḥālî ḥaber
Şehre dellāl düşdü hem etdi şalā
- Her kimiñ Müslim evinde var ise
Öldürürüm söylesin yoksa baña
- Müslimi her kim getirirse anı
Māl u ni'met verüp edem ağniyā
- D28^b** Çün münādīler nidālar kıldılar
Qaldı Müslim bir gün anda bī-rızā
- Çıkdı mescidden varır bir ḥāneye
Oturur bir şāliḥa ḥātūn seḥā
1030. Dedi ey hemşīre şu ver içeyim
Şu getirdi ol qarı etdi 'aṭā

1022^a Müslim gördi ki: Müslim ki andan B / gördi ki: gördi kim D.
 1023^a Bir virâne mescidi gördi: Gördi bir virâne mescidi B.
 1024^a Gördi: Girdi A / dutdı: tutdı B.
 1024^b Bulamadı: Bulmadı / ol: anda A.
 1025^b dellāl: tellāl / şalā: şadā A.
 1026^a evinde: anda A / Müslim evinde: evinde Müslim B.
 1026^b Öldürürüm: Öldürirem B, C / yoksa: yoḥsa C.
 1027^a Müslimi: Müslim A / anı: baña A / anı ben + B.
 1027^b Māl u: Māl-ı B, C, D / virüp: virem A.
 1028^a Çün: Çü: E / nidālar kıldılar: itdiler anda nidā B.
 1028^b Müslim bir gün anda: anda bir gün Müslim B, bir gün anda Müslim C.
 1029^a varır: varır B, C.
 1029^b ḥātūn: ḥātūn hem + B.
 1030^{ab} - C.
 1030^a hemşīre: hemşīrem A.
 1030^b qarı: ḥātūn E.

A31^a

Dedi bunda çok oturma ey ʿazîz
Bu şehir gavgâlıdır dâr-ı cefâ

Dedi Müslim gel baña ver bir maḳām
Kimse bilmem bir ġarībim bî-nevâ

Ol ıararı dedi ki ne dirler saña
Müslimim dedi belâya mübtelâ

Ol ıararı düşdü hemân ayağına
Şakladı hem Müslimi ol aşfiyâ

1035. Gerçi Müslim eyledi anda ıarâr
Lîk göñlin aldı fikr-i mâcerâ

Gâh fikr eder Hüseyniñ hâlini
Dir ki bu iş müşkil oldu ey Hudâ

B39^a

Bunda gelse bilmezem hâli n olur
Bunca zâlimlerle ol mazlûm eyâ

Gâh fikr ederdi hem evlâdların
Dir ki geldi anlara rûz-ı cezâ

Ey ʿaceb ġurbetde n olur halleri
Kim şorar hâtırların vertüp ġıdâ

1031^{ab} - C.1032^{ab} - C.1032^a gel bañavir: ihsân eyle B.1033^{ab} - C.1033^a ıararı didi ki: ıarıcıık dir ki kim B, hâtüncuık didi kim E.1033^b Ben ki Müslimim didi belâya ibtilâ B / Müslimim: Müslim A.1034^{ab} - C.1034^a ıararı: hâtün E / düşdi hemân: hemân düşdi B.1034^b hem Müslimi: Müslimi hem B / hem: - E.1035^{ab} - C.1035^b Lîk göñlin: Leyk-i günü gün B.1036^{ab} zâlimlerle ol1036^{ab} Gâh: Gâhî A, Gâhi B / Hüseyniñ: çünki A / ider: ider dağı + B.1037^{ab} - C.1037^a n olur: n olur ol cânıñ + B, ne olur E.1037^b zâlimlerle ol: zâlimler ile o B / eyâ: şafâ A.1038^{ab} - C.1038^a Gâh: Gâhî A, Gâhi B / hem evlâdların: evlâdlarını A.1038^b Dir ki: Diñle A.1039^{ab} - C.1039^a ʿaceb ġurbetde n olur: n olısar ġurbetde B.

- E32^a 1040. Gāh fikr ederdı kendi hālını
Dir ki bilmem ne olısar intiḥā
- Gāh ağladı edüp nāle fiḡān
Gāh dir kim böyledir ḥükm-i ḳazā

Murabba^{*}

Fāḥilātün Fāḥilātün Fāḥilātün Fāḥilün

Gösterirsiñ ḳarḥ-ı gerdün gerçi bir rāḥat demi
‘Arz edersin ol demin içinde ammā yüz biñ ḡamı

Derde dermān istedim dermānı derdinden belā
Görmedim dünyāda bu sırra ṭabīb-i maḥremi

Meṣnevī^{*}

Fāḥilātün Fāḥilātün Fāḥilün

Ol ḳarınıñ varımış bir oğlu hem
Bir münāfık fāsık idi kem-edā

1045. Geldi evde anasın rüşen görüp
Dedi kim nedir neṣātün ey ana

1040^{ab} - C.

1040^a Gāh: Gāhī A, Gāhi B / kendi: kendü E.

1041^{ab} - C.

1041^a Gāh: Gāhī A, Gāhi B.

1041^b Gāh: Gāhī A, Gāhi B / dir kim: dir ki A.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, B, C, D.**

1042^{ab} - C.

1042^a Gösterirsiñ: Gösterürsiñ / gerçi bir: - / rāḥat: sâ‘at E.

1042^b demin içinde ammā yüz biñ: dem içre ammā biñ dürlü B / ammā: sen E.

1043ab - C.

1043b sırra ṭabīb-i maḥremi: sırrı ṭabīb-i hem maḥremi B / maḥremi: merhemi E.

* **Bahr-i Meṣnevī E /- A, B, C, D.**

1044^{ab} - C.

1044^a Hem ol ḳarınıñ var imiş bir kem oğlu B / ḳarınıñ: ḥātūnuñ E.

1044^b fāsık idi: fāsıd-i A.

1045^{ab} - C.

1045^b Didi kim: Didi E.

Ol ıarı dedi ki buldım devleti
Bize miḥmān oldu Müslim müctebā

A31^b

İnşā'allāh biz daḥı maḥşer günü
Bu sebebdan buluruz rütbe-i ʿalā

Çün işitdi bu sözi oldu sükūt
İrte oldu ıoğdı şems-i pür-żiyā

Ol münāfık vardı ʿAbdullaha çün
Söyledi bu ḥālī etdi sırr güşā

Murabba^{c*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1050. Esdi fürkat şarşarı gülşānı vīrān eyledi
Gelmişiken nev-baḥār vaḳt-i zemistān eyledi

Yāri tenhā meclise daʿvet ederken nāgehān
Fitne-i engīz gelüp bezmi perīşān eyledi

Meşnevī^{*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1046^{ab} - C.

1046^a ıarı: ḥātūn E / buldum: buldum bākī + B.

1046^b oldu: - A.

1047^{ab} - C.

1048^{ab} - C.

1048^a oldu: kıldı B.

1048^b İrte: Şabāḥ A / ıoğdı: doğdı E / şems-i pür-żiyā: ol şems-i żiyā A.

1049^{ab} - C.

1049^b itdi sırr: hem sırr-ı A.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, B, C, D.**

1050^{ab} - C.

1050^a gülşānı: gülşānın B, gülşān E.

1050^b zemistān: zemheristān B.

1051^{ab} - C.

1051^a iderken: ider iken B.

1051^b bezmi: bizi B.

* **Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, C, D.**

- B39^b** Çünkü ‘Abdullah işitdi şöḥbeti
Çağırır ol dem Muḥammed Rif‘ati
- Koşdı üç yüz pehlivān aña hemān
 Var getir tut Müslimi dedi bu ān
- Vardılar ol ḥāneye bunca şirār
 Hem namāzda idi Müslim nām-dār
- E32^b** 1055. İşidüp leşker avāzın ol hümām
 Çün namāzını kılup etdi tamām
- C28^b** Taşra çıkdı Müslimi çün gördüler
 Ḥamle kıldı cümle karşı geldiler
- Çekdi Müslim tığ-ı âteş-bārını
 Öldürüp kıldı perişān varını
- Na‘ra urdı etdi cevḫān ol zamān
 Ekşerini öldürür ḥalkıñ ‘ayān
- Çün Muḥammed gördü ol şīri o dem
 ‘Arz eder bu ḥāli ‘Abdullahā hem
1060. Dedi gelsin çok çeri gönder baña
 Bunca ādemler ḥarīf olmaz aña
- Gördü ‘Abdullah bu ḥāli kaḫıdı
 Üç yüz ādem vermişem size dedi

1052^{ab} - C.

1052^a işitdi: işitdi bu + B.

1052^b Çağırır: Çağırır B.

1053^{ab} - C.

1053^a aña: anda A.

1053^b Varuben Müslīmi getir sen bu ān A / tut Müslimi didi: Müslimi tut vir dir E.

1054^{ab} - C.

1054^b namāzda idi: namāz kıldı B.

1055^{ab} - C.

1055^a avāzın: avāzı A, avāzını B.

1055^b namāzını kılub: namāzı kıluben A.

1056^b kıldı: kılub C / geldiler: tırdılar B.

1057^b Çekdi: Çaldı C / Öldürüb: Öldürdi B, Öldürür C / kıldı: kıldı C.

1058^a itdi: kıldı / ol zamān / eyledi A.

1058^b Ekşerin öldürüb pür-ḥün eyledi A / öldürür: öldürdi E.

1059^b bu ḥāli: bunı E / hem: hemandem B / ıder bu ḥāli / kıldı anı C.

1060^a gönder: كوندور E.

1060^b ādemler ḥarīf: leşkerler ḳābil A / aña: buña B.

Tîz tutup anı getiriñ bu demi
Gönderirem yoksa gayrı âdemi

Çün Muḥammed gördü olmaz cengile
Hîleler fikr eyledi ol rengile

A32^a

Dedi yâ Müslim şavaştan fâriğ ol
Koy şilahıñ bu ma‘âştan fâriğ ol

1065. Gelki ‘Abdullah hem ben varayım
Tâ saña re’y versüñ ol yalvarayım

Dedi Müslim ben seniñ emriñle bil
İstemem ‘afv ile re’yi diñlegil

B40^a

Bu söze ben itmezem hîç i‘timād
Hîleñe aldanmazam ey pür-fesād

Çünkü leşker ol şavaşı gördüler
Çıkıldılar tam üzre taşlar urdılar

Atdılar çok okı kim olsun helāk
Ol mübârek cismi oldu çāk çāk

1070. Her yirinde nice zaḥmı var idi
Kevşer-i Firdevse teşne-dâr idi

Geldi nāgāh bir ḥarām-zāde hemān
Yüzine bir taş ile urdı ‘ayān

1060^b âdem: uğursuz A.

1062^a tutup: tutuñ E / anı getiriñ: getiriñ anı A / demi: dem A.

1062^b âdemi: âdem A, er âdem B.

1063^a gördü olmaz: bildi olmaz gayrı B.

1064^b bu ma‘âştan: maḳāmdan A.

1065^a Gel ‘Abdullah seniñçün varayım A / hem: - B.

1065^b re’y vîrsüñ ol: rāy alayım A / vîrsüñ ol: vîre ben B / ol: - C.

1066^b ‘afvile re’yi diñle gil: ‘afvîñla rāyîñ eyle bil A / ‘afvile: ‘afvı E.

1067^a söze ben itmezem hîç: söziñe itmezem ben A / ben itmezem: itmezem ben B.

1068^a ol: bu B.

1068^b üzre taşlar: üstüne taş A / taşlar urdılar: taş atdılar B.

1069^a okı kim olsun helāk: oklar ola diyü ḥāk A / okı: oku C, - E.

1069^b çāk çāk: çāke çāk E.

1070^a cismi oldu: cismini itdiler B / Her yirinde: Gövdesinde B / yirinde: yirde / zaḥmı: zaḥm A.

1071^b ‘ayān: nihān B.

Ḳanı revān oldu anıñ üstine
Degdi çok taş ol yaranıñ üstine

Akdı çok kanı niḥāyet bulmadı
Müslimiñ anda qararı kalmadı

E33^a Anda Ḥamrā oğlu Bekriñ ḥānesi
Vardı anda durdı ol dūr-dānesi

1075. Ol Bekir çıkdı evinden nāgehān
Ağzına bir kılıc urdı ol zamān

C29^a Müslimiñ tudaqlarını kesdi hem
Şıçradı arşlan gibi Müslim o dem

Bekre urdı bir kılıcı nām-dār
İki pāre kıldı Bekri kām-kār

Ol dīvārı eyledi anda penāh
Şuşadı şu istedi ol bī-günāh

Kimse bir şu vermedi ašlā aña
Bir qarı var idi Müslimden yaña

1080. Raḥm edüp ol çeşmeden şu aldı bil
Verdi Müslim aldı anı diñlegil

A32^b Ağzı kanı akdı tās pūr-ḥūn olur
Hem şuyuñ rengi daḥi gül-gūn olur

1072^a Ḳanı: Ḳan A, B, E / anıñ: anuñ E / üstine: üstüne A, C.

1072^b ol yaranıñ: yareleriñ B / yaranıñ: yaranuñ E / üstine: üstüne A, C.

1074^a Ḥamrā: Ḥamza C, Hamza E / oğlu: oğlu A, C.

1074^b Vardı anda durdı ol: Varıdı tırdı anda A.

1075^a Bekir: laḥīn A.

1075^b Bir kılıç urdı Müslimiñ ağzına B / ol zamān: hemān A.

1076^a tudaqlarını: dudaqlarını C.

1076^b arşlan gibi Müslim o dem: Müslim arşlan gibi hemān A.

1077^a kılıcı: kılıc o A, kılıc ol B.

1077^b kām-kār: nām-dār A, pāre pār B.

1078^a Bir dīvār varıdı oldu penāh A / dīvār: dilāver C.

1079^a Kimse: Bir kimse B / bir: - / ašla: ašlāca A.

1079^b qarı var idi: qarıcık vardı B.

1080^a ol çeşmeden şu aldı bil: puñardan şu aldı hemān A / şu aldı bil: aldı şu B.

1080^b diñlegil: ol zamān A, mäh-rū B.

1081^a tās pūr-ḥūn olur: tāsı pūr-ḥūn eyledi A.

1081^b Hem daḥı şu rengin gül-gūn eyledi A.

B40^b

Dökdi anı bir dağı verdi hemān
Akdı ağzından yine tās içre ған

Dökdi yine verdi ʿavrat bir dağı
Dişleri tāsı dökildi ey sağı

Olmadı kendiye çünkü şu naşib
Bildi Müslim ki şehādetdür qarīb

1085. Geldi ġāfil bir harām-zāde laʿīn
Şabdasını Müslīme urdı hemīn

Düşdü yüzi üstine çün ol hümām
Bağladı geldi anı kavm-i zulām

Beyt*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

Tutuldu āfitābıñ pür-żıyāsı
Cihān oldu ser-ā-ser zulmet-i şeb

Yıkıldı ʿadl-i inşāfıñ bināsı
Serāy-ı zulmi ābād eyledi hep

Meşnevī*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bağladılar Müslimi çün ol zamān
Vardı ʿAbdullah huzūrına hemān

1082^a Dökdi: Dökildi E.

1082^b Akdı ağzından: ağzından akdı A.

1083^b sağı: ağı A, B.

1084^a Olmadı kendiye çünkü: Kendiye olmadı çünkü E: çünkü: dağı B.

1084^b Müslim ki şehādetdür: Müslim şehādet kim E / şehādet: şehādet hem B.

1085^a Ġāfil: Ġāfil iken + B / bir: bu A.

1085^b Şabda: Şabta A.

1086^a çün ol hümām: çünkü hemān A / çün: - B / ol: - E.

* Kāfiye-i el-Müseddes C, Beyt-i Meşnevī E / - A, E.

1087^a pür-żıyāsı: żıyāsı ne ʿaceb B.

* Kāfiye-i Baḥru'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, B, D.

1089^a çün: - A, çünkü B.

1090. Vardı karşısına çünkü durdu hem
Müslime dediki ‘Abdullah o dem

E33^b**Baħr-ı Hezec*****Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün**

Niçün vardın imāmdan ğayrıya sen intisāb etdiñ
Yezīde itmeyüp bey‘at Hüseyni feth-i bāb etdiñ

Dedi Müslim ki ey zālīm Hüseyni bil imām taḥkīk
Niçün böyle cehāletle yalana irtikāb etdiñ

C29^b

Şehīd olur rızāsında ölenler öldüren ğāzī
İmāmü’l-muttaḫḫīn oldur ḥamākatle cevāb etdiñ

Bilirim öldürürsün sen beni yokdur zīrā rahmın
Nice bencileyin cāna ḫalāletle ‘azāb etdiñ

1095. Karşıdan bir kişi ver kim vaşıyyet edeyim aña
‘Ömer İbn-i Sa‘īd geldi dedi kim ne ḥitāb etdiñ

B41^a

Dedi Müslim ki borcum var atam Nu‘māndadır al ver
Benim hem cismimi defn it bu emre çün icāb etdiñ

Baňa vāḳī‘ olan ḥālī Hüseyni yaz kamu bilsün
Bu şehre gelmesün ğayrı çü sen ḫaşd-ı şevāb etdiñ

Dedi kim öldürtün ğayrı Bekir oğlu durur anda
Dedi ben öldürem bunu ḫaçankim sen ‘itāb etdiñ

1090^a Vardı karşısına çünkü durdu: Çünkü vardı karşısına tırdı B / çünkü: yakın A.

1090^b didiki ‘Abdullah o dem: didi ‘Abdullah la‘ın hem A.

* **Baħr-ı Hezec Sālīmī Ḳāfiyetü’l-Kāf B, Ḳāfiye-i Ebyātü’l-Murabba‘ mine’l-Hezec C, - A, D.**

1091^{ab} - A.

1091^a sen: - E.

1092^{ab} - A.

1092^a Müslim ki: Müslim kim / taḥkīk: muḥakḫak E.

1092^b yalana: yalanı C.

1093^{ab} - A.

1093^a öldüren: öldiren B.

1094^a sen: - / zīrā: - E.

1094^b cāna: ḫāne A.

1095^a vir: - E.

1096^a Nu‘māndadır: Nu‘mānadır C / al vir: var al A.

1096^b hem cismimi: cismimi hem C / itdiñ: idin A.

1098^a durur: durup B, C.

Getirdi Müslîmi anda seni öldüreyüm dedi
Niçün atamı öldürdiñ nice qatl-i şebâb etdiñ

- A33^a 1100. Dedi Müslîm ben isterdim Hüseyme cân fedâ edem
İnâyet kıldıñ ey Mevlâ du‘âmı müstecâb etdiñ

Şîr-i Müslim İbn-i ‘Aqıl-i Ğāzî *

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fa‘ilün

Bir kerem kıl hâne-i Yezdāna hem var ey şabā
Cümle hâlimden Hüseyme it haberdâr ey şabā

Olmasın bu şehr-i bî-vefāya kendi intizâr
Ben kim oldum dām-ı düşmāna giriftâr ey şabā

- D29^b Ben kim oldum biñ belāya rāzı biñ derde sezā
Olmasın kendi cefâlarda sezā-vâr ey şabā

Ben kim oldum muhabbetle elleri bağı esîr
Olmasın kendi eziyetlere nâ-çar ey şabā

1105. Dutdı cellād-ı ‘adûlar üstüme yalın kılıç
Var bu hâli söyle bir bir itme inkâr ey şabā

1098^b ‘itâb: şitâb B.

1099^a didi: diyü A.

1099^b nice: niçün E.

1100^a isterdim: isterim / fedâ idem: idem fedâ B / idem: itmek A.

1100^b kıldıñ ey: eyledi A.

* **Kāfiye-i Ebyātü’l-Hezec C, Beyt-i Murabba‘ E, - A, D.**

1101^{ab} - A.

1101^b it: kıl B.

1102^{ab} - A.

1102^a şehr-i bî-vefāya kendi: kendi şehr-i bî-vefāya B / şehre bî-vefāya kendi C.

1103^{ab} - A.

1103^b kendi: ğayrı C, kendü E.

1104^{ab} - A.

1104^a bağı: bağı C, E.

1104^b eziyetlere: eziyetlerde C.

1105^{ab} - A.

1105^a Dutdı: Düşdi B.

Baḥr-ı Hezec***Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Bekr oğlu gelüp çün kim anı öldürmege korkup
Elinden kılıcı düştü dediler ictināb etdiñ

E34^a Dedi karşımda bir ādem gelüp dişlerdi barmağın
İşāret kıldı kim ya'nı niçün fi'l-i ḥarāb etdiñ

Çün 'Abdullah görüp anı dedi ḥaqqā ki cāhilsin
Yalan söylediñ öldürmege çün ḥavfile bāb etdiñ

Gelüp bir ğayrı ādem hem görüp anı helāk oldı
Ferāğat kıl gel ey zālīm yeter renc ü 'iḳāb etdiñ

B41^b 1110. Yeter bu cevr-i bī-dādıñ yeter bu fi'l-i efsādıñ
Yeter bu fısķ-ı ĩcādıñ ki zūlm-i bī-ḥisāb etdiñ

C30^a Gelüp Şām ehli nā-murād o mazlūmı şehīd etdi
'Aceb lutfiña ey gerdūn kimi ehl-i ḥicāb etdiñ

Serāy-ı māsivādan 'arz edersin ḥalka bir şūret
Eyā bir dem taḳarrüble kime keşf-i niḳāb etdiñ

Ḥisāb-ı bed-nisābıñdan edersin 'ālemi medyūn
Ḥuşuşā Müslime gör kim ne gūnā ihtisāb etdiñ

* **Ḳāfiye-i Beytü'l-Murabba' mine'l-Hezec C, - A, B, D.**

1106^a oğlu: oğlu C.

1106^b kılıcı: kılıç E.

1107^a Dedi karşımda: Gelüp karşıya A / gelüp: turup A.

1107^b kıldı kim: eyleyüp A, eyledi C.

1108^a ḥaqqā ki: ki ḥaqqā A / ki: - E / cāhilsin: cāhilsin B.

1108^b Yalan söz söylediñ kim sen şehīd itmege ḥavf itdiñ A, Yalan söz irtikāb itdiñ öldürmege 'uccāb itdiñ B.

1109^a bir ğayrı ādem hem: hem ğayrı bir ādem B.

1109^b gel: - / renc ü: renc-i E.

1110^{ab} - A.

1110^b fısķ-ı ĩcādıñ: zūlm-i mu'tādıñ C, zūlm-i bī-dādıñ E.

1111^a ehli: ehli bir + B, C, D, E / nā-murād: nemrūd B.

1111^b lutfiña: lutfiña A, D / kimi: kimin B.

1112^b bir dem: bilmem A, D / niḳāb: ḥicāb A, E.

1113^a bed-nisābıñdan: bed-nesebiñden B / bī-lisānıñdan C, bed-lisānıñdan E.

1113^b gūnā: gūne A, D.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Çünkü anda Müslimi etdi şehīd
Başını gönderdi Şāma ol pelīd

1115. Hān ile Müslimiñ ecsādın hemān
Aşdırır kannārelerde ol zamān

Ol Yezīd işitdi bu aḥvāli hem
Şād olup kıldı beşāretler o dem

Şehr-i Şāmı donadup ucdan uca
Şāzlıklar kıldı her gün her gice

Başları aşdırdı zīnet eyledi
Çok şafālar buldı işret eyledi

Murabba***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Buldı Şām ehli ferahlar anda bayram etdiler
Böyle bir zulm-i şarīḥe çünkü ikdām etdiler

1120. Dökdiler mazlūmların kanın ferah-nāk oldılar
Lāle-veş Şāmı ārāyiş kıldı bed-nām etdiler

* **Kāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, D.**

1114^a anda Müslimi: Müslimi anda D.

1114^b Başını gönderdi Şāma: Re'sini Şāma gönderdi A.

1115^a Kanda Müslim aḥbābın söyle hemān A.

1115^b kannārelerde: kannāreye B.

1116^b kıldı beşāretler: beşāretler kıldı B / o dem: de hem A.

1117^a donadup ucdan uca: dönderüp ol dem la'īn A / donadup: döndürüp E.

1117^b şāzlıklar: şāzlıklar B / her gün her gice: şeb ü rüz ol la'īn A.

1118^{ab} - E.

1118^a Başları aşdırdı: Başların aşdı / eyledi: eyledi ol pelīd + A.

1118^b buldı: bulup B / eyledi: eyledi ol pelīd + A.

* **Kāfiye-i Beytü'l-Murabba mine'l-Hezec C / Beyt-i Murabba E, - A, D.**

1119^a Buldı: Tutdı A / Buldı Şām ehli : Şām ehli buldı B / bayram: bed-nām A.

1119^b bir: - B / çünkü: nice C / itdiler: eyledi A.

1120^b Şāmı ārāyiş kıldı bed-nām: anda ārāyiş Şāmı bayram C / kıldı bed-nām: anda bayram E / itdiler: eyledi A.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- D30^a Nāme yazdı anda ʿAbdullaha hem
Āferīn olsun saña taḥsīn bu dem
- A33^b Cümle efʿālīñ rızām idi benim
Hem murādım bu niḫām idi benim
- B42^a Lākin işitdim Hüseyni bil bu ān
Mekkenen ol Kūfeye olmuş revān
- E34^b Vāḳiʿ olursa gelince ol yaña
Sen daḥı diri tutup gönder baña
1125. Her ne vechile olursa defʿ kıl
Bu diyāra gelmesinden defʿ kıl
- Çünkü ʿAbdullah okudu nāmesin
Şād olup gördü şenā ʿallāmesin
- Cemʿ edüp leşkerler oldu ber-ḳarār
Tā Hüseyne oldu anda intizār
- Bir gün ʿAbdullaha ḡammāzlar hemān
Dediler kim ey emīr bil bu zamān
- C30^b Müslimiñ var iki oḡlı bunda hem
Bilmeyiz kim ḳandedir anlar bu dem

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1121^a anda ʿAbdullaha: ʿAbdullaha anda E / hem: ol dem B.

1122^a rızām idi: rızāmdurur C.

1122^b Hem: Her B, Çün C / murādım: murādıñ B / bu: bir C, E.

1124^a ol: bu D.

1124^b Cemʿ idüp leşker daḥı gönder aña C, E / diri tutup: tutup anı A / tutup: dutup D.

1125^a defʿ: refʿ B.

1125^b gelmesinden: gelmesinde D.

1126^a okudu: oḳıdı B.

1126^b Şād oluben gördi anda ḥāmesin A / ʿallāmesin: ʿimāmesin B.

1127^a Cemʿ idüpen leşker oldu bī-ḳarār A / ber-ḳarār: bī-ḳarār B.

1127^b oldu anda: anda oldu A.

1128^b Didiler kim: Didiler B / emīr: aḥmak A.

1129^a var iki oḡlı: iki oḡlı da A / iki oḡlı bunda: bunda iki oḡlı B, D.

1129^b Bilmeyiz kim: Bilmeziz ki A / ḳandedir: ḳandedürtür E.

1130. Çünkü ʿAbdullah işitdi diñlegil
Anlarıñ ihzārına emr etdi bil
- Dedi buluñ anları veriñ baña
Gitdi cāsūslar hemān-dem her yaña
- Çok münādīler nidālar etdiler
Her yañaya nice cāsūs gitdiler
- Çün şerʿ-i kādī işitdi anları
Korkup andan çağırır oğlanları
- Geldi maʿşūmlar huzūrına hemān
Gördü çünkim anları etdi fiğān
1135. Dedi maʿşūmlar sebeb nedir size
Zār u efgān eylemek söyleñ bize
- Anlara Kādī bakup āh eyledi
Hem bu eşʿarile āgāh eyledi

Murabbaʿ*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- B42^b Bu belānıñ āteşi dünyāyı sūzān eyledi
Tā muḥabbet ehliniñ bağrını büryān eyledi
- Bunda ābād etdi miʿmār-ı şerīʿat bir serāy
Geldi bir kân-ı şekāvet anı vīrān eyledi

1130^a diñlegil: kandedirA.

1130^b bil: dūr A.

1131^{ab} - A.

1131^a viriñ: virtiñ E.

1131^b hemān-dem: heman-dem B, her biri C / her yaña: bir yaña C, dört yaña D.

1132^a Cümle münādiler nidā itdiler ʿayān B.

1132^b Her yaña nice cāsūslar arar nihān B / yañaya: cānibe / cāsūs: cāsūs E.

1133^a anları: bu āvāzı A.

1134^b çünkim: çünki A, B.

1135^a nedir: nedir B, C.

1135^b efgān: fiğān / söyleñ: söyle E / söyleñ bize: nedir size D.

1136^a Anlara: Anda E / kādī bakup: bakup kādī B / eyledi: eyledi ey cān + B.

1136^b eşʿarile āgāh eyledi: eşʿarı okuyup söyledi A / eyledi: eyledi ʿayān + B.

* Kāfiye-i Beytü'l-Murabbaʿ mine'l-Hezec C / Beyt-i Murabbaʿ E, - A, D.

1137^b büryān: biryān A, B, beryān C.

1138^a itdi miʿmār-ı: eyledi hem ve C.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün****A34^a D30^b**

Bildi ma'şūmlar bu beytile hemān
Atasınıñ öldigini ol zamān

1140. Āh edüp zārile efgān etdiler
Ḳādıınıñ göñlin perīşān etdiler

E35^a

Bir zamāndan soñra etdiler niyāz
Ḳādıya 'arz eylediler böyle rāz

Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bir neşāṭ-ı çarḫ iken şimdi dolab-ı miḥnetiz
Dönderir devrān bizi Mevlāna-vārī firḳatiz

Bir yetīm-i bī-nevāyız hem tıfıl miskīn ġarīb
Hem keşīd-i renc ü zaḫmet ḫasreti kim ġurbetiz

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Dedi ḳāḍī siz daḫı āġāh olıñ
Ḳaşdıñızdadır o 'Abdullah bilīñ

* **Ḳāfiye-i Beytū'l-Meşnevī C, Baḫr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1139^a beytile: beytile babasın + B.

1139^b Atasınıñ öldüğünü: öldüğünü atasınıñ tā ki B / ol zamān: bī-gümān A.

1140^a Āh idüp zārile efgān: Zār idüp āh u fiġān A.

1140^b göñlin: göñlün C.

1141^b eylediler: eylediler hem + B.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, B, C, D.**

1142^{ab} - A.

1142^a miḥnetiz: miḥnetin B.

1142^b Mevlāna: Mevlāya C / Mevlāna-vārī: Mevlānā varır E / firḳatiz: firḳatin B.

1143^{ab} - A.

1143^a tıfıl: tıfl-ı B, C, D.

1143^b ġurbetiz: ġurbetin B / kim ġurbetiz: استی کسره تر C.

* **Ḳāfiye-i Ebyātū'l-Meşnevī C, Baḫr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1144^b Ḳaşdıñızdadır o: Ḳaşdıñızdadurur A / o: ol B, E.

1145. Ben muhibb-i Ehl-i Beytile 'ayān
Bunda meşhūr olmışam ben bī-gümān

Şimdi ol zālīm sizi bunda bilir
Cebr ü kahrile gelüp benden alır

C31^a

Maşlaḥat oldur ki bu gice sizi
Kārbāna gönderem işit sözi

Tā ki Mekke şehrine bile gidiñ
Ol Hüseyme bu sözi tıbyān idiñ

Ol Esed nām oğlını çağırdı hem
Ey oğul dedi işitdim ben bu dem

1150. Mekkeye bir kārbān geder hemīn
Bunda kōnmışlar ki bu şehre yakın

Bu iki ma'şūmı alup ol revān
Bir emīn kişiye teslīm it bu ān

B43^a

Mekke şehrine varınca anda bil
Anasına teslīm etsin söylegil

Gice ol ma'şūmları aldı Esed
Kārbānıñ yirine geldi Esed

Ol zamān göçmişdi andan kārbān
Görinirdi hem 'ayāndan kārbān

1145^a Beytile: Beytem bil A, Beytem çün C.

1145^b ben: bil B, D, - E.

1146^a bilir: bulur A.

1146^b Cebr ü kahrile: Cebrile A, Cebr-i kahrile B, Cebrile kahrile E / gelüp: gelüp sizi A, sizi C, - E / benden: bunda B.

1147^b gönderem: göndürem D, E.

1148^a ki: - E.

1149^a nām: - A.

1149^b işitdim ben: ben işitdim A.

1150^{ab} - C.

1151^a ma'şūmı: ma'şūmları A, B / alub: al A, C / revān: revāne C.

1151^b kişiye: kimseye A / bu ān: 'ayān A, hemāne C.

1152^b teslīm itsün: atasın E.

1153^a ol ma'şūmları aldı: aldı ol iki ma'şūmı B.

1153^b yirine: yanına A.

1154^a zamān göçmişdi andan: zamānda gitmiş idi A / göçmişdi andan: andan göçmişdi B / andan: anda C.

1154^b 'ayāndan: 'ayāndı A / ırakdan B.

1155. Ol Esed dedi baña şubha degin
Bunda kalmak mûcib-i töhmet yakın

Siz biniñ bu kârbân işde geder
Böyle diyüp çün Esed ‘avdet eder

A34^bD31^a

Gitdiler şeh-zâdeler nālân ile
Fikr ile giryân ile efgân ile

E35^b

Çün Serâsime gederken nâgehân
Kârbânı gâ’ib etdiler hemân

Qaldılar hayretde oldılar zabûn
Her yañaya gederiken ser-nigûn

1160. Ol Yezîdiñ leşkerine vardılar
Müslimiñ oğlanlarıdır gördüler

Ŧutdı fi’l-hâl çünki leşker anları
Verdi ‘Abdullah ol oğlanları

Anları zindâna gönderdi o dem
Nâme yazdı ol Yezîd mel’ûna hem

Müslimiñ Ŧutdum iki oğlın dağı
Şimdi ħabsimdedir anlar ey saĥî

1155^a baña: aña A.

1155^b Bunda kalmak: Zaĥmet olur B / kalmak: Ŧurmak A / yakın: يکين B, E, hemîn C.

1156^a biniñ: gidiñ C, D, binin E / bu: - B / kârbân işde: kârbâna A.

1156^b çün: ol A, - B, cevâb E / ider: - E.

1157^a şeh-zâdeler: şâh-zâdeler A, B, E.

1157^b Fikr ile giryân ile: Fikr iderdi gâhi gâh A.

1158^a serâsime: serâsim A, serî’ile E / giderken: gider iken A, B.

1158^b Kârbânı: Kâr u bânı C / hemân: nihân E.

1159^a oldılar: oldılar çün B.

1159^b yañaya: yañadan B, yaña E.

1160^b gördiler: bildiler A.

1161^a Ŧutdı fi’l-hâl çünki: Çünki Ŧutdı fi’l-hâl B / Ŧutdı: Ŧutdılar A / leşker: - A / anları: anı D.

1161^b Virdi: Virdiler A, B, D / oğlanları: ma’şumlari A.

1162^a o dem: bu dem A, ol dem B.

1162^b Yezîd mel’ûna hem: Yezîde hemandem B.

1163^a Ŧutdum iki oğlın dağı: Ŧutuben iki oğlunı A.

1163^b Şimdilik zindâna koydum anları A / ħabsimdedür: ħabsimdedir B, C / saĥî: şaĥî B.

Birisi anıñ sekiz yaşar ʿayān
Hem yedi yaşında biri bī-gümān

1165. Ne buyurursıñ nedir bunda merām
Çün Yezīde gönderir böyle peyām

Çünkü zindāncı idi pāk iʿtikād
Adı Meşkūr mü'min ü ħüb iʿtimād

B43^b Geldi ol maʿşūmlara ħürmet eder
Bir nice gün anlara ħızmet eder

C31^b Dedi ey şāh-zādeler görmem revā
Kim zarar ide size ehl-i hevā

Anları çıkardı zindāndan gice
Hem şehirden çıkarır gör kim nice

1170. Gösterüp bir yol dedi ħurmañ yürüñ
Fārisiyye nāmı bir şehre varıñ

Anda ħākimdir ħarındaşım daħı
Aluñ işbu mührimi siz ey aħı

Gösterüp bu mührimi edüp nişān
Mekkeye sizi ulaşırsın bu ān

1164^a Birisi: Biri A / anıñ sekiz yaşar: sekiz yaşında idi A, sekiz yaşında bil C.

1164^b yedi yaşında biri: biri yedi yaşında A.

1165^a nedir bunda merām: dir bunda hemān A / buyurursıñ: buyuruñ B / bunda: bunda ne + B / bundan D / nedir: nedir B, C.

1165^b peyām: kelām B, C.

1166^a Çünkü: Çün A, Gel ki B / idi: idi ol A.

1166^b mü'min ü ħüb: kendi mü'min B / ħüb: pāk D / iʿtimād: iʿtikād A, B.

1167^a ol: - / ħürmet: ħürmetler B.

1167^b ħızmet: ħızmetler B.

1168^a ey şāh-zādelar: şāh-zādelere B / görmem: gör kim A.

1169^a zindāndan: zindān A.

1169^b çıkarır: çıkarup A, çıkarır B, C, çıkarırken E.

1170^a Gösterüp: Gösterir C / bir yol: yolu / yürüñ: yiriñ A.

1170^b nāmı: adlu B, nām D / varıñ: varuñ E.

1171^a daħı: ol daħı B.

1171^b mührimi siz ey: mehūrimi siz A.

1172^a Gösterüp: Gösteriñ C / bu: - / idüp: idiñ B.

1172^b ulaşırsın: ulaşırsıñ A, D / ulaşırsıñ E / bu ān: hemān A, C.

Çünkü maşûmlar o yola gitdi hem
Geldi zindancı o yine yetdi hem

Murabba^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Mukarrerdir ki taqdīre tağayyür veremez tedbīr
Kazā-yı mahkeme taqdīr olur mı hükm ile tağyīr

1175. Mukadder olsa bir tarīñ irişür zaḥm-ı cismāne
Penāh-ı cevşene āhen eder tedbīrine taqşīr

Meşnevī^{*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

A35^aD31^b
E36^a

Şağ yañaya gideriken nāgehān
Şol yañaya döndiler anlar nihān

Gitdiler çün kim şabāḥ oldu tamām
Gördüler kim yine evvelki maḳām

Qorqdılar çünkim bu ḥālī gördüler
Anda bir bāğ bulu aña vardılar

Bir ḥalāyık-ı Ḥabeş çıkagelir
Gördü ol maşûmları ḥayrān olur

1173^{ab} - A.

1173^b yitdi hem: vardı yatdı B / yetdi: yatdı C.

* **Kāfiye-i Beytū'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1174^b mahkeme: hükm ile C.

1174^{ab} - A.

1174^a viremez: idemez C.

1175^{ab} - A.

1175^a tarīñ: zaḥmıñ C, tavıñ D / irişir zaḥm-ı: irişe تاد C.

1175^b cevşene: cevşeni C, E.

* **Kāfiye-i Baḥrū'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

1176^a gideriken: gitdi gideriken B.

1176^b anlar nihān: anda hemān C / nihān: hemān A.

1177^a oldu: oldu yine + A.

1177^b Gördiler kim yine: Gördiler yine ol C / Gördiler kim: Gördiler ki A, Gördiler E.

1178^a çünkim: kim E.

1178^b bulup aña: görüp anda C / aña: anda A.

1179^a Ḥabeş çıkagelir: Ḥabeş çıkageldi A / çıkagelür: çıkagelir anda + B.

1179^b Gördü ol maşûmları: Gördiler ol maşûmlar E / ḥayrān olur: olur ḥayrān anda + B / olur: oldu A.

- B44^a** 1180. Ol ḥalāyık dedi kimler siz ʿaceb
Böyle giryān olmağa nedir sebeb
- Dediler kim biz yetīmüz hem faķır
Hem ġarībiz sen bize ol dest-ġır
- Ol ḥalāyık bildi ol dem anları
Dedi budur Müslimiñ oġlanları
- Dediler biz Müslimiñ evlādıyız
Ḥāne-i ġam miḥneti bünyādıyız
- Ol ḥalāyık dedi hıç korkmañ geliñ
Hem benim bir ḥātunım vardır biliñ
1185. Şāliḥadır mü'minedir ġāyet ol
Hem sizi şaķlar kılıñ sözim kabūl
- Ol ḥalāyık aldı ol maʿşūmları
Ḥātunına verdi ol maḥdūmları
- C32^a** Anları ḥātūn görüp ikrām eder
Hem daḥı pinhān edüp inʿām eder
- Çünkü ʿAbdullah aña vāķıf olur
Çaġırır zindāncıyı Meşķūr gelir
- Dedi kanı Müslimiñ oġlanları
Dedi āzād eyledim ol cānları

1180^b nedir: yā ne D, tā ne E.

1181^a Didiler kim: Didiler A / yetīmüz: yetīm-i E / hem: hem daḥı + B.

1181^b sen: hem D / bize: - A.

1183^{ab} - E.

1183^a Didiler: Didiler kim.

1183^b miḥneti: miḥnetiñ.

1184^b bir: - A / vardur: var E.

1185^b kılıñ sözim: sözim kılıñ C.

1186^{ab} - A.

1186^a ol: o E.

1187^a Aldı ol ḥātun hem güzel ikrām ider B / ḥātūn görüp: görüp ḥātun A / ider: eyledi A.

1187^b ider: eyledi A.

1188^b Meşķūr: Meşķūri D / gelir: olur A.

1189^{ab} - D.

1190. Dedi ‘Abdullah ki aña ey kişi
 ormadıñ mı benden etdiñ bu işi
- Dedi Meş  r ey sitem-k  r-ı cih  n
 Ben H  d  dan oraram z  hir nih  n
- Dutalum M  slim bahadır er idi
 Anı atlı etdiñ ve h  kmiñ y  r  di
- Bu iki ma    m ne   ş  n eyledi
 Ya saña ne ıldı anlar neyledi
- Dedi   ld  rem seni ben ey ged  
 Dedi Meş  r anlara c  nım fed  
- B44^bD32^a
E36^b** 1195. Dedi cell  da bunu t  z aldırır  n
 am  ı altında anı hem   ld  r  n
- A35^b** Urdı on am  ı olup Meş  r hal  m
 Dedi *Bi’smi’ll  hi’r-Ra  m  ni’r-Ra  im*
- Urub on am  ı da  ı cell  d aña
 Dedi y   Rab ş  brı r  z   ıl baña
- On da  ı urdı dedi kim y   G  n  
 Ehl-i Beyte m  lh  k it bu dem beni
-     nki y  z am  ı olur anda tam  m
 Bir i  im ş   istedi hem ol h  m  m
1200. Vermez ‘Abdullah aña ş   ol zam  n
 Geldi bir er minnet etdi n  -geh  n

1190^a ki aña: aña kim A, E, kim aña C.

1192^a Dutalum: Diyelim A, Gel ki B / M  slim: M  slim bir + B.

1192^b ve: - A, B, E.

1193^a eyledi: işledi A.

1194^a   ld  rem seni ben: ol dem   ld  rem seni A, seni ş  imdi   ld  ririm B.

1195^b anı hem: hem anı B, C.

1196^a Urdı: Urub A.

1197^b r  z   ıl: ıl r  z A.

1198^a On da  ı urdı: Urdı on da  ı B / y  : ey B, D.

1198^b m  lh  k it: m  lh  k D: it: eyle A, - D.

1199^a olur anda: anda olur A.

1199^b hem: - B / h  m  m: zam  n A / im  m D.

1200^a ş  : ş  y   B.

1200^b n  -geh  n: ol zam  n A.

Aldı Meşkürî konağına gelir
Meşkür anda rahmete vâsıl olur

Defn ederler buldı o maşşûdı hem
Bu fenânîñ ‘âdeti ma‘hûdı hem

Murabba^{*}

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Felek mir’at-i luţfîñla kime bir şûret ‘arz etdiñ
Vefâyı nehy edüp halka cefâyı resm-i farz etdiñ

Yiter gayrı semāya irdi bî-dādîñ gel inşāf it
Nice kıdd-i şanavber-veş bülendi hâk-i arz etdiñ

Meşnevî^{*}

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- C32^b 1205. Bu yañadan çünki ma‘şûmlar hemân
Kaldılar bu yirde maḥdûmlar niḥân
- Bir eri var imiş ‘avratîñ hemîñ
Adı Hâriş kendisi eşķā la‘îñ
- Müslimiñ oğlını ararken o dem
Bulmayup atını mecrûḥ etdi hem
- Evlerine geldi oturdı melûl
Dedi ḥâtûn ne melûlsin dedi ol

1201^b rahmete: ni‘mete A / rahmete vâsıl: vâsıl-ı rahmet B.

1202^a Defn iderler buldı o: Anı defni derler buldı B / maşşûdı: maşşûdını A / buldı o maşşûdı: aldı maşşûdını D.

1202^b ‘âdeti ma‘hûdı: ‘âdet-i maḥhûrı A / ‘âdeti: ‘âdeti budur + B.

* **Kāfiye-i Beytî’l- Murabba‘ C, Beyt-i Murabba‘ E, - A, B, D.**

1203^a bir şûret: şûret-i A.

1204^a gel inşāf it: seniñ A.

1203^b Vefâyı: Vefâtı A, Vefânı E / cefâyı: cefânı E.

* **Kāfiye-i Beytî’l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1205^b maḥdûmlar: maḥzûnlar A / niḥân: hemân B, C, o ân E.

1206^a Bir eri var imiş: Var imiş bir eri ol B.

1207^a o dem: ol dem A, bu dem C.

1207^b itdi: itmiş B.

1208^a Evlerine geldi oturdı: Gelüp evine otururken B / Evlerine: Evine E.

- Müslimiñ oğlını ararken bu gün
Mecrûh oldu atım oldum ser-nigün
- A36^aB45^a 1210. Dedi hātūn kim o maʿşūmlar saña
Ne zarar kıldı o mazlūmlar saña
- Dedi ʿAbdullāhıñ ihsānı sebeb
Dur ki etdim ben bugün anı taleb
- E37^a Dedi hātūn bu fenā mālı için
Zālime mazlūmı verirsiñ niçün
- D32^b Söylemez çün uykuya vardı hemān
Gice yarısı irişdi nāgehān
- Ol Muḥammed uyanup tırdı hemīn
Uyarır İbrāhimi hem ol emīn
1215. Ey karındaş dedi uyan gözüñ aç
Uyumağ vaḳti degil ey bī-ʿilāc
- Atamı rü'yāmda gördüm bu gice
Cennet içinde oturmuş gör nice
- Oturur yanınca bile Muṣṭafā
Hem Ḥasan ile ʿAliyye'l Murtaẓā
- Ol Muḥammed Muṣṭafā bakdı baña
Yüzünü dönderdi bābāmdan yaña

1208^b melūlsin: melūlsiñ B, D / didi ol: ey oğul B.

1209^a Müslimiñ: Didi Müslimiñ / ararken: arar iken B.

1209^b oldum: oldu D.

1210^a Didi hātūn kim: Didi kim hātun E / kim: - A, ki C / o: ol A.

1211^{ab} - A.

1211^b Dur ki: Tırdı ki B / anı: bunı D.

1212^a fenā mālı: fenāda māl B.

1212^b mazlūmı virirsiñ: mazlūm virirsiñ yā A / virirsiñ: virirsün E.

1213^a çün uykuya: uykuya çün E / hemān: nihān D.

1214^a tırdı: durdı D, E.

1214^b Uyarır: Uyandırır B / hem: çün D.

1215^a karındaş didi uyan: karındaşım uyan hem A.

1215^b ey: gör B / ey bī-ʿilāc: sen gözüñ aç C.

1216^a rü'yāmda: rü'yāda A, B / bu: ben A.

1216^b gör nice: bu gice C, E.

1217^b ile: bile D.

Dedi ya Müslim niçün maḥdūmları
Zālīm içinde ḳodıñ mazlūmları

1220. Dedi bābām yā Muḥammed ʿan-ḳarīb
Hızmetiñe gelmesi olur naşīb

Dedi İbrāhīm aña kim ey aḥı
Böyle rü'yā görmüşem hem ben daḥı

Ol iki gül-deste-i bāğ-ı laṭīf
Ol niḥāl-i nev-reste-i verd-i ḳarīf

Şarılırlar birbiriniñ boynuna
Şan benefşe girdi sünbül ḳoynuna

İhtiyārsız āhile zār etdiler
Nāle ile ol ḥānei dar etdiler

- B45^b C33^a 1225. Uyḳudan uyandı Ḥāriş durdı hem
Vardı ol ḥücre içine girdi hem

Dedi kimlersiz āgāh idiñ beni
Dost şanur şeh-zādeler ol düşmeni

Dediler Müslim ʿAḳīlīñ oḒlıyız
Biz yetimiz bend-i ğamda baḒlıyız

- A36^b 1228^a Çünkim işitdi bunu Ḥāriş laʿīn
Anlara urdı tabancalar hemīn

1219^a ya Müslim niçün: ya niçün Müslim C / ya Müslim: Müslim ya / maḥdūmları: maḥtūmları A.

1219^b ḳodıñ mazlūmları: ḳodıñ bu + B / mazlūmları: maʿşūmları D.

1221^a Didi: Didi kim B / aña kim: aña B, aña ki C.

1221^b rü'yā görmüşem hem: rü'yā'ı gördim A / rü'yā görmüşem: görmüşem rü'yā E / hem: - B.

1222^a gül-deste-i: gül-ğonca-ı A, nev-reste-i C.

1222^b niḥāl-i: nehār-ı E / verd-i: bāğ-ı D, vird-i E.

1223^b girdi sünbül: sünbül girdi E.

1224^b ol: - A / dar: var A, ʿar C.

1225^a uyandı Ḥāriş durdı hem: uyanub ol Ḥāriş laʿīn A / Ḥāriş durdı hem: ʿurdu Ḥāriş B / durdı: didi C.

1225^b ol: - A / hem: hemīn A, Ḥāriş B.

1226^a didi: didiler B / āgāh idiñ: idiñ āgāh B, C.

1226^b şanur şeh-zādeler ol düşmeni: şanurlar şāh-zādeler düşmānın A / şeh-zādeler: şāh-zādeler B.

1227^a Didiler: Didiler kim B.

1227^b yetimiz bend-i ğamda: yetim-i bend-i ğamda hem B.

1228^a Çünkim: Çünki A.

Şaçları ħablu'l-metīn idi hemān
Birbirine bağladı hem ol zamān

D33^a 1230. Hücresinin hem ħapusını bağladı
Vardı ʿavrat pāyin öpdi ağladı

E37^b İrteye dek çok tazarru^c eyledi
Olmadı çāre gör imdi neyledi

Çün şabāḥ oldu kılıcın tutdı ol
İki maʿşūmı öñine katdı ol

Tā Furatıñ yanına vardı bu kez
ʿAvratı oğlu kulu irdi bu kez

Bunlar etdikce şefāʿatler ziyād
Hışmı artup Hāriş ederdi ʿinād

1235. Kılına emr etdi bu kılıcı al
Bunlarıñ bir bir tutup boynını çal

Dedi ol kıl kim elim varmaz aña
Çağıdı Hāriş varır kıldan yaña

Dedi kıl kim öldürürsiñ sen beni
Bārī evvel öldüreyim ben seni

Ceng eder birbirine ħamle kılup
ʿĀkıbet Hāriş aña gālib olup

1229^a ħablu'l- metīn: ħabl-ı metīn A / hemān: hemīn C.

1229^b hem ol zamān: kāfir laʿīn A / zamān: laʿīn C.

1230^a hem ħapusını: ħapusını hem C, E / bağladı: berk eyledi C.

1230^b ʿavrat pāyin öpdi ağladı: yatduğı yere hem neyledi C / pāyin öpdi: öpdi pāyin A.

1231^a İrteye dek: Şubḥa dek A / İrteye den B / tazarrūʿlar A / eyledi: kıldılar C.

1231^b çāre gör imdi neyledi: gör çāre imdi noldılar C / imdi: laʿīn-i bed A.

1232^a tutdı: dutdı D, E.

1233^b ʿAvratı oğlu kulu: Avrat oğlan cümlesi A / irdi: gördi D.

1234^b Hışmı artub: Hışm idüp A, B / iderdi: muşır olur B.

1235^a Kılına emr itdi: ʿAbdine emri kıldı A / al: sen eliñe al B.

1235^b tutup boynını: boynın A / tutup: dutup D, E.

1236^{ab} - E.

1236^a Didi ol kıl kim: Didi ki ol kıl A, Ol kıl didi kim benim B.

1237^a Didi kıl: Didi ol kıl E.

1238^a ider: iderler / kılub: kılur A.

1238^b gālib: ħamle C, E / olup: olur A, kılur C, kılub E.

- 1239^a öldürdi oğlu gördü hem
 Dedi ey baba nedir hālîñ bu dem
- B46^a** 1240. Bir qarındaşım gibiydi kul baña
 Niçün öldürdiñ ne kıldı ol saña

 Dedi Hāriş ol cezāsın buldı bil
 Bu kılıcı al sözimi diñlegil

 Bunları öldür feraḥ-nāk it beni
 Yok dir iseñ öldürürem hem seni

 Dedi hāşā bunu lāyık görmezim
 Hem saña daḥı rızāyı vermezim

 Söyler idi ḥātun aña ey kişi
 İtme maʿşūmlara böyle işi
- C33^b** 1245. Bārī ʿAbdullaha teslīm eyle var
 Ne ederse etsin ol ey nā-bekār

 Sen niçün bu yirde bu mazlūmları
 Öldürürsiñ yok yire maʿşūmları
- D33^b** Dedi melʿūn bunda bu oḡlanlarıñ
 Çok hevādār yāri vardır anlarıñ
- A37^a** Bunları şāyed elimden alalar
 Hem benim saʿyimi žāyiʿ kılalar

1239^a oḡlı gördi: gördi oḡlu B.

1239^b ey: - / bu: işbu C.

1240^{ab} - A.

1240^a gibiydi: gibi idi B, idi o D.

1240^b ol: A, B, E.

1242^b hem: ben A, B.

1243^a Didi: Didi oḡlan + B.

1243^b saña daḥı rızāyı: daḥı bu işe razı A / saña daḥı: daḥı saña E.

1244^{ab} - A.

1245^a Abdullaha: Abdullahıñ kendine + B.

1245^b ol ey: anda A, ol ḥā'in B, çün D.

1246^a mazlūmları: maʿşūmları B, C.

1246^b maʿşūmları: mazlūmları B, C.

1247^{ab} - A.

1247^a bunda: bu yirde B, D / bu: - D.

1247^b hevādār: kafadār E / vardır: vardır E.

1248^b saʿyimi: saʿyim A.

‘Ākıbet çekdi kılıcın vardı çün
Anda ma‘şūmlar bu hāli gördü çün

1250. Ağlaşup aña etdiler çok niyāz
Dediler rahm it bize gel diñle rāz

E38^a Ger murādıñ māl ise diñle sözi
‘Abd-i memlūküm diyü var şat bizi

Al baḥāmızı bize hem ver necāt
İtmedi Hāriş bu söze iltifāt

B46^b Bildi ‘avrat ile ol oğlu yakīn
Anları katl idecekdir ol la‘īn
Üstüne düşdüler anıñ diñlegil
Gördü Hāriş katl hıç mümkün degil

1255. Oğluna çaldı kılıcın ol zamān
İki pāre eyledi oğlun hemān

Gördü ‘avrat oğlu çün oldı helāk
Āh u efgān kıldı etdi yaḳa ḳāk

Urdı Hāriş ‘avrata hem bir kılıç
Ḥayli zaḥm etdi aña oldem kılıç

1249^a çekdi kılıcın vardı: vardı kılıcın çekdi A, D / çün: ol C.

1249^b çün: ol C.

1250^a Ağlaşup: Ağlaşır C / aña itdiler: itdiler anda A, itdiler aña C, D.

1250^b gel: - B.

1251^b memlūkım: memlūk B, memlūkdir D.

1252^a hem vir: vir hem B, virgil C, E.

1252^b bu: ol B, o D, E.

1252^{ab} Bu beyitten sonra B nüshasında aşağıdaki şiir yer almaktadır:

Minnet itme eyā dildār koy ol zālīm-i bī-vefāyı

Minnet itdikce artırır ol ḥā’in-i bī-dīn ağzābı

Degme ol Ḥaḳ düşmānına men‘ idemezsiñ anı sen

Ḳalb-ı dünyāya meyli olan unıdır āl u aḥbābı

1253^a Bildiler ‘avratlar ile oğlu hemīn A / ol: B, D, E.

1254^a nıñ: anlar A.

1254^b katl: katli C, E.

1255^a kılıcın: kılıcı C.

1256^a oğlu çün oldı: çün oldı oğlu A / çün: - B, D, E.

1256^b kıldı: eyledi B, itdi C / itdi: kılp B.

1257^a ‘avrata : avratına B / hem bir kılıç: kılıc bir dem A.

Düşdü yüzi üstüne ‘avrat dağı
Gördü ma‘şūmlar bu hālī ey ağı

Murabba‘*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Ƙapandı bāb-ı şefkatler açıldı miḥnet ebvābı
Kesildi çeşme-i rağbet saçıldı Ƙatre-i ābī

1260. Ƙazā derdine ey ‘āşık rızādan ğayrı yok dermān
Cefā-yi ‘ışık-ı ma‘şūķıñ taḥammüldür feraḥ-nābı

Meşnevī*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Dediler Ḥāriş bu dem ver cevāz
Ƙılalım tā ki iki rek‘at namāz

İşbu deñlü sen de mühlet ver bize
Dedi vallāḥ vermezem mühlet size

Dediler ol Teñri ḥaḳķıçün ki hem
Ol Ƙadar mühlet ver ki bize bu dem

A37^b

Secde edelim aña biz bu zamān
Dedi Ḥāriş vermezem bir dem āmān

1257^b oldem Ƙılıç A.

* Ƙāfiye-i Beytū’l- Murabba‘ mine’l-Hezec C, Beyt-i Murabba‘ E, - A, D.

1259^a miḥnet ebvābı: miḥnet-i ebvāb A / miḥnet: mihnetiñ B.

1260^a dermān: çāre D.

1260^b ma‘şūķıñ: ‘āşıkıñ A / feraḥ-nābı: feraḥ bābı A, ferec-nābı D, feraḥıñ E.

* Ƙāfiye-i Beytū’l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.

1261^a bu dem: bize A / bir dem D / bu dem vir: vir bize bir dem / cev: cevı B.

1261^b Ƙılalım: Ƙıla kim D / tā ki: A, tā B / namāz: namāzı B.

1262^a sen de mühlet vir: mühlet vir ğayrı C.

1262^b virmezem mühlet: mühlet virmezem B.

1263^a ḥaḳķıçün ki hem: ḥaḳķı içün sen A.

1263^b ki vir bize: bize vir hem A / mühleti virgil C / ki: - C.

1264^a aña: Ḥaḳķa C.

1264^b bir dem: bu dem B, E, hergiz C.

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- C34^a D34^a 1265. Yok mudur rahmıñ eyā zālīm nedir bu zulm-i şer
Anlara inşāf eder gökde melek yirde beşer
- Sen 'Azīz-i zü'n-tikāmın hışmını bilmez misin
Bu muḳarrerdür eşdügi cāha yine kendi düşer

Meşnevi^{t*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- B47^a E38^b Gördüler mümkün değil anda necāt
Her birisi dediler ey bed-şifāt
- Gel ben ḳatlı eyle ey mel'ün diyü
Yalvarırlardı gel ey azgün diyü
- Evvelā kesdi Muḥammed başın ol
Cismini atdı Furāta ol fuḫūl
1270. Şoñra ol İbrāhimiñ kesdi başın
Atdı şuyıñ içine anıñ leşin
- Bu fesāddan hem zemīn ü āsumān
Nīr ü tār olup çağırıldı el-āmān

* **Ḳāfiye-i Beytü'l- Murabba^c mine'l-Hezec C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1265^a rahmıñ eyā zālīm: eyā zālīm rahmıñ B / eyā: ey C / rahmıñ: - A / zulm-ı: zulmile A, zulmile hem C.

1266^b muḳarrer: muḳarrerdür B.

* **Ḳāfiye-i Baḥu'l-Meşnevi^t C, Baḥr-ı Meşnevi^t E /- A, B, D.**

1267^a andan: anda A.

1268^a ey: ḥā'in B / ey mel'ün diyü: diyü ey mel'ün A.

1269^a başın:başını B, C.

1269^b Cismini atdı: atdı cismini C / Furāta: Furāta gör + B / ol: o E.

1270^a ol: - B, D / İbrāhimiñ kesdi: kesdi İbrāhimiñ B

1270^b Atdı Furāta daḥı anıñ cismini B / anıñ: ṭāhir A.

1271^{ab} - D.

1271^a fesāddan hem zemīn ü: fesāddan zemīn ol B / fesāddan: fesādından E.

1271^b Zār idüp çağırurlar el-emān A; Nīr u tār: Pīr-i nār C.

Şi'r ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bu maḳālīñ fūrḳatinden arz-ı maḳrūn aḡladı
 Āsumānīñ dökdi çeşmi yaşı gül-gūn aḡladı

Bu fesādīñ dehşetinden ditredi seng-i cebel
 Lerze-nākile felekler oldı maḥzūn aḡladı

İrişüp taḥtü's-şerādan hem süreyyāya fiḡān
 Tā 'ale's-seb'i's-semāda işiden ḥūn aḡladı

1275. Dökdi āb-rüy-ı bahārı gözleriniñ yaşını
 Raḥm edüp miskīn yetīme çarḫ-ı gerdūn aḡladı

Meşnevī***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

* Beyt C, Hāzā Şi'r E /- A, D.

1272^b çeşmi: çeşmin C, E.

1273^a ditredi: titredi C / seng-i cebel: sanki cibāl A.

1273^b Lerze-nākile: Lerze-nāle A, E / felekler: melekler A.

1274^a taḥtü's-şerādan hem süreyyāya fiḡān: taḥtü's-şerā hem süreyyāya nüh-felek A / hem: tā D.

1275^a āb-rüy-ı: ebr ü bahārı A.

1275^b yetīme: ḡarībe D.

* Kāfiye-i Baḥu'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.

Aldı Hāriş başları oldu revān
Vardı ‘Abdullāh huzūruna hemān

Dedi bu başlar kimiñdir söylegil
Dedi Müslim oğlınıñdır şöyle bil

Gördü ‘Abdullāh o nāzik başları
İhtiyārsız dökdi gözi yaşları

Yumşadı anıñ hācer kalbi ol dem
Dedi bu ma‘śūmları ey seg bu dem

- A38^a 1280. Bī-günāh katl eylediñ anda niçün
Dedi mel‘ūn kim seniñ luṭfıñ içün
- B47^b Dedi ‘Abdullāh bugün sen bunları
Şağ getirseñ habs ederdim anları
- C34^b Ben Yezīde yazmışım maḥbūs diyü
Zindān içre hıfzıla maḥrūs diyü
- E39^a Şağ getirmekte dedi ḥavf eyledim
Kim elimden alalar şāyed Dedim
- D34^b Yok yere sa‘yım gide maḡmūm olam
İltifātından daḥı maḥrūm olam
1285. Bir Mükātil nām bir er var idi
Mü’mīn-i ehl-i ḥulūs nām-dār idi
- Anı ‘abdullāh bilir idi hemān
Lākin ‘irfānī nedīm idi ‘ayān

1276^a başları: başların B.

1276^b huzūruna hemān: katına ḡal tebān A.

1277^b oğlınıñdır: oğlanlarınıñ B, oğlanlarınıñdır E / şöyle: başı B.

1278^a o: ol B, E.

1278^b gözi: gözinden B.

1279^a ol dem: o dem A.

1280^b kimluṭfuñ: ki A / mel‘ūn: Hāriş D.

1284^{ab} - A.

1285^a Var idi Mükātil isminde bir er B / nām bir er. Nāmı er hem A / nāmıle er B.

1285^b Ehl-i mü’mīn-i ḥulūş bir er idi A / Mü’mīn-i ehl-i ḥulūş: Ehl-i mü’mīn-i ḡalāş C.

1286^a bilir idi hemān: bilirdi her zamān D.

1286^b ‘irfānī: irfān hem B, ‘arīf bir C, irfān-ı D.

Bu sebebdan hîç taʿrruz etmedi
Hem aña bir dem taʿarruz etmedi

Ey Muḳātil dedi bunu al getir
Bunları ḳatlı etdiḡi yire yetür

Anda kes bu nā-bekārın başını
Tîz getir bu ʿālemin ḳallāşını

1290. Mülḫaḳ it ecsādına bu başları
Mümkin ise anda defn it leşleri

Baḡladı anı Muḳātil oldu şād
Öñine ḳatdı anı aldı murād

Kūfe ḫalkı başları çünkim görür
Laʿnet edüp Ḥārîşe taşlar urur

Çün Muḳātil hem getirdi ol iti
Tā ki ol yire yetirdi ol segi

Gördü mecrūḫ ʿavratı ḳalmış yatur
Hem iki ādem daḡı ölmüş yatur

1295. ʿAvrata çün bu ḫālî etdi suʿāl
Dedi bunuñ ehliyim anla mişāl

Bu ḳuludır oḡludur hem şu cevān
Biz şefāʿat itmege geldik ʿayān

1287^a taʿrruz: taʿarruʿ A.

1287^b taʿarruz: taʿarruʿ A / bir dem. Bir B.

1288^a Ey Muḳātil didi: didi ey Mūḳātil B / didi bunu. Bunu didi D.

1288^b getir: yetür A, C.

1289^b bu: hem A.

1290^a Mülḫaḳ. İlḫaḳ A, Mülḫıḳ D.

1290^b anda defn it: defn idegör A.

1292^a ḫalkı başları çünkim görür: ehli başları çün gördüler A.

1292^b taşlar urur: taş urdılar A.

1293^a Çün: Çünki A, Ol B, D / hem: - A, çün B / hem getürdi: getürdi hem E / iti: segi C, D.

1293^b yetürdi: getürdi D / segi. İti B, D.

1294^a mecrūḫ ʿavratı ḳalmış: ʿavratı daḡı mecrūḫ A / ʿavratı ḳalmış yatur: bir ʿavrat anda yatar B.

1294^b daḡı ölmüş: ölmüş anda A / yatur: yatar B.

1295^a çün bu ḫālî: bu ḫālî çün B, D.

1296^a Bir ḳuldur bir oḡı hem cevān A / oḡlıdır hem şu: bu oḡlıdır bu E / şu: bu D, E.

1296^b geldik: geldik idi B / ʿayān: hemān A.

Tā ki bu ma'sūmları katl itmeye
Bu saḳāmetle yola gitmeye

Oğlını hem ıulını öldürdi bil
Hem beni mecrūḥ edüpdür diñlegil

Ḥamdüli'llāh kim cezāsın buldu bu
Bu fesād ile belāsın buldu bu

A38^b 1300. Çün Muḳātil ol şehidler ıanını
Gördü yakdı nār-ı fürḳat cānını

Oldı giryān eyledi āh u fiğān
Başları şuya bıraḳdı nāgehān

C35^a D35^a
E39^b Çünki başlar şuya düşdü ey aḥī
Hem cesedler çıḳdı ol şudan daḥı

Yapışır her baş varuben cismine
Sanki irişdi ḥayātın resmine

Birbirin kucaḳladılar ol zamān
Şuya batdılar hemān olup nihān

1305. Ol Muḳātil gördü nālān oldu hem
Anlarıñ ḥāline ḥayrān oldu hem

Ḥārişin hem vardı kesdi ellerin
Kesdi hem ayḳların gör ḥāllerin

Gözlerin çıḳardı başın kesdi hem
Cism-i nā-pākin şuya atdı o dem

Şu ḳabūl itmez atar taşra anı
Kim ḳabūl eder o resme düşmānı

1297^a ma'sūmları: ma'sūmları bunda + B.

1298^{ab} - A.

1298^a Oğlını: Oğlını / ıulını: ıulunu C / hem: - E.

1304^a Birbirin: Birbirini B.

1304^b batdılar hemān olup: ḡarḳ olup anda C / hemān olup: olup anda A.

1305^a gördi nālān oldu hem: görüp anı nālān olur B.

1306^b gör: gör ki + B.

1307^a Çıḳardı gözlerin başın keser B / başın kesdi hem: başı kesdi ol A.

Çün Muḳatıl gördü bu resme işi
Âteşe yakdı hemen-dem ol leşi

1310. Oğlı ile ḳulunı defn etdi ol
Döndi giryān ḥānesine gitdi ol

Ol iki büldānı hem serv-i ḥırām
Ṭutdılar bāğ-ı beḳā içre maḳām

Ol iki dūr-dāne-i bisyār-bahā
Buldı şarrāf-ı cihānda ihtirām

Çünkim işidiñ ḡazā-yı Müslimi
Ver şalavāt kim ola ḳışsa tamām

**Ḥazret-i İmām Ḥüseynin Mekkenen Kūfeye Rāhı ve Kerbelāda Olan
Vāḳıʿası***

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Göñül ḳaşrı bu tasvīriñ visālinden vīrān oldı
Vücüdiñ gülşeni bār-ı peyāmından ḥazān oldı

1315. İrişdi naʿra-yı feryād firāḳın ʿandelībinden
ʿİzār-ı gonca-i verdiñ bahārı geçdi fān oldı

A39^a Nebāt-ı sebze-i rüyı kelāmı reng-i zerd etdi
Nebāt-ı ümmehātından remel-veş dūr-feşān oldı

D35^b Bu raʿdı sāʿıḳa zārdan döker çeşm-i ḡamāmlar çün
Şadā-yı nāle-i arzıñ revānı āsumān olsun

E40^a Zülāl-i mā-cerāsından olur ḥalk-ı cihān ser-mest
Maḳāl-ı mā-verāsından hezārān dīde ḳan oldı

Cevāb-ı Kerbelā nāvek mişālī pāreler cānı
Kitāb-ı levḥ-i tastīre ḳalem demʿ-i revān oldı

* Ḥazret-i İmām Ḥüseynin Mekkenen Kūfeye Hicreti Beyān ve Ḳāfiyyetü'l-yā B / Zıkr-i Ḡazā-yı İmām Ḥüseynin Mekkenen Kerbelāya Geldigi Beyān İder D / Zıkr-i Ḡazā-ı Ḥazret-i İmām Ḥüseynin Mekkenen Kerbelāya Geldigi Beyān E / - A.

1318^{ab} - A.

1319^a nāvek: nāvīk A, D, tır B, ویک E / pāreler: yaralar A.

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- C35^b 1320. Görmedi anıñ gibi ʿāleme hiçbir er belā²²⁰⁹
Her beliyyātın ser-encāmı olupdur Kerbelā
- Ol belā şāhı Hüseyn-i Müctebānın ʿışkına
Kerbelāya dirilüp cemʿiyyet etdi her belā²²¹¹

Murabba^{c*}**Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

- B49^a Tevellüd kılmadı böyle hāzīn-i māderi eyyām
Haḳīkatde bu keyfiyyāt fenāda bir nişān oldı
- Ġaraḳ *men yufsidu fihā* savaşı Kerbelādandır
Zīrā dünyada ancak bu fesād-ı kām-rān oldı
- Anıñ sūzān-ı remzinden dil-i üftādeler biryān
Veyā gülşen-i bezminde cihān ehli fiğān oldı

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

1325. Kerbelānıñ āteşi cān-ı cihānı yandırır
Şeme-i renci zemīn ile zamānı yandırır
- Fürḳatiniñ şuʿlesin tahtü'ş-şerāya qoysalar
Tā felek şahnında Hütü hem Mīzānı yandırır

* **Ḳāfiye-i Beytü'l- Murabba^c mine'l-Hezec C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1320^a Görmedi: Gör imdi E / ʿālemde hiçbir er: hıç kimse bir er bu C.

1320^b beliyyātın ser-encāmı olupdur: belānıñ ser-encāmıdır bu yā Hū C.

1321^b Kerbelāya dirilüb cemʿiyyet itdi: Kerbelāda dirilüben cemʿ olupdur A.

* **Ḳāfiye-i Beytü'l- Murabba^c mine'l-Hezec C, Baḥr-ı Hezec E, - A, B, D.**

1323^a [مَنْ يُقْسِدُ فِيهَا : *orada bozgunculuk yapacak...* Bk. Ekler: 8]

1323^b Zīrā: Anıñçün A, Ki zīrā C / dünyāda: - E / ancak bu: bu ancak B / fesād-ı kām-rān: ifsād-ı zamān C.

1324^b bezminde: bezminden B.

* **Ḳāfiye-i - Beytü'l- Murabba^c mine'l-Hezec C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1325^a renci: renc B / yandırır: yandırdı B.

1326^a Fürḳatiniñ: Fürḳatiniñ B, C / şuʿlesin: şuʿlesini C.

1326^b Hütü hem: Hütile C / yandırır: yandırdı B.

Baḥru'l-Hezec***Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Egerçi Kerbelā ḥāki meṣā'ib mecma'ındandır
Velī arz-ı mübārekdir anıñçün 'ālī-şān oldu

Şi'ār-ı pākine toḥm-ı şehādetler olup mezzür
Türāb-ı müşk-bārınıñ meşāmı cāvidān oldu

Ġubār-ı tūtiyā resmi eder her dīde-i nem-nāk
Cezā-ı 'atş-ı encām-ı ḳadeḥ-dār-ı cinān oldu

Murabba'**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

E40^b 1330. Kerbelā miḥnet-keşīdin Ḥaḳ mu'allā eyledi
Her muşibet 'üsrine yüsri mücellā eyledi

A39^b Kerbelāda her belāyı gördügiçün ol İmām
Verdi 'ālī rütbe-i ḳadrini a'lā eyledi

Meşnevī***Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Ḳıtāli nevhalar şaldı bu mevcūdāt-ı kevneyne
Niḥāl-i bāğ-ı vaşfında melālet bāğbān oldu

Şavaşı meclis ehlinde eder ḥüzniyyeti zāhir
Velākin bātınen ḥüzni feraḥ-nāk-ı cihān oldu

* **Ḳāfiyetü'l-Müseddes mine'l-Hezec C, Baḥr-ı Hezec E, - A, D.**

1327^b mübārekdür: mübārekden A.

1328^a Şi'ār-ı: Şiyār-ı A, C, E.

1328^b müşk-bārınıñ meşāmı: müşk-i bārınıñ meşābı A.

1329^a her: hem A.

1329^b Cezā-ı: Cezāsı B / 'atş-ı encām-ı: 'atşını anlar A.

* **Ḳāfiye-i Beytü'l-Murabba' mine'l-Hezec- C, Beyt-i Murabba' E, - A, B, D.**

1330^a Ḥaḳ: ḥavf B.

1331^a Virdi: Vardı A.

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Müseddes mine'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1332^a Ḳıtāli: Ḳıtāl-i B.

1332^b vaşfında: vaşfindan B.

1333^{ab} - A.

- B49^b** Zîrā Āl-i Resûle kim teraḥḥum edüp aḡlarsa
 Tamuya göziniñ yaşı ḥicāb-ı der-meyān oldı
1335. Ḥüseyn-i Müctebā anda niyāz ide ki yā Rabbi
 Baña kim aḡladı eşki yüzine iktirān oldı
- C36^a** Baña ruḥṣat icāzet ver şefā'at edeyim aña
 Gel imdi aḡla ey ḡāfil ki giryān-ı zamān oldı

Murabba^{c*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ehl-i derdi Kerbelāniñ iḥtilāli aḡladır
 Aḡladır bu çeşmi esrārīñ maḡālī aḡladır

Teşnelikden baḡrı ḥūna döndi mercān lebleri
 Bī-raḥīm 'aṭş-ı Furat āb-ı zülālī aḡladır

Meşnevī^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Ḥaber ver müntehāsından bu remzin intihāsından
 Yeter ḡayrı bed-āyātı kemālince beyān oldı

1340. Rivāyetdir ki ol demde Ḥüseyn-i Müctebāya çün
 Gelirdi Kūfeden mektüb ki dostlık bī-gümān oldı

1334^a Zîrā: Anıñçün A, Ki zîrā C / kim: - A / kim teraḥḥum idüp: o her kim raḥmen C / aḡlarsa: aḡlayan A.

1334^b ḥicāb-ı: seḥāb-ı C.

1335^b eşki: anıñ A, yaşı C.

1336^{ab} - A.

1336^a vir şefā'at ideyim aña: şefā'at idem anlara C.

1336^b ḡāfil: ḡāfil E.

* **Ḳāfiye-i Beytül-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1337^a Kerbelāniñ: her belāniñ E / aḡladır: aḡladır B, aḡladı C.

1337^b Aḡladır bu çeşmi: Aḡladı çeşmi bu C / bu çeşmi: çeşmi bu E.

1338^b Bī-raḥīm: Bī-raḥm-ı B, C, E / Furat āb-ı zülālī: Furatı āb u zülālī C.

* **Ḳāfiye-i Ebyātül-Müseddes C, Baḡr-ı Meşnevī E /- A, D.**

1339^{ab} - A.

1339^a intihāsından: tenhāsından E.

1339^b bed-āyātı: nihāyātı C, bed-ānı yā E.

1340^a çün: hem A.

1340^b Gelirdi: Gelir E / mektüb: nāme / bī-gümān: bī-girān A.

Yezīde itmeyüp bey‘at Hüseyni istedi cümle
İdüp ‘ahdile peymānı velī şoñra yalan oldu

İnandı çün Hüseyn aña hem etdi Müslimi irsāl
Yuğaruda anıñ ħālī beyānı bī-nihān oldu

Çün ehl-i Kūfe Müslīme şadākat kıldılar evvel
Hüseyne bu olup ma‘lūm işidüp şādmān oldu

Dedi kim ben dağı varup hem ol yirde qarār edem
Velākin cümle aḥbāba bu söz çatı girān oldu

1345. Dediler gitme ey server ki yokdur ‘ahdi ol ḥalkıñ
Atañ gitdi o şehre çün aña nice ziyān oldu

Qarındaşın Ḥasan gitdi giriftār etdi derd anı
Ferāğat eyle gel sen de kim ol yer bed-mekān oldu

E41^aB50^a

Gelüp ol İbn-i ‘Abbās çünki ‘Abdullah idi adı
Dedi gitme o yer şimdi belā-yı bī-emān oldu

Dedi şeh-zāde ey aḥbāb o yirde nice mü’minler
Beni gözler ḳamusı bil benimçün dīde-bān oldu

A40^a

Revā mıdır kim icrā-yı şeri‘at kılmayam anda
İşidüp anı ‘Abdullah bu sözde imtiḥān oldu

1341^b ‘ahdile: ‘ahdine E.

1342^a aña: anı E.

1342^b Yuğarıda anıñ ħālī ser-ā-pā hep beyān oldu B.

1343^b kıldılar: itdiler C, E.

1343^b olup: olur B.

1344^a Didi kim: Didi ki A.

1344^b girān: gīrān C, gīryān E.

1345^a ki: zīrā B, E / yokdur: yok E / ki yokdur ‘ahdi ol: ki zīrā ahdi yok C.

1345^b nice: - E.

1346^{ab} - A.

1346^a derd anı: devrānı B.

1347^a çünki: hem B, çünkim C, E / adı: rāvī A.

1347^b Didi ki gitme o şimdi belā’-ı bī-gümān oldu A.

1348^a şeh-zāde: şāh-zāde A.

1348^b dīde-bān: dīde-yān E.

1349^a kılmayam: kılmayum A, olmaya B.

1349^b sözde: söze A.

1350. Dedi kim Kūfe hālā ol Yezīdīñ taht-ı hükminde
Eger kim Müslimi hākim edüp aña uyan oldı

D36^b

Görüp sen de bu ahvālī ‘azīmet eyle o şehre
Bu pendı kaçır-ı devletde tefekkür āsitān oldı

Dedi şeh-zāde kim bir kez tefe’ül eyleyem gayrı
Açup bir muşhafı anda bu āyet rāygān oldı

*Küllü nefsin zā’ikattü’l-mevti ve innemā tüveffevne ucūreküm
yevme’l-kıyāmeti**

C36^b

Görüp bu hālī şeh-zāde dedi şadaqtü yā Ahmed
Bu ma‘nā ol Resūli düşde gördükde ‘ayān oldı

Muqadder olan elbetde tağayyür bulmadı aşla
Cevāb-ı ‘aks-i ādemler bu kez ‘ağd-ı lisān oldı

1355. Şabāhın geldi ‘Abdullah dedi bunda nedir tedbīr
Dedi kim gederim gayrı baña ol yer vağan oldı

Zīrā benden ırağ olmaz bilirim ol Yezīd-i mel‘ūn
Şavş olur kamu leşger aña çün mihribān oldı

Sezā mıdır ki bu Mekke şeref Baḥḥā-yi ekremdir
Fesād olup disinler kim anıñçün rezm-gān oldı

Gerek bu toḥm-ı tefrīki ekem bir gayrı mezzū‘a
‘Irāka meyl eder gönlüm bu emri müste‘ān oldı

1351^a o: bu A, ol C.

1351^b pendı: pend-i A, pende B / devletde: devletden A.

1352^a şeh-zāde: şāh-zāde A / kim bir kez: bir kez ben A / bir kez: bu kez C / gayrı: anı A.

* *كل نفس ذائقة الموت وإنما توفون أجوركم يوم القيامة* [Her canlı ölümünü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Bk. Ekler: 9] *كل نفس ذائقة الموت* E.

1353^a şeh-zāde: şāh-zāde A / şadaqtü ya: şaddağ C, E / yā: eyā C / ya E.

1353^b Bu: - E / gördükde: ben gördim A.

1354^{ab} - A.

1354^b ‘aks-i ādemler: ‘aks-i oldı ādemler B.

1355^{ab} - A.

1356^{ab} - A.

1357^a ki: - B.

1357^b anıñçün: anıñ içün B.

1358^a Gerek: Gerek kim B.

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ḳande varsam bir belā elbet muḳarrerdir baña
Bir belāya rāzıyam ammā mükerrerdür baña

1360. Āb-ı ğamdan ḥāk-i miḥnetden muḥammer bu vücūd
Kār-ı ḥasret zār-ı fūrḳat tā muḥarrerdir baña

Meşnevî^{t*}**Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün****B50^b**

Ol 'Abdullah dedi gitme 'Irāḳa
Bizi bend itme bu dām-ı firāḳa

Yemen mülkine git vāsi^c diyārdır
Muḥibb-i ḥānedānı bī-şümārdır

Sen ol yire varup ḳılsañ ḳarārı
Saña bey'at ederler cümle varı

E41^b

Bu yārenler hem anda cem^c olurlar
Yolında cān fedā edüp ḳalırlar

1365. Dedi şeh-zāde 'Abdullāh ey cān
Kelāmıñ ṭoğrıdır hem genc-i pinhān

A40^b

Velākin çāre yok kim ola tedbīr
Tağayyür ḳıldı 'aḳl u cānı taḳdīr

Ricā ḳılma baña sen bu ḥuşūşda
Bilirim ḥālimi ben bu ḥuşūşda

* **Ḳāfiye-i Beytü'l-Murabba^c mine'l-Hezec C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1359^a muḳarrerdir: muḳarrer olısar B.

1359^b mükerrerdür: biñ belādır gelen A.

1360^a ḥāk-i: ḥāke A / muḥamer: muḥammerdir B.

1360^b zār-ı: nār-ı C, E / muḥarrerdür: mükerrerdür C, E.

* **Ḳāfiye-i Ebyāt-ı Baḥrū'l Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1361^a Ol 'Abdullah didi: Didi 'Abdullah ki A.

1361^b firāḳa: fūrḳate A.

1363^a yire: yirde C, E / varup: ḳalup E / ḳılsañ: ḳılıñ A.

1364^a yārenler: aḥbāblar A.

1365^a 'Abdullāh: 'Abdullāha E.

1366^b 'aḳl u: 'aḳl-ı B, C, D.

D37^a

Saňa ma‘lûm degildir bunda aḥbār
Baňa maḥfî degil bu işde esrār

Ol ‘Abdullah dedi ben de giderim
Seniñle hem refākatler ederim

1370. İşim vardır Medīneye varırım
Seni ben Kūfede varup görürim

Velî bilmem firāḳıñ rûzgārı
Baňa nice belālar kıla yārî

Murabba‘*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

C37^a

Ayırır ‘aşıklarî yārinden eyyām-ı raḳīb
Ayırır cismiñ içinden cānı encām-ı raḳīb

Nāleler kılsa hezārān bülbüli raḥm eylemez
Gonce-i gülşende bir dem vermez ārāmı raḳīb

Meşnevî*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Bunu dirken kamu aḥbābı derḥāl
Gelirler hem Zübeyriñ oğlu fi’l-ḥāl

1375. Aña gitme diyü çok yalvarırlar
‘İlāc olmaz niyāz idegörürler

1368^a bunda: ey cān bu B.

1368^b maḥfî degil bu işde: maḥẓ degildir bunda A / esrār: bu esrār B.

1369^a giderim: giderdim E.

1369^b iderim: iderdim E.

1370^a İşim vardır: Meşālîḥ var A.

1370^b Seni varup Kūfede ben bulayım A.

* **Ḳāfiye-i Beytî’l-Murabba‘ mine’l-Hezec C, Beyt-i Murabba‘ E, - A, B, D.**

1372^b cismiñ: cismim B / içinden: içinde A / cānı: cān-ı B, E.

1373^a Nāleler: Nālei / bülbüli: bülbüle A.

* **Ḳāfiye-i Ebyāt’ül-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1374^a aḥbābı derḥāl: aḥbāb-ı ricāl A / aḥbābı: aḥbāba B.

1374^b Gelürler: Gelür A.

1375^{ab} - A.

- B51^a** Dediler kim sebeb nedir beyân kıl
Bize bu sırr-ı mestûrî ‘ayân kıl
- Dedi şeh-zâde kim siz oluñ âgâh
Bu gice görmüşem rü’yâda nâgâh
- Resûl-i Lemyezel ceddîm Muḥammed
Risâlet mefḥarî Muḥtâr-ı Aḥmed
- Baḥa dedi ey oğlum itme te’ḥîr
Revân ol Kûfeye hiç kılma taḥṣîr
- E42^a** 1380. Saḥa ol Kerbelâda Ḥazret-i Ḥaḳ
Şehâdet vermek ister bil muḥaḳḳaḳ
- Murabba^{c*}**
- Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün**
- A41^a** Seni ol buḳ’ada âlûde-i ḥûn görmek ister Ḥaḳ
Melâ’ike seniñ hem şabrıñı bildirmek ister Ḥaḳ
- Açılmasın mı ‘ömrimiñ baḥar-ı ḡoncası ḡayrı
Ecel dest-i ḥazâniyla nihâlin dirmek ister Ḥaḳ
- Meṣnevî^{ı*}**
- Mefâ’ilün Mefâ’ilün Fe’ülün**

1376^a kıl: it B.

1376^b mestûrî: meşṭûrî / kıl: it B.

1377^a şeh-zâde: şâh-zâde A, B.

1377^b Ki görmüşem gice rü’yâmda nâgâh A / Bu: - B / görmüşem rü’yâda: rü’yâmda görmüşem E.

1378^a Resûl-ı: Resûlüm B / Lemyezel: Müctebâ A.

1379^b kılma: itme A, D.

1380^b bil: - B.

* **Ḳāfiye-i Beytü’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1381^a ḥûn görmek: ḳan olmaḳ C.

1381^b hem: - B.

1382^a ömrimiñ: ömriñ E.

1382^b dirmek: virmek B.

*: **Ḳāfiye-i Beytü’l-Meṣnevî C, Baḥr-ı Meṣnevî E /- A, D.**

Şabāhın yola çün rāhī olundı
Öñünce kūs-ı rihletler çalındı

O gün kim Mekkedden çıkdı bil ol dem
Şehīd olmışdı Müslim Kūfede hem

Murabba^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1395. Livā-yı nuşret-ı meydān-ı fūrkatde güşād oldı
Dil-i üftādeniñ zaḥmı bu hicrāndan ziyād oldı

E42^b

Binā-yı Ka'be-i bād-ı firāqdan zelzele düşdü
Vişālinden murād ḥāşıl idenler bī-murād oldı

Meşnevī^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Revān olup eder çünkim vedā'ı
İderler ehl-i Mekke hem fezā'ı

Şu resme her biri kıldı fiğānı
Ki lerze tutdı arz u āsumānı

Anı gönderdi çün kim ehl-i Mekke
Ki bulmadı vişālden mehl-i Mekke

1392^b nuşretler: nuşretle A, nuşretler açıldı + B.

1393^a Şabāhın: Şabāhdan A, Şabāhıñ B / yola çün: çün yola C.

1394^a O gün kim: Şabāhın B, O gün ki C, O gün çün D / çıkdı bil: çıkmışdı A.

* **Ḳāfiye-i Beytül'l-Hezec C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1395^{ab} - A.

1395^a oldı: itdi C, E.

1395^b zaḥmı: zaḥmı B, C / oldı: itdi C, E.

1396^a Ka'be-i: Ka'beye A.

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1397^a çünkim vedā'ı: çünki vidā'ı A.

1397^b fezā'ı: fizā'ı A, vedā'ı B, fiğānı D.

1398^a kıldı fiğānı: hem kıldı efğān A / fiğānı: fiğān E.

1398^b arz u āsumānı: pes arz u āsumān A / āsumānı: āsumān E.

1399^b vişālden: vişālinden A, B / mehl-i: muḥil B, mühl-i D.

1400. Beraber gitdi ba'zı şādık aḥbāb
Girtü döndi kalanı şeyḥile şāb

A41^b Gederken yolda ol şehzāde her dem
Şorardı Ehl-i Beytiñ ḥātırın hem

Diridi kim çekersiz gerçi zaḥmet
Muḥarrerdir velī 'uḳbāda raḥmet

Murabba'*

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

B52^a Çekmeyen dünyāda renci genc-i 'uḳbā bulamaz
Bilmeyen her derdi dermān şādık 'āşık olamaz

Cevr-i yāriyle feraḥ-nāk olmayan 'āşık degil
Görmeyen miḥnet şafāsın ḳadr-i ma'şūḳ bilemez

Meşnevī*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

1405. Çü bir menzil geder şāḥib-sa'ādet
Ḳurub ordusını ḳıldı iḳāmet

Ḳurup bir minberi ḳıḳdı hem anda
Biraz ḥuṭbe oḳudı ol zamānda

D38^a Dedi yā ehl-i meclis oluñ āgāh
Beyān edem size bu sırrı nāgāh

1400^a ba'zı: ya'nı B.

1401^a yolda ol şehzāde: şehzāde yolda B / ol: - D / şehzāde her dem: şāhzāde hem A.

1402^a gerçi: ḥayli A / zaḥmet: miḥnet B.

1402^b 'uḳbāda: dünyāda D, E / raḥmet: raġbet A.

* **Ḳāfiye-i el-Murabba' mine'l-Hezec C, Beyt-i Murabba' E, - A, B, D.**

1403^b olamaz: bulamaz B.

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1405^a Çü: Çünki A, Çün B, E / menzil: menzile E / gider: gider iken B.

1405^b ḳıldı: ḳılar B.

1406^a hem anda: hemāndem D.

1406^b Biraz: Bir belîġ B / ol zamānda: hem oldem D / zamānda: mekānda A.

1407^a Didi yā: Didi kim ey B.

C38^a

Belâlar görmek için gederim ben
Cefâlar çekmege ‘azm ederim ben

Baňa dünyâ şafâsı bil harâmdır
Murâdım zevk-i ‘uqbâ-yı kirâmdır

1410. Kimiñ meyli varısa bu fenâya
Benimle gitmesin rāh-ı belâya

Murabba^{c*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

E43^a

Ben belānıñ baħrine ğark olmuşam cāndan geçüp
Gelsin ol kim cān verüp şarrāfa mercān isteyen

Ben cenānıñ yolına cānı çapa etdim bugün
Gelmesün ol kim cenānı terk edüp cān isteyen

Meşnevî^{*}

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

İştdiler bu sözi çünkim aħbāb
Fiğān edüp gözinden dökdiler āb

Şabāh oldu Hüseyn-i Müctebā hem
Yola rāhı olup gitdi hemāndem

1415. Hāķīķī dost olan gitdi berāber
Mecāzī dost olan döndi serāser

1409^a bil: bil ki B.

1410^a bu: bil A / fenāya: fenāda B.

1410^b belāya: Kerbelāya B.

* **Kāfiye-i Beytū’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1411^a şarrāf-ı mercān: vāşıl-ı cenān B / şarrāfa: şarrāf-ı A.

1412^a cenānıñ: cinānıñ A / çapa: fidā A, hebā D.

1412^b cenānıñ: cinānıñ A.

* **Kāfiye-i Ebyātū’l-Meşnevî C, Baħr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1413^a İştdiler bu sözi çünkim: İşidüp bu sözleri A.

1413^b gözinden dökdiler: gözleri tldı

1414^a hem: ol dem B.

1414^b olup gitdi hemāndem: olupen gitdi ārām A / hemāndem: hemandem B, D.

1415^a Hāķīķī: Hāķīķat A.

1415^b döndi: gitdi A.

A42^a Olur bir nice gün çünkim revāna
Şabāḥ adlı yire vardı hemāne

B52^b Gelirmiş Kūfeden bir er bil ey yār
Ki Merzūk şā'ir adlı bir vefā-dār

Gedermiş Mekkeye diñle kelāmı
Hüseyni gördü hem verdi selāmı

Murabba^{c*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Es-selām ey nūr-ı çeşm-i şādıku'l va'dü'l-emīn
Es-selām ey kūşe-i kalb-i İmāmü'l-müttakīn

1420. Medḥ-i zātınla müzeyyen heft-kişver şeş-cihāt
Seyyid-i sādāt-ı evşāfiñ emīrū'l-mü'minīn

Meşnevī^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

İmām dedi ki ey Merzūk beyān it
Nicedür Kūfe aḥvālī 'ayān it

Dedi Merzūk muḥālif gördüm anı
Vefā anlarda yok zāhir niḥānī

Anı taşdıķ edüp olur revān ol
Varır çün batnü'r-Remeyye hemān ol

1416^a Olur bir nice gün: Bir nice gün olur B / Olur: Olup E / çünkim: anda A.

1416^b hemāne: şabā ne A.

1417^a Gelirmiş: Gelir imiş E / bil: - A.

1417^b Merzūk: Mezrūk A, C / şā'ir adlı bir: adlı bir şā'ir-i D.

1418^a Gidermiş: Gider imiş E.

1418^b Hüseyni gördi: Gördi Hüseyni B / gördi hem: hem gördi E.

* **Ḳāfiye-i Beytū'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1420^a şeş-cihāt: şeş-cihet A, hem cihān C.

1420^b sādāt-ı: sādātın A / evşāfiñ: evşāfın ey + B.

* **Ḳāfiye-i Ebyātū'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1421^a didi ki: didi kim B, E / Merzūk: Mezrūk C, D.

1421^b Nicedür: Nicedir B, C, D / 'ayān: beyān A.

1422^a Merzūk: Mezrūk C, D.

1422^b Vefā anlarda yok: Vefaları yok daḥı B.

1423^a olur revān ol: hem anda revān A, revān olurlar B / olur: oldı C.

Qurup ordusını hem ol mekānda
Yazar hem Kūfeye bir nāme anda

1425. Şu resme yazdı ey a'yān-ı Kūfe
Baña bey'at iden yārān-ı Kūfe

C38^b Gelüp bu dem baña yoldaş oluñ siz
O 'ahde bu vefāyı hem kıluñ siz

E43^b Siziñ ibrāmıñızla gelmişim ben
Siziñ iqdāmıñızla gelmişim ben

Size bu demde Kaysı etdim irsāl
Baña gelmekde bir dem itmeñ ihmāl

D38^b Gelüp bunda şehādetler buluñ siz
Hem 'uqbāda sa'ādetler buluñ siz

1430. Baña yardım degil bunda murādım
Hidāyetdür size bu inkıyādım

Murabba*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B53^a Per ü bāl açup şikār-ı murğ düşse bādına
İntizār olur mı 'anķā mūr meges imdādına

Keşti-bānı neylesün deryāya müstağraķ olan
Minnet-i ağıyarı çekmez yār yetince dādına

1423^b Baṭnu'Remeyye nām maķāma vardılar B / baṭnü'r-Remeyye hemān ol: ol baṭn-ı Remeyye hemān A / baṭnü'r-Remeyye: baṭnü'r-Reyye D, baṭnü'r-Remeyye bil + C.

1424^a hem: çün A, D.

1426^a oluñ siz: oluñuz A.

1426^b Ol 'ahdiñize bir vefā kıluñuz A / O: Ol A, B / hem: - A, B, C.

1428^{ab} - A.

1428^b itmeñ: itmeñiz E.

1430^b bu: bunda B.

* **Kāfiye-i Beytü'l-Murabba** C, **Beyt-i Murabba** E, - A, B, D.

1431^{ab} - A.

1432^{ab} - A.

1432^b dādına: imdādına B.

Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Alup ol nāmeyi Kays oldu rāhī
Bu cānibden diyem ol 'ālī şāhı

A42^b

İrişdi yolu bir derbende vardı
Kurulmuş haymeler ol yirde gördü

1435. Su'al etdi kimiñdir hayme bu dem
Dediler bu Züheyr Kays oğlıdur hem

Diyār-ı Mekkenen hālā gelir bu
Dağı hem şehrine rāhī olur bu

Bir ādem gönderir vardı Züheyre
Hüseyni hem haber verdi Züheyre

Hüseyne ol gelüp verdi selāmı
Temennā vü du'ā kıldı tamāmī

Hüseyne hem dedi kim yā İmām sen
Ne yire 'azm edersin bileyim ben

1440. Dedi biz baħr-i ğavvāş-ı belāyız
Haķāyıkda hem eşhās-ı 'ulāyız

Bize tābi' olan āgāh olurlar
Fedā-yı cān olan hem-rāh olurlar

* Kāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevî C, Baħr-ı Meşnevî E /- A, B, D.

1433^a Alup: Aldı B / nāmeyi Kays oldu rāhī: dağı Kays nāme'-i rāhī A.

1433^b 'ālī şāhı: şāh-ı 'ālī B.

1435^a hayme bu dem: bu haymeler B.

1435^b Bu zehr-i Kays oğlıdur didiler B.

1436^a gelir: gelüpdür B.

1436^b hem: - B.

1437^a gönderir: gönderüb B / vardı Züheyre: ZehİRre vardı E / Züheyre: Zehİre A, Zehyere B.

1437^b Züheyre: Zehİre A, Zehyere B.

1438^{ab} - E.

1438^a ol: hem A.

1438^b Temennā vü: Temennā-ı A, C / kıldı: kıldı ol + B.

1439^b bileyim: bileyüm A.

1440^a biz: ben C / ğavvāş-ı: ğavvāşa E / belāyız: belāya A, belāyım C.

1440^b Haķāyıkda: Haķāyıkdan B / hem: kim A / 'ulāyız: 'ulāya A, 'ulāyım C.

1441^a āgāh: hem-rāh A.

Bu niyyet var mı sen anı kılasın
Verüp cânı bize yoldaş olasın

Züheyr dedi ki çokdan intizārım
Murādım hāşıl etdi Kirdigārım

Murabba^{*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

E44^a Şükrüli'llāh kim müyesser oldı bu devlet baña
Cânımı cânāna kurbān eylemek minnet baña

1445. 'Arz-ı ızhār-ı vefānıñ geldi eyyāmı bugün
Vermesün cellād-ı 'aşkı bir nefes mühlet baña

C39^a Meşnevî^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

B53^b Bunu diyüp varır haymesine hem
Çağırır cümle etbā'ını o dem

Dedi ben mübtelā-yi mihnet oldum
Ġubār-ı hāk-i pāy-ı devlet oldum

Belāya kâ'il olan bile gelsin
Şafāya mā'il olan fāriğ olsun

1441^b Fedā-yı: Fidā-yı A, B / olan: iden E / hem-rāh: āgāh A.

1442^a var mı sen anı kılasın: sende var mı kılasın B.

1442^b bize: baña B.

1443^a Züheyr didi ki: Zehir dir ki benim A.

* **Ḳāfiye-i Beytül-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1444^a baña: bize A.

1444^b minnet: 'izzet A, B.

1445^b Virmesin: Virmesin hem + B.

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1446^a varır: vardı A.

1446^b Çağırır: Çağırdı A, B, Çağırur E / cümle etbā'ını: etbā'ını bi'l-cümle E / etbā'ını: etbā'ına B / o dem: hemandem B, ol dem E.

1447^a ben: hem A.

1448^a kâ'il: nā'il A.

A43^a

Varuben ʿavratına dedi ey yār
Ben oldum bu belā dārında ber-dār

1450. Gelüp al mühriñi var Kūfeye sen
Dedi senden ferāgat gelmezem ben

Hüseyme sen olursañ yār-ı rāğıb
Benim bil hizmet-i Zehrāya t̄alib

Beraber geldiler arz-ı şukūka
Hem anlar girdiler bākī hūkūka

Gelüp hem Kūfeden bir ādem ey cān
Şehīd oldu dedi Müslim ile hān

Anı öldürdi ʿAbdullah-ı eḏlāl
Yezīde başlarını etdi irsāl

1455. İşidüp bu sözi şāh-zāde ol dem
Figān u zārī kıldılar hemāndem

Rivāyetdir ki Müslimiñ işitgil
On üç yaşında kız var idi bil

Hüseyn aña ederdi günde rağbet
Bu kez hergünden artık kıldı ʿizzet

Firāsetle bilüp kız eyledi āh
Dedi Müslim şehīd olmuş ki nāgāh

1449^a ey: bil a A.

1449^b bu belā dārında ber-dār: mübtelāya bend ü berdār A.

1450^{ab} ↔ 1451^{ab} A.

1450^a var Kūfeye sen: sen Kūfeye var B.

1450^b Didi: Hem / ben: ben ey yār + B.

1451^a olursañ: olınca B.

1451^b bil: bir A.

1452^b Hem: Çün A, B.

1453^a hem Kūfeden bir ādem: Gelüp bir kes Kūfeden A.

1454^a eḏlāl: eḏlāl C.

1454^b başlarını itdi: başların eyledi A.

1455^a bu sözi şāh-zāde: şāh-zāde bu sözi A / ol dem: hemāndem E.

1455^b zārī kıldılar: zārile kıldı A / zāriler kıldı B / hemāndem: ol dem E.

1456^a Müslimiñ: Müslimiñ anda + B.

1456^b On üç: On B / yaşında: yaşında bir + E.

1457^a aña iderdi: iderdi aña E.

1457^b artık: artuḡ E / ʿizzet: hürmet A.

1458^b Müslim: babam C / olmuş ki nāgāh: olmuşdur anda A / olmuş ki: olmuş di C.

1460. Yetim̃ler hürmetin etdiñ baña sen
Dedi şeh-zāde kim ey kız saña ben

Atañ Müslim gibiyim olma maḥzūn
İşidüp kız gözinden hem döker ḥūn

B54^a Dirildi Müslimin evlādları hem
İrişdi göklere feryādları hem

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

E44^b Böyle derde kimse dermān bulmayup giryān olur
Bu firāķıñ āteşinden her ciger biryān olur

Devr edüp her dem vücūduñ milkini seyrān eder
Bir müsāfirdür eccl her ḥāneye miḥmān olur

Meşnevī*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Bu kez geldi refīķ-i pür-vefālar
Ḳasemler verüp etdiler recālar

C39^b 1465. Dediler yā İmām gitme kerem kıll
Cefā kıllma 'ayāli muḥterem kıll

A43^b İmām anı işidüp etdi efkār
Bu kez evlād-ı Müslīm eyledi zār

1459^a hürmetin: hürmetini B / itdiñ: itdüñ E.

1459^b şeh-zāde kim: şah-zāde A.

1460^b kız gözinden: gözlerinden A / gözinden döker: döker gözünden B.

1461^b feryādları: zār u feryādları B.

* **Beytü'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1463^a ider: idüp A.

1463^b ḥāneye: cānlara C.

* **Ḳāfiye-i C, Baḥr-ı Meşnevī E / - A, D.**

1464^a Bu kez: - A / pür vefālar: pür-vefālar ey cān + B.

1464^b virüp: idüp A / itdiler recālar: recālar itdiler hemān B.

1465^a ↔ 1465^b A / yā İmām gitme: gitme yā İmām A.

1466^a itdi: kıldı A.

Hüseyne dediler kim gederiz biz
Alırız Müslimiñ kanın biliñ siz

Murabba^{c*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Cihānıñ lezzetin vermez rezāletle geçen eyyām
‘Adūdan intikām almak deger dünyāy-ı serencām

Esīr itme gönül kuşın hevā-yı ıışkile yoksa
Giriftarı olan bulmaz medārele geçen eyyām

Meşnevī^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

D39^b 1470. İşıtdi çün İmām anıñ bu sözün
Hemān aşhābına döndürdi yüzün

Dedi *Lā-ḥayra fī-‘ayşī ḥayāti*
Ve ba‘dehū lā’i fī-necāti

Revān olup hemāndem gitdi derḥāl
Varır bir menzīle anıñ adı Māl

B54^b Varınca anda āgāh ol kelāma
‘Ömer İbn-i Sa‘iddeden geldi nāme

Dimiş kim Kūfe ehli bunda ey yār
Ḳamusı etdi ikrārını inkār

* **Ḳāfiye-i Beytü’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1468^a virmez: bilmez A.

1468^b serencām: ‘uqbāyı A.

1469^a kuşın: kuşını A / ıışkile: ıışkına A, ıışka E.

1469^b Giriftār olmayan bilmez medār eyle rehā-yı dāmı A / medārayla geçen eyyām: medāretle rehā-yı dām B.

* **Baḥr-ı Meşnevī E /- A, C, D.**

1470^a İmām anuñ: anuñ İmām A / çün İmām anuñ bu sözün: İmām anuñ çün sözünü B.

1470^b yüzün: yüzini B.

1471^{ab} [لا خير في عيشي حياتي و بعد هو لاء في نجاتي] *Bunlardan sonra artık yaşamada hayır yok.*

1472^a derḥāl: fī’l-ḥāl B.

1473^a āgāh ol: ol āgāh A / ol: olur B.

1473^b Sa‘iddeden: Sa‘dden A.

1474^a Dimiş kim: Dirildi A.

1475. Şehīd etdiler ol Müslim ‘aķīli
Baña kıldı vaşıyyet bil vekīli
- Girü dön sen bu yire gelme zinhār
Baña böyle vaşıyyet kıldı izhār
- E45^a Oķudı ķünkü şehzāde hem anı
Ėaber verdi ķamu Ėalka ‘ayānī
- Ṭamā^c-ı devlet-i dünyā kılanlar
Firār etdi ķalur ol yār olanlar
- Geķüp andan Benī Mennāna geldi
Ėurulmıř Ėayme istifsārı kıldı
1480. Dediler řāĖib-i Ėayme bil ey řāĖ
Ki Ėurriñ oğlı ‘Abdullah ol āĖāĖ
- A44^a Bir ādem Ėönderir řehzāde anda
İcābet kılmadı ol bed-Ėümānda
- İmām kendisi vardı anda bi’z-zāt
Oturdı ķadırına ol ‘ulā zāt
- Dedi kim ol benümle sen de hem-rāĖ
Ol ‘Abdullah dedi bil Ėālī nāĖāĖ
- C40^a Yezīdīñ leşkeri ķoķ bī-nihāyet
Seniñle ceng eder anlar beĖāyet

1475^a ol Müslim ‘aķīli: Müslīm gibi zātı A.

1475^b Vaşıyyet kıldı böyle sırı-ı cehri A / bil vekīli: diñle naķlı B.

1476^a Dön girü bu yere gelme ki zinhār B / sen bu yire: bu yire sen E.

1476^b böyle vaşıyyet: vaşıyyet böyle A.

1477^a ķünkü şehzāde hem anı: ol řāĖ-zāde ķünkü anı A / hem: - B / şehzāde: řāĖ-zāde E.

1478^a dünyā kılanlar: dünyā taleb kılanlar + B.

1478^b ol yār olanlar: anda yerānlar A, anda Ėāř yārenler B, řādıķ yarenler C.

1479^b Ėayme istifsārı kıldı: Ėaymeler istifsārı Ėördi A.

1480^a bil: - A.

1480^b Ki: - B / oğlu ‘Abdullah ol āĖāĖ: oğludur ‘Abdullah āĖ A / oğlı: oğlu A, C.

1481^a şehzāde: řāĖ-zāde A.

1481^b bed-Ėümānda: bed-Ėümānda C.

1483^a Didi kim: Didi ki A.

1483^b Ol: O A / bil: - B.

1484^a ķoķ bī-nihāyet: ķoķdur nihāyet B.

1484^b ider: iderler B, E / anlar: bunlar A / beĖāyet: Ėāyet B.

1485. Seniñ az leşkeriñ mağlūb olurlar
Olar ġālib olup mergūb olurlar

Mücerred bil benümle olmaz āsān
Bir atım bir kılıcım vardır ey cān

Seniñ olsun beni ‘afv eyle bu dem
Dedi ben at içün kılıç içün hem

B55^a Bu yere gelmemişim sen işitgil
Durup andan gelir haymesine bil

Rivāyetdür ol ‘Abdullah-ı bed-ḥū
İderdi Kerbelā’ı şoñra arzū

D40^a 1490. Te’essüfler çekerdi kim nolaydım
Hüseynile berāber ben öleydim

Murabba^{c*}

Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün

Gör ol nādānı kim eşrāf-ı sādāt kıymetin bilmez
Gör ol ḥayvānı kim şehd-i şehadet lezzetin bilmez

Refākat kılmayup tīg-i belādan ihtirāz etdi
Zehī insān ki firdevsiñ şafā-yı ‘izzetin bilmez

1485^a az leşkeriñ: leşkeriñ azdır B.

1485^b Olar: Olup A, Olur B, C, Anlar E / ġālib olup mergūb: ġālib gāh mağlūb A.

1486^a bil: bir A, bil bir + B.

1486^b Seniñ olam beni ‘af eyle bu ān A.

1487^{ab} - A.

1487^b at içün kılıç içün hem: at kılıç içün hemandem B / ben: bir E.

1488^{ab} - A.

1488^a gelmemişim: gelmişim B.

1488^b gelir: gelir hem + B.

1489^a ol: o A.

1489^b arzū: ‘arzū C.

1490^a çekerdi kim: geçerdı āh A, çeker dir idi kim B / nolaydım: nolaydum A.

1490^b ben: ben de B.

* **Kāfiye-i Beytü’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1491^{ab} - A.

1491^a sādāt: sa‘dāt C.

1491^b şehd-i: - B.

1492^{ab} - A.

1492^b firdevsiñ şafā-yı: firdevs-i şafāsın E / şafā-yı: şafā vü B, şafāsın C.

Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Dedi rāvī ki biz menzilde nāgāh
Yaturken Zeynebiñ dizinde ol şāh

E45^b

Uyanup ağladı gözden döker yaş
Dedi ol Ümmü Gülşüm ey qarındaş

1495. Sebeb nedir uyanup ağladın sen
Dedi ki düşde gördüm ceddimi ben

Gelüp giryān baña dedi ey oğlum
Yağındır va'ce-i vuşlat eyle ma'lūm

İder hem Ümmü Gülşüm de figānı
Dedi oğlu 'Alī eyle beyānı

Yezīdīñ leşkeri ile ceng olunca
Kıtāl olup ki meydān teng olunca

Beyān it kanķı cānibdendürür Hāk
Dedi oğlum bizimledir muḥaḳḳaḳ

1500. 'Alī dedi ki ğayrı ğam degildir
Belālar şā'ib olsa kem degildir

B55^b A44^b

Nüzūl etdi o menzilden daḡı hem
Cemī'-i leşkerini dirdi ol dem

Nidā kıldı kim ey kavm ü qabīle
Benimle gitmeñiz ol yere bile

* Baḡru'l-Meşnevī C, Baḡr-ı Meşnevī E /- A, D.

1493^b ol şāh: nāgāh A, C, D.

1494^a gözden döker: gözünden dökdi A, dökdi gözünden B.

1494^b Didi ol: Didi ki A.

1495^b Didi kim: Didi ki A / düşde gördüm: gördüm ma'nāda B.

1496^b va'ce-i: vaḳt-i B / eyle ma'lūm: ey oğlum C, E.

1497^a de: ol A, - B.

1497^b oğlu: oğlum A, ey oğul B, oğul C.

1498^b Kıtāl olup ki meydān: Qan akub meydānda A / olup ki: olup o B, olur ki E.

1499^a it: eyle B / cānibdendürür: cānibdedürür C, cānibdedür E.

1499^b oğlum bizimledir muḥaḳḳaḳ: bizümle degil midir Hāk A.

1500^a didi ki: didi kim E.

1501^b dirdi: A, başına dirdi + B.

Murabba^c**Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Zīrā mir'āt-i devrānda göründi şüret-i 'aksi
Vefā ahlākın isterken gelüpdür şîret-i 'aksi

Diger-gün edüp ahvāl-i perîşān etdi aḥbābı
Kılupdur sākî-i devrān bu bezm-i 'işreti 'aksi

Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

1505. Biliñ taḥkîk şehîd oldı o Müslim
Olupdur Kûfe 'Abdullaha teslîm

Bizimçün leşkeri dirmiş katı çok
Şehîd olmağdan özge çāresi yok

Baña lâzımdırur görmek şehâdet
Benimle getmek ey ehl-i şehâdet

Benim maḥzā vücūdum ḥayrıken hem
Size nisbetle şer olmaya bu dem

D40^b

Kamusı ağlaşup anda işitgil
Dediler biz şehâdet isteriz bil

1510. Bizi dūr itme bezm-i rağbetiñden
Irāğ itme bu rezm-i mihnetiñden

1503^a Zīrā: Açıldı A / devrānda: devrān A, B.

1503^b Vefā: Vefālar B / gelüpdür: göründi C, görüpdür E / şîret-i: şüret-i A.

1504^{ab} - A.

1504^a idüp: itdi C.

1504^b sākî-i: ساقا E.

* Ebyātü'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, D.

1505^a oldı: olmış A, C.

1505^b Kûfe: Kûfe ehli B.

1506^a Bizimçün leşkeri: Bizüm için leşker A.

1506^b özge: gayrı A.

1507^a l: l ki görem B.

1509^{ab} - B.

1509^a ağlaşup: ağlayup A / işitgil: işit kim C.

1509^b isteriz: isteriz A, C / bil: kim C.

Murabba***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün****E46^a**

Bir belā mestinden ikrāh itmeyen Vāmıqlarız
Biz cefāya rāzı yāre cān veren ʿāşıqlaruz

Girmişiz meydān-ı ʿaşka her kazā gelsin bize
Biz ʿadūnıñ keşretinden korkmayan şādıqlarız

Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Velākin ol zamān mü'min münāfık
Biribirinden ayrılmışdı sâbık

Olar tağıldı kim dünyāya mā'il
Olar çün olmadı ʿuqbāya nā'il

B56^a

1515. Bular tırılmışdı gözlerdi şehādet
Verüp cānı dilerlerdi sa'ādet

Bular ayrılmağı çün gitdi bile
Sükün evlādı dirler bir kabīle

A45^a

Varaydı çünki vardı ol yere şāh
Bir ādem geldi Kūfeden penā-gāh

1510^b itme: itme bizi + B / bu rezm-i: bizi sen A.

* **Ḳāfiye-i Baḥrū'l-Murabbaʿ C, Beyt-i Murabbaʿ E, - A, D.**

1511^a mestinden: mesnetinde A, minnetinden B / Vāmıqlarız: ʿāşıqlaruz A, Vāmıqlaruz C.

1511^b cefāya rāzı yāre cān viren: rāzıyuz hem yāre cān A.

1512^a gelsün bize: bize gelsün E.

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E / - A, D.**

1513^a mü'min: mü'min ile + B.

1513^b Biri birinden: Birbirinden A, B, C / ayrılmışdı: imtiyāz olmuşdı A / temeyyüz olmuşdı C.

1514^a tağıldı kim: tağıldı hem A, tağıldılar kim B.

1514^b Olar: Olup C, E / nā'il: kâ'il C.

1515^a tırılmışdı: tırılmışdı A, durmuşdı gözlerdi: dā'im gözler idi B.

1515^b dilerlerdi: dirler idi B.

1516^a Ayrılmağı birisi çün gitdiler bile B.

1516^b evlādı dirler: evlād idiler B / dirler: vardı A.

1517^a Çünki vardı ol yire Hüseyin-i şāh A, Vardı çünki ol yere şāh ile mäh B.

1517^b geldi Kūfeden: Kūfeden geldi B, C / penā-gāh: penāh-gāh B.

Ḥüseyne dedi ey server ḥazer kıl
Girü dön Mekke şehrinden güzār kıl

Seniñ qaşdıñda ʿAbdullahı ey yār
Çeriler cemʿ edüpdür ol sitemkār

1520. İmām hīç olmadı andan vehim-nāk
Yola ʿazm eyledi ol dem dili pāk

C41^a Bu cānibden o ʿAbdullah hemāndem
Ḥaber aldı Ḥüseyniñ geldigin hem

Riyāhī oğluna döndi hemān ol
Dedi yā Ḥurr alup biñ er revān ol

Getir bu dem Ḥüseyni var ʿayānī
Şaķın ğayrı yere gönderme anı

Alupen biñ eri Ḥurr oldu rāhī
Varır bī-dād menziline nigāhī

1525. İmām ol menzīle çün geldi gice
Yanardı meşʿaleler nice nice

Görüp ol leşkeri şehzāde derhāl
Dedi kimdür bu leşker bu ne aḥvāl

Dediler kim bu Ḥurriñ leşkeri bil
Gelüpdür qaşdıñıza bu çeri bil

1518^a ḥazer: ḥazer E.

1518^b Girü dön: Girüden A / güzār: güzer B, E.

1519^a seniñ: senüñ / ʿAbdullah bil: ʿAbdullahı A.

1519^b Çeriler cemʿ idüpdür: Çerileri cemʿ idüp A.

1520^a hīç olmadı andan: olmadı anda hem Ai / andan: anda C / olmadı andan: andan olmadı E.

1520^b ol dem: ol hem A, ol B.

1521^a Bu: Ol B / o: ol: C, E.

1521^b geldigin: geldügin A / hem: ol dem B.

1522^a Riyāhī: Riyāḥ B, C.

1522^b Didi Ḥurre biñ çeri al sen revān ol B.

1523^a Ḥüseyni: Ḥüseyne B.

1523^b yere gönderme: gönderme yere E.

1524^a Aluben: Alup B / eri Ḥurr oldu rāhī: Ḥurr oldu revānī A.

1524^b Gider bī-zār maḥalle ol revānı A / Varır: Yetişir B, Yeter C.

1525^a çün geldi gice: geldi hem ol şeb A.

1525^b nice nice: niçeler ḥabb A.

1526^a leşkeri şehzāde: şāh-zāde leşkerini A.

1526^b bu ne aḥvāl: didi derḥāl A.

- E46^b** Çü gösterdi şeb-i zûlmet şabâhı
Hüseyme geldi Hür İbn-i Riyâhî
- Gelüp ‘arz-ı du‘â kıldı İmâma
Şürû‘ etdi bu resmile kelâma
- Murabba^{c*}**
- Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**
- B56^b** 1530. Merhabâ ey nağd-i âl-i *rahmeten li’l-âlemîn*
Ey mübeşşir-i behişt-i *fedhulûhâ halidîn*
- Ey vişâliñ bezm-gâhı mâye-i şer‘-i Resûl
Ey kemâliñ hânkâhı sâlikân-ı şâlihîñ
- Meşnevî^{*}**
- Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün**
- İmâm aña dedi ey Hurr beyân kıl
Baña ne iş için geldiñ ‘ayân kıl
- A45^b** Şavaş için mi geldiñ bileyim ben
Veyâ yardıma mı geldiñ baña sen
- Dedi Hurr yâ İmâm sen bu işi bil
Beni gönderdi ‘Abdullah işitgil
1535. Götürem seni Kûfeye bu dem ben
Seni gayrı yire göndermeyem hem

1528^a Çü: Çün B / şeb-i: بتي A, şu bî C.

1529^a kıldı: itdi hem B.

* **Kâfiye-i Beytî’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1530^a [رحمة للعالمين: *alemlere rahmet...* Bk. Ekler: 1] nağd-i: nağd u C, E.

1530^b [فاد خلوها خالدين: *Ebedi olarak ona (cennet) giriniz.* Bk. Ekler: 10]

1531^a bezm-gâhı: bezmi-gâhı A.

1531^b kemâliñ: kemâli C / hânkâhı sâlikân-ı: hâne-gâhı mâlikân-ı A.

* **Kâfiye-i Beytî’l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, D.**

1532^a aña didi: didi aña A.

1533^b geldiñ baña: baña geldiñ B.

1535^a Götürem: Götürirem B, C / seni: tā seni E / ben: - C, E.

1535^b göndermeyem: göndermemek için B, göndürmeyem E / hem: ben A.

İmām çün gördü andan bu edāyı
Ġazab kıldı oqıdı bu du‘āyı

Lā havle ve lā-kuvvete illā billāhi’l-‘aliyyü’l-‘aẓīm *

Dedi ey Hurr namāz vaqtidürür git
Namāzı var cemā‘atle edā it

Kılup biz de namāzı fikr edelim
Ne yere gitmelü ise gedelim

C41^b Dedi Hurr sen Emīrū’l-mü’mīnīnsin
İmām ol kim İmāmü’l-müttākīnsin

1540. İmām taḥsīn edüp kıldı İmāmet
Namāzdan şoñra ol kân-ı kerāmet

Çağırdı Kūfe ehlini hemāne
Gelüp Hurriñ çerisi ol mekāna

İmām anda dedi kim oluñ āgāh
İşidiñ sözimi siz bunda nāgāh

B57^aD41^b Ben ol dem etmedim bey‘at Yezīde
Revāmı ki edem raġbet Yezīde

E47^a Varup Mekkeye hicret eyledim ben
Murād-ı genc-i vaḥdet eyledim ben

1545. Benimçün etdiñiz siz ‘ahd ü peymān
Baña gönderdiñiz çok nāme ol ān

1536^a andan: anda A / andan bu: bundan ol C.

* لا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم (Her türlü) kuvvet ve kudret ancak Allah’tadır. Bk. Ekler: 11]

1538^a idelim: idelüm A, C, E.

1538^b gitmelü ise: gitmeliyse oraya B / gidelim: gidelüm A, C, E.

1539^a Hur sen: ol Hur A / emīrū’l-mü’mīnīnsin: emīrū’l-mü’mīnīnsiñ B, C.

1539^b İmām ol kim: İmāmsiñkim B / İmāmü’l-müttākīnsin: İmāmü’l-müttākīnsiñ B, C.

1541^a ḥalkını: ehlini A / hemāne: hemān ol B.

1541^b Gelüp cümlesi oldı ḥāzır-ı mekān ol B / Gelüp: Gelür A.

1542^a anda didi kim: didi kim anda siz B.

1542^b sözimi siz: hem sözimi A / siz: - E.

1543^a itmedim bey‘at: bey‘at itmedim A.

1543^b Revāmı ki: Revā mıdır A, B, Revā mı kim C.

1545^a Benimçün itdiñiz siz: Benim için siz itdiñüz A / siz: - C.

1545^b gönderdiñiz: göndürdiñüz E / çok: çün A / ol ān: elān B.

İmām-ı muḳtedāmız yok diyü siz
Bizi isterdiñiz geldik size biz

Eger ṭurursañız iḳrārıñızda
Bize tābi^c oluñ hep varıñızda

Eger kim oldıñız ol söze pişmān
Yoluma gelmen olmañ bārī düşmān

Yine ben geldigim gibi gedeyim
Diyār-ı Mekkeye ric^cat edeyim

A46^a 1550. Bu yire ceng içün ben gelmemişim
Sebebsiz hem ‘azīmet kılmamışım

Dedi Hurr yā İmām bu nāme’i ben
Daḥı işitmemişim ḥāme’i ben

Dedi işetmediñse sen ‘ayānī
Bu leşkerler ḳamusı bilir anı

Çıkardı nāme’i etdi ḳırā’at
Ḥacīl oldı o leşkerler tamāmet

Murabba^c*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

‘Arz idince ḡāfile ‘işyānın olur şerm-sār
Bilse sözi ḳaşr-ı mihri ‘āşık eder mi ḳarār

1546^{ab} - A / muḳtedāmız: muḳtedāmuz C.

1546^a muḳtedāmız yok: muḳtedāsıñ ey şāh B.

1546^b isterdiñiz: isterdiñiz C.

1547^a ṭurursañız: durursañız C / iḳrārıñızda: iḳrārıñıza A, B.

1547^b varıñızda: varıñıza A, B, varıñızda C.

1548^a Egerçi oldıñız ise ‘ahdiñize peşimān B / oldıñız ol söze: oldıñızsa size / pişmān: peşimān A.

1548^b Niçün yoluma gelüp oldıñız düşmān B / bārī: baña A.

1549^a gibi gideyim: yola giderem A.

1550^a ceng içün ben gelmemişem: ne içün ben gelmişem bil A.

1550^b Sebebsiz hem: Sebeb size C / kılmamışam: kılmışam bil A.

1551^a Didi Hurr yā İmām: Didi kim Hurr ve hem C.

1551^b işitmemişim: işitmemişim bu + B, işitmemişdim E.

1553^a nāme’i itdi: nāmeler kıldı C.

* **Ḳāfiye-i Beytü’l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1554^{ab} - A.

1555. Fitne-i tefrîk edüp ʿuṣṣākı lākin rū-be-rū
İmtihān-ı ʿaşk olur mı her raķīb-i nā-bekār

Meṣnevî*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

Gelirler Kūfeden altı kiři bil
Verirler Hurre nāme bu işi bil

Şu resme yazmış ey Hurr kande kim sen
Hüseyme irişesin anda kim sen

- B57^b Anı ğayrı yire gönderme bu dem
Getir anı berāber Kūfeye hem

- C42^a Alup Hurr nāmeyi verdi İmāma
Dedi kim vāķıf ol imdi peyāma

1560. Seniñ kaşdıñda ʿAbdullah ki ey cān
Ne miķdār ihtimāmı vardır elān

- D42^a E47^b Bu dem hayretde kaldım diñlegil sen
Saña kaşd itmesem şimdi eger ben

Ki kōrkum var ol ʿAbdullahdan ey yār
Eger kaşd eylesem ben ey nigū-kār

1555^{ab} - A.

1555^a idüp: ider B.

1555^b her: hep B.

* Ebyātü'l-Meṣnevî C, Baħr-ı Meṣnevî E /- A, B, D.

1556^a Gelirler Kūfeden: Gelür hem Kūfeden A, Gelür Kūfeden hem B.

1556^b Hurre nāme: nāme Hurre C.

1557^a kande kim: kandesin A, kande iseñ B.

1557^b anda kim sen: her nerde iseñ B / anda kim: hem anda A.

1558^a gönderme: göndürme E.

1559^b Didi kim vāķıf ol imdi: Didid ki hem vāķıf ol bu A / vāķıf ol imdi: vāķıf imdi ol C.

1560^a kaşdıñda ʿAbdullah ki: kaşdıñdadur ʿAbdullah B / ʿAbdullah ki: ʿAbdullahı A,

1560^b Bu tedbiri ve ihtimāmı elān A.

1561^a diñlegil sen: yā İmām ben A, diñle kim sen E.

1561^b itmesem: itmişem A.

1562^a Ki kōrkum var ol: Ne kōrkum vardurur A / ol: - B, E.

1562^b nigū-kār: nigū-var A, gül-izār C.

Ḥudādan korkarım sözüüm işitgil
Velī ğalibdir Allāh korkusu bil

Şulardan ben degilim ḥāşe-lillāh
Saña dünyā için kaçd edem ey şāh

Murabba^{c*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1565. Seni āzürde kılmak bir mişāl-i şirk ü ııyāndır
Seniñ kaçdıñda her tedbīr ziyāde küfr ü tuğyāndır

‘Azābı görsün ol dil kim ola mihriñden istib‘ād
Murāda yitmesin ol kim saña qahrıla düşmāndır

Meşnevī^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

A46^b

Gelirken çok tefekkür eylemişim
Bu aḥvālī tağayyūr eylemişim

Dedim bu iş katı emr-i qabīḥdir
Bu Ehl-i Beyte bir zulm-i şarīḥdir

Niçün bu emre me'mūr olmuşım ben
Rızā-yı Ḥālīka dūr olmuşam ben

1570. Bu resme eyledim fikri tamāmet
Degildir bu Dedim ḥayra ‘alāmet

1563^a korkaram: korkum E.

1564^a ben: - A, B / degülem: degülem kim B / ḥāşe lillāh: elḥamdüli'llah A, ḥāşälillāh B, C, D, E.

1564^b kaçd idem: idemem kaçdı B.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.**

1565^a şirk ü: şirk-i A, B, C, D, E.

1565^b küfr ü: küfr-i A, C, D, E.

1566^a ‘Azābı: ‘Azāb A / görsün: görseñ B, E / istib‘ād: istiğnā A.

1566^b Murāda yitmesin: Murād itmesün B / düşmāndır: düşmāndur C.

* **Ebyātü'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, D.**

1567^a eylemişem: eyledim yā imām B.

1567^b aḥvālī: aḥvālī çok / eylemişem: eyledim yā imām B.

1568^a Didim bu iş katı: Didim kim bu katı C.

1568^b bir: büyük B, bu E.

1569^b Ḥālīka: yārdan B / olmuşam: olmuşam C.

1570^b bu Didim: bu tutduğım B.

- B58^a** Ümīdim var ki şöñra inşā'allah
Saña yār-ı muvāfiķ olam ey şāh
- Velākin bir niyāzım var ķabūl it
Bu gice ٱoęrı Mekke yoluna git
- Ĥaber-dār olmayalım andan ey yār
Seni hem görmeye bu ķavm-i eşrār
- Şabāhın leşkeri ben de aluram
Seni tā bulmağa rāhī oluram
1575. Ararım Kūfeniñ yolunı ey cān
Ėılarıım bunu ʿAbdullahā tıbyān
- Direm ki görmedim şöñra Ĥüseyni
Aradım bulmadım aşlā Ĥüseyni
- Hem olmam bu ĥuşūşda Ĥaķķa ʿāşī
O zālinden bulurum hem ĥalāşı
- E48^a** Dönüp hem daķı sen şöñra gelirsin
Ne yere varır iseñ sen bilirsin
- C42^b** İmām esrārı ızhār etmek için
Ėabūl eder niyāzı tıtmak için
- D42^b** 1580. Gice yarusı ķün irişdi ol dem
Uyardı ol imām etbācını hem

1571^{ab} → 1575^{ab} A.

1572^b ٱoęrı Mekke yoluna: Mekke yoluna ĥazar A.

1573^a olmayalım: olmayam ben C.

1573^b Seni hem: Hem seni B / hem: - A.

1574^a Şabāhın: Şabaĥdan E / leşkeri ben de: ben de leşkeri A.

1574^b Seni tā: Tā seni B.

1575^a Ararım: Azaram B, Azaydım C, زازم E.

1576^a şöñra: ben ol A, şöñra ben + B.

1576^b bulmadım aşlā: aşlā bulmadım A / bulmadım: bulmadı E.

1577^b bulurum hem: hem bulurum B / hem: ben A.

1578^{ab} - A.

1578^a daķı sen: sen daķı B.

1579^b niyāzı: niyāzın B, E / tıtmak: Ėitmek C, dutmak E.

1580^{ab} - A.

1580^a ķün: - B / ķün irişdi: irişdi ķün D.

1580^b etbācını: etbācın D, E / hem: - D.

Olurlar Mekke yoluna revān bil
Gederler ol gice çünkim nihān bil

Bu resme zūlmet idi ol cihān hem
Görünmezdi zemīn ü āsumān hem

Ne yıldızdan eşer oldı hüveydā
Ne nişān-ı şabāh olmuşdı peydā

O zūlmetde bu mazlūmlar hemāna
Tevekkül olup oldılar revāna

A47^a 1585. Şabāhın gel nazar kıl bu kazāya
Varırlar çünki deşt-i Kerbelāya

B58^b Varınca Kerbelāya anlar artık
Bir adım getmedi hayvanlar artık

Ne miqdār cehd edüp kamçı ururlar
Biri direnmez anıñçün görürler

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Sākī-i şehd-i şehādet anda devrān eyledi
Ol sebebdan Kerbelāda vaqf-ı hayvān eyledi

Bulmadı ruḥṣat Cenāb-ı Kibriyādan gitmege
Anda ızhār-ı ikāmet meylin ihsān eyledi

1581^a Olurlar: Olurlar çün + B / revān bil: revāna A.

1581^b çünkim nihān bil: çünki revāna A / nihān: hemān C.

1582^a zūlmet idi ol cihān hem: zūlmet oldı hem ol zamān A / ol cihān hem: gice ol zamān B / hem: bil C.

1582^b Görünmezdi: Görünmez idi B / hem: nişān B, bil C.

1583^a Ne yıldızlar eşer buldı hevāda A.

1584^a zūlmetde: zūlmetden B.

1585^a gel: ger E.

1585^b çünki: çünkim B / deşt-i: menzil-i A.

1586^a anlar artık: bunlar artık B.

1587^b Biri: Birisi B.

* **Beytü'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1589^b ikāmet: imāmet A.

Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

1590. Görüp bu hikmeti şehzāde anda
Kim at gitmez turur hem ol mekānda

Dedi kim ey menāzilden haberdār
Olanlar bu merāhilden haberdār

Bilir misiz bu yer ne pür-belādır
Dediler kim bu deşt-i Kerbelādır

Dedi eyyām-ı harbi hem belā
Ve hāzā arzu karabin ve belā

Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

- E48^b Bu maḳām-ı Kerbelādır bunda kaynar kanımız
Bu zevāl-i 'ömrümüzdir bundadır meskânımız

1595. Bundadır rezm-i siyāset bezm-i şahbā-yı ecel
Bundadır şehd-i şehādet sākī-i devrânımız

Baḫr-ı Remel***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bu sözi oğlu 'Alī çün işidüp zār eyledi
Ey baba dedi bu söziñ gönlüm āzār eyledi

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevî C, Baḫr-ı Meşnevî E /- A, D.**

1591^{ab} - A.

1592^a ne pür-belādır: pür ne belādır A / pür-belādır: bir belādır B.

1593^a harbī: harbin A, harbiñ E / hem: ve B / belāī: belā B.

1593^b [و هذا لا رضى كرب و بلا : *Burası dert ve bela toprağıdır.*]

* **Beytü'l- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1594^a kanımız kanımız A, C, D, E.

1595^a şahbā-yı: حربای E.

* **Ḳāfiye-i C, Baḫr-ı Meşnevî E /- A, D.**

1596^{ab} - A.

1596^a oğlu: oğul C / çün: hem B.

1596^b Ey baba didi: Didi ey baba / gölüm: gönlümü B.

- C43^a Dedi kim atam ‘Aliyyü’l Murtażā ile bile
Bu yere geldiñ konup hem keşf-i esrār eyledi
- B59^a Ol karındaşım Ḥasan ḥazretleriniñ dizine
Yatdı uyķudan uyanup āh-ı efkār eyledi
- D43^a Dedi gördüm vāķı‘amda kanıla tölmiş bu yer
İçine düşmiş Ḥüseynim böyle iķrār eyledi
- Hem baña döndi yüzini dedi ey oğlum saña
Bu belā gelse ne dirsiñ diyü iķbār eyledi
1600. Ğarķ olur feryād eder bil kimse gelmez dādına
Bu kerāmet sırrını ol demde izhār eyledi
- A47^b Ben Dedim ki ey Emīrū’l-mü’minīn şabr ederim
Bu belādan ol beni tā ki ḥaber-dār eyledi
- Çünki ol yirde buyurdı ḥaymesini ķurdılar
Kerbelāda oturup tekrār-ı ezkār eyledi
- Çün Ḥüseyniñ gitdigini Ḥurre verdiler ḥaber
Leşkerine kaçıyup hem bend-i esfār eyledi
- Yalıñuz kendi Ḥüseyni tā bulu ola refīķ
Tutdı Mekke yolunu hem ‘azm-i dildār eyledi
1605. Ğāfil oldı döndi anı Kerbelāya geldi ol
Gördü ol yirde Ḥüseyni ḥüzni tekrār eyledi

1597^a Didi kim: İmām didi kim B / atam: atañ C / ile: vālā ile A.

1597^b Bu yere geldiñ konup hem: Gelüp konup bu maḥalle A / yere: bize B.

1598^b uyanub: uyandı C / āh-ı: böyle B.

1599^a bu yer: yazı A.

1599^b düşmiş Ḥüseynim: düşmişem Ḥüseyniñ B.

1600^{ab} - A.

1600^a olur: olup / bil kimse gelmez: kimse yetmez B.

1601^a şabr: ḥaber C.

1601^b ol beni tā ki: tā beni ol dem A, tā beni ol dem içinde B.

1602^{ab} - B / Bu beyitten önce E’de **Baḥr-ı Hezec** şeklinde bir başlık yer almaktadır.

1602^b tekrār-ı: tek rāz-ı A.

1603^{ab} - B.

1603^a virdiler ḥaber: ḥaber virdiler A.

1603^b hem: - E.

1604^{ab} - B.

1604^b Tutdı: dutdı A, C.

1605^{ab} - B.

1605^a ol: hem A.

Bildi kim anıñ umūrı sırr-ı hikmetdir kamu
Tā şehādet bulmağa bu yirde enzār eyledi

Rāvī eder Kerbelāya çün kadem başdı İmām
Kerbelā andan utandı hem şerim-dār eyledi

Murabba*

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

E49^a

Utanmasın mı ol yer kim Hüseyiniñ döküle kanı
Şavaş-ı havf-ı ʿadādan şararmasun mı elvānı

Olup püşt-i felek rū-tāb bu hāle şerm-sārılıktan
Zemīn-i Kerbelā kıldı bu remze ğayrı efgānı

Baḥr-ı Hezec*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1610. Bir ğubār peydā olup kondı İmām geysūsına
Zülfini kıldı muʿaṭṭar müyü muḥtār eyledi

Ümmü Gülşüm dedi bu yirden katı havf eyledim
Ol İmām etdi tesellī gönlün envār eyledi

Şehrbānūya dedi kim itme feryādı baña
Bu vaşıyyetle bu sırrı pend-i her bār eyledi

1606^{ab} - B.

1606^a Bildi kim: Bildi A / sırr-ı hikmetdir: hikmetdürür C.

1607^{ab} - B.

1607^a çün kadem başdı: çünki başdı ol C.

1607^b andan utandı hem: anda ol dem şerm-dārı A.

* **Beytül'- Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1608^{ab} - A, B.

1609^{ab} - A, B.

* **Baḥr-ı Hezec: Kāfiye-i C /- A, B, D.**

1610^a ğubār: ğubārī A / kondı: kondı ol + B.

1610^b muḥtār: miḥmār A.

1611^a yirden: yirde A.

1612^a itme feryādı: itme sen feryād C.

Murabba^c***Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Beni āğušte-i hākile hūn gördükde dād itme
Şadā-yı nevha-nālinden dil-i 'adāyı şād itme

C43^b

'Adūya karşı nälende olup rüy-ı hırāş ile
Giribān çāk edüp hūn-ı revānı pür-güşād itme

Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Ehl-i Beyte Olanın Vaşıyyeti Beyān***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün****D43^b**

1615.

Bu kelāmı işidenler zār u efğān etdiler
Bu vaşıyyet Ehl-i Beytiñ kalbini nār eyledi

Ol yañadan Ḳays-ı İ'rābī getirdi nāmei
Vardı Kūfe şehrine çün gör ne bāzār eyledi

Kūfeye girmezden evvel gördü 'Abdullahı ol
Nāmesini pāreler hem havf-ı eşrār eyledi

B59^b

Dedi 'Abdullah niçün sen nāmei çāk eylediñ
Sırr-ı yār düşmāna gizli diyü inkār eyledi

Dedi 'Abdullah benim hışımından isterseñ necāt
Bu iki işden birin it diyü ihzār eyledi

1620.

Ya beyān it sen baña bu nāmeniñ mefhūmını
Kimedir nāme Ḥüseyni bunda kim yār eyledi

* **Beytü'l- Müseddes C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1613^{ab} - A / Bu beyitten sonra C'de, diğer nüshalarda bulunmayan, aşağıdaki beyit yer almaktadır:

Hemāndem zār u efğānı kılub āh-ı firāk ile

Ḥizā-ı vech-i 'adāya dili giryān yād itme

* **Ehl-i Beyte Vaşıyyeti Beyān C, Baḥr-ı Vaşıyyet-i Ehl-i Beyti Beyān E / - A, D.**

1615^a zār u: zār-ı A, C, D, E / itdiler: eyledi A.

1615^b nār: mişl-i nār B.

1616^a nāmei: ol nāmei B.

1616^b çün gör: gör ki C.

1617^a 'Abdullahı ol: 'Abdullah anı B / ol: hem A.

1617^b Nāmesini: ol nāmesini B.

1618^a sen nāmei: ol nāmei sen B, nāmei sen C.

1618^b yār düşmāna: yarı C, E / düşmāna: düşmene B.

1620^a sen baña bu nāmeniñ mefhūmını: nāmeniñ mefhūmını bu dem baña C.

A48^a Yā Yezīdi medḥ eyle hem Hüseyni zemm edüp
İşbu resme sözler ile Qaysı nāçār eyledi

Qays-ı Aʿrābī dedi kim nāme'i itmem beyān
İderem medḥin Yezīdīñ diyü beşşār eyledi

Çünkü ʿAbdullah iştidi ḥāş u ʿām cemʿ edüp
Mescide girdi kâmusı anda ḥuẓẓār eyledi

E49^b Qays-ı Aʿrābī hemāndem çıkdı minber üstüne
Bir belīg ḥuṭbe okudı ḥalkı bīdār eyledi

1625. Hem dedi ey ehl-i Kūfe ben İmāmdan gelmişim
Kerbelāya geldigin hem anda āşikār eyledi

Nāmeniñ mefhūmını cümlesine etdi beyān
Medḥ edüp ol dem Hüseyni ʿālī āşār eyledi

Kūfe ḥalkı işidüp bu sözleri ağlaşdılar
Şöyle medḥ etdi ki ḥalkıñ yaşın enḥār eyledi

Zemm edüp melʿūn Yezīdi anda ʿAbdullahı hem
Çünkü ʿAbdullah işitdi ḥışm-ı iksār eyledi

İnmeden minberden anı ol zālīm kıldı şehīd
Bād-ı şarşar degdi ʿömr-i gülşeniñ ḥār eyledi

Murabbaʿ*

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1621^{ab} - B.

1621^a eyle hem Hüseyni zemm idüp: idüp anda hem Hüseyni eyle zem A / zemm: zemm C / idüp: - E.

1621^b resme sözler ile: resmle sözleriyle A.

1622^a nāme'i: nāme'i hiç B.

1623^b ḥuẓẓār: ḥuẓẓār A, iḥzār C.

1624^a hemāndem: hemandem B.

1624^b bīdār: bīzār B.

1625^a ey: yā B.

1625^b āşikār: izḥār A.

1626^a mefhūmını: mefhūmınıñ B, mefhūmın E / cümlesine itdi: hep cümle eyledi A, cümlesin B, hem cümlesin E.

1627^a Kūfe ehli işidenler zār-ı efḡān itdiler A / sözleri: sözi B.

1627^b ki ḥalkıñ yaşın: Hüseyni yaşı A.

1628^a Zemm: Zemm A, C / ʿAbdullahı: ʿAbdullah A.

1629^a minberden anı: anı minberden A, E / kıldı: itdi A.

* Beyt C, Beyt-i Murabbaʿ E, - A, D.

1630. Yiter zulm etdiñ ey zālīm yiter ğayrı ‘adālet kıl
Fesādı ibtidā etdiñ nedāmetle niḥāyet kıl

Yiter cevr etdiñ evlād-ı Resūle tīğ-ı remzile
‘Azāb-ı mahşeri yār eyle bir dem istimālet kıl

Baḥr-ı Hezec*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

B60^aD44^a

Bildi ‘Abdullah Ḥüseyniñ Kerbelāya geldigin
Nāme yazdı hem aña iẓhār-ı ğaddār eyledi

Şöyle yazdı kim Yezīde bey‘at eyle yā İmām
Tā benim ḥükmim daḥı bu şartıla kār eyledi

C44^a

Ger kabūl olmazsa cengiñ kaydını gör ḥāzır ol
Çün Yezīd böyle buyurdu emr-i şehvār eyledi

1635. Çün Ḥüseyne vardı ilçi okudu ol nāme’i
Çehre-i pāki ğaẓabdan rüy-ı gülzār eyledi

A48^b

Nāmeyi elden bıraḳdı dedi ilçi yā İmām
Ne cevāb etdiñ bu sözi ‘arż-ı ızmār eyledi

Murabba‘*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Zihī bed-baḥt ādem kim Ḥudānıñ oldu merdūdı
Bilüp ‘abdiñ umūrın bilmedi fermān-ı Ma‘būdı

1630^b itdiñ: kıldıñ A.

* **Ḳāfiye-i Beyt C /- A, B, D.**

1632^a Kerbelāya: Kerbelāya çün + B / geldigin: geldügin A.

1632^b hem aña: hem aña kim + B / ve hem C / iẓhār-ı ğaddār: ğaddārī iẓhār A.

1633^a yazdı kim: yazdı ki C.

1633^b şartıla: şartıla diyü B.

1634^a olmazsa: itmezseñ B / cengiñ: ceng E.

1634^b Yezīd: Yezīd de E / buyurdu: aḳırdı A.

1635^a Çün: Çünki E.

1636^a elden: aldı C.

1636^b itdiñ: didiñ E / ızmār: ızmār C.

* **Beyt C, Beyt-i Murabba‘ E, - A, D.**

1637^a ādem kim: ādem ki A,B.

1637^b ‘abdiñ: ‘abdin E.

Ne cāhildür aña tābi^c olanlar gel tefekkür kıl
Helāk etmek ile āl-i resūlū buldı maqşūdū

Meşnevī*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

E50^a

Döndi ilçī vardı 'Abdullahā bil
Vermedi dedi cevābın diñlegil

1640. Nāmeyi elden bırağdı ol zamān
İşidüp hışm etdi 'Abdullah hemān

Dedi āgāh oluñ ey a'yān-ı Şām
Kūfe a'yānı olan zū'l-ihtirām

Kim ki ser-asker olursa ol yaña
Ne murādı var ise verem aña

Vermedi o söze bir kimse cevāb
Bir dağı söyler bu sözi ol kilāb

Kimseniñ hiç meyli yok bildi yaqın
Sa'd-ı Vaqqāş oğluna döndi hemīn

1645. Yā 'Ömer dedi nice gündür bu dem
Benden istersiñ Taberistānı hem

B60^b

Ol diyārñ hükmini verdim saña
Var Hüseyiñ başını kes ver baña

1638^{ab} - A.

* Beytül-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.

1639^a Döndi ilçī: ilçī döndi B / bil: ol A.

1639^b didi cevābın: cevābın didi E / didi: nāmeniñ B.

1640^a elden: aldı A.

1641^b a'yānı: ehli A.

1642^a ser-asker: ser-leşker A / ol yaña: ol baña C.

1643^a ol: o A / bir kimse: kimse bir B.

1643^b bu: o A.

1644^a Kimseniñ hiç: Bir kimseniñ B / hiç meyli yok bildi: meyli olmadı sen bil A.

1644^b Sa'd-ı Sa'd u E / hemīn: la'īn A.

1645^a Yā 'Ömer didi: Didı yā 'Ömer A / bu dem: bugün B.

1645^b Benden istersiñ: Sen istersiñ ol A / hem: dün B.

1646^a virdim: virem A.

1646^b kes vir: getir A.

Hem aña geydürdi fâhîr hîl'atı
İftihâr etdi görüp bu rağbeti

Ey 'Ömer dedi atañ bir kâmkâr
Bir şahâbe idi gâyet nâm-dâr

Sen dağı bunda bahâdırsıñ bugün
Cümle harbe darba kâdırsıñ bugün

D44^b 1650. Ol Yezîdiñ çokdurur gerçi eri
Beñzemez lâkin saña anıñ biri

Var Yezîdiñ söyle evvel rif'atın
Ger kabûl itmezse anıñ da'vetiñ

Kendisin etbâ'sın öldür bu dem
Başların kes bu işe sa'y eyle hem

C44^b A49^a Ol 'Ömer İbn-i Sa'îd dedi aña
Dilerim ki ver biraz mühlet baña
Kim zîrâ bu iş katı şugl-ı vehîm
Hem fikirsiz olmaz ol vehm-i 'azîm

1655. Hem dağı evlâdılarıma varayım
Ne cevâb söylerler anlar göreyüm

Şoñra bu işi gelüp edem kabûl
Verdi destûr evlerine vardı ol

1647^a hîl'atı: hîl'atın E.

1647^b itdi: idüp E / rağbeti: heybeti A, rağbetin E.

1648^b gâyet: be-gâyet B.

1649^b harbe: harb-i A, B.

1650^a çokdurur: çokdur E / eri: pehlivânı B.

1650^b saña dağı: lâkin saña A, saña anıñ hîç B.

1651^a söyle evvel: evvel söyle E / rif'atın: bey'atın A, B.

1652^a Kendisin: Kendini B / etbâ'sın: etbâ'ın A, etbâ'ını B.

1653^a 'Ömer İbn-i Sa'îd dedi: İbn-i Sa'îd didi kim B.

1653^b vir biraz mühlet: biraz mühlet vir A.

1654^{ab} - A.

1654^a Kim zîrâ: Birâz B / vehîm: vehem C.

1654^b olmaz ol vehm-i 'azîm: olsa olmaz vehmi hem C / vehm-i: emr-i B.

1655^a evlâdılarıma: evlâdıma ben A / varayım: varayum A.

1655^b söylerler anlar: söyler anları A / göreyim: göreyim ben + B, göreyüm E.

1656^a bu işi gelüp: gelüp bu işi B.

- Gördü etbā^cı ve evlādı hemān
Kim gelir ataları hoş şādumān
- E50^b Ne sebebdır dediler söyle bize
Böyle in^cām iltifāt oldu size
- Ol ʿÖmer İbn-i Saʿīd dedi anı
Ben size danışmağa geldim bunu
1660. Ol Taberistān diyārın verdi hem
Çün beni ser-^casker etdi bil bu dem
- B61^a Lākin ol şartıla kim şimdi gedem
Ol Hüseyinle varupen ceng edem
- Bāyezidiñ bey^catine yetürem
Ya şehīd edüp umūrın bitirem
- Çün ulı oğlu işitdi böyle kāl
Dedi heyhāt bu nice bātıl hayāl
- Bu ne sözdür dediñ ey ġāfil bugün
Bu ne işdür etdiñ ey cāhil bugün
1665. Sen anı bilmez misin oldur İmām
Kūşe-i kalb-i Resūl-i Lā-yenām

1656^b evlerine: evlerine B, E.

1657^{ab} - A.

1657^a etbā^cı ve evlādı: etbā^c vü evlādını B, evlādı ol dağı C.

1657^b ataları: atalar E.

1658^a Ne sebebdır didiler: Didiler ne sebebdır B / sebebdır didiler: sebebden ey peder A.

1658^b size: bize A.

1659^b danışmağa: tanışmağa B.

1660a Taberistān diyārın: Taberistānı baña A / hem: baña B.

1660^b Çün: hem B / ser-^casker: ser-leşker A / bil: - B, E / bu dem: ol yaña B.

1661^a kim şimdi gidem: ki şimdi bu dem A.

1661^b Hüseyinle: Hüseyne A, Hüseyin ile B / varupen: varup: B, C / ceng: ġavqa C.

1662^a Bāyezidiñ: Yezīdiñ B / bey^catine yetürem: bey^catini bitürem A / bey^catine: bey^catine dağı B.

1662^b idüp: olup B.

1663^a ulı: kebīr A, büyük B, ulu E / oğlu: oğlu C / böyle kāl: bunu hem A / kāl: hem C.

1663^b bu nice bātıl hayāl: böyle bātıl şüm B / hayāl: bī-ħıyām C.

1664^a didiñ: didi A.

1665^a anı: - E / oldur: oldurur B.

Oldurur ferzend-i Zehrā-yı Müctebā
Rüşen-i çeşm-i ‘Aliyyü’l-Murtażā

Sa‘d Vaqqasdır atañ bil ey gedā
Anlarıñ yolunda cān etdi fedā

Sen dahı üç nāme gönderdiñ aña
‘Ahd edüp hem da‘vet etdiñ bu yaña

Şimdi kaçdına çeri çekmek nedir
Bunca mazlūm kanını dökmek nedir

D45^a 1670. Müslimānım ben diyen bil ey peder
Bu işi itmez kabūl çekmez keder

Murabba‘*

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

A49^b Mekteb-i *nahnü kaşemnā* oldu rızķ-ı nāmıķıñ
Çünkü taķsīm oldu her merdāna rızķı Rāzıķıñ

Bu ne hūķ-ı nā-mübārekdür ki maķsūm-ı rızķ içün
Olasıñ düşmānı evlādı Resūl-ı Hālıķıñ

Meşnevī*

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

C45^a Tā ki haşre dek bu bed-ef‘ālīñe
La‘net ederler saña hem ālīñe

1666^b çeşm-i: cism-i B.

1667^a atañ bil: seniñ atañ A.

1667^b cān itdi: cānı it A.

1668^b hem: - A, E.

1670^a ben diyen bil: diyen yolında C / ben diyen: diyen hem A.

1670^b itmez: itmey C.

* **Murabba‘:** **Beyt-i Murabba‘ E, - A, C, D.**

1671^a [نَحْنُ قَسَمْنَا]: *Geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık*. Bk. Ekler: 12] rızķ-ı: rüz-ı A, çün rüz-ı B.

1671^b Çünkü: Anda C.

1672^a hūķ-ı: hūr-ı A, hālķ-ı B.

1672^b Resūl-ı Hālıķıñ: Resūlūñ Hālıķıñ A, B.

* **Meşnevī:** **Kāfiye-i Ebyātü’l-Meşnevī C, Baħr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1673^a haşre dek: maħşerde A, haşreden B.

1673^b saña hem ālīñe: seniñ evlādıña A.

Çün ‘Ömer işitdi oğlu sözini
Nefret edüp hem çeverdi yüzini

B61^bE51^a 1675. Ol küçük oğluna danışdı hemîn
Ol harām-zāde la‘īn-i ibn-i la‘īn

Dedi ey baba qarındaşım qabīh
Dimedi bātında gerçi bu şahīh

Zāhir ol emr-i gāib bī-gümān
Şimdi ‘Abdullahıñ ihsānı ‘ayān

‘Ākil olan gāibe naqd vermedi
Gizliyi hāzırdan ulı görmedi

Çün ‘Ömer İbn-i Sa‘īd işitdi bil
Bu sözi etdi qabūl sen diñlegil

1680. Vardı ‘Abdullahı çün etdi qabūl
Āferīnler okudı hem aña ol

Qoşdı aña çünki beş biñ pehlivān
Kerbelāya oldı ol demde revān

Kız qarındaşınıñ oğlu gördü hem
Adı Hamza yanına vardı o dem

Dedi ey fāsık bu ne fışk-ı fücūr
Ya ne sevdā-yı gālaṭ beyhūdedir

Ḥavf-ı Bārī noldı yā rüz-ı cezā
Noldu Aḥmed hem ‘Aliyyü’l Murtaẓā

1675^a oğluna: oğluna A, C.

1676^a ey baba qarındaşım: qarındaşım babam ey A.

1676^b Dimedi: Dimedi mi o + C, Didi E.

1677^b Şimdi: Şimdi ki C / ihsānı: işi C, E.

1678^a ‘Ākil olmaz gā’ibe naqdı viren B, ‘Ākil ol gā’ibe virmedi naqdiñi C / olan: ol E.

1678^b Gizliyi zahirden yeg görmedi A / ulı: ula B, C / görmedi: görme şöñi C.

1679^b sen: - B, E.

1680^b okudı hem aña ol: itdi aña hem شړول A / Āferīnler: Āferīn / hem aña: aña anda B.

1681^a Qoşdı: Qoçdı B / beş biñ: beş yüz A.

1682^b Hamza: Hamza E / vardı o dem: ol vardı hem A / o dem: ol dem B.

1683^a ey: - A.

1683^b beyhūdedir: bu ne beyhūdedür + B.

1684^b hem: qanı şān-ı B.

1685. Anlara yok mı rüçû'ın yâ seniñ
Yok mı Bārīden huşû'ın yâ seniñ

İşidüp İbn-i Sa'īd dedi aña
Ben bilirim anları dime baña

A50^a

Bilirim ki bu katı emr-i kıbāh
Anlara düşmān olan bulmaz felāh

Ol Taberistāna dil t̄alibdürür
Cümlesinüñ üstüne ġālibdürür

Hamza dedi degmez anı bī-ħisāb
Kim bulasın āhiretde çok 'azāb

Murabba^{*}

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- B62^aD45^b 1690. Gerekmez devlet-i dünyā ki taḥṣīli meşakḳatdır
Ṭamā^c-ı māl u emlākıñ vücūdı mahz-ı miḥnetdir

Deger mi 'izzet-i fānī mezellet-yāb ola soñra
Kemāl-i rif'at-i bākī bu yirde genc-i vaḥdetdir

Meşnevī^{*}

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- C45^bE51^b Çün 'Ömer ibn-i Sa'īd işitdi hem
Bu cevāb göñline te'sīr etdi hem

1685^b huşû'ın yâ: hem huşû'ın A.

1686^a İbn-i Sa'īd: anı 'Ömer A.

1686^b anları: anları sen + B / dime: dime sen + E.

1687^a Bilirim ki: Bilirim / emr-i: fışk u A.

1688^a t̄alibdurur: ġālibdurur A.

1688^b ġālibdurur: rāğıbdurur B.

1689^a Hamza: Hamza E.

^{*} **Beyt-i Murabba^c E, - A, B, C, D.**

1690^b emlākıñ: evlādıñ: C, E / mahz-ı: mahzā A.

1691^b genc-i: genc ü A.

^{*} **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, D.**

1692^a Çün 'Ömer işitdi ol bu sözi hem A.

1692^b göñline: göñlüne A, C / hem: o dem B.

Ol hükümet emri sevdâsı yine
Göñline düşdü o da‘vâsı yine

Yek-cihet oldı dâleletde hemân
Kerbelâya çünki yetdi ol zamân

Murabba^c*

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1695. Şüm kudümü Kerbelâ hâkinde râhat koymadı
Nâ-mübârek cismi arzında melâhat koymadı

Pây-ı küfrin başdı çün kim ol araya zulmile
Müslimân olanda ğayrı istirâhat koymadı

Meşnevî*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Yetdügi sâ‘at hemândem ol kilâb
Ol Hüseyne yazdı hem böyle cevâb

Böyle gelmekde nedir bunda taleb
Cenge mi geldiñ veyâ nedir sebep

Çün İmâm anı okıdı diñlegil
Yazdı kim budur sebep gelmekde bil

1700. Siz baña ol demde müştâk oldıñız
Hem benimçün ‘ahd ü peymân kıldıñız

1693^{ab} - A.

1693^b göñline: göñlüne C.

1694^a Yek-cihet: Yek-cihât B / dâleletde: dâleletden A.

1694^b Kerbelâya çünki yetdi: ‘Azm-i Kerbelâyı kıldı B / yetdi: bindi A.

* **Beyt C, Beyt-i Meşnevî E, - A, D.**

1695^a kudümü: kudüm A.

1695^b arzında: arzında hiç C / koymadı: komadı A.

1696^a çün kim: çün ki B.

1696^b koymadı: kalmadı A.

* **Kâfiye-i Beytî’l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, B, D.**

1697^a sâ‘at hemân dem: sâ‘atde hemân B, dem ol araya C.

1698^a nedir: nedir tedbîr + B.

1699^a İmâm anı: anı İmâm C / anı okıdı: okıdı anı A.

1699^b gelmekde: gelmede E.

1700^b Da‘vet idüp ahd ü peymân kıldıñız C.

- Siz baña mektüb irsāl etdiñiz
Daʿvet edüp nice aqvāl etdiñiz
- A50^b** Ben anıñçün başmışam bunda qadem
Size rāh-ı Hāqqa rehberlik edem
- Müslimi çün kıldıñız anda şehīd
Ben de bildim bu kelām oldu baʿīd
- B62^b** Şimdi māniʿ olmaz iseñ gederim
Mekke yolına ʿazīmet ederim
1705. Okıdı İbn-i Saʿīd çün diñlegil
Bildi kim bu ceng içün gelmek degil
- Dedi çünkim böyledir bunda murād
Şulhıla defʿ ola şāyed bu fesād
- Yazdı ʿAbdullaha bunu ol zamān
Çün okıdı yazdı ol melʿūn hemān
- Ol Yezīdiñ beyʿatin ʿarz it aña
Ger qabūl itmezse iʿlām it baña
- C46^a D46^a** Bildi çün İbn-i Saʿīd bunda yaqīn
Şulha rāzı olmaz ʿAbdullah hemīn
- E52^a** 1710. Gönderir anı Hüseyme bī-nizāʿ
Çün İmām ol sözden etdi imtināʿ

1701^{ab} - E.

1701^a baña: benimçün C.

1701^b Daʿvet idüp: Gelsin diyü C.

1702^b Hāqqa: Halka B.

1703^b kıldıñız anda: anda kıldıñız A.

1704^a olmaz iseñ: olmazsañız A, B.

1704^b yolına: yoluna A, E.

1705^a İbn-i Saʿīd çün: nāme-i İbn-i Saʿīd B.

1706^a çünkim böyledir: kim böyledürir A.

1706^b şāyed: şāyet B.

1707^b ol melʿūn: melʿūnı A / ol: o B, C.

1708^b itmezse: itmez ise B.

1709^a bunda: bundan D, E.

1710^a Gönderir: Göndürir D / anı: anda B.

1710^b Çün İmām ol sözden itdi: Hem İmām itdi bu sözden B / sözden: sözi C.

Çün kabûl itmez İmām ol sözi hem
Yazdı ‘Abdullah bu hālî ol dem

Bu sözi işitdi ‘Abdullah dağı
Hışm edüp oldı ğazāb-nāk ey ağı

Gönderir Hışsını Şiti ol zamān
Hem Şemir Zü’l-cevşeni etdi revān

Vermeyeler şuyı susuz kalalar
Ya şehid edüp ya bey‘at alalar

1715. Çünki ol İbn-i Sa‘ide geldiler
Cümle bu aḥvālî tıbyān kıldılar

Anda Hıccāc oğlu var idi ‘Ömer
Koşdı aña beş biñ adı belli er

Gönderir anı Furāta vardı ol
Hem şuyu men‘ etdi anda durdı ol

B63^a Ol Muḥarrem ayı bil ey ‘ālī zāt
Hem yidinci günü hıfz oldı Furat

A51^a Hem Hüseyiniñ leşkerinde ol zamān
Bil şuşuzlık zāhir oldı nāgehān

1720. Çün Furatı men‘ edüp oldı meḥīn
Qaldı şuşuz ol İmāmü’l-müttakīn

1711^a ol sözi hem: bu kavli B.

1711^b ol dem: - B, o dem D, hem E.

1712^a işitdi: bildi B.

1712^b Ki hışm u ğazāb-nāk oldı katı B / oldı ğazāb-nāk: ğazablanısar A / ağı: sağı

1713^a Hışsını: ‘Aşiyeti A, C / hem dağı B.

1713^b Şemer: dağı A, Şimir B, Şemer E.

1714^b idüp: olup B.

1715^b bu aḥvālî: aḥvālî aña B.

1716^b beş biñ adı bellü: adı bellü beş biñ C.

1717^a vardı ol: vardılar A.

1717^b Hem şuyu men‘ itdi: Şuyı men‘ idüp B / itdi: idüp / durdı ol: tırdılar A / durdı: tırdı B.

1718^a bil ey ‘ālī zāt: idi zāt-ı pāk A.

1719^a leşkerinde: leşkeriniñ C, E.

1719^b şuşuzlık: şuşuzlığı E.

1720^a Çün: Hem A / Furatı: Furata E.

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Kerbelā şahnında şusuz kaldı Āl-i Muştafā
 'Aţşını kıldı ziyāde āfitāb-ı bī-vefā

Teşne-leblerle fiğāna başladı ehl-i 'ıyāl
 Kıldı a'dāyı sitemkār anlara cevır ü cefā

Meşnevī^{t*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Gördü çün 'Abbās qarındaşı 'ayān
 Aldı hem elli nefer atlı yayan

Ol Furātñ üstüne vardı dilīr
 Ceng eder beş biñ er ile hemçü şīr

1725. Şāflarını bozdı şuyı aldı ol
 Döndi hem andan Hüseyn geldı ol

İçdiler çün şuyı ol gün hāş u ām
 Bil ikinci gice irişdi İmām

C46^b D46^b

Gönderir bir ādemi kim şöyle bil
 Dedi var İbn-i Sa'ide söylegil

* **Ķāfiye-i Beyt-i Murabba^c C, - A, D, E.**

1721^a şusuz kaldı: kaldı şusuz B.

1721^b āfitāb-ı bī-vefā: āfitābın bī-vefā B, āfitābı hem vefā C, āfitābı vefā E.

1722^a 'ıyāl: 'ayān E.

1722^b Aldı hem elli nefer atlı yayan E.

* **Ķāfiye-i Beyt-i Meşnevī C, Ķaşd-ı Ķarār E /- A, D.**

1723^{ab} - E.

1723^a 'ayān: hemān C.

1724^a beş biñ er ile hemçü şīr: ol beş biñ er ile Beşīr A.

1725^a şuyı aldı ol: aldı şuyı hem C.

1725^b hem andan: andan hem A, D, andan ol C / ol: hem C.

1726^a çün şuyı: ol şudan A / şuyı ol: ol şuyı B.

1726^b İmām: ol İmām B, temām C, E.

1727^a ādemi kim şöyle bil: ādemi bil kim şöyle B / ādemi kim: ādemi ki A, ādemi E.

1727^b Didi: Yirü A.

E52^b Bu gice çıksun çerisinden nihān
Bir sözüm var ideyüm aña beyān

Çün ‘Ömer İbn-i Sa‘īde vardı ol
Hem Hüseyniñ bu peyāmın verdi ol

1730. İşidüp İbn-i Sa‘īd gör kim nice
Leşkerinden çıkdı vardı ol gice

B63^b Aldı ‘Abbāsı İmām vardı aña
Dedi babañdan vaşıyyet mi saña

Kim Resül evlādına düşmān olup
Bu şuyı men‘ edersiñ bunda gelüp

Tā ki teskīn-i harāret kıılmağa
Sa‘y edersiñ kim kıılıcın çalmağa

A51^b Ey ‘Ömer dünyāya olmaz i‘tibār
Kimseniñ ‘aқdine girmez bu nigār

1735. Bu sözüm toғrı naşīhat diñle sen
Yoksa senden korkmazam haққā ki ben

Murabba^{c*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Biz belādan gam çeküp miñnetden ikrāh itmeyiz
Pāre pāre kılsalar a‘zāmızı āh itmeyiz

Ya neden lāzımdur olmaқ sen bizüm cellādımız
Gerçi biz bu yirde gayrı cānı hem-rāh itmeyiz

1728^a çıksun: çıksın E.

1728^b aña: ben B / beyān: tibyān B.

1729^a İbn-i Sa‘īde: İbn-i Sa‘īd E.

1730^a vardı: taşra A.

1731^b vaşıyyet mi: vaşıyyetim A, vaşıyyetdür B.

1732^a Resül evlādına: Resüliñ Āline A.

1732^b idersiñ: idüp B, idesiñ C, eyleyüp D, idesin E.

1733^a teskīn-i: şiddetli C, bizleri D.

1733^b kim: hem C, E / kıılıc: kıılıcın A.

1734^a dünyāya: dünyāya bil + B.

1735^a toғrı: doғrı D.

* **Kāfiye-i Beytü’l-Murabba^c C, Beytü’l-Murabba^c E, - A, D.**

1736^b a‘zāmızı: gövdemizi A.

Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Çün 'Ömer işitdi bu resme kelām
Dedi yā İbn-i Resūl-i lā-yenām

Cümle söziñ toğrıdur şıdķ u şahīh
Hem size bu iş katı zulm-i şarīh

1740. Korkaram ki itmesem bunda şavaş
Anda 'Abdullah duyar ol bed-ma'ās

Kūfede hem hānemi eder harāb
Ol İmām dedi kim işit sen cevāb

Ben kefīl olam ki cennetde saña
Tā ziyāde ola rağbet de saña

Ol sarāyıñdan dağı dünyāda ben
Hūb sarāylar vereyim hem diñle sen

B64^a Kūfede hem bunca mülk ü mālımı
Hep saña verem işit aqvālımı

E53^a 1745. Oldı hāmūş çünkim anı diñledi
Ol degil qābil imām çün añladı

* Kāfiye-i Beytü'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E /- A, D.

1738^a bu resme: ol böyle C, bu böyle E.

1738^b yā: ey C, E.

1739^a şıdķ u: şıdķ-ı C, D.

1739^b size: bize A.

1740^b duyar: tıyar B.

1741^a hem: her C, E / hānemi: hānemi B, C, cānımı E / ider: eyler A.

1741^b didi kim işit sen : diriñ sen işit A, didi işitkim sen E / didi kim: didi ki C.

1742^a Ben kefilem ki cennetde hem aña A.

1742^b rağbet de: rağbet orda A, rağbetler B, rağbetden D.

1743^{ab} - A.

1743^a Ol dünyādaki sarāyıñdan dağı ben B.

1743^b hem: - B.

1744^a bunca: bunca olan + B / hem bunca mülk ü mālımı: bu mülk-i emlak u mālımı C / mülk ü: mülk-i B, D, E.

1745^a Ol dağı hāmūş olupen diñledi A / çünkim: çünki C.

1745^b qābil imām: qābiliñi qābil A.

D47^a Dedi ey zālīm ʿadu-yı ehl-i dīn
Yetmeyesin sen murādına hemīn

C47^a Az vāḳitde öyle oldu dīnlegil
Çıkdı Muhtār-ı Ebū ʿAbīde bil

Kendini oğlu ile etdi helāk
Ol necislerden cihānı etdi pāk

Murabba^{c*}

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

A52^a Zālīmī şanma kim oldu dü-cihānda ber-murād
Behre-mend olmaz nızām-ı zūlmile ehl-i fesād

1750. İntikām durmaz fenāda tīz geçer vāḳt-i ferāḥ
Yerde ḳalmaz āh-ı mazlūm zālīm olmaz dil-kūşād

Meşnevī^{*}

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

Çünkü maḥzūn geldi şehzāde ʿayān
Berberin Ḥāşīn anı gördü hemān

Efḍal-ı zühhād-ı ʿasr idi hem ol
Vardı çün İbn-i Saʿīde ol melūl

Hem icāzetsiz selām vermez aña
Gördü ol İbn-i Saʿīd ḳaldı taña

1746^a ʿadu-yı ehl-i dīn: ki ey ʿaduvv-ü dīn A.

1746^b İrmeyesin murādına sen yaḳīn A / Yetmeyesin ne murādın var ise hemīn B.

1748^a Kendini: Kendüni D / oğlu ile itdi: oğlını itdiler A.

1748^b itdi: eyledi B.

* **Ḳāfiye-i Beytū'l-Murabba^c C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.**

1749^a Zālīmī şanma kim oldu: Şanma ki oldu zālīmler A / şanma kim: şanma ki C.

1750^a durmaz: ṭurmaz A.

* **Ḳāfiye-i Ebyātü'l-Meşnevī C, Baḥr-ı Meşnevī E /- A, B, D.**

1751^b Berber İbn-i Ḥāşīn B.

1752^a ʿasr idi hem: ʿasr-ı vāḳtı A / ʿaşrī idi E / hem: - C.

1752^b çün: hem A / ol: - B, E.

1753^a icāzetsiz: icāzetsiz oturub + B.

1753^b Gördü ol: Ki ol E / ol İbn-i Saʿīd: İbn-i Saʿīde hem A.

Ey ʿazīz dedi selām noldı qanı
Berberin Ḥaṣīn dedi diñle beni

1755. Müslimāna verilir ancak selām
Ġayrıya maḥşūş degildir bu kelām

İşidüp İbn-i Saʿīd anı hemān
Ben degil miyem dedi hem müslimān

B64^b

*El-müslimū men selime'l-müslimūne min yedihī ve lisānihī**

Sen Resūl evlādına oldıñ mehīn
Cevr edüp şuyı içirmezsīñ hemīn

Qatlin istersīñ ki baq iqdāmıña
Hüküm olur mı endāmıña eslāmıña

Dedi ol İbn-i Saʿīd kim ben dağı
Bilirim bu sözleri bil ey saḥī

E53^b

1760. Kim Resūl evlādına itse ʿitāb
Müstaḥaḳ olur aña nār-ı ʿazāb

Līk terk itmey Taberistānı bil
Berberin gördü ki bu qābil degil

Murabba^c*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥār-ı dil-i Nemrūd nerm itmez Ḥalīlīñ gülşeni
Dest-i beyzā vermedi Firʿavna qalb-i rüşeni

1754^a Ey ʿazīz dedi: Didi ey ʿazīz A.

1754^b beni: anı B, D.

1755^b maḥşūş degildir bu kelām: maḥşūş degil budur kelām E, bu kelām: bil kelām D.

1756^a anı: bunu E.

1756^b Ben degil miyem dedi hem: Didi ben degil miyem çün B / hem: bil C, E.

*[المسلم من سلم المسلمون من يده ولسانه] *Müslüman olan kimse dilinden ve elinden Müslümanların selamet buldukları kişidir.* Bk. Ekler: 13]

1758^a Qatlin: Qatlini B, Qatlin C, Qatlini D / istersīñ ki: istersīñ: A, B, D / iqdāmına: endāmıña A.

1758^b Hüküm olur mı endāmıña islāmıña A / Hüküm: İmdi hüküm + B.

1759^a Didi ol İbn-i Saʿīd kim: Didi kim İbn-i Saʿīd B / ol İbn-i Saʿīd: İbn-i Saʿīde A,

1761^b Berberin: Berber Ḥaṣīn B.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, B, C, D.**

1762^a Ḥār-ı dil-i Nemrūda nermi itmez Ḥalīl nārını A / Ḥār-ı dil-i: Ḥār u dil-i C.

D47^b Çāresi yok böyledir emr-i Cenāb-ı Kibriyā
Hā'il olmaz nāvek-i taḳdīre dād u cevşeni

Baḥr-ı Meşnevi*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

A52^b C47^b Şimir mel'ün görür çünkim bu ḥālī
Ol 'Abdullaha vardı bil maḳālī

1765. Hüseynile dedi İbn-i Sa'īd hem
İderler şoḥbeti añla me'ālī

İşidüp oldu 'Abdullah ḡaḡab-nāk
Hemāndem nāme yazdı diñle ḳālī

Seni ben ceng için göndermişim bil
Degil şoḥbet için fehm it mişālī

Teberistānı ver Zü'l-Cevşene sen
Bilirim itmeñ emre imtişālī

'Ömer İbn-i Sa'īd çünkim oḡudı
Ziyāde oldu anıñ infi'ālī

B65^a 1770. Sekizinci günü İslām çerisi
Şusuzlıḳdan buñaldı gör melālī

Buyurdı çün İmām bir yir ḳazarlar
Çıḳar bir çeşme şan āb-ı zülālī

1762^b nāvek-i: te'vīl-i C / dād u: dāvūd u B, D, راء و E.

* Baḥr B, - A, C, D.

1764^a Şimir: Şimr-i B / mel'ün görür çünkim: mel'ünü gördikim A.

1764^b Ol: O A.

1765^a Hüseynile didi: Didi ki Hüseynile B

1765^b me'ālī: mişālī A.

1766^a oldu: anı D.

1766^b Hemān dem: Hemān / ḳālī / maḳālī A.

1767^a göndermişem bil: gönderdim B / göndermişem: göndürmüşem E.

1767^b fehm it: diñle C, E.

1768^b itmeñ emre: itmeñ bu emre + B, emre itmeñ C / itmeñ: itmediñ A.

1769^a çünkim oḡudı: oḡudı çünkim D / oḡudı: oḡıdı C.

1770^a günü: günü C.

1770^b gör melālī: diñle ḥālī C.

1771^a Buyurdı çün: Buyurur hem A / Buyurdı: Buyur da B.

İçerler cümlesi ol şudan ey yār
Yine gā'ib olur çeşme vişāli

Çün 'Abdullaha irdi bu haber hem
Yazar İbn-i Sa'ide bu kemāli

Ferāgat ruḥṣatın verme aña hīç
Hemān bir sâ'at evvel it kıtāli

1775. Anıñ ardınca Aḥnaf oğlu Qaysa
Verüp biñ er daḥı etdi rişāli

E54^a Muḥammed Eş'atīye verdi biñ er
Anı gönderdi verdi genc ü mālī

Verir Hüccāca anda biñ münāfık
Dedi varıñ idiñ ceng ü cidālī

On altı biñ kişi cem' oldı nāgāh
Ḥabīb İbn-i Müzāhir bu ricālī

Görüp dedi Hüseyme kim icāzet
Verir señ eyledim fık-r-i ḥayālī

A53^a 1780. Esedoğlu kabīlesi yaqındır
Qamusı mü'min-i pāk-iştigālī

1771^b bir çeşme: çeşme akar D / şan: gör A, şanki E.
1772^a İçerler: İçerlerdi B / cümlesi ol şudan: ol şudan cümlesi C / ey: e A.
1773^a hem: - B.
1773^b kemālī: kelāmı A.
1774^a ruḥṣatın: ruḥṣatı A / hīç: sen C.
1774^b bir: - A.
1775^a Aḥnaf: Aḥnaf A, D.
1775^b Götürür bir sâ'at evvel kıtālī B / Virüp: Virir / risālī: vişālī A.
1776^a Eş'atīye: Eş'ata A, Eş'ite C / er: er hem + A, eri B.
1776^b gönderdi: gördi E.
1777^a Virir: Virdi A, Virir C / anda biñ münāfık: biñ münāfık anda A.
1777^b Didi varıñ idiñ: Var diyin didi idiñ E / ceng ü: ceng-i C, D, E.
1778^a On: Ol D / nāgāh: anda A.
1778^b bu: hem bu B.
1779^a Görüp didi Hüseyme: Bunları görüp Hüseyme didiler A.
1779^b Virirseñ: Virirseñ B, C, Virirsin D.
1780^a yaqındır: yaqındır bil B, yaqındır D.
1780^b pāk-iştigālī: pāk-iştigālī 'ālī B / pek-iştigālī E.

D48^a

Şehâdet ṯalibi çokdur getirem
Haber verüp añā ehl-i ḏalālī

İcāzet verdi çün İbn-i Mezāhir
O yere etdi ol dem intikālī

Dedi kim ey kabīle oluñ āgāh
Muḥaṣṣardur Resūlīñ Beyt-i Ālī

Murabba^{c*}**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**B65^b C48^a

Kerbelāya deştinde maḥzūn kaldı evlād-ı Resūl
Çevre yanın aldı ehl-i fışkile kavm-i fuzūl

1785. Var mı müştāk-ı şehâdet olan ensār-ı ḵadīm
Tā bula bākī şehâdet cenet-i me'vāya ol

Baḥr ***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Ḳabīleden hemān toḡsan dil-āver
Ḥabīb ile gelirken ḥüb-ḥıṣālī

Ömer İbn-i Sa'īd anı işitdi
Çağırdı erzaḳı ol bed-fi'ālī

Alup dört biñ kişi vardı öñine
Geder şöyle şan açdı perr ü bālī

1782^a virdi: aldı A, B.

1782^b O: Ol B / yere: yerden C.

1783^a Didi kim: Didiler kim A.

1783^b Muḥaṣṣardur: Muḥāṣaradadur B.

* **Ḳāfiye-i Beytü'l- Murabba C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

1784^a deştinde: şahnında A.

1784^b yanın: yanın B / kavm-i: ol A.

1785^a Var mı: Varın A.

* **Ḳāfiye-i Beytü'l Meṣnevī C, Baḥr-ı Ma'nevī E, - A, D.**

1787^a anı: anı çün + B / anı işitdi: işitdi anı D.

1788^a Alup: Alur / varup: varır B / vardı öñine: hem ceng iderek E.

1788^b → 1789^b E, Gider şan açdı perrü hem ve bāl A / Gider şöyle şan: Giderler şöyle şanki B.

Görür toksan kişi hem ceng ederler
Penāh edüp Cenāb-ı Zü'l-Celāli

1790. Şehīd oldı çoğı ol yerde nāgāh
Kalanıñ kalmadı cenge mecālī

Görürler Kerbelāya yol bulunmaz
Kabileye döner bī-ihtimālī

Habīb mahrūm gelir ol dem İmāma
Olur anlar çerinüñ ittişālī

Bu sözi çünki ʿAbdullah işitdi
Yazar İbn-i Saʿīde lā-muḥālī

E54^b Hüseyne mühleti vermişsiñiz siz
Kim ʿasker cemʿ eder rûz u leyālī

1795. Bugün ceng ü cidāl eyleki yoksa
Seni katl ederim bī-ihtilālī

A53^b Gice nāme gelir İbn-i Saʿīde
Okudı buldı hem şabr-ı zevālī

Gice ceng istedi çün ol münāfık
Ferāğat kıldı ḥavf-ı Lā-yezālī

Murabba^{c*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1789^{ab} - E.

1789^a hem ceng iderler: bunları iderler B.

1790^a çoğı ol yerde: o yerde çoğı B / ol: o A, D.

1792^{ab} - C.

1792^b Olur: Ol yir E.

1793^a çünki: anda A / ʿAbdullah işitdi: işitdi ʿAbdullah B.

1793^b İbn-i Saʿīde: İbn-i Saʿīde hem + B.

1794^{ab} - A.

1794^b ider: idüp B.

1795^a cidāl eyle ki: cidālī eyle A.

1795^b iderem: iderem bil + B.

1796^a gelir: gelüp A.

1796^b Okudı: Okıdı: A, C, D / şabr-ı zevālī: şabr-ı vişālī C, E.

1797^a çün ol: ol çün A / çün: - B.

* **Ḳāfiye-i Beytü'l- Murabba C, Beyt-i Murabba^c E, - A, B, D.**

B66^a Çeng-i harbi çaldı zālīm cenge āgāz eyledi
Mü'mini maḥzūn münāfīk göñlünü şād eyledi

Qırdı dām-ı fitne-i şayyād-ı ʿālem anda kim
Cem^c olup anda gurāblar şayd-ı şehbāz eyledi

Meşnevī *

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

D48^b 1800. Ol Muḥarrem ayınıñ hem ol gice
Toḳuzıncı günü idi gör nice

Hem İmām ederidi ol demde ḥāb
Uyanup ğavġādan ol ʿālī-cenāb

Dedi ʿAbbāsa birāder var añā
Tā ki mühlet vere bu gice baña

Bu gice Cum^a gicesi kıl ʿayān
İntihā-yı ʿömrimizdir bil beyān

İrteye deġin ʿibādet edelim
Zıkr-i Yezdān ile t̄aʿat edelim

C48^b 1805. Vardı ʿAbbās leşkere karşı durır
Hem nidā edüp bu resme çağırır

Dedi kim āgāh oluñ ey ḥāş u ʿām
Mühlet ister bu gice sizden İmām

1798^a Çeng-i: Kūs-ı B.

1798^b Mü'mini: Mü'min A.

1799^b anda: ol gün D, E.

* **Baḥr-ı Meşnevī E, - A, C, D.**

1800^a ayınıñ hem: ayı içre A / ol gice: diñle nicesi B.

1800^b Tā seb'inci günü idi ol gice A, Peydā olındı hem toḳuzıncı gicesi B.

1801^a ol demde: anda tāze A.

1801^b Uyanup: Uyanır C, E / ğavġādan: uyḳudan B, ğavḳadan C, ğavġada D.

1802^a birāder var: var birāder C / birāder: bürāder: A, B.

1802^b mühlet vire bu gice: bu gice mühlet vire D / baña: saña A.

1803^a gicesi: - si E / kıl: bil C, E / ʿayān: beyān B, D.

1803^b beyān: ʿayān A, B, D.

1804^{ab} - A.

1804^a deġin: deġin biz + B, dek D.

İşidüp İbn-i Sa'īd anı hemīn
Leşkerile meşveret edüp la'īñ

Dediler kim size mühlet yokdurur
Size āmān hem ḥamiyyet yokdurur

Dedi 'Abbās bu nice dürlü fesād
Bu ne zulm-i zālīm ey zālīm 'inād

1810. Bu gice Āl-i Resūle mühleti
Vermeyesiz ger bulaydım ruḥṣatı

E55^a Evvelā cenge izin verse İmām
Bu gice sizi kıradım ey zulām

A54^a B66^b Çünkü anuñ sözlerin leşker görür
Bi'z-zarūrī ol gice mühlet verir

Bu yañadan ol İmāmü'l-müttakīn
İtdi ḥendek urdı eṭṭāfin hemīn

Urdı bir od yandı āteş nāgehān
Şu'lesi çıkdı hevāya ol zamān

1815. Mālik İbn-i 'Urve bu ḥālī görür
Atını sürdi hemān na'ra urur

İtdi çün cevlanı devrān eyledi
Hem Hüseyme döndi böyle söyledi

Āteş-i 'uḳbādan evvel kendiñi
Yaḳdıñ od-ı fāniye gör fendini

1807^b idüp: ider A, itdi C.

1808^a size: saña B / yokdurur: yokdur E.

1808^b Size: Hem A / āmān hem ḥamiyyet: āmāl hem şöḥbet E.

1809^a bu nice: bu gice B, bunca C / dürlü: dürlü hem + C.

1809^b zulm-i zālīm: zulm-i zāhir A, dürlü zulm D.

1810^a Bu: Bir B, D.

1810^b ruḥṣatı: fırsatı E.

1812^a Çünkü: Çünkü D / sözlerin leşker: leşkeri sözün A / leşker anuñ sözlerin E.

1812^b virir: virir B, C.

1813^a İtdi: İndi A, B, didi C / urdı: vurdu E / hemīn: yaḳın A.

1814^b çıkdı: düşdi A.

1815^b na'ra urur: naşra varır C.

1816^a İtdi çün cevlanı: Çün sürdi B / İtdi: Anda C / çün cevlanı: cevlanile A.

1817^a 'uḳbādan: 'uḳbāda / kendiñi: kendüñi A.

Çün işitdi bu sözi ol şāh-ı hāş
Dedi aña *Kezzebet yā Kavm-i Āş*

D49^a

Sen varup tā olasıñ ehl-i cinān
Nāra girem ben eder misin gümān

1820. Dediler ki bir ızın ver yā Īmām
Bu la'īniñ 'ömrin edelim tamām

Dedi cenge rāzı olmam ibtidā
Lākin anı gör ki neyler ol Hudā

Hem du'ā kıldı dedi yā Zü'l-Celāl
Bu la'īni nāre yaq ey lā-Yezāl

Kıldı anda bu du'ā'ı ol zamān
Çün tamām etdi du'āsın nāgehān

İhtiyārsız atı anı aldı hem
Kaçdı ol hendek yanına geldi hem

1825. Āteşe atdı anı yaqup geder
Bu iki leşker bu hāli seyr eder

Çün la'īni yaqdı āteş diñlegil
Secde kıldı ol Īmām şükr etdi bil

1817^b Yakdıñ od-ı fāniye gör: Yakdı urdı qanıya gör A / od-ı fāniye gör: odı qanı gör yā B / od-ı: oda E / gör: bil C.

1818^a ol şāh-ı: dīn-i B.

1818^b [كنبث يا قوم عاص : *Ey Ās kavmi yalan söylediniz.*]

1819^a varup tā olasıñ: olasıñ tā varup B, D / olasıñ: olasıñ A.

1819^b ben: sen C.

1820^a ver: ver sen + B.

1820^b 'ömrin idelüm: idelüm 'ömrin B, D.

1821^a cenge: çünkü B, C / olmam: olmam ben + B.

1821^b Lākin anı neyler ol Bāri-Hudā A / anı gör ki neyler: anı neyler gör ki D.

1822^a du'ā: dū'ā D.

1822^b nāre yaq ey lā-Yezāl: oda yaq yā Zü'l-Kemāl A.

1823^b temām itdi du'āsın: du'āsın itmām itdi A.

1824^a anı: anıñ E / anı aldı: aldı anda C / hem: oldem B.

1824^b ol: - / hem: ve hem C.

1825^b hāli: hāle A, D.

1826^b Secde-i şükr eyledi Īmām anda bil B / kıldı: kılub / itdi: ider A.

B67 ^a C49 ^a	Dedi yā Rab bir ġarīb mazlūm benim Ehl-i Beyt-i Aḥmed-i maḥdūm benim
	Al bu zālīmlerden ey Ḥaḳ dādımı Gör benüm bu ʿaṭşıla feryādımı
A54 ^b	Ol Muḥammed Eṣʿatī girdi o dem Ol Ḥüseyne bu kelāmı dedi hem
E55 ^b	1830. Ne taʿalluḳdur ol peygamber saña Lāf edüp hem faḥr edersin sen aña
	Çün İmām gördü edāsını anıñ Dedi yā Rab ver cezāsını anıñ
	Bu münācātı idince ol zamān Bevli zāhir oldu melʿūnuñ hemān
	İndi atdan bevli içün ol laʿīñ Od yirini urdı bir ʿaḳreb hemīn
	Açılır ʿavret yiri gör sen anı Ol necāset içre verdi cānını
	1835. Cuʿde melʿūn etdi cevlanı tamām Ol Ḥüseyne dedi kim diñle kelām
	Bu Furat deryā gibi āb-ı zülāl Hem saña bir ḳaṭre verilmek muḥāl

1827^a bir: - E.1827^b maḥdūm: maḥtūm A, C.1828^a zālīmlerden ey: zālīmler benüm D / ey: - B.1828^b bu: hem A, - B.1829^b Eṣʿatī: Eṣʿatī A, Eṣʿayī D / o dem: ol dem A, bu dem C.1829^b kelāmı: kelāmları B, ʿilāmı D.1830^a ol: ki C, o D.1830^b faḥr: faḥri / sen: - A.1831^a edāsını: edāsın B.1831^b anıñ: bunuñ E.1832^a Bu: Böyle B.1833^a atdan bevli içün: bevl içün atdan C / bevli: bevl A.1833^b Od yirini: dübürin B.1834^a gör sen: sen gör A.1834^b virdi cānını: mürd oldu cānı B, tabşurdu cānı C, E / tabşurdu cānı D.1835^a melʿūn / melʿūnı / cevlanı: cevlan A.1835^b didi kim: didi ki A.1836^b ḳaṭre virilmek: ḳaṭresin virmek A.

D49^b

Tā ki şusuz olasın bunda helāk
Bu cevābı işidüp ol zāt-ı pāk

Ağladı kıldı duā kim yā Muīn
Kıl helāk bu melūnı şusuz hemīn

Bu münacātı idince ol zamān
Düşdü atından o melūn nāgehān

1840. Çağırır kim el-emān bir şu veriñ
Verdiler şuyı anıñ hālın görin

İçemez şuyı şu ister çağırır
Her ne miqdār leşker aña şu verir

B67^b

Hiçbirin içemeyüp hem verdi cān
Gördü leşkerler kerāmātı hemān

Zerre deñlü fā'ide kılmazdı hiç
Fāsıķıñ fıskı hālel bulmazdı hiç

Beyt*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Şuāc-ı āfitāb gelmez kıyāsa
Yine rüşen degil çeşm-i yarasa

1845. Açar Fettāh bāb-ı gönli yoksa
Muşayķal neylesin ķalb içre pāsa

1837^a şusuz olasın bunda: şusuzlıķdan olsun A.

1838^a duā kim: duāyı A.

1838^b hemīn: yaķın A.

1839^b melūn nāgehān: melūnı hemān A.

1842^a Hiçbir şu içemeyüp cānını virdi B / hem virdi cān: cān virdi ol A, cān virdi hem D, virdi cān E.

1842^b Bu kerāmātı o leşker gördi ol A, Bu kerāmātı o leşker gördi hem D

1843^{ab} - A.

1843^a fā'ide: fā'ide birine + B.

1843^b bulmazdı: virmezdi C.

* **Beyt-i Ma'nevī E, - A, C, D.**

1844^{ab} → 1856^{ab} A.

1845^{ab} → 1857^{ab} A.

1845^a fettāh bāb-ı gönli: fettāh-ı ebvāb gönli C.

Baḥr-ı Meṣnevi***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Şoñra bir minber düzer anlar tamām
Okudı ḥuṭbe çıkup anda İmām

E56^a Eyledi Mevlāya ḥamdile sipās
Hem Resūline şalavāt bī-ḳıyās

C49^b Hem dedi ey yār-ı ğarım biliñiz
Ḥoşnudam ben sizden āgāh oluñız

A55^a Hīç muḥālif olmadıñuz siz baña
Cümleñizden rāzıyam öñden şoña

1850. İstemem ancak size budur taleb
Bir zarar irişe ben olam sebeb

Bunda mühlet istedigim diñlegil
Yalıñuz kendi necātımdan degil

Ben anıñçün istemişdim mühleti
Varıken ḥālā ḥalāşıñ fırsatı

Bu gice cümle perişān oluñız
Mekke yoluna ʿazīmet ḳıluñız

Hem Benim maḳşad ben idince vefāt
Sizlere bir kimse itmez iltifāt

* - A, B, C, D.

1846^a anlar: ḳamu aḥbābı B.

1846^b anda: aña D, E, andan B.

1847^a ḥamdile: ḥamdile hem + B.

1847^b Ḥaẓret-i resūline şalāt hem bī-ḳıyās B.

1848^a yār-ı ğarım biliñüz: yār-ı ğār bilüñ āgāh B / biliñüz: siz bilüñ A /

1848^b āgāh oluñız: oluñız āgāh B / oluñız: oluñ A.

1849^a Hīç: Hem D.

1850^a İtem ancak budurur bunda taleb A / ancak size: size ancak B.

1850^b irişe: irişe B.

1852^a anıñçün: anıñ için B / istemişdim: istemişim A, C, itmişdim E.

1852^b ḥalāşıñ fırsatı: ḥalāşım necātı A / fırsatı: fūrşatı B.

1853^b yoluna: şehrine A.

1854^a maḳşad: maḳşadım B.

- D50^a 1855. Maşlaḥat budur ki şimdi gidesiz
Bu belānıñ fikrini terk idesiz

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- B68^a Elde fırsat variken def^c-i belā kılmak gerek
Şoñra imkān yok 'ilācı ibtidā kılmak gerek
- ‘Ākil ol kim ḥavf-ı düşmāndan ola her dem emīn
Şerr-i zāhirden bu cānı ihtifā kılmak gerek

Baḥr-ı Meşnevī*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bu kelāmı çün işitdiler hemān
İttifākile edüp zār u fiğān

Dediler biz gitmemiz mümkīn degil
Yolıña cān vermemek mümkīn degil

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1860. Biz necāt-ı 'ömri bu yerde ferāḡat etmişiz
Bir vişāl-i ḥāk-pāyiñle murāda yetmişiz

1855^b idesiz: idiñiz A.

* - A, B, C, D.

1856^a def^c-i belā: hem def^cini A.

1856^b imkān yok 'ilācı: mümkün olmaz aşı B.

1857^a her dem: - A.

* **Beytü'l-Meşnevī C, - A, B, D.**

1858^b fiğān: efgān C.

1859^a biz: kim A / gitmemiz: gitmeyiz C, D.

* - A, B, C, D.

1860^{ab} → 1869^{ab} A.

1860^a itmişiz: itmişiz B, D.

1860^b ḥāk-pāyiñle: ḥāk-pāyiñden B, D.

Bu şehadet rütbesinden sen bizi men^c etmekim
Biz tarîk-i Hakk'a lutfuñ rehberiyle getmişiz

Meşnevî*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

E56^b

Niyyeti hâlişlerin gördü İmām
Anlara kıldı du'alar ol hemān

Döndi bu kez Müslimiñ evlādına
Dedi gūş tutuñ bu söz bünyādına

A55^b

Siz variñ Mekkeye dimeñ hem ba'īd
Çünkü atañızı kıldılar şehīd

1865. Hāneñiz tā Olmasın gayrı harāb
Siz variñuz Mekkeye budur cevāb

Müslim evlādı çün işitdi hemīn
Dediler kim ey emīrū'l-mü'minīn

C50^a

Dileriz kim atamız gibi hemān
Hem qarındaşlarımız gibi 'ayān

Biz daḥı evvel şehadet bulalum
Tā seniñ yolında qurbān olalım

1861^{ab} → 1870^{ab} A.

1861^a itmekim: itmek B, eyleme D.

1861^b tarîk-i: - B / gitmişüz: gitmişiz B, D.

* Kāfiye-i Beytū'l-Meşnevî C, Baḥr-ı Meşnevî E, - A, B, D.

1862^a hâlişlerin: hâlişleriñ E.

1862^b kıldı du'alar: du'alar kıldı anda + B.

1863^b gūş: kulaḥ E / tutun: dutuñ D / söz: kelām A.

1864^a Siz variñ Mekkeye dimeñ: Siz dimen yıraḥ Mekkeye variñ A / variñ: variñ ol D / hem: - A, B, D, E.

1864^b Çünkü: Çünkü C, E / kıldılar: kılmışlardı B.

1865^a tā olmasun gayrı: olmasın ki anda B / Hāneñüz: Hāniñuz B, C /

1865^b variñız: variñ / budur: budurur B.

1866^a Müslimiñ evlādı işitdi yaḥīn A / Müslim: Müslimiñ B, D / çün: - D.

1866^b ey: yā D, ey şāh-ı + B.

1867^a Dileriz kim: Didiler biz A / gibi: gibi bizler de B / hemān: 'ayān A.

1867^b 'ayān: hemān A.

1868^a Biz daḥı: Cümleden biz daḥı + B / evvel: ol dem A.

1868^b qurbān olalım: bu cān qurbān kılalım B.

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Meclis-i ʿuḳbādadır çün şāḳī-i bezm-i şafā
Olalım ol ʿıyşa rāḡıb edelim ʿarż-ı vefā

1870. Andadur cemʿiyyet-i ehl-i vefāī bī-riyā
Andadur aḳşā-i maḳşad faḫr-i ʿālem Muştafa

B68^b**Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Yezīd Leşkeriyle Muḫārebe ve Ehl-i Beyte Vedā'ın Beyān İder*****Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**D50^b

Anlara anda duʿālar eyledi
Rāvīler bunda rivāyet söyledi

Çünkü mühlet aldı ol gice İmām
Dirdi anda āl u aşḫābın tamām

Ol şeb-i ʿĀşüre idi bil o dem
Hem daḫı cumʿa gicesi idi hem

Şubḫadek anda ʿibādet etdiler
Zikr-i tesbīḥ hem rifāḳat etdiler

1875. Anlarıñ tekbiri tehlīli ʿayān
Lerze-nāk etdi semāyı ol zamān

Hem melekler dirleridi kim şaḫīḥ
Bu nice zulm-i şariḥ fi'l-i ḳabīḥ

* - A, B, C, D.

1869^a ʿuḳbādadır: ʿuḳbādurur A.

1869^b Olalım: Ol ki B / ʿayşa: işe D / ʿarż-ı: عرضوا B.

1870^{ab} - C.

1870^a Andadır cemʿiyyet ehli kimseler nā-ümīd olmasın B / vefāī: vefā A, vefālar D.

* **Gazā-yı İmām Ḥüseyn Raḍyallahuanh ve leşker-i Yezīd ve ʿAbdullah ʿaleyhilaʿnetullah C, Zikr-i Gazā-yı Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Leşkeriyle Yezīdiñ Muḫārebesin ve Ehl-i Beyte Vedā' D / Gazā-yı Ḥazret-i İmām Ḥüseyniñ Leşker ile Yezīdiñ Üzerine Geldigi Beyān E / - A, D.**

1871^a eyledi: eyledi şehzāde + B.

1871^b Rāvīler rivāyet eyledi bunda B / bunda rivāyet söyledi: anda rivāyet eyledi A / söyledi: eyledi C.

1873^{ab} - A.

1873^b Hem daḫı cumʿa: Hem onıncı B / Hem daḫı: Daḫı B.

1874^a Şubḫdan ʿibādetler itdiler anda B.

1874^b tesbīḥ: tesbīḥi C / hem: - B, C, D, E / hem rifāḳat itdiler: رعانيلر itdiler anda B.

- A56^a** ‐Arş u Kürsîyle felek bî-iltimâs
Ol gice tütüdü şehîdler üzre yas
- E57^a** Şubh-ı şâdık çünki oldu âşikâr
Geldi bir on tâ semâdan kâmkâr
- Ümmü Gülşüm işidüp havf eyledi
Çün İmâma vardı anı söyledi
1880. Ey birâder dedi iştidîñ mi sen
Ol İmâm dedi işitdim anı ben
- Bu gice ceddîm Resûllullahı ben
Vâkı‘amda görmişim işit bu dem
- Hem şehâdet müjdesin verdi baña
İntizârım dedi ey oğlum saña
- Cümle ervâh-ı nebîdir intizâr
Bize mihmân ol bugün ey kâmkâr
- B69^a** Bir ferîştâh gördüm anda ol zamân
Bir elinde şîşe vardır bil ‘ayân
1885. Ben Dedim ki Resûl nedir taleb
Bu ferîşteh bu şîşe nedir ‘aceb
- Dedi bu me’mûr ki zâlimler seniñ
Kanıñı yire dökince düşmânıñ

1876^b Bu nice zulm-i şarîh: Bunca zulm-i şarâhat C.

1877^a Kürsîyle: Kürsî A.

1877^b tütüdü: dutdı D, E / şehîdler üzre: şehîdlerçün A.

1878^b tâ: - B.

1879^{ab} Bu beyittrn önce E nüshasında **Bahr-ı Mesnevî** başlığı yer almaktadır.

1879^b Çün: Hem B.

1880^a iştidîñ mi: iştidim ki E.

1881^a ben: hem D, E.

1881^b işit bu dem: işitgil sen A, işit sen B, işit ki sen C.

1882^a müjdesin: rütbesin D.

1882^b İntizârım: Muntazırım B.

1883^a nebîdür: nebî hem C.

1884^b vardır bil: vardırur A / şîşe: شوشه / bil: - E.

1885^a didim ki: didim yâ A, B / nedir: nedir bunda + B.

1885^b ferîşteh: ferîştâh A / şîşe: شوشه E / ferîşteh bu: ferîşteh ki B, şîşe nedir: şîşedir ne C.

1886^a me’mûr ki: me’mûrdur A, me’mûl ki B.

C50^b

Doldura anıñla anı bu melek
 Āsumāna ıara budur dilek

Ümmü Gülşüm işidüp efgān eder
 Nār-ı asretle dili büryān eder

Ol Īmām aña dedi ey am-güsār
 Ehl-i Beytim āzır eyle yūri var

1890. ün irişdi vaqt-i eyyām-ı vedā^c
 āzır olsun geldi hengām-ı vedā^c

Murabba^{c*}

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

El-vedā^c ey yār-ı ārım kim ecel geldi yaıñ
 Geçdi vatim kim bugūn encām-ı ‘ömrümdür hemīn

Cānım ārzū ılmasın mı vuşlat-ı cānānı kim
 Īntizār olmuş baña ervā-ı mürsel şāh-ı dīn

Meşnevī^{*}

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

Geldi Ehl-i Beytile evlādı hem
 Nevalarla etdiler feryādı hem

A57^b E57^b

Gördü anı ün Hüseyn-i Müctebā
 Dedi ey mazlūmları sözi aba

1886^b dökince: dökince ol + B.

1887^a Doldura: oldura A, B / bu: ol C.

1890^{ab} - A.

1890^b olsun: eyle C.

* **Beyt-i Murabba^c E:** - A, C, D.

1891^a yaıñ: bugūn C, E.

1891^b vatim: ‘ömrüm A / hemīn: bugūn C, yaıñ E.

1892^a ārzū: ārzū A, B, C, D / cānānı kim: cānānı ki A.

1892^b şāh-ı dīn: hep bugūn C.

* **Bahr-ı Meşnevī E,** - A, B, C, D.

1893^b Nevalarla itdiler feryādı hem: Nevalar itdiler feryād anda hem A, Neva-i hüznı itdiler feryād hem B, Neva ılıp itdiler feryādı hem C, Nevalar itdiler feryādı hem D.

1894^a anı ün: ün anı C, D.

1894^b abā: şabā A, ıbā B.

1895. Ey ‘aceb ğurbetde n’ olur ħālīñiz
Yā neye münceŕ ola aĥvālīñiz

Beyt-i Murabba^{c*}

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

‘Aceb bilmem nolur yā Rab bu Ehl-i Beytiñ aĥvālī
Yalīñuz düşdü ğurbetde perīřān ola mı ħalī

O zālīmler cefāsına bu maẓlūmlar ne kılsınlar
Esīr eder mi a‘dālar eyā bu ehl-i eṭfālī

Baĥr-i Meşnevi^{*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

B69^b

Bir ıarafdan řehrbānū aĝlayup
Bu sözi dirdi derūnıñ daĝlayup

Dirdi bu miskīn olan ma‘şūmları
Bu yetīm ıalmıř ıuran maĥdūmları

1900. Kime ışmarlar gedersin yā İmām
Ya kime teslīm edersin ey İmām

Murabba^{c*}

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Kimse yā Rab bu benim gibi perīřān olmasın
Ayırup cānı cenāndan kimse giryān olmasın

1895^{ab} - A.

* **Kāfiye-i Beyti’l Murabba^c** C, -A, B, D.

1896^{ab} → 1899^{ab} A.

1897^b eṭfālī: eṭvālī B.

* **Kāfiye-i Beyti’l Meşnevi** C, -A, B, D.

1898^a Bir ıarafdan řehrbānū aĝlayup: Bu ıarafdan řehribānū aĝlayarak geldi ol A.

1898^b dirdi derūnıñ daĝlayub: dir derūnında ıaĝlıyur A / daĝlayup: ıaĝlayup C.

1899^b maĥdūmları: nefer-i maĥdūmları B.

1900^a İmām: hümām A.

* **Beyt-i Murabba^c** B, -A, C, D.

1901^a Kimse: Kimseler E / benim gibi perīřān: bu benim gibi pür-ĥār A.

1901^b Ayırup: İrüp A, ayrılup B.

Bir yañadan nār-ı firķat bir yaña dost āteşi
Bu iki söz anda ķablīm içre biryān olmasın

Baħr-i Meşnevī*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bir yañadan Ümmü Gülşüm yaķa ķāk
Eyleyüp hem başına saçardı ĥāk

Dir idi şems-i risālet rüşeni
Ey zıyā-dār-ı imāmet rüşeni

C51^a 1905. Çün 'Aliyyü'l Murtaẓā etdi vefāt
Yirini tıtdı Ĥasan ol 'ālī-zāt

D51^a Biz Ĥasanla eglenürdik her zamān
Āteşimiz teskīn olurdı hemān

A58^a Göñlümüz eglencesi idi Ĥasan
Ol daħı rıķlet idince diñle sen

Biz seniñle eglenürdik yā Īmām
Söndürürdiñ nār-ı firķati tamām

E58^a Ya seni böyle idince rüzigār
Kimler ile olalım biz ġam-güsār

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1902^a nār-ı firķat: nār-ı ġurbet B, C, E / yaña: yañadan B, E / dost āteşi: dost-ı āteş A.

* **Kāfiye-i Baħrū'l Meşnevī C, -A, B, D.**

1903^a yaķa ķāk: yaķaların ķāk ķāk A.

1904^a şems-i risālet rüşeni: ey şem'-i risālet gülşeni B, D.

1905^a Çün: çünkü B /

1905^b 'ālī-zāt: zāt-ı pāk A.

1906^a Ĥasanla: Ĥasan ile B.

1907^a eglencesi idi: eglencesiydi A.

1908^b Söndürürdiñ: Söndürdiñ B / nār-ı firķati: firķat-i nārı A,B, C, D.

* - A, B, C, D.

1910. Āh ki ʿālem içre böyle bir muşibet olmasın
Bir benim gibi cihānda ehl-i miḥnet olmasın

Cānımı yaqdın felek nār-ı firākıñdan yiter
Kimse hiç bencileyin biryān-ı firqat olmasın

Baḥr-i Meşnevî*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

B70^a

Bir taraftan Ehl-i Beyt edüp fiğān
Söyleyüp mefḥūm-ı şîʿri bî-gümān

Beyt-i Murabba^c*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ey felek fikr eyle bir kez bu ne miḥnetdir bize
Bu ne dürlü zulm-i zāʾid bu ne nisbetdir bize

Gelmesin dār-ı fenāda başına bir kimseniñ
Ol ki geldi bu eziyet bu muşibetdir bize

Meşnevî*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1915. Çünkü şubḥ-ı şādık irişdi tamām
Hem cemāʿatle namāz kıldı İmām

Zıkr ü tesbîḥ itmeden ol ʿālî-rāy
Kopdı aʿdānıñ şadāsı tıldı cāy

1910^{ab} -C.

1910^b ehl-i miḥnet: bir miḥnet E.

1911^{ab} -C.

1911^b biryān-ı firqat: biryān-ı fāriḳ A.

* -A, B, C, D.

1912^{ab} -A, C, D.

* Şîʿr B, Kāfiye-i Beytiʾl Murabba^c C, -A, D.

1914^b muşibetdir: muşibetler D.

* Baḥr-i Meşnevî E, Kāfiye-i Beytiʾl Meşnevî C, -A, D.

1915^a Çünkü şubḥ-ı şādık irişdi tamām: Çün irişdi şubḥ-ı şādık yā İmām C / tamām: İmām D.

1915^b İmām: tamām C, D.

1916^a ʿālî-rāy: ʿālî beyān A.

1916^a aʿdānıñ: aʿdā E.

Meymene hem Meysere kurdı ‘adū
Leşkerini ya şayup tırdı ‘adū

Meymene başında hem İbn-i Sa‘īd
Ol ‘Ömer Huccācı koydı ol pelīd

Meysere ucında sen diñle yaķın
Ol Şemir Zü’l-Cevşeni koydı la‘īn

1920. Kendisi kalbde tırup aldı ricāl
Kūs-ı harbi çaldı kim ide kıtāl

Murabba‘*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

Gör ol nādānı kim bunda ne fi‘le irtikāb etdi
Helāli nehy edüp emr-i harāmı müstecāb etdi

A58^b E58^b

Zihī mi‘mār-ı cāhil kim ne güne eyledi ta‘mīr
Küfūr kaşrın edüp ma‘mūr sarāy-ı dīn harāb etdi

Bahr-i Meşnevī*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

B70^b

Bu yañadan ol Hüseyin-i Müctebā
Teşne-i şehd ü şehādet pür-vefā

D51^b

Meymene hem Meysere düzdi emīr
Meymene ucında tırdı Zehīr

C51^b

1925. Meysere ucında hem tırdı Habīb
Buldı zaħm-ı şehādet ol tabīb

1919^a ucında: başında A / hemīn: yaķın A.

1920^b kim: hem A.

* **Beyt-i Murabba‘ E.**

1921^{ab} -A.

1922^a ta‘mīr: tedbīr D.

1922^b sarāy-ı dīn: dīn sarāyın B.

* **Kāfiye-i Beyti’l Meşnevī C / -A, B, D.**

1924^b tırdı: durdı C.

1925^a Habīb: tabīb A.

1925^b zaħm-ı şehādet: hem zaħm-ı şehādetden B, E / + çün C, D.

Sancağı fethi alup hem diñlegil
Verdi ol ʿAbbās qarındaşına bil

Kendisi ĩmān gibi ol kām̄kār
Qalb-i mü'minde varup etdi qarār

Murbba^c*

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

İntizār oldı şehīde Hūr u Gılmān olan
Zib ü zīnet verdi cennet mülkine Rıdvān olan

Muntazır oldı Zebānīler ʿadū-yı dīn için
Açdı ebvāb-ı cahīmi mālīk-i nīrān olan

Baħr-i Meşnevī*

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

1930. Ol Hüseyn-i Müctebā tırdı ol dem
Aldı peygamber ʿimāmesini hem

Başına şardı hem anı ol zamān
Hırqa-i peygamberi geydi ol ān

Hem Qarīhe nāmı bir esb-i Resūl
Var idi bindi varup meydāna ol

Şaff-ı aʿdāya muqābil oldı hem
Anlara bu beyti inşā kıldı hem

1926^a alup hem: aluben A.

* **Beyt-i Murabba^c E, -A, C, D.**

1928^b Zib: Zibe E.

* **Qāfiye-i Ebyāti'l Meşnevī C, -A, B, D.**

1930^a o dem: ol dem A.

1930^b hem: hemān dem A, ol ĩmān B.

1931^a hem anı: hemān dem A, çünkü B.

1931^b peygamberi: şerīfi B.

1932^a Qarīhe: Şerīhe A.

1932^b Var idi bindi varup meydāna ol: Bindi meydāna vardı ol hamūl A.

1933^b beyti: sözleri B.

Faṣl-ı Kārār***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ya'ni ben İbn-i Resülem bî-gümân
Faḥr idince bu faḥr yeter tamām

1935. Başım üzre hem İmāme biliñiz
Ol Resüliñdir siz āgāh oluñız

A59^a Hem belimdeki kılıc at u kabā
Hem Resüliñdür biliñ ben Müctebā

B71^aE59^a Vārişiyem ol nebīniñ bil yaḳīn
Hem vişāl-i ravza iken bil hemīn

Siz baña temkīn-i rāḥat vermeyüp
Da'vet itdüñüz iḳāmet vermeyüp

Siz baña mektüb-ı muḥabbet verdiñiz
Bu diyāra siz beni irgürdiñiz

1940. Fitneyi siz yine hem-rāḥ etdiñiz
Siz yine ğavġā'i peydā etdiñiz

Ey 'Ömer İbn-i Sa'īd bu ne ḥayāl
Söyle ey Hüccāc-zāde bu ne ḥāl

Diñle ey Şīb ey Sinān İbn-i Enes
Ey Şemr böyle midür 'ahd-i nefes

D52^a Bu ne ğaddārılık eder sizden zuhūr
Bu ne mekkārılık eder sizden zuhūr

* -A, B, C, D.

1934^b tamām: hemān B.

1935^a İmāme: İmāmeler E.

1936^a at: tāt A.

1937^b bil: ben B.

1939^b Bu diyāra siz beni irgürdiñüz: Siz yine ğavġā'yı peydāh itdiñiz B.

1940^{ab} -B.

1940^b Siz yine ğavġā'i: Ġavġā'i siz yine C.

1941^b Söyle ey Hüccāc-zāde bu ne ḥāl: Söyle Hüccāc-zāde bu ne fisk-ı ḥayal B.

1943^a Bu ne: Yine A, Bu B.

1943^b Bu ne: Yine A, Ya ne B.

- Ol cemā'at anı inkār etdi hem
Ol İmām mektubu izhār etdi hem
- C52^a** 1945. Cümle tehcıl oldı görüp hāme'i
Āteşe yaqdılar ol dem nāme'i
- Ol 'Ömer İbn-i Sa'īd geldi yaqın
Dedi vermez bu söz netice hemin
- Ya Yezīdīn bey'atin almak gerek
Ya verüp cānı şehīd olmak gerek
- Bu sözi diyüp hemāndem ol kilāb
Aldı oqu yayı hem diñle cevāb
- Dedi āgāh olıñız ey hāş u āmm
Yarın 'Abdullahā söyleñ kelām
1950. Ben edem evvel Hüseynile cidāl
Siz görüp idiñ şehādet ey ricāl
- Bunu diyüp atdı bir oq ibtidā
Gördü çün anı Hüseyn-i Müctebā
- Dedi ĩmān yahod buldı đalāl
Dediler tā kim 'Azīz İbn-i Celāl
- A59^b B71^b** Oldı dīninden Naşarālar cüdā
Dediler ol dem Mesīh İbn-i Hudā
- Siz de ol dem oldıñız kavm-i Yezīd
Kim Resūl evlādını etdiñüz şehīd

1944^a itdi hem: itdiler A.

1944^b mektubu izhār itdi hem: mektubları izhār ider A.

1945^a tehcıl: hacıl A, B / görüp: gördi A.

1946^b netice söz hemin: söz netice hemin A.

1948^a Bu sözi diyüp hemān dem o kilāb: Hemān dem bu sözi diyübp kilāb E / Hemān dem: hemen dem B, D.

1949^a Didi: didi ki A / oluñuz: oluñ A.

1950^a Ben idem evvel Hüseynile cidāl: Ben evvel Hüseyn ile idem cidāl B.

1950^b görüp idiñ şehādet: görüñ varıñ söyleñ A.

1951^b çün anı: anı çün B.

1952^a Didi ĩmān yahod buldı đalāl: İmām didi yahūdīden buldı đalāl B / ĩmān: ĩmānı C.

1953^a Oldı: Oldılar B / Naşarālar: Naşarā gibi A.

1954^a de ol dem: dağı hem.

1955. Gerçi biñ hañçer ola hem mūy-ı ser
Yine şabrımdan ziyāde yok siper
- E59^b Çünkü leşker gördü kim İbn-i Sa‘īd
Böyle ikdām etdi cenge ol pelīd
- Şöyle ok atdı Hüseyn ol çeri
Şuḡab u ğırbāl etdiler gūyā yiri
- Döndi aşhāba ol İmām ḥazreti
Gördü meydān içre çün bu heybeti
- Dedi kim ḥāzır oluñ geldi cidāl
Geldi eyyām-ı savaṣ vaḡt-i kıtāl
1960. Yevm-i ‘Āşüre idi Cum‘a günü
Tutdı a‘dālar şavaṣa dīn günü
- Hem üçünci günü fi’ş-şehrü’l-ḥarām
Altmış altı tārīhinde bil kelām
- D52^b Leşker-i a‘dā işit imdi şümār
Bil yigirmi iki biñ idi süvār
- Hem Hüseyniñ leşkeri diñle hemān
Yetmiş iki ādem idi bī-gümān
- Otuz iki atlu var idi hemīn
Bāḡīsi yayan idi bil ey emīn
1965. Çün iki cānib şavaṣa tırdılar
Meymeneler meysereler kırdılar

1955^a ola hem: her A.

1956^a leşker gördi kim: gördi leşkeri A.

1957^a atdı: atdılar A / ol: -E.

1958^b çün: -A, B.

1959^b eyyām-ı savaṣ vaḡt-i kıtāl: şavaṣ vaḡti eyyām-ı kıtāl A.

1960^a Yevm-i ‘Āşüre idi Cum‘a günü: Yevm-i Cum‘a māh-ı ‘Āşüre günü A.

1962^a imdi şümār: bī-şümār B.

1963^a leşkeri: leşkerini A / diñlegil: diñle A / hemān: kelām D.

1963^b bī-gümān: sivār D.

1964^a var idi: idi bil A.

1964^b yayan idi bil: hep yayan idi A / Bāḡīsi: Kırkı B / bil: sen B.

1965^a cānib: cānibden A.

1965^b Meymeneler meysereler: Meymene hem meysereyi B.

- C52^b** Ol ʔarafdan g rd  H rr  bn-i Riy h
Dedi ol  bn-i Sa de ey  ıb h
- Sen eder misin H seynile  ıt l
Dedi z hir ederim ceng   cid l
- B72^a** Bunda  demler  l r  anlar a ar
Fitne'-i n r-ı sava  c nlar ya ar
- Dedi H rr yarın Res lullah sen
Ni e verirsin  ev b ol   ha sen
1970.   id p  bn-i Sa id h m   olur
D ndi H rr andan  erisine gelir
- A60^a** Rengi ta y r oldu heybetden an n
Hi   ar rı yok bu deh etden an n
- Ol  arında ı dedi kim ne  aceb
Her  ava  i inde ey   r-i  Arab
- B yle ta y r olmaz idi heybetin
 imdi az le kerden artar deh etin
- E60^a** H rr dedi kim ey ber der d nlegil
Bu  eriden  or mazam ben   yle bil
1975.  or arım ol Kirdg rım dan hem n
 or arım Perverdig rım dan hem n
- B yle diy p na ra urdı pehliv n
S yledi bu   ri anda ol zam n

1966^b ey: -E.

1967^a H seynile ider misin: ider misin H seynile A.

1967^b z hir: elbet B.

1968^{ab} -A.

1969^b virirsin  ev b:  ev b virirsin B.

1971^b bu: idi A, -B, E / deh etden: heybetden E

1974^b ben: -E.

1975^a ben + B.

1975^b ben + B.

1976^a B yle: Bunı B, C, D, E.

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ḥamdüli'llah ben sezā'-i ehl-i 'irfān olmuşım
İderem kesb-i şehādet ehl-i ĩmān olmuşım

Buğz-ı Āl-i Aḥmed imiş kân-ı fısk-ı bed-ḥayāl
Tevbeler etdim bu işden hem peşimān olmuşım

Baḥr-i Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bunu diyüp etdi cevlanı hemin
Ol Hüseyne gitdi çün vardı yakın

1980. Atndan indi pâyına yüz sürdi ol
Çok 'özür kıldı önünde tırdı ol

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**D53^a

Ey Emirim ben saña evvel dil-āzār eyledim
Şoñra ol işden peşimān oldum inkār eyledim

Yā Emirü'l-mü'minîn kıl 'özr-i ısyānım kabûl
Çün ḥatāmı şefkatiñ yanında ikrār eyledim

Baḥr-i Meşnevî***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

* -A, B, C, D.

1977^b ehl-i ĩmān: ehl-i meydān C, E.

1978^b işden: işlerden A.

* **Baḥr-i Meşnevî:** -A, B, C, D.

1979^b gitdi çün vardı: vardı anda hem A.

1980^a Atndan indi: İnüb atından B, İndi atndan C, E, / ol: hem A.

1980^b 'özür: 'özürler D.

* -A, B, C, D.

1981^{ab} -A.

1982^{ab} -A.

* **Ḳāfiye-i Ebyāti'l Meşnevî** C, - A, B, D.

B72^b

Ol İmām dedi ki dergāh-ı ‘aṭā
Çünkü meftūḥdur bağışlanır ḥaṭā

Çünkü ol Ḥurriñ karındaşı hemān
Adı Manşūr gördü bu ḥālī ‘ayān

1985. Hem Ḥüseyne geldi ‘özrin etdi ol
Tevbe kıldı oldu çün ‘özri qabūl

Ḥurr dedi kim ey emīrū’l-mü’minīn
Ver baña ruḥsat ki ceng edem hemīn

C53^a

Dedi bir laḥza iḳāmet görmeden
Hem bizimle istirāḥat görmeden

Zaḥmete düşmek münāsib mi saña
Gayrılar ceng eylesin sen baḳ aña

A60^b E60^b

Ḥurr dedi kim yā İmām işit şadā
Ben saña ḥaşm olmuş idim ibtidā

1990. İsterem şimdi vefālar kılayım
İbtidā yolında qurbān olayım

Murabba^c*

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

Cānı vaḳf etdim belāya her belā gelsin bana
Çekmezem ğam tā ḳazā’-i munteḥā gelsin bana

Şunma şāḳī her muḥibb-i cāna şaḥbā-yı ecel
Şerbet-i şehd ü şehādet ibtidā gelsin bana

1983^b Çünkü: Çün A.

1985^a Hem Ḥüseyne geldi ‘özrin itdi ol: Ol daḥı geldi Ḥüseyne ‘özr itdi ol A / itdi: diledi B.

1985^b kıldı: itdi A / oldu çün ‘özri: ‘özri oldu çün B.

1986^a kim: ki A / + şāh B.

1986^b ruḥsat ki: ruḥsatı E.

1987^a bir laḥza iḳāmet: ki bu dem imāmet A / + bizden B.

1988^a münāsib mi: revā mıdır A.

1989^b Ben saña: Saña ben B.

* **Beyt-i Murabba^c E, -A, C, D.**

1991^a belā: ne ki C.

Baħr-i Meşnevi***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Verdi ruḥṣat dedi atın pehlivān
Na'ra urdı girdi meydāna hemān

Murabba***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Benim merdānı ḥarbin Riyāḥī
Fedā kıldım Hüseyme her revāḥı

1995. Muḥibb-i cāndān-ı Aḥmedim ben
‘Adū-yı Āline vermem felāḥı

Baħr-i Meşnevi***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün****B73^a**

Ḥurri meydānda görüp İbn-i Sa'īd
Ḥavf edüp Şafvāna dedi ol pelīd

Yüri var Şafvān iriş bu dem aña
Māl u ni'met ver getir hem bu yaña

Vardı Şafvān Ḥurr dedi ey dilīr
Bu ne ‘aql-ı kıllet ü cehl-i keşīr

Qılmasıñ ‘izzet-i mālı çün qabūl
Zillet ile olasıñ bu dem melūl

* **Baħr-i Meşnevi**: -A, B, C, D.

1993^a atın: anıñ B.

* **Beyt B, Beyt-i Müseddes E**, -A, C, D.

1994^a Benim: Menem C / merdānı ḥarbin Riyāḥī: merdān-ı ḥarb İbn-i Riyahī B.

1995^a Aḥmedim ben: Aḥmed Benim A / Āl-i Aḥmed Benim B.

1995^b felāḥı: ḥalāşı A.

* **-A, B, C, D.**

1997^b hem bu: bundan A / hem bu yaña: bu dem baña D.

1998^a dilīr: emīr E, C.

1998^b ‘aql-ı kıllet: aql kılleti E.

1999^a + dünyāda B.

- D53^b** 2000. Hurr dedi kim ʿizzet-i bākī müdām
 Hızmet-i Āl-i Resūldendir tamām
- Siz ne cāhilsiz ki dünyāda gurūr
 Eyleyüp Īmānı edersiz fütūr
- Ger Īmān var ise tevbe kılnız
 Bu resūl evlādıdır yār olınız
- Yoğısa Īmānınız nedir sebeb
 Müslimānım diyü daʿvāda taleb
- E61^a** Gördü Şafvān Hurrı kim kābil degil
 Şabdasın kıldı havāle diñlegil
- A61^a** 2005. Men^c edüp Hurr urdı bir ɗarbı aña
 Yıkdı Şafvānı atından bir yaña
- Çünkü Şafvānı helāk etdi hemīn
 Āsumāna ɗıkdı şavt-ı āferīn
- Üç karındaşı var idi Şafvānıñ
 İntikāmın almağ için tā anıñ
- C53^b** Geldi bir bir anları kıldı helāk
 Ol Hüseyme geldi ɗünkim zāt-ı pāk
- Geldi dedi yā Emīrū'l-mü'minīn
 Şimdi benden rāzı olduñ mı hemīn
2010. Ol Īmām dedi ki senden rāzıyam
 Senden ola rāzı Hāḡ ben rāzıyam

2000^b Resūldendir: Resūldedir C, E.

2001^a cāhilsiz: cāhilsiniz B.

2001^b Īmānı: Īmān C / idersiz: idersiniz B / + hem C.

2002^{ab} -A / Īmān: Īmānınız B.

2003^a Yoğısa Īmānınız: Yoksa Īmānınıza A / Yoğ ise Īmānınız B.

2004^a Şafvān: Şaffān E.

2004^b Şebdesin: Şebdesini B.

2005^a urdı bir ɗarbı: bir ɗarbe urdı A / urdı: vurdı D.

2006^a Şafvān: Şaffān E / hemīn: yaḡīn A.

2007^a Şafvānıñ: Şafvān-ı la'īnıñ A, Şaffānıñ E.

2007^b tā: geldi A.

2008^b Ordıya geldi ol cān-ı dil-i pāk A / ɗünkim: ol B, ɗün ol D.

2009^a yā: ey B.

2009^b hemīn: yaḡīn A.

- B73^b** Ol beşâretle yine Hurr döndi hem
İtdi cevlan girdi meydâna o dem
- Bir harâm-zâde gelüpen nâgehân
Atınıñ ayağını çaldı nihân
- At yıkıldı şıçradı yayak dilîr
Girdi a^cdâ şaflarına hemçü şîr
- Çünkü şah-zâde görüp ol hâleti
Tîz ulaşırdı aña hem berâtı
2015. Bindi yine dökdi yire leşkeri
Hem perişân eyledi ol askerî
- Birbirinden şaffı ederken cüdâ
Geldi hâtifden hemân böyle şadâ
- Şöyle rüşen geldi ey Hurr bu zamân
Muntazır dîdârına hûrî-yi cinân
- Hurr işidüp anı mesrûr oldu hem
Hem Hüseyniñ yakınına geldi hem
- D54^a** Dedi ceddîñ hizmetine gederim
Bir haber var mı ki tıbyân ederim

2010^b Senden ola râzî Hâk ben râzıyam: Râzî ola Hâk ben senden râzıyam A / Hâk senden ola râzî ben râzıyam B.

2011^b o: ol E.

2012^a gelüpen: gelüp bil B / nâgehân: nâgihân C, D.

2012^b + ol B.

2013^a yayak: ol dem A.

2013^b a^cdâ şaflarına: şaflarına anda D.

2014^a görüp: görür C / ol: bu A.

2014^b - aña B.

2015^b Hem: Hep A, çok C / askerî: safları B, leşkeri D, E.

2016^a Birbirinden şaffı iderken cüdâ: Birbiriyle iderken ceng ü cidâl A, ol + B.

2016^b şadâ: nidâ D, E.

2017^a rüşen: rüşân C.

2018^a mesrûr oldu hem: oldu mesrûr B

2018^b Hem Hüseyniñ yakınına geldi hem: Ol Hüseyniñ yanına pes geldi hem A / hem: meşkûr B / yakınına: yanına D / hem: o dem D.

2020. Çün İmām anı işidüp kıldı zār
Dedi ben de varıram ey kāmķār
- Ḥurr işidüp çün anı vardı yine
Ol ʿadūnıñ içine girdi yine
- Şaffı yardı cengi derken diñlegil
Şabdası şındı elinden şöyle bil
- A61^b E61^b** Ḥayķıruben kılıcın çekdi bu kez
Niçe aʿdā kanını dökdi bu kez
- Hem ʿalem-dāra varup irdi yaķın
Diledi yıķa ʿalem-dārı hemın
2025. Ol Şemir melʿūn anı çünkim görür
Leşkerine kaçıyup naʿra urur
- B74^a** Geldi her cānibden etdiler ğulūv
Düşdü orta yire çünkim ol ulu
- Ol Qasūre İbn-i Kenʿān ol zamān
Bir zaḥm urdı gelüp Ḥurre hemān
- Ḥurr daḥı bir zaḥm urdı aña
İkisi de düşdü atdan bir yaña
- C54^a** Naʿra urdı ki Ḥurr yā İbn-i Resūl
Tiz yetiş tıtdı beni kavm-i fużul
2030. Çün İmām işitdi at sürdi hemın
Şāfları yarup varır Ḥurre hemın

2020^a anı işidüp: işitdi anı A, B, anı işitdi D.

2022^{ab} -A / Şaffı yardı: Yardı şaffı B.

2022^b şındı elinden şöyle bil: şandı elinden düşdi E.

2023^a çekdi: çaldı A.

2024^a irdi: urdı B.

2025^a çünkim: çünki B.

2026^a her: -E

2029^a ki Ḥurr: Ḥurr ki C, E.

2030^a işitdi at sürdi hemın: atını sürdi daḥı hem C, E.

2030^b hemın: o dem C, D, E.

Aldı Hurrı haymesine geldi şāh
Dizi üstine başını aldı mäh

Hem mübārek yiñleriyle ol İmām
Sildi yüzinden gubārını tamām

Hurr gözin açup dedi kim yā emīr
Rāzı mısıñ benden ey bihter-žamīr

Dedi senden rāzı oldum yā aḥī
Rāzı olsun senden Allāh daḥı

2035. Hurr işidüp eyledi cānı nişār
Raḥmet ide hem aña Perverdigār

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Rāh-ı ʿaşka cān fedā kılmak ḥayātdır ey gönül
Cān verüp maḳşūda yetmek bir necātdır ey gönül

Sāḳi-i cenāna ʿāşık olan itmez cān dirīg
Bu şehādet şerbet-i kand ü nebātdır ey gönül

Baḥr-i Meşnevī*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Dedi rāvī Hurr içün diñle kelām
Söyledi bu beyti ol demde İmām

2031^a geldi şāh: vardı hem / şāh: çün C, D / Hurrı: - E.

2031^b üstine başını aldı mäh: üzre başın aldı ol himem A / mäh: çün C, D, E.

2032^b tamām: bi't-tamām B.

2033^a kim: ki A.

2034^b senden Allāh daḥı: Allāh senden yā velī A.

2035^b ide hem aña: it aña ey C / hem - B.

* **Ḳāfiye-i Beyti'l Murabba^c C, - A, B, D.**

2036^a Rāh-ı: Reh-i D, ḥayātdır: gerekdir D.

2036^b yetmek: irmek A, C.

2037^a cenāna: cānāndan C, cānāna A, D.

* **Ḳāfiye-i Ebyāti'l Meşnevī C, - A, B, D.**

2038^a Hurr içün diñle: hem rivāyet bir A.

2038^b demde: ol A, D.

- A62^a D54^b Gördü Hurrîñ ol qarındaşı ‘ayān
Aldı ruḥṣat oldu meydāna revān
- E62^a 2040. Ol daḥı kırdı nice kavm-i kıbāḥ
‘Ākıbet oldu şehīd buldı felāḥ

Oldı mülḥaḳ çün qarındaşına ol
Hem mülākāt etdi yoldaşına ol

Beyt-i Murabba^c*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

B74^b Böyledir dār-ı fenānıñ kisb ü kārı ‘ākıbet
Böyledir bu rüzgārıñ iftiḥārı ‘ākıbet

Birgün eder gülşen-i ‘ömri ḥazān bād-ı ecel
Meyl eder ya bize vaḳtıñ nev-baḥārı ‘ākıbet

Meşnevî*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Hurrîñ oḡlı var idi adı ‘Alī
Var idi hem ‘Urve nāmı bir ḳulı

2045. Bu şehādeti ḳılup anlar taleb
Anlara şı vermegi edüp sebeb

Çıkdılar leşker içinden nāgehān
Ol Hüseyne geldiler anlar hemān

Ol ‘Alī ruḥṣat alup etdi cidāl
Girdi a‘dā içine ḳıldı ḳıtāl

2039^b oldu: girdi A.

2040^{ab} - A.

2041^{ab} - B / ol: hem D.

* - A, B, C, D.

2042^a dār-ı: bu B.

2043^b Meyl: Hebl A.

* **Ḳāfiye-i Ebyāti’l Meşnevî C, Baḥr-i Meşnevî E, -A, D.**

2044^a adı ‘Alī: ‘Alī adı B.

2045^b şı vermegi: cān virmege A.

2046b Ol: Hem E / geldiler: geldi B / hemān: ol zamān B.

2047b ḳıldı: itdi B, idüp E.

C54^b

Öldürür çün ol civān niçe pelīd
 ‘Ākıbet etdiler anı da şehīd

Murabba^c *

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

Ey hoş ol kim cān verüp cānāna vāşıl oldılar
 Gördüler zevk-i behiştī kāmı hāşıl kıldılar

2050. ‘Ākıl ol kim hüzn ile dünyāya geldi gitdi şād
 Vāşl-ı yārin lezzetin ‘ömrinden a‘lā bildiler

Baḥr-i Meşnevī*

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

Şoñra ‘Urve destūr alup gitdi hem
 Niçe ceng edüp şehīd oldı o dem

Bunda rāvī bir rivāyet söyledi
 Bunda bir müşkil sözi ḥall eyledi

Ol ‘Aliyyü’l Murtażānıñ ey hümām
 On sekiz oğlu var idi bil tamām

B75^a E62^b

Hem yidi oğlu Hüseyin ile o dem
 Kerbelā içre şehīd oldı bu dem

2048^a çün: - A.

2048^b anı da: hem C / anı D, E.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.**

2049^b zevk-i behiştī kāmı hāşıl kıldılar : ol zevk-i cennet kām hāşıl oldılar A.

2050^a hüzn ile dünyāya: cānı virüp B, dünyāya hüznile C / geldi: gelüp E.

2050^b Vāşl-ı yārin lezzetin ‘ömrinden : Vāşl-ı yāri lezzet-i ‘ömrinde C / lezzetin ‘ömrinden: lezzet-i ‘ömrinden D, E.

* **Ḳāfiye-i Beyti’l Meşnevī C, - A, C, D.**

2051^{ab} - D.

2051^a alup: aldı A.

2051^b o dem: hem B.

2052^a söyledi: eyledi A.

2052^b eyledi: söyledi A.

2053^b bil tamām: bi’t-tamām A.

2054^a o: ol A.

2054^b bu: ol A.

2055. Faẓldır ol biriniñ adı ‘ayān
Biri ‘Abdullahdır edeyim beyān

A60^b

‘Avnıla ‘Abbās ol merdāndurur
Hem Ebū Bekr ‘Ömer ‘Oṣmāndurur

Bu yedi oğlını kim Dedim Sa‘īd
Tā qarındaşıyla oldılar şehīd

Ger şorarsañ baksın ol ‘ālī-zāt
Kendiniñ öñinde etdiler vefāt

Çün niḥāyet buldı bunda bu cevāb
Kerbelā kaşrından açam cenge bāb

Ḥazret-i Ḥüseyniñ Leşkeriyle Yezīd Muḥārebesin Beyān İder*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

2060. Bu rivāyet zār ilinden nevḥalar bünyād eder
‘Aşıka dildār ilinden giryeler icād eder

Çünkü Ḥurr buldı şehādet girdi meydāna İmām
Bir daḡı a‘dāya şulḥiñ ḥüccetini yād eder

Dedi ey da‘vā kılanlar ehl-i ĩmānım diyü
Bilirim ki ḡalbiñiz dīn kuşunı āzād eder

Lākin ızḡār-ı naşihat lāzım olmuşdır size
Şanmañız ki korḡusından bu sözi ĩrād eder

İzn-i Ḥaḡ olsa sizi bir demde ihlāk ederim
Bunda ḡikmet vardır ancak kim sizi dil-şād eder

2055^a Faẓldır: Fāẓıldır B / Faẓlıdır C, ‘ayān: tamām C.

2055^b ‘Abdullahdır idelim beyān: ‘Abdullah adı bil ey hümām / ideyim: idelim A.

2057^a kim didim: didim ki A.

2057^b qarındaşıyla: qarındaşıyla Kerbelāda + B.

2058^a Kendiniñ öñinde: Kendiden öñdin A, ‘Alīden evvel B.

2059^a bu: pes A.

2059^b cenge bāb: ceng-i bāb / fetḡ-i bāb C.

* Yezīd Leşkeriyle Olan Muḥārebe Beyānında ve Kāfiyeti’r-rā B, Ġazā-i Ḥazret-i Ḥüseyniñ Leşker İle Yezīdiñ Muḥārebesi Beyān E, - A, C.

2061^a Çünkü Ḥurr: Çün Ḥasan A.

2062^b dīn: dil C, E / āzād: āzār C.

2063^b size: bize B.

2064^b kim sizi: sizleri A.

2065. Bu diyāra ceng içün ben gelmemişim siz biliñ
Olmadan ğavġā işit bu söz sizi irşād eder
- Māni^c olmañ kim Medīne şehrine dönüp gedem
Ya varup Şāma görem hem bu Yezīd ifsād eder
- C55^a** Dediler bunda saña hıçbir necāt mümkün degil
Kim seniñ söziñ bu dīn mülkini ābād eder
- Dedi kim āb-ı Furatdan bārī men^c itmeñ bizi
Dediler bu yirde bize bu Furat imdād eder
- B75^b** Şāma varsañ ol Yezīdi aldadırsıñ şoñra sen
Māye’-i fitne olursın kim seni ib‘ād eder
2070. Āl-i Hāşime zīrā bu leşker olurum ‘azīm
Tā ki bu za‘f-ı şusuzlık bize istimdād eder
- Gördü kim yok fā’ide hıç bārī rahm idiñ
Cenge tā bir bir geliñ kim merd olan bir ad eder
- D55^a E63^a** Rāzı oldılar bu kavle dedi ol Sāmīr pelīd
Na‘ra urdı yok mı bir er cānın istib‘ād eder
- A63^a** Ol Züheyr İbn-i Hāsān var idi ruḥşatla aña
Şöyle na‘ra urdı kim a‘dāları ber-bād eder

2065^a ben gelmemişim siz: gelmemişim siz beni B.

2065^b ğavġā işit bu söz sizi irşād ider: ğavġālar işit sizleri irşād idem A / işit: elbet B.

2066^a kim: yine B.

2066^b niçün: hem bu A / görem niçün Yezīd: gidem ki yā niçün C, gidem kim Yezīd çün E.

2067^{ab} - A.

2068^{ab} - C.

2068^a kim: ki A.

2068^b Furat: Furat kim +B.

2069^{ab} aldadırsıñ ol Yezīdi: ol Yezīdi aldadırsıñ A / şoñra: - E.

2069^b Māye’-i fitne olursıñ kim seni ib‘ād ider: Didi kim anı Furatdan ol bizi kim yād ider C.

2070^a olur mı: oluram A.

2072^b cānın istib‘ād: cānını āzār A.

2073^a Züheyr İbn-i Hāsān: Zehīr İbn-i Hūsāra A, Zehīr İbn-i Hāsān B, D.

* **Beyt-i Zehir B, -A, C, D.**

2074^{ab} - A, C.

Beyt-i Murabba^c***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Benem şimşir-i hūn-rīz merd-i insān
 ẖadem-i ḥāk-i Hüseyne Ibn-i Ḥassān

2075. Eger kim kūh-ı ẖāfa ḥamle kılsam
 Olur ḥavfımdan ol ḥakile yeksān

Baḥr-i Hezec***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Gördü çün Sāmīr naşīḥat kıldı dedi ey dilīr
 Uyma bu mağlūb çeriye kim seni bīdār eder

Bu ne sevdādır ki mālī hem ıyālī terk edüp
 Kim ölür yok yire bunda cānı bī-ecsād eder

Çün Züheyr işitdi anı dedi ey nāmerd kişi
 ʿĀqıl olan bu İmāma bezl-i cān-ı evlād eder

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ben vişāl-i āfitābem zulmeti dimeñ baña
 Ben firāka intisābem vuşlatı dimeñ baña

2074^b İbn-i Ḥassān: Zehir İbn-i Ḥassān +B.

2075^{ab} - A, C.

* -A, C, D.

2076^{ab} - C.

2077^b cānı: ḥālī B.

2078^a Züheyr: Zehir A, B.

* ẖāfiye C, - A, B, D.

* ẖāfiye C, - A, B, D.

2081^a kimse: herkes B, D.

2082^a kim: hem C, E.

2083^a Naşir İbn-i Ka'b: Züheyr İbn-i Ka'b C.

2084^a yā: ey / çeriden: ḥarbden B.

2084^b ihsānı bī-a'dād: bī-a'dād ihsānı ta'dād +B.

2085^a Züheyr: Zehir A, B / didi: dirdi A.

2085^b nefsi ʿaqlımı: ol nefsi ʿaqlı B.

2080. Ben hayāl-i yār ucından cānı terk etdim bugün
Ben cemāle rāğıbım bu şöhetime dimeñ baña

Baħr-i Hicret*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B76^a

Bunu dedi urdu ğarbin Sāmiri etdi helāk
Gelmedi meydāna kimse ğavfımı ezyād eder

Gördü ol İbn-i Sa'īd kim leşkerine kaçıldı
Cenge varıñ diyü anda çağırır feryād eder

Ol Naşır İbn-i Ka'b hem sayılırdı biñ ere
Çün Züheyre vardı hem bu vechile isnād eder

Dedi yā er bu çeriden yana hāşıldır saña
Var Yezīde kim saña ihsānı bī-a'cdād eder

2085. Ol Züheyr dirdi ki bākī devleti ben bulmuşım
'İzzet-i efnā ki nefsi 'aqlımı münkād eder

Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

E63^b

Ben Hümāyım lāne'-i қаһrı ğaber vermeñ bana
Bī-ğıdāyım dāne'-i dehri ğaber vermeñ bana

C55^b

Ben Süleymānım ki dünyā devletin terk etmişim
Mālı mülki istemem mührü ğaber vermeñ bana

Baħr-i Hezec*

* Kāfiye C, Beyt-i Murabba^c E, - A, D.

2086^b Bī-ğıdāyım: Bī-ğıdādı B.

* Kāfiye C, - A, D.

2088^b Züheyr: Zehīr A, B, D, E.

2089^a Geldi hem Şālih qarındaşı anı da қatl ider: Qarındaşı var idi Şālih hem anı da қatl eyledi B / Şālih: Tālih A.

2090^a Bir Hacer Aħcar isimli: Hacerü'l-Aħcār isimli B / pehlivān: pehlivān 'adū + B / isimli: adlı A.
2091^{ab} - A.

2091^a aña cevāb: cevāb aña B, C.

2091^b Hacer Aħcar: Hacerü'l-Aħcār B, C, E.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

A63^b

Ol Naşır isteridi kim hîle edüp öldüre
Çün Züheyr urdı kılıcın öldürür aqsād eder

Geldi hem Şālih karındaşı anı da katl eder
Kıldı a'cāyı vehm-nāk cenge çün ikrār eder

D55^b

2090.

Bir Hacer Aḥcar isimli var idi bir pehlivān
Hem aña İbn-i Sa'īd kim minneti iş'ār eder

Dedi senden gayrı kimse vermez aña cevāb
Ol Hacer Aḥcār dedi bu şaydı bil şayyād eder

Āteş-i sūzāna beñzer kim 'azīm olur aña
Hîle edüp ben varayım cenge çün mu'tād eder

Siz daḥı üç yüz kemendāz gönderiñ ardımca hem
Kaşd edelim ki bu hîle anları işhād eder

B76^b

Söz bir edüp vardı ol dem çün Hacer Aḥcār yaḳīn
Ol Züheyre karşı durdı gör ne söz ĩrād eder

2095.

Dedi kim ben şöḥbete geldim şavaşa gelmedim
Çün naşīḥat kıldı ya'ni hîle-i cellād eder

Çün Züheyr kaḳıdı ol dem ḥamle kıldı tız aña
Ol Hacer Aḥcār kaḳup cān medḥali 'ubbād eder

Çıkdı ol üç yüz mübāriz ḥamle kıldı hem Züheyr
Şöyle kırdı anları kim ḳanıla ber-dār eder

2092^b idüp: ider A / cenge: cengi A, E / çün: çok A.

2093^a kemendāz gönderiñ ardımca hem: kimesne hāzır idüp gönderiñ C, E / hem: baña B.

2093^b bu hîle anları: şu hîle kim C, ki: kim E.

2094^a çün Hacer Aḥcār: ol dem Hacerü'l-Aḥcār bir B, Hacerü'l-Aḥcār ol demde C, ol dem Hacerü'l-Aḥcār E.

2094^b Züheyre: Zehīre A, B, D / ĩrād: evzān A.

2095^a geldim : + geldim çün B / tız: - B / tız aña: hem D.

2096^{ab} - D /

2096^a Züheyr: Zehīr A, B.

2098^{ab} - E.

Girdi ol leşker içine sel gibi ağıttı kan
Şaflarını yardı çün kim nuşreti ol hâdd eder

‘Ākıbet Şīt buldı fırsat bir zaḥm urdı aña
Ol daḥı hem Şīte ḥamle kıldı çün ezdād eder

2100. Kaçdı ol Şīt şöyle ceng etdi ki qalmaz tākati
Çün İmām gördü bu ḥālī raḥm-ı şāh-zāde eder

Gönderir on adam anda tız getirdiler anı
Çün Züheyr geldi işit kim naḳlıni naḳḳād eder

Şaydılar toḳsan iki yirinde var hem yarası
Bil anıñ ol cengi her nādānları üstād eder

Murabba^c*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

A64^a Tır-i a‘dā degdi Hüseyni zaḥm-ı peykān itmege
Tığ-i ğam oldı ḥavāle anı hicrān itmege

E64^a Revzen-i ḥūnı güşād oldı beden güşānda kim
Kaşrından cān çıkup seyrān-ı cānān itmege

Baḥr-i Hezec*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

C56^a 2105. Ol Züheyriñ başını çün aldı diz üzre İmām
Açdı gözün Züheyr bu şi‘ri hem inşād eder

2098^b ber-dār: hem-rād B, D, hem-zād C.

2100^a ceng itdi ki qalmaz: şöyle qalmaz cenge B.

2102^a var hem: vardır B, varıdı C, D, E.

2102^b ol cengi her nādānları: cengini ki her nādānı A, ol cengini hem nādānı A, cengini her nādānlar E.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.**

2103^a itmege: eyledi A.

2103^b itmege: eyledi A.

2104^a oldı: ol A.

2104^b itmege: eyledi A / seyrān-ı cānān: cānānı seyrān C, cānān: - E.

* - A, B, C, D.

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ḥamdüli'llah kim yolında cānı kırbān eyledim
Gerçi cānı verdim ammā kesb-i cānān eyledim

Teşne-leble buldı kāmım lezzet-i şahbāyı kim
Bezm-i Rıdvān ile cism-i cānı sekrān eyledim

Baḥr-i Meşnevî***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün****B77^a D56^a**

İmām dedi ki ey murğ-ı şehādet
Tekellüm kı bil ey kân-ı sa'adet

Züheyr dedi benimçün geldi bir cām
Hele nūş edüp anı alayım ben

2110. İmām dedi ki bu cennet şarābı
Getirmişler Züheyre müstetābı

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Tiğ-i düşmān māye-i şehd-i şehādet gönül
Sāki-i cām-ı ecel bir isti'ānetdir gönül

‘Aşk meydānında cānı vermege kı ihtimām
Şanma şimşir-i ‘adūyı kim siyāsetdir gönül

* Kāfiye C, - A, B, D.

2106^{ab} - A.

2106^a: kim yolında: - yolında B.

2107^{ab} - A.

* Beyt-i Murabbā^c C, - A, B, D.

2108^a ki: kim C, E.

2108^b bil: bir B, D.

2110^{ab} - A.

* Beyti'l Murabba^c C, - A, B, D.

2111^{ab} - A.

Baḥr-i Meṣnevī***Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün**

Züheyr içdi o cāmdan bil ki e yār
Beḳāya vāşıl oldı ḳat-ı aʿmār

Beyt-i Murabbaʿ***Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün**

Şad-hezārān āferīn ol ʿāşıḳa kim cānını
İtmedi maʿşūḳa dirîḡ baḡş-ı cānān eyledi

2115. Olmadı meyyāl fānī buldı bezm-i cāvidān
Nefsi hem nārını bu meclisde ʿirfān eyledi

Baḥr-i Meṣnevī***Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün**E64^b

Rivāyetdir ki diñle bu maḳālī
Züheyr çün ol ḳadar ḳılmış ḳıtālī

Tamām yüz pehlivāndan bil ziyāde
Helāk etmişdi ol baḥtı güşāde

Bulardan ḡayrı hem çoḡı yaralı
ʿAdūlar gördü çün kim böyle ḥālī

Dediler bir bir anlarla muḳābil
Olinmaḳ mümkün olur mı ne ḳābil

* Ebyāti'l Meṣnevī C, - A, B, D.

2113^b ḳat-ı aʿmār: mişl-i Ṭayyār B.

* -A, B, C, D.

2114^{ab} - C.

2114^a āferīn ol ʿāşıḳa: ʿāşıḳa āferīn kim E.

2115^{ab} - C.

* -A, B, C, D.

2116^a diñle bu: sen diñle A, diñle kāmīl B.

2117^a bil: hem A.

2117^b itmişdi: itmiş B.

2118^b çün kim böyle: böyle çün B / hem bu pehlivānı C.

2119^a anlarla muḳābil: anlarla ḳābil A, anıñla muḳābil C, - muḳābil D.

2119^b Degil mümkün olur mı buña ḳābil A.

2120. Hirāsān oldu leşker bî-nihāyet
Düşerler ıztırāba hem be-ğāyet

İmām hazretleriniñ leşkeri bil
Egerçi az idi ancak işitgil

Çamusı ehl-i takvā merd-i meydān
Ferāġat kılmışdı mālile cān

Beyt-i Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B77^b Terk iden dünyāyı derdi çekmege ʿār eylemez
Havf-ı şimşiri belālar kendiye kār eylemez

C56^b Mihnet-i mevti hayātın lezzetinden hoş bilir
Cān veren cellād-ı yāre havf-ı aġyār eylemez

Baḥr-i Meşnevī *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

A64^b 2125. ʿÖmer İbn-i Sa'īd diñler bu sözi
Darıldı leşkerine azdı yüzi

O ʿAbdullahın işit bu kelāmı
Var idi hem iki ḥabīs ġulāmı

D56^b Biri Sālim Yesārdır ol biri hem
Girer meydān içine anlar ol dem

Bu cānibden Ḥabīb İbn-i Müzāhir
Gelüp ruḥşat diler ol ḳalbi tāhir

Aña vermez İmām ruḥşat işitgil
O ʿAbdullah gelir ruḥşat alur bil

* **Ḳāfiye C, - A, B, D.**

2123^b belālar: belādan C, E.

* **Ḳāfiye-i Ebyāti'l Meşnevī C, - A, B, D.**

2125^b azdı: azdırdı B.

2126^b ḥabīs ġulāmı: ġürbüz pehlivānı B / ḥabīs: ġürbüz B, C, D, E.

2127^a ol biri: birisi A / Yesārdır ol biri: Yesārdurur hem B.

2129^a ruḥşat: ruḥşatı B.

2130. İmām dedi ey ‘Abdullah-ı merğüb
Sañā bil kim bularıñ katli manşüb

Çün ‘Abdullah sürüp meydāna geldi
Bular iki tarafından hamle kıldı

Yesār mel‘ün edüp şabda havāle
Anı men‘ etdi āgāh ol maķāle

E65^a

Urup dārbın olur yire berāber
Helāk etdi Yesārı ol dilāver

İder hem Sālīmī ardınca ihlāk
Bunu kullar görüp oldı ğāżab-nāk

2135. Kāmu kullar ederler ittifākı
Aña hamle kılurlar gör nifākı

Çün ‘Abdullah görüp bu hālī anda
Niçe ādem kırar hem ol zamānda

Bulup fırsat şehīd etdiler anı
Beķāya vāşıl olup verdi cānı

Beyt-i Murabba*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

B78^a

Kerbelā deşinde hūnın kim ki efşān eyledi
Şāhın-ı kevneyn içre anlar bir ‘ulā-şān eyledi

‘Arşā-i resm-i vefāda oldılar sābit kadem
Rezm-i a‘dā kıldı her kim ‘azm-i Rıdvān eyledi

2130^a didi: didi ki + A.

2131^a sürüp: girüp A.

2131^b tarafından: cānibden B, yanadan C.

2134^b ğāżab-nāk: hışm-nāk B.

2135^a kullar iderler: kulları ider A.

2136^b hem ol: ol şāh A.

* Beyt C, - A, B, D.

Baḥr-i Meṣnevī ***Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün**

2140. Berîr İbn-i Ḥasîn hem-dem ey yâr
Ol idi efḍal-i taḳvâ-yı muḥtâr

A65^a

Nazar kılmazdı fânî nazarına
Huṭûr itmezdi dünyâ ḥâtırına

Ne mâla meyl ederdi ne fenâya
Şalâta meyl ederdi hem şenâya

Berîr İbn-i Ḥasîn bu ḥâli gördü
Girüp meydâna böyle na'ra urdı

Beyt-i Murabba^c ***Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün**

Terk-i ser kıldım savaşı Kerbelâdan dönmezem
Râzıyım biñ cevre şimdi bir cefâdan dönmezem

C57^a

2145. Müdde'â-yı mehrile meydân-ı aşka girmişem
Cân fedâ kıldım refîka bed-liḳâdan dönmezem

Baḥr-i Meṣnevī ***Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün**D57^a

Girüp ḳalbe ederdi ceng ü cidâl
Hirâsân eyledi ḳavm-i ḳalâlî

Niçe er öldürüp çün buldı ecri
Bir âdem var idi hem adı Baḥrî

* Ebyâti'l Meṣnevî C, -A, B, D.

2140^a hem-dem ey: hem ey bâḳî C.

2142^b Şalâta: Şalavâta C.

2143^a Berîr İbn-i Ḥasîn: O zât-ı muḥterem A.

* - A, B, C, D.

2144^b cefâdan: şafâdan A.

* - A, B, C, D.

2147^a öldürüp çün: öldürüben A, çün - B.

2147^b hem: - B.

Aña fırsat buluben urdı darbın
Şehīd etdi anı bu resme la'ın

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Kerbelā meydānına her kim ki geldi getmedi
Olmadı bir er kim anda kāmı hāşıl etmedi

2150. Gerçi evlād-ı Resūlı nā-murād etdi velī
Buldı anlar da cezāsın bir murāda yetmedi

Baḥr-i Meşnevī*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Meger 'ammūsı oğlu Baḥriñ ey cān
Var idi adı 'Abdullah-ı Merdān

Dedi Baḥre bu gün bir zāhidi sen
Şehīd etdiñ bilirim hem anı ben

B78^b

Naẓīri yok idi anıñ işitgil
Peşimān oldu Baḥri işidüp bil

Çıkup leşkerden ol dem gitti ğam-nāk
Şusuz ƙalup hemāndem oldu ihlāk

Murabba^c*

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

2155. Olur şimşīri zāhir gerçi kim tīz
Velākin tīğ-i Ḥaƙ bātında ḥūn-rīz

* - A, B, C, D.

2149^b anda kāmı hāşıl itmedi: hem kām hāşıl ƙılmadı A.

2150^a velī: rüzgār B.

* - A, B, C, D.

2152^b hem anı: anları E, anı B.

2154^a Çıkup gitti ki leşkerinden atañ A.

* Beyt-i Ma'nevī E, - A, C, D.

2155^{ab} - A.

Ṭabīʿatda cevābı rāst-ı telhī
Ḥaḳīkatde dūrūġ-ı rāz-ı nāhīz

Baḥr-i Meṣnevi*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

A65^b

Dedi rāvī rivāyetler bu yirde
İşidüp kıl riʿāyetler bu yirde

Ceng-i leşkerinden bir civān hem
Var idi adı Vehbī hoş-zebān hem

Gözi nergis yüzi şemʿ-i şebistān
Henüz ḳadd-i nihāldir gülistān

2160. Benefşe zülfi nesrīni ʿizārı
Gül-i ruḥsārı ḥāl-i Hind-varı

Velākin ol zamān diñle ser-encām
Yiñi evlenmiş idi ḥüb-endām

Anıñ tezvīciniñ hem adı Zühre
Vişālinden ki bulmamışdı behre

E65^b

Ḳamer idi anasınıñ bil adı
Berāber idi gör bu iʿtikādı

D57^b

Anası dedi ey Vehbī murād al
Bu meydāna girüp sen de bir ad al

2165. Bugün ebvāb-ı rahmet bil açıldı
Bu deşt-i Kerbelā içre saçıldı

2156^{ab} - A.

* - A, B, C, D.

2159^a şemʿ-i şebistān: - şebistān E.

2159^b ḳadd-i nihāldir: ḳadd-i nihāli ter C.

2162^a adı: adıdurur.

2162^b Vişālinde muḳābil ola şemse A.

2163^b bu: sen A.

2164^b sen de: - sen A.

2165^b Kerbelā içre: Kerbelāya hem A.

Bugün teşne-lebe ŝeĥd ü ŝeĥâdet
Verirler nûş iden bulur sa‘âdet

Beyt-i Murabba‘*

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

B79^a C57^b

Vaĥtidir kim cān verüp cānānı hem almak gerek
‘Âŝıķ olanlar bugün ma‘ŝûķını bulmak gerek

Vaĥtidir kim rûzgārıñ mihnetin terk eyleyüp
‘İşret-i bezm-i beķāda behr-mend olmak gerek

Baĥr-i Meşnevî*

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

Gel ey oĥlum bugün meydāna var sen
Ĥüseyne cān fedā kıl göreyim ben

2170. Bugün ol ĥūrî ĥılmāna vāŝıl
Bugün var bu murādı eyle ĥāŝıl

Dedi Vehbî anasına bil ey cān
Ĥabûl etdim söziñdir külli iĥsān

Velî gönñlüm geline oldu mā’il
Biraz varup olam seyrine nā’il

A66^a

Vedā‘ edem ki ĥalmasın ĥarîb ol
Ki bulmıŝdır firāķımdan naşîb ol

Anası dedi ey oĥlum bu mevŝûf
Nisālar nāķıŝ ‘aklıla ma‘rûf

2175. Ĥāẓer kıl mihr-i ŝavķı ola ĥālib
Saña māni‘ ola ol ey meĥālib

2166^a teşne-lebe: teşne-lebler C.

* - A, B, C, D.

2167^a cānānı hem: bunda cānān A, B, C, E.

* Ebyāti’l Meşnevî C, -A, B, D.

2170^b var bu: varup A.

2171^a bil: ki A, E.

2172^b Varup olam biraz beñlerine nā’il B.

2177^a ŝîve-i: ŝidād u A.

Dedi Vehbî kim ey ana işit sen
Şu deñli bil Hüseyni sevmişim ben

Eger ederse ol biñ şive-i nāz
Anıñ ʿaşkı hâlel bulmaz budur rāz

ʿArūsına vedāʿ edüp hemān ol
Dönüp meydāna oldı hem revān ol

Varup meydāna cevlan etdi nāgāh
Bu beyti söyledi anda ol āgāh

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

2180. Benim hırşid-i savaşı Kerbelā benim şikārımdır
Vedāʿ edüp bu meydānda hemān kaçdım nigārımdır

Rāzıyım cevri ü cefāya havf-ı aʿdā yok baña
Müddeʿā-yı mihri meydān-ı ʿaşka cān verme kārımdır

Faṣl-ı Kārār*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

B79^b E66^a

Dedi bunu girüp meydāna derhāl
Niçe ādemleri öldürdi fi'l-hāl

Dönüp geldi anasına hemāndem
Dedi oldıñ mı benden rāzı bu dem

Anası dedi rāzı olmuşım ben
Velākin ey ciger küşem işit sen

2177^b ʿaşkı: - A.

2178^b oldı hem: çün oldı C, çün geldi E.

2179^a meydāna: meydānda C, E.

2180^{ab} Çün meyāna şaldı devrān iftirākıñ nārını

Gayrı iḥrāk itdi yevm-i vuşlatıñ bāzārını B, - A, D, E.

2181^{ab} Bulmadı naḥs-ı Zuhalden Müşterî saʿdı bugün

Koymadı yarına hemçü itdi yāre bārını B, - A, D, E.

* - A, B, C, D.

2183^b benden rāzı: rāzı benden C, + rāzı şimdi benden B.

2185^a olur bu niʿmet itmām: bu niʿmet olur tamām E.

2188^a Kesüp hem: Getirüp A.

- D58^a** 2185. Şehâdetle olur bu niʿmet itmâm
 Anıñ sözine Vehbî oldu ilzâm

 Yine leşker içine girdi Vehbî
 Niçe aʿdâ-yı dīni kırdı Vehbî
- C58^a** Hücüm edüp o leşkerler tamâmı
 Şehîd etdiler anda ol hümâmı

 Kesüp hem başını çün atdı düşmân
 Anası aldı o başı bil ey cân

 Geliniñ yanına anı getirdi
 Gelin anıñ yüzün yüzine urdı
2190. Fiğân etdiler anlar bu kazaya
 Yine şabr etdiler hüküm-i rızāya
- Beyt-i Murabba^c ***
- Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün**
- A66^b** Esüp bād-ı semūm gonca-i ruhsārīñ hazān etdi
 Hezārān bülbül-i şeydā bu firkatden fiğân etdi

 Gülistān-ı zamān içre dolaşdı dāmeni hāra
 Murād-ı verdini verdi velākin baḥş-ı cān etdi
- Baḥr-i Meşnevî ***
- Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün**
 ʿÖmer meydāna girdi İbn-i Hālid
 Şusuzlıktan velî ederdi nālid

2189^a Alup geliniñ yanına başı getirdi B.

* - A, B, C, D.

2192^b virdini virdi: verdini dirdi A.

* - A, B, C, D.

219^{3ab} - A.

Niçe ehl-i nifākı eyledi bī-cān
Şehīd oldu bu meydānda o merdān

Beyt-i Murabba^c *

Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlūn

2195. Raḥmet olsun anlara kim merd-i meydān oldılar
Yolına cānlar verüp aşḥāb-ı 'irfān oldılar

Bir yaña şimşīr-i ḥurşīd bir yaña tığ-i 'adū
Bu iki düşmān elinden ḥasret-i cān oldılar

Baḥr-i Meşnevi*

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Fe'ūlūn

B80^a E66b

Girüp çün oğlu Hālid kıldı cevlan
Atası intikāmın aldı ol ān

Savaşda ākıbet ol pür-sa'adet
Aña mülḥak olup buldı şehādet

Beyt-i Murabba^c *

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

2194^{ab} - A.

* **Eyzān A, - B, C, D.**

2195^{ab} - C.

2196^{ab} - C.

2196^b aşḥāb-ı peymān: aşḥāb-ı 'irfān A.

* - **A, B, C, D.**

2197^{ab} - A.

2197^b ol ān: o pehlivān B.

2198^{ab} - A.

* - **A, B, C, D.**

2199^a bilmem nedendir bu: - ne demdir bu B.

2199^b hiç: - A, C, D, E.

2200^a gerdūn: zulm E.

* - **A, B, C, D.**

Ferahlar gitdi ğam geldi ‘aceb bilmem nedendir bu
Olur cān u cihān maġmūm tükenmez hıç ne ğamdır bu

2200. Kātı inşāfiñ ey gerdūn yiter eşrāfa zulm etdiñ
Nedir bu ruḡṣat-ı a‘dā meger eyyām-ı kemdir bu

Baḥr-i Meṣnevī*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Girüp ol Ḥanzale oġlı Sa‘īd hem
Olur hem ol daḡı anda şehīd hem

‘Ömer girdi ki Remḡī oġlı ey yār
Niçe a‘dāları ol kırdı o dindār

Niçe ceng eyledi anda begāyet
Şehīd etdiler anı da niḡāyet

Beyt-i Murabba‘*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- D58^b Kerbelāda şundı şāķī ḡalka şaḡbā-yı ecel
Teşne-lebler nūş ederler anda ḡoş cām-ı ecel

2205. Bir şikāristāna döndi ol zamān bu Kerbelā
Murġ-ı cānı şayd ederdi geldi ‘Anķā-yı ecel

Baḥr-i Meṣnevī*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Girer Vaşşāf ki Mālik oġlı ey cān
Kırar niçe münāfıķlar döker ḡan

2201^b anda: anda bu + C.

2202^a ‘Ömer oġlı Remḡī girdi hem A / Remḡī: Riyāḡ C.

2202^b o dindār: ey yār A.

* - A, B, C, D.

2204^b cām-ı ecel: mā-i ecel B, C, E, sāķī-i ecel D.

- Periřān etdi cem'ın ʿākıbet ol
Şehīd oldu ki buldı hātımet ol
- Şüreyh İbn-i ʿUbeyde girdi ol dem
Niçe aʿdā-yı dīni kırdı ol dem
- A67^a** 2210. Nice zālimleriñ bil aqdı kanı
Şehīd oldu Şüreyh hem verdi cānı
- C58^b** Hem andan soñra Müslim naʿra urdı
Kılıcın çekdi aʿdā içine girdi
- E67^a** Şu resme kırdı aʿdāyı o ġāzī
Dolar leşker kanıyla hem o yazı
- Yaralar çok yidi çok ceng etdi hem
Cerāhat keşretinden ʿaqlı gitdi hem
- B80^b** Hüseynile Hābīb vardı aña bil
Getirdiler anı ol dem işitgil
2215. İmām ol Müslime dedi ki bu dem
Selāmım cennet ehline götür hem
- Gelirim ben dağı işitdi sözün
Tebessüm kıldı Müslīm açdı gözün
- Hābīb dedi ki ey Müslim işit sen
Vaşıyyet var mıdır söyle bilem ben
- Dedi Müslim vaşıyyet budur elān
Fedā eyle Hüseyniñ yoluna cān

2208^a Leşkeri periřān itdi ākıbet ol B.

2209^a Şüreyh: Şerʿ B, E, Şerīʿ C, D.

2209^b Nice aʿdāları kırdı ol dağı hem B.

2211^a naʿra urdı: meydāna girdi A.

2212^b hem o: yüzi A.

2213^{ab} - B.

2213^a Yaralar: Zağmı A.

2215^a ol: - A, B / bu dem: sen bu dem + B.

2215^b götür: ilet A.

2216^a Gelirim ben dağı: ben dağı gelirim B / sözün: sözimi A.

2216^b gözün: gözini A.

2217^a didi ki ey: didi eyā A.

Bu sözi söyleyince anda Müslim
İçüp cām-ı ecel cān etdi teslīm

Murabba^c*

Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlātūn Fā'īlūn

2220. Kim ki girdi Kerbelāya dönmedi cān vermeden
Bir kadeh şu içmedi cām-ı Behiştı görmeden

Kim ki bu meydān içinde her ne kim kıldı taleb
Getmedi ol yirden ašlā tā murāda irmeden

Baħr-i Meşnevī*

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Fe'ulūn

Girüp oğlu daħı diñle peyāmın
Alır ol dem atası intiķāmın

C59^a

İçer oğlu daħı şehd-i şehādet
Neler kıldı görüñ ol bī-sa'ādet

Beyt-i Murabba^c*

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

Neler kıldıñ be hey zālīm nedir bu zulm ü bī-dādıñ
Nedir bu miħnet-i renciñ nedir bu fi'l-i ifsādıñ

2225. 'Azābıyla ħisāb etdiñ nedir bu fıskıñ ey fāsıķ
Nedir kaçdıñ te'emmül kıl saña bu Āl-i evlādıñ

2219^{ab} - A

2219^b cān itdi: çün oldu C.

*Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

2220^{ab} ↔ 2239^{ab} C.

2220^a girdi Kerbelāya: Kerbelāya girdi A / dönmedi cān virmeden: cān virmeden dönmedi B.

2221^{ab} ↔ 2240^{ab} C.

* Meşnevī B, Eyzān A, - C, D.

2223^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2224^{ab} ↔ 2220^{ab} C.

2225^{ab} ↔ 2221^{ab} C.

Baħr-i Meşnevî ***Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün**

Hilāl İbn-i Refī' gördü bu hāli
Tīr-endāz idi añla sen maķāli

A67^b E67^b

Hüseyme geldi ruḥşat aldı ol dem
Bu meydāna 'azīmet kıldı ol dem

Gelir Qays İbn-i Şāmī bil beyānı
Bir oķ atdı helāk etdi bil anı

Niçe a'dāları öldürdi ol cān
Kimesne itmez oldu 'azm-i meydān

Beyt-i Murabba'**Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün**

2230. Tīr-i müjgāna dayanmaz seng-i ḥārā sīnesi
Hışmıla baksa cesīm biñ raķībi öldirir

Terk-i cān idenlere kār etmedi tığ-ı 'adū
'Aşık-ı dil-ḥastayı kendi ṭabībi öldirir

Baħr-i Meşnevî ***Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün**

Tamām yetmiş oķı var idi ol dem
Ki yetmiş iki a'dā öldi ol dem

Hücüm etdi bu kez a'dā-yı bī-dīn
Şehīd olup olur ol yirde temkīn

* - A, B, C, D.

2226^b añla sen: anda bil D / sen: bu E.

2228^a Gelir: Gelir ol B / Qays İbn-i Şāmī: Qays-ı Şāmī B, E.

* - A, B, C, D.

2230^{ab} - A, C.

2231^{ab} - A, C.

* - A, B, C, D.

2232^a yetmiş: yetmiş iki D, E.

Hezārān āferīn olsun ki ol cān
Fedā kılup çü bildi kıadr-i cānān

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

2235. Derdi bildiñ çünki dermāna heves itme gönül
Tut gönül 'Anķāsın şayd-ı mekes itme gönül

Çekme cihānıñ şayyādını bir nefes dem rencini
Murğ-ı cānı kııl āzād cismi kıafes itme gönül

Baħr-i Meşnevī *

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

Girüp ol dem 'Abdurrahman-ı bezmī
Geldi İmāmdan aldı çünki izni

Otuz a'dā helāk etdi hemān ol
İder meydān içinde kıan revān ol

Muħālif leşkeri gördü bu hāli
Kıamu hāmle ederler diñle kıali

2240. Niçe erler helāk eder işit hem
O mazlūmı şehīd etdiler ol dem

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

B81^b A68^a
E68^a

Raħmet olsun kim aña girdi belā meydānına
Hıavf edüp cān vermege temhīl ü te'ħīr etmedi

2234^b bildi: kııldı A.

* - A, B, C, D.

2235^{ab} - C.

2236^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2239^a hem: sen A.

* Eyzān A, B, C, D.

2241^{ab} - C.

Düşmānıñ tığından ikrāh etmedi yüz dönderüp
Tā rızā-yı Hālıkıñ kesbinde taqşır etmedi

Baħr-i Meşnevī *

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

D81^a

Hem andan soñra Yahyā İbn-i Müslim
Girüp anda kazāya oldu teslīm

Hemen-dem yiryüzin ħün-āb eder ol
Şarāb-ı mevti hem işrāb eder ol

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

2245. Lāle-gün oldu şehīdlerden ğubār-ı Kerbelā
Bād-ı şarşardan şarardı gül-izār-ı Kerbelā

Geldi zālimler cezālar kıldı t̄at ehline
Koymadı mazlūmda rāhatdan qarārı Kerbelā

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

Hem andan soñra 'Urve oğlu ey cān
Girer meydāna adı 'Abdurrahman

Helāk eder niçe ehl-i dālālet
İçer tā 'ākıbet cām-ı şehādet

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

2241^b temhīl: - E.

2242^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2243^a Yahyā İbn-i Müslim: Müslim oğlu ey cān C.

* - A, B, C, D.

2246^b Koymadı: Koymadı A / mazlūmda: mazlūmdan E.

2247^a 'Urve: Müslim C, - E.

2247^b Girer: Girdi C.

* Eyzān A, B, C, D.

Şad-hezārān ārefīn olsun aña kim verdi cān
Cān verüben kesb eyledi cānān buldı mekân

2250. Girdi meydān-ı belāya qadrini kıldı ʿulā
Verdi rencini fenānıñ aldı genc-i cāvidān

Baḥr-i Meşnevī *

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

ʿÖmer İbn-i Muṭā girer meydāna
Muḥālif leşkerin ğarķ etdi қana

Murād-ı Kerbelā ḥāşıl olur bil
Hem raḥmete vāşıl olur bil

Murabbaʿ *

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Girenler Kerbelā içre girü dönmez ne ḥāldir bu
Şecāʿatle kemālinden şehādetle zevāldir bu

- E68^b Tūrābı sürḥ-fām etdi felek ḥün-ı sefidlerden
Niçeler bī-nişān oldu ki yevm-i kıtāldir bu

Baḥr-i Meşnevī *

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

- B82^a 2255. O gün Rıdvān Behişte zīb ü zīnet
Verirdi hem küşāde bāb-ı cennet

2249^{ab} - C.

2249^a aña kim: ki aña B.

2250^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2251^a girer meydāna: girdi hemāne C.

2251^b Hem andan raḥmete irdi hemāne C.

2252^{ab} - C.

2252^a bil: + bil ey cān B.

2252^b bil: o cān B.

* Eyzān A, Beyt-i Murabbaʿ E, - C, D.

2254^a sürḥ-fām: sürḥ-dām A.

2254^b oldu ki: zīrā B, C, D, E.

* - A, B, C, D.

2255^b Virirdi: Virdi A.

Şehīdler için olmuşdı müzeyyen
Saīdler için olmuşdı mu‘ayyen

Olupdur hūriler hem-ser müheyṯā
Elinde bāde-i Kevser müheyṯā

Daḥı hem bir yaña nīrān-ı Mālik
Müheyṯā kıldı tā sūzān-ı Mālik

Getirdi cāme-i қаtrān helāhīl
Niçe aḡlāl ile oddan selāsīl

- A68^b C59^b 2260. Ki tā Şām ehli Kūfe ehli anda
Varalar bulmayalar mehli anda
- Rivāyet kıldı rāvī hoş-maḡāl hem
Olurken anda çün ceng ü cidāl hem
- D81^b Hemān sağ yañadan geldi bir er
Meḡābet hem şalābet kān-ı şevher
- Vişālinden cihān oldu sehm-nāk
Kemālinden ‘adū oldu vehm-nāk
- Hemān na‘ra urup ol merd-i eşḡāş
Benim Hāşim dedi bil İbn-i Vaḡḡāş
2265. Eyā ehl-i ḡalāl ey ḡavm-i füccār
Veyā ḡavm-i ihānet ehl-i eşrār
- Niçün küfriñ ḡapısın açdıñız siz
Niçün İmānıñızdan geçdiñiz siz

2256^a için: çün B.

2256^b için: çün B.

2257^b Elinde: Öñinde A, Ellerinde B.

2258^a yaña nīrān-ı Mālik: yañadan Mālik-i nīrān B.

2258^b tā sūzān-ı Mālik: anlara āteş-i sūzān B.

2260^a Ki tā Şām ehli: Tā ki ehl-i Şām B, ehli: - D.

2261^a hoş-maḡāl hem: hoş-maḡālī B.

2262^b hem: ehli A.

2264^b Benim Hāşim didi bil: didi bil benim Hāşim B.

2266^{ab} ↔ 2267^{ab} B.

Niçün bu rāh-ı küfre siz gedersiz
Resūlin Āline tā kaşd edersiz

‘Ömer İbn-i Sa‘īd gördü bu hālī
Bu ‘ammi-zādesiydi diñle kālī

Teni titredi hem vehhām olurdı
Niçe er oldığın zīrā biliridi

B82^b 2270. Muḳātil oğlu Sem‘ān gördü anı
Ḥaleb vālisi idi sen bil beyānı

E69^a Bu ‘ammi-zādeñ efḥār-ı ‘izāmıdır
Sipeh-sāları Kūfe ile Şāmıdır

Varup ol Hāşime oldı berāber
Naşihat eyledi hem ey dilāver

Saña lāyık mı o küfrān-ı ni‘met
Olup bu dem olasıñ ehl-i tōhmet

Dedi Hāşim ki ey ehl-i şekāvet
Beḳānıñ devleti bāḳı sa‘adet

2275. Egerçi ehl-i Ḥaḳ zāhirde maḡlūb
Velī bātında ḡālibdir o maḡlūb

Murabba‘*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

A69^a Ehl-i Ḥaḳ zāhirde kem bātında evlā söylenir
Ḥāliyā hem Ḥaḳ mu‘allā şöıra süflī söylenir

Şanma Fir‘avn-ı tüvan-ger geçdi Mūsā faḳrile
Gel naḳar ḳıl şimdi kim ednā kim a‘lā söylenir

2267^{ab} - C.

2268^a gördi: gördi çün + B.

2269^a Titredi teni vehhām oldı cānı B.

2269^b Zīrā niçe oldığın bilirdi anı B.

2271^{ab} ↔ 2272^{ab} D.

2272^{ab} - E.

2275^{ab} ↔ 2278^{ab} D, E.

* **Beyt-i Murabba‘ E, -A, C, D.**

2277^b şimdi: imdi şimdi + B.

Meşnevî ***Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün**

Görür Semʿān degil kâbil maḳāle
Kılıcın eyledi ol dem havāle

Anı menʿ etdi Hāşim urdı ɗarbın
Helāk oldu laʿīn gör imdi ɗarbin

D82^a 2280. Görüp bu ḫālī leşkerler hemen-dem
Ḳamusı Hāşime ḫamle eder hem

Ḳarındaşıñ adı idi Nuʿmān
Anıñ biñ leşkeri var idi ol an

C60^a Hemān naʿra uruben dedi atı
Girüp orta yire ceng etdi ɗatı

B83^a İmām Fazla dedi kim ey ɗarındaş
Toḳuz er al daḫı sen eyle şavaş

İriş var Hāşime hem nuşret eyle
Anıñla kıl şavaşı ğayret eyle

2285. Bu Fazl Bin ʿAliyyü'l Murtażā bil
Toḳuz er aldı vardı sen işitgil

Görir İbn-i Saʿīd bu ḫālī ey yār
İki biñ ādem etdi anda irsāl

Dedi Fazla varıñ cenge getirmeñ
Anı Hāşim yanına siz yetirmeñ

* Baḫr-ı Hezec E, -A, C, D.

2278^b eyledi: itdi E.

2279^a oldu laʿīn itdi laʿīni A, B.

2280^b ider: iderler B, C.

2282^a uruben: urup B.

2284^a hem: sen A.

2284^b ğayret: yardım A.

2285^{ab} - E.

2285^a Bu: Çün B, C, Çü D.

2286^{ab} - E.

2287^{ab} - E.

E69^b Hemān meydāna anlar tīz gelirler
Gelüp Fazlıñ öñini hep alırlar

Görüp bu hāli Fazl na'ra urdı
Kılıc çeküp içine a'dā girdi

2290. Şu resme oldı anda ceng ü cidāl
Türāb-ı Kerbelā tā oldı melāl

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Ecel bādı bu gülşene degüp rengini zerd etdi
Bugün a'dā-yı nā-merde şıyānet etdi merd etdi

Bu rezm-i nā-sezālardan münāfıklar olup dil-şād
Bu rezm-i pür-belā kalb-i münāfıklarda derd etdi

Baħr-i Meşnevi *

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

A69^b Şu resme kırdı Fazl anları hem
Akıtdı Kerbelāya kanları hem

Görüp a'dā çün etdi tiri bārān
Atını urdılar ol Fazlıñ ey cān

2295. Yıkıldı atı yayak kaldı nāçār
Şusuzlıqdan buñaldı kaldı nāçār

Niçe ceng etdi şusuz hem piyāde
Şehīd oldı bulup rif'at beķāda

2288^a gelirler: varırlar B.

2289^a Fazl: Fazlı B, D, E, Fazla C.

2290^a ceng ü cidāl: ceng-i gulğüle B, C, D, ceng-i gulğul E.

2290^b tā oldı melāl: oldı rengi gül güle B / melāl: gül gül D.

2291^{ab} - C.

2291^a rengini: rengi B.

2292^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2294^b ol: - A.

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün****B83^b**

Bu ne nisbetdir ki sākī bir içim şu vermediñ
Teşne-dār etdiñ İmāmıñ leşkerin hoş görmediñ

Bu ne miñnetdir ki halkı eylediñ şusuz şehid
Bir kezin bīmār-ı ʿaṭşıñ hātırını şormadıñ

Baḥr-i Meşnevī ***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Şehid etdiler ol on pehlivānı
Varırlar Hāşim ʿözre nāgehānī

D82^b

2300.

Şavaş ederken ol Hāşim hemāndem
Bulur Nu'mānı ceng içinde ol dem

Urup mel'ūnı öldürdi hem anda
ʿAlem-dārını yıkdı ol zamānda

Şusuzlıqdan harāretten buñaldı
Kıanı çok aqdı anda bī-ḥoş oldu

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Şākiyā gel bir içim şu ver İmāmıñ ʿaşkına
Teşne-gāna merḥamet kıl Lā-Yenāmıñ ʿaşkına

C60^b

Kimseniñ koymaz firāk-ı āhını hīç kimseye
Sen de raḥm eyle ʿAzīz-i zü'ntikāmıñ ʿaşkına

* Eyzān A, - B, C, D.

2297^{ab} - A, C.

2298^{ab} - A, C.

* - A, B, C, D.

2299^b Hāşim ʿözre: Hāşime olar A, C, D, E.

2301^b ʿAlem-dārını yıkdı: yıkdı ʿalem-dārını B.

2302^b oldu: oldu qaldı + B.

* - A, B, C, D.

2303^a İmāmıñ: ol İmāmıñ + A.

2303^b Teşne-gāna: Teşne-kāraA, Teşne-dāra B, D,

Baḥr-i Meṣnevī ***Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ülün**

2305. Zā'if gālib olur çün geldi bir pīr
Urup ḍarbın şehādet buldı ol şīr

Beyt-i Murabba^c ***Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün**

Şehādet gevheri ḳadrin bilir şarrāf olan ancak
Bu yirde baḥr-i medḥinde budur evṣāf olan ancak

Bu deryā-yı ḥaḳīḳatda hemān bir ḳatre kesb etdi
Ta'arruḫ ḳılmasın bunda bizi 'irfān olan anlar

Baḥr-i Meṣnevī ***Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün**

Rivāyet vārid olmuṣdır dedi rāvī bu ḳāl üzre
Saḥa tā kim beyān edem bu rezmi bir maḳāl üzre

Bu cānibden Ḥabīb İbn-i Müzāḥir adlı bir taḳvā
Var idi kim geçirmiṣdi ḳamu 'ömrin kemāl üzre

2310. Yüzi şems-i zıyā idi sözi 'ilm ü ḥayā idi
Özi ḥüb etkıyā idi olurdu ḥoş-ḥıṣāl üzre

A70^a B84^a

Resūliñ meclisinde ol geçirmiṣdi ḳamu vaḳtın
İderdi her gice ḥatmin bu mu'tād fi'āl üzre

Ḥüseyne dedi ruḥṣat ver dedi ey pīr-i pākize
Resūlden yādigārsiñ sen heves itme cidāl üzre

* Ḳāfiye-i Ebyāti'l Murabba^c C, - A, B, D.

2305^{ab} - A.

* Eyzān A, Baḥr-i Hezec ve fī-Ḳāfiyetü'l-hā' ve Murabba^c B, - C, D.

2306^{ab} - C.

2307^{ab} - C.

2307^b bunda: ḡayrı E.

* Eyzān A, B, C, D.

2308^b rezmi: nevmi B.

2312^a pīr-i pākize: pākize-i pīr A.

Zîrâ sende şusuzlıktan ne kuvvet kaldı ne tākāt
Ḥabīb dedi baña fırsat düşüpdür bu kıtāl üzre

Baña bu ʿömr-i efzūnı bunuñçün verdi ol Bārī
Bu ʿatşıla benim arzūm o şahbā-yı zülāl üzre

E70^a 2315. İcāzet aldı meydāna girüp cevlan eder ol an
Bu şiʿri ol zamān inşā eder manzūm hāl üzre

Beyt-i Murabba^c*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Tā şehīd-i Kerbelāyı halk-ı ʿālem yād ide
Okuya taḥsīn ü raḥmet rūḥların şād ide

Kim ki ol mazlūmlara raḥm edüp aḡlarsa bugün
Rūz-ı maḥşerde Ṭamudan Ḥaḡ anı āzād ide

Beyt-i Müseddes*

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

D83^a Benim etḡā Ḥabīb İbn-i Müzāhir
Muhibb-i Āl-i Aḡmed ḡalb-i tāhir

Nişār etdim Ḥüseyne naḡd-i cānı
Ben oldım şimdi bu ḡızmetde māhir

Baḡr-i Hezec*

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

2320. Ḳatı ceng eyledi anda niçe aʿdālar öldirdi
Çerisin tārümār etdi şavaş edüp mecāl üzre

2312^b Resūlden: Resūlīn B.

2313^a Zîrâ sende: Sende zîrâ C.

2314^a bu ʿömr-i efzūnı: ʿömr-i füzūnı B.

2315^{ab} ↔ 2318^{ab} B, D, E.

* Eyzān A, - B, C, D.

* Ḳāfiye-i Ebyātü'l Müseddes C, - A, B, D.

* Eyzān A, Ḳāfiye C, - B, D.

2320^a aʿdālar: aʿdāları B.

2320^b mecāl: cidāl B, E.

İrişdi bir la'în nāgāh aña bir çarb urup yıkdı
Hüseyn e çağırır na'ra urur ya'ni vişāl üzre

İmām işitdi çün anı getirdi varup ol pīri
Hābīb açup gözün ol dem bu beyti dedi kāl üzre

Şi'r-i Hābīb*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

C61^a Hāmdüli'llah kim murādım verdi şimdi Lem-Yezel
Nā'il oldum bu idi maqşūd-ı kāmım tā ezel

Hūrī-yi Firdevsi Rıdvān ile bāzār eyledim
Gerçi verdim bir güzel cān lākin aldım biñ güzel

Baħr-i Hezec*

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

B84^b 2325. Aña hem müjde-i cennet verirler çün işidir ol
Olup hem rahmete vāşıl Behişte ittişāl üzre

Rivāyetdir ki ol pīriñ biri başın kesüp soñra
Alup hem Mekkeye gitdi gezerdi iştimāl üzre

Hābībñ oğlı çün gördü kimiñ başı diyü şordı
Hābībñ başıdır dedi cevāb verdi su'āl üzre

A70^b İşidüp bu sözi ol dem helāk etdi o mel'ünı
Alup defn etdi ol başı kalur anda melāl üzre

O hālā bir ziyāretidir adı Re'sü'l-Hābīb anıñ
Bu cānibden diyem gayrı ki kalmasın hālāl üzre

*Beyt C, Beyt-i Murabba' E, -A, D.

2323^a Lem-Yezel: Lā-Yezāl A.

2323^b maqşūd-ı kāmım: kāmım şimdilik B.

*Kāfiye C, - A, B, D.

2325^a çün: çünkim B.

2325^b ittişāl: cāvidān A.

2329^a anıñ: dirler A.

- E70^b 2330. Girer ol Hamza kim Ebā Zer-i Ğaffārîñ oğlıydı
Niçe ceng eyleyüp anda olur hem irtihāl üzre

Beyt-i Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Kim ki girdi Kerbelā meydānına ol dönmedi
Kūşe-i bezm-i fenāya bir dahı el şunmadı

Vādi-yi Eymende gerçi nār-ı firķat buldılar
Bu şebistān şem'inin lākin zıyāsı sönmedi

Baħr-i Hezec *

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

Enes girdi bu kez ey cān niçe a'dāyı öldürdi
Şehādet buldı encām-ı fenādan infişāl üzre

Bu kez Şīt oğlu 'Abbāsîñ kulu girdi adı Şārib
Libāsın giymeyüp 'uryān varır bu infi'al üzre

- D83^b 2335. Dediler kim niçün 'uryān gedersîñ terk-i ħavf edüp
Dedi ben geçmişem cāndan gönül yok mülk ü māl üzre

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Neylerem cānı cenānîñ mehri yetmez mi baña
Ĥavf-ı ağıyār istemem yār qahırı yetmez mi baña

2330^a oğlıydı: kulu A, B, C.

2331^{ab} ↔ 2336^{ab}.

2331^b Kūşe-i: Nūşe-i C.

2332^{ab} ↔ 2337^{ab}.

* Eyzān A, Beyt C, - B, D.

2332^b şem'inin: şemsinin A.

* Kāfiye C, - A, B, D.

2335^{ab} - C.

2335^a terk-i ħavf idüp: terk idüp ħavfı B.

* Eyzān A, Beyt B, Beyt-i Murabba^c E, - D.

2336^b yār: yārimîñ B.

* - A, B, C, D.

2341^b eş'ār-ı me'al: iş'ār-ı mişāl A.

Bulmayup āb-ı Furātı teşne aldımsa ne var
 Ŗāıyā hūn-āb-ı eŝmim neħri yıtmez mi baa

Baħr-i Hezec *

Mefāılūn Mefāılūn Mefāılūn Mefāılūn

Ŗavaŝ ire iken adā nie olar urup anı
 Ŗeħid etdiler ol demde bu minvāl-i miŝāl ūzre

Bu kez Caf alup ruħŝat nie adāy atlı etdi
 Vel ŝora ŝeħid oldu o perħāŝ- dālāl ūzre

B85^a C61^b 2340. Hemān-dem Seyfile Mālik ikisi ħayli ceng etdi
 Ŗeħādet buldılar anlar rızā-y Zūl-Celāl ūzre

Görüp Fāris ğulām geldi Ĥüseyne yüz yire urdı
 İcāzet istedi ol dem bu eŝar- meāl ūzre

Beyt-i Murabba*

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

Ey İmām lufıla ālem beħr-mend olmadadır
 Teşneler aşına Kevser cāmlara dolmadadır

Bir izin ver bendee kim genc-i raħmetdir küŝād
 Bu ğazādan ünkü herkes bir naŝīb almadadır

Baħr-i Hezec*

Mefāılūn Mefāılūn Mefāılūn Mefāılūn

A71^a E71^a İmām dedi ki ey Fāris ol Zeynel-ābide var
 Anı zrā ulısı sen izin al iŝtigāl ūzre

* Beytl Murabba C, - A, B, D.

2342^b cāmlara: cāmlar A, B.

2343^a bendee kim: ben de gidem D.

* āfiye C, - A, B, D.

2344^a didi ki: dr A.

2344^b Anı zrā: Zrā anı A, D, E.

2345. Ki Zeynel-‘ābidīn anda ҡatı Һaste idi ol ān
Varup Fāris diler ruḥṣat ola tā intīḳāl üzre
- Dedi ben de āzād etdim seniñ destīñdedir ruḥṣat
İṣidüp eyledi cengi ki rezm-i resm-i Zāl üzre
- Қatı ceng eyledi ṣoñra oқ atdılar o zālimler
Bu mazlūmı ṣeḫīd etdi ki zulm-i ıktibāl üzre
- Hemen-dem Һanẓale İbn-i Sa‘īd ‘azm etdi meydāna
Ṣeḫādet buldı encāmı murād-ı Lā-Yezāl üzre
- Yezīd İbn-i Ziyād Men‘ī girüp meydāna ceng etdi
Ṣeḫādet buldı encāmı murād-ı Zū’l-Cemāl üzre
2350. Sa‘īd kim adı ‘Abdullah girüp anda ṣeḫīd oldı
Cibāve İbn-i Һāriṣ hem girer cenge cidāl üzre
- Niçe ceng eyledi lākin ṣeḫīd etdi anı a‘dā
Girüp oğlu ‘Ömer oldı beḳāya irtihāl üzre
- Bu kez on beş nefer merdān girüp a‘dāya ceng etdi
Periṣān ҡıldı düşmānı olurlar pāy-māl üzre
- D84^a** Şu resme cengi der anlar ki miṣlini görmedi kimse
İderler arz-ı meydānı gubār-ı zīr ü bāl üzre
- Hücüm etdi bu kez a‘dā ṣeḫādet buldılar cümle
Ḥayātınıñ neḫārı hem olur vaḳt-i leyāl üzre
- B85^b** 2355. Muḥammed İbn-i Mikdādı hem ‘Abdullah-ı Dücāne
Şu resme ceng ederler kim olur naḳl-i muḥāl üzre
- Қatı ceng eyledi anlar ҡuṣatdı her yanın a‘dā
Görünmez oldılar gūyā ḡamām geldi hilāl üzre
- Ṣeḫādet buldılar ṣoñra yidi ādem daḥı girdi
Ṣeḫīd oldılar anlar da o zulm-i i‘tidāl üzre

2345^b Varup Fāris diler: Var ey Fāris didiler B.

2348^b Savaş itdi ṣeḫīd oldı o ceng-i bed-ricāl üzre D.

2350^a Sa‘īd kim İbn-i ‘Abdullah girüp meydāna ṣeḫīd oldı A.

2351^a lākin: kemīn D.

2353^b meydānı: meydānıñ E.

2354^a a‘dā: ‘adūvān B, C.

2356^b + Hemān görünmez B / ḡamām geldi hilāl üzre: ḡubār-ı Kerbelā üzre A.

Beyt-i Murabba^c ***Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Meşā'ib mecma'ı var mı eyā bu hākiden ğayrı
Bu yirde var mı ğam bārān olur eflākden ğayrı

C62^a

Ġubār-ı deştine toĥm-ı feraĥ zer^c etdi ğam betdi
Ne kesb etmiş şikār-ı Kerbelā ğam-nākiden ğayrı

Meşnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**A72^a E72^a

2360.

Rāvīler bunda rivāyetler dedi
Tā bidāyetlerden niĥāyetler dedi

Ol gün öyle issi idi gün katı
Qalmamışdı atı ādem ŧakatı

İrtifā^c buldıķca nār-ı āfitāb
Yaķdı mü'min qalbini kıldı kebāb

Hem şusuzlıķdan buñalmışlar kamu
Bir niçe gün teşne qalmışdı kamu

Tā ki kuşluk olana deg diñlegil
İllā üç ādem şehādet buldı bil

2365.

Anda Zeynel-ābidīnden ğayrı hem
Qalmış idi on toķuz mü'min ol dem

Cümlesi oldu beķāya intizār
Teşnelikden olmışıdı bī-qarār

* Ebyāt C, - A, B, D.

2358^{ab} - A.

2358^b yirde: yārdan B.

2359^{ab} - A.

2359^a toĥm-ı feraĥ zer^c: toĥm-ı feraĥnāk C.

2359^b şikār-ı: şeyyād-ı D, E.

* Baĥr-i Meşnevī E, - A, C, D.

2361^a gün: ki A.

2364^a olana deg: erkendeñ A.

2365^b mü'min: ādem D.

Bir yañadan ol ʿadū-yı bī-rahīm
Gör ne kıldı mü'mine ehl-i cahīm

Bir yaña aşhāb-ı maqtūl oldılar
Kavmi hem aḥbāb-ı maqtūl oldılar

B86^a

Bir yañadan Ehl-i Beyt-i Muṣṭafā
Kaldı şusuz çeküben cevr ü cefā

2370. Çün İmām bu ḥale seyrān eyledi
Āh edüp hem çeşmi pür-kan eyledi

Beyt-i Murabba^c *

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

D84^b

Nedir ey çarḥ-ı gerdün bu fesādı bī-ḥisāb etmek
Nedir mazlūma ey zālīm bu ʿaṭşıla ʿitāb etmek

Nedir maḳşūd cefālardan eyā bilmem revā mıdır
Yezīde bir murād içün Hüseyme biñ ʿazāb etmek

Baḥr-i Meşnevī *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Olmadı taʿcīz şabr kıldı yine
Bu cefāyı hem şafā bildi yine

Bildi hem var her kaḫāda bir rızā
Her rızā üzre muḫarrer bir kaḫā

Beyt-i Murabba^c *

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

2369^b çeküben cevr ü cefā: çeküp renc ü belā B, E.

2370^a İmām bu ḥale: Çün bu ḥāle daḫı B, E.

2370^b çeşmi: cismi B, E.

* Ebyāti'l Murabba^c C, - A, B, D.

2372^b ʿazāb: cefā D.

* Kāfiye C, -A B, D.

2374^b kaḫā: rızā A.

* - A, B, C, D.

A72^b 2375. Belâdır maḳṣad-ı aḳṣâ belâdır rütbe-i a'âlâ
Belâdır şemme-i iclâ belâdır maḥrem-i Mevlâ

E72^b Bilirler miḥnet-i rāḥat anıñçün oldılar maḳbûl
Belâya şabr edüp anlar belâdan oldılar evlâ

Baḥr-i Meṣnevî *

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hem tesellî etdi aşḥâbı aña
Tâ qarındaşıyla aḥbâbı aña

Dediler sen görme bu ḥâli ba'îd
Bundan artık olmaya yevm-i sa'îd

Beyt-i Murabba' *

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ġayrı şâd ol ey gönül kim geldi vuşlat demleri
Cân cânâna nâ'il oldı gitdi firḳat demleri

C62^b 2380. Cân verüp her mekr-i aḡyârdan emîn olduḡ bugün
Ḳalmadı şimdengirü dil-dâre ḥasret demleri

Baḥr-i Meṣnevî *

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Anları ehl-i vefâ gördü İmâm
Anlara ḳıldı du'âlar ol hemân

Durdı Müslim oḡlı 'Abdullah hemân
Bir izin ver dedi olayım revân

2375^{ab} - C.

2375^b iclâ: iclâl B.

2376^{ab} - C.

* -A B, C, D.

2378^b Bundan: Bu A.

* Beyti'l Murabba' C, - A, B, D.

2380^a emîn olduḡ: olduḡ emîn E.

* -A B, C, D.

2382^a 'Abdullah: 'Abdullah B.

- B86^b** Ben daḥı bunda murāda ireyim
Hem selāmiñ Müslime irgöreym
- Aldı ruḥṣat girdi meydāna hemān
Durdı arslan gibi merdāne hemān
2385. Ol ‘Ömer İbn-i Sa‘īd gördü yaḳtın
Dedi āgāh olıñ ey erler hemīn
- Ol Benī Hāşim durur bir er daḥı
Olmasa bunlar şusuz ger ey aḥı
- Anlara kimse ḥarīf olmazıdı
Bu çerimiz hem necāt bulmazıdı
- Var idi bir er adı ẖuddāme bil
Dediler sen var bunuñla ceng eylegil
- D85^a** Vardı ẖuddāme ḥīle edüp kaçır
Döndi yine bir niçe ḥamle geçer
2390. Teşnelikden bī-ḥoş olurdı dilīr
Şabdasın atdan bıraḳdı hem o şīr
- E73^a** Geldi ẖuddāme aña şabda atar
Şabdasını anıñ ‘Abdullah tutar
- A73^a** Şabdasıyla kendini etdi helāk
Bindi anıñ atına ol zāt-ı pāk
- Leşkere girüp hemān etdi kıtāl
Duramazdı hem öñinde bir ricāl
- İbn-i Sa‘īd yanına vardı bu kez
Peḥlivān Şālih görüñdi hem bu kez

2384^b merdāne hemān: meydāna revān B.

2385^b hemīn: bugün A.

2386^b bunlar şusuz ger: şusuzlık bunlar A.

2387^b necāt bulmazıdı: ḥalāş olmazıdı A.

2388^b ceng eylegil: cengi kıl D.

2389^b yine bir niçe ḥamle: birkaç ḥamle aradan A.

2390^b Şabdasın düşdi elinden ey faḥīr A.

2393^b hem öñinde: öñinde hīç B.

2395. Bir kılıc uruben öldürdi hemān
Atını urdılar anıñ ol zamān

Çün yıkıldı anda yayan kaldı ol
Kıatı çok kan akdı hem buñaldı ol

Ol Mufađđal kim Merāhīm oğlı hem
Geldi tā anı şehīd etdi o dem

Beyt-i Murabba^c *

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

Zemīn-i Kerbelā hūn-ı sa'ıdden lāle-zār oldı
Meyāna lāle'-i demler açıldı nev-baħar oldı

Sümüm-ı teşne-leblerden açılmaz gonca-femler
Anıñçün bülbül-i cānlar bu gülşene nişār oldı

Baħr-i Meşnevi^ı *

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

C63^a 2400. Girdi ol Ca'fer 'Aķıl oğlı hemīn
Şöyle kırdı kanıla doldı zemīn

'Āķıbet hem ol dağı oldı şehīd
Oldı milk-i bāķīde ehl-i sa'īd

Murabba^c *

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

Āferīn olsun aña kim bilmedi cān qadrini
Bī-tekellüf verdi cānı bildi cānān qadrini

2395^a kılıc uruben: kılıcı urdı D.

2397^b itdi o dem: eyledi hem A.

* Kafiye-i Beyti'l Murabba^c C, - A, B, D.

2398^a sa'ıdden: sa'īdlerden B.

* -A B, C, D.

2400^a 'Aķıl: 'Aķılıñ A.

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

Asitānından temāşā eyleyen bilmez nedir
Fehm eder ancak muḳarreb bunda sultān ḳadrini

Baḥr-i Meṣnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

‘Abdurrahman girdi çün İbn-i ‘Aḳīl
Ol daḥı hem dünyādan etdi naḳīl

2405. Çün ‘Aḳīl evlādı buldı iḥtitām
İçdiler cām-ı şehādetden tamām

E73^b Ca'fer-i Tayyārın evlādına bil
Geldi nevbet ḡayrı anda diñlegil

D85^b Ol Muḥammed İbn-i ‘Abdullah o dem
Bir izin ister İmāmdan geldi hem

Dedi destūr ver bulam ben de sürūr
Hem helāk edem niçe ehl-i ḡurūr

A73^b Verdi destūr girdi meydān içine
Ḳorḳu düşdü anda düşmān içine

2410. Seyl gibi aḳıtdı ḳanı nāmdār
Böyle cengi görmemişdi rüzgār

‘Āḳıbet buldı şehādet ol daḥı
Böyledir ef'āl-i dünyā ey aḥī

Beyt-i Murabba‘*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Kim ki girse Kerbelā meydānına bī-cān olur
Cān veren bu yirde ancak nā'il-i cānān olur

2403^{ab} - A.

* -A B, C, D.

2404^b hem dünyādan itdi: kıldı hem dünyādan D, hem kıldı dünyādan E.

2406^b ḡayrı anda diñlegil: anda sen işitgil B.

2408^a bulam ben de: ben de bulam A.

2409^b düşmān: tuḡyān C.

* Kafiye-i Beyti'l Murabba‘ C, - A, B, D.

2412^{ab} ↔ 2415^{ab}.

Görmeyince renc-i Yūsuf genc-i Mısrı bulmadı
Hem Züleyhā rāğıbınıñ meskeni zindān olur

Baħr-i Meşnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gördü 'Avn anda qarındaşın hemān
İhtiyārsız oldu meydāna revān

2415. Ol qarındaşını öldüren eri
Varup öldürdi yine geldi beri

Yā İmām 'özümi kıl dedi qabūl
Kim icāzetsiz girüp oldım melūl

Ol qarındaşım firākından aña
Geldi firqat gelmemişem ben saña

Hem du'ā kıldı İmām ruḥşat verir
Girdi meydāna yine cenge yürir

Qırdı yine anları ol ḥüb-liqā
'Ākıbet oldu şehīd buldı beqā

C63^b 2420. Ol qarındaşı 'Alī adı dilīr
Aldı ruḥşat girdi meydāna ve şīr

'Ākıbet cengile verdi cānını
Buldı bu teşneligin dermānını

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

2413^{ab} ↔ 2416^{ab}.

* -A B, C, D.

2414^a hemān: 'ayān B.

2416^a kıl didi: sen de it A.

2418^b yine cenge yürir: geliñ dir çağırır A.

2420^a adı: girdi ol A, var idi B.

2421^b teşneligin: teşnelik D.

* - A, C, D, E.

Teşne-dārım cānım arzū kılmāsın mı vuşlatı
Cānımı verüp cenāna istemem hiç fırkati

Böyle taqdīr eylemişdir ol Hūdā-yı Lem-Yezel
Çünkü fānīye gelen elbetde eder rıhleti

Baḥr-i Meşnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

A74^a E74^a
D86^a

Ca'fer-i Tayyārīñ evlādı kamu
Çün şehīd oldu hem dil-şādī kamu

2425. Geldi nevbet şimdi evlād-ı Ḥasan
Tā gire meydāna şimşād-ı Ḥasan

Ol Ḥasan Ḥazretleriniñ nāgehān
Geldi ekber oğlu 'Abdullah hemān

B88^a

'Ammisiniñ geldi hem öpdi elin
Sürdi ḥāk üzre yanağının gülün

Aldı ruḥşat çünkü meydāna yürir
Söyleyüp bu beyti hem na'ra urır

Beyt-i Murabba'

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ben niḥāl-i nev-resīdim der-gülistān-ı Ḥasan
Hem benim maḥdūm-ı nūr-ı çeşm raḥşān-ı Ḥasan

2430. Naḳd-i Āl-i Hāşimim cedd-i pākım Muştafā
Hem ḳadem-ḥāk-i Ḥüseynim hem ḡulamān-ı Ḥasan

2422^{ab} - A, C, E.

2423^{ab} - A, C, E.

* -A B, C, D.

2425^b şimşād-ı: evlād-ı A.

2426^b ekber: büyük B / oğlu: evlādı A.

2427^a hem öpdi elin: öpdi elini A.

2427^b yanağının gülün: gül yanağın A.

* - A, B, C, D.

2429^b raḥşān-ı: ruḥsār-ı A.

Baḥr-i Meṣnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Dedi bunu çekdi kılıc ol zamān
Girdi a'ḍā içine ol bī-gümān

Çünkü meydāna girer ol zāt-ı pāk
Heybetinden oldu a'ḍālar lerze-nāk

Ceng edüp verdi fenāya leşkeri
Öldürür ol demde yüz seksen eri

Kimse rağbet kılmadı meydānına
Gördüler kim varsa kıyar cānına

2435. Dediler bunlar ile bir bir kıtāl
İtmeyüp dursun yirinde her ricāl

Gün katı ıssı şusuzdur ki katı
Tā ki ihlāk ola kendi hem atı

Böyle tedbīr edüp anlar durdı hem
Çünkü 'Abdullah bu ḥālī söylediler

Gördü kim meydāna kimse gelmedi
Hem ḥarāretten qarārı kalmadı

Kendi özin leşkere urdı bu kez
Gırdı çün a'ḍālara kırdı bu kez

E74^b 2440. Tā 'Ömer İbn-i Sa'īdi gördü ol
Na'ra urup üstüne at sürdi hem

*** Baḥrū'l Meṣnevī C, -A B, D.**

2332^b lerze-nāk: vehm-nāk A, zeher-nāk B.

2434^b varsa kıyar: girdi kıydı anıñ B, kim geldi kıydı E.

2436^b kendi hem: hem kendi B.

2437^a durdı hem: anda durdılar A, hem anlar durdı B.

2437^b Çünkü 'Abdullah bu ḥālī bildi gördi B.

2438^b qarārı: anda qarār B.

2439^a özin: özini E.

2440^a Tā ki İbn-i Sa'īdi gördi hem A.

2441^a çün: - A.

- Gördü çün İbn-i Sa'īd etdi firār
Anda niçe şaflar oldı pāy-māl
- B88^b D86^b** Döndi andan meydāna geldi bu kez
Er isteyüp durdı merdāne bu kez
- C64^a** Bahterī İbn-i 'Ömer Şāmī hemān
Geldi bil İbn-i Sa'īde ol zamān
- A74^b** Ey Emīr dedi münāsib mi saña
Kim kaçarsıñ qarşı durmazsıñ aña
2445. Lāf edersin ki benim şāhib-i cidāl
Şimdi bir erden kaçarsıñ bu ne hāl
- Dedi ol İbn-i Sa'īd kim diñlegil
Olmaya cāndan 'azīz bir nesne bil
- Bir dağı ben olsam helāk bugün
Cümle leşker kaçup olur ser-nigün
- Sende varsa pehlivānlıqdan nişān
Var bunuñla ceng edüp ol imtiḥān
- Çün işitdi bu kelāmı Bahterī
Girdi meydāna alup beş yüz eri
2450. Ğayret etdiler şavaşa durdılar
Ol yañadan müslimānlar gördüler
- Ol Sa'īd İbn-i Ebū Dücāne hem
Ol Enes oğlu Muḥammed o dem
- Hem Hüseyniñ bir gūlāmı nāgehān
Adı Firūzān 'acā'ib pehlivān

2444^a saña: + bu saña B.

2446^a kim: - A.

2447^a ben olsam helāk: hem ben helāk olsam D, E.

2450^a itdiler: idüben A.

2450^b yañadan: tarafından A.

2451^b o dem: hem A.

2452^b 'acā'ib: bir 'acā'ib + B.

Dediler anlar da cenge girdiler
Anda ‘Abdullaha yardım kıldılar

Ƙırdılar a‘dāları anda ƙatı
Ƙaçdı beş yüz er görüp bu heybeti

2455. Gönderir beş yüz eri İbn-i Sa‘īd
Ceng ederler çünkü öldi biñ pelīd

Naql eder İbn-i Sa‘īd gör şöḥbeti
Gördüm anda ben Firūzān heybeti

B89^a Olmasaydı ger şusuzlıƙdan za‘īf
Cümle leşker aña olmazdı ḥarīf

Çok yidi zaḥmı Firūzān aƙdı ƙan
Teşnelikden mest olur bil ol zamān

A75^a E75^a Ol Mufaḍḍal oğlu ‘Oşmān baƙdı hem
Urdı ƙarbın anı atdan yıƙdı hem

D87^a 2460. Çün Firūzān düşdü gör kim neyledi
Şıçradı yayaƙ yine ceng eyledi

Gördü Es‘ad dedi hem varır aña
Ya‘ni kim getire ol ƙarafdān bu yaña

Baḥterī ġāfil varup gördü pelīd
Es‘adı urdı hemān etdi şeḥīd

Murabba‘*

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

2454^a a‘dāları anda: anda a‘dāları B.

2454^b er: ādem C.

2555^a eri: daḥı B, ƙişi C, D, E.

2455^b gördi + A.

2456^b ol ġün: anda A.

2457^b aña olmazdı: olmazdı aña A.

2458^b olur bil ol: olurlar A.

2460^a Çün: Çünkü B.

2461^a hem: atı A.

2462^a gördi: gör D.

2462^b urdı hemān: urup anda A.

* Ƙāfiye-i Beyti’l Murabba‘ C, Beyt-i Murabba‘ E, - A, D.

C64^b

Bāğ-ı gerdün içre girdim kılmadım bir dem karar
Bir gül-i ra'cānā alırken dāmenimden dutdı hār

Gülşen-i zībāsın aldım bağbāna cān verüp
Ġayrı oldım bu gülistān-ı beķāda pāyidār

Baħr-i Meşnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

2465. Ceng ederken anda 'Abdullah hemān
Vardı Şīt İbn-i Rebī'ā nāgehān

Ol yidi zaħmı aña Şīt urdı bil
Kanı çok aķdı zaħımdan diñlegil

Anda yine ġayret etdi nām-dār
'Askeri Şīti bozup hem şeh-süvār

Ol Firūzān cengine vardı yaķın
Gördü kim Es'ad şehīd olmuş hemīn

Hem Firūzān anda mecrūh u bīmār
Ol daħı düşmemiş yatur bī-iħtiyār

2470. Baħterīniñ 'askerin bozdı o dem
Ol Firūzānı aluben gitdi hem

B89^b

Atı altında buñaldı kaldı bil
At yıkıldı anda yayaķ oldı bil

Gördü 'Avn İbn-i 'Aliyyü'l-Murtażā
Tīz varup bir at getirdi bā-rızā

Bindi 'Abdullah ol ata ey aħı
Hem bile aldı Firūzān daħı

2363^b dāmenimden: dem-be-dem C.

* **Kāfiye-i Baħrū'l Meşnevī C, - A B, D.**

2465^b nāgehān: ol zamān A.

2468^b hemīn: yatur A.

2469^a bīmār: bī-vakār A.

Tā gelirken leşkere doğru hemān
Bil şehīd oldu Firūzān ol zamān

A75^b E75^b 2475. Gördü ‘Abdullah bunu oldu melūl
Döndi andan leşkere dedi ol

Şöyle kırdı leşkери kim bī-ḥisāb
Leşkери meydāna dökdi merd ü şāb

D87^b Gördü ol İbn-i Sa‘īd anı ‘ayān
Var idi bir Yūsuf adlı pehlivān

Gönderir anı daḥı kıldı helāk
Girdi bu kez leşkere ol zāt-ı pāk

On iki ādem daḥı öldürdi ol
Hem Hüseyme vardı na‘ra urdı ol

2480. Dedi yā ‘ammū şusuz kaldım katı
Koymadı bende ḥarāret ṭāḳatı

Çün İmām işidüp anı kıldı zār
Dedi ey göñlim sürürü yürü var

Kim zülāl-i Kevseri nūş it bugün
Ceddñi bul göñlümi hoş it bugün

Beyt-i Murabba‘*

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

B90^a C65^a Sāḳi-i Kevser elinden gayrı nūş it cāmı sen
Kerbelā deşinde çünkim ḥāşıl etdiñ kāmı sen

Vaḳtidir kim miḥnet-i dār-ı fenā’ı terk edüp
‘İşret-i ‘uḳbāda bāḳī bulasıñ ārāmı sen

2475^a oldu: ol dem A.

2476^b meydāna: yire A.

2477^b bir Yūsuf adlı: Yūsuf adlı bir A.

2480^a kaldım: + kaldım ben B.

2481^a işidüp anı: anı iştdi B, D.

* **Ḳāfiye-i Beyti’l Murabba‘ B, - A, C, D.**

Meşnevî ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

2485. Çünkü 'Abdullah bunu işitdi hem
Şād olup a'ḍā içine gitdi hem
- Gördü çün İbn-i Sa'īd anı bu kez
Seçdi beş biñ anda merdānı bu kez
- Gönderir anı araya aldılar
Şabdalar oklar havāle kıldılar
- Çok yidi zaḥmı daḥı aḳdı kanı
Ara yire aldı düşmānlar anı
- Anıñ a'zā-yı şerīfinde hemān
Kalmadı bir sağ yeri bil ol zamān
2490. 'Avnıla 'Abbās anı çün gördüler
Tā anı kurtarmağa hem vardılar
- A76^a Yardılar ol demde şaff-ı düşmānı
Kurtarup çünkim getirdiler anı
- E76^a Ol niḥāl İbn-i Zāhir geldi nihān
Urdı 'Abdullahı ḍarbın nāgehān
- D88^a Çün şehīd oldu o maẓlūm diñlegil
Vardı 'Abdullah anı öldirdi bil
- Ol şehīdi çünkim alup geldiler
Ehl-i Beyte anı teslīm kıldılar
- B90^b 2495. Çün karındaşı Kāsım hem daḥı
'Ammusına vardı ol dem ol saḥī

* Kāfiye-i Ebyāti'l Meşnevî C, Baḥr-i Meşnevî E, - A, D.

2486^{ab} - A.

2488^a daḥı: çok B

2490^b hem vardılar: çalışdılar A, çäre kıldılar C.

2491^a demde: dem A / + tamām A.

2491^b Kurtarup: قرتاورب A.

2493^a diñlegil: hemān A.

2495^b saḥī: daḥı B.

Dedi ey ʿammū icāzet ver baña
 ẖıl kerem bu demde ruḥṣat ver baña

Tā ki ben de olayım bunda şehīd
 Kim şehīd oldu bugün bunca saʿīd

Ben daḥı bulam rızā-yı Lā-Yenām
 Hem ʿadūdan alayım ben intiḳām

Çün anı işidüp İmām kıldı āh
 Dedi ey burc-ı saʿādet yüzi māh

2500. Göñlümiñ sensin sürürı ḳāmkār
 Hem ḳarındaşım Ḥasandan yādigār

Şiʿr-i Hüseyin *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Müşkil işdir senden ayrılmak eyā cān-ı Ḥasan
 Sensin ʿālemde muʿazzez cān-ı cānān-ı Ḥasan

C65^b

Sen ḳarındaş-ı ʿazīziñ yādigārisiñ bugün
 Bāğ-ı cismiñden gelir hem büy-ı reyḥān-ı Ḥasan

Baḥr-i Meşnevī *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ehl-i Beyt işidüp etdiler fiğān
 Dediler kim ẖāsıma ey nev-civān

Sen Ḥasandan yādigārsiñ bu zamān
 Girme ceng-i Kerbelāya el-amān

2496^a vir: virgil B.

2496^b ruḥṣat: rāḥat B, D.

2498^{ab} ↔ 2499^{ab}.

* **Beyt-i Murabbaʿ - A, C, D.**

2502^a Sen: Sensiñ B / ʿazīziñ: ʿazīzimiñ E.

* **-A, B, C, D.**

2503^a işidüp: + işidüp anı B / itdiler: itdi A.

2503^b nev-civān: cevān A.

2504^{ab} - A.

2505. Senden özge yokdır evlād-ı Ḥasan
Bil seniñle yād olur adı Ḥasan

Fırqatıñle qalmaya tākāt bize
Ḥasretiñle olmaya rāḥāt bize

Beyt-i Murabba^c*

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

A76^bE76^b

Seniñ vaşlıñda şād olan gönül firqatde qan ağlar
Seni bir laḥza zilletde gören şāh-ı cihān ağlar

Seniñ ol bezm-gāhıñda şafā kesb eylemiş gerdün
Bu kez bu rezm-gāhıñdan zemīn ü āsumān ağlar

Baḥr-i Meşnevī *

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

B91^a

Çünkü Kāsım bulmadı ḥiç ruḥşatı
Ağladı tā arzū kıldı rıḥleti

2510. Hem melül oldu be-ğāyet ol 'azīz
Bunda vardır bir rivāyet diñleñiz

Ol zamān kim ol Emīrū'l-mü'minīn
Ol Ḥasan ḥazretleri diñle hemīn

Dār-ı dünyādan idince bil vefāt
Bir vaşiyet-nāme yazmışdı hem o zāt

Bağlamışdı Kāsımın kolına bil
Dimişdi ey oğıl sen diñlegil

2505^{ab} ↔ 2506^{ab}.

2505^b adı: zāt-ı A.

2506^a Fırqatıñle: Firākıñla A / bize: + bize ey yār B.

2506^b bize: + bize dildār B.

* - A, B, C, D.

2507^{ab} - C.

2508^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2510^a melül oldu be-ğāyet: be-ğāyet melül oldu A.

2511^b diñle: şāfī A.

2512^b o: 'ulā A.

D88^b

Her ne vakti kim belā bulsa kemāl
Aç bu evrākı oğu ey hūb-hıṣāl

2515. Ne yazılmış ise bil ey ser-firāz
Sen ʿamel eyle bunuñla diñle rāz

Çünkü Kāsım oldu gāyet de melūl
Hātırına geldi ol dem anıñ ol

Vardı hālvette açar anı hemān
Ol vaşıyet-nāmeyi oğur ʿayān

Şöyle yazmış ey oğıl Kāsım saña
Bu vaşıyetdir hemān öñden soña

Ol zamān kim ʿammiñ ile varasıñ
Kerbelā deştinde cenge durasıñ

2520. ʿAmminiñ yolunda cān eyle fedā
Bu şehādetden şaķın olma cüdā

Hıç bahāne eyleme sen cenge var
Tā bu yolda ol şehīd ey gül-ʿizār

Beyt-i Murabba*

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bu vaşıyetdir saña kim olsa ceng-i Kerbelā
Var şehādet bu gönülde koyma reng-i Kerbelā

Bakma ʿömriñ lezzetine bul rızā-yı Hāķķı sen
Tā ki kanıñla mülevven ola reng-i Kerbelā

2514^a Her ne vakti: Her vakt kim A, ne vakt kim B.

2515^a bil: oğu B.

2518^a oğıl: oğlum A.

2520^a cān eyle: it cānı A.

2521^{ab} - A.

* - A, B, C, D.

2522^b koyma: anda A.

Baħr-i Meşnevî ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**A77^a B91^b
E77^a

Çünkü Kāsım okıdı bildi anı
Hem Hüseyme alup gösterdi anı

C66^a

2525.

Okıdı çün kim İmām anı o dem
Ağladı dedi ki ey nūr-ı dīdem

Kāsıma ver kızını diyü daħı
Hem baña kıldı vaşiyet ol aħı

Neylerim devrān vefālar etmedi
Derdime bir dem devālar etmedi

Görmedim bir gün ki naķş ola cefā
Tā ki bende edem ol 'ahde vefā

Murabba' ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Neylerim ki çarħ-ı zālīm bir vefā göstermedi
Raħm edüp derdime bir dem bir devā göstermedi

2530.

Bādbān-ı 'ömrime degdi muħālif rüzgār
Baħr-i ğamda kıldı keştim bir hevā göstermedi

Baħr-i Meşnevî ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

* - A, B, C, D.

2224^b alup gösterdi: gösterir geldi B.2525^a o: ol A.2526^b kıldı vaşiyet: vaşiyetkıldı A.2527^a Neylerim: Neylerim ki B.2528^b idem: ideyim A, C, iderim E.

* Beyt-i Murabba' E, - A, C, D.

2529^a zālīm: gerdün A.2529^b dem: gün A.

* - A, B, C, D.

Ḳāsımın dutdı elinden ol İmām
Verdi ol sâ'at kızını ol hümām

Çün kızını Ḳāsıma etdi nikāh
Ḳurdi çadır tā bula anda felāh

D89^a

Hem donanup çadıra geldi gelin
Ol İmām tutdı kızınıñ hem elin

Dedi ey Ḳāsım vaşıyyetdir baña
Bu kızımı işte verdim ben saña

2535. Çünki teslīm etdi çıkdı ol zamān
Ḳāsımıla ol gelin kaldı hemān

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Vardı çün Ḳāsım geliniñ nā-murād otağına
Nāz ile gūyā ki Rıdvān girdi cennet bāğına

Ḥüsñ şahrāsında vuşlat murğını şayd itmeden
Dāne-i dem'i düşirdi iftirākın ağına

Baḥr-i Meşnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B92^a E77^b

Anda tenhā kaldı Ḳāsım diñlegil
Na'ra-yı hel mīn mübāriz geldi bil

Ya'ni düşmāndan çağırdılar o dem
Meydān içre gelsin er diyü bu dem

2531^a dutdı elinden: elinden dutdı A.

2531^b Dutdı ol qarındaşı sözi tamām A, Aḥbābını cem^c itdi ol dem tamām B, Durdı ol sâ'at qarındaşı tamām C, E.

2532^b kızını: kıızı A / + anda A.

2533^a donanup: donadup B / çadıra: ḥaymesine B, yanına D.

* - A, B, C, D.

2536^a otağına: evfānına A.

* - A, B, C, D.

2539^b bu dem: hem A.

- A77^b 2540. İřidüp Kāsım anı oldu melūl
Çıkđı ħalvetden ‘azīmet kıldı ol
- Ehl-i Beyt anı görüben dutdılar
Dāmeninden çok tazarru^c etdiler
- Dediler kim ey sa‘adet menbā^c
Ma‘den-i eşref-i siyādet menba^c
- Bu gelinden bārī bir dem al murād
Şoñra cenge git söze kııl i‘timād
- İşidüp Kāsım bu sözi kıldı zār
Dedi ey zevc-i Resūl-i Kirdgār
2545. Hiç revā mı kim ‘adūlar leşkeri
Bu Hüseyme karşı dura ol çerī
- C66^b Ben şafāya mā’il olup gitmeyem
Bu niçe ğayret ki ceng itmeyem
- Şimdi devrān gösterir bu firķati
Ara yire şaldı nār-ı ħasreti
- Rūz-ı maḥşerde bulurım ben anı
Kāşr-ı cennetde alırım ben anı
- Beyt-i Murabba^c***
- Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün**
- Çün meyanā şaldı devrān iftirāķıñ nārını
Ġayrı iḥrāk etdi yevm-i vuşlatıñ bāzārını
2550. Bulmadı naḥs-ı Zuḥalden Müşterī sa‘dı bugün
Koymadı yarına meḥcūr etdi yāre yārını

2540^a oldu melūl: melūl olur ol D.

2541^b Dāmeninden: Anıñ içün B.

2542^b menba^c: ma‘deni A.

2545^a revā mı: revā mıdır D, revā mı ki E.

2546^b ceng itmeyem: ceng itmeyem A.

* - A, B, C, D.

2549^{ab} - C.

2550^{ab} - C.

Baḥr-i Meṣnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Gördü bu ḥālî gelini nā-murād
Ağlayarak dedi ey ḥüb-i'itîkād

D89^b Rûz-ı maḥşerde seni kande görem
Ne 'alâmetle bulam kande varam

B92^b Dedi Kāsım ey benim cānım cānı
Olıcaḳ rûz-ı maḥşer diñle beni

E78^a Ceddimiñ gel yanına ey zāt-ı pāk
Bul beni sen dīde nem-nāk yaḳa ḳāk

A78^a 2555. Pes vedā' edüp girer meydāna hem
Başladı ol Ehl-i Beyt efgāna hem

Kāsımı çağırdı ol demde İmām
Ḳāk edüp anıñ giriḃānın tamām

Çün kefen terkinî verdi aña hem
Aldı tığın gitdi meydāndan yaña

Kerbelāya girdi cevḻān eyledi
Döndi bu şi'ri hem anda söyledi

Şi'r-i Kāsım***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Benim İbn-i Ḥasan şeh-zāde Kāsım
Ḥayātımda kefen oldu libāsım

2560. Murādım cān fedā ḳılmaḳ Ḥüseyne
Budur çün Kerbelā içre murādım

* - A, B, C, D.

2551^b ey ḥüb i'tîkād: ḥüb ey i'timād A.

2552^a görem: bulam A.

2553^a cānım cānı: rûḥ fedānı A / cānım: cānımıñ B.

2554^b Bul beni sen orada gül zāt-ı pāk C / dīde nem-nāk: anda ḡam-nāk D.

2557^b tığın: kılıc A / gitdi meydāndan yaña: girdi meydāna o dem C.

2558^b bu şi'ri hem anda: anda bu şi'ri A.

* Beyt-i Murabba' E, - A, C, D.

Baḥr-i Meṣnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Dedi bunu na'ra urdı ra'di-vār
Girdi a'dā içine ol nāmdār

Kim muḳābil olsa olırdı helāk
Vardı çün İbn-i Sa'īde zāt-ı pāk

Na'ra urdı dedi kim ey bī-vefā
Ġayrı evlāda yiter etdiñ cefā

Ol dem olmaz mı günāhıñ bilesiñ
Hem bu 'amelden peşimān olasıñ

2565. Dedi ey şāh-zāde Ġayrı ol zamān
Olmadı mı gelesiz kim bī-gümān

Ol Yezīde bey'at edüp gidesiz
Hem bu tuġyānı ferāġat idesiz

B93^a Dedi Kāsım ey şaḳī tuġyān budur
Vermediñ şuyı bize 'ışyān budur

Cümle maḥlūḳāta olmışken mübāḥ
Vermediñ Āl-i Resūle ey kıbāḥ

C67^a 'Aṭş-ı şahrā-yı kıyāmet hem va'īd
Göñlüñe gelmez mi ey İbn-i Sa'īd

A78^b D90^a 2570. Mülzem oldı işidüp ol fuzūl
Leşkerine hem dönüben dedi ol

E78^b Ol Ḥasan-zādedürir bu şeh-süvār
Hem baḥādır hem saḳī hem nāmdār

2560^a murādım: merāsım A.

* - A, B, C, D.

2561^a ra'di-vār: berḳ-vār B, nām-dār C, E.

2564^b Hem bu 'amelden: Bu amelde hem A, D.

2565^a şāh-zāde: şāh A.

2565^b gelesiz kim: kim gelesiz C.

2566^b Hem bu ġavġāyı terk idüp durasız A.

2571^a Ḥasan-zādedürir: Ḥasan-zāde E.

Bil ki bu şāh-zādeye ceng ü cidāl
Tā ki ecdādından etmiş intikāl

Ġamze-i maḥbūba beñzer ḥaṇçeri
Hîç taḥammül edemez aʿdā biri

Ger şusuzlık itmese bunu zaʿîf
Olamaz ḥalk-ı cihān bir dem ḥarîf

2575. Maşlaḥat oldır ki tedbîr edelim
Bir uğurdan cümle cenge gedelim

Kūs-ı ḥarbile naʿralar uralım
Her ṭarafdan üzerine varalım

Belki bu luʿbile edelim helāk
Bu işi bilmezidi ol zāt-ı pāk

Çünkü Kāsım gördü bu ḥālî hemān
Naʿra urdı ḥamle kıldı ol zamān

Tā ki bir ḥamle ile ol baḥtiyār
Cümlesin etdi perîşān kām-kār

B93^b 2580. Gördü çün İbn-i Saʿīd anı o dem
Ezraḳ-ı Şāmîye yüzün döndi hem

Dedi sen ser-ʿasker-i Şāmsıñ bugün
Pehlivānsıñ şāhib-i nāmūs bugün

Yüri var cenge öldür bunu sen
Dedi Ezraḳ hem devā mıdır ki ben

Şayılırım biñ ere ey kām-kār
Bu henüz bir nev-resīde nev-civān

2572^a cidāl: kıtāl B.

2573^b aʿdā: aʿdānıñ B.

2576^a naʿralar: hem nağāra A, B.

2578^a gördi: gözedi A.

2579^a Ta ki bir ḥamlede Kāsımın pāk-i nām-dār B / baḥtiyār: nām-dār E.

2580^b yüzün döndi: döndi yüzün C.

2581^a ser-ʿasker-i Şāmsıñ: ser-ʿaskerisiñ A.

2581^b nāmūs: nāmūsıñ B.

2582^a cenge: bu cenge + D.

- Gayetle ʿār olur bu dem baña
Kim varır isem eger cenge aña
2585. İşidüp İbn-i Saʿīd anı hemān
Dedi ey ahmaḡ nedir böyle gümān
- A79^a D90^b Naḡd-i Āl-i Muṣṭafādır bu yigit
Nūr-ı çeşm-i Murtaẓādır bu yigit
- Hem şusuzlık olmasa direm saña
Biñ bunuñ gibi çerī yitmez aña
- C67^b E79^a Dedi Ezraḡ çünkü medḡ etdiñ ʿayān
Şimdi dört oḡlım benim var pehlivān
- Emr edem tā ki biri tutsun anı
İşbu meydānda şehīd etsin anı
2590. Ol ulu oḡlına dedi yūri var
Ḥamle kıldı Ḳāsıma ol nā-bekār
- Nīzesin çün Ḳāsıma atdı kilāb
Men^c edüp yetdi aña ol merd-i şāb
- Perçeminden tıtdı bil anda anı
Bir zamān gezdirdi meydānda anı
- Urdı yire öldi ḡaldılar taña
Ol ikinci oḡlu çün vardı aña
- Öldürür anı daḡı ol nāmdār
Ol üçünci oḡlı varır bī-ḡarār
- B94^a 2595. Öldirir anı da bir ḡarbıla bil
Girdi hem dördünci oḡlı diñlegil

2584^a iderim ben aña: olur bu dem baña A.

2584^b Varırsam ceng içün ben aña B.

2586^b çeşm-i: cism-i B.

2588^b benim: - A, D.

2589^b İşbu meydānda: Bu meydān içre A.

2590^a Ol ulu: Didi ol büyük B.

2593^a öldi: anda A / öldi ḡaldılar: cān virir B.

2594^b varır : vardı aña B.

2595^a anı da: anı daḡı B, C, E.

Öldürüp anı dağı kıldı niḥān
Gördü Ezraḳ ḥamle kıldı nāgehān

Şöyle heybetle irişdi ol laṣṭīn
Seyr idenler ʿibret aldılar hemīn

Çün irişdi Ḳāsıma ol bī-neseb
Nā-sezā sözler dediñ kıldı ḡazab

Dedi ol şeh-zāde kim Ezraḳ niçün
Nā-sezā sözler dediñ oḡlūñ içün

2600. Durma ḥamle eyle hem diñle beni
Gönderem oḡlanlarıña tā seni

Çün İmām meydānda gördü Ezraḳı
Kim bilirdi niçe erdir ol şaḳī

A79^b İzṭırāb edüp melūl oldu o ān
Nev-resīde idi Ḳāsım nev-civān

Hem mūnis ḳalmıṣ idi teşne-ciger
Hem zaʿīf olmuṣ idi ol şīr-i ner

D91^a Çünkü Ezraḳ ḥamle kıldı ol zamān
Ḥamlesini men^c edüp Ḳāsım hemān

2605. Fırşatın buldı kılıc urdı aña
İki pāre oldu düşdü bir yaña

Erzaḳı çün iki pāre eyledi
ʿAmmusına geldi bunu söyledi

2595^b Dördüncü oḡlı meydāna girdi diñlegil B / hem: - A.

2598^a bī-neseb: bī-edeb A.

2598^b Nā-sezā: Tevbesiz A.

2599^a ol: - A / Ezraḳ: ey Ezraḳ + B.

2599^b sözler dediñ: söylersin A.

2601^a Gönderem: Gönderirem B.

2602^a İzṭırāb idüp: İzṭırāba düşdi A.

2603^{ab} - A.

Murabba^c ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**E79^b

Ey şu^cā-ı nūr-ı zulmet v'ey hilāl-i mäh-ı dīn
Hey çerāğ-ı kaşr-ı devlet zīnet-i rūy-ı zemīn

‘Ālem-i ma‘nāda mefhūmdur sıfātın mecmaı
Şarḥ-ı ĩmān zātın bilmek Emīrū'l-mü'minīn

Baḥr-i Meşnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**B94^b

Ey cānım ‘ammū şusuz kaldım şusuz
Hem za‘īfem hem şusuz hem uykusuz

C68^a

2610.

Bir içim şu vermedi ğayrı Furāt
Teşnelikden bulmadı cānım necāt

Bu ne işdir ey Furāt-ı bī-vefā
‘Aṭşıla evlāda edersin cefā

Ey Furāt bu fi‘li niçün eylediñ
Gör ki sen Āl-i Resūle neylediñ

Beyt-i Murabba^c ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Sen düşirdiñ ‘aşıķı ma‘şūk elinden ayrı sen
Biñ günāh etdiñ bu yirde etmediñ bir ḥayrı sen

Raḥm edüp Āl-i Resūle bir içim şu vermediñ
Yırlere geç ey Furāt var bī-murād ol ğayrı sen

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

2607^a zulmet: devlet A.

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

2612^{ab} - A.

2612^a Ey bu fi‘li sen niçün hem eylediñ C.

* - A, B, C, D.

2613^a elinden: olandan B.

2613^b bir: hīç, - E.

Baḥr-i Meṣnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

2615. El-vedā^c ey ammu ğayrı gederim
Yolıña bu cānı qurbān ederim

Beyt-i Murabba^c ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Çarḥ-ı gerdün çeşmime ğayrı cihānı gösterir
Nev-baḥār-ı ömrime vaqt-i ḥazānı gösterir

Sāḳī-i devrān elinden bir ḳadeḥ şu istedim
Bāğ-ı dīdemden aḳan āb-ı revānı gösterir

Baḥr-i Meṣnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ol İmām dedi kim ey Ḳāsım bu dem
Var zülāl-i Kevseri nüş eyle hem

A80^a Hem vedā^c it Ehl-i Beyte ey 'azīz
Vardı Ḳāsım Ehl-i Beyte diñleñiz

E80^a 2620. El-vedā^c edüp yine oldu revān
Hem bu eş'ārı daḥı dir ol zamān

Beyt-i Murabba^c ***Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Ne işdir ey felek cānı cenāna mübtelā etmek
Mülāḳātlar verüp evvel nedir şoñra cüdā etmek

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

* - A, B, C, D.

2616^a cihānı: cihān E.

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

2618^a didi kim: dir ki A.

* - A, B, C, D.

Ayırmaḡ yāri yārinden seniñ kārıñdurur ancak
Ne ḡacettir verüp mihr ü muḡabbet āşınā etmek

Baḡr-i Meşnevî *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

D91^b Girdi çün şeh-zāde meydāna yine
Dedi ḡalbe vardı merdāne yine

B95^a Andan 'Abdullah Ziyādıñ rāyetin
Gördü anıñ üstine sürdi atın

2625. Uḡrına geldi piyāde leşkeri
Anlar ile ceng ederken dīn eri

Anda Necmī oḡlu Şīt vardı aña
Ġāfiliken şabdasın urdı aña

Hem yigirmi yedi zaḡmı var idi
Herbirinden çeşme ḡan aḡar idi

Anda ol zaḡmı daḡı yidi hemān
Ḳalmadı ḡayri mecālī ol zamān

Düşdü atdan üstine uşdı ḡamu
Na'ra urdı kim irişgil yā 'amū

2630. Çün işitdi anı ol demde İmām
Āh edüp ḡıldı fiḡānı ol hümām

Anda ol zaḡmı daḡı var idi
Her birinde çeşme ḡan aḡar idi

Yardı şafları girdi meydāna ol dem
Gördü kim Şīt-i Rebī' üstine hem

2622^a ancak: çün kim A.

* Beyt-i Murabba' E, - A, C, D.

2623^b ḡalbe: ḡalbine B.

2624^b anıñ: hem B.

2627^a var idi: yidi hemān A.

2630^a demde: dem A.

2632^{ab} - C.

İsteridi başını ide cüdā
Vardı aña urdı ɗarbın ibtidā

Qaçdı mel'ūn vardı hem aldı anı
Ehl-i Beyte tā alup geldi anı

A80^b C68^b 2635. Ehl-i Beyt anı görüp zār etdiler
Nevhalar kılup dil-āzār etdiler

Anlarıñ āh u şadāsından hemān
Gözin açdı anda şeh-zāde 'ayān

Gül gibi güldi hemān ol nev-civān
Gülşen-i Firdevse cān oldu revān

Beyt-i Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

E80^b Āh kim ol serv-i semendim rüzgārından düşer
Qal'a'-i 'ömriñ vücūd-ı burc u bārūdan düşer

Gülşen-i faşl-ı bahārda degdi bir bād-ı hāzān
Gonca-i ruḥ-ı nihāliñ şāḥ-sārından düşer

Baḥr-i Meşnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B95^b 2640. Ey hoş anlar kim cihāna geldiler
Her ne 'ahd varısa vefā kıldılar

Her ne söz söyledi kim birbirine
Tā getirdiler o sözi yirine

2633^b aña urdı ɗarbın: ɗarbın urdı aña A.

2634^b Ehl-i Beyte: Ehli A.

2635^b kılup dil-āzār: kıldılar anda zār A.

* - A, B, C, D.

2638^b Qal'a: Qalmadı C.

2639^b ruḥ-ı: rüy-ı A.

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

2640^b varısa vefā: olsa vefālar E.

2641^b cAqıbet + B.

Baħr-i Hezec***Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün**D92^a

Saňa bir revzen-i ħüzni açam giryān maķāmından
Ki taħşıl-i melāletdir bu seyriñ iltizāmından

‘Aliyyü’l-Murtaẓā oğlı Ebū Bekr gelüp ol ān
İmāmdan istedi ruħşat sen āgāh ol peyāmından

İmām nālān edüp anda dedi kim ey qarındaşım
Bu meydāna giden gelmez ħalāş olmaz ħışāmından

2645. Saňa ne vechile ruħşat verüp firķat revā göreñ
Ebū Bekr çün işitdi melül oldı kelāmından

Rikāba yüz sürüp der-ħāl dedi ey şāh-ı mülk-i dīn
Kamusı behr-mend oldı şehādet ihtitāmından

Ziyāde teşneyim āb-ı vişāl-i Muşafāya ben
Ne var ben de naşīb alsam sa‘ādet ber-devāmından

Murabba‘***Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün**A81^a

Teşne-dārım arzu kıldı cān ħıyāz-ı cennete
Rāğıb oldı dil temāşā-yı rızā-yı cennete

İsterim ki Selsebīli nūş edem ġayrı bugün
Bir sebīl oldı ‘adūnıñ i‘tirāzı cennete

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

2650. Ey felek rüy-ı kudūmiñ dehr-i eflākindedir
Nāẓir-i vech-i ‘abūsıñ Kerbelā ħākindedir

* **Baħr-i Hezec Kāfiyetü’n-Nün B, Kāfiye-i Beyti’l Murabba‘ C, - A, D.**

2643^b peyāmından: kelāmından A.

2646^a şāh-ı mülk-i dīn: şāh-ı dīn E.

2646^b ihtitāmından: ihtişāmından D, E.

* **Beyt-i Murabba‘ E, - A, C, D.**

2648^{ab} - C.

2648^a ħıyāz-ı: zıyā-i B, rıyāz-ı D.

2649^{ab} - C

2650^{ab} - A, C, E.

Mihr-i kāmīñ hūzn-i ğam-best eylemekdir göñlimi
Dest-i nāzımla girībān kim belā çākindedir

Baħr-i Hezec*

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

İcāzet aldı meydāna girüp na'ra urup durdı
Bu şî'ri eyledi inşā ħaber-dār ol nîzāmından

B96^a

Dedi bunu çeküp kılıc 'adūya girdi ol merdān
Tamām yüz kırk er öldirdi 'adū-yı dīn-i nîzāmından

Yigirmi beş yerinden hem aña zaħm urdılar a'dā
Yine ceng etdi ol ğāzī murād aldı merāmından

E81^a

2655.

İrişdi anda bir mel'ün ki anıñ adı 'Abdullah
Ebū Bekri şehīd etdi o cengin intikāmından

Beyt-i Murabba^c*

Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün

Lāle-veş ħūn-ı şehīdler ravzasın ābād eder
Ol sebebden 'andelībler zārını mu'tād eder

Fürkat-i Āl-i Resūlden vuşlat-ı haşre degin
Yād edüp bu mācerā-yı Kerbelā feryād eder

Baħr-i Hezec*

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

D92^b

Çarındaşı 'Ömer aldı icāzet girdi meydāna
Nice a'dā helāk etdi şavaş-ı ihtimāmından

2651^{ab} - A, C, E.

2651^b - B.

* - A, B, C, D.

2554^a zaħm urdılar: zaħm eyledi A, urır zaħmı B, zaħmı urır D.

* Şî'r A, - B, C, D.

2656^{ab} - C.

2657^{ab} - C.

2657^b Kerbelā: Kerbelāyı B.

* - A, B, C, D.

Bu kez aʿdā hücum edüp şehīd etdiler ol cānı
Ki teşne göñli nüş etdi Behiştin ʿāli-cāmından

2660. Görir ʿOsmān qarındaşı ki nevbet kendiye geldi
Varup destür alır ol dem zamānıñ hūb İmāmından

Girüp meydāna ol merdān helāk etdi nice aʿdā
Niceler ser-nigūn oldu bu maʿnā infihāmından

Sinān İbn-i Yezīd soñra şehīd etdi gelüp anı
Şunar şākī-i ecel cāmın aña ʿömri hītāmından

Beyt-i Murabba^{*}

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bu ne müşkildir ki yā Rab oldılar bir bir şehīd
Ravza kıldı Kerbelāyı lāle-veş hūn-ı saʿīd

Bu ne lāyıkdır ki teşne-leb süyüf-ı ʿatşıla
Dökdi evlād-ı Resūlīñ kanını melʿün Yezīd

Bahr-i Hezec^{*}

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

2665. Hem andan soñra ʿAvn İbn-i ʿAliyyü'l-Murtaẓā geldi
O maḥbūb-ı zamān idi dilāverler tamāmından

A81^b

Cemāl-i pertevin görse gamāma gizlenir hırşīd
Hicāb ederdi servīler anıñ qadd-i hırāmından

Gelüp anda qarındaşı Hüseyme etdi istircā
Beyān etdi bu eşʿarı o vaşf-ı ihtirāmından

2659^{ab} - C.

2659^b Behiştin: o cennet A.

2660^{ab} - C.

2661^{ab} - C.

2662^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2663^{ab} - C.

2664^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

Beyt-i Murabba^c***Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün****B96^b C69^a**

Ey Hümā-yı evc-i devlet ey Emīrū'l-mü'minīn
Maḥrem-i esrār-ı *Levlāk* ey İmāmü'l-müttakīn

E81^b

Bir karar-ı devletiñ vaşında *mā lā-ta'lemūn*
İhtiyār-ı hızmēt-iñdir *fed ḥulūhā ḥālidīn*

Baḥr-i Hezec***Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün**

2670. Ne var bir kez izin verseñ bu deşt-i Kerbelāda ben
İçem tā şerbet-i mevti o cām-ı la'l-i fāmından

Zirā budır murādım kim seniñle rüz-ı maḥşerde
Şehādet buldığım işbāt edem ikrār-ı nāmından

İcāzet aldı 'Avn anda dedi kim yā İmām şimdi
Tefekkür kılmışam diñle kelāmı hoş-fiḥāmından

Bu leşker bī-nihāyetdir ki bir bir cengile ölmez
İrişüp 'ömrümüz qalmaz 'adūlar ihtitāmından

D93^a

İmām dedi nedir tedbīr dedi fikrim budır ey cān
'Adūnıñ qalbine fırsat bulam ğayret hemāndem

2675. İşıtdi çün İmām anı dedi ki yā qarındaşım
Çerī çokdır ziyān eder saña ol ḥāş u 'āmiñdan

Dedi 'Avn ey İmām 'Ankāya ḥā'il ola mı 'uşfūr
Dutarsa 'ankebūt bāzı ḥalāş olmaz mı dāmından

Dedi bunu sürer atın ki ya'ni qalbe 'azm eyler
Görüp anı Ḥacer-Aḥcār bu tedbīr geçdi kāmından

* **Ḳāfiye-i Beyti'l Murabba^c C, - A, B, D.**

2668^b [لولاك : *Sen olmasaydın...* Bk. Ekler: 14] devlet A.

2669^a [مالا تعلمون : *Sizin bilmediğiniz şeyleri...* Bakz. Ekler: 15]

2669^b [فادخلوها خالدين : *Ebedi olarak ona (cennete) girin.* Bk. Ekler: 10]

* **Ḳāfiye-i Ebyāti'l Hezec C, - A, B, D.**

2671^{ab} - A, C.

2673^b İrişüp: Zīrā tül-i B, C, D, E / qalmaz: olmaz A.

2674^a didi: - B.

İki biñ pehlivān aldı bu ‘Avnıñ cengine geldi
Görir şeh-zāde anı çün tutar atıñ licāmından

Varup bunlarla ceng etdi cihānı cenge teng etdi
Türābı lāle-reng etdi bu remziñ intizāmından

2680. Velākin bunları her dem helāk etdikce şeh-zāde
Gelirdi leşker imdāda çerīler in‘idāmından

Beyt-i Murabba^c *

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Dutalım şayd itse ‘Anķā ejdehā çekse nefes
Münhezim olmak ne mümkün leşker-i mūr u mekes

Gerçi taşı kesdi dirler tīşe-i Ferħad velī
Mün‘adim etmek olur mı kılsa yüz biñ yıl heves

Baħr-i Hezec*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

B97^a A82^a

Yaralar çok yidi anda İmāmıñ yanına geldi
Ki ya‘ni el-vedā edüp geçe bu fāni nāmından

İmām dedi ki ey ‘Avn katı çokdır zīrā zaħmıñ
Çarār eyle biraz gitme melāletler hıyāmından

E82^a

2685. Dedi ‘Avnı bu meydānda Behiştıñ şerbetin gördüm
Baña ‘arz eyledi şākī o şaħbā-yı kirāmından

C69^b

Furāt şuyından ol cāma ziyāde teşnedir gönül
Çarār itsem geder şākī bu cām-ı hoş-meşāmından

2680^b leşker imdāda: leşkere imdād A.

* Beyti’l Murabba^c C, - A, B, D.

2681^{ab} - A.

* Kāfiye-i Ebyāti’l Meşnevī C, - A, B, D.

2684^b gitme: eglen A.

2685^{ab} - B.

2685^a Behiştıñ: ki cennet A.

2686^b hoş-meşāmından: hoş-şu‘ā‘ından A.

İmām gördü ki yok çāre dedi atıñ yaralıdır
İnüp bārī bir ata ben kabūl itgil peyāmından

Binüp çün gayrı bir ata yine meydāna girdi ol
Gelir Şālīḥ Yesār oğlu ʿadūlar intizāmından

ʿAlī vaḳtinde bil ey cān sezā olmışdı taʿzīre
Anı dögmüş idi ʿAvnī ki şerʿiñ irtisāmından

2690. Aña ḥaşm olmuşdı çün hemān karşıısına geldi
Anıñla ceng edüp ʿAvnī bulup fırsat rizāmından

D93^b

Helāk etdi o melʿūnı bu kez aʿdā görüp anı
Ḳamusı ḥamle kıldılar o merdānıñ şihāmından

Nice ceng ü cidāl etdi nice aʿdālar öldirdi
Şehīd oldı velī şoñra geçüp fānī idāmından

Beyt-i Murabba^c *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bu riyāz-ı Kerbelāya kim ki girse zār eder
Zārile cān ʿandelībiñ vāşıl-ı gülzār eder

Her metāʿiñ işi gerçi müşterisin arzū eder
Ḥūrī vü rıdvānı ancak cānıla bāzār eder

Baḥr-i Meşnevī *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

2695. Gördü ʿAbdullah karındaşı hemān
Aldı ruḥşat girdi meydāna ʿayān

2687^b yok çāre: men^c olmaz A, C / yaralıdır: zahımlıdır C.

2688^b intizāmından: eşkıyāsından A.

2692^{ab} - A, D, E.

* Beyti'l Murabba^c C, - A, B, D.

2693^{ab} - C.

2693^a riyāz-ı: riyāḥ-ı D.

2694^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2695^b ʿayān: revān B.

Şöyle ceng etdi ki ol zāt-ı ʿulā
Lāle-reng oldı türāb-ı Kerbelā

Leşkeri hāk üzre dökdi ol dilr
Tā ki yüz seksen er öldirdi o şır

Geldi hemān İbn-i Süveyb-i Hādr pelīd
Urdı ol mazlūmı hem kıldı şehīd

Beyt-i Murabba^c *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

A82^b B97^b

Cām-ı mirʾatinde şākī gösterüp hūb-ı ecel
Teşne-dārı şayd eder bu dām-ı maḥbūb-ı ecel

2700. Nevbet-i fermānı birle tā ki şāh-ı Kebelā
Kişver-i renc-i cefāda böyle manşūb-ı ecel

Baḥr-i Meşnevī *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Geldi andan şoñra ʿAbbās nevbeti
Çün geçirdi bunda her nās nevbeti

Gördü ʿAbbās çün qarındaşı kamu
Hem şehādet buldı yoldaşı kamu

Kendisi idi ʿalem-dār-ı sipāh
Pehlivān idi daḥı leşker-penāh

Çün qarındaşı Hüseyne geldi ol
İstedi ruḥşat duʿālar kıldı ol

2705. Dedi ey Sīmurğ-ı Kāf şāh-ı cihān
Ey hidāyet mazḥar-ı sırr-ı nihān

2697^b Yüz seksen er öldirdi ol beşır A.

* - A, B, C, D.

* - A, B, C, D.

2701^a andan şoñra: şoñra anda A.

2701^b nās: kes C.

2702^{ab} - B.

Her kişi aldı bu devletden nařīb
Buldı herkes zaşmına řāzık řabīb

Kim ki oldıysa řeřīd-i Kerbelā
Oldı ʿuķbāda anıñ kadri ʿulā

Dilerim ki ben de varup ceng edem
Şanıla toprağı reng-ā-reng edem

C70^a Hem içsem řeřīd ü řeřādet cāmını
Tā bulam cennetde cām ārāmını

D94^a 2710. Çün İmām işitdi ʿAbbās sözini
Ağladı efkāra şaldı özini

Ey şarındaşım dedi ruşsat saña
Var řeřīd ol ki gele nevbet baña

Çünkü meydān içine hem giresin
Bunlara bir şoş nařīřat veresin

Dedi ʿAbbās girdi meydāna hemān
Söyledi bu řiʿri anda nāgehān

Şiʿr-i ʿAbbās

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

B98^a Benim ʿAbbās ki serdār-ı muvāfık
Şarındaşı Hüseynim yār-ı řādık

2715. Eger cengimden āgāh olsalardı
Ĥařā kılmazdı ʿālemde münāfık

Başr-i Meşnevi *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

2707^b Oldı: İtdi A / kadri: kadrin A.

2713^{ab} - A.

2713^a girdi meydāna: meydāna ʿazm der B.

2715^a olsalardı: olsa idi A.

* - A, B, C, D.

- A83^a** Döndi yüzün leşkere çün imdi bak
Dedi āgāh olıñ ey ehl-i nifāk
- Ger qabūl ederseñiz dođrı kelām
Ben Īmāmdan vereyim size peyām
- E83^a** Dediler nedir cevābıñ söylegil
Dedi ʿAbbās kim Īmām buyurdu bil
- Dedi cümle yārimi ensābımı
Hem dağı etbāʿımı aḥbābımı
2720. Bī-günāḥ qatl eylediler nāgehān
Olmadılar mı peşīmān bu zamān
- Bu ʿayālīñ bārī ḥālīn göreler
Raḥm edüp hem bir içim şu vereler
- Ben de alup bunları Hinde gedem
Bu Ḥicāzı anlara teslīm edem
- Çün Yezīdīñ leşkeri bunu işitdiler
Baʿzılar bundan teʿessüf etdiler
- Ol Şımr melʿūn Ḥacer Aḥcār ile
Hem Rebīʿ-i Şīt ol bed-kārıla
2725. Dediler ʿAbbāsa kim dīñle hemīn
Şu ile dolsa tamām rüy-ı zemīn
- D94^b** Çünkü ʿAbbās gördü ki mümkin degil
Söyledi geldi Ḥüseyne dīñlegil
- Çün işitdi Ehl-i Beyt edüp fiğān
Dediler el-ʿaṭşu el-ʿaṭşu āmān

2716^a yüzün: - B.

2719^b etbāʿımı: etbāʿımı gör + B.

2721^a ḥālīn: ḥālīni E / göreler: göresin C.

2723^{ab} - A.

2724^b bed-kārıla: bed-baḥtıla A.

2725^a hemīn: yaqın C, E.

2725^b tamām rüy-ı: cihān bu A.

2727^b Didiler el ʿaṭşu yā Rabbenā el-āmān A / āmān: el- āmān B.

B98^b C70^b

İşidüp ʿAbbās anıñ feryādını
Yağdı ğayret nārı cān bünyādını

Aldı şuyıñ qabını oldı revān
Debdi dört biñ leşkere ol pehlivān

2730. Çün bu hāli gördü leşkerler dağı
Atdılar ʿAbbāsa oqlar ey āhı

Kılmadı endīşe ʿAbbās ol zamān
Yetmişin öldürdi bir demde revān

Vardı ol sâʿat Furāta girdi ol
Aldı şu qabını hem doldırdı ol

A83^b

Vermedi lākin çerīler mühleti
Oğı şabdalar atdılar qatı

Gördü ʿAbbās anları döndi o dem
Leşkeriñ içine ħamle kıldı hem

2735. Anları etdi perişān bī-qarār
Döndi çün girdi Furāta nām-dār

E83^b

İstedi ata şu verüp eglene
Hem biraz şu içe anda diñlene

Ehl-i Beytin ol şusızlığı hemān
Göñline düş oldı anıñ ol zamān

Dedi anlar şusız ola hem revā
Hīç benim şu içmem olur mı revā

Bir içim şu içmeden döndi yine
Ħamle kıldı girdi aʿdā-yı dīne

2740. Aldı aʿdālar bu kez eṭrāfını
Araya aldı o cān elṭāfını

2728^a anıñ: anlarıñ A.

2728^b cān bünyādını: hicret ābdānını A.

2731^b Yetmişin: Yetmişini B.

2734^a o dem: bu kez B.

2734^b hem: bu kez B.

2737^a ol: - A / şusızlığı: şusızlığını A.

2739^b aʿdā-yı dīne: aʿdā içine A, aʿdā cengine B, aʿdāya yine C.

- Geldi Nevfel İbn-i Ezrak ol la'în
Ġāfiliken urdı kılıcın yaķın
- D95^a** Şağ elini kesdi 'Abbāsın hemān
Gördü çün 'Abbās bu hālī nāgehān
- Şol eliyle tutdı hem şu kabını
Tā gelüp sīr-āb ide aḥbābını
- Bu ḥarām-zāde gelüp bil ey aḥı
Şol eline urdı bir kılıc daḥı
- B99^a** 2745. Şol elini kesdi gör ızrārını
Tutdı dişiyle anda şu kabını
- Ayağıyla ceng ederken diñlegil
Degdi şu kabına bir oķ şöyle bil
- Şu dökildi Kerbelāya bil 'ayān
Gördü ḥayrān oldu 'Abbās ol zamān
- Dedi kim bu nice ḥikmet yā Mucīb
Olmaz Ehl-i Beyte şu aṣlā naṣīb
- C71^a** Geldi hātifden bir nidā şöyle bil
Bunda taḥṣīl-i murād āsān degil
- A84^a** 2750. 'Āşık olan çekmeden cevır ü cefā
Ma'şūķından göremez luṭf u vefā
- Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün**
- İrişdi sem'-i zāta çün nidā-yı hātif-i ḥikmet
Görüüp taķdīre meyl etdi olur çün 'atıf-ı ḥikmet
- Bilindi maķşad-ı 'atşın mir'āt-i ḳadr-i *Levlāk*
Rumūz-ı sır-ı *Lā-yerḑā* olupdur kāşif-i ḥikmet

2740^b Araya aldı o: Araya aldılar A, Ara yire alır B, Araya alır o E.

2741^b Ġāfiliken: Ġāfilin B, E.

2742^b Gördi bu hālī çün ol pehlivān B.

2745^a ızrārını: ıztırābını A, B, D.

2747^b Buldı cīrān oldu ḥayrān ol zamān A.

2752^a [لولاك: *Sen olmasaydın...* Bk. Ekler: 14]

2752^b [لايرضا: *Razı olmaz.* Bk. Ekler: 15]

Baḥr-i Meṣnevī***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ol iki zaḥmıla düşdü ol zāt-ı pāk
Na'ra urdı *yā aḥī edrik eḥāk*

Çün İmām işitdi efgān eyledi
Anda *el'ān inkesir zahrī* dedi

2755. Ağlayup āh etdi ol ḳadr-i 'ulā
Ditredi anda zemīn-i Kerbelā

Beyt-i Murabba^c***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

E84^a Āh ki elden gitdi serv-i ḳadd-i bālā gelmedi
Geldi zārından ṣadā ammā dīl-ārā gelmedi

Gerçi gördüm her belāyı çok cefā çekdim velī
Bir bunuñ gibi belā dünyāya aṣlā gelmedi

Baḥr-i Meṣnevī ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

B99^b Ol Enes oğlu işit kim ol zamān
Hızmet ederken Hüseyme nāgehān

D95^b Çünkü 'Abbāsıñ cevābın dīñledi
Hem Hüseyniñ ıztırābın añladı

* - A, B, C, D.

2753^{ab} - A.

2753^b [یا اخی ادرك اخاك : *Ey kardeşim, kardeşine yetiş.*]

2754^b [الان انكسر ظهري: *İşte şimdi belim kırıldı.*]

2455^{ab} - C.

* Beyt A, - B, C, D.

2756^b dīl-ārā: dīl-dār A, D / ki dīlā C.

2757^a Çünkü gördüm çok cefāyı çok belā gerçi kim C.

2757^b aṣlā: - C, ḥālā D.

* Ḳāfiye-i Ebyāti'l Meṣnevī C, - A, B, D.

2760. Sürdi atın anda meydāna yürir
Gördü topraḡ üzre düşmiş cān verir

Kendini atdı ol ʿAbbās üstine
Gördü anı geldi her nās üstine

Oḡlar atup etdiler anı şehīd
Gör neler etdiler etbāʿ-ı Yezīd

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Tīr-i aʿdā geldi cisme verdi mazlūm anda cān
Gerçi verdi bir güzel cān aldı nice ḡüb-cenān

Çün şehādet şerbetin nūş etdi ol aldı kām
Hūrī vü ḡilmān ile hem buldı bezm-i cāvidān

Bahr-i Meşnevī *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

2765. Çün şehīd oldu kamu aḡbābları
Hem daḡı ensābları aşḡābları

Geldi nevbet kendine evlādına
Qalmadı kimse vara imdādına

Şöyle issi oldu ol gün āfitāb
Ehl-i Beytiñ eyledi baḡrın kebāb

Tā semāya yetdi arzıñ hiddeti
Cāna te'şīr etdi ʿaṡşıñ şiddeti

2760^a anda: girdi A, ol demde B.

2761^b düşmiş cān: cānını A.

2761^a ol ʿAbbās: ʿAbbāsıñ A.

2763^{ab} - A, C, E.

2764^{ab} - A, C, E.

* - A, B, C, D.

2465^b aşḡābları: ol aşḡābları + B

2767^{ab} - C.

2767^a ol: - B / ol gün: eyyām-ı A.

2768^{ab} - C.

Nüh-felek gördü bu hâli kıldı zâr
Oldı Āl-i Muṣtafâdan şerm-sâr

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

A84^b 2770. Aşdı ḥaddın ey felek bî-dādın inşâf it yiter
Gayrı renci eyleme Tengrim elṭâf it yiter

Sen ʿitâb-ı Muṣtafâdan şerm-sâr olmaz mısıñ
Ḳadr-i Āli fehm edüp taʿzîm-i eşrâf it yiter

Rivâyet vârid olmuştır râvîlerden
Bilür râz ehli lafzı yâvîlerden

Ḳamusı içdiler şehd-i şehâdet
Velâkin kaldı dört kân-ı saʿâdet

Bahr-i Meşnevî *

Mefā'ılün Mefā'ılün Fe'ülün

Birisi Kerbelâ şāhı İmāmdır
Üçü evlâdı kim zü'l-ihtirāmdır

2775. Büyük evlâdının adı ʿAlîdir
Şecāʿat menbaʿıdır hem velîdir

D96^a Hem Evset oğlu Zeynel-ʿâbidîndir
Saʿâdet kânı imāmü'l-fâzılîndir

C72^b Üçinci oğlu ʿAbdullahdır ey cān
Bulardı baḥr-i şerʿe dürr ü mercān

2769^{ab} - C.

* Beyt A, Beyt-i Murabba^c E, - C, D.

2770^{ab} - C.

2770^a Aşdı ḥaddın: Ḥaddın aşdı A / bî-dādın: bî-zārın A.

2770^b renci: rencide A, E.

* - A, B, C, D.

2775^b hem velîdir: hem-seridir A.

2776^a Zeynel-ʿâbidîndir: ʿAbdullahdır ey cān A.

2776^b Bulardı baḥr-i şerʿe dürr ü mercān A.

2777^{ab} - A.

O Zeynel-‘ābidīn ol demde ey yār
 atı aste idi olmışdı bīmār

Silā giydi İmām isterdi fevtin
 Ki ya‘ni görmeye evlād-ı mevtin

2780. ‘Alī Ekber görüp bu ālī der-āl
 İmāmın yanına yüz sürdi fi’l-āl

Dedi ver rusatı kim gedeyim ben
 Bugün cām-ı ecel nū edeyim ben

Görüben Ehl-i Beyt eder fiānı
 Dediler gitme itme ūn-feānı

Nice yalvardılar olmadı āre
 Eer itmez naīat ol nām-dāra

İmām gördü abūl itmez cevābı
 eīd olmak için eder itābı

2785. Eliyle uşadır aa ilāı
 Ki bula tā eādetden felāı

uşaı ādemi adı beline
 Musayal abdasın verdi eline

B100^b İder meydāna ūn anı revāna
 Firā-ı ātein aldı meyāna

Beyt-i Murabba‘*

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

A85^a Āh ki ol onca-dehānım terk-i ūlen eyledi
 Būlbūl-i ūrīde asretile nālān eyledi

2778^b olmışdı bīmār: ol zāt-ı bār A.

2780^a Ekber: olı A / Ekber olı + B.

2781^b cām-ı ecel: ecel cāmın A.

2783^{ab} - C.

2785^a aa: hem A.

2785^b tā: - B.

2786^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2788^{ab} - C.

Lerzeler düşdü zemîne āsumān an aqladı
Çünkü deşt-i Kerbelāda azm-i meydān eyledi

Bar-i Meşnevi *

Mefālūn Mefālūn Felūn

E85^a 2790. Rivāyetdir ki şeh-zāde ol demde
Civānmerd etdi kim resm-i ademde

İrişdi on sekiz yaşına ol řāh
Özi urřide beñzerdi yüzi māh

Hemān Hüseynile şüretde ey cān
Resūlullaha beñzerdi o mercān

Bu meřhūrdır ki yok dünyāda ařlā
Resūlullaha beñzer kimse aā

D96^b Velī şüretde üsn-i āmeti hem
Resūlullaha beñzer idi ol dem

2795. Resūliñ Ehl-i Beyti ol zamānda
Resūli arřū kılsa her zamānda

Baarlardı anıñ yüzine her gāh
Fera bulırlar anıñla ol āgāh

açan kim girdi meydāna o din-dār
Dedi nara urup bu resme eřār

2788^b şüride: řeydā A.

2789^{ab} - C.

2789^a zemîne: semāya A.

* - A, B, C, D.

2790^{ab} - A.

2792^a cān: cāh A.

2792^b o mercān: ol māh A.

2793^{ab} - D.

2794^b beñzer idi: beñzerdi B.

2796^a Baarlardı: Baarlar E.

2796^b bulırlar: bulırlardı A / āgāh: gāh A.

2797^b resme: beyti A.

Şîr-i ʿAlî İbn-i Hüseyn-i Müctebâ *

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

Ben ol şāh-zāde-i dehrim ki ceddım Haydar-ı Kerrār
Ben ol dürr-i Hüseynim ki bihārım Aḥmed-i Muḥtār

Ben ol gonca-dehānım ki nihālim Ḥazret-i Zehrā
Nesīmim t̤āʿat-i taḳvā resīmim görmedi bed-ḥār

Baḥr-i Meşnevî *

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

2800. Görüp İbn-i Saʿīd ol māh cemālī
Biraz fikre varır diñle maḳālī
- B101^a** Çerīsine dedi kim bu ʿAlīdir
Hüseyniñ ekber evlādı velīdir
- C73^a** Kāmu şekl-i şemā’ilden muḥaḳḳaḳ
Resūlullaha beñzer bil bu muṭlaḳ
- İcāzet vermedi ol leşkerine
Ki yaʿnī cenge varmağa birine
- A85^b** Ki zīrā bildi meḳs etdikce fi’l-ḥāl
Yaḳar anı ḥarāret odı der-ḥāl
2805. Savaşa ihtiyāc olmaz niḥāyet
İder şimşīr-i mihri hem kifāyet
- E85^b** Görür şeh-zāde böyle oldı tedbīr
Ḥarāret odı cāna kıldı te’şīr
- Ḳarār etdikce zaʿfı gālīb oldı
Bu kez kendisi cenge ṭalīb oldı

* Beyt-i Murabbaʿ E, - A, C, D.

* - A, B, C, D.

2800^b fikre: zikre A.

2801^a ʿAlīdir: ḳaṭʿā ʿAlīdir + B

2801^b velīdir: hem velīdir + B.

2832^b ḡa: varmaḳ her birine A.

2806^b : geldi C, oldı E.

2807^{ab} - C.

Hemen-dem debdi atın vardı ol dem
‘Adūnīñ ortasına girdi ol dem

Şu resme kırdı a‘dāyı döküp hūn
Olur tā şahn-ı meydān rengi gül-gūn

2810. Velī ‘atş-ı harāret oldı ġālib
Mecālī kalmadı bil ey metālib

Beyt-i Murabba^c *

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

D97^a

Bağrımı yakdı harāret nārı biryān eyledi
Dūd-ı āhı tā semāda şemsi pinhān eyledi

Bir yañadan cevı-i a‘dā bir yaña ‘atş-ı cefā
Bu iki düşmān bilād-ı cismi vīrān eyledi

Baħr-i Meşnevi *

Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn Fe‘ulūn

Görür şeh-zāde ‘atşı bī-nihāyet
Vücūdına harāret verdi ġāyet

Çıkup düşmān içinden ol kenāre
Ki ya‘nī bula bu derdine çāre

2815. Dönüp geldi atasına o merdan
Dedi kıl ey peder derdime dermān

2807^a : olırdı B.

2807^b : olırdı B.

2810^b : t̤ālib-i metālib B.

2809^b ı A.

* Beyt A, - B, C, D.

2811^{ab} - C.

2812^{ab} - C.

2812^a : dan B.

* - A, B, C, D.

2814^b : bir + B.

2815^b : ey bābā kıl B / : bābā C, E.

- B101^b** Helāk etdi beni hem bu şusuzluḡ
 Ža‘īf etdi şusuzluḡ hem uyḡusuzluḡ
- Eger bir ḡaṭre bulsa bu miskīn
 Derūnım nārı olsa bir dem teskīn
- Ḳırardım hep muḡālīf leşkerini
 İderdim pāre pāre herbirini
- İmām evlādı ḡālīn gördü fi’l-ḡāl
 Resūliñ aldı dülbendini der-ḡāl
- A86^a** 2820. Yüzine sürdi ol kân-ı sa‘âdet
 Biraz teskīn olur andan ḡarâret
- Yine meydāna girdi etdi devrân
 Dedi İbn-i Sa‘īd Ṭarīḡa ol ān
- Yüri meydāna var öldür bunu sen
 Saña verdim diyār-ı Musulı ben
- E86^a** İşidüp bu cevābı gitdi mel‘ūñ
 ‘Alīye şabdasını atdı mel‘ūn
- Anı men‘ eyleyüp şeh-zāde vardı
 Anıñ gögsine nīzesin urdı
2825. Çıkuben arḡasından öldi ol dem
 Görüp oḡlı ‘Ömer ḡamle eder hem
- Aña da urdı bir ḡarb etdi iḡlāk
 Bu kez Mıṣrā‘ı varır anda ḡıṣm-nāk
- C72^b** Görir Mıṣrā‘ı şeh-zāde hemān
 Ḳılıcı çekdi hemān oldı revān
- Şu resme başına çaldı ḡılıcı
 İki yarup zemīne geḡdi ucı

2817^a bulsa bu miskīn: A.

2819^b : A.

- Şarāb-ı mevti at üstünde içdi
Leşi iki yanından yire düşdü
2830. Görüp bu heybeti leşker hemen-dem
Hızān yaprağı-veş ditreşdi ol dem
- B102^a** Bakar İbn-i Sa'īd çünki bu hāle
Çağırdı Muḥkemi gūş tut maḳāle
- İki biñ pehlivān aldı hemān ol
Olur şe-zāde cengine revān ol
- Araya aldılar ol māh-tābı
Görüp şeh-zāde anda bu 'itābı
- Ḳatı na'ra urup girdi o merdān
Muḥālif leşkerini kırdı o merdān
2835. Olur leşker bu heybetden hirāsān
Ḳaçup İbn-i Sa'īde vardı ol ān
- Görür şeh-zāde kim leşker tağıldı
Dönüp geldi Hüseyne zārı kıldı
- A6^b** Dedi kim 'atşıla yandı ciger āh
İmām işitdi bu sözi penāh-gāh
- Gözi yaşı yüzine oldu seylān
Dedi kim ey ciger-kūşem ben hemān
- Şabır kıl kim seninçün āb-ı Kevşer
Müheyyādır var ol sır-āb-ı Kevşer
2840. Hemān-dem ol beşāretle o merdān
Savaş etdi a'cdāya girdi ol ān
- Nihāl cismi hemān düş oldu ḥare
İder cism ü vücūdı pāre pāre

2822^b virdim: A.

2830^b yaprağı-veş: A.

2831^b : bu + E.

2834^b o merdān: A.

2835^b up: Ḳaçarlar A.

2837^b h: penā-gāh A, C.

Bu kez a'dā görüp o nām-dārı
Araya aldılar gonca-ıızārı

Şu resme uşdılar hem nev-civāna
Ki cismi yaradan ğarķ oldu ķana

Hemen-dem Mer'ā İbn-i Mürre vardı
Ķafasından gelüp ğarbını urdı

D98^a 2845. Atından düşdü ħāk-i Kerbelāya
Yeñile uğradı hem-ser belāya

B102^b Ķatı na'ra urup çağırı der-ĥāl
Dedi kim ey bābā irişgil fi'-ĥāl

Beyt-i Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ķarķ-ı ĥūn oldum şabā dil-dāra bildir ĥālīmı
Mācerāyı şerĥ edüp var yāre bildir ĥālīmı

Arz-ı ĥālīm ver baña raĥm eyleyüp kıslın meded
Ben giriftār olmuşım ĥünkāra bildir ĥālīmı

Baĥr-i Meşnevi^c *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

İşitdi çün İmām etdi fiğānı
Girüp meydāna aldı nev-civānı

C73^a 2850. Alup tā ĥayme-gāhına getirdi
Fiğān edüp yüzün yüzine sürdi

Dedi ki bir tekellüm eyle bārī
Ey oğlım bir cevābı söyle bārī

2841^{ab} - A, C, D.

* Beyt A, - B, C, D.

2848^b 1: Giriftār-ı ĥaşm olmuşım B.

* - A, B, C, D.

2849^a İşitdi: İşidüp A.

2849^b nev-civānı: ol nev-civānı + B.

2850^a Alup tā: Aluben A.

Murabba^c ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bir tekellümdür murādım gül dehānıñdan seniñ
Bir kelāmdır derde dermān hūb-hıṣālıñdan seniñ

Aç göziñ ey nūr-ı dīdem geldi vaqt-i el-vedā^c
İstedigim bir cevābdır gül-zebānıñdan seniñ

Baḥr-i Meṣnevī ***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

İşidüp ol dil-ārā açdı gözin
Atasına dönüben dedi sözün

A87a 2855. Dedi kim ey peder gördüm bu ḥālī
Açıldı gök kapısı gör maḳālī

Şarāb-ı Selsebīlden dolı cāmı
Baña arz eylediler bil peyāmı

E87^a Bu sözi söyleriken gitdi rūḥı
İrişdi cennete ol pür-fütūḥı

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Cān cenāna arzū kıldı gitdi rūḥı cennete
İrişüp etdi temāşā pür-fütūḥ-ı cennete

Şālınup ḳaddi nihāl-veş bāḳīde rūḥı şehīd
Hep şehīdler cem^c olup girdi riyāz-ı cennete

* **Beyt-i Murabba^c ^E, -A, C, D.**

2853^b gül-zebānıñdan: kim zebānıñdan B, hūb-zebānıñdan C, şīrīn-zebānıñdan D, zebānıñdan -E / seniñ: vedā^c A.

* - **A, B, C, D.**

2854^a gözin: gözini A.

2854^b dönüben: dönüp A / sözün: sözini A.

2858^{ab} - A, C, E.

2859^{ab} - A, C, E.

2859^b riyāz-ı: ervāḥı B.

Saña mansûbdurır bunuñ birisi
 Hüseyn içün durır anıñ birisi

C73^b

Gelüben şimdi nüş itse gerekdir
 Dil-i maḥzûnı hoş itse gerekdir

Bu sözi söyleyince verdi cânı
 Ki cennet içre oldu armağanı

B103^b

Anı çün ḥayme-gāha aldı geldi
 Muşibet Ehl-i Beyte taze kıldı

2875.

Figān etdi Resūlîñ Ehl-i Beyti
 Tolar hem dūd-ı āh ile dü-gītî

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

A87^b E87^b

Yakışır bu yirde ḡayrı dīdeler ḡan ağlasın
 Bu ḡazā-yı nā-sezāyı işiden cân ağlasın

Yakışır kim gözlerimden dökile yaşıla ḡün
 Bu belānıñ āteşinden cin ve insān ağlasın

Baḥr-i Meşnevi *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

Ḥaḳīḳatde bu sözdür kân-ı efkār
 Dil ü cânı yaḡar her ḡarfî bir nār

2872^{ab} - A.

2874^{ab} - C.

2874^a ḡayme-gāha: ḡayme-gāhına A.

* **Beyt-i Murabba^c ^E -A, C, D.**

2877^{ab} - E.

2877^a Ḳanlı yaş döksin gözinden ḡayrı ḡāk-i Kerbelā A / Ḥün idüp dīde-i eşkin rüz u şeb seyl-āb ile C.

2877^b Ḥün-ı Āl-i Muştafādır dökilen ḡan ağlasın A / Gökde melek yiryüzinde mü'min olan ağlasın C.

* - **A, B, C, D.**

2878^{ab} - C.

2879^{ab} - C.

Urrır tır-i sühan cân üzre yāre
İder hüzn-i kulūbı pāre pāre

D99^b 2880. İmām çün gördü Ehl-i Beytiñ hālin
Tesellī verdi gūş eyle kemālin

Dedi ey gonca-i bāğ-ı risālet
Veyā reyḥān-ı būsṭān-ı emānet

Şabırdır bu belıyyātıñ ʿilācı
Taḥammüldir şeb-i cevriñ sirācı

Şabır kıldığıçün mü'min belāya
İrişir ʿuḳbāda ḳadr-i ʿulāya

*İnnemā yūveffı'ş-şābirūne ecrehüm bi-ğayri ḥisāb **

Ceza^c etdiğiçün kāfir cezāya
İrişir cism-i nā-pāki ezāya

Beyt-i Murabba^c *

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

2885. Taḥammüldir belā derdine dermān
Şabırdır miḥnet-i aḫdāya imkān

2879^a Urrır tır-i sühan: Öldürir tır ü sühan A / Urrır tır-i sühan cân B.

2880^{ab} - C.

2880^a Ehl-i Beytiñ hālin: Ehl-i Beyt hālini A.

2880^b eyle: it A / kemālin: kemālini A.

2881^{ab} - C.

2881^b reyḥān-ı: ey reyḥān-ı + B.

2882^{ab} - C.

2883^{ab} - C.

2883^a kıldığıçün mü'min: kıldıkca mü'min hem A.

2883^b ʿuḳbāda ḳadr-i ʿulāya: ḳadr-i ʿuḳbādaʿulāya A.

*[إِنَّمَا يُؤْتَى الصَّابِرُونَ أَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ]: *Ama sabredenlere ecirleri hesapsız ödenir.* Bk. Ekler: 17] - A, C.

2884^{ab} - A, C.

* **Beyt-i Murabba^c:** -A, B, C, D.

2885^{ab} - C.

2884^{ab} - C.

Günāh afva şāyeste degildir
 ẖazāya olmasa rāzı her insāñ

Baħr-i Meşnevī *

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

B104^a

Şabır kılmak gerek kim intihāda
 Bulasın ecrini yevm-i cezāda

Bu şabriñ ecri ecr-i ʿazīmdır
 Bulunca intihā ecri ʿazīmdır

Ki benden soñra siz çāk-i girībān
 İdüp ser-mū perişān etmek ey cān

2890. Velākin ağlañız yaşın yaşın siz
 Görince her şehīd maḳṭūc başın siz

Zīrā āb-ı çeşm sīr-āb-ı rahmet
 Olır teşne şehīde āb-ı rahmet

Bu resme anlara kıldı tesellī
 Ki böyle kılmış idi Ḥaḳ tecellī

Getirdi çün ʿAliyy-i Asğarı hem
 Ki yaʿni küçük oğlu idi ol dem

A88^a

Resūliñ hem emānetiñ getirdi
 Aña teslīm edüp meydāna girdi

2886^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2887^{ab} - C.

2887^b Bulasın: Bulasız B.

2888^{ab} - C.

2888^a ecr-i: ğāyet B.

2889^{ab} - C.

2890^{ab} - C.

2890^a ağlañız: ağlayasız A.

2891^{ab} - A, C.

2892^{ab} - C.

2891^{ab} - C.

2893^{ab} - C.

2893^b ol dem: bu hem A

2894^{ab} - C.

- E88^a** 2895. Görince Ehl-i Beyt ol dem bu hālī
Şu resme zārī kıldı bil maḳālī

Şüreyyāya çıkar zārī serādan
Fiḡān etdi melekler bu şadādan
- D100^a** Unıtdı tesbīhi ağlaşdı cümle
İdüp zārī kamu baş açdı cümle

Felek āh etdi gördü böyle aḥvāl
O deşt-i Kerbelāya düşdü zilzāl

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Lerze-nāk oldu türāb-ı Kerbelā āh eyledi
Tā ebed ḡün-āb-ı çeşm-i nehrini ḡāh eyledi
2900. Ḥüzni ḡam-best eyleyüp bākī kulüb-ı mü'minīn
Tā felek şom intikāmın almaḡa kāh eyledi

Baḡr-i Meşnevī *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün
- B104^b** Küçük oḡlı idi ol demde şīr-ḡ'ār
Ki ya'nī süd emerdi bil o bīmār

Şusuz ḡalmışdı lākin anası bil
Ḥarāret ḡālib olmuşdı işitgil

Tükenmişdi ḡarāretten ḡalībi
Kesilmişdi o ma'sūmīn naşībi

2895^{ab} - C.2896^{ab} - C.2897^{ab} - A, C.

* - A, C, D, E.

2899^{ab} - A, C, E.2900^{ab} - A, C, E.

* - A, B, C, D.

2901^b süd: anasın C / bil o bīmār: ol mīr-i şekūr A.2802^a lākin: - D.2902^b Ḥarāret ḡālib: Ḥarāret-i leb A.

Bu hālî ʿarz ederler hem İmāma
İmām āgāh olur çün bu peyāma

2905. Eline aldı ol maʿşūmı vardı
Muḥālif leşkerine karşı durdı

Dedi kim ey ḥamiyyetsiz sitem-kār
Dutalım ben günāh-kārım günāh-kār

Bu tıflıñ ne günāhı bilelim biz
Ki bir kaṭre şu vermezsiz buña siz

Dediler kim bu söz temkīn degil hīç
Size şu vermemiz mümkün degil hīç

Yezīde itmeyince tā ki beyʿat
Saña şu vermeyiz fehm it naşīḥat

2910. İmām nevmīd olup döndi ʿayānī
Getire ḥayme-gāha yaʿnī anı

Ḥuzeyme Kāhil adlı bir laṭīn bil
Aña bir ok atar anda diñlegil

Boğazına batar maʿşūmıñ ol ok
Kucağına aḫar kanı anıñ çok

Okı çekdi boğazından çıkardı
Hemān maʿşūm Ḥudāya cānı verdi

Getirdi anasına verdi anı
Dedi al oğlını kim gitdi cānı

2904^b olur çün. Olupdı A.

2905^a Aldı ol maʿşūmı vardı eline B.

2905^b durdı: durdı biline + B.

2906^a ey: - E.

2907^a bilelim biz: bilem ben A.

2907^b virmezsiz buña siz: virmediñ buña sen A.

2908^b Size mümkün degil bu söz daḫı hīç A.

2909^a tā ki: tā ki gelüp + B.

2910^{ab} - A.

2911^a Ḥuzeyme Kāhil: Ḥuzeyme Kāh B, Ḥuzeyme Kāhī C, E.

2913^b cānı virdi: teslīm oldı A.

2914^b Didi: Didi kim + B, kim gitdi: Firdevse virdi B.

- A88b D100^b 2915. Gel imdi ey ceza^c iden azāya
Gel imdi ey feza^c iden cezāya
- B105^a E88^b Ne ekmişdir g r imdi  l   evl d
Belāya ıl şabır bunu ed p y d
- C74^a Bu h li g ş ed p eyle te'emmul
Belāya d ş olunca ıl taşamm l

Beyt-i Murabba^c *

Mef  l n Mef  l n Fe  l n

Bel  derdi şebi n oldu sir c 
az  r z-ı r z n n imtiz c 

Olar kim merd-i k mildir cih nda
Bulır şabr la bu derde  il c 

H zret-i  m m H seyn n  ntih -y  şeh deti Bey n*

Mef  l n Mef  l n Fe  l n

2920. Riv yetdir ulaş t t intih ya
 rişdi  n şeh det m nteh ya

Tam m yetmiş iki ş h b-sa  det
 m mdan ğayrı n ş etdi şeh det

G r p bu h li Zeynel- bid n hem
at  h sta yaturken anda ol dem

Olup ol yirde b m r-ı fiğ n-k r

Fiğ n ed p bu resme dedi eş r

2916^{ab} - A.

2917^a h li: miş li B.

* -A, B, C, D.

2918^{ab} - C.

2919^{ab} - A, C.

* m m H seyn Raıyall h  Te  l   anh   az -y  şeh deti C, Z kr-i  az -y  şeh det-i  ntih d r E, - A, D.

2920^b  m mdan ğayr s  gitti be ya C.

2922^b yaturken: idi A.

2923^a b m r-ı fiğ n-k r: efğ n u ezk r A.

Beyt-i Murabba^c ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Ey dirîgā derdimiñ sırrına mahrem kalmadı
Nā-ḥalef tutdı cihānı gayrı hem-dem kalmadı

2925. Cümlesi buldı şehādet şād u ḥandān oldılar
Benden özge Kerbelāda şāhib-i gam kalmadı

Baḥr-i Meşnevî ***Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün**

Bunu dedi yirinden tırdı fi'l-ḥāl
Libāsın ditreyerek geydi der-ḥāl

Ḳamu ceng āletin geydi hemān
Ki ya'nī ola meydāna revān

İmām gördü bu ḥālī dedi anda
Saña yokdur şehādet dedi bunda

Seniñ yokdır bu devletden naşībiñ
Sen ibkā ol ki yok derde ṭabībiñ

- B105^b 2930. Verince Kerbelāda cāmı şāḳī
Seni bezm-i ecelden etdi bāḳī
- Saña şehd ü şehādet yok bu yirde
Saña ruḥşat icāzet yok bu yirde

Beyt-i Murabba^c ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

* Beyt A, - B, C, D.

* - A, B, C, D.

2926^a Didi bunı: Bunı didi A.

2926^b Libāsın: Geyesin A.

2927^b ola: oldı B.

2928^a didi anda: ol zamānda A.

* Beyt A, - B, C, D.

A89^aD101^a

Şākī-i gerdūn seni bu yirde mahrūm eyledi
Tā saña şahbā-yı cām-ı mevti ma'dūn eyledi

Senden ızhār-ı siyāset sırrını etmiş niḥān
Bunda bīmār-ı mizācın anı ma'lūm eyledi

Baḥr-i Meşnevī *

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Fe'ulūn

İşitdi bunu Zeynel-ābidīn bil
Fiḡān etdi dedi bābā işitgil

2935. Niçün bundan naşībim almayam ben
Yoluḡda cānı kurbān kılmayam ben

İmām dedi ey oḡlım diñle ḡālī
Anıñçün yok naşībīñ bil bu ḡālī

Seniñ nesliñe meşrūtdır siyādet
Sebeb budır saña yokdır şehādet

Ki yokdur nesl-i Aḡmed senden özge
Yok evlād-ı Muḡammed senden özge

Velākin ʿan-ḡarīb sen de gelirsīñ
Şehīd olup baña yoldaş olursīñ

2940. Getirdi ol emānetler ki vardı
Ḳamusın ḡāzır edüp aña verdi

C74^b

Resūlīñ muşḡafı hem cifri cāmīʿ
Daḡı ʿilm-i ḡıyāmet ol ki sāmīʿ

Ḳamusın verdi Zeynel-ābidīne
O cān cānı İmāmü's-şāliḡīne

2932^{ab} - C.

2933^a s: A.

2933^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

2938^a Ki yokdır: Zīrā yok B, C, D, E.

2941^b ʿilm-i: - C.

2942^b İmāmü's-şāliḡīne: İmāmü'l-fāzılīne A.

Dedi kim Ehl-i Beyte varayım ben
Vedā' edüp bu cenge gireyim ben

Atası Zü'l-fıķārı hem beline
Taķındı Hamza ķalkānın ķolına

B106^a 2945. Resūlīñ bir atı ķalmıřdı ol dem
Adı bil Zü'l-Cenāh idi anıñ hem

řarındı ķünkü destār-ı Resūlı
Binüp ol Zü'l-Cenāha tıtdı yolu

Ey oğlım dedi Zeynel-ābidīne
İrişince sen ümmet-i řālihīne

Selāmım anlara sen eyle teblīğ
Kelāmım anlara sen eyle teblīğ

D101^b Ğazā-yı Kerbelāyı söylesinler
Bizi raķmet ile yād eylesinler

A89^b 2950. Ķaçan kim bir muşıbet olsa peydā
Bizi yād eyleyüben ideler āh

*Ve kefā bi'llāhi řehidā **

Beyt *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ey zülāl-i cām-ı vuřlat nūř iden ehl-i řafā
Teřne-fevt olan Resūlīñ Ālini yād eyleñiz

Meyl edüp her bir sürūra řād u ĥandān olmayup
Dem-be-dem bu Kerbelānıñ ĥālını yād eyleñiz

2946^{ab} - A.

2947^b ümmet-i řālihīne: ümmet hem řālihīne A.

2948^a anlara sen eyle: eyle anlara A.

2949^{ab} ↔ 2950^{ab} B.

* [وَكْفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا] *şahit olarak Allah yeter.* Bk. Ekler: 17]

* **Beyt: - B, C, D, E.**

2951^{ab} - C.

2952^{ab} - C.

Baħr-i Meşnevî ***Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün**

Resūliñ Ehl-i Beytine varır hem
Vedā^c edüp girer meydāna ol dem

E89^b

Biraz cevlan edüp devrān eder bil
Bu şîrî ol zamān söyler işitgil

Hāzā Şîr ***Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün**

2955. Ol benem kim cedd-i pākimdir Resūl-i Zü'l-Celāl
Ol benem kim āfitābım maṭla^c-ı burc-ı kemāl

Ol benem ki dürr-i aşdāf-ı vücūd-ı Fāṭıma
Ol benem kim gevher-i kân-ı müşîr-i Lā-Yezāl

Ol benem ki meyve-i ḥüb-būsitān-ı enbiyā
Ol benem ki gonca-i bāğ-ı risāletde niḥāl

B106^b

Ben İmāmü'l-müttakīnem kim buyurmışdır Resūl
Seyyid-i şübbān-ı cennet kıretü'l-ʿayn-ı ricāl

Bu ne dürlü cevır ü miḥnetdir baña ey nā-ḥalef
Kim kırup aḥbāb-ı Ālim idesiz bunca kıtāl

Ḥitām-ı Şîr ***Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün**

2960. Bu eşʿarı diyüp etdi nidāyı
Dedi yād eyleñiz қаħr-ı Ḥudāyı

* Baħr-i Meşnevî: Vedāü'l Ehl-i Beyt B,- A, C, D.

* Beyt A, - B, C, D.

2959^b aḥbāb-ı Ālim idesiz bunca kıtāl: Āl-i aşḥābım idersiz bu ne kıtāl A.

* - A, B, C, D.

- C75^a** O Fir‘avnî dahı leşkerlerini
Ki Nîle ğarķ edüpdır her birini
- Dedi Aşhâb-ı Fîli kıldı maġlûb
Ebâbîl leşkerini etdi manşûb
- Hem etdi ser-nigûn Lûṭ kavmini bil
İdüp Nûḥ kavmini iġrāk işitgil
- Ḥazer edersinîz siz de Ḥudâdan
Ḥicâb edersinîz hem Muştafâdan
- A90D102^a** 2965. Baña bir dem âmân verdiñ ki bu dem
‘Ayâlimi alup Hinde gedem ben
- Siziñ olsun Ḥicâzı milk-i Bâbil
Kılıñ tevbe hem olmañ zulme mâ’il
- Ve enistaġfiru Rabbeküm şümmeṭubu ileyhi yumetti’küm metâ’en
ḥasenen**
- Eger mümkin degilse bu kelâmım
Geliñ bir bir budır size peyâmım
- İşitdiler muḥâlifler bu sözi
Muḥibb-i ḥânedânıñ yandı özi
- Velâkin Baḥterî İbn-i Rebî‘ hem
Şemir mel‘ûn ile Şîṭ mel‘ûn ol dem
2970. Görirler kim Ḥüseyniñ bu cevâbı
Çeriye etdi te’şîr bu ḥiṭâbı
- B107^a E90^a** İmâma dediler kim diñle qâli
Bizim bu cengimiz fehm it mişâli

2961^a leşkerlerini: hem leşkerini A, leşkerini hem C.

2963^b iġrāk: sen A.

2965^b alup: aluben C / ben - C.

2966^b hem: - B

* [وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمْنَعْكُمْ مِّنْآعًا حَسَنًا] : *Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O’na tövbe edin ki...* Bk. Ekler: 18]

2969^b ol dem: hem A.

2971^b bu cengimiz: cengimiziñ A / mişâli: me’âli A, maqâli C.

Yezīdīñ beyʿatiçün bunca per-ḥāş
Veyā kıl beyʿatin yā bize ver baş

Buyırdı geldi tır-endāzlar ol ān
Şu resme atdılar kim tiri bārān

Hüseyniñ üstine bārān mişāli
Yağardı oqları diñle mişāli

2975. Velākin kendiye aşlā ziyānı
İrişdirmezdi Mevlā bil beyānı

İmām çünki bu ḥāle oldu āgāh
Hemān ḥamle ederken anda nāgāh

Göründi bir ğubār anda vehm-nāk
İçinden bir kişi çıkdı hışm-nāk

‘Acā’ib bir meḥābet kân-ı merdān
Selām verdi Hüseyme vardı hemān

İmām gördü añı dedi ki ey yār
Nedir adıñ bu yirde ne işiñ var

2980. Benim dedi perīler pādişāhı
Adım Zaʿfer saña edem penāhı

C75^b D102^b O dem atañ ‘Alī ḥazretleri bil
Varınca kūh-ı Kafa sen işitgil

A90^b Niçe dīvler perīler öldürüp ol
Niçesin mü’min etdi oldu maḳbūl

Benim de atam oldu ehl-i ĩmān
Perīye pādişāh etdi hem ol ān

Benem şimdi perīler pādişāhı
Baña ruḥşat icāzet ver ki imdi

2973^a geldi: - A.

2975^b beyānı: ‘ayānī A.

2976^b nāgāh: şāh B.

2978^b vardı: anda A.

2979^a gördi: çün gördi + B.

2980^a Benim didi: Didi ol benim B.

2984^b vir ki imdi: penāhı A, virgil imdi C.

2985. Muḥālif leşkerini hep kıram ben
Selāmetle ḥalāşıñı tā ki bul sen
- B107^b** İmām taḥsīn edüp dedi ki ey cān
Çü sen cism-i laṭıfsıñ anlar insān
- Görünmezsiñ daḥı cenge gidince
Bulara zulm olur sen ceng idince
- Dedi ben girem insān şüretine
İcāzet vermedi baḳ sīretine
- Dedi Za^ʿfer Bedir cenginde ey yār
Melekler kırdılar yā niçe küffār
- E90^b** 2990. Niçün vermeñ icāzet ben de bu kez
Kıtāl edem ki kırtul sen de bu kez
- İmām dedi ki ey Za^ʿfer o demde
Resūliñ va^ʿdesi idi ʿademde
- Aña şehd ü şehādet yetmişidi
Ecel dāmı anı bend etmişidi
- Anıñçün Hāḳ melekler gönderüp bil
Ḳamu küffārı kırdılar işitgil
- Benim va^ʿdem bugün buldı ḥitāmı
Bugün vuşlat günidir bil merāmı
2995. Bugün dār-ı fenādan gederim ben
Bugün Hāḳḳa mülākāt ederim ben
- Bu bir sā^ʿat içün sen dostuma ben
Ne ḥācet zaḥmet etmek git yūri sen
- Figān etdi sözin işitdi Za^ʿfer
Vedā^ʿ edüp dönüben gitdi Za^ʿfer

2985^b tā ki bul sen: bulam ben A.

2990^a virmeñ: virmezsiñ A.

2990^b kırtul sen de: kırtaram seni de B.

2991^a ey Za^ʿfer: Za^ʿfere A.

2993^b işitgil: sen işitgil + B.

2995^a giderim ben: terk idüpen A.

- Geder ol toz bulır leşker felāhı
İmām meydāna sürdi Z̤ü'l-Cenāhı
- A91^aD102^b** Mübārız isteyüp meydāna girdi
Temīm-i Şāmī aña qarşı vardı
3000. Hüseyme dedi kim diñle cevābı
Bizim yok leşkerimiziñ hesābı
- B108^a** Yalınız başıña olma melāmet
Yezīde bey^cat eyle bul selāmet
- Ki sābık Neḥrevān cenginde ol dem
‘Alī kırdı bularıñ atasın hem
- Henüz ḥatırlarında kīni vardır
Saña kim bu çerī içinde yārdır
- C76^a** Nice evlādıñı aşḥābıñı hep
Helāk eylediler etbā^cıñı hep
3005. Yalınız varma bu ḳavm-i mezīde
Şalāḥ budır ki bey^cat it Yezīde
- İmām dedi ki ey Şāmī işit sen
Siziñle ibtidā ḥarb etmedim ben
- Şeḥīd etdiñiz aḥbābımı cümle
Ḳamu evlād u ensābımı cümle
- Egerçi çok çerīsiz işbu demde
Benim çok leşkerim lākin ‘ademde

2997^b Vedā^c : Fiḡān A, dönüben: dönüp B.

3000^b Bizde yok leşkeriñ ḥadd ü hesābı B / leşkerimiziñ: leşkeriñ bizden A.

3002^{ab} - C.

3003^{ab} - C.

3003^a kīni vardır: kīn vardır A, E.

3003^b yārdır: aḡyārdır B.

3004^a aşḥābıñı: aḥbābıñı D.

3004^b eylediler etbā^cıñı: itdiler ol aḥbābıñı D.

3006^b ḥarb: ceng A, C.

3007^b evlād u: C, D.

- E91^a** Firiştāh diyü perī cinle insān
Baña yoldaş olır kim ehl-i ĩmān
3010. Ben ol şāhım ki iķbāl-i celālim
İrūpdır *Ḳābe kavseyn* kemālim
- Velākin inşā'allāh siz de ol dem
Görirsiz ḥālīñiz niçe olır hem
- Ḳad ḥasirellezine kezzebū bi-liķā'illāhi ḥattā izā cā'ethümü's-sā'atü
baġteten ḳālū yā ḥasretenā 'alā mā-farraṭnā **
- Benim ceddım ki Bedre cenge vardı
Melā'ik şūret-i insāna girdi
- Niçe kāfir helāk etdi melekler
İ'ānet eyleyüp gitdi melekler
- Benim atam 'Alī sözım işitgil
Çeküp kıopardı bāb-ı Ḥayberi bil
3015. Bunu dedi hemen-dem na'ra urdı
Hirāsān oldu leşker anı gördü
- A91^b B108^b** Bu önden lerze düşdü Kerbelāya
İrişdi na'rası tahte's-serāya
- D103^b** Kılıcını çeküben vardı çaldı
Temīmi ortasından iki yardı
- Bu kez Zeyd Ebṭaḥī bed-baḥt-ı 'ālem
Şecā'at kāmı idi meşhūr-ı ādem
- Ḥüseyne karşı vardı cenge durdı

3010^b [قَابَ قَوْسَيْنِ: İki yay aralığı kadar. Bk. Ekler:]

3011^{ab} - D.

* قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّى إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَى مَا فَرَّطْنَا فِيهَا] Allah'ın huzuruna çıkmayı yalanlayanlar gerçekten ziyana uğramıştır. Nihayet onlara ansızın o saat (kıyamet) gelip çatınca, bütün günahlarını sırtlarına yüklenerek, "Hayatta yaptığımız kusurlardan ötürü vay hâlimize!" diyecekler. Bk. Ekler: 19]

3015^a hemen-dem: hemān B, hemān bir C.

3017^a Kılıcını: Kılıcın C / vardı çaldı: vardı ve çaldı C.

3018^a Zeyd Ebṭaḥī: Zeyd-i Baṭḥī B.

2018^b meşhūr-ı: şehver-i D.

2019^{ab} - B.

İmāma çekdi kılıcını urdı

3020. Anı men^c eyleyüp çaldı kılıcı
İki yarup zemīne yatdı ucı

Şusuzlıktan buñaldı lākin anda
Mecāli kalmadı hıç ol zamānda

Bu kez arzū kıldı cānı Furāta
Sürüp atın revān oldı Furāta

C76^b Şemir mel^cūn görüp hem etdi feryād
Dedi ey leşker-i Şām Kūfe bī-dād

İşidiñ sözimi zinhār zinhār
Hüseyme vermeñiz katre şu deyyār

3025. Eger içer ise bir katrece şu
Bizim gibi biñ ādem öldürir bu

Hebā olır bu sa'y-i leşkerimiz
Halāş olmaz kırılır her birimiz

E91^b İşidince bu sözi cümle leşker
Hüseyme eylediler hamle leşker

Çamu leşkerler olup cenge mā'il
Furātıla Hüseyme oldı hā'il

İmām gördü ki ol demde bu hāli
Kılup hamle eder ceng ü cidāli

Beyt-i Murabba^c*

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

3020^b İki pāre idüben leşi düşdi A.

3022^a kıldı: idüp A / arzū kıldı: arzū-yı cān E.

3023^a hem: anı B.

3024^a zinhār zinhār: zinhār-be-zinhār C.

3024^b katre şu: şu aşlā A.

3025^b her birimiz: hep varımız A.

3028^{ab} - C.

3028^b oldı: oldılar B.

* Beyt-i Ceng A,- B, C, D.

3030. Şu resme kırdı kim enhâr mişâli akdı hûn-âblar
Şanasın Kerbelâ içre çıkar ol çeşme-i âblar

Nice a'dâ helâk etdi nicesi yaralandılar
Olur meydân içi pür-kan ki cenge açılır bâblar

Baħr-i Meşnevî *

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

B109^a Bu kez bozdı kamu şaff-ı sipâhı
Furâta girdi gör imdi o şâhı

A92^a Eline aldı ki şu içe anda
Bir âvâz geldi nâgâh ol zamânda

Ne şu içmek zamânı kıl ferâgat
‘Adûlar Ehl-i Beyti kıldı gârât

3035. İşitdi çün İmâm işbu cevâbı
Girü döndi elinden dökdi âbı

D104^a Naşîb olmaz aña bir kaṭre şu hem
Dönüben ḥayme-gâha geldi ol dem

Bilir kim bu kelâmı söylemişler
Ki ya'ni ol şuyı men' eylemişler

Velâkin ol yalan söz diñle aqvâl
Muvâfiq geldi taḫdîre budır kâl

Kaçan kim ḥaymesine geldi ol cân
Naşîhat kıldı Ehl-i Beyte ol ân

3040. Dedi şimdi ‘azîmet tâzelendi
Yine size muşîbet tâzelendi

3031^{ab} - A, C.

* - A, B, C, D.

3032^a Bu kez bozdı: Bozdı a'dâyı B / o şâhı: zevâtı A.

3033^a şu içe anda: şudan içe hem A.

3035^a İşitdi çün İmâm: İşidince İmâm A, İmâm işitdi B.

3038^b kâl: hâl C.

3039^a cân: ân B, D.

3039^b ol ân: o merdân B / ân: cân D.

Velî çāk-i girībān itmeñiz siz
Açup ser-mū perīṣān itmeñiz siz

O Zeynel-Ḥabidīni çünkü gördü
Vedāḥ edüp yüzün yüzine sürdi

Beyt-i Murabbaḥ *

Fāḥilātün Fāḥilātün Fāḥilātün Fāḥilün

El-vedāḥ olsun ki cismim cān fedā etmekdedir
Ol münādī ecel ğayrı rūḥa nidā etmekdedir

El-vedāḥ kim murğ-ı cān şayd eder bāz-ı ecel
Tā ki ol naḳd-i şehādetden şadā etmekdedir

Baḥr-i Meṣnevi *

Mefāḥilün Mefāḥilün Feḥülün

B109^b 3045. Dedi kim bu belālar gelmeseydi
Belā bize muḳadder olmasaydı

E92^a Ki bizden soñra ümmetler geleydi
Belālalar anlara nāzil olaydı

Şanırlardı anı hıṣm-i İlāhī
Ḳazanırlardı anlar çok ğünāhı

Velî bunu edüp şimdi te’emmül
Muşibet gelse ederler taḥammül

Ey oğlım dedi Mekkeye varınca
Medīnede aḥibbāmı görince

3041^b Görinmeñ şakınıñ nā-maḥreme siz A, B.

* **Beyt A,- B, C, D.**

3043^{ab} - A, C, D.

3044^{ab} - A, C, D, E.

* - **A, B, C, D.**

3045^{ab} - C.

3045^b Belā: Belālar B, bāri E.

3046^{ab} - C.

3047^{ab} - C.

- C77^a** 3050. Selāmımı anlara teblīğ eyle var
Behište dāhıl olınca ben ey yār

Götirem ehline senden selāmı
İşidüp Şehrbānū bu kelāmı
- A92^b** Dedi ey şehriyār-ı ‘ālī-miḳdār
Cüdā olunca senden ey vefā-dār

Bulardır Ehl-i Beyt-i Āl-i Aḥmed
Bulardır çünkü evlād-ı Muḥammed
- D104^b** ‘Adū hürmet edüp eder sıyānet
Bilirim bunlar olmaz hemḥıyānet

3055. Velākin ben ḡarīb-i bī-nevāyım
İhānet ideler bu ihtirāzım

İmām dedi ki sen çekme ḡam hīç
Biriñiz görmeye nā-maḥaremi hīç
- B110^a** Ki sen de dāhıl-i Beyt-i Resūlsıñ
Bu Ehl-i Beyte sen de ḡabūlsıñ

Size ḡaşd-ı ta‘arruḡ olmaz aṣlā
Size a‘dā ihānet kılmaz aṣlā

Vaşıyyet çün tamām oldu hemāne
Bu şı‘r-i söyleyüp oldu revāne

Şı‘r-i Hüseyin-i Müctebā *

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

3060. Geldi ol dem ki dil-i maḡzūnımı ḡandān edem
Geldi bayrāmım ki cānı yārime ḡurbān edem

3050^b Görüşelim ki cennet içre teblīğ A.

3054^a ‘Adū: ‘Adūlar B.

3055^a bī-nevāyım: dil-nüvāzım B, C, E.

3055^b İdüpler ben ḡarībe ihtirāzım A.

3057^{ab} - A.

* Beyt A, Baḡr-i Hezec E, - C, D.

Geldi ol dem ki benā-yı cenneti ma‘mūr edem
Bu riyāz-ı ғаşr-ı efnā köşkini vīrān edem

Geldi ol dem ki girībān-ı ғākle Hāḡḡı bulup
Çeşm-i nem-nākimle şekvā ‘arza-ı düşmān edem

Geldi ol dem ki şehādet şerbetin nūş eyleyüp
Bezm-i şāh-ı enbiyāda kendimi sekrān edem

Baḡr-i Meşnevī *

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

Dedi bunu urup bir na‘ra fi’l-ḡāl
Şanasın şūr ғalındı anda der-ḡāl

E92^b 3065. Bu heybetden vehim-nāk oldı a‘dā
Bu dehşetden sehim-nāk oldı a‘dā

Ṭaḡna ғaldı baḡanlar bu şadāya
Ki düşdü zelzele hem Kerbelāya

Görüp İbn-i Sa‘īd ғünkü bu ḡali
Çaḡırup leşkerine bil maḡālī

B110^b Dedi ey bī-ḡayrlar bu İmāmdır
Ki cedd-i Muşṭafā zü’l-iḡtirāmdır

A93^a Atası ol ‘Aliyyü’l-Murtaḡādır
ḡarındaşı ḡasan ol Müctebādır

3070. Eger bir ғаṭre şu içse bu merdān
ḡamumuz öldirirdi şimdi el’ān

Tevāḡḡuf vermeñiz aşlā buña siz
Yürin ḡamle idin cümle aña siz

3063^a şerbetin: cāmını D.

* Meşnevī B, - A, C, D.

3064^a urup: urdı A, idüp C, virir D / fi’l-ḡāl: der-ḡāl D.

3066^{ab} - C.

3066^b zelzele: lerze B, lerzeler D.

3067^a ғünkü: ol dem B, anda C, D.

3070^b öldirirdi: müird olurdıḡ A, helāk olırdıḡ B, ölmişdik bil D, ölmişdik E.

İşitdi çünkü leşker böyle sözi
Bir uğurdan tutdılar Hüseyin yüzi

İşitdi çünkü leşker böyle sözi
Hüseyne bir uğurdan tıtdı yüzi

D105^a

Ara yire alup ol şeh-süvârı
Havâle oldu a'câ cümle varı

3075. Bu ahvâli görince merd-i şîrân
Kılıcın çekdi çıkardı o merdân

Dağıtdı şaflarını vardı bu kez
Yine döndi Furâta girdi bu kez

Diler kim bir içim şu içe anda
Gelir bu hâtırına ol zamâda

Ki bunca Ehl-i Beyt ile 'ayâli
Şusuzlıktan za'îf olmuşdı hâli

Bu hâletler olur kalbine zâhir
Yine şu içmeyüp ol gönli tâhir

3080. Girü döndi dağı vardır rivâyet
Kaçan şu içmege etdi ri'âyet

Bir ok atdı Hısayr İbn-i Temîmî
Dudağın mecrûh etdi gör la'îni

Müyesser olmadı şu içmek aşlâ
Yine şu içmedi bir kaçre kaçâ

B111^a

Dönüp geldi yine ol zî-sa'âdet

3074^a alup: aldı B.

3075^b Çekdi kılıc ol zamân ol şâd u bâz A.

3076^a vardı bu kez: bu kez vardı A.

3076^b girdi bu kez: bu kez girdi A.

3077^a Bir içim şu içeyim viresin anda A.

3079^b kalbi A, D.

3081^a Hısayr İbn-i Temîmî: Hısayr İbn-i la'îni A.

3081^b Dudağın: Dudağından A / la'îni: sağımi B, E.

3082^b kaçâ: aşlâ A.

3085^{ab} - A, C, D.

İrişdi va^cde-i şehd-i şehâdet

Hücüm edüp alır eṭrâfın a^cdâ
Vücūdında zahımlar oldu peydâ

E93^a 3085. Dökildi çeşme çeşme kanları hep
Kılıcdan yarayıdı yanları hep

Tamām yetmiş iki zahmı var idi
Kamusından kızıl kan aḡar idi

Mecâli kalmadı ol şîriñ artık
Yidi tā yara üzre yaralar çok

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Nāvek-i taḡdîre cânım pūte kıldıñ ey felek
Gerçi cāna ḡaşıdıñ ammā şimdi rahmıñ kandedir

A93^b Yara yara yaralarla pāre pāre cismimiz
Ḳana ḡana kan içirdiñ ḡanı rahmıñ kandedir

Meşnevî *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

3090. Bilüp İbn-i Sa'īd aḡvālin anıñ
Sürüp geldi çü gördü ḡālın anıñ

D105^b Dedi İmām ki ey ḡālim bu ḡāle
Sen iḡdām eylediñ hem bu ḡitāle

Bilüp İbn-i Sa'īd bu ḡaḡ cevābı
Girü döndi görüp böyle 'itābı

3086^b kızıl kan: çeşme kan A.

3086^b tā: - A.

* Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.

3088^{ab} - A, C.

3089^{ab} - C.

* Baḡr-i Meşnevî E, - A, C, D.

- Şemir mel'ûn yürüdi geldi yayak
Anıñ eṭrāfını hem aldı yayak
- Hemen-dem tīri bārān eylediler
Nice oqlar perīṣān eylediler
3095. Varup bozdı yayakları İmām hem
Qarār etdi çün anda durdı hem
- B111^b** Biraz a'ḍā gözetdi ḥayme-gāhı
Varup yağma ide tā bār-gāhı
- C78^a** Bu ḥaletden İmām vāqıf olur bil
Dedi ey Āl-i Süfyān ihtirāz kıl
- Dutalım sizde yoqdır dīn ü İmān
Rūsūm-ı nāmūsiyyet yoq mı el'ān
- Eger maqşad benim düşdüm bu ḥāle
Ne ḥācet varmak hem ehl-i 'ayāle
3100. Ḥavāle oldılar bu kez İmāma
Rivāyet böyledir gūş tut kelāma
- E93^b** İmāmıñ qalmadı dermānı deyyār
Varamazdı yine semtine aḡyār
- İraḡdan tīr-bārān atdılar anlar
Nice oqlar süngüler atdı anlar
- İmām gördü ki yoq cevāna ḡudret
Hemān atdan iner ol pūr-ḥamiyyet
- Zīrā ol at ḡalupdır Muṣṭafādan
Daḡı hem yādigār-ı Murtaṣādan

3093^a yürüdi geldi: didi anda A, çağırdı geldi B.

3094^b oqlar: oqlarla B.

3095^a İmām hem: Ol İmām B.

3095^b durdı hem: ol İmām B.

3097^b ihtirāz: ḥazer B.

3100^b böyledir gūş: böyle kulaḡ E / kelāma: maḡāle A

3101^{ab} - C.

3101^b semtine: yanına B.

3102^b süngüler atdı: süngü atdılar A.

3105. Ziyān irer diyü ol ata nāgāh
Piyāde oldu atdan indi ol şāh

A94^a Bu kez a'cā İmām gördü yayan
Yüreklendi kâmusı oldu merdān

İrişdi anda bir mel'ün hemen-dem
Bir ok urdu Hüseyniñ alnına hem

Oķı çekdi çıkardı çün hemāne
Olur kan yüzine anıñ revāne

D106^a Alup kanı yüzi gözine sürdi
Hudāya şükr edüp böyle dedi

B112^a 3110. Şükür olsun Hudāya cengile ben
Bulurım ceddimi bu rengile ben

Bunu diyüp bu hāli çünki gördü
Hemen-dem kıbleye karşı oturdu

Murabba^c *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bī-mecāl oldım ki aślā bir mecālīm kalmadı
İtmezem cevlanı gayrı cenge hālīm kalmadı

Ey Yezīd gel şehīd it kim bulam 'uķbāyı ben
Kāt^c olup dünyāda çün rızķ-ı helālīm kalmadı

Meşnevī *

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

3104^b yādigār-ı: bār-gāh-ı A.

3105^b ol şāh: nāgāh A.

3108^{ab} - D.

3108^b Olur: Olupdı A.

* Beyt A, Beyt-i Murabba^c E, - C, D.

3112^a ki aślā bir: yā Rab gayrı A.

3112^b cevlanı: devrānı A, B, D / hālīm: mecālīm B.

3113^b dünyāda çün: çün dünyāda B, C.

* Baħr-i Meşnevī E, - A, C, D.

Kaçan kim tākātı gitdi oturdı
Hücūm edüp ʿadūlar anı gördü

3115. Anı katl etmek için geldiler hep
Görüp yüzün şerm-sār oldılar hep

Yüzine bakup ederler hicābı
Kimesne dimez oldu bir cevābı

Murabbāʿ *

Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilātūn Fāʿilūn

E94^a Āl-i Aḥmed kanını dökmek meger āsān mıdır
Kim zīrā ʿālemde bu kan kana beñzer kan mıdır

Yā niçün buğz u ʿadāvet düşdü gönliñe seniñ
Tā ki bu qaşdıla ʿısyān ʿahdile peymān mıdır

Baḥr-i Meşnevī *

Mefāʿilūn Mefāʿilūn Feʿulūn

Şemir melʿūn irişdi etdi efgān
Ne durırsız ey kavm-i nādān

C78^b 3120. Gelüp Derʿa laʿini ol sitem-kār
Mübārek kolunı etdi zaḥm-dār

Bir oḡ ile Sinān melʿūn urır hem
Zemīne düşdü çün Şeh-zāde ol dem

B112^b Zelzele düşdü deşt-i Kerbelāya
İrişdi velvele ʿarş-ı ʿulāya

3115^a katl: şehīd A / geldiler hep: geldiler - A.

3115^b yüzün: yüzini A / oldılar hep: oldılar - A.

3116^a Yüzine bakup: Bakup yüzine A.

* **Beyt-i Murabbāʿ E, - A, C, D.**

3117^{ab} - A, C.

3118^{ab} - A, C, E.

* - **A, C, D, E.**

3120^a Derʿa: tırdı C / sitem-kār: bed-sitem-kār A, C.

3122^a deşt-i: hem ol A.

- Melekler gördü anı oldu giryān
Felekler zārı kıldı ol gün ey cān
- A94^b Dediler bu katı zulm-i şarīḥdir
Ne dürlü bu ʿaceb emr-i kabīḥdir
3125. Perīler cinler kıldı fiḡānı
Ki dutdı nāleler heft-āsumānı
- Qaçan kim düşdü şeh-zāde türāba
İki fāsık gelir gūş it cevāba
- D106^b Gelüp Ḥavlī qarındaşıyla anda
Ḥüseyni qatl ide tā ol mekānda
- Müyesser olmadı lākin bu iḡdām
Vehim-nāk oldu dönüben o zulām
- Görüp İbn-i Saʿīd vehm etdi herkes
Birine söyledi var başını kes
3130. Gelüp dedi seni qatl edeyim ben
İmām dedi degilsin qātilim sen
- Yüri zahmet çeküp olma āvāre
Cehennemde giriftār olma nāre
- İşitdi ol kişi böyle cevābı
Fiḡān etdi gözinden dökdi ābı
- Dedi kim sen henüz Ḥaḡ sözi dirsın
Bu ḥāletde bize hem raḥm edersiñ
- İmāmü'l-müttākīn bildim el-ḥaḡ
Ki şekkim qalmadı ašlā muḥaḡḡāk
- E94^b 3135. Varuben buldı ol İbn-i Saʿīdi
Ki yaʿni qatl ide hem ol pelīdi

3118^b kıldı ol gün: kıldılar hem C.

3124^b emr-i: fi'l-i A.

3126^b gūş: kulaḡ E.

3127^b zamānda: mekānda A.

2133^b bize hem: hem bize B.

3135^a İbn-i Saʿīdi: İbn-i Saʿīdi ol + B.

- İrişdi kulları oldı havāle
Bunuñla başladı anlar kıtāle
- B113^a** Hüseyne geldi dedi yā Ġmām hem
Şehīd olam seniñçün işde bu dem
- Ġmām dedi seniñ a‘māliñ ey yār
Şaķın sen zāyi‘ olır şanma zinhār
- Şehīd etdiler anı çün işitgil
Velākin Ġmām Hāzretlerini bil
3140. Düşüp yatmışdı toprak üzre nāçār
Şehīd edemez idi anı kavm-i eṣrār
- A95^a** İki mel‘ūna bu ancak dālālet
Müyesser oldı verdiler şehādet
- C79^a** Birisi ol Şimr mel‘ūn-ı bī-dīn
Sināndır ol biri maḡbūn-ı bī-dīn
- Sinān irişdi kim vere şehādet
Şimr sebķat edüp hem bī-sa‘ādet
- Hüseyniñ sīnesine başdı mel‘ūñ
Şehīd etmek içün kaşdı mel‘ūn
- D107^a** 3145. Ġmām dedi ki kimsiñ söylegil sen
Nedir adıñ seni tā bileyim ben
- Dedi adım Şimrdir bil cevābı
Ġmām dedi ki qaldır sen niķābı

3135^b pelīdi: pelīdi ol + B.

3137^{ab} - A.

3138^b sen: - C.

3140^a toprak üzre: ol hālde A.

3140^b kavm-i eṣrār: kavm-i füccār A.

3141^a bu: - B.

3141^b virdiler: virdiler bu + A.

3142^b ol biri:biri ol A.

3143b sebķat: mel‘ūn D.

3144^a sīnesine başdı: yanına vardı ol A.

3145^a ki: aña A.

Nişānım vardır olam senden āgāh
Şemir mel'ūn niķābın açdı nāgāh

Ṭoñuz-veş dişleri anıñ hemāne
Ki taşra çıkmış ağızından 'ayāna

Dedi şaddāk ki rü'yāda bu ķālī
Resūlullah dimişdi bu maķālī

3150. Dedi sen ķātilimsiñ itme te'hīr
Bu a'cālīñden aşlā ķılma taķşīr

Dedi senden su'ālīm var ey ezlām
Nedir bu ay nedir bu gün ne hengām

B113^b Şemir dedi Muḥarrem işte bu māh
Bugün Cum'a namāz vaķtı ol āgāh

Dedi kim ey Şemir tut bāri ķālīm
Biraz mūhlet ver it şoñra ķıtālīm

E95^a Hem evvel bu namāzı kılayım ben
Ki şoñra Ḥaķķa vāşıl olayım ben

3155. Şemir mel'ūn iner gögsinden ol dem
İmām Ḥaẓretleri ķıldı namāz hem

O bir vaķt idi kim minberde ḥaṭṭāb
Oķurlardı bu āyātı ey aḥbāb

*İnne'llāhe ye'mürü bi'l-'ādli ve'l-iḥsāni ve itāi zi'l-ķurbā ve yenḥā
'ani'l-faḥşāi ve'l-münkeri ve'l-baġyi* *

3147^a vardır: var A.

3149^a bu: - B.

3150^b a'cālīñden aşlā ķılma: işde itme ķılma A.

3151^b nedir: - E.

3152^{ab} - A.

3153^b it şoñra: andan it A.

3155^a iner gögsinden ol dem: biraz ṭırdı anda hem A.

3155^b namāz: namāzı B.

* إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ : Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder / hayāsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. Bk. Ekler: 20]

Mü'ezzinler menârede tamâmı
Şalât ile selâm idi kelâmı

*İnna 'llāhe ve melāiketehū yuṣallūne 'ale'n-nebiyyi**

A95^b

Ne aydır ol Muḥarremde kıtālî
İdüp evlāda verdiler zevālî

Ne gündür Cum'a o gün yüzi saḥtî
Huṣūṣā ola anda öyle vaḳtî

3160. Resūliñ Āline böyle 'azābı
İde yarın nice vere cevābı

C79^b D107^b

Ne göz kim olmaya o yüze mā'il
Ne dildir kim ola ol ḳatle ḳā'il

İlāhî dīdemizi ḳılma bī-nūr
Göñilden itme anıñ sevgisin dūr

Bizi emriñe itme yā Rab 'aṣī
Ki tā olmayalım ehl-i me'āṣī

Zelīl itme verüp nefis ü hevā
Beḳāī mübtelā-yı bī-nevāyı

**İmām Ḥüseyniñ Encām-ı Secdesi ve Ehl-i Beytiñ Medīneye Gitdigin
Beyān İder ***

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

B114^a

3165. Bu rivāyet fürḳatinden oldı gözler la'l-fām
Bu ḥikāyet şoḥbetinden vāle oldı ḥāṣ u 'ām

3157^a Okurlardı şalât ile selāmı B.

*[إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ] *Süphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salat ederler.* Bk. Ekler: 21]

3158^b zevālî: ābı B.

3162^{ab} - A.

3162^a dīdemizi: vechimizi B.

3163^{ab} - A, C.

2164^{ab} - A.

* Beyt A, İmām Ḥüseyniñ Encām-ı Secdesi Beyān B, İmām Ḥüseyniñ Encām-ı Secde İle Şehīd ve Ehl-i Beytiñ Medīneye Gitdigini Beyān C, İmām Ḥüseyniñ Encām-ı Secde İle Şehīd ve Ehl-i Beytiñ Gitdigidir E.

Çün namāza mā'il oldı oturup diz üstine
Kibleye etdi teveccüh secdeye vardı İmām

Vermedi mühlet ki kılğup bir dahı secde ide
Kesdi ol demde mübârek başını ol bed-ẓulām

Şi'r-i Fī-Hakk-ı Hüseyin *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bu kelām-ı pür-melâli işiden ẓan ağlasın
Bu peyām-ı infihāma cümle insān ağlasın

E95^b

ẖanlı yaş döksin gözinden ğayrı ĥāk-i Kerbelā
Hün-ı Āl-i Nuṣṭafādır dökilen ẓan ağlasın

3170. Bu ẓazānıñ dehşetinden ağladı seng ü cebel
Çün şadef batnında cümle dürr ü ercān ağlasın

Tā kıyāmet bu ğazānıñ mācerāsın yād edüp
Yakışır Āl-i Resūle dost u düşmān ağlasın

Baħr-i Meşnevī *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Rāvī eder çün şehādet şerbetin nüş eyledi
Geldi ol at zülfini ẓana boyadı bil kelām

Döndi vardı ĥayme-gāha Ehl-i Beyt anı görüp
İtdiler feryād u āhı bu şi'rden al peyām

Şi'r *

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3167^b ol demde: anda ol A.

* **Beyt A, Beyt-i Murabba^c E, - C, D.**

3169^{ab} - A.

3170^{ab} - A.

3171^a yād: naql E.

* - **A, B, C, D.**

3172^b zülfini ẓana: ẓana zülfini A.

* **Beyt-i Murabba^c E, - A, C, D.**

- Ey semendim söyle bi'llah şeh-süvārīñ kandedir
 Kande gitdi şāhibiñ yā ğam-ġüsārīñ kandedir
3175. Neylediñ netdiñ Hüseyn-i Müctebāyī ey feres
 Bir haber ver şāh-vār-ı kām-kārīñ kandedir
- Çün seniñle Kerbelāya girdi cevlan eyledi
 Yalınız geldiñ niçün ol nā-murādīñ kandedir
- Hem saña hem-rāh hem-dem olmış idi rüz u şeb
 Kande koydın geldiñ anı kanı yārin kandedir
- A96^aD108^a Esdi mi fūrkat nesīmi geldi mi vaqt-i ħazān
 Ey nihāl-i bāğ-ı vaḥdet gül-izārīñ kandedir
- B114^b Böyle nevḥalar etdikce Ehl-i Beyt-i Muştafā
 Gözlerinden kan dökerdi Zü'l-cenāh bil infiḥā
3180. Bu ğazādan soñra düşdü tağlara ol Zü'l-cenāh
 Görmedi kimse nişānın tutdı şahrāyī maḳām
- Çün şehīd etdi Hüseyni ol Şemir mel'un daḥı
 Ḥayme-ġāha vardı leşker lākin edüp iḥtirām
- Görmedi bir kimse ḥāşā Ehl-i Beytiñ dāmenin
 Varmadı ol semte a'dā çün buyurdı Lā-Yenām
- Gördü Zeynel-ābidīni ol Şemir mel'un varup
 İstedı başın kesüp vere aña in'īdām
- C80^a Koymadı anı Ḥamīd hem dedi ey bī-dīn-i la'īn
 Ḥastedir bu katline niçün edersiñ ihtimām
- E96^a 3185. Bir rivāyetde daḥı men' eyledi İbn-i Sa'īd
 Çünkü anı ḥıfz edüpdür anda ol kām-ı kirām
- Çün İmāmıñ mātemine başladı ehl-i ıyāl
 İtdiler feryād u āhı kim bu maẓmūn-ı nīzām

3175^b şāh-vār-ı: şeh-süvār-ı B, E.

3176^b niçün ol nā-murādīñ: o cānıñ şān-ı yāriñ A

3177^{ab} - A, C.

3179^a itdikce: ğonce-i B.

3182^a dāmenin: dānesin A.

Baḥr-i Hezec ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bu ne miḥnetdir ki yā Rab müntehā oldu bize
Bu ne nisbetdir 'adūdan ḥāliyā oldu bize

Bu ne miḥnetdir refīḳ-i Muṣtafādan yād edüp
Şimdi hem-rāh-ı muḥālif iktizā oldu bize

İşidenler Kerbelâyı bir kazādır dimesin
Bir degildir mācerāmız biñ belā oldu bize

3190. Yād edüp kangı birisin āh u feryād edelim
Tā kıyāmet vaşf olı nmaz her cefā oldu bize

Hāzā Şi'r ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Çün şehīd oldığı demde ol İmām-ı bā-şafā
Bir ğubār peydā oluben dutdı dünyâyı tamām

Tā hevāya çıkdı ol nūr zulmet oldu bu cihān
Şandı 'ālem ki kıyāmet kopdı budur irtisām

A96^b B115^a

Ol gün açılmışdı cennet kapısı zīnetlenüp
Hem şehīde olmuşıdı muntazır Dārü's-selām

Ḥūr u vildān u ğilmān elde cām-ı pür-şarāb
Muntazırdır tā şehīde 'arz ide şahbā'-ı cām

D108^b

3195. Ehl-i Beyt için müheyyā oldu hem ecr-i 'aẓīm
Çünkü şabr edüp belāya buldı zevḳ-i ber-devām

* Beyt A, Şi'r B, Kāfiye-i Eş'ar C, - D.

3187^a Bu ne: Böyle C, E.

3189^{ab} - A.

3190^a idüp: idüben A / birisin: birin A.

* Beyt A, - B, C, D.

3191^a şehīd oldığı: vefāt itdiği A.

3193^{ab} - C.

3194^{ab} - C.

3194^b Muntazırdır: İntizārdır B.

3195^{ab} - C.

Ol münāfıklar için hem hāzır olmuşdı caḥīm
Tā ki aḡlāl-ı selāsīl ide anı bend-i dām

Her kimesne itdügince bula anda ecrini
Ḳoymaya bu intikāmı ol Azīz-i zü'l-intikām

Rāvīlerden bir rivāyet sözlerin yād edelim
Ehl-i Beyti bil ki andan niçe kıldı ʿazm-i Şām

Niçe hevdecler müheyyā eyledi İbn-i Saʿīd
Bindirüp iʿzāz u ikrām eyledi ber-müstedām

3200. Baʿzılar dirildi ki ʿuryān nākaya bindirdiler
Ḥāşā-li'llāh bu garaždır kim bu söz kizb-i iʿzām

E96^b

Ehl-i Beyt-i Muştafāya bu garaż mümkün degil
Bu yalan maḥzā ḥaṭādır kim olardır pāk-nām

Hevdece meştūr u maḥrūs girdiler ʿazm etdiler
Gördüler çünkü Ḥüseyniñ cism-i pākin kıl fihām

Ġarḳ-ı ḥūn olmuş mübārek cismi yatur başı yok
Gel gör imdi Ehl-i Beytiñ ḥālini ey ḥoş-merām

Beyt-i Murabbaʿ *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir ḥaber ver ey Ḥüseyn-i Müctebā ḥāliñ nedir
Ḳana ḡarḳ olmuş yatarsiñ bildir aḥvāliñ nedir

3205. Ḳande kıldı yā ser-i pākiñ beyān it bileyim
Cism-i ebyaz üzre seyl-āb eyleyen eliñ nedir

3196^{ab} - C.

3198^{ab} - B, C, E.

3198^a bir: - C, D.

3199^b iʿzāz u ikrām: ikrām u ʿizzet A.

3200^{ab} - A, B, C.

3201^{ab} - A, B.

3202^a meştūr u maḥrūs: maḥrūs u meştūr A

3203^b gör imdi: görelim A.

* **Beyt A, C, - B, D.**

3205^b seyl-āb: güllāb A.

Baḥr-i Hezec ***Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Hevdecin içinde giryân oldılar yaşın yaşın
İtdiler şabr u taḥmammül itmeyüp çāk-i ḥıyām

C80^b Cem^c edüp cism-i şehīdi kıldılar çünkim namāz
Başları alup revāna oldu bu dem ihtitām

B115^b Her ser-i maḳtū^c-ı şehīdi aldı herbir tā'ife
Varalar zīnetle ya'nī buldılar çün böyle kām

Verdi çün İbn-i Yezīde ol Ḥüseyniñ başını
Dedi sen git Kūfeye var söyle aḥvāl-i rizām

A97^a 3210. Aldı Ḥavlī ol mübārek başı gitdi Kūfeye
Kūfeye varmazdan evvel oldu aḥşam ey hemān

Kendiniñ bed-ḥānesi bil Kūfeden taşra idi
Ḥānesine vardı başı gizledi hem ol ḥışām

Var idi bir 'avratı kim şāliḥa enşāriden
Her gice ḳalkup namāzı etmiş idi iltizām

D109^a Ol gice ḳalkar ki ya'nī hem namāz ide edā
Gördü bir nūr oldu peydā şöñra doğdı şems-i tām

Ḥāneyi kıldı münevver ḳurdılar bir taḥt-ı nūr
Geldi dört ḥātūn oturdı her biri zū'l-iḥtirām

3215. Birisi bir baş getirdi sürdi yüzün yüzine
Dedi ey ḳalbim sürürü çün ola yevm-i ḳıyāmet

Baş açup Bār-ı Ḥudāya edeyim şekvāyı ben

*** Beyt A, - C, D.**

3206^b çāk-i ḥıyām: çāk-i girībān A.

3207^a cism-i şehīdi: Ḥüseyn-i şehīdi C.

3208^b kām: kelām E.

3212^a 'avratı: ḥātūn C.

3213^a hem: - A.

3214^b zū'l-iḥtirām: ḥūr-ı müdām A.

3215^a bir baş getirdi: getirdi başı B.

3215^b ḳalbim sürürü: ḳalb-i sürürüm A.

Dādıñı düşmāndan alsın kim budır arzū müdām

E97^a

Sen bilirsñ Kerbelāda netdi zālīm kullarıñ
 Ƙoyma mazlūm intikāmın ey ‘Azīz-i zū’ntikām

Baħr-i Meşnevī *

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Gördü ol bī-çāre hāvf etdi Ƙatı
 Bir nidā geldi gör imdi hāleti

Kim bu baş mazlūm-ı şāh-ı Kerbelā
 Ol Hüseyniñdir ki gördü her belā

3220. Hem ziyāret eyleyen hātün daħı
 Biri Meryem Āl-i ‘İmrān ey saħı

B116^a

Āsiyedir hem Hādīce bil kelām
 Fāṭıma Zehrā biri budır peyām

ƘorƘma sen ki hīç saña olmaz ‘azāb
 Bu şavaşlardan saña yoƘdır hisāb

Bildi ‘avrat çünki bu hāli hemān
 Gördü kim ol baş durır anda ‘ayān

Aldı bildi kim Hüseyniñdir bu baş
 Ağlayup dökdi gözinden Ƙanlı yaş

C83^a

3225. Ol başı alup yudı gül-ābıla
 Taradı ğīsūların müşk-i ābıla

A97^b

Hem erin uyardı dedi ey kilāb
 Bu ne işdir sen ki etdiñ irtikāb

Āl-i Aħmed oldıgın bilmez misiñ
 HāƘ Çalabdan ihtirāz Ƙılmaz mısıñ

* Ƙāfiye-i Baħrū’l Meşnevī, - A, B, D.

3221^a Āsiyedir: Āmīne A / Hādīce: Hādīcedir A.

3221^b biri budır: budır bil sen A.

3222^a olmaz: olınmaz A.

3226^b işdir sen ki: işdirür sen A.

Dedi bunu çıkdı gitdi nāgehān
Bir dahı görünmeyüp oldu nihān

Çün şabāh oldu anda Havlī hemīn
Aldı ol başı eline ol la'īn

D109^b 3230. Bir tabağ üzre mübārek başı hem
Koydı 'Abdullahıñ öñine o dem

Gördü 'Abdullah anı ḥandān olır
Hem eline bir çıbık ol dem alır

Ol çıbıkla leblerin darb eyledi
Bu Hüseyniñ lebleri ne hoş dedi

Bir şahābe oturırdı ol zamān
Gördü bu ḥālī hemān kıldı fiğān

E97^b Dedi kim ey fāsık-ı la'īn neylediñ
Bu İmāmıñ leblerin darb eylediñ

3235. Nice kez gördüm ki peygamber hemīn
Leblerin öperdi bunuñ ol Emīn

Bu çıbıkla şimdi darb itmeñ nedir
Bu tarīk-i İblise gitmeñ nedir

Bu ne işdir diyüben söyledi
Ehl-i meclis işidüp zār eyledi

Gördü 'Abdullah darıldı diñle sen
Dedi ḥürmet itmesem miḥmāna ben

3230^b o: ol A.

3231^b ol dem: 'aşā A.

3232^a çıbıkla: çıbık ile B.

3233^b hemān: hem B.

3235^a hemīn: anıñ A.

3235^b bunuñ: hemīn A / ol Emīn: ey la'īn B, D.

2236^b İblise: Şeytāna A.

3237^a diyüben: diyü çünkim C.

2338^a Gördi: Didi C.

Öldürirdim tā seni ben şöyle bil
 Kovdi ol meclisden anı dinleğil

3240. Dedi bu başı götüriñ siz yine
 Ol ‘Ömer İbn-i Sa‘ide yine

Başlar ile hep berāber geleler
 Ehl-i Kūfe göre bu hālī bileler

A98^a Ol mübārek başı çün getirdiler
 Yine ol ‘askerlere yitürdiler

Bir rivāyet bunda var bil ey sa‘īd
 Kerbelāda kaldı çün cism-i şehīd

C83^b Var idi bir karye anda ‘Arza nām
 Halkı geldi Kerbelāya ey hümām

3245. Gördüler cümle şehīdler cismini
 Anda yatur kim kesilmiş re’sini

Kerbelā feryādıla dolmuş hemān
 Nevha ederler o yirde ol zamān

Gördüler yok kimse lākin çok āvāz
 Bildiler kim cinnīlerdir diñle rāz

D110^a Kerbelā mazlūmlarıçün cinnīler
 Ağlaşup dedi bu şi‘ri sünnīler

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ey Hudā nedir bu hikmet işbu mazlūm hālī ne
 Kana ğark olmuş yaturlar bilelim aḥvālī ne

3239^{ab} Bu kabāḥat eyleyüp sağ kalanlar

Qalmadı biriyle cümle idenler A.

3240^{ab} Her biri bir derde düşüp girdiler

Cümle birbirlerin etin bī-deyleyler A.

3243^a var bil: vardır A.

3244^b ey hümām: ḥāş u ‘ām A

3245^a şehīdler cismini: şehīd cisimlerinA, şehīdiñ leşleri D, E, şehīdiñ leşkeri C.

3245^b re’sini: başların A, başları C, D, E.

3249^{ab} - A, B, D, E.

3250. Sen ‘Azīz-i zü’ntikāmsın koyma haqqın bunların
Ver belāsın bu dalālīñ irmesün murādı ne

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Hem su’āl etdi Benī Tayya biri
Mü’mīn idi ol kabīle ekşeri

Kerbelāda cinnīler zār etdi mi
Āh u efgān edüp efkār etdi mi

- B117^a** Ol dedi kim haqqā etdim istimāc
Söyleyüp bu beyti ederler feza^c

- E98^a** Ehl-i ‘Arza hem şehīd cismīni bil
Defn edüp kıldı namāzın dīñlegil

3255. Çün getirdi başları İbn-i Sa‘īd
Kūfeye vardı irişdi ol pelīd

Dikdiler şabdalar üzre başları
Hem ‘alem açup görīñ bu işleri

Oldılar handān nağāra çaldılar
Kūfe şehrine teveccüh kıldılar

Ol yaña İbn-i Ziyād gör neyledi
Bār-gāhın zīb ü zīnet eyledi

Verdi biñ adam dedi tīz gidiñiz
Her maḥalle yolını zabt idiñ siz

3260. Fitne kıparmañ dedi ḥalq içre siz
Hem nidā kıldı münādī dīñleñiz

3251^{ab} - C.

3251^a Benī Tayya: Benī Tayyār E.

3252^{ab} - C.

3253^{ab} - C.

3253^b Āh idüben iderler idi feza^c A.

3254^{ab} - C.

3254^b kıldı: kıldılar A.

3256^b ‘alem: ‘alemler B.

3256^a tīz: siz D.

3260^{ab} - E.

A98^b

Tā ki istiḳbāle çıḳa ḥāṣ u ʿām
 Ḳūfe ehli çıḳdılar anda tamām

Baʿzı tenhiye tarīkıyla hemān
 Baʿzı taʿziye içün çıḳdı ʿayān

Öyle çok idi ki adam bil yaḳın
 Tā şabāhın girdi leşkerler hemīn

ʿAşr vaktinde sarāya irdiler
 Ehl-i Ḳūfe çün bu ḥālī gördüler

3265. Her biri etdi teʿesüf kıldı zār
 Ağladı ol gün civān-ı nām-dār

Gördü Zeyneb anı efḡān eyledi
 Hevdec içinden bulara söyledi

Dedi kim ey ehl-i Kūfe siz bizi
 Şaldınız gurbetde ḥavfa siz bizi

B117^b C84^a
 D110^b

Siz niçe nāme yazup gönderdiñiz
 Siz yine fiʿliñizi dönderdiñiz

Etdiñiz civān Müslīmi bunda şehīd
 Niçün ağlarsız eyā kavm-i Yezīd

3270. Dedi biri bu sözleriñ ḥaḳ seniñ
 Bu cevābıñ doḡrı muṭlaḳdır seniñ

Tā ki rūz-ı maḥşere dek ey saḡī
 Ḳūfe ehinden bu nām gitmez daḡı

*Yeḳūlūne bi-elsinetihim mā-leyse fī-ḳulūbihim **

3261^a istiḳbāle çıḳa: istiḳbāl ide C, D, E.

3261^b çıḳdılar anda: çıḳdı anda hep B.

3263^a adam: ʿālem C.

3263^b Tā şabāha dek girdi leşker hemīn A.

3264^a ʿAşr vaktinde: İkinci vakti A, İkinci vaktinde B.

3265^b Ağladı: Ağlaştı B

3270^{ab} ö C.

3271^a ki: - B / ey: bil ey + B.

3271^b bu nām gitmez: gitmez bu nām A.

*[يَقُولُونَ بِالسِّنْتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ] Onlar kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler. Bk. Ekler: 22]

Zeyd İbn-i Erkam anda söyledi
Başda çünkim yakın vardım dedi

E98^b

Ol ser-i maḳṭūc İmāmdan ol zamān
Ben işitdim bunu okurdu ‘ayān

Em ḥasibte enne aṣḥābe’l-keḥfi ve’r-raḳīmi kānū min-āyātina ‘aceben
*

Çün işitdim lerze dutdı caḥīmi
Ol şalābetden unuttım resmimi

3275. Ben Dedim *Ṣadaḳte yā inb-i Resūl*
Ehl-i dīn olan eder sözi ḳabūl

Bir ‘azīz pīr hem rivāyet eyledi
Şabdadan ol başlar inince dedi

Ben yakın anda durırdım ey hümām
Okıdı bu āyeti re’s-i İmām

Ve lā-taḥsebenna ‘llāhe ḡāfīlen ammā ya‘meluz-zālimūn *

A99^a

Rāvī eder anda ‘Abdullah yine
Ol İmāmıñ başın aldı dizine

B118^a

Ayağı üzre düşer bir ḳatre ḳan
Deldi ol ḳan ayağını ol zamān

3280. Yarası verirdi mekrūh rāyiḥa
Yaradan her dem ederdi şāyiḥa

3273^b bunu okurdu ‘ayān: okurdu bu āyeti tamām A.

* أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا : *Yoksa sen Ashab-ı Kehf ve Rakim'in, ayetlerimizden şaşılacak bir olay olduklarını mı sandın?* Bk. Ekler: 23]

3274^{ab} - C.

3275^{ab} - C.

3275^a [صدقني يا ابن رسول : *Ey peygamber torunu doğru söyledin.*]

3276^{ab} - C

3276^b Ḳūfeye ol başlar gelince didi A

* وَكَأَنَّا نَحْسَبُ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ : *Sakin, Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma!* Bk. Ekler: 24]

3278^b İmāmıñ: mübārek B.

3280^a virirdi mekrūh: arttı dem-be-dem A.

Tā zamān-ı kâtiline deg dînlegil
Yarası aşıla ʿilâc dutmazdı bil

Ehl-i meclis etdi istikrâh hemîn
Varmaz oldu yanına kimse yakın

Murabbaʿ *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

D111^a

Şanma dökmek Âl-i Aḥmed kanını tedbîrdir
Gel ḥazer kıl kim saña her kaṭresi bir tîrdir

Tā zamān-ı kâtle deg bu resme görirsîñ ʿazâb
Her kimesne itdügince bulması taḳdîrdir

Meşnevî *

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

3285. Çünkü perde kurdılar ol yire bil
Ehl-i Beyt oturdu geldi dînlegil

Evvelâ Zeyneb gelüp vermez selâmı
İltifât itmez daḥı dimez kelâmı

Gördü ʿAbdullah anı ḥışm eyledi
Kim bu tuḡyân şāḥibi kimdir dedi

C84^b E99^a

Dediler Zeynebdurır bint-i ʿAlî
Hem Ḥüseynîñ hemşiresidir belî

Dedi ʿAbdullah ki ey ḥātün bu dem
Bî-nihāyet Ḥaḳḳa şükr olsun hem

3290. Tā sizi rüsvây edüp daʿvâñızı
Bâṭıl etdi beyhûde sevdâñızı

Dedi Zeyneb ey ʿadū-yı Zü'l-celâl

3281^b Tā zevâl-i vaktindeñ şöyle bil C.

3282^a Ehl-i meclis: Meclis ehli A.

* Beyt-i Murabbaʿ E, -A, C, D.

* Baḥr-i Meşnevî E, -A, C, D.

Sen yalan söylersin ey ehl-i dālāl

Çok şükr olsun Hudāya bî-aded
Kim bizi kıldı mu'azzez ol Eḥad

B118^b

Tā nübüvvetle bizi me'mūr edüp
Kıldı a'mā düşmeni maḥḥūr edüp

*Ve lehüm a'yünün lā-yübsürüne bihā ve lehüm āzānün la-yesme'üne bihā**

A99^b

Kim sizi maḡlūb edüp verdi melāl
Ġālib etdi gör bizi ol Lā-Yezāl

3295. Tā ki bu aḥvālī ol ceddīm bize
Söylemişdi kim ḥaber verem size

Kerbelānīn mācerāsını tamām
Söylemişdi ol Resūl-i Lā-Yenām

Biz bu aḥvālī bilirdik āşikār
İntizār üzre idik leyl ü neḥār

Ḥamdüli'llah Raḥmete'n-li'l-ālemīn
Şādık oldı Şādıku'l-va'dü'l-emīn

Hem siziñ geldi zevālīñiz yaḳıñ
Tā cezāñızı bulırsınız hemīn

*Ve beşşiri'l-münafıkine bi-enne lehüm azāben elimen **

D111^b

3300. Dedi Abdullah hele tuḡyāñız
Gitdi bu demde ḡurūr-ı ışyāñız

Dedi Zeyneb māl için sen diñlegil
Şöyle şāhın ḳaşdını etdiñ ki bil

3291^b söylersin: söyledin A.

*[وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُصِيرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا] *gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen... Bk. Ekler: 25]*

3296^b tamām: bil tamām + B.

3299^a yaḳıñ: yakındırur A.

3299^b hemīn: yakındırur A / hemīn: la'īn B.

*[بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا] *Münafıklara kendileri için elemli bir azap olduğunu müjdele. Bk. Ekler: 26]*

Mü'min olan sözün ederdi kabûl
Hem İmām ki vaḳti idi Āl-i Resûl

Tābi^c idi cümle maḥlûḳāt aña
İḳtidā ederdi her evḳāt aña

İşidüp hışm etdi ʿAbdullah hemān
Ḳatline ḥükm etdi Āliñ ol zamān

E99^b 3305. Ol ʿÖmer İbn-i Saʿīd anda idi
Gördü feryād etdi ey zālīm dedi

B119^a C85^a Zāhir anıñ cigeri olmuş kebāb
Çekdiği rence göre söyler cevāb

Döndi Zeynel-ʿābidīne baḳdı hem
Dedi bu kimdir ḥaber veriñ bu dem

Bu Ḥüseyniñ oḒlı dediler Saʿīd
Dedi ʿAbdullah ki ol oldu şehīd

Dediler yok ekber evlādı ʿAlī
Ol şehīd oldu bu öldi velī

A100^a 3310. Çünki Zeynel-ʿābidīn böyle peyām
İşidüben dedi bu resme kelām

Dedi ʿAbdullaha kimsiñ diñlegil
Ol ḳarındaşım idi şöyle bil

Ol ḳarındaşım vefā-dārım idi
Ol benim yārım hevā-dārım idi

İntikāmın ḳoymaya Rabbü'l-Enām

3303^b evḳāt: vaḳt A.

3304^a itdi: eyledi A.

3304^b itdi: eyledi A.

3305^b itdi ey: eyleyüp A.

3308^b ki ol oldu: olmasaydı A.

3309^a evlādı: oḒlı D.

3310^b İşidüben: İşidüp B, D.

3311^a kimsiñ: ey zālīm sen B.

3312^{ab} - A.

3313^a İntikāmın ḳoymaya: Ḳoymaya intikāmın B.

Ala dünyāda ‘Azīz-i z̄ü’ntikām

İşidüp bu sözi ‘Abdullah hemān
Hısm edüp qatline emr etdi ‘ayān

3315. Gördü çün Zeyneb anı etdi figān
Dedi zālīm ü bī-dīn ü bed-gümān

D112^a Bundan özge qalmadı Āl-i Resūl
Qalmadı şāhib-i siyādet ey fuzūl

Hūn-ı Beyt-i Āl-i Aḥmedden eger
Bulmadıysa āteşin teskīn eger

Sen beni bunun yirine it şehīd
Tā ziyān itme buña sen ey pelīd

B119^b Çünkü Zeynel-‘ābidīn işitdi bil
Dedi ‘Abdullaha sözüm dīnlegil

3320. Sen qatilden kōrkudır mısıñ beni
‘Ādet etmişdir bize anı Ġanī

Tā bize sermāye-i feyz-i zülāl
Bu şehādetdir kim eder intikāl

Bil geder bu yolda cümle varımız
Hem kazāya şabr kılmak kārımız

Beyt-i Murabba^c *

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

E100^a Teşne-i āb-ı şehādet feyz-i Raḥmāndır baña
‘Āşıkım vaşl-ı dil-ārā vaqt-i ḥandāndır bañā

3315^a çün: - A / itdi: eyledi A.

3316^b siyādet: siyāset B, D.

3320^b anı: hem ol A, şehīdligi B.

3321^a zülāl: Lā-Yezāl B, Zü’l-Celāl D.

3321^b şehādetdir kim ider: şehādet bize A.

3322^{ab} - C.

* - A, B, C, D.

3323^{ab} - B, C.

Olmışım dām-ı ‘adūya çün giriftār u esīr
Bu cefāyı çekmesinden ölmek āsāndır bañā

Baḥr-i Meṣnevī *

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

3325. Gördü ‘Abdullah ki kılmaz fā’ide
Bunlara doğru kelāmıdır kıā’ide

Tā zīrā ecdādınıñ şānında bil
Nāzil olmuştır bu āyet diñlegil

*Ve mā-yentıku ‘ani’l-hevā **

A100^b C85^b

Söylemez oldu sükūt çün ol şirār
Bir kılına dedi kim sen yürü var

Ḳūfeniñ cāmi‘i kurbında yakīn
Bunlara yir göster otursın hemīn

Ehl-i Beyt ol yire çünkim gitdiler
Oturup hem yas u mātem dutdılar

3330. Bir nice gün geçdi ‘Abdullah hemān
Çağırır Zehri ve Ḥaşrı ol zamām

Ol Şemir Zü’lcevşeni çağırdı ol
Bunlara beş biñ münāfık verdi ol

Ehl-i Beyte niçe hevdecler verir
Başları Şāma Yezīde gönderir

3324^{ab} - B, C.

* **Baḥr-i Meṣnevī :- A, B, C, D.**

*[وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ : *O (Muhammed), kendi (rey ve) hevasından konuşmaz.* Bk. Ekler: 27]

3327^a Söylemez oldu sükūt: Sükūt idi söylemez B / çün: - A.

3328^b hemīn: yakīn A.

3330^a nice: zamān A.

3331^a Zü’lcevşeni: mel‘ūnı hem A.

3331^b münāfık: mübārız A.

3332^a hevdecler verir: hevdec virdiler C, E.

- D112^b** Hevdece girdi ‘ayālîñ her biri
Başları alup revân oldu çerî
- Her konağda dürlü dürlü ey ağı
Zâhir olurdu kerâmetler dağı
- B120^a** 3335. Tâ saña bir nicesin edem beyân
Çünkü Hârana varırlar bil ‘ayân
- Bir yahūdî var idi Yahyâ be-nâm
Başlara seyre gelir diñle kelâm
- Çün Hüseyinî başına vardı yakîn
Gördü kim bu âyeti okur hemîn
- Ve seya‘emü’llezîne zalemü eyye münkalibin yenkalibün **
- E100^b** İşidüp andan bu âyet zikrini
Oldı hayrân sen gör imdi fikrini
- Dedi kim bu baş kimiñdir söylegil
Ol Hüseyinîdir dediler şöyle bil
3340. Ceddedir anıñ Muhammed Muştafâ
Anası Zehrâ atası Murtażâ
- Gördü Yahyâ anı oldu müslimân
Hânesine döndi geldi ol zamân
- Aldı çok tuhfe hedâya diñleñiz
Geldi Zeynel-‘âbidîne ol ‘azîz
- A101^a** Biñ dirhem altunı hem alup gelir
Çün mü’ekkiller görüp anı bilir
- Dediler a‘dâ-yı şâha ey ‘ibâd
Bu muhabbet mûcib-i fi‘l-i fesâd

3333^{ab} - C.

3333^a ‘ayālîñ: havâtîn A.

3335^b varırlar: dönüp A.

*[وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ]: *Zalimler hangi akıbeti uğrayacaklarını göreceklerdir.* Bk. Ekler: 28]

3343^a hem alup: aluben A.

3344^b fi‘l-i fesâd: ehl-i fesâd C.

- C86^a** 3345. Kātline kaşdı eyleyüp leşker yürir
Anlar ile ceng eder Yahyā görir
- Niçesin öldürdi mecrūh oldu ol
‘Ākıbet anda şehādet buldı ol
- Şimdi Harranda mezārı ey sa‘id
Adı ma‘rūfdır anıñ Yahyā şehīd
- Her kerāmetden dahı budır biri
Çünki Muşıl şehrine yetdi çerī
- B120^b D113^a** Ol ‘İmādü’ d-dīn idi anda emīr
Ehl-i İmān idi gāyet hūb-zamīr
3350. Ol Şemir Zülcevşen i‘lān eyledi
Gelsin istiḳbāle diyü söyledi
- Çün ‘İmādü’ d-dīn görüp böyle cevāb
Dedi etsin bu şehirden ictināb
- Muhtelifdir bu şehir olur kıtāl
Hāliyā vardır fesāda ihtimāl
- Taşraya konsun zaḥīre verelim
Tā ki birgün hıżmetini görelim
- Ol Şemir mel‘ūn anı kıldı kabūl
Ḥavf edüp taşra yire etdi nüzūl
3355. Hem İmām ḥazretleriniñ başını
Bir firāş üzre ḳodı gör işini
- Ol mübārek başdan anda hemān
Taşıñ üstüne düşer bir ḳatre ḳan

3345^b Kātline: Kaşdına A.

3346^a oldu ol: eyledi A, oldu - B.

3346^b anda: Yahyā B.

3347^b anıñ: işit D, - B.

3348^a kerāmetden dahı: kerāmetlerden A.

3349^b hūb-zamīr: çün zamīr A.

3350^a i‘lān: i‘lām C.

3354^b itdi nüzūl: ḳondı ol A.

3355^b firāş: feres A.

- E101^a** Aldı ol kıandan hemān şahrā eſer
Rengi gül-gün oldu ſan yākūt-ı ter
- Hem Muħarrem ayı ſahrānıñ yüzi
Hoş edüp la^cle dutardı bil sözi
- Tā ki ‘Abdülmelik hem oldu ſāh
Çün ħamdile kııldı ol taşa nigāh
- A101^b** 3360. Kıalmadı ol taşda aſlā bir nişān
Şimdi çün Şehīd-i Nokta dir ‘ayān
- Kalkup ol yirden revāna oldılar
Ol Nuşaybin şehrine çün geldiler
- Anda Manşūr İbn-i İlyās var idi
Halkı istikbāle aldı yürüdi
- Şehrini donatdı zīnet eyledi
Bunları kondırdı ‘izzet eyledi
- B121^a C86^b** Nāgihān bir berķ-i ‘ālem-süz çıkar
Şehre düſdü ekşeri ħalkın baķar
3365. Ol Şemir gördü bunu etdi firār
Çıkdı andan kılmayup bir dem kıarār
- D113^b** Vardılar bir kal‘aya anlar o dem
Hākimi adı Süleymān idi hem
- Bir kıarındaşı var imiş adı Rağzā
Anı öldürmiş ‘Aliyyü’l Murtażā
- Ol sebebden çünkü bu ħālī görir
Şād olup ol leşkere kıarşı varır
- Şehri donatdı tamāmet pāy-ser
Leşkeri kondırdı anda ser-te-ser

3360^b Şehīd-i Nokta: Hoşmiz Şehīdī D, Hoşmiz Şehīd-i Nokta E.

3366^a o: ol A.

3368^b olup ol: oluben A.

3369^a donatdı: dolandı C.

3370. Faḥr için her birisi bir baş alır
Baş yitişmez arada gavḡa olur
- Sen alırsıñ ben alıram diyü hem
Arada öldi Süleymān bil bu dem
- Ol Şemir mel'ün anı gördü hemān
Anda temkīn bulmayup oldu revān
- Tā Ḥaleb şehrine vardılar yakīn
Ḳondılar bir ḳal'a ḳurbında hemīn
- Ḳal'anıñ ḥalkı şatarlardı ḳumaş
Kim çıkar andan ḥarīr atlas ma'āş
3375. Rāvīler söyler rivāyetden kelām
Şehrbānū ḥātūnıñ diñle peyām
- A102^a E101^b Var idi yüz cāriyesi diñlegil
Ellisini hem āzād etmişdi bil
- Tā ki Zeynel-ʿābidīn olunca hem
Ḳırkını anda āzād etmiş o dem
- On ḥalāyık ḳalmışdı ol zamān
Biri Şīrīn idi maḥbūb-ı cihān
- B121^b Hızmete geldi Şīrīn anda durır
Bağdı Zeynel-ʿābidīn anı görir
3380. Dedi ey ana bugün Şīrīne bak
Kim niçe rüşendurur mişl-i çırāk
- Şehrbānū şandı Zeynel-ʿābidīn
Rağbet eder Şīrīne hem bil yakīn
- Dedi ey oğlum saña verdim anı

3371^b öldi: mürd oldı A / bil bu dem: hem A.

3375^a Rāvīler itdi bu maḳāmda bir kelām A.

3377^b itmiş: itmişdi B.

3376^a yüz: çok E.

3379^a durır: oturır A.

3380^a ana: māder C, D.

3382^b ben de āzād itdim: āzād eyledim ben A.

- Dedi kim ben de āzād etdim bunu
- Çünkü ol demde āzād oldu Şīrīn
Aña hıl'at geydürürler yir yirin
- D114^a Ol Şīrīn dedi izin ver varayım
Ben de bu ƣal'a içine gireyim
- C87^a 3385. Bir ƣarīr alup gelem hem bu yaña
Dediler var git izin ƣayrı saña
- Gitdi Şīrīn ƣal'aya doğrı yürir
Gördü kim bağlı ƣapu anda durır
- Ƙal'anıñ mālikiniñ adı 'Azīz
Geldi burc üstüne anı diñleñiz
- Bağdı gördü bir 'avrat anda var
Dedi kimsin söyle gel ey yār-ı ģār
- Ol Şīrīn dedi ģarībem ben bu dem
Aç ƣapuyı kim ƣarīr alup gedem
3390. Ol 'Azīz dedi seniñ adıñ Şīrīn
Gel saña diyem bu hālīn herbirin
- İşidüp Şīrīn ta'accüb eyledi
İçeri girdi bu hālī söyledi
- A102^b Ol Şīrīn dedi niçe bildiñ beni
Ol dedi rü'yāmda gördüm ben seni
- Bu gice Mūsā ile Hārūn ben
Vāƣı'anda görmişem hoş diñle sen
- B122^a Görmişem ģāyet melūl ol zāt-ı pāk

3383^b yir yirin: tā ki zerrīn B.

3384^a didi: didi ki B.

3386^a doğrı yürir: ƣarşı varır A.

3387^a mālikiniñ: hāfızınıñ B.

3388^b söyle gel: söyle - A / yār-ı ģār: aşıkār C.

3389^b kim: - A / gidem: gelem B.

3390^a seniñ adıñ: adıñ seniñ B.

3390^b hālīn: aḥvālīñ B.

Çeşm-i nem-nāk girībān çāk-e-çāk

E102^a

3395.

Çehre-i gül-gūnları tebdīl olup
Ağlaşırar gözyaşı tesbīl olup

Ben Dedim ki ey nebī bu hāl nedir
Şerh ü beyān buyurñ aḥvāl nedir

Ey ‘Azīz dedi bugün her enbiyā
Aşfiyā vü etkīyā vü evliyā

Cümlesi oldu giriftār-ı kazā
Yas u mātem dutdılar edüp gazā

Ki zīrā evlād-ı Ḥatemü’l-mürselīn
Kerbelā içre şehīd oldu hemīn

3400.

Şimdi alup başlarını getirir
Kāl’anıñ öñinde konmuş oturır

Sen de bākī devlet istersiñ hemān
Ol seriñ var yanına ol müslimān

Hem daḥı bizden aña eyle selām
Hem şabāḥ olunca diñle kelām

Bir ḥalāyık kim geliser bu yaña
Adı Şīrīndir anı verdi saña

D114^b

İşidüp anı Şīrīn şükr eyledi
Hem söziñ maḥzā ḥaḳīkatdır dedi

3405.

Lākin işit bu cevāb-ı naḳdimi
Hem bilir ol Şehrbānū ‘aḳdimi

3394^b Çeşm-i nem-nāk: Cism-i ḡam-nāk A.

3395^{ab} - C.

3396^b buyurñ: eyle bu B.

3398^a kazā: gazā A, B

3398^b gazā: fezā B.

3401^b seriñ var yanına: başıñ yanına var A.

3402^a eyle: ilet C.

3403^a kim geliser: geliserdir A, E.

3404^a şükr: şükrler B.

3404^b maḥzā: maḥz-ı E / ḥaḳīkatdır: muḥaḳḳaḳdır A.

İşidüp anı dönüp geldi Şîrîn
Ehl-i Beyte dedi bu rü'yâyı Şîrîn

Çünkü bu ahvâle vâkıf oldılar
Herbiri Hakk'a şükürler kıldılar

Kal'adan çıktı 'Azîz oldu revân
Vardı müstaḥfızlara anda hemân

A103^aB122^b

Biñ filori anlara rişvet verir
Destür alup Ehl-i Beyte çün varır

C87^b

3410.

Vardı Zeynel-âbidîniñ yanına
Verdi biñ altun o cânlar cânına

Ehl-i Beytiñ her birine ol 'Azîz
Verdi nice tuḥfeyi pāk ü temiz

Müslimân oldu şehâdet söyledi
Ol ser-i pâki ziyâret eyledi

Vardı çün başıñ yanına ol hümâm
Verdi Mûsâ ile Hârûndan selâm

E102^b

Ol ser-i maḳtû^c işitdi çün ḥiṭâb
Geldi ol başdan böyle cevâb

*Selâmu'llâhi 'alâ nebiyyinâ ve 'aleyhimâ **

3415.

Ol 'Azîz dedi inandım ben saña
Müslimân oldum hidâyet kıl baña

Bir şadâ geldi o başdân bî-gümân
Ey 'Azîz çünkü sen oldıñ müslimân

Hem baña verdiñ selâm-ı enbiyâ
Müntesib oldıñ bize sen bî-riyâ

3411^b nice tuḥfeyi pāk ü temiz: çok tuḥfe hedâyâ ki B.

3414^a işitdi çün: çün işitdi C / çün ḥiṭâb: bu selâmı B.

*[سلام الله على نبينا وعليهما: Allah'ın selâmı peygamberimizin ve o ikisinin üzerine olsun.]

3415^b kıl: irdi B.

3417^b Müjde olsun saña bizden bî-riyâ A.

Ol ‘Azīz kıdı du‘ālar döndi hem
Şehrbānū Şīrīne dedi o dem

Sen dilersiñ tā rızāmızı bizim
Var qabūl eyle ‘Azīzi diñle sözüm

3420. Diñledi Şīrīn sözün etdi qabūl
Qal‘aya çün vardı tezvīc etdi ol

Var idi bir er adı Ebū’l-Ḥunūḳ
Leşkeriñ içinde idi ol konuḳ

Dedi ben gördüm kerāmetin anıñ
Söyleyem bir bir rivāyetin anıñ

B123^a

Bir gice elli mübārizler ile
Başları begleriydim hem bile

Ḥāba vardı cümle hem-rāhım hemān
Ben uyanıḳ qalmıṣ idim ol zamān

A103^b D115^a

3425. Zāhir oldı bir meḥīb adam hemīn
Ol Ḥüseyniñ başına vardı yaḳīn

Bir beyāz cāme geyinmişdi o dem
Aḡlayaraḳ vardı ol şandūḳa hem

Ol başı çıkardı feryād eyledi
Sürdi yüzün yüzine zār eyledi

Ben taşavvur eyledim ḡayrıları
Şandım anı cümle ḡalḳdan berī

Ḥıṣm edüp ya‘ni vardım bil aña
Tā başı alup yine qoyam aña

C88^a

3430. Bir şadā geldi ki dur ey bī‘-edeb
Ḥazret-i Ādem budur itme ‘aceb

3423^a mübārizler ile: adamlar ben bile A.

3424^a vardı: girdi D / hem-rāhım: qolcılar B.

3426^a geyinmişdi: geyinmiş A.

3427^b zār eyledi: hem söyledi A.

3428^a ḡayrıları: ḡayrılar gibi B.

3429^a bil aña: ol yaña A, B / bil: - E.

- Mātemin dutar ki oldur Müctebā
 Kūşe-i qalb-i Muḥammed Muştafā
- E103^a** Ben taḥayyür qalmışiken bī-ḥaber
 Zāhir oldı bir kimesne muṣteber
- Bir nidā geldi ki bu Nūḥ ey aḥı
 Geldi İbrāhīm İsmāʿil daḥı
- Geldi İshāq ile sāʿir enbiyā
 Hāzır oldı cümle ruḥ-ı aşfiyā
3435. Cümlesi mātemle efgān etdiler
 Emir Hāḫdan diyü şabr etdiler
- Geldi andan şoñra şāh-ı milk-i dīn
 Faḫr-i ʿālem hem Şefīʿ-i müznibīn
- Bilesince cümle aşḫāb-ı kibār
 Caʿfer Hāḫza Hāsan Çār-yār
- B123^b** Nāzil oldı tā semādan nūr hemīn
 Qurdılar nūrānī Kürsī bir zemīn
- Geçdi Kürsīde oturdı hem Resūl
 Enbiyālar oturup oldı melūl
3440. Bir firiştāh indi gördüm vehm-nāk
 Bir elinde tıḡ-ı āteş sehm-nāk
- Hāḫle kıldı müstaḫfızlara qatı
 Gördüm andan çün ben bu heybeti
- Qorqdı cānım eyledim efgān u zār
 Hem çağırdım ey Resūl-i Kirdgār
- A104^a** Ben rifāqat kılmışam ikrāḫ ile
 Tā bu yolda gedeyim hem-rāḫ ile

3432^b muṣteber: anda muṣteber + B.

3436^b Şefīʿ-i müznibīn: رحمة للعالمين E.

3437^a aşḫāb-ı kibār: aşḫāb-ı rızā A.

3437^b Çār-yār: Murtezā A.

3439^b oldı: olmuşlar A.

3441^b çün ben bu: ben bulardan A.

İşidüp men^c eyledi baḳ zārıma
Bir ṭabanca urdı hem ruḥsārıma

3445. Ol ṭabancadan yüzüm olmuş siyāh
Zārı kıldım ağladım hem etdim āh

Çün şabāḥ oldu ki elli o nefer
Cümlesi yanmış ki ḳalmamış eṣer

Ol Ebū'l-Ḥunūḳa şordı bu işi
Dedi niçün yandı bu elli kişi

Ol daḥı gördügi ḥālī söyledi
Leşker işidüp ta^caccüb eyledi

İtdigi işe peşīmān oldu heb
Bir daḥı vardır rivāyet ki ^caceb

- C88^bE103^b 3450. Naḳl eder Sa^cdī Dımışkī bunda bil
Anlar ile bile geldim diñlegil

Yolda gederken irişdi bu ḥaber
Kim Ḥuzā'ī cem'i ḳılmış nice er

- B124^a Bu gice başup sizi şeb-ḥūn eder
Başları alup sizi maḡbūn eder

Ol Şemir Zī'l-Cevşen işitdi anı
İzṭırāba düşdü ḥavf etdi cānı

Bir kenīsā var idi anda yaḳīn
Vardılar ol yire ki ola emīn

3455. Dedi rāhib ne kişisiz söyleñiz
Kime geder başları şerḥ eyleñiz

3444^a men^c eyledi: men^c - D.

3444^b ṭabanca: ḳabanca A.

3447^b Ḳorḳdı cānım nda gördim bu işi A.

3448^{ab} - E.

3449^a İtdigi işe: İtdigine C / heb: hemīn C, E.

3449^b rivāyet ki ^caceb: rivāyet-i ḥūb yaḳīn C, E.

3450^a bunda bil: bir ḥaber A.

3450^b diñlegil: nice er A.

3451^{ab} - A.

Dediler budır Yezîdîñ leşkeri
Hem bu başlardır Havāric başları

Biz işitdik Huzā'î kavmi hep
Bu gice şeb-ḥūn eder budır taleb

Bu kenīsādan bize ver bir maḳām
Bu gice olsun emīn bu ḥāş u 'ām

Dedi rāhib izdiḥām olur ḳatı
Yok kenīsānıñ o ḳadar vüs'atı

3460. Tā esīri başları veriñ bize
Taşrada durıñ ki yer yokdır size

İşidüp mel'ūn Şemir etdi ḳabūl
Başlar ile Ehl-i Beyti verdi ol

A104^b Gitdi Zeynel-'ābidīn cümle bile
Taşrada ḳaldı kendi leşker ile

Bir maḳām gösterdi rāhib anlara
Ḥayli ikrām etdi ol maḥzūnlara

Gice oldı uyanup rāhib daḥı
Vardı ol şandūḳa yakın ey aḥī

D116^a 3465. Gördü ol şandūḳ olan ḥāne hemān
Nūrıla olmış münevver ol zamān

Geldi ol dem penceresinden görir
Zāhir olmış gördü bir ḥātūñ durır

B124^b Nūra ğarḳ olmış durır bī-iştibāh
Pertevinden utanır ḥurşīd ü māh

Zāhir oldı bir daḥı anda gelir
Birbiri ardınca beş ḥātūn olır

3455^b Kime gider: Bu gelen A.

3459^b o ḳadar: bu resme B, C, E.

3461^a mel'ūn Şemir: Şemir mel'ūn B, D.

3462^a Gitdi: Tā ki B.

- E104^a** Bir āvāz geldi şaķın ey bī-edeb
Bunlara baķma nazar kılma taleb
3470. Sāredir evvel gelen diñle kelām
Şoñra Hācerdir gelen zū'l-ihtirām
- C89^a** Āsiyedir zevce-i Fir'avnı bil
Hem Hādīcedir biri sen diñlegil
- Ol kerāmeti çünki gördü rāhib
Hemān etbā'ını çağırđı rāhib
- Var idi anda yetmiş Naşrānī hem
Gelüp mü'min oldılar anlar o dem
- İcāzet istedi anlar hemen-dem
İzin vermedi Zeynel-ābidīn hem
3475. O gün anlara vermedi icāzet
Yezīd emr etdi gitdiler tamāmet
- Durmayup gitdiler anlar ol zamān
Şehr-i 'Aqlāna irişdiler hemān
- Anda 'Aqlān nām var idi bir kişi
Ki ser-leşker idi sen gör bu işi
- Binüp 'Aqlān hemān şehrine geldi
Kamu ehl-i şehir istikbāle geldi
- Şemr meclis kúrup oturđı hemīn
Leşkeri seyr ederdi ol la'īn

3469^a geldi: geldi ki A, B.

3469^b Bunları kem nazarla kılma sen taleb B, Bunları nezzāreye kılma taleb C, D.

3472^b çünki gördi: görüp anda A.

3473^b Mü'min oldu cümlesi bir dem hemān A.

3475^{ab} - C.

3475^a anlara virmedi: virmedi anlara A.

3476^{ab} - C.

3477^{ab} - C.

3477^a nām: nāmında B / nām varıdı: adlu varmış A.

3478^{ab} - C.

3478^b Kamu ehl-i şehir: Ehl-i şehir kamu B.

- A105^a** 3480. Bir Huzā'ī ticārete gelir hem
Görüp leşkeri şehre girdi o dem
- Huzā'ī tīz varup ol başı gördü
Kimiñ başı diyü onlara şordı
- B125^a** Şemr mel'ūn dedi Hüseyniñ başı
Ol dedi ki niçün etdiñ bu işi
- Şemr mel'ūn işidüp mecrūh eder
Leşkerini hemen-dem alup geder
- Şehr-i Dımışka yetdi çünki ol çeri
Anda zīnet etdi halkıñ ekşeri
- D116^b** 3485. Şehri istikbāle okudı hemān
Ebū'l-Leyş dir anda idim ol zamān
- Birisine dedi kande gelirler
Ol dedi kim Kerbelādan gelirler
- Hemen-dem Şam şehrine vardılar
Başları şabdalarından indirdiler
- E104^b** Ehl-i Beyti hevdecden çıkardılar
Yezīdiñ katına hem getirdiler
- Şemr mel'ūn çün Hüseyniñ başını
Mālik eline verdi gör işini
3490. Başı Yezīde hemān getirdiler
Tabağı varup öñine qodılar

3481^{ab} - A, C.

3482^{ab} - C.

3484^a Dımışkī şehrine çün irdi la'īn A.

3484^b Hem anda zīb ü zīnet itdi la'īn A.

3486^{ab} - C.

3486^a Birisine: Birine D / gelirler: gelirsiz B.

3487^{ab} - C.

3487^{ab} - C.

3487^b şabdalarından: dağı andan A.

3488^{ab} - C.

3488^a hevdecden: maḥfillerden A.

3488^b hem getirdiler: la'net itdi oturdı A.

Temrī adlı var idi anda bir kişi
Dedi Yezīde niçün etdiñ bu işi

Pek kaçıldı çünkü anı tutdılar
Anı meclisden yabana atdılar

Görüp bunu Şemr mel'ün-ı füccār
Âh u efgān edüp it gibi kaçır

Tutup anı keser başın elin hem
‘Azāb eder sâ’ir etbā’ına hem

3495. Gördüler bir Yahūdī çıkagelir
Bağdı başdan kerāmet zāhir olur

Yahūdī çünkü başa vardı ol ān
Şehādet söyleyüp oldu müslimān

Yezīd kaçıldı hemen-dem dutdılar
O mazlūmı anda şehīd etdiler

Gördüler bir dağı tersā gelir hem
Şordılar ismi ‘Abdulvahhāb o dem

A105^b B125^b

Hemān başıñ yanına geldi ol
Şehādet söyleyüp mü’min oldu ol

3500. Yezīd emr eyledi ol demde hemān
Anı ol yirden çıkardılar ol zamān

Ümmü Gülşüm hem dağı Zeyneb ile
Dağı Zeynel-‘ābidīn anda bile

Yezīde dediler izin veriñ siz
Ol başı bir dağı hem görelim biz

Yezīd ruḥṣat verdi aña hemen-dem
Ol başı eline varup alır hem

3491^b Didi Yezīde: Aña didi A, E.

3492^a Pek: Bir A, Yezīd B, D, E.

3498^{ab} - C.

3500^a eyledi: itdi D, E.

3502^b bir dağı hem: varup A.

- Dediler aña ʿuḳbādan muḳaddem
Fānīde çekesiñ ʿazābıñı hem
- D117^a 3505. Yezīd dedi daʿvet etdiñiz sābıḳ
Ümmü Gülşüm dedi ey bed münāfıḳ
- Münāfıḳa Hāḳ ʿazāb eder hemān
Anda bu āyeti oḳur ol zamān
- İnne'l-münāfıḳīne le-kāzibūn**
- Yezīd Zeynel-ʿābidīne söyledi
Hacetiñ varısa sen diñle dedi
- C89^b E105^a Ol dedi kim atamıñ başını ver
Ehl-i Beyti alup gedem izin ver
- Daḫı bugün Cumʿa günidir ʿayān
Ben de huṭbe beyān edem bu zamān
3510. Verdi ruḫṣat çünki aña vardılar
İkisi de cāmiʿ içre girdiler
- Ehl-i Şāmdan bir ḫatīb çıḳdı hemān
Biraz huṭbe beyān etdi ol zamān
- B126^a Yine anda gör ki ḫatīb neyledi
Çün Yezīdi anda çok medḫ eyledi

3504^a Yezīde didi aḫretde oluñ laʿīn A.

3504^b Dünyā içre elem kederden dūr olmayasın A.

3506^a Çok ʿazāb ider münāfıḳa anda A.

3506^b zamān: zamānda A.

*[إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ]: *münafıkların hiç şüphesiz yalancılar...* Bk. Ekler: 29]

3507^b sen diñle didi: söyle didi B.

3509^a bugün Cumʿa günidir ʿayān: Cumʿa günidir bugün hemān E.

3509^b bu zamān: beyān D, ʿayān E.,

3512^a Gördi anda görin ḫatīb neyledi A.

3512^b Çün Yezīdi anda çok: Ebū Süfyānı anda A.

Döndi Zeynel-‘ābidiñ hem söyledi
Ey haṭīb niçün haṭā kıldıñ dedi

Minbere çıkdı Zeynel-‘ābidīñ hem
Biraz ḥuṭbe beyān etdi ki ol dem

3515. Haḫḫa ḥamdile ṣenā kıldı tamām
Resūli medḥ etdi anda ol hümām

Şabāvet ḥaline göre zekāvet
Ḥudā vermişdi aña faẓl-ı ni‘met

A106^a

Namāzı çün tamām etdiler anlar
Gelüben leşkere yetdiler anlar

Yezīd emr eyledi ol başları hem
Ki Zeynel-‘ābidīne veriñ ol dem

Başları alup revān oldılar
Hem giri ol Kerbelāya geldiler

3520. Başları bedenlere koydı tamām
Şağ selāmet yine geldi ol hümām

Yezīd anlara otuz kişi verdi
Siz Medīneye kadar gidiñ dedi

Anda Zeynel-‘ābidīñ daḫı bile
Ehl-i Beyti gönderir anlar ile

Medīne yolını çün dutdı anlar
Resūliñ ravzasına yetdi anlar

Ağlayarak selāmı verdi anlar
Ḥāllerin daḫı ‘arz eyledi anlar

3513^a Döndi Zeynel-‘ābidiñ: Ḥaṭīb döndi anda A.

3516^{ab} - B, C, D, E.

3517^{ab} Namāzdan fāriğ olup geldiler

Yezīde başlar için minneti hem C.

³520^a Başları: Ol başları + A.

3520^b selāmet: selīm A / yine geldi ol hümām: leşkere geldi hümām E.

3524^{ab} - C, E.

3525. Kalkup andan evlerine vardılar
Ol rızā-yı Hakkā kâ'il oldılar

Bu ef'ālî idenler çok hımârlar
Kudurmuş kelb gibi etini yidiler

Dünyāda 'azābları oldu belā nihāye
Bir sene sürmedi kâṭ' oldu māye

Cümlesi emr-i Hakkdurur şübhe yok
Gayrı zann idenlerin hiç 'aklı yok

D117^b

Kerbelā çün bunda oldu ihtitām
Muştafāya ver şalāt ile selām

3530. Okıyanı diñleyeni yazanı
Raḥmetiñle yarlığa kıl yā Ğanī

Fā'ilāt Fā'ilāt Fā'ilāt
Ver Muḥammed Muştafāya şalavāt

Beḳā'iniñ Nazm-ı Tārīḫ*

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün

Gel Bekā'ī söyle tārīḫ Lā-Yenāmīñ 'aşkına
Āl-i aḥbāb-ı şehīd-i Kerbelāniñ 'aşkına

3525^a evlerine: ḥānesine B, D.

3525^b Kāzā-yı Hakkā hem rāzı oldılar A, Cümle mü'min yas u mātem tıtdılar C, Hakkın hem emrine rāzı oldılar E.

3526^{ab} - B, C, D, E.

3527^{ab} - B, C, D, E.

3528^{ab} - B, C, D, E.

3529^{ab} Bunda ḥatm oldu bu maḳtel ey şāfā
İşidenden rāzı ola Hakk Muştafā C.

3529^a Kerbelā vaḳ'ası çün oldu tamām C.

3531^{ab} - B, C.

* **Beḳā'iniñ Nazm-ı Tārīḫi: - A, C, D, E.**

3532^{ab} - C, E.

3532^a Gele cemā'at bir ḥalvā-yı Murtezāniñ 'aşkına A.

Teşne-i ahırı bana hercāī etdi Kerbelā
 Gel bu cāmı iç asan ile üseyni aşına

3533^{ab} - C, E.

3533^a Ehl-i Beyti Çār-yār-ı bā-şafānı aşına A.

3533^b Āb-ı hayāt iç şehīd-i Kerbelānı aşına A.

AYET ve HADİSLER DİZİNİ

1. وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ (Ey Muhammed!) Seni ancak *âlemlere rahmet* olarak gönderdik”. Enbiyâ, 21 / 107.
2. اللهم انى احب فحبه : Allah ’ım onu seviyorum, sen de sev.
3. اللهم احبه و احب من يحبه : Allah ’ım onu sev ve onu seveni de sev.
4. آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ : Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, mü’minler de (iman ettiler). Her biri; Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.” Şöyle de dediler: “**İşittik ve itaat ettik.** Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.” Bakara, 2 / 285.
5. وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا : Eğer bir kadın kocasının, kendisine kötü davranmasından, yahut yüz çevermesinden endişe ederse, uzlaşarak aralarını düzeltmelerinde ikisine de bir günah yoktur. **Uzlaşmak daha hayırlıdır.** Nefisler ise kıskançlığa ve bencil tutkulara hazır (elverişli) kılınmıştır. Eğer iyilik eder ve Allah’a karşı gelmekten sakınırsanız, şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Nisâ, 4 / 128.
6. فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى (Peygambere olan mesafesi) **iki yay aralığı kadar**, yahut daha az oldu. Necm, 53 / 9.
7. ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ : **Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin.** Kalem, 68 / 1.
8. وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ : Hani, Rabbin meleklerle, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “**Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.**” demişler. Allah da, “Ben sizin bilmediğinizi bilirim” demişti. Bakara, 2 / 30.
9. كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ : **Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir.** Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete

sokulursa, gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir. Âl-i İmrân, 3 / 185.

10. وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طَيِّبٌ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طَيِّبٌ : Rab'lerine karşı takva sahibi olanlar (cehennemi gördükten sonra) zümre zümre cennete sevk edilirler. Oraya (cennete) geldikleri zaman onun (cennetin) kapıları açılır. Ve onun (cennetin) bekçileri, onlara: "Selâmun aleykum, siz temize çıktınız (aklandınız) ve öyleyse **ebedi olarak ona (cennete) girin**" derler. Zümer, 39 / 73.
11. لا حول ولا قوة الا بالله العظیم (Her türlü) kuvvet ve kudret ancak Allah'tadır. Mehmet Ali Yılmaz, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s. 101.
12. أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُلْخًا وَرَحِمْتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ : Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır. Zührûf, 43 / 32.
13. المسلم من سلم المسلمون من يده ولسانه : Müslüman olan kimse dilinden ve elinden Müslümanların selamet buldukları kişidir.
14. لولاك لولاك لما خلقت الافلاك : Sen olmasaydın felekleri (kainatı) yaratmazdım. Mehmet Yılmaz, s. 113.
15. إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَاهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ : Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz ki Allah sizin iman etmenize muhtaç değildir. Ama kullarının inkâr etmesine **razı olmaz**. Eğer şükrederseniz sizin için buna razı olur. Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz ancak Rabbinizedir. O da size yaptıklarınızı haber verir. Çünkü O, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilir. Zümer, 39 / 7.
16. قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ : Yakub, "Ben tasa ve üzüntümü ancak Allah'a arz ederim. Ben, Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim" dedi. Yusuf, 12 / 86.

17. O, Peygamberini : هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا. *hidayet ve hak din ile gönderendir. (Allah) o hak dini bütün dinlere üstün kılmak için (böyle yaptı). Şahit olarak Allah yeter.* Fetih, 48 / 28.
18. وَأَن اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِن تَوَلَّوْا
- Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na tövbe edin ki sizi belirlenmiş bir süreye (ömrünüzün sonuna) kadar güzel bir şekilde yararlandırınsın ve her fazilet sahibine faziletinin karşılığını versin. Eğer yüz çevirerseniz, ben sizin adınıza büyük bir günün azabından korkuyorum.* Hûd, 11 / 3.
19. قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِإِلْقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتُنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ
- Allah'ın huzuruna çıkmayı yalanlayanlar gerçekten ziya uğramıştır. Nihayet onlara ansızın o saat (kıyamet) gelip çatinca, bütün günahlarını sırtlarına yüklenerek, “Hayatta yaptığımız kusurlardan ötürü vay hâlimize!” diyecekler. Dikkat edin, yüklendikleri günah yükü ne kötüdür!* En'âm, 6 / 31.
20. إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
- Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.* Nahl, 16 / 90.
21. إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا
- Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.* Ahzâb, 33 / 56.
22. سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِالسَّيِّئَةِ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ
- Bedevîlerin : فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا (savaştan) geri bırakılanları sana, “Bizi mallarımız ve ailelerimiz alıkoydu; Allah'tan bizim için af dile” diyecekler. Onlar kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler. De ki: “Allah, sizin bir zarara uğramanızı dilerse, yahut bir yarar elde etmenizi dilerse, O'na karşı kimin bir şeye gücü yeter? Hayır, Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”* Fetih, 48 / 11.
23. أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا
- Yoksa sen Ashab-ı Kehf ve Rakim'in, ayetlerimizden şaşılacak bir olay olduklarını mı sandın?* Kehf, 18 / 9.

24. **Sakin, Allah'ı** : وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ. *zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma! Allah, onları ancak gözlerin dehşetle bakakalacağı bir güne erteliyor. İbrâhîm, 14 / 42.*
25. **Andolsun biz, cinler ve insanlardan,** وَلَقَدْ دَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنَّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ : *Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir. A'râf, 7 / 179.*
26. **Münafıklara, kendileri için elem dolu bir azap olduğunu müjdele.** نِسَاء, 4 / 138. بِشَرِّ الْمُنَافِقِينَ إِنَّا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا.
27. **O (Muhammed), kendi (rey ve) hevasından konuşmaz.** Necm, 53 / 3. وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ.
28. **Zulmedenler hangi akıbeti uğrayacaklarını göreceklerdir.** Şuarâ, 26 / 227. إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ : *Ancak iman edip salih amel işleyen, Allah'ı çok anan ve haksızlığa uğratıldıktan sonra öçlerini alanlar başka. Zulmedenler hangi akıbeti uğrayacaklarını göreceklerdir. Şuarâ, 26 / 227.*
29. **(Ey Muhammed!) Münafıklar sana geldiklerinde, “Senin, elbette Allah'ın peygamberi olduğuna şahitlik ederiz” derler. Allah senin, elbette kendisinin peygamberi olduğunu biliyor. (Fakat) Allah, o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduklarına elbette şahitlik eder.** Munâfikûn, 63 / 1. إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında, XVIII. yüzyıl şairlerinden Darendeli Bekâî'nin *Kitâb-ı Kerbelâ* adlı eseri üzerinde durduk. XVIII. yüzyılda yaşayan Bekâî'nin hayat hikayesi ortaya konulmuş, eserleri değerlendirilmiş ve *Kitâb-ı Kerbelâ* adlı eserini tenkitli metni hazırlanarak incelemeye tabi tutulmuştur.

XVIII. yüzyıl Osmanlı Devleti için oldukça zor ve sıkıntılı bir dönemdir. Şairimizin yaşadığı bu dönem, pek çok alanda (siyasal ve sosyal) dağılma ve çöküş sürecine girmiş olan bir devletin devamlılığının sağlanmasına gayret edilen fakat başarısızlıkların ardı ardına yaşandığı bir süreci ifade eder. Bu süreçte izlenen yanlış ve tutarsız devlet politikaları, bu olumsuz sürecin ivme kazanmasına sebep olmaktan başka bir işe yaramamıştır. Siyasal ve sosyal alandaki bu karamsar tabloya karşın edebi ve kültürel alanda durumun biraz daha iç açıcı olduğunu söylemek mümkündür.

XVIII. yüzyılın önemli şairlerinden Bekâî, böyle bir sosyal ve kültürel ortamda Malatya'nın Darende ilçesinde dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi hakkında elimizde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Darendeli Mehmet Hayret Efendi ve Süleyman Penahî'nin büyük kardeşidir. Soyu itibarıyla Şeyh Hamid-i Veli Hazretlerin'ne kadar uzanan Zaimoğulları ailesinden, Zaim Mustafa Ağa'nın oğludur.

Bekâî, kardeşi Hayret Mehmed Efendi gibi katiplik yapmıştır. İslam tarihine vâkıf, ilim ve fazilet sahibi olarak tanınan bir şahsiyettir. Bekâî, kendi kumandasındaki kuvvetlerle birlikte birçok savaşa katılmış ve 1785 yılında bu uğurda Rumeli'de şehit düşmüştür.

Şiirlerinde Bekâî mahlasını kullanan şair, *Battalnâme* ve *Hâdikatü's-Süeda*'yı nazma çekmesiyle şöhret bulmuştur. Bu eserlerinin haricinde *Mevlid*'inin de olduğu söylenir. Fakat *Mevlid*'in hiçbir nüshası tespit edilememiştir.

Çalışmamızın konusu oluşturan *Kitâb-ı Kerbelâ* adlı eser, *Hadikatü's-Süeda*'nın manzum şeklidir. Eserin sebep-i telif bölümünde şair, Fuzulî'nin eserini nazma çektiğini açıkça ifade etmektedir. Eser, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesini ve o süreçte yaşanan olayları konu edinmektedir. Bu tür eserlere edebiyatımızda genel olarak maktel / maktel-i Hüseyin adı verilmektedir. Bu tür eserler, halk tarafından kolay okunup anlaşılması için genel olarak sade bir dille kaleme alınır. *Kitâb-ı Kerbelâ*'ya bu açıdan bakıldığında yoğun Arapça, Farsça terkip ve ibarelerden uzak, sade ve anlaşılır bir dil kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Kitâb-ı Kerbelâ'nın yurt içinde ve yut dışında muhtelif kütüphanelerde sekiz nüshası tespit edilmiştir. Tespit edilen bu nüshalardan beş tanesi tenkitli metnin kurulmasında kullanılmıştır. Eser, tertip bakımından klasik mesnevi kurgusuna tam olarak uygunluk göstermemektedir.

Bekâî'nin hayatıyla ilgili bilgilerin sınırlı olmasıyla beraber, çalışmamız dahilinde müracaat ettiğimiz şair tezkirelerinde çalışmamıza konu olan eserin varlığına dair yeterli bilgilere rastlayamadık. Böylesine akıcı bir dille, döneminin kültüründen izleri okurun beğenisine sunan sürükleyici mesnevînin, kendi zamanında hak ettiği değeri bulamamış olması ve araştırmacılar tarafından da yeteri kadar itibar görmemesi dikkat çekicidir.

Bu çalışmada bir taraftan sağlam bir metin ortaya koymaya çalışırken bir taraftan da metin eksen alınarak şairin ve eserin öne çıkan tarafları üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Hem eserin metninin verilmesi hem de eserin farklı yönleriyle incelemeye tabi tutulması bu çalışmada ele alındığı kadarıyla sınırlı değildir. Eser üzerinde yapılacak farklı çalışmalar daha kapsamlı sonuçların ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Umarız bundan sonra bu değerli şairi daha yakından inceleyebilme ve diğer eserlerine de ulaşabilme imkanı bulabiliriz.

SÖZLÜK

-A-

‘**Abd (A)**: Köle, kul.

Ābdān (A): 1. Su kabı. 2. Kova. 3. Mesane.

‘**Abūs (A)**: Somurtkan.

A‘dā (A): Düşmanlar.

A‘dād (A): Sayılar.

‘**Adāvet (A)**: Düşmanlık, yağılık.

Āferīn (F): 1. Yaratan, yaratıcı. 2. Bravo, çok yaşa.

Āgāh (F): 1. Bilgili, haberdar. 2. Uyanık. 3. Bilgin. 4. Haber.

Aḥzān (A): Hüzünler.

Akṣā (A): 1. En uzak. 2. Son, son derece.

Akṣād (A): Kırık şey.

Akṣāl (A): Sözler.

‘**Alem-dār**: Bayrak taşıyan.

Āmāde (F): Hazır.

A‘mār (A): Ömürler, yaşlar.

‘**Āmm (A)**: Umumi, genel, herkese ait.

‘**Andelīb (A)**: Bülbül.

Ārām (F): 1. Rahalık, rahat etme, huzur. 2. Durma, dinlenme. 3. Kalma, bulunma.

‘**Arūs (A)**: Gelin.

Arzū-mend (F): Arzulu, istekli.

Āsān (F): 1. Kolay. 2. Kolayca, rahatlıkla.

Aṣḥāb (A): 1. Dostlar. 2. Hz. Peygamber’in ashabı. 3. Sahipler.

Āsitān (F): 1. Eşik. 2. Müneccimlere göre uğursuz anlar.

Āsumān (F): Gökyüzü.

Āṣiyān (F): Ev, yuva.

‘**Aṭā (A)**: Bağışlama, bahşiş.

Āteş-i sūzān: Yakıcı ateş.

‘**Ayān (A)**: Belli, açık, meydanda.

‘**Ayş u ‘iṣret**: Yiyip içme.

Āzār (F): İncitme, üzme, kırma.

‘**Azīmet (A)**: Gitme, gidiş.

-B-

Bāb (A): Kapı.

Bād-ı şarşar (F): Fırtına, bora.

Bād-ı semūm (F): Sam yeli.

Bādiye (A): Çöl, kır.

Baḥr (A): Deniz.

Ba‘īd (A): Uzak.

Bāl (F): Kanat, kol.

Bālā (F): 1. Yüksek, yukarı, üst, yüce. 2. Boy.

Bānū (F): 1. Kadın, hatun, hanım 2. Gelin. 3. Şarap ve gülsuyu gibi şeylerin şişesi.

Bāzār (F): 1. Pazar, çarşı. 2. Alış veriş.

Bed-ḥāh (F): Her işin fenalığını isteyen.

Bed-kār (F): İşi, hareketi kötü.

Bed-liḳā: Kötü yüzlü, çirkin suratlı.

Bed-maʿāş: Yaşayışı, davranışı iyi olmayan.

Be-nām (F): Ünlü, meşhur.

ı: Hali, tavrı, biçimi kötü kimse.

Behişt (F): Cennet.

Behre-mend (F): Hisseli, nasipli.

Beliyyāt (A): Felaketler, kederler, gamlar, kasavetler, tasalar.

Benām (A): Parmak ucu.

Berd (A): Soğuk.

Berdār (F): 1. Salbedilmiş, asılmış. 2. Yemişli.

Beşāret (A): Müjde, muştı.

Beyʿat (A): Kabul ve taktik muamelesi.

Beyyināt (A): Deliller, şahitler, tanıklar.

Bezl (A): Bol bol verme, saçma.

Bezm (F): İçkili, eğlenceli meclis.

Bī-dād (A): Adaletsizlik, haksızlık, zulüm.

Bīdār (F): Uyanık.

Bidāyet (A): Başlama, başlangıç.

Biḥter (F): Daha, en, pekiyi.

Bihter-zamīr: En güzel yüzlü.

Bīkes (F): Kimsesiz.

Bi'l-cümle (A): Hep, bütün, toptan.

Bīmār (F): Hasta.

Biryān (F): Kebap.

Bī-şümār (F): Sayısız, çok, sayılamayacak kadar çok.

Bīzār (F): Bezmiş, usanmış, bıkmış.

Burc u bārū (A.F) : Burç ve hisar.

Būy (F): Koku.

Bünyād (F): 1. Asıl, esas, temel. 2. Bina, yapı.

Bürhān (A): Delil, ispat, tanık.

-C-

Cāh (A): İtibar, makam.

Cahīm (A): Cehennem, tamu.

-D-

Cām (F): Sırça, cam; bardak, kadeh, şişe ve toprak cinsinden şarap kadehi.

Dād (A): Adalet.

Cāme (F): Elbise, çamaşır.

Ḍalāl (A): Doğru yoldan sapma.

Cānib (A): Taraf, cihet.

Ḍalālet (A): Doğru yoldan sapma.

Cāvidān (F): Daimi, sonsuz, edebi.

Dām (F): Tuzak, ağ.

Cehd (A): Çalışma, çabalama.

Dāmān (F): Etek.

Cesīm (A): İri, büyük, kocaman.

Dehr (A): 1. Dünya. 2. Zaman, dever.

Cerāḥat (A): İrinler, yaralar.

Dem-ā-dem (F): Her vakit, sık sık.

Ceza^c (A): Sabırsızlıkla sızlanma.

Dem^c (A): Gözyaşı.

Cibāl (A): Dağlar.

Der-āgūş (F): Kucaklama, sarma.

Cinān (A): Cennetler, uçmaklar.

Der-meyān (F): Ortada, arada.

Cīrān (A): Komşular.

Dest (F): El.

Cū^c (A): Açlık, aç kalma.

Dest-gīr (F): Elinden tutan, yardımcı.

Cūş (F): Coşma, kaynama

Deşt (F): Bozkır, çöl, kır, ova.

Cū^c’yet (A): Açlık..

Deyyār (A): 1. Biri, bir kimse. 2. Manastır sahibi.

Cūḥūd (A): Yahudi.

Dıraḥşān (F): Parlak, parlayan.

Cūr^a (A): Yudum, içim.

Dīde (F): Göz.

Cūrm (A): Suç.

Dīde-bān (F): Bekçi, kolcu, nöbetçi.

Çāk (F): Yarık, yırtık.

Dil-āzār (F): Gönül inciten, hatır kıran, kalp kıran, merhametsiz.

Çālāk (F): 1. Çevik, eline ayağına çabuk, tez canlı olan. 2. Adam öldüren hırsız, yol kesici.

Dil-gūşā (F): Gönül açan, kalbe ferahlık veren.

Dilīr (F): Yürekli, cesur, yiğit.

Dirīġ (F): Eyvah, ah, aman, yazık.

(F): Duman, tütün.

Dūr (F): Uzak.

Dü-gītī (F): İki dünya.

Dürūġ (F): Yalan, gerçek olmayan söz.

-E-

Ebhār (A): Denizler.

Ebrū (F): Kaş.

Ebvāb (A): Kapılar.

Ecsād (A): Ölüler, cesetler.

Ejdehā (F): Büyük yılan, Korkunç ve hayali bir hayvan.

Elṭāf (A): İyi muameleler, iyilikler.

Encām (A): Nihayet, son.

Ensāb (A): Soylar, baba tarafından hısımlar.

Enşār (A): Yardımcılar, muavinler.

Ervāḥ (A): Ruhlar.

Esfār (A): Yolculuklar.

Eşedd (A): Daha şiddetli, çetin ve sert.

Eşḥād (A): Şahitler.

Eşḡā (A): Haydut, şaki.

Eṭfāl (A): Çocuklar.

Eṭḡā (A): Günah işlemekten çok çekinen.

Eṭḡiyā (A): Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler.

Evc (A): Yüce, yüksek, bir şeyin en üst noktası.

Evvān (A): Ölçüler, ağırlıklar, tartılar.

Eyyām (A): Günler.

Ezdād (A): Zıtlar.

Ezkār (A): Anmalar, hatırlamalar, söylemeler.

Ezlām (A): Fal okları.

-F-

Fām (F): Renk.

Fāsīd (A): 1. Kötü, fena, yanlış, bozuk. 2. Fesat çıkaran, münafık.

Ferah-nāk: Sevinçli

Feres (A): At, beygir.

Ferīdūn (F): Sekizinci gök.

Ferzend (F): Oğul, çocuk.

Fezaʿ (A): İnleyip sızlama, korkma.

Fezā'il (A): Faziletler, erdemler.

Fihām (A): Çok kuvvetli, nüfuz ve itibar sahibi kimseler.

Fi'l-hāl (A): Bu anda, hemen, şimdi.

Firāş (A): Döşek, yatak.

Firāvān (F): Çok, bol, fazla, aşırı.

Firiştāh (F): Melekler.

Fitne-engīz: Fesat koparan, fesat çıkaran.

ū(A): Lüzumsuz, fazla şey veya söz.

Füccār (A): Günahkarlar, fena huylular.

Fütūr (A): 1. Zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanç, bıkkıma. 2. Keder, ümitsizlik.

-G-

Ġamām (A): Bulut.

Ġam-endūz: Gam toplayan.

Ġam-gūsār: Teselli veren, gam ortağı.

Ġammāz (A): Fitneci, koğucu.

Ġār (A): Mağara, in.

Ġarā'ib (A): Tuhaf, şaşılacak şeyler.

Ġarāt (A): Yağmalar, çapullar.

Ġavvāş (A): Dalgıç.

Gedā (F): Dilenci, yoksul.

Genc (F): Hazine, define.

Gerdış (F): Dönüş, dönme, dolaşma.

Gerdūn (F): Felek, dünya, sema.

Ġılmān (A): Tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar.

Ġırbāl (A): Kalbur.

Girān (F): 1. Ağır, sakil. 2. Fena; kokmuş. 3. Bıktırıcı, usandırıcı.

Girībān (F): Elbise yakası.

Giriftār (F): 1. Tutulmuş, yakalanmış. 2. Düşkün, tutkun.

Giryān (F): Ağlayıcı, ağlayan.

Girye (F): Ağlama, gözyaşı.

Ġisū (F): Omuza dökülen saç, uzun saç, saç örgüsü.

Ġubār (A): Toz.

Ġurāb (A): Karga.

Gūş (F): 1. Kulak. 2. İşitme, dinleme.

Gül-gūn (F): Gül renkli, pembe.

Gümān (F): Zan, sanma, sezme.

Güşāde (F): Açılmış, açık, ferah, şen.

-H-

Hācāt (A): İstekler, dilekler.

Ḥacīl (A): Utanmış, utancından yüzü kızarmış.

Hādd (A): 1. Gürültü ile yıkılan 2. Gürültülü bir sesle çağırın.

Ḥaķīr (A): İtibarsız, değersiz, aşağı, adi, bayağı.

Ḥaķķā (A): Doğrusu.

Ḥāl (F): Vücutta ortaya çıkan ben, nokta.

Ḥalāvet (A): 1. Tatlılık, şirinlik. 2. Zevk.

Ḥalel (A): Bozma, bozukluk, eksiklik.

Hamākat (A): Ahmaklık, beyinsizlik, bölnlük.

Ḥāme (F): Kalem.

Ḥamel (A): 1. Kuzu. 2. Semanın kuzey yarımküresinde Sevr burcu ile Süreyya manzumesinin yakınlarında bulunan bir burç.

Ḥamūl (A): Tahammüllü, sabırlı, dayanıklı (kimse).

Ḥāmūş (F): Susmuş, sessiz.

Ḥandān (F): Gülen, sevinçli.

Ḥār (F): Diken.

Ḥarīf (A): 1. Meslekdaş, sanat arkadaşı. 2. Herif, adi ve bayağı adam. 3. Teklifsiz dost.

Ḥarīr (A): İpek.

Ḥāşş (A): 1. Mahsus, özel. 2. Hükümdarın kendine özel olan. 3. Saf, halis.

Hātīf (A): Sesi duyulup kendisi görülmeyen, seslenici, çağırıcı.

Ḥaṭṭār (A): Hilekar.

Ḥavf (A): Korku, korkma.

Ḥayme (A): Çadır.

Ḥazer (A): Sakınma, korunma, kaçınma, çekinme.

Ḥazīre (A): Etrafında duvar veya çit bulunan ağıl, mezarlık.

Heft (F): Yedi sayısı.

Heft-Kişver (F): Batlamyos'un ayırdığı dünyanın yedi bölgesi.

Helāhil (A): Çaresi, panzehiri olmayan öldürücü zehir.

Hemşīre (A): Kız kardeş.

Hevdec (A): Kadınlar için deve üzerine yapılan mahfel.

Ḥırāset (A): Bekleme, koruma.

Hışām (A): İki kişinin birbirlerine düşmanlık etmesi.

Hıyām (A): Çadırlar.

Ḥicāb (A): 1. Utanma, sıkılma. 2. Perde.

Ḥil'at (A): Eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.

Hirāsān (F): Korkan, korkak.

Ḥüb-ḥuşāl: Güzel huylar.

Ḥüb-ter: Pek güzel, en güzel.

Ḥulḳ (A): Huy, tabiat.

Ḥūn-bār: Kan yağdırıcı.

Ḥūr (A): 1. Ahu gözlüler, gözlerinin akı karasından çok olanlar. 2. Cennet kızları.

Ḥurşīd (F): Güneş.

Ḥuşūc (A) : 1. Gönül alçaklığı, 2. Allah'ın huzurunda boyun eğme, nefsinin hor ve hakir görme.

Ḥūt (A): 1. Büyük balık. 2. Balık burcu.

Ḥuṭūr (A): Hatıra gelme, akla gelme.

Ḥuccāc (A): Hacılar, Hac yolculuğunu yapmış olanlar.

Hümām (A): Himmetli, azimli.

Ḥusn (A): 1. Güzel, iyi. 2. Güzellik, iyilik.

-I-

Iyāl (A): 1. Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler 2. Kadın, eş.

İktibāl (A): yeniden başlamak, iyiliğe yönelmek.

İzrār (A): Zarar sokma, ziyana uğratma.

-İ-

İ'ānet (A): Yardım.

İb'ād (A): 1. Uzaklaştırma. 2. tard etme, kovma.

İbrām (A): Can sıkacak derecede ısrar etme, üstüne düşme, zorlama.

İcāret (A): Kira, gelir.

İclāl (A): Büyültme, saygı gösterme, ikram.

İdām (A): Katık, ekmeğe katık edilen şey.

İfnā (A): Yok etme, tüketme.

İfşā (A): Gizli bir şeyi yayma, açığa çıkarma, ortaya dökme.

İğrāk (A): Yakma, yakılma.

İğzāb (A): Gark etme, suda boğma.

İhdā (A): Doğru yola götürme.

İhlāk (A): Helak etme, öldürme, öldürülme, yok etme.

İhrāk (A): Yakma, yakılma.

İḥşār (A): Kuşatma, sarma.

İḥtifā (A): Saklanma, gizlenme.

İhtirāz (A): Sakınma, çekinme.

İhtisāb (A): 1. Hesap sorma. 2. Mesuliyet, sorumluluk.

İhvān (A): Kardeşler.

İkdām (A): 1. Gayret ve sebatla çalışma. 2. İlerleme.

İksār (A): Çoğaltma, arttırma.

İktidā (A): Tabi olma, uyma.

İktirān (A): Yakınına gelme, yaklaşma.

İlām (A): Bildirme, bildirilme, anlatma.

İtimās (A): Kayırma.

İlzām (A): Cevap veremez hale getirme, susturma.

İmtināc (A): Kaçınma.

İnfiāl (A): İçerleme, alınma, darılma, gücenme, kırılma.

İnfiḥām (A): Fehmedilme, anlaşılma.

İnfiṣāl (A): 1. Ayrılma, yerinden ayrılma, yerini bırakıp kaçma. 2. Azledilme, memurluktan çıkarılma.

İnhilāl (A): 1. Açılma. 2. Dağılma. 3. Erime.

İncidām (A): Yok olma.

İnkisar (A): 1. Kırılma. 2. Gücenme. 3. Beddua.

İnkişāf (A): 1. Açılma. 2. Meydana çıkma. 3. Manevi bir sırrın veya halin görünmesi.

İntizār (A): 1. Bekleme, beklenilme. 2. Gözleme, gözlenilme.

İnzāl (A): İndirme, indirilme.

İrād (A): Getirme.

İrsāl (A): Gönderme, gönderilme, yollama.

İrtifāc (A): Yükselme, yükseklik, yükselti.

İrtisām (A): Resmi çıkma, resmolma.

İşḫāl (A): Mülayim dışarıya çıkma, iç sürme, sürgün.

İstiānet (A): Yardım isteme.

İstifrāḡ (A): Kusma.

İstiḡnā (A): 1. Aza kanaat etme, tokgözlülük 2. İhtiyaçsızlık 3. Nazlanma, ağır davranma. 4. Çekinme.

İstikrār (A): Karar bulma, yerleşme.

İṣṣār (A): Haber verme, yazı ile bildirme.

İṣrāb (A): İçirme, içirilme.

İtāb (A): Azarlama, tersleme, paylama; darılma.

İttişāl (A): 1. Bitişme, kavuşma, ulaşma. 2.

Birbirine dokunma.

-K-

Ḳabīḥ (A): Çirkin, yakışıksız.

Ḳadd (A): Boy.

Ḳāl (A): Söz.

Kām (F): Lezzet, zevk.

Ḳāmet (A): Boy.

Kāmkār (F): İsteğine ulaşmış, mutlu.

Kān (F): Bir şeyin kaynağı.

Ḳand (A): 1. Şeker. 2. Dudak.

Kārbān (F): Kervan

Ḳarīb (A): Yakın.

Ḳaşr (A): Saray.

Kebīr (A): Büyük, ulu.

Kem-edā (F): Kötü üslup.

Kemīn (F): Çok az, pek küçük.

Kenz (A): Hazine.

Kevneyn (A): Dünya ve ahret.

Ḳitāl (A): 1. Birbirini öldürme. 2. Savaş.

Kilāb (A): Köpekler.

Kişver (F): İklim, memleket, vilayet, ülke.

Ḳulūb (A): Kalpler.

Ḳurretü'l-ʿayn (A): 1. Göz nuru, göz aydınlığı, göz bebeği. 2. Su teresi. 3. Parlak, ışıklı.

Kūs (F): Büyük davul.

Kūşe (F): Köşe.

-L-

Lā-cerem (A): Şüphesiz, elbette, mutlaka.

Lahza (A): Göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.

Laʿīn (A): Kovulmuş, nefret kazanmış, istenilmeyen.

Lāle-gūn (F): Lale rengine olan.

Lāne (F): Yuva.

Leʿīm (A): Alçak, aşağılık, cimri.

Lerze (F): Titreme, titreyiş.

Leşker (F): 1. Asker. 2. Yiğit, kahraman, cesur.

Levn (A): Renk, boya.

Leyāl (A): Geceler.

Licām (A): Hayvanın ağzına vurulan gem.

Livā (A): Bayrak.

Luḳb (A): Oyun, eğlence.

-M-

Mā (A): Su.

Mağbūn (A): Şaşkın, şaşırmış.

Maḥdūm (A): Oğul, evlat.

Mahrūs (A): Gözetilen, korunan.

Maḥūd (A): Ahdolunmuş, sözleşilen.

Maḥẓ (A): Halis, katıksız, sade.

Maḫāl (A): Söz, lakırdı.

r(A): Yakınlaştırılmış, yakın.

Maḫṭūc (A): Kesilmiş.

Maḫṭūl (A): Katledilmiş, öldürülmüş.

Manşūb (A): Nasbolunmuş, konmuş, dikilmiş.

Maḥşiyet (A): Asilik, itaatsizlik, isyan, günah.

Māsivā (A): Allah'tan başka bütün varlıklar.

Maṭrūd (A): Tardolunmuş, kovulmuş.

Māye (F): Maya, asıl ve lüzumlu madde; esas, asıl.

Mecrūḥ (A): Yaralanmış.

Medḥal (A): Dahil olacak, girecek yer.

Medḥūş (A): Korkmuş, ürkmüş.

Medyūn (A): Borçlu, verecekli.

Meftūn (A): Gönül vermiş, tutkun.

Mehl (A): Vade, vakit erme.

Mekkār (A): Hileci, düzenbaz.

Mekş (A): Durma, bekleme, b,r yerde kalma, eğlenme.

Melʿabe (A): Oyun, oyuncak.

Melāhat (A): Güzellik, yüz güzelliği.

Melālet (A): Usanç, usanma, bıkma.

Melūl (A): Usanmış, bıkmış, bezmiş.

Memāt (A): Ölüm.

Menāḥī (A): Haram olmuş şeyler.

Menāl (A): Sahip olunan, ele geçirilen şey.

Menām (A): 1. Uyku. 2. Rüya. 3. Düş.

Menbaʿ (A): Kaynak.

Mengüş (F): Küpe

Merām (A): İstek, maksat, niyet.

Merbūṭ (A): Bağlanmış, bağlı.

Mercūc (A): Raci olunan, umulan.

Merdān (F): İnsanlar, erkekler.

Merdūd (A): Reddolunmuş, kovulmuş.

Merfūc (A): Kaldırılmış, yükseltilmiş.

Merḳad (A): Mezar, kabir.

Mesrūr (A): Sevinçli.

Mestūr (A): Örtülmüş, gizlenmiş.

Meṣrūt (A): Şartlı, şarta bağlı.

Metā^c (A): Satılacak mal, eşya.

Meṭālib (A): Talep olunan, istenen şeyler.

Me'vā (A): Yurt, mesken, yer, makam.

Mevūd (A): Söz verilmiş.

Meymene (A): Ordunun sağ kolu.

Meysere (A): Ordunun sol kanadı.

Mezrū^c (A): Ekilmiş, tohum atılmış.

Mihmān (F): Misafir, konuk.

Mihr (F): Güneş.

Mihribān (F): Şefkatli, merhametli, yumuşak huylu.

Mir'at (A): Ayna.

Miṣāk (A): Sözleşme, antlaşma.

Miz-bān (F): Ev sahibi, konuk ağırlayan.

Mu'allā (A): Yüce, yüksek.

Mu'arrā (A): Temizlenmiş, arınmış.

Mu'azzam (A): Kocaman, ulu.

Mu'cizāt (A): Olağanüstü işler, haller.

Muḥāl (A): Mümkün olmayan, olanaksız.

Muḥalled (A): Sürekli olarak kalan.

Mūnis (A): Alışılmış, yadırganmayan.

Mūr (F): Karınca.

Murg (F): Kuş.

Muşayḳal (A): Cilalı, parlak.

Mu'tād (A): Âdet olunmuş, alışılmış.

Muvāfiḳ (A): Uygun.

Mūy (F): Kıl.

Müberrā (A): Temize çıkmış, aklanmış.

Mücellā (A): Cilalı, parlatılmış, parlak.

Mü'ekkel (A): Yedirilmiş, tattırılmış.

Mükerrem (A): İkrâm ile, saygı ile.

Mülḥaḳ (A): Sonradan takılmış, katılmış.

Mün'adim (A): Yok olan.

Münhezim (A): Bozguna uğrayan, uğramış.

Münḳād (A): Boyun eğen.

Müntehā (A): Son, uç.

Müsekkim (A): Yatıştırıcı, uyuşturucu.

Müstecāb (A): Kabul olunmuş.

Müstecmi^c (A): Toplayan, toplanan.

Müstetāb (A): Hoş, güzel bulunan.

Müşīr (A): Mareşal.

Müttakī (A): Allah'tan korkan.

Müzeyyen (A): Süslenmiş, süslü.

Müzniḃīn (A): Günah işleyenler, suç işleyenler.

-N-

Nā-bekār (F.A): Haylaz, yaramaz, hayırsız.

Nādān (F): Bilgisiz, cahil.

Nāgāhān (F): Ansızın, birdenbire.

Nāka (A): Dişi deve.

Nakḳād (A): 1. Bir şeyin iyisini kötüsünden ayıran. 2. Tenkitçi. 3. İmam, hatip.

Nāle (F): İnleme, inilti.

Nāmıḳ (A): Yazıcı, katip.

Nās (A): İnsanlar, halk, herkes.

Necāt (A): Kurtulma, kurtuluş.

Nedāmet (A): Pişmanlık.

Nehār (A): Gündüz.

Nermī (F): Yumuşaklık, gevşeklik.

Nevbet (A): Nöbet, sıra.

Nevmīd (F): Ümitsiz.

Nev-res (F): Yeni yetişen, yeni biten.

Nigār (F): 1. Resim. 2. Sevgili. 3. Put.

Nihād (F): Tabiat, huy, yaratılış.

Nihāl (F): Taze, düzgün fidan.

Nīrān (A): 1. Cehennem. 2. Ateş.

Nisā (A): Kadınlar.

Nişār (A): Saçma, serpme.

Nizāc (A): Çekişme, kavga.

Nuşret (A): Allah'ın yardımı.

Nūş (F): İçen, içici anlamlarına gelen ek.

Nümāyān (F): Görünen, meydana.

-P-

Pāyidār (F): Devamlı, sürekli.

Pelīd (F): Pis, murdar.

Penāh (F): Sığınma, sığınacak yer.

Per (F): Kanat.

Perhāş (F): Savaş, kavga.

Pertev (F): Işık, parlaklık.

Peyām (F): Haber.

Pinhān (F): Gizli.

Pīr (F): Yaşlı, ihtiyar.

Pīşīne (F): Peşin, önden, önce.

Pūte (F): 1. İçinde maden eritilen tava. 2.

Nişan tahtası.

Pūser (F): Oğul, erkek çocuk.

-R-

Rāġīb (A): İstekli, isteyen.

Raḥṣān (F): Parlak.

Raʿnā (A): Güzel, latif, hoş görünen.

Rāst (F): Doğru.

Rātīb (A): Tertip eden, sıraya koyan.

Rāviyān (A): Rivayet söyleyenler, hikaye anlatanlar.

Ravza (A): Bahçe.

Rāygān (F): 1. Bedava, parasız. 2. Pek çok, pek bol. 3. Değersiz.

Rāyihā (A): Koku.

Rāz (F): Sır, gizlenilen şey.

Re's (A): Baş, kafa.

Renc (F): Zahmet, eziyet, sıkıntı.

Revāḥ (A): 1. Bir şeyi elde etmeden doğan

Rezā'il (A): Utanılacak alçakça işler.

Rihlet (A): Göç, göçme.

Ricāl (A): Erkekler.

Ric'at (A): Gerileme, çekilme, kaçma.

Rif'at (A): Yükseklik, büyüklük, yücelik.

Rikāb (A): Üzengi.

Risālet (A): Peygamberlik.

Riyāḥ (A): Rüzgarlar.

Rizām (A): Serkeş adam veya at.

Rū(y) (F): Yüz, çehre.

Rubāḥ (F): 1. Tilki 2. Hilekar, kurnaz.

Rūṣen (F): Aydın, parlak.

Rücūc (A): Dönme, ger, dönme.

Rüsvā(y) (F): Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.

-S-

Şabā (A): 1. Saba rüzgarı, gündoğusundan esen meltem. 2. Klasik Türk musikisinde bir makam.

Sābık (A): Geçen, geçmiş.

Sādāt (A): Seyitler, ulular.

Sāġar (F): Kadeh, içki bardağı.

Şaḥbā (A): Şarap, kırmızı şarap.

Sakāmet (A): Sakatlık, bozukluk, noksanlık.

(A): Dinleyen, dinleyici.

Şarīḥ (A): 1. Açık, net, aşikar, belli. 2. Saf, halis.

Şavt (A): 1. Ses. 2. Çağrı.

Ş̣ay (A): Çalışma, gayret etme.

Şayyād (A): Avcı.

Seb^c (A): Yedi.

Sebük-bār (F): Yükü hafif, eşyası az olan.

Sehm (A): Ok.

Sehm (F): Korku.

Seg (F): Köpek.

Sekrān (A): Sarhoş.

Seng-i ḥārā (F): Pek sert taş.

Ser-encām (A): 1. Başına gelen. 2. Bir işin sonu.

Ser-firāz (F): Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.

Ser-mū (F): Kıl kadar, pek az şey.

Ser-nigūn (F): Başaşağı olmuş, ters dönmüş.

Ser-te-ser (F): Baştan başa, hep bütün.

Seyl-āb (F): Sel suyu.

Seyyid (A): Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimse.

Sezā (F): Münasip, uygun, yaraşır.

Sezā-vār (F): Münasip, uygun, yaraşır.

Sihām (A): Oklar.

Sīr-āb (A): Suyu kanmış.

Sirāc (A): Işık, kandil, mum.

Sipās (F): Şükretme, dua etme.

Siyādet (A): Seyyitlik.

Şubḥ (A): Sabah.

Sūk (A): Çarşı, Pazar.

Şukab (A): Delikler.

Sūzān (F): Yakan, yakıcı.

Süflī (A): Alçak, aşağıda bulunan.

Sūhan (F): Söz, lakırdı.

Süyūf (A): Kılıçlar.

-Ş-

Şāb (A): Genç, delikanlı.

Şabda: Sırık.

Şādān (F): Sevinçli, keyifli.

Şāh-sār (F): Dallık, ağaçlık, koruluk.

Şākī (A): Su dağıtan, su veren.

Şām (F): Akşam.

Şavḳ (A): Işık yansıması.

Şeb-ḥūn (F): Gece baskını.

Şebistān (F): 1. Yatak odası. 2. Gece ibadetine mahsus oda.

Şecāʿat (A): Yiğitlik, yüreklilik.

Şehbāz (F): İri ve beyaz doğan.

Şehd (A): Bal.

Şekūr (A): Çok şükreden.

Şemʿ (A): Mum.

Şemāʿil (A): Huylar, ahlaklar.

Şemme (A): Bir kere koklama.

Şemşīr (F): Kılıç.

Şerm-sār (F): Utangaç.

Şeş-cihet: Altı yön, taraf.

Şeyḥ (A): Yaşlı adam, ihtiyar.

Şidād (A): Sertler, katılar.

Şikār (F): Av, avlanma.

Şimşād (F): Şimşir ağacı.

Şīr (F): Arslan.

Şīr-i ner (F): Erkek arslan.

Şirār (A): Kıvılcım.

Şitā (F): Kış mevsimi.

Şitāb (F): Acele, sürat, çabukluk.

Şuʿā (A): Işın.

Şūrīde (F): 1. Karşık, perişan. 2. Aşık, tutkun.

Şübbān (A): Gençler, delikanlılar, yiğitler.

-T-

Taʿaccül (A): Acele, etmek, acelecilik.

Ṭaʿām (A): 1. Yemek. 2. Yiyecek.

Tābān (F): Işıklı parlak.

Tağayyūr (A): Değişme, başkalaşma.

Tagyīr (A): Başkalaştırma, değiştirmek.

Tahsīn (A): Güzel bulup takdir etme.

Takarrüb (A): Yaklaşma, yanaşma.

Takṣīr (A): Kabahat, suç, günah.

Takvā (A): Allah'tan korkma.

Ṭamaʿ (A): Tamah, açgözlülük.

Ṭarḥ (A): Atma, koma, bırakma.

Tastīr (A): Yazı yazma.

Tazarruʿ (A): Yalvarma, yakarış.

Taʿẓīm (A): Büyükleme, ululama, büyük sayma.

Tebār (F): Asıl, soy.

Tebdīl (A): Değiştirme, değiştirilme.

Tecessüs (A): Yoklama, araştırma.

Te’emmül (A): İyice, etraflıca düşünme.

Tefahhüş (A): İnceden inceye araştırma.

Tehlîl (A): “Lā ilāhe illallāh” deme.

Tekrîm (A): Saygı gösterme, yüceltme.

Telhî (A): Acılık.

Temhîl (A): Mühlet verme, sonraya bırakma.

Tenāvül (A): Alıp yeme.

Teng (F): Dar, sıkıntılı.

Tenkîh (A): Evlendirme, evlendirilme.

Teskîn (A): Sakin kılma, yatıştırma.

Tevakkuf (A): Durma, bekleme.

Tevfîk (A): Uydurulma, uygunlaştırılma.

Tezvîc (A): Evlendirme.

Tibyân (A): Açık anlatma, bildirme.

Tîg (F): Kılıç.

Tîr (F): Ok.

Tîşe (F): Balta, nacak, külük.

Töhhmet (A): Suç, kabahat.

Ṭuhûr (A): Temizlenme.

Ṭuğyân (A): 1. Taşkın. 2. Taşkınlık, azgınlık.

Tûṭî (F): Papağan.

Tüvân-ger (F): Zengin paralı.

-U-

‘Ubbād (A): Abidler, ibadet edenler.

‘Uḳûbet (A): 1. Ceza 2. Eziyet, işkence, azap.

‘Ulā (A): Şan, şeref sahibi (kimse).

Umûr (A): İşler, hususlar.

‘Uryân (A): Çıplak.

‘Uşfûr (A): Serçe kuşu.

Uşşāk (A): Aşıklar.

‘Uzlet (A): Bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık, köşesine çekilme.

-V-

Vāle (F): Nale.

Vaşşāf (A): Vasıflarını bildirerek anlatan veya öven.

Vehm-nāk (F): Kuruntulu.

Velāyet (A): Velilik, ermişlik.

Velvele (A): Gürültü, patırtı, yaygara.

Verd (A): Gül.

-Y-

Yakẓān (A): Uyanık.

Yeksān (F): 1. Düz. 2. Bir, beraber.

-Z-

Zahm-dār (F): Yaralı.

Zahr (A): Sırt, arka.

Zā'id (A): Artan, artıran.

Zebān (F): Dil, lisan.

Zelīl (A): Hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan.

Zemistān (F): Kışlık.

Zīb (F): Süs, bezek.

Zilzāl (A): Zelzele, sarsılma, deprem.

Zīr (F): Alt, aşağı.

Zī-şān (A): 1. Canlı, şerefli. 2. Meşhur bir çeşit lale.

Zulāme (A): Mazlumun hakkı.

Zulmet (A): Karanlık.

Zū'l-ihtirām (A): Saygı, hürmet sahibi.

Zū'l-vecheyn (A): İkiyüzlü.

Zübān (F): Dil, lisan.

Zühhād (A): Zahidler.

Zülāl (A): Soğuk ve tatlı su.

Zünüb (A): Günahlar

KAYNAKÇA

- Abdülazîz ed-Dûrî, “Bağdat”, *DİA*, C IV, İstanbul 1991.
- Açıkgöz, Namık, *Riyazü’ş-Şu’arâ, Riyâzî Muhammed Efendi, (Metin-Dizin)*, Ankara Üniversitesi DTCTF, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1982.
- Ahmed Cevdet Paşa, *Kısâs-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ*, (Haz. Mümin Çelik), Üçdal Neşriyat, İstanbul 1969, C. II.
- Ak, Coşkun, *Şâir Padişahlar*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.
- Akay, Hasan, *İslami Terimler Sözlüğü*, İşaret Yay., İstanbul 2005.
- Akbayrak, Nuri, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2003.
- Akgündüz, Ahmed – Öztürk, Said - Baş, Yaşar *Darende Tarihi*, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., İstanbul 1992.
- , *Darende Tarihi*, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., İstanbul 1992,
- Akgündüz, Ahmed, *Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Alisi*, Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yay., İstanbul 1992.
- Akkuş, Metin, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edebî Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yay., Erzurum 2007.
- Aksu, Ali, “Kerbelâ Literatürü”, *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ*, Asitan Yay., İstanbul 2011.
- Aksun, Ziya Nur, *Osmanlı Tarihi*, Ötüken Yay., C II, İstanbul 1994.
- Aktaş, Şerif, *Şiir Tahlili, Teori-Uygulama*, Ankara 2009.
- Aktepe, M. Münir, “Mahmud I” , *İA.*, C VII, İstanbul 1957.
- Algül, Hüseyin, *Kerbelâ-Kanayan Bir Yara Gönül Sızlatan Bir Facia*, Ensar Yay., İstanbul 2009.
- Ali Rızâ, *Hâdise-i Kerbelâ*, İstanbul 1294.
- Altınay, Ahmed Refik, *Lâle Devri*, İstanbul 1928.
- Altundağ, Şinasi, “Osman III”, *İA.*, C IX, İstanbul 1964.
- And, Metin, *Ritüelden Drama Kerbelâ-Muharrem-Taziye*, YKY, İstanbul 2002.
- Arslan, Mehmet - Erdoğan, Mehtap, *Kerbelâ Mersiyeleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2008.
- Artun, Erman, “Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., C XI, Ankara 2002.
- Ateş, Ahmed, “Hüseyin”, *İA*, C V.

- Aycan, İrfan, “Muâviye b. Ebû Süfyân”, *DİA*, C XXX, İstanbul 2005.
- Azizova, Elnure, *Kerbelâ Vak’ası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜ, SBE, İstanbul 2001.
- Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yay., C II, İstanbul 1998.
- Bandırmalı Yûsuf Nizâmeddîn Efendi, *Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ*, İstanbul 1339.
- Baykal, Bekir Sıtkı, “Mustafa III”, *İA*, C.VIII, İstanbul 1979.
- Bedir, Nurcan, *Neylî Hayatı, Eserleri, Divanı’nın Tenkitli Metni*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 1993.
- Bilgegil, Kaya, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri: Belâgat*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.
- Boğalı, İbrahim, *Maktel-i Âl-i Resûl, Lâmi’i Çelebi*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), İÜ, Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1971.
- Busalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri, I-III ve Ahmed Remzi Akyürek, Miftâhü’l-Kütüb ve Esâmi-i Müellifin*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Bizim Büro Yay., Ankara 2009.
- Canım, Rıdvan, *Latîfî, Tezkiretü’ş-Şuarâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ, (İnceleme Metin)*, AKM Başkanlığı, Ankara 2000.
- Coşkun, Menderes, *Sözün Büyüsü: Edebi Sanatlar*, Dergah Yay., İstanbul 2007.
- Çelebioğlu, Amil, *Türk Edebiyatı’nda Mesnevi (XV. yy.’a Kadar)*, Kitabevi Yay., İstanbul 1999.
- Çeltik, Halil, “18: Yüzyıl Tezkirelerinde Divan Şairleri” , *Journal of Turkish Studies* [Türklük Bilgisi Araştırmaları] Hasibe Mazıoğlu Armağanı II, C XVII, 1998, s. 9-32.
- Çınarcı, M. Nuri, *Şeyhülislam Arif Hikmet Bey’in Tezkiretü’ş-Şuarâsı ve Transkripsiyonlu Metni*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantap Üniversitesi, SBE, Gaziantep 2007.
- Demircan, Adnan, *İslâm Tarihinin İlk Asrında İktidar Mücadelesi*, Beyan Yay., İstanbul 1996.
- Demirel, Özlem, *Âşıkî’nin Maktel-i Hüseyin’i Üzerine Dil İncelemesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İÜ, SBE, İstanbul 2007.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2000.
- Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., Ankara, 1995.

- Doğan, Güler, *Tâib Mehmed Çelebi ve Divanı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Boğaziçi Üniversitesi, SBE, İstanbul 2003.
- Ebû Mihnef, *Kerbelâ Vak'ası (Vak'atu't-Taf)*, Çev. Nuri Dönmez, Kevser Yay., İstanbul 2010.
- El-Muvaffak B.Ahmed Ebul'l-Müeyyed El-Havârizmî, *Maktelü'l-Hüseyn*, (Çev. Yusuf Eğinç), Ocak Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Erdoğan, Kenan, "Edebî Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma: Divanlardaki Tarih Manzumeleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., C XI, Ankara 2002.
- Eren, A. Cevat, "Selim III", İA., C X, İstanbul 1966.
- Ergölen, Nuray Örek, *İslam Tarih ve Gelenğinde Kerbelâ*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2002.
- Ergün, Saadettin Nüzhet, *Bektaşî Şairleri*, İstanbul 1930.
- Eroğlu, Süleyman, "Yahya Bin Bahşi Ve Maktel-i Hüseyin'i", *Çeşitli Yönleriyle Kerbela*, Uluslararası Kerbela Sempozyumu, Sivas 2010, C. II.
- Ertekin, Ertuğrul, "Arapça, Farsça ve Türkçe Maktel-i Hüseyin'ler", *Âşinâ Dergisi*, VII/23-24, Kış-İlkbahar 2006.
- Eyüboğlu, E. Kemal, *Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul 1973.
- Fırlı, Ethem Ruhi, "Hasan", *DİA*, C XVI, İstanbul 1997.
- , "Hüseyin", *DİA*, C. XXVIII, İstanbul 2003.
- Gibb, E. J. Wilkinson, *Osmanlı Şiir Tarihi*, (Çev. Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay., Ankara 1999, C II.
- Gölpınarlı, Abdülbaki *Yeni Gülzâr-ı Haseneyn, Kerbelâ Vak'ası*, Ataç Yay., İstanbul 2005.
- Güder, Nurcan Öznal, *Kastamonulu Şâzî Maktel-i Hüseyin (İnceleme, Metin, Sözlük, Adlar Dizini)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İÜ, SBE, İstanbul 1997.
- Gülseren, Cemil, "Hasan Bakî", *Somuncu Baba Kültür Edebiyat ve Araştırma Dergisi*, yıl 2, Sayı 8, Malatya 1996.
- Güngör, Şeyma "Maktel", *DİA*, XXVII, İstanbul 1997.
- , "Hadîkâtü's-Süedâ", *DİA*, C XV, İstanbul 2003.
- , *Hadikatü's-Süedâ*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1987.
- Hacıeminoğlu, Necmettin, *Fuzûlî*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul 2008.

- Hatiboğlu, İbrahim, “Nu‘mân b. Beşîr”, *DİA*, C XXXIII, İstanbul 2007.
- Horata, Osman, “Zihniyet Çözülüşünden Edebî Çözülüşe: Lale Devri’nden Tanzimat’a Türk Edebiyatı”, *Türkler*, C XI, Ankara 2004.
- Horata, Osman, *Has Bahçede Hazan Vakti-XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara 2009.
- İbnü’l-Emîn Ali Haydar, *Hâile-i Kerbelâ*, Osmanlı Matbaası, Dersaâdet 1329.
- İbnü’l-Esîr, *İslâm Tarihi-El-Kâmil Fi’t-Târih Tercümesi*, (Çev. M. Beşir Eryarsoy), Bahar Yay., İstanbul 1986.
- İlhan, Avni, “Atebât”, *DİA*, C IV, İstanbul 1991.
- İnalcık, Halil vd., *Osmanlı*, Yeni Türkiye Yay., C XII, Ankara 1999.
- İpekten, Haluk, *Fûzulî, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara 2000.
- İsen, Mustafa – Bilkan, Ali Fuat, *Sultan Şâirler*, Akçağ Yay., Ankara 1997.
- İsen, Mustafa ve diğerleri, *Şâir Tezkireleri*, Grafiker Yay., Ankara 2002.
- İsen, Mustafa, “Dîvân Şiirinde Nazire Geleneği”, *Ötelerden Bir Ses-Dîvân Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yay., Ankara 1997.
- İslamoğlu, Abdülmecit, “Hacı Nûreddin Efendi ve Hüseyin’in Makteli Adlı Eseri”, *Çeşitli Yönleriyle Kerbela*, Uluslararası Kerbela Sempozyumu, Sivas 2010.
- Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, Türkiye Yayınevi Yay., C II, İstanbul 1968.
- Kandemir, M. Yaşar, “Fâtıma”, *DİA*, C XII, İstanbul 1995.
- Karahan, Abdülkadir, *Anadolu Türk Edebiyatında Maktel-i Hüseyinler*, (Yayımlanmamış Bitirme Tezi), İÜ, Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1938.
- Karal, Enver Ziya, “Ahmed III”, *İA.*, C.I, İstanbul 1978.
- Karaman, Fikret – Karagöz, İsmail vd., *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.
- Karataş, Turan, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İstanbul 2001.
- Kartal, Ahmet, “Eski Türk Edebiyatında Mesnevi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi II*, Bilim ve Sanat Vakfı Türkiye Araştırmaları Merkezi, C V, S. 10, İstanbul 2007.
- Kılıç, Filiz, *Âşık Çelebi, Meşâ’irü’ş-Şuarâ (İnceleme Metin)*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010.

- Kılıç, Ünal, *Tartışmaların Odağındaki Halife: Yezid B. Muaviye*, Kayıhan Yay., İstanbul 2001.
- Kocakaplan, İsa, *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, Damla Kitabevi, İstanbul 1998.
- Köksal, Fatih, “Belagat Kitaplarında İki Sanat: Tecâhül-i Ârif ve İstifhâm”, *Klasik Türk Şiiri Araştırmaları*, Ankara 2005.
- , *Sana Benzer Güzel Olmaz-Dıvan Şiirinde Nazire*, Akçağ Yay., Ankara 2006.
- Köprülü, M. Fuad, “Türk Edebiyatının Ermenî Edebiyatı Üzerindeki Te’sîrleri”, *Edebiyat Araştırmaları*, TTK. Yay., C.I, İstanbul 1989, s. 239;
- Kurnaz, Cemal, *Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Akçağ Yay., Ankara 1990.
- Kurtuluş, Rıza, “Arap Edebiyatında Kerbelâ”, *DİA*, C XXV, İstanbul 1994.
- Küçükaşçı, Mustafa Sabri, “Hicaz”, *DİA*, C XVII, İstanbul 1995.
- Külekçi, Numan, *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, Akçağ Yay., Ankara 2005.
- Levend, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK. Yay., C.I, Ankara 1988.
- M. Âsım Köksal, *Hiz. Hüseyin ve Kerbelâ Faciası*, Karaca Yayınevi, İstanbul 2008, s. 27.
- Mazıoğlu, Hasibe, “Eski Türk Edebiyatı” *Türk Ansiklopedisi*, MEB Yay., C XXXII, Ankara 1983.
- , *Nedim’in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ Yay., Ankara 1992.
- Mehmed Nâzım, *Kerbelâ*, Şems Matbaası, İstanbul 1327.
- Mermer, Ahmet - Keskin, Neslihan Koç, *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yay., Ankara 2005..
- Mermer, Ahmet, *Türkî-i Basît ve Aydınî Visalî’nin Şiirleri*, Akçağ Yay., Ankara 2006.
- Mevlana Ebu’l-Kelam, Zakir Han, Mevdudi, İkbâl, *Hiz. Hüseyin: Bir Uyarı / Bir Sembol*, (Çev. Abdullah Gürel), Beyan Yay., İstanbul 1984.
- Muallim Naci, *İstılâhât-ı Edebiyye*, (Haz. M. A. Yekta Saraç), Gökkubbe Yay., İstanbul 2004.
- Muhaddisi, Cevad, *A’dan Z’ye Kerbelâ Ansiklopedisi*, (Çev. Komisyon), Asr Yay., İstanbul 2010.
- Ocak, Fatma Tulga, “XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Divan Edebiyatı ve Sebk-i Hindî”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yay., C.XI, Ankara 2002.

- Okçu, Naci, *Şeyh Galib Divânı, Hayatı, Edebi Kısılığı, Eserleri, Şiirlerinin Umûmi Tahlili*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2011.
- Ozansoy, Ali, Faik Nedim ve *Lâle Devri*, MEB Yay., Ankara 1950.
- Öz, Mustafa, “Ehl-i Beyt”, *DİA*, C X, İstanbul 1994.
- , “Hâni b. Urve”, *DİA*, C XVI, İstanbul 1997.
- , “Kerbelâ”, *DİA*, C XXV,
- Özçelik, Kenan, *Yûsuf-ı Meddâh ve Maktel-i Hüseyin (İnceleme-Metin-Sözlük)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, SBE, Ankara 2008.
- Özsoy, Selman, *Silsile Nesep Tarihi: Zaimzadeler*, Osmaniye 1974.
- Pakalın, İsmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yay, İstanbul 1983, C. II.
- Pala, İskender, *Asiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Yay., İstanbul 1999.
- Sakaoğlu, Sâim, “XVIII. yüzyılda Anadolu ve Saz Şâirleri”, *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yay., C.VII, İstanbul 1988.
- Sallabi, Ali Muhammed, *Hız. Hüseyin ve Kerbelâ*, (Çev. Şerafettin Şenaslan), Ravza Yay., İstanbul 2010.
- Saraç, M. A. Yekta, *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belâgat*, Gökkuşbu Yay., İstanbul 2010.
- Sarıcık, Murat, “Hür b. Yezîd”, *DİA*, C XVIII.
- , “Kerbale Olayında El-Hurr b. Yezid ve Hz. Hüseyin İle Mücadelesi”, *SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, Isparta 1995.
- Say, Yağmur, “Anadolu Kültür, Edebiyat ve İnanç Tarihinde Önemli Bir Kaynak: Battalname ve BattalGazi”, <http://www.egm.gov.tr/StratejiGelistirmeDB/dergi/38/web/makaleler>
- Seyyid Hüseyin, *Hülâsa-i Vâveylâ*, Vezîr Hânende Metîn Matbaası, İstanbul 1327.
- Solmaz, Süleyman, “Divan Şiirinde Kelime Seçimini Etkileyen Faktörler”, *SÜ, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.15, (Güz 2004), s. 43.
- Şemdânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi, *Mûri't-tevârîh*, (Haz: Münir Aktepe), İÜEF Yay., C III., İstanbul 1981.
- Şemsettin Sâmi, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Kaşgâr Neşriyat, Ankara 1996, C VI.
- Şentürk, Ahmet – Gülseren, Mehmet, *Malatyalı Şairler Antolojisi*, Yeni Malatya Gazetesi Ofset Tesisleri, Malatya 1990.

- Şentürk, Ahmet Atilla - Kartal, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yay., İstanbul 2004.
- Şeşen, Ramazan, “Harran”, *DİA*, C XVI, İstanbul 1997.
- Şimşek, Selami, “Bandırmalı Şeyh Yûsuf Nizâmeddîn Efendi ve Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ”, AÜ, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 30, Erzurum 2006.
- Tahir-ül Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.
- Tavukçu, Orhan Kemal, “Ayrılığın Terennümü: Eski Türk Edebiyatında Firâk-nâmeler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Eski Türk Edebiyatı Tarihi II, C 5, Sayı 10.
- Timurtaş, Faruk Kadri *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul 1981.
- Tuncel, Metin, “Fırat”, *DİA*, C XIII, İstanbul 1996.
- Uçman, Abdullah, “XVIII. Yüzyılda Tekke Şiiri”, *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yay., C VII, İstanbul 1988.
- Uyar, Gülgûn, *Ehl-i Beyt-İslâm Tarihinde Ali-Fâtıma Evladı*, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 2008.
- Uzun, Mustafa “Türk Edebiyatında Kerbelâ”, *DİA*, C. XXV, İstanbul 1995.
- , “Câmî-i Rûmî”, *DİA*, C. VII, İstanbul 1993.
- , “Kâzım Paşa”, *DİA*, C. XXV, İstanbul 1995.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, TTK Yay., C.V.
- Üçok, Bahriye, *İslam Tarihi: Emeviler-Abbassiler*, MEB Yay., Ankara 1983.
- Yazar, Sadık, “XVI. Asır Şairlerinden Eğirdirli Şerîfî’nin Şevâhidü’ş-Şühedâ’sı”, *Turkish Studies*, Volume 4/2 Winter 2009.
- Yetiş, Kazım, *Belâgattan Retoriğe*, Kitabevi Yay., İstanbul 2006.
- Yıldırım, Seyfullah, *Hasan Cemâlî Baba, Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi, SBE, Kütahya 2005.
- Yiğit, İsmail, “Müslim b. Akîl”, *DİA*, C XXXII.
- Yüksel, Ahmet Turan, *Emevî Valilerinden Ubeydullah b. Ziyad Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi), Konya 1998.
- , “Kerbelâ Vakası’nda Ubeydullâh B. Ziyâd’ın Önemli Rolü”, *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ*, Grafiker Yay., İstanbul 2011.

Ziya Şakir, *Kerbela Vakası ve Kerbela'nın İntikamı*, Cevahir Yay., İstanbul 2008.

DİZİN

(Kişi-Yer- Eser Adları)

‘	Akîl · 14, 17, 23, 24, 28, 38, 53, 72, 73, 74, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 90, 93, 97, 116, 125, 144, 145, 146, 584
‘İlmî · 55	Akovalı-zâde Hâtem · 7, 9
A	Ali · 1, 4, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 20, 21, 23, 28, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 49, 50, 54, 55, 56, 57, 58, 66, 68, 72, 78, 86, 87, 88, 90, 95, 96, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 110, 112, 114, 125, 128, 131, 135, 139, 142, 555, 578, 580, 581, ▪ 583, 584
Abbas · 14, 22, 27, 32, 33, 37, 106, 129, 131	Âl-i Aba · 13
Abdî · 9, 59, 60	Ali Zâkî · 57
Abdi Paşa · 58	Amr ibn-i Cenâde · 38
Abdullah Ali · 37	Amr ibn-i Hâlid-i Ezdî · 38
Abdullah b. Abbas · 22	Amr ibn-i Hâlid-i Saydavî · 38
Abdullah b. Buktur · 28	Amr ibn-i Kurta-i Ensarî · 38
Abdullah b. Muti · 22	Amr ibn-i Mata‘-ı Cu‘fî · 38
Abdullah b. Ömer b. el-Hattab · 21, 27	Arif Hikmet · 58, 59, 60, 61, 62, 63, 579
Abdullah b. Zübeyr · 16, 20, 21, 22, 98	Arpaemîni-zâde Sâmi · 9
Abdullah el-Cedelî · 17	Ashâbü’l-Kisâ · 13
Abdullâh ibn-i Ca‘fer · 39	Âşık Çelebi · 11, 50, 581
Abdullâh ibn-i Müslim · 39	Âşık Ömer · 11
Abdullâh-ı Ekber · 39	Âşık Paşa · 8
Abdullâh-ı Gıfârî · 38	Âşıkî · 52, 579
Abdullâhi’r-Radî’ · 39	Âtîf Efendi · 9
Abdurrahman b. Abdullah el-Arhabi · 23	Avusturya · 3
Abdurrahman b. Akîl · 38	Âyine-i Hubân · 9
Abdurrahmân ibn-i Abdullâh-ı Yezenî · 38	Aynalıkavak · 5
Abdurrahmân ibn-i Urve · 38	Azre b. Kays · 34
Abdurrahmân-ı Gıfarî · 38	
Âbis ibn-i Şebîb-i Şâkirî · 38	B
Abudllah b. Amr · 38	Bandırmalı Şeyh Yûsuf Nizâmeddîn Efendi · 56
Adbdul-Muttalib · 14	Basra · 17, 24, 119
Âdil Bey · 48	Battâl-nâme · 60
Ahmed el-Cürâânî · 44	Bedir · 6, 19, 110, 503, 579
Ahmed ibn-i Muhammed-i Hâşimî · 39	
Ahmedî · 2	

Bekâî · IX, X, XIII, 58, 59, 60, 61, 62,
63, 64, 65, 67, 71, 74, 76, 89, 122,
126, 140, 142, 148, 149, 558, 559
Belgrad · 3
Benî Esed · 37, 114
Benî Hâşim · 21
Benî Ümeyye · 21, 34
Bîdil · 7
Bizans · 16, 27
Bombay · 45
Buhârî · 7
Bukeyr · 26
Bureyr ibn-i Hudayr-ı Hemdanî · 38
Bursa · 7, 49
Bursalı Ali Rızâ · 10
Bursalı Mehmed Tahir · 58, 61, 62

C

Ca'fer · 14, 37, 38, 39, 45, 84, 85, 86,
118, 135
Ca'de b. Eşas · 69
Ca'fer es-Sâdık · 40
Câbir b. Yezîdel-Câbi · 41
Cabir ibn-i Urve · 38
Câmî-i Rûmî · 51, 584
Cawnpore · 45
Cebele Oğulları · 26
Celâlüddin Şâb Bâyezîd · 48
Cemâlî · 53, 584
Cemel · 15
Cenâdet ibn-i Hâris-i Ensarî · 38
Cenknâme-i Hüseyinî · 46
Cerîde-i Askeriye · 52
Cevn · 38
Cihangîr · 4
Claude Alexandre Comte de Bonneval ·
3

Ç

Çelebi-zâde Âsım · 9

D

Damad İbrahim Paşa · 2, 6
Darende · 58, 59, 60, 172, 558, 578
Dâstân-ı Maktel-i Hüseyin · 48
Destân-ı Gam · 46
Dı'bil el-Huzâî · 42
Dimaşk · 70
Diyarbakır · 7
Dürri-i Yekçeşm · 9

E

Ebû Amr-ı Nevşelî · 38
Ebu Bekir b. Haris · 27
Ebu Dehbel Vehb b. Zemea el-Cumahî ·
43
Ebû Firâs el-Hamdânî · 44
Ebû Mihnef · 26, 34, 41, 42, 49, 50, 580
Ebû Said el-Hudri · 27
Ebû Süfyan · 16, 20
Ebû Sümâme-i Saydavî · 39
Ebû Talib · 14, 37, 38
Ebü'l-Esved ed-Düelî · 40
Ebü-l Ferec Isfahânî · 41
Edhem · 9, 53
Edirne · 1, 5, 7, 11
Ehl-i beyt · 13, 14, 40
Ehl-i Beyt · 13, 36, 38, 39, 40, 43, 47,
55, 67, 88, 93, 98, 116, 125, 126, 153,
235, 378, 388, 440, 453, 458, 459,
467, 476, 482, 492, 494, 500, 509,
511, 520, 521, 522, 523, 531, 535,
583, 584
Ekâbir Hanım · 60
el-Asbag b. Nebâte el-Mücâşi'î · 41
el-Ezrak b. Harb es-Saydavî · 30
El-Hâşimiyyât · 42
Enderunlu Fâzıl · 9
Envâru's-Şehâde · 46
Esmâü men kutile mine't-Tâlibiyyin ·
41

Esrar Dede · 7, 9
 Esrâru'ş-Şehâde · 46
 Eş'as b. Kays · 26
 Ezd · 41

F

Fâiz · 8
 Fasîhî · 11
 Fâtîma · 13, 14, 15, 20, 27, 42, 45, 68,
 90, 96, 99, 124, 127, 135, 140, 142,
 581, 584
 Fatih Sultan Mehmed · 49
 Fazl b. Abbas b. Utbe · 43
 Fazl b. Abbas b. Rebi · 43
 Ferazdak · 19
 Ferezdek · 18
 Fergânî · 45
 Ferîdüddin Attâr · 44
 Feyzullah Efendi · 1
 Feyzullah-zâde Mustafa Efendi · 10
 Fıtnat · 7, 9
 Fransa · 2
 Fuzûlî · 51, 54, 55, 56, 59, 60, 122, 126,
 137, 148, 149, 580
 Fütüvvet-nâme-i Esrâr · 9

G

Gamid · 41
 Gelibolulu Câmi · 45, 51
 Gevherî · 11
 Güldeste-i Riyâz-ı irfân · 10
 Gül-i Zîbâ · 10
 Gülşehrî · 8

H

Habib b. Mutahhir · 34, 35
 Habib b. Müzahir · 30
 Habib ibn-i Mezhahir · 39
 Habib İbn-i Müzâhir · 33

Haccac-ı ibn-i Mesrûk · 39
 Hacı Bektaş Velî · 53
 Hacı Nûreddîn Efendi · 50
 Hâcir · 28
 Hâcû-yı Kirmânî · 44
 Hadîkatü's-Süedâ · 51, 54, 129, 131,
 133, 135
 Hadîkatü'l-Hakîka · 44
 Hadikatü'l-Mülûk · 10
 Hadîkatü'l-vüzera · 10
 Hâdise-i Kerbelâ · 54
 Haffân · 28
 Hâile-i Kerbelâ · 55
 Halil Taybi · 58
 Hâmî-i Âmidî · 9
 Hammad el-Basrî · 44
 Hani · 17, 25, 44, 145, 554
 Hanî · 26, 116
 Hani b. Urve · 17, 25, 145
 Hanzalat ibn-i Es'ad-ı Şâmî · 39
 Hanzale b. Esad · 35
 Hasan · IX, 11, 13, 14, 15, 19, 20, 35,
 37, 38, 39, 42, 44, 45, 49, 53, 58, 59,
 60, 68, 69, 70, 74, 75, 76, 90, 94, 95,
 99, 100, 102, 103, 115, 119, 125, 126,
 127, 128, 129, 131, 133, 137, 139,
 142, 144, 188, 578, 580, 584
 Hasan Çelebi · 11
 Hasan Sezâî · 11
 Haşim ibn-i Utbe · 39
 Hâşimoğulları · 40
 Hatice · 42
 Havlî b. Yezid'e · 36
 Hayâl-i Behcet-âbâd · 9
 Hayret Efendi · 58, 59, 558
 Heft-seyyâre · 10
 Hicaz · 18, 30, 115, 119, 143, 582
 Hicretü'n-Nebî · 9
 Hilâl ibn-i Haccâc · 39
 Hilyetü'l-envâr · 9
 Hişâm b. Mâlik · 42
 Hişâm b. Muhammed e-Kelbî · 41

Hucr b. Adî · 16
 Humbaracı Ahmed Paşa · 3
 Huneyn · 18
 Husayn b. Numeyr · 28, 29, 34
 Husayn b. Temim · 31
 Huvvârin · 70
 Hülâsa-i Vâveylâ · 55, 56, 583
 Hür b. Yezid · 34, 35
 Hüseyin · IX, X, XIII, 13, 14, 15, 16,
 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36,
 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 47, 48,
 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 66,
 68, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 80,
 81, 82, 83, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 96,
 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106,
 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114,
 115, 116, 118, 119, 122, 125, 126,
 135, 136, 137, 139, 142, 143, 144,
 145, 146, 147, 148, 158, 189, 558,
 574, 578, 579, 580, 581, 582, 583
 Hüseyin Baykara · 45
 Hüseyin Va'iz-i Kâşifi · 45
 Hüseyniyye · 46
 Hüsn ü Aşk · 9

I

I. Abdülhamid · 1, 4, 5, 60
 I. Mahmud · 1, 2, 3, 4
 I. Selim · 49
 II. Bayezid · 49
 II. Mustafa · 1
 III Ahmed · 2
 III. Ahmed · 1, 2, 3, 6
 III. Murad · 51
 III. Mustafa · 1, 4, 5
 III. Osman · 1, 3, 4
 III. Selim · 1, 5, 6, 9
 Irak · 18, 38, 76, 118, 119, 121, 143,
 155

İ

İbni Abbâs · 18
 İbni Tâvûs · 42
 İbni Ziyad · 25
 İbnü'l-Mu'tez · 43
 İbnü'z-Zübeyr · 17, 18
 İbrâhim b. Muhammed es-Sakafî · 41
 İbrahim Hakkı · 9, 11
 İbrahim Müteferrika · 2, 5
 İlhamî · 5, 6
 İmroz Kalesi · 60
 İsmail Belîğ · 10
 İsmail Hakkî-i Bursevî · 10
 İstanbul · 151, 580
 İzzet Ali Paşa · 6, 9

K

Kâdî et-Tenûhî · 43
 Kâdisiye · 28
 Kâf-zâde Fâizî · 11
 Kâmî · 6, 8
 Kanunî Sultan Süleyman · 49
 Karlofça · 1, 3
 Kâsım · 37, 39, 100, 103, 126
 Kastamonu · 48
 Kastamonulu Şâzî · 48, 49, 580
 Kâtip Çelebi · 10
 Kavvâmî-i Râzî · 44
 Kays b. Müshir el- Saydavî · 28
 Kays b. Müshir es-Saydavî ve Ammâre
 b. Ubeyd es-Selûlî · 23
 Kâzım Paşa · 53, 54, 56, 584
 Kerbelâ · IX, X, XIII, 14, 15, 19, 20, 23,
 26, 29, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 40, 41,
 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 51, 52, 53,
 54, 55, 56, 57, 60, 61, 62, 63, 64, 65,
 66, 68, 70, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 82,
 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93,
 95, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105,
 106, 107, 108, 109, 110, 113, 114,

115, 116, 117, 118, 119, 122, 123,
 124, 125, 126, 127, 128, 129, 133,
 136, 137, 140, 142, 144, 145, 146,
 147, 148, 149, 150, 157, 163, 169,
 170, 171, 172, 173, 174, 178, 179,
 187, 191, 192, 212, 218, 221, 227,
 228, 230, 240, 243, 318, 319, 320,
 339, 353, 363, 366, 403, 404, 413,
 415, 416, 418, 421, 426, 427, 431,
 436, 438, 439, 443, 444, 451, 455,
 459, 468, 469, 473, 475, 479, 481,
 491, 494, 507, 520, 525, 527, 541,
 552, 558, 578, 579, 580, 581, 582,
 583, 584, 585
 Kıymetî · 11
 Kinde · 17, 26
 Kisra · 27
Kitâb-ı Kerbelâ · XIII, 60, 61, 64, 70,
 114, 117, 125, 126, 127, 136, 148,
 149, 170, 174, 558
 Kitâbu Makteli'l Hüseyin · 41
 Kitâbu Makteli'l-Hüseyin · 41
 Koca Râgıb Paşa · 4, 9
 Kûfe · 15, 17, 18, 19, 23, 24, 25, 26, 27,
 28, 29, 30, 32, 33, 34, 52, 68, 72, 73,
 74, 79, 81, 82, 83, 88, 90, 92, 98, 99,
 109, 114, 116, 118, 119, 125, 144,
 145, 146, 147, 188, 191, 248, 250,
 251, 253, 254, 256, 264, 265, 266,
 267, 268, 269, 271, 277, 315, 322,
 323, 331, 332, 337, 341, 345, 354,
 355, 357, 428, 429, 506, 527, 529
 Kûfe Mescidi · 17
 Kur'ân-ı Kerîm · 13
 Kutkutân · 28
 Küçük Kaynarca · 4
 Kümeýt el-Esedî · 40, 42

L

La'la · 28
 Lahor · 45

Lale Devri · 2, 9, 581
 Lâmi'î Çelebi · 49, 579
 Latîfî · 11, 50, 579
 Lehistan · 3
 Levnî · 11
 Lucknow · 45
 Lutfiyye-i Vehbî · 9

M

Ma'kil · 25
 Mahmud b. Mübârek · 41
 Makâtilü'l-Tâlibiyyîn · 41
 Maktel-i Âl-i Resûl · 49, 579
 Maktel-i Hüseyin · XIII, 41, 48
 Malik b. Abd · 35
 Mâlik ibn-i Abdullah-ı Seri' · 39
 Malik ibn-i Enes-i Mâlikî · 39
 Mansûr en-Nemerî · 42, 43
 Mecâlisü'l-Ahzân · 46
 Mecelletü'n-nisâb · 10
 Mecmu'a-i Tevârih · 8
 Mecnûnî · 12
 Medâini · 41
 Medhiye ve Mersiye · 57
 Medine · 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 38,
 68, 80, 91, 114, 115, 126, 133, 135,
 139, 143
 Mehmed Ali Paşa · 59
 Mehmed Emîn Belîğ · 9
 Mehmed Gâlip Paşa · 59
 Mehmed Nâzım · 55, 582
 Mekke · 17, 18, 19, 22, 27, 28, 29, 52,
 74, 75, 98, 115, 116, 118, 120, 125,
 126, 143, 144, 146, 230, 244, 247,
 248, 249, 250, 257, 300, 323, 328,
 343, 349, 350, 352, 364, 380
 Menâkıb-ı Âl-i Abâ ve Mesâib-i Şehîd-i
 Kerbelâ · 53
 Mersiye-i Mahsusa-i Firkat-nümâ der
 Hakk-ı Cenâb-ı Hüseyin-i Şehîd-i
 Kerbelâ · 54

Mersiye-i Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ · 56
 Mersiye-i Şerîf · 52
 Mervân · 16, 70, 75, 76, 94, 95, 196,
 198, 207, 232, 234, 236, 237, 266
 Mes'ud-ı Sa'd-ı Selmân · 44
 Mescid-i Nebevî · 16
 Mevlânâ · 7, 299
 Mısır · 59
 Mi'râcû'n-nebî · 9
 Mir'at-i Âlem-nümâ · 10
 Molla Mustafa · 53
 Mu'alla ibn-i Hanzala · 39
 Mu'alla ibn-i Mu'alla · 39
 Muâviye · 15, 16, 20, 21, 69, 70, 73, 74,
 75, 80, 81, 116, 119, 143, 144, 579
 Muhammed b. Ali b. Hamza el-Hâşimî ·
 41
 Muhammed b. Hanefiyye · 17, 22
 Muhammed b. Zekerîyyâ el-Gallâbî · 41
 Muhammed Bakır · 38
 Muhammed el-Bâkır · 40
 Muhammed ibn-i Beşîrî'l-Hadramî · 39
 Muhammed ibn-i Müslim · 39
 Muharrem · 3, 19, 30, 34, 36, 37, 45, 49,
 55, 56, 68, 70, 114, 122, 125, 578
 Muhriku'l-Kulûb · 46
 Muhtar es-Sakafî · 42
 Muhyiddin Paşa · 58
 Murakka b. Sumâme · 37
 Musâ b. Ca'fer İbn-i Tâvus · 41
 Muvaffak b. Ahmed el-Harizmî · 41
 Muzaffer Ozak · 50
 Mübârek-nâme-i Esrâr · 9
 Müheyyicü'l-Ahzân · 46
 Münzir b. Carud · 24
 Müsîru'l-Ahzân · 46
 Müslim · 17, 18, 19, 23, 25, 26, 27, 28,
 35, 38, 39, 53, 72, 73, 74, 81, 82, 83,
 84, 85, 86, 87, 90, 93, 97, 116, 125,
 144, 145, 146, 254, 255, 256, 257,
 258, 262, 265, 266, 268, 270, 271,
 272, 274, 275, 276, 278, 279, 283,

284, 285, 286, 288, 289, 290, 291,
 292, 293, 294, 296, 305, 308, 315,
 328, 335, 336, 338, 341, 382, 422,
 423, 426, 441, 584
 Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin ·
 10
 Müşâş · 18

N

Nâbî · 7
 Nafî b. Hilal · 35
 Nâfî' ibn-i Hilâl · 39
 Nahîfî · 7, 9
 Nahîfî Süleyman · 7, 9
 Nâle-i Uşşâk · 54
 Nâsîrüddin Şah · 45
 Nasr b. Müzâhim el-Minkarî · 41
 Nazîm · 7, 8
 Neccâr-zâde Şeyh Rızâ · 9
 Necîb · 2, 6
 Nedim · 5, 6, 7, 8, 11, 582, 583
 Nergisî · 7
 Nev'î-zâde Atâyî · 10
 Neylî · 6, 9, 579
 Nihat Sâmî Banarlı · 8
 Ninevâ · 19
 Ninova · 29
 Nu'man b. Beşîr el-Ensârî · 17
 Numan b. Beşîr · 23, 25
 Nurcan Güder · 48

O

Osman · 2, 4, 7, 8, 9, 10, 15, 37, 39, 49,
 58, 75, 116, 578, 581
 Osman b. Ziyad · 24
 Osmanlı Devleti · 1, 58, 558
 Osmanlı Müellifleri · 49, 61, 63, 64, 579
 Osman-zâde Tâib · 7, 8, 10

Ö

Ömer b. Abdurrahman b. Haris · 27
 Ömer b. Hüseyin · 37
 Ömer b. Sa'd · 30, 34, 35, 68, 76, 79, 88, 100, 106, 119
 Ömer b. Sa'd · 19, 27, 30, 31, 32, 33, 36
 Özi Kalesi · 5

P

Patrona Halil · 2, 3
 Penahî · 58, 59, 558

R

Râsîh · 9
Ravzatü's-Şühedâ · 45, 50, 51, 122
Ravzatü'l-Esrâr · 46
Ravzatü's-Şüheda · 45
 Rıyâz-ı Asfiyâ · 53
 Rusya · 3, 4

S

Sa'âdetnâme · 45
 Sa'd ibn-i Hanzala-i Temimî · 39
 Sa'dî-i Şîrâzî · 44
 Sa'id ibn-i Abdullâh · 39
 Sa'lebiyye · 19
 Sâbit · 7
 Sadun el-Endelusî · 44
 Safâ-nâme · 10
 Sâhib İsmail b. Abbad · 44
 Sâkî-nâme · 10
 Sasani · 27
 Sebkatî · 3
 Sebk-i Hindî · 7, 582
 Sekîne · 20
 Selîmî · 5
 Senâî · 44
 Senîh · 52

Seyf b. Haris · 35
 Seyyid Ahmed Mürşid Efendi · 9
 Seyyid Hüseyin · 55
 Seyyid Vehbî · 7, 9
 Sıfah · 18
 Sıffîn · 15
 Silâhdar Mehmed Paşa · 63
 Sinan İbni Enes Nehaî · 36
 Somuncu Baba · 58, 59, 60, 578, 580
 Subhizâde Feyzî · 10
 Surûş-ı İsfahânî · 46
 Süfyân b. Mus'ab · 40
 Süleyman · 66, 583
 Süleyman b. Katta' el-Adevî et-Teymî · 43
 Süleyman b. Sadr'ul-Huzaî · 36
 Süleyman b. Surad · 17
 Süllemül'-Vusûl · 10
 Sünbül-zâde Vehbî · 9

Ş

Şakâ'ik Zeyli · 10
 Şâkir · 8
 Şam · 19, 26, 30, 38, 68, 93, 95, 109, 114, 116, 117, 126, 129, 131, 143, 548
 Şebes b. Rib'i · 17
 Şebes b. Rib'î · 34, 35
 Şemir b. Zilcevşen · 30, 34
 Şemr b. Zilcevşen · 19, 31, 68, 88, 89
 Şeraf · 19, 29
 Şerif Aktaş · 66, 578
 Şerif er-Rızâ Mu'inuddîn Yahyâ b. Selmâne · 44
 Şerîfî · 51, 584
 Şevâhidü'n-nübüvve · 49
 Şevâhidü's-şühedâ · 51
 Şevket · 7
 Şevzeb · 39
 Şeyh Galib · 5, 7, 583
 Şeyh Gâlib · 7, 8, 9, 11

Şeyh Hamid-i Veli · 58, 558
 Şeyh Hasan Baba · 53
 Şeyhî · 10
 Şeyhî Mehmed Efendi · 10
 Şeyhülislam İshak · 9
 Şeyhülislam Mehmed Es'ad · 9

T

Tahran · 45
 Tav'a · 17
 Tav'a · 26
 Tekirdağ · 53
 Tercüme-i Ravzatü's-Şühedâ · 50
 Tevvâbîn · 36
 Tezkiretü's-Şuarâ · 50, 64, 579
 Tirmah ibn-i Adiyy ibn-i Hatem-i Tayy
 · 39
 Topkapı Sarayı · 3, 51
 Tûfân-ı Bükâ · 46
 Tuhfe-i Hattatin · 10
 Türkî-i Basît · 8, 582

U

Ubeydullah · 17, 19, 24, 25, 26, 29, 30,
 32, 33, 36, 39, 68, 73, 76, 82, 83, 87,
 96, 102, 145, 584
 Ubeydullah b. Akîl · 38
 Ubeydullah b. Hurr el-Cu'fî · 42
 Ubeydullah b. Ziyad · 17, 24, 25, 29,
 31, 32, 36, 584
 Ukbe b. Sim'ân · 37
 Urfa · 60
 Urve b. Kays · 33, 34
 Usâme b. Zeyd · 15
 Uşşâkî-zâde Hasîb · 10

Ü

Ümeyyeoğulları · 18
 Ümmü Gülsüm · 22

Ümmü Seleme · 14
 Ümmü'l-Fadl · 14
 Üsküdar · 48

V

Vâhid Mahdûmî · 9
 Vâkıa-i Kerbelâ Mukaddimesi · 52
 Vehib ibn-i Abdullah-ı Kelbî · 39
 Velîd · 16, 20
 Verdi-i Mutarrâ · 10
 Veysî · 7
 Visâl-i Şîrâzî · 46

Y

Yağmâ-i Cendekî · 46
 Yahyâ b. Bahşî · 49
 Yahyâ ibn-i Kesiri'l-Ensâlî · 39
 Yahyâ ibn-i Mâzenî · 39
 Yemen · 18, 120, 324
 Yezid · 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32,
 33, 34, 38, 42, 56, 69, 73, 80, 93, 95,
 97, 98, 114, 126, 144, 582, 583
 Yezîd · 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 26,
 39, 68, 70, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 79,
 80, 81, 92, 97, 98, 101, 105, 106, 109,
 113, 116, 118, 119, 125, 126, 143,
 583
 Yezid ibn-i Hasîn-i Hemdânî · 39
 Yezîd ibn-i Muhâcir · 39
 Yirmi Sekiz Mehmed Çelebi · 2
 Yusuf Ziyâ Paşa · 59
 Yûsuf-ı Meddâh · 52, 583

Z

Zâhir ibn-i Hassan · 39
 Zaimoğulları · 58, 558
 Zâtî · 9, 10, 11
 Zekâî · 11

Zeyl-i Hadâ'ikü'l-Hadâik fî-

Tekmiletî's- Şakâik · 10

Zeyneb · 14, 22, 99, 109, 133, 135, 203,

529, 531, 532, 534, 549

Zeynelâbidîn · 20, 91, 108

Zu-Husem · 29

Zübdetü'l-Esrâr · 46

Zübeyde Hanım · 7

Zübeyr · 17, 20, 22, 69, 98, 185, 186

Züheyr b. el-Kayn · 35

Züheyr b. Kayn · 34, 35

Züheyr ibn-i Kayn · 39

Zür'a İbni Şerîki't-Temimî · 36

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Serkan TÜRKOĞLU
Doğum yeri ve Tarihi	Sivas, 1981
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi	Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Atatürk Üniversitesi
İletişim	
E-Posta Adresi	sturkoglu@atauni.edu.tr
Tarih	